

J. can. U.

Nompherratos

251 σ

Xerokopieren aus konservato-
rischen Gründen nicht erlaubt
Nur im Lesesaal benutzbar

12. 12. 1988

12
ANTONIOY Γ. MOMΦΕΡΡΑΤΟΥ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΤΩΝ

ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΙ

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
ΠΡΩΤΕΥΣΑΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Β' ΣΓΟΥΤΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ

« Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ
πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν
τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν
αἰώνιον κληρονομήσει ».

(Ματθ. 19, 29).

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1890

396 B

Αντιπρ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΤΩΝ

ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΤΩΝ

ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΙ

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
ΠΡΩΤΕΥΣΑΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Β' ΣΓΟΥΤΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ

« Καὶ πᾶς ὅς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ
πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν
τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν
αἰώνιον κληρονομήσει ».

(Ματθ. 19, 29).

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1890

ΤΗΙ ΣΕΒΑΣΤΗΙ ΣΚΙΑΙ ΦΙΛΑΤΟΥ ΜΟΙ ΘΕΙΟΥ
ΑΝΔΡΕΟΥ Ι. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ

ΙΕΡΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Εἰσαγωγή.

§ 1. Σκοπὸς τῆς πραγματείας. Πρῶται βάσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος.....	σελ.	1
§ 2. Πρεσβύτεροι καὶ ἐπίσκοποι. Διακρίσεις αὐτῶν.....	»	2
§ 3. Διάκονοι.....	»	5
§ 4. Τελειοποιήσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος μετὰ τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα. Λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ καὶ κλῆρος.....	»	6
§ 5. Ὑποδιάκονοι, ἀναγνώσται, ἀκόλουθοι, ἐξορκισταὶ ἢ ἐφορκισταί, θυρωροὶ ἢ πυλωροί.....	»	7
§ 6. Οἱ ἱερατικοὶ βαθμοὶ κατὰ τὸν Νομοκάνονα τὸν λεγόμενον τοῦ Φωτίου καὶ κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀστικὸν δίκαιον.....	»	8
§ 7. Μοναχοί, καταγωγή καὶ ἔννοια αὐτῶν. Μ. Ἀντώνιος, Παχώμιος καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς μοναχισμός.....	»	11
§ 8. Ἡ ἐκκλησία ἀναλαμβάνει τὴν προστασίαν τοῦ μοναχισμοῦ. Κανόνες καὶ νόμοι περὶ αὐτῶν.....	»	15
§ 9. Δόκιμοι.....	»	16
§ 10. Ρασοφόροι, μικρόσχημοι, μεγάλοςχημοι.....	»	19
§ 11. Διαίσεις τῶν μοναστηρίων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν.....	»	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν.

§ 12. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν κληρικῶν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ.....	»	23
§ 13. Ὁ λόγος τῆς κατόπιν ἐξαιρετικῆς θέσεως τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐπισκόπων.....	»	23
§ 14. Κληρικῶν διαδοχὴ πλὴν τῶν ἐπισκόπων.....	»	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἐκ διαθήκης διαδοχὴ.

§ 15. Ἱκανότης ἐπισκόπου καὶ κληρικοῦ πρὸς τὸ διατίθεσθαι.....	»	30
§ 16. Περιορισμοὶ αἵρετικῶν.....	»	31

§ 17. Τύχη περιουσίας ἐπισκόπου μετὰ τὴν χειροτονίαν κτηθείσης.....	σελ. 33
§ 18. Διάκρισις ἀτομικῆς περιουσίας.....	» 34
§ 19. Τῶν κινητῶν.....	» 35
§ 20. Συγκεφαλαίωσις ὁρισμῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου περὶ τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν.....	» 36
§ 21. Ὅρισμοὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου περὶ τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν. Κώδιξ.....	» 36
§ 22. Κατὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ἐκ διαθήκης διαδοχὴ κληρικῶν, διοικητῶν καὶ φροντιστῶν εὐαγῶν οἴκων.....	» 38
§ 23. Δίκαιον τῶν Νεαρῶν.....	» 40
§ 24. Μετὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον βυζαντίνη νομοθεσία. Ἐκλογὴ Ἰσαύρων. Πρόχειρος νόμος. Βασιλικά.....	» 43
§ 25. Ἀπογραφῆς ἀνάγκη.....	» 44
§ 26. Τίς ὑποχρεοῦται εἰς ἀπότισιν τῶν τοῦ ἐπισκόπου χρεῶν ἐν ἐλλείψει ἀπογραφῆς ἢ μὴ ὄντων φανερῶν τῶν τῶν ἐπισκόπων πραγμάτων.....	» 46
§ 27. Ἐπισκόπων ὑπεξουσίων ἱκανότης πρὸς διάθεσιν περιουσίας.....	» 47
§ 28. Ἱκανότης ἄλλων ὑπεξουσίων κληρικῶν. Χρημάτιον αὐτῶν. Διάφορα θέματα.....	» 50

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῇ.

§ 29. Κληρονομικὴ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀστικὸν δίκαιον. Διαρπαγῆς ἔθιμον.....	» 58
§ 30. Μεταβολαί τινες διὰ τῆς Ἐκλογῆς τῶν Ἰσαύρων.....	» 62
§ 31. Μεταγενέστερον δίκαιον.....	» 63
§ 32. Τίς ἐκκλησία κληρονομεῖ τὸν ἐπίσκοπον.....	» 66
§ 33. Ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος σχολάζῃ.....	» 68
§ 34. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ Νεαρά.....	» 68

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν μοναχῶν ἐκ διαθήκης καὶ ἐξ ἀδιαθέτου.

Ἰουστινιάνειον Δίκαιον.

§ 37. Τὸ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον. Ἐλευθερία διαθέσεως τῆς περιουσίας.....	» 73
§ 38. Πρῶται τροποποιήσεις. Δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Νεαρά. Κληρομικὸν δίκαιον τῶν μοναχῶν.....	» 74

§ 39. Συνέχεια. Δικαιώματα τῶν τέκνων τῶν μοναχῶν.....	σελ. 77
§ 40. Ἐγγόνων δικαιώματα. Οἱ γονεῖς καὶ ἀδελφοὶ οὐδὲν δικαίωμα κέ- κτηνται. Βαλσαμῶνος θεωρία.....	» 79
§ 41. Κατὰ τίνα νομικὸν τρόπον κτᾶται τὸ μοναστήριον τὴν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ.....	» 80
§ 42. Τύχη τῶν χρεῶν τοῦ μοναχοῦ τῶν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπαρχόντων.	» 81
§ 43. Τύχη τῆς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτωμένης περιουσίας.....	» 83
§ 44. Ἐπίδρασις τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐπὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ μονα- χοῦ πρὸς διάθεσιν. Ἀρχαὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.....	» 84
§ 45. Περὶ τῆς τύχης τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως συνταχθείσης διαθήκης. Θεωρία νομικῶν.....	» 87
§ 46. Ἡ διαθήκη αὕτη ματαιοῦται. Γνώμη Hellmann καὶ Singer....	» 94
§ 47. Ἀπαίτησις διατροφῆς τέκνων.....	» 95
§ 48. Πότε κανονίζεται ἡ νόμιμος μοῖρα τῶν τέκνων. Διὰ τίνος ἀγωγῆς ἀπαιτεῖται.....	» 95
§ 49. Τύχη τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως γενομένης αἰτίᾳ θανάτου δωρεᾶς...	» 96

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ἐπαγωγῆς κληρονομίας εἰς μοναχὸν καὶ περὶ κτήσεως αὐτῆς.

Ἰουστινιάνειον καὶ μεταγενέστερον δίκαιον

§ 50. Ἐπαγωγή κληρονομίας εἰς μοναχόν.....	» 99
§ 51. Θεωρίαι κανονομαθῶν καὶ νομικῶν.....	» 100
§ 52. Κριτικὴ ἔρευνα αὐτῶν.....	» 104
§ 53. Quid juris ἂν ὁ μοναχὸς πρὸ τῆς ἀποδοχῆς ἀποθάνῃ.....	» 106
§ 54. Μεταγενέστερον δίκαιον.....	» 107
§ 55. Δικαίωμα προσβολῆς διαθήκης ἢ αἰτίᾳ θανάτου δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ μο- ναχοῦ.....	» 108
§ 56. Κληροδοτήματα.....	» 109

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν μοναχῶν κατὰ τὸ μεταγενέστερον
Βυζαντιακὸν δίκαιον.

§ 57. Δίκαιον Ἐκλογῆς.....	» 110
§ 58. Πρόχειρος Νόμος. Βασιλικά. Σύνοδος AB. Ἀρμενόπουλος.....	» 111
§ 59. Περιουσία τοῦ μοναχοῦ γινομένου ἐπισκόπου. Τί δὲ ἂν ὁ ἐπίσκοπος γένηται μοναχός.....	» 113
§ 60. Νομοθεσία Λέοντος. Νεαρά 5. Διάκρισις περιουσίας πρὸ τῆς ἀπο- κάρσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν.....	» 117
§ 61. Πρακτικὴ σημασία τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ νομικοῦ τρόπου τῆς προσ- κυρώσεως τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Λέοντος. Τίς ἢ	

τύχη τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπαρχούσης διαθήκης. Νομολογία βυζαντινῆ.. σελ.	119
§ 62. Πότε δικαιούνται οἱ παῖδες νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν νόμιμον μοῖραν;...	» 121
§ 63. Νεαρὰ Λέοντος 6. Ἀνήβου μοναχοῦ ἱκανότης πρὸς διάθεσιν περιουσίας.....	» 123
§ 64. Κελλιῶται ἢ ἰδιόρρυθμοι μοναχοί.....	» 125
§ 65. Κτιτόρων ἢ δομητόρων κληρονομικὴ διαδοχὴ.....	» 125
§ 66. Δοκίμων κληρονομικὴ διαδοχὴ.....	» 127
§ 67. Κληρονομία ἢ κληροδότημα ἐπὶ αἰρέσει γάμου ἢ παιδοποιίας ἢ χάριν προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς. Τύχη αὐτῶν ἂν ὁ βεβαρημένος εἰσέλθῃ εἰς μοναστήριον. Ἰουστινιάνειον καὶ μεταγενέστερον δίκαιον.....	» 130
§ 68. Μετάβασις ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον.....	» 132
§ 69. Συνέπειαι ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ μετατιθεμένου κατὰ τὸ ἀστικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον. Ἀλλὰ σχετικὰ ζητήματα.....	» 135

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Δίκαιον ἐθίμων.

§ 70. Οἱ Νόμοι ἐν τῇ πράξει. Ἐθίμα.....	» 143
§ 71. Κληρονομικὴ διαδοχὴ ἐπισκόπων. Ἐλευθερία διαθέσεως.....	» 144
§ 72. Μοναχῶν κληρονομικὸν δίκαιον. Συναϊτῶν κατάστασις.....	» 145
§ 73. Ὁ Λέων ἠναγκάσθη ἐκ τῶν ἐθίμων νὰ ἀναγνώρισῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν μοναχῶν πρὸς διάθεσιν καὶ κτῆσιν περιουσίας.....	» 147
§ 74. Ἰδιόρρυθμα μοναστήρια. Ὁργανισμός.....	» 148
§ 75. Κοινοδιακὰ μοναστήρια.....	» 149
§ 76. Κατάστασις μοναχῶν Ἀθω· μοναχικὸς βίος ἀναφορικῶς πρὸς τὸ κληρονομικὸν δίκαιον. Τυπικά.....	» 149

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐν Ἑλλάδι νεώτερον δίκαιον.

§ 77. Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον πρὸ τοῦ 1821. Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία.....	» 155
§ 78. Νόμος περὶ διακρίσεως κτημάτων. Μεταβολὴ διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῶν εὐαγῶν οἰκῶν. Διάτ. 1 Δεβρίου 1836. Διάτ. 3/15 Ἀπριλίου 1833.....	» 157
§ 79. Διαίρεσις τῶν ναῶν εἰς ἐνορίας. Ἐγκύκλιος 1 Μαρτίου 1831. Διάτ. 8 Ἰουνίου 1856.....	» 159
§ 80. Περιουσία ἐκκλησιῶν ἐνοριακῶν ἢ μοναστηρίων ἐγκαταλελειμμένων. Διάτ. 26 Ἀπριλίου (8 Μαΐου) 1834.....	» 160
§ 81. Τὸ Δημόσιον ἐπιτηρεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν. Διάτ. 12/24 Μαΐου 1835.....	» 160

§ 82. Διάτ. 20 Μαΐου 1836. Διαίρεσις ἡρειπωμένων ἐκκλησιῶν καὶ γηπέδων αὐτῶν εἰς τρεῖς κατηγορίας 1) μοναστηριακάς, 2) ἐνοριακάς καὶ 3) ἰδιωτικάς. σελ. 160

§ 83. Διαχειρίσις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου. Διάτ. 29 Ἀπριλίου 1843, Καταστατικὸς Νόμος 1852, Νόμος 9 Ἰουλίου 1852. Ἐπισκόπων θέσις ἐν τῇ διαχειρίσει. Μισθοδοσία αὐτῶν. » 161

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

§ 84. Ἐκλιπούσης τῆς ἀνάγκης ἀπογραφῆς καὶ μεταβληθέντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, οἱ ἐπίσκοποι δὲν ὑποβάλλονται εἰς ἐξαιρετικούς περιορισμούς ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ. » 163

§ 85. Νομολογία δικαστηρίων. » 164

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

§ 86. Κατάστασις μοναχῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως. » 165

§ 87. Νομοθετικὴ πρόνοια. Διάτ. 28 Ἰουλίου 1858. Ὁδηγίαι Ὑπουργικαὶ 4 Μαρτίου 1859. » 166

§ 88. Ἀπὸ πότε μεταβαίνει ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ τὸ Διάτ. 1858. Δόκιμοι. Διάκρισις κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας. » 167

§ 89. Ἀνεφάρμοστοι διατυπώσεις τοῦ Διατ. ὡς πρὸς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν καὶ πλάναι. » 169

§ 90. Ἰκανότης τοῦ μοναχοῦ πρὸς διάθεσιν περιουσίας καὶ διαχειρίσεως. Ἐγκύκλιος 11 Μαΐου 1834, 11 Φεβρουαρίου 1834. » 175

§ 91. Διάτ. 18 Ἰουλίου 1856 Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Διαθήκη πρὸ τῆς ἀποκάρσεως. » 177

§ 92. Περὶ μεταβάσεως ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον καὶ συνέπειαι κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. Διάτ. Ἀντιβασιλείας 25 Σεπτεμβρίου (2 Ὀκτωβρίου) 1833. » 179

§ 93. Τύχη τῆς περιουσίας τῶν μετατιθεμένων μοναχῶν. Διάτ. 15/27 Ἀπριλίου 1836. Διάφορα ζητήματα. Μολδαυικὸς Κῶδιξ. » 183

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

§ 94. Διατυπώσεις μετὰ τὸν θάνατον μοναχοῦ. Διάτ. 8 Ἰανουαρίου 1834. Ἐγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου 14 Φεβρουαρίου 1834. » 190

§ 95. Ἐγκύκλιος 28 Ἀπριλίου 1836 περὶ τῆς ἀνάγκης ἢ μὴ ἀνάγκης σφραγίσεως. Ἐγκύκλιος 6 Μαΐου 1837. » 192

§ 96. Χρέη τοῦ μοναχοῦ. » 195

§ 97. Αἱ ὑπουργικαὶ ὁδηγίαι 4 Μαρτίου 1859 περὶ τῶν καθηκόντων τῶν Ἀρχῶν ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθνήσκοντος μοναχοῦ. Μοναχὸς Ἑλλήν ἀποθνήσκων ἐν ἀλλοδαπῇ. » 197

§ 98. Κληρονομικὴ διαδοχὴ ἐγγάμων ὑπαρξάντων μοναχῶν. Ὁδηγίαι 4 Μαρτίου 1859. » 198

§ 99. Καθήκοντα ἐπισκόπων μετὰ τὴν κουράν μοναχοῦ. Ἐγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου 17 Ἰουλίου 1859.....	» 200
§ 100. Ἐν Ἑπτανήσῳ κληρονομικὸν δίκαιον τῶν μοναχῶν.....	» 200

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἐν Τουρκίᾳ νεώτερον δίκαιον.

Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων.

§ 101. Μεταβολαὶ νομοθετικά. Κανονισμοί. Ἀνικανότης ἐπισκόπου πρὸς διαθήκην.....	» 205
§ 102. Τύχη τῆς περιουσίας ἐπισκόπου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.....	σελ. 207
§ 103. Περιορισμοὶ πρὸς διαθήκην. Ἀτομικὴ περιουσία.....	» 208
§ 104. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν μὴ κατεχόντων ἐπισκοπὴν, ἀλλ' ἰδιω- τευόντων Πατριαρχῶν καὶ Ἐπισκόπων.....	» 209
§ 105. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως....	» 209
§ 106. Διατυπώσεις τῆς παραλαβῆς τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τῶν ἐπι- σκόπων. Κανονισμὸς εἰδικὸς περὶ τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν περιουσιῶν τῶν ἀπο- θνησκόντων ἀρχιερέων.....	» 210
§ 107. Ἐπιτροπεία πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν περιουσιῶν τούτων. Διορισμὸς καὶ καθήκοντα αὐτῆς.....	» 211
§ 108. Διατυπώσεις ὅταν ὁ ἐπίσκοπος ἀποθνήσκῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει..	» 212
§ 109. Δημοπρασία. Διατυπώσεις αὐτῆς. Ἀγορασταί. Τρόπος καταβολῆς τοῦ τιμήματος. Εἴσπραξις αὐτοῦ.....	» 212
§ 110. Δανεισταὶ καὶ κληρονόμοι τοῦ ἐπισκόπου. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώ- ματα αὐτῶν. Ἔξοδα κηδείας, ἀπογραφῆς καὶ μετακομίσεως. Χρέη πρὸς τὸ Δημόσιον.....	» 213
§ 111. Προθεσμίαι διὰ τοὺς δικαιούχους δανειστὰς καὶ κληρονόμους.....	» 214
§ 112. Παρέλευσις τῶν προθεσμιῶν. Ἐκκαθάρισις.....	» 214

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν μοναχῶν καὶ κατάστασις τῶν μοναστηρίων.

§ 113. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν μοναχῶν.....	» 216
§ 114. Μοναχικὸς βίος ἐν Τουρκίᾳ. Νεώτεροι Κανονισμοί. Ἐποπτεία ἀρ- χιερέων ἐπὶ τῶν μοναστηρίων.....	» 218
§ 115. Διαίρεσις τῶν μοναστηρίων εἰς τρεῖς τάξεις.....	» 218
§ 116. Μοναστήρια ἐγκαταλελειμμένα καὶ κατηρημωμένα. Τύχη αὐτῶν..	» 218

§ 117. Μοναστήρια Ἀθω. Ὁργανισμός αὐτῶν.....	» 219
§ 118. Ἑσωτερικός ὀργανισμός μοναστηρίων	» 219
§ 119. Ἀπόπειρα ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐν ἰσχύϊ Κανονισμῶν. Ἐκθεσις ἐπι- τροπείας.....	» 226
§ 120. Εἰδικός ὀργανισμός μοναστηρίων Κρήτης. Κληρονομικὸν δίκαιον μοναχῶν.....	» 227

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΓΓΡΑΦΑ

Τυπικά τοῦ Ἀθω. Τυπικὸν ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (ἔτ. 972).	» 233
Τυπικὸν ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (ἔτ. 1046)....	» 245
Γραφή τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου πρὸς Κοσμᾶν μοναχόν. Χρυσόβουλλον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου οὗ ἡ ἀρχὴ διεφθαρμένη.....	» 246 » 257
Ὅρος καὶ τύπος τοῦ ὄρους Ἀθω γενόμενος ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου (ἔτ. 1393 ἢ 1394).....	» 259
Τοῦ Καλλινίκου Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ καὶ συνοδικὴ πρὸς τὸν Οὐγγρο- βλαχίας ἀκυροῦσα τὴν διαθήκην τοῦ ποτὲ Πωγωνιανῆς Μαλαχίου ὡς παρά- νομον	» 265
Ἀδήλου Πατριάρχου γράμμα ὅτι τῶν Μοναστηριακῶν ἡ περιουσία ἀνή- κει εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ δὲν τοὺς κληρονομοῦσιν οἱ συγγενεῖς των.....	» 268
Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας — Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ ἐκδοθέντος πα- τριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος περὶ τῆς κατ' ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν διατηρήσεως τῆς προγεγονυίας διαθήκης τοῦ μακαρίτου Δέρκων κὺρ Ἀνανίου καὶ διορθώσεως τῶν ἀναφανέντων μετὰ ταῦτα χρεῶν ἐκείνου.....	» 271
Βεζυρική ἐγκύκλιος τῆς 23 Σεβάλ 1291 (20 νοεμβρίου 1874).....	» 275
Ἀναφορὰ τῶν μοναχῶν μεγίστης Λαύρας Ἀθω πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐν ἔτει 1830 πρὸς προστασίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι μετοχίων. (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).....	» 276
Ἐκθεσις Κυρίλλου ἐπισκόπου Σάμου πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἐν Σάμῳ καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας ἐν ἔτει 1830. (Ἐκ τῶν ἀρ- χείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).....	» 278
Ἀναφορὰ μητροπολίτου Παροναξίας πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).....	» 280
Ἐγγράφα ἀφορῶντα τὰ Μοναστήρια τῆς Σίφνου ἐν ἔτει 1830. (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).....	» 282
Σχέδιον ἰδιαίτερας διατάξεως τῶν δύο γυναικείων Μοναστηρίων τῶν κατὰ τὴν Νῆσον Σίφνον.....	» 283
Διαθήκη χωρεπισκόπου καὶ προεστῶτος τῆς ἐν Σαγγρὶ μονῆς τοῦ μεγάλου Ταξιάρχου ἐν Νάξῳ.....	» 285

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

(Σ. III. 321) τὸ Σ. σημαίνει τὸ Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐκδοθὲν ὑπὸ Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, ὁ ἀριθμὸς III τὸν τόμον, καὶ ὁ ἀριθμὸς 312 τὴν σελίδα.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 19	στίχ. 32	ἀντὶ	κληκληρικός	γράφει	κληρικός.
» 96	» 20	»	conditio	»	condictio.
» 99	» 2	»	μοναχόν	»	μοναχόν.
» 107	» 4	»	ἐὰν εἰσὶ	»	ἐὰν ᾧσι.
» 108	» 26	»	προεστύας	»	προεστηκυίας.
» 152	» 19	»	(1885)	»	(1815).
» 155	» 16	»	λογοδοσία	»	μισθοδοσία.
» 180	» 37	»	Pleiter	»	Pfeiffer.
» 208	» 15	»	ἀνωτέρω	»	ἀνωτέρω.
» 227	» 16		προτακτέον § 120.		
» 235	» 17	»	συμβαίνει	»	συμβαίη.
» 246	» 15	»	Κωνσταντίνου	»	Κωνσταντίνου.
» 259	» 5	»	συνάξεις	»	συνάψεις.
» 259	» 5	»	τὸ διὰ κινναδάρεως	»	τῷ διὰ κινναδάρεως.
» 262	» 8	»	Βατοπαιδίου	»	Βατοπεδίου.
» 263	» 12	»	ὀφείλουσι	»	ὀφείλουσι.
» 268	» 22	»	Κρι-τίου	»	Κριτίου.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

1877
JAN 10
1877

1877

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- § 1. Σκοπὸς τῆς πραγματείας. Πρῶται βάσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος.
§ 2. Πρεσβύτεροι καὶ ἐπίσκοποι. Διάκρισις αὐτῶν.
§ 3. Διάκονοι.
§ 4. Τελειοποίησις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος μετὰ τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα. Λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ καὶ κλῆρος.
§ 5. Ὑποδιάκονοι, ἀναγνώσται, ἀκόλουθοι, ἐξορκισταὶ ἢ ἐφορκισταί, θυρωροὶ ἢ πυλωροί.
§ 6. Οἱ ἱερατικοὶ βαθμοὶ κατὰ τὸν Νομοκάνονα τὸν λεγόμενον τοῦ Φωτίου καὶ κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀστικὸν Δίκαιον.
§ 7. Μοναχοί, καταγωγή καὶ ἔννοια αὐτῶν. Μ. Ἀντώνιος, Παχώμιος καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς μοναχισμός.
§ 8. Ἡ ἐκκλησία ἀναλαμβάνει τὴν προστασίαν τοῦ μοναχισμοῦ. Κανόνες καὶ νόμοι περὶ αὐτῶν.
§ 9. Δόκιμοι.
§ 10. Ρασοφόροι, μικρόσχημοι, μεγαλόσχημοι.
§ 11. Διαίρεσις τῶν μοναστηρίων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν.
-

§ 1. Σκοπὸς τῆς προκειμένης πραγματείας εἶνε ἡ ἱστορικὴ καὶ πρακτικὴ μελέτη τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν, διὰ τοῦτο ἀπολύτως ἀναγκαία παρίσταται ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀμέσως προβάλλοντος ζητήματος, *τίνες εἰσὶν οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοί.*

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθείσης διδασκαλίας τοῦ θείου λόγου ἐν Γαλιλαίᾳ καὶ Ἰουδαίᾳ¹ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ἄρχεται ἡ ἐξυπηρέτησις καὶ λατρεία τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ δὴ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ χριστιανικοῦ πολιτεύματος², διότι ὁ Ἰησοῦς ἐξελέξατο πρὸς τοῦτο δώδεκα ἄν-

¹ Ματθ. IV 17. 23.

² Πρὸλ. Döllinger Christenthum und Kirche in der Zeit der Grundlegung
ἔκδ. 1868 III § 1 καὶ ἐπ. σελ. 293 καὶ ἐπ.

δρας, « οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε »¹. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποστόλων μετ' ὀλίγον ηὔξήθη, διότι ἀνέδειξεν ἐβδομήκοντα ἄλλους τοιούτους, οὓς ἀπέστειλεν « ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι »². Μετὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ συνῆλθον ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ ἑνδεκα ἀρχικοὶ αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἐξελέξαντο διὰ κλήρου τὸν Μαθθίαν εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ Ἰούδα³, ἤρξαντο δὲ κατόπιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποστολῆς τῶν διδασκόντες. Πληθυνόντων τῶν μαθητῶν καὶ ὁπαδῶν αὐτῶν, ὑπῆρξεν ἀνάγκη βοηθείας τῇ ἐξωτερικῇ ὑπηρεσίᾳ « διακονεῖν τραπέζαις »⁴, ἐξελέχθησαν λοιπὸν ἑπτὰ ἄνδρες ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν « πλήρεις πνεύματος ἀγίου καὶ σοφίας »⁵, εὐλογηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων δι' ἐπιθέσεως χειρῶν⁶. Τῷ παραδείγματι τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ κοινότητος ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαχοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἰδρυομέναις καὶ ἀναπτυσσομέναις χριστιανικαῖς κοινότησιν ἀνεφάνησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν αἱ τάξεις τῶν διακόνων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

§ 2. Ὑπὸ ὄνομα τῶν πρεσβυτέρων ἐν ταῖς Πράξεσι εὐρίσκονται οἱ παρακολουθοῦντες τοῖς ἀποστόλοις λειτουργοί, π. χ. ἐν κεφ. XV⁷, « Ἐταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ

¹ Λουκᾶ VI 13.

² Λουκᾶ X 1.

³ Πράξ. I 15-26.

⁴ Πράξ. VI. 1. 2. « Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ ἄρεστόν ἐστιν ἡμᾶς, καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις ». (Διακονεῖν τραπέζαις πρὸς διάκρισιν τῆς διακονίας τοῦ λόγου) (Πράξ. VI. 3. 4).

⁵ Πράξ. VI. 3. 5. Döllinger αὐτ. § 9. 10 σελ. 302. 303.

⁶ Πράξ. VI. 6. Πρβ. Richter-Dove. KR. § 8 σελ. 30, Emil Friedberg KR. § 5 σελ. 7 καὶ 8 καὶ σημ. 11 αὐτόθι (ἔκδ. 1884). Ἐκτοτε, παρατηρεῖ ὁ Walter, ἤρξατο καὶ ἡ πρώτη διάκρισις τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκκλησίας (Lehrbuch des Kirchenrechts § 9 σελ. 19). Περὶ τῆς διακρίσεως τῆς λειτουργίας τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν καὶ τῆς διακρίσεως ταύτης ἀπὸ τῆς τῶν διακόνων παράβαλε Albrecht Ritschl, Die Entstehung der altkatholischen Kirche (Bonn ἔκδ. 1857 σελ. 354 καὶ ἐπ.).

⁷ Πρβ. περὶ πρεσβυτέρων τὴν διατριβὴν Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων « περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν τῆς ἐκκλησίας βαθμῶν » (ἐν Ναυπλίᾳ 1835 σελ. 11 καὶ ἐπ.), καὶ θρησκευτικὴν ἐφημερίδα « Σιών » ἐκδιδομένην ἐν Ἀθήναις (ἀριθ. 25 ἔτους 1881). Fried-

Βαρνάβαν καὶ τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους ». « *Παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων* » « *συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι* », « *οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί* » ¹. Οἱ πρεσβύτεροι ἐβοήθουν τοῖς ἀποστόλοις εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς προσευχῆς, συνειργάζοντο δὲ καὶ ἐν τῇ φυλάξει καὶ ἀναπτύξει τῶν χριστιανικῶν δογμάτων². Ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τούτων καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῆς συνεργασίας αὐτῶν ἐμορφώθη ἐν τῷ προϊόντι ἐκκλησιαστικῷ πολιτεύματι ἡ τάξις τῶν ἐπισκόπων καλουμένων³.

berg αὐτ. § 5 IV σελ. 7 καὶ 8. Κατὰ τινὰ πιθανὴν γνώμην ἐκ τῶν ἐπτὰ τούτων ἀνδρῶν προέκυψε τὸ ἀξίωμα τῶν πρεσβυτέρων, δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ὁ Walter (§ 9 μετὰ σημ. 8) καὶ ἰδίως Ritschl σελ. 356, κατ' ἄλλους ἐξ ἐκείνων προέκυψαν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι (Döllinger αὐτόθι III § 9 10. 11 σελ. 303, 304, οὗ τὰ ἐπιχειρήματα μοι ἐφάνησαν λογικώτατα)· ἀρχαιότεροί τινες ὅμως ἰσχυρίσθησαν ὅτι τὸ λειτούργημα τῶν ἐπτὰ ἀνδρῶν ἐφήμερον ὑπῆρξε (Vitranga, De synagoga vetere 928). Πρβ. καὶ Ad. Franz, Lehrbuch des Kirchenrechts (Göttingen 1887) § 5 σελ. 12. Zorn, Lehrbuch des Kirchenrechts (Stuttgart 1888) § 2 σελ. 11. Πρβ. δὲ ἰδίως περὶ πρεσβυτέρων καὶ τῆς ἐννοίας καὶ ἱστορίας αὐτῶν θεωρίας Edwin Hatch, Die Gesellschaftsfervassung der christlichen Kirchen im Altertum μετὰφρασις Adolf Harnack (Giessen 1883) περὶ Hatch δὲ ἴδ. καὶ Dove ἐν Zeitschrift für Kirchenrecht XIX 376. σημ. 1. Περὶ πάντων τούτων πρβ. καὶ K. Hase KG. (ἔκδ. 1885) I § 20 σελ. 207 καὶ ἐπ.

¹ Πράξ. XV 2. 4. 6. 23. καὶ XI, 30 « ὁ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρνάβαν καὶ Σαύλον ».

² Πράξ. XVI 4. « ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ». Πρβ. Πολυχάρπου πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστ. κεφ. VI (ἔκδ. Dressel σελ. 383) περὶ τῶν φροντίδων τῶν πρεσβυτέρων, καὶ Hatch-Harnack αὐτόθι σελ. 65 καὶ ἐπ.

³ Τοιοῦτοτρόπως, διότι ἔλκουσιν οἱ ἐπίσκοποι τὴν καταγωγὴν των ἐκ θείας καὶ ἀποστολικῆς ἀρχῆς, ex jure divino, ἐθεωρήθησαν διάδοχοι τῶν ἀποστόλων, κληθέντες ὡς ἐκεῖνοι εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Πρβ. Ludov. Huguenin Expositio methodica juris canonici (Παρίσιοι. ἔκδ. III 1877) I σελ. 39 καὶ ἐπ. Εὐταξίου Περὶ ἱερατικῆς ἐξουσίας σελ. 26, Döllinger αὐτ. III § 5 σελ. 299. Zorn αὐτ. § 2 σελ. 14. A. Frantz § 6 σελ. 14. G. Phillips (Kirchenrecht τόμ. I § 22 σελ. 159, 160 καὶ σημ. 6-10). P. Hinschius (System d. Kathol. KR. Berlin 1869) II § 79 σελ. 38 ἔνθα καὶ φιλολογίαν. Φιλολογίαν περὶ ἐπισκόπων ἴδ. πρὸς τούτοις παρὰ Joseph Helfert (Von der Rechten und Pflichten der Bischöfe und deren

Ὅτι δὲ ἱστορικῶς ἐκ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων προέκυψε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου πολλαὶ ὑπάρχουσιν ἀποδείξεις· ἐν πρώτῃ καθολικῇ ἐπιστολῇ π. χ. τοῦ Πέτρου φέρεται « πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως¹. ἐπίσης δὲ καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι « προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ »². Ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι ταῦτοχρόνως εἶχον τὴν ἐπισύστασιν καὶ τὴν μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ταξιδεύοντες καὶ κοπιῶντες καὶ διδάσκοντες καὶ ἀπευθύνοντες ἐπιστολάς καὶ ὁδηγίας, ἐν ᾗ οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι εἶχον τὴν κατὰ τόπους φροντίδα³, ὅσον δ' ἡ ἐξάπλωσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπετείνετο, τοσοῦτον καὶ ὁ διορισμός καὶ ἡ αὔξησις τῶν ἐπισκόπων ἀναγκαιοτέρα καθίστατο. Οὕτω βλέπομεν τὸν Παῦλον παρακαλοῦντα καὶ διατάσσοντα τὸν Τιμόθεον νὰ παραμένῃ εἰς Ἐφεσον, καὶ τὸν Τίτον εἰς Κρήτην, ἵνα τὰ ἐλλείποντα ἐπιδιορθώσῃ καὶ καταστήσῃ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους⁴.

Ἐν τούτοις, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα καὶ βραδύτερον ἔτι, καίτοι διεκρίθησαν τὰ ἀξιώματα ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, ἡ διάκρισις οὐχ ἦττον δὲν ὑπῆρχε τελεία ὡς πρὸς τὸ

Gehülften und Stellverteter (Prag. 1832) σελ. 6-10. Πρβ. καὶ Hergenröther's Handbuch der allgem. Kirchengeschichte (ἐκδ. 1886) τόμ. I. σελ. 253 καὶ ἐπ. σελ. 255 σημ. 1.

¹ I Πέτρου V, 1. 2.

² Πράξ. XX, 17. 18. 28. Πρβλ. καὶ Τίτ. I, 5. 7. Φιλιπ. I, 1. Κλήμ. πρὸς Κορινθ. I 42. 44.

Περὶ ἐπισκόπου, τῆς ἐννοίας αὐτοῦ καὶ τῆς λειτουργίας, καὶ περὶ διαφορῶν γνωμῶν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν πρεσβυτέρων ἴδ. Philipp Zorn § 2, καὶ ἐφημερίδα « Σιών » ἀριθ. 22 (1881), Διονυσίου Λάττα Χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν I κεφ. Γ § 7 σελ. 112-142, Döllinger αὐτόθι III § 13-33, σελ. 305-327.

³ 1 Κορινθ. 12, 28. Ῥωμ. 16. Πράξ. 15, 36. 20, 18 ἐπ.

⁴ 1 Τιμόθ. 1, 3. Τίτ. 1, 5. Hergenröther αὐτόθι.

ὄνομα, διὰ τοῦτο ἐν τῇ αὐτῇ κοινότητι πλείονες ὠνομάζοντο ἐπίσκοποι¹.

§ 3. Τοὺς δὲ διακόνους ἐνωρὶς εὐρίσκομεν διακρινομένους ἐν τῇ πρὸς Φιλιππίους ἐπιστολῇ τοῦ Παύλου «*Παῦλος καὶ Τιμόθεος, δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις*². Ἄφ' οὗ δὲ ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐπιστολῇ ὁ Παῦλος τὰ προσόντα τῶν ἐπισκόπων ἐκτίθεται, πραγματεύεται καὶ περὶ τῶν διακόνων, οἵτινες μετὰ δοκιμασίαν ἔπρεπε νὰ ἐκλέγωνται³,

¹ Πρβ. Gotthard Lechler (Das apostolische und das nach apostolische Zeitalter ἐκδ. 1851 σελ. 334), ἐνθα μνημονεύεται ὁ Κλήμης Ρώμης, ὁ Πολύκαρπος, ὁ Ἑρμᾶς, παρ' οἷς διάκρισις ὀνόματος πρεσβυτέρου καὶ ἐπισκόπου δὲν γίνεται. Ὁ πρῶτος φαίνεται, ὅστις διέκρινε τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπισκόπου ὡς ἀνώτερον, εἶνε ὁ Ἰγνάτιος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ῥωμαίους (κεφ. 5), (ἥς ἡ γνησιότης ὅμως σημειωτέον διομφισβητεῖται).

Οἱ μετερχόμενοι δ' ἐν ταῖς παροικίαις τὴν ἱερατικὴν ἐξουσίαν ἔφερον ὄντως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους διάφορα ὀνόματα ἀδιακρίτως, ἐκαλοῦντο προῖστάμενοι (1 Θεσσαλ. 5, 12. Ῥωμ. 12, 8), πρεσβύτεροι (πράξ. 11, 30. 14, 23. 15, 2 ἐπ. 20, 17. Ἰακ. 5, 14. I Πέτρου 5, 1. Τίτ. 1, 5. I Τιμ. 5, 17. 19.), ἐπίσκοποι (Φιλιπ. 1, 1), ποιμένες (Ἐφεσ. 4, 11), ἡγούμενοι (Ἐβρ. 13, 7. 17. 24). Πρβ. καὶ Τιμόθ. 4, 14, ὅπερ χωρίον ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύων ἐν Ὁμιλίᾳ 13 λέγει «οὐ περὶ πρεσβυτέρων φησὶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ περὶ ἐπισκόπων» καὶ πρὸς Φιλιπ. 1, 1 ἐνθα λέγει ὁ αὐτὸς πατὴρ «Τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε· τότε γὰρ ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι». Καὶ ἐκ τῶν χωρίων δὲ I Τιμόθ. 5, 17. Τίτ. 1, 5-7, 1 Τιμόθ. 3, 1-2, Πράξ. 20, 17. 18. 28, I Πέτρου 5, 1. 2, ἐξάγεται προδήλως ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων. Πρβ. καὶ Rudolf Ritter von Scherer Handbuch d. Kirchenrechts (I § 8 σημ. 16 σελ. 26) καὶ Hergenröther Kirchengeschichte αὐτόθι. Ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν ὅμως χρόνων ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπισκόπου διεκρίνετο τοῦ τοῦ πρεσβυτέρου, σημειοῦται ὁ Οἰκονόμου (αὐτόθι σελ. 42 καὶ ἐπ.), ἀποκρούων τὴν θεωρίαν ὅτι ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι ἦσαν εἰς βαθμός. Οἱ ἐπίσκοποι διεκρίνοντο ἰδίως κατὰ τὸ μεταδοτικὸν χάρισμα τῆς χειροτονίας, ὁποῖους κατὰ πᾶσαν πόλιν διώριζον οἱ ἀπόστολοι προεδρεύοντας τῶν ἄλλων ἱερέων. Ἡ ταυτότης δὲ τῶν ὀνομάτων ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων δηλοῖ ταυτότητα τοῦ ὑπουργήματος περὶ τὰ καθόλου, λέγει ὁ Οἰκονόμου, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ταυτότητα βαθμῶν ὁμοταγῶν, ὅσοι συγγέουσι δέ, προστίθεται (σελ. 58), τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν βαθμὸν διὰ τὸ συνώνυμον, ποιοῦσι τὸ αὐτό, ὡς καὶ ἂν ἔλεγον ὅτι καὶ ὁ τοῦ παλαιοῦ νόμου ἀρχιερεὺς ὑπῆρχεν ἀκριβῶς ὁμοταγῆς καὶ ὁμοιόβαθμος πρὸς τοὺς ἄλλους ἱερεῖς. Πρβ. πρὸς τούτοις καὶ Friedberg § 5 σημ. 24 καὶ ἰδίως Ritschl αὐτ. σελ. 350.

² Φιλιπ. 1, 1. Πρβ. καὶ Hergenröther αὐτόθι σελ. 260.

³ Καὶ οἱ διάκονοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς κοινότητος. Κατὰ τὸν Hatch αὐτόθι (ἴδε

«δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες¹.

§ 4. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μετὰ τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα ἐτελειώθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ διάκρισις μεταξὺ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν² καὶ ὁ ὀριστικὸς καθορισμὸς τῶν βαθμῶν καὶ ἀξιω-

καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Harnack παρὰ Hatch σελ. 240 καὶ ἐπ.) οἱ διάκονοι διετέλουν ἐν ἀμέσῳ καὶ στενῷ δεσμῷ καὶ ἀμέσῳ σχέσει πρὸς τοὺς ἐπισκόπους πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων· «ἔστω ὁ διάκονος τοῦ ἐπισκόπου ἀκοή καὶ ὀφθαλμὸς καὶ στόμα καρδιά τε καὶ ψυχὴ, ἵνα μὴ ᾖ τὰ πολλὰ μεριμνῶν ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλὰ μόνον τὰ κυριώτερα», κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς Διαταγὰς (II 44). Ἴδε καὶ Zorn αὐτ. σελ. 12 σημ. 3. Περὶ διακόνων πρὸς καὶ Seidl (Der Diaconat in der Kathol. Kirche 1884). Πρὸ πάντων δὲ Hatch καὶ Harnack αὐτόθι σελ. 17-50 Friedberg § 5 σελ. 9.

¹ I Τιμόθ. 3, 10. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Παῦλος ἐκανόνισε τὰ προσόντα καὶ τὰ καθήκοντα τῶν διακόνων (3, 8 ἐπ.). Πρὸς καὶ Ἀποστολ. Διατ. II, 26. II, 44. II, 57. III, 19 καὶ 20. VIII, 20. (ἐκδόσεως Pitra). Ἴδ. Οἰκονόμου ἐξ Οἰκονόμων αὐτ. σελ. 28. Εὐταξίου αὐτόθι σελ. 18. ἐφημερίδα «Σιών» ἐν φύλλοις 28. 29 (1881). Hinschius αὐτ. § 1 σημ. 5 σελ. 2. Μεταξὺ τῶν διακόνων συγκατηριθμοῦντο τότε καὶ γυναῖκες διακόνισσαι καὶ χῆραι πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς κοινότητος, οὐχὶ δὲ καὶ ἀσκόπως, διότι δι' αὐτῶν, κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρεῖα, «καὶ εἰς τὸν γυναικωνίτιν ἀδιαβλήτως παρεισεδύετο ἡ τοῦ κυρίου διδασκαλία» (Στρωματ. 1 III). Παύλου πρὸς Ρωμ. 16, 1. 12. I Τιμόθ. 2, 11. Ὁ Πλίνιος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Τραϊανὸν (lib. X 97) καλεῖ αὐτάς «ancillae quae ministrae dicebantur». Πρὸς καὶ Λουκιανοῦ περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς § 12. Λιβανίου λόγ. 16. καὶ Ἀποστολ. διαταγῶν II 58 III 14 (ἐκδ. Pitra τόμ. Α. σελ. 209. 236. 237). Πρὸς καὶ Döllinger αὐτ. III § 34 σελ. 327 ἐπ. Κατὰ τὴν πιθανὴν δόξαν αἱ γυναῖκες διακόνισσαι μέχρι τοῦ τετάρτου αἰῶνος ὑπάρξασαι ἐξέλιπον κατόπιν (ἴδ. Hase αὐτόθι σελ. 214. Διομ. Κυριακοῦ Ἐκκλ. Ἱστορίας σελ. 351 τόμ. Α). Περὶ τῶν ἔργων τῶν διακονισσῶν ἴδ. καὶ ἀπόκρισιν ΔΗ Βαλσαμῶνος (Σ. IV 477). Οὐδένα ἱερατικὸν βαθμὸν εἶχον (Διατριβ. Οἰκονόμου σελ. 32 σημ. γ). Περὶ πάντων τούτων πρὸς καὶ Zech (Hierarchia Ecclesiastica σελ. 458-581), καὶ Neander KG. I 103 παρ' ᾧ καὶ φιλολογίαν.

² Ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων ἐξάγεται ὅτι ὄντως ἄνευ διακρίσεως τοῖς κληρικοῖς ἢ λαϊκοῖς ἐλευθέρᾳ ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου ὑπῆρχε (Pitra I σελ. 67). Friedberg αὐτ. § 6. Πρὸς δὲ Χρυσάνθου πατριάρχου Ἱεροσολύμων Συνταγμάτιον, περὶ τῶν ὁφεικίων, κληρικῶν καὶ ἀρχοντικῶν κ.λ.π. Ἐνετ. 1778· ὅστις ἐν βιβλίῳ πρώτῳ σημειοῦται τάδε· «ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο τάξεις ἐμερίσθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐλέγοντο κληρικοί, οἱ δὲ λαϊκοί, καὶ λαῖκοι μὲν ὅσοι δὲν ἐκαταγίνοντο εἰς τινὰ ὑπηρεσίαν ἐκκλησιαστικὴν, κληρικοί δὲ ὅσοι ἐτάττοντο καὶ διωρίζοντο εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὑπουργίαν. Κληρικοὶ λοιπὸν λέγονται μόνον τὸ ἱερὸν σύστημα, καὶ ἔλαβον τὴν ἀρχὴν τοῦ τοιοῦτου ὀνόματος ἐκ τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου, ὅστις καὶ κλῆρον ἔτυχε τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα». «Περιέχονται δὲ εἰς τὸ τοιοῦτον ὄνομα κοινότερον οἱ Μοναχοί, Ἀναγνώσται, Ὑποδιάκονοι, Διάκονοι καὶ οἱ Πρε-

μάτων¹, καὶ ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς κληρὸς, κληρικοί, ἐκαλοῦντο οἱ τῷ θεῷ ἀφωσιωμένοι λαοί², καὶ κληρὸς τοῦ θεοῦ πάντες οἱ χριστιανοὶ ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, τὸ ὄνομα τοῦτο προσηρμόσθη ἀποκλειστικῶς τοῖς λειτουργοῖς καὶ ἀξιωματικοῖς τῆς ἐκκλησίας, τοῖς καταγινομένοις κατ' ἐξοχὴν, ὡς οἱ Λευῖται, εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θείου πρὸς κοινὴν ἀπάντων σωτηρίαν. Πάντα τὰ ἄλλα μέλη τῆς χριστιανικῆς κοινότητος ὠνομάσθησαν λαϊκοὶ (plebs)³.

§ 5. Αἱ ἀνάγκαι κατόπιν τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις τῆς κοινότητος ἐπήνεγκον τὴν αὔξησιν τῶν ἀξιωματικών καὶ τὴν τελείαν διάκρισιν τῶν βαθμῶν, πρὸς τοῖς τρισὶ δὲ βαθμοῖς τῶν ἐπισκόπων, τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων, προσετέθησαν⁴ οἱ ὑποδιάκονοι⁵, συμπαρακολουθοῦντες τοῖς

σβύτεροι». Περὶ κλήρου καὶ λαϊκῶν πρὸ. Hergenröther αὐτόθι σελ. 251 καὶ ἐπ. § 281 σημ. 1, καὶ Hase αὐτόθι σελ. 214.

Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ γενικῶς λειτουργίαι καλοῦνται κληρικᾶτα ἢ ὀφφίξια (πρὸ. Εὐχολόγιον καὶ Χρυσάνθου Συνταγμ. αὐτόθι). Περὶ τούτων ἴδ. καὶ Zech αὐτόθι σελ. 327-441 καὶ ἐφημερίδα «Σιών» φύλλ. 30. 31. (1881).

¹ Richter-Dove αὐτ. § 9 καὶ 10 σημ. 7. Zorn αὐτ. § 2. Neander KG. σελ. 104 καὶ ἰδίως Ritschl σελ. 408 ἐπ.

² 1 Πέτρ. 5, 3. «μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου». Καὶ παρ' Ἰγνατίῳ πρὸς Ἐφεσ. 11 «ὁ κληρὸς Ἐφεσίων τῶν χριστιανῶν». — Ἀκριβῶς ὅμως δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ πότε ἐφηρμόσθη εἰδικῶς τοῖς ἐξασκοῦσιν ἱερατικὸν ὑπουργήμα τὸ ὄνομα κληρὸς. Ἡ πιθανωτέρα δόξα εἶνε ὅτι κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἤρξατο ἡ ἐφαρμογή. (Κλήμ. Ῥώμης ἐπιστ. πρὸς Κορινθ. κεφ. 40-44. Ἐκδ. Φιλοθ. Βρυεννίου σελ. 69 ἐπ.). Δ. Λάττα αὐτόθι σελ. 64. 70. Frantz σελ. 14 σημ. 3, Scherer αὐτόθι § 8 σημ. 18. Εὐρυτέραν μελέτην περὶ τῆς ἐννοίας καὶ χρήσεως τοῦ ὅρου «Κληρὸς» ἴδ. παρὰ Ritschl σελ. 388 καὶ ἐπ.

Οἱ τοῦ κλήρου ἐλέγοντο καὶ Κανονικοὶ ἢ ἐκ τοῦ Κανόνος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ΙΖ ἀποστολικοῦ κανόνος, ἴσως διότι ἐκρατεῖτο κατάλογος, ἐν ᾧ ἐγράφοντο οἱ λειτουργοί, ὁ δὲ κατάλογος ἐκαλεῖτο κανὼν (Ἀντιοχ. 1. 2. Νικαίας 16. 19. Βασιλείου καν. 6. Πρὸ. καὶ Zech αὐτ. σελ. 1 καὶ ἐπ. Walter § 139. Richter-Dove § 133.

³ Οὕτως ὁ ἐλληνικὸς ὅρος «κληρὸς» περιλαμβάνει εἰδικῶς τοὺς ἱερατικοὺς βαθμοὺς ἐν συνόλῳ καὶ ἰσοδυναμεῖ τῇ ἐν τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ ἐκφράσει Ordo. Κατὰ τὸν Τερτυλλιανὸν (De exhort. cast. c. 7) «Differentiam inter ordinem et plebem constituit ecclesiae auctoritas» (ἐκδ. Migne τόμ. 2 σελ. 314). Πρὸ. Richter-Dove § 10 σημ. 7. Huguenin αὐτ. 144. Walter αὐτ. § 20 σελ. 43 καὶ § 20 σημ. 2. Zorn αὐτ. σελ. 16 Ritschl αὐτ. σελ. 388 Δ. Λάττα αὐτ. σελ. 64 καὶ ἐπ.

⁴ Δ. Λάττα σελ. 171. Walter § 139. Hinschius σελ. 3 καὶ 4 σημ. 1.

⁵ Zech σελ. 408-416. Εὐταξίου αὐτ. σελ. 22. Δ. Λάττα σελ. 171. — Οἱ ὑποδιά-

διακόνους, οἱ ἀναγνῶσται¹. Ἀνεφάνησαν δὲ καὶ ἄλλα ἀξιώματα, ὡς π.χ. οἱ ἀκόλουθοι² ὑπηρετοῦντες τοῖς ἐπισκόποις, οἱ ἐξορκισταὶ ἢ ἐφορκισταί³, οἱ θυρωροὶ ἢ πυλωροί⁴.

§ 6. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν οὕτω διακριθέντων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων, ἅτινα διὰ χειροτονίας καθίσταντο, ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν οἱ κανόνες τῶν Ἀποστόλων καὶ προήχθησαν αἱ διατάξεις τοῦ κατόπιν ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀστικῆς νομοθεσίας τοῦ βυζαντιακοῦ Κράτους⁵.

Ἐν τῷ ΛΑ κεφαλαίῳ τίτ. Α τοῦ Νομοκάνονος, τοῦ λεγομένου τοῦ Φωτίου, περὶ τοῦ ζητήματος τίνες εἰσὶν οἱ κληρικοί, σημειοῦται ὁ συντάκτης τὸν ΚΔ κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, παραπέμπων συγχρόνως καὶ εἰς τὴν 123 Νεαράν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὄντως δ' ὁ κανὼν ΚΔ τῆς Συνόδου ταύτης, προκειμένου περὶ ἀπαγορεύσεως τοῖς κληρικοῖς νὰ εἰσέρχωνται εἰς καπηλεῖα, μέμνηται τῶν ἱερατικῶν βαθμῶν, εἰς οὓς κατατάσσει καὶ τοὺς

κονοὶ κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα προήχθησαν. Hinschius αὐτ. σελ. 3, ἴδ. καὶ καν. ΚΑ Λαοδικ. Friedberg ἐν *Erzogs Encyclop.* 15, 201.

¹ Καν. ΚΔ Λαοδ. καν. ΙΣΤ Καρθ. L. 6 Cod. (1.3). Zech σελ. 102-103. Εὐταξίου σελ. 22 Δ. Λάτα 173-175. Hinschius αὐτόθι. Hergenröther αὐτόθι σελ. 260 καὶ ἐπ.

² Zech σελ. 104-105. Δ. Λάτα σελ. 175. Ludov. Thomassini. *Vetus et nova Ecclesiae Disciplina* (ἔκδ. 1773) I, II, c. 21. 9. Hinschius αὐτόθι.

³ Καν. ΚΔ Λαοδικ. Πρβ. καὶ L. 1 § 3 Dig. (50. 13) διάταξιν Οὐλπιανοῦ. Hinschius σελ. 3 σημ. 6. Οὗτοι δὲν ἀπετέλουν κατ' ἀρχὰς διακεκριμένην τάξιν ἐν τῷ κλήρῳ, διότι, ὡς ὁ Λάτας παρατηρεῖ (σελ. 176), κατὰ τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος ἤρξατο ἡ διάκρισις των. Zech σελ. 103-104. Δ. Λάτα περὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

⁴ Richter-Dove § 103 σελ. 289 καὶ ἐπ. Σημειωτέον ὅτι τὰ ἀξιώματα τοῦ ἀκολουθου, τοῦ ἐφορκιστοῦ καὶ τοῦ πυλωροῦ καθιερώθησαν ὑπὸ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας ἀληθεῖς ἱερατικοὶ βαθμοὶ καὶ διεκρίθησαν ὡς κατώτερα ἀξιώματα, διὰ τοῦτο καὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας (ἴδ. π. χ. Huguenin σελ. 152) τοὺς κληρικοὺς εἰς μείζονας (*ministri majores*) καὶ ἐλάσσοντας (*ministri minores*) διαιροῦσι. Ἰδ. καὶ Richter-Dove § 103. Εὐταξίου σελ. 24. Τὸ λειτούργημα τοῦ θυρωροῦ διετηρήθη μέχρι τοῦ 7 αἰῶνος, ἔπαυσε δ' ἔκτοτε ὡς μὴ ἀναγκαῖον. (Δ. Λάτα σελ. 180-182).

⁵ Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τοῦ τρίτου ἰδίως αἰῶνος ἡ φιλοδοξία καὶ κενοδοξία παρήγαγεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχικῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν τὴν πληθὺν τῶν ἀξιωμάτων, ἅτινα ἀνεπτύχθησαν βαθμηδὸν μέχρι καταπληκτικοῦ σημείου, βραδύτερον δὲ προεχάλεσε καὶ τὴν Νεαράν 3 τοῦ Ἰουστινιανοῦ. (Πρβ. Κωδικοῦ κουροπαλάτου περὶ τῶν ὀφφικαλίων τοῦ παλατίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, κεφ. I ἔκδ. Βόννης μετὰ τῶν σχολίων Gretzer καὶ Goar). (Πρβ. καὶ Zorn αὐτόθι σελ. 16).

ἀναγνώστας, τοὺς ψάλτας, τοὺς ἐφορκιστὰς καὶ τοὺς θυρω-
ροὺς καὶ τοὺς ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἀσκητῶν.

Ἐν Ν. 6 (1. 3.) Κώδικος ἔτει 377 οἱ Αὐτοκράτορες Οὐά-
λενς Γρατιανὸς καὶ Οὐαλεντινιανός, πραγματευόμενοι περὶ τῆς
ἀπαλλαγῆς τῶν κληρικῶν ἀπὸ προσωπικῶν λειτουργημάτων
(personalium munerum), μεταξὺ αὐτῶν καταριθμοῦσιν ἐκτὸς
τῶν πρεσβυτέρων, διακόνων, ὑποδιακόνων καὶ ἐξορκιστῶν καὶ
ἀναγνωστῶν, συγχρόνως καὶ τοὺς ὀστιαρίους. Ὁ Φώτιος ὁμῶς
ἐν τῷ ρηθέντι κεφαλαίῳ σημειοῦται ὅτι « ἄλλους σήμερον ἐπι-
γινώσκει ἡ ἐκκλησία ὀστιαρίους καὶ πυλωρούς· διὸ οὐδὲ ὀφεί-
λομεν προσέχειν τοῖς περὶ τούτων γεγραμμένοις, ἀλλὰ τῇ κρα-
τούσῃ συνηθείᾳ »¹. Κατὰ τὸν Φώτιον κληρικοὶ εἰσὶν οἱ ἐν τῇ
Νεαρᾷ 123 τοῦ Ἰουστινιανοῦ καταστρωθέντες (κεφ. ιθ), ἥτοι
οἱ ἐπίσκοποι, οἱ πρέσβύτεροι, οἱ διάκονοι, οἱ ὑποδιάκονοι, οἱ ἀνα-
γνώσται καὶ ψάλται². Ὁ Βαλσαμὼν ὑπὸ τὸν ΛΑ κανόνα τῆς
ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου παρατηρεῖ ὅτι τῷ ὀνόματι τῶν κλη-
ρικῶν καὶ οἱ μοναχοὶ περιέχονται καὶ οἱ διακονηταὶ τῶν μο-
ναστηρίων³. Ὁ αὐτὸς δὲ σχολιάζων τὸν κανόνα ΛΓ τῆς ἐν
Τρούλλῳ Συνόδου, καθ' ὃν ἀπηγορεύθη νὰ λαμβάνωνται ἐν τῷ
κλήρῳ μόνοι οἱ ἐκ γένους ἱερατικοῦ προερχόμενοι, ἀλλ' ἐπε-
τράπη παντὶ τῷ βουλομένῳ καὶ ἀξίῳ κρινομένῳ ἢ εἰς τὸν κλη-

¹ Πρβλ. ἐν τούτοις Βασιλ. 5 (3. 3.). Ὁ Σουλῆδας γράφει τοὺς ὀστιαρίους καὶ μέ ω, ἐτυμολογεῖ δὲ τὴν λέξιν ἐκ τοῦ λατινικοῦ ostia θύρα γραφομένην μέ ο, ἄλλως ἐκ τοῦ ὠθεῖν, ὠθίζειν τοὺς εἰσιέναι βουλομένους (ἐν λέξει Ὡστία) ἴδ. καὶ Zorn αὐτόθι σελ. 16.

² Οἱ ψάλται μετὰ τῶν χοροστατῶν εἶνε λειτούργημα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων, ἔχον τὴν ἀρχὴν τοῦ οὐ μόνον ἐκ τοῦ ᾄδειν ὕμνους ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἀποστολικῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ. (Πρβ. Πλινίου ἐπιστ. αὐτόθι, Θεοδώρ. Ἐκ-
κλησ. Ἱστορ. βιβ. Δ. κ. 26, Ἰγνατ. ἐπιστ. πρὸς Ἀντιοχ. § 12. Κανόνα Ἀποστολ. 43. 69. πρβ. καὶ Ν. 42. § 10 Κώδ. (1. 3.). Περὶ ψαλτῶν ἴδ. καὶ Δ. Λάτα αὐτ. σελ. 178. Ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος (καν. 15. 17. 59.) κατήρτισεν ἐξ αὐτῶν τάξιν « Κανο-
νικῶν ψαλτῶν ». Οἱ ψάλται δὲν ἔχουσιν ἴδιον τύπον χειροτονίας. Ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκ-
κλησίᾳ δὲν ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέραν τάξιν.

³ Καὶ ὁ κανὼν 24. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου συμπεριλαμβάνει ἐν τοῖς κληρικοῖς καὶ τοὺς ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἀσκητῶν, ὡς εἴρηται.

ρον κατάταξις διὰ τῆς ἀναγκαίας χειροτονίας, ἀποφαίνεται ὅτι « ἅμα τῷ δέξασθαι τινα σφραγίδα ἐπικουρίδος ἀπὸ χειρὸς ἀρχιερατικῆς, κληρικὸν τοῦτον ἔχει ὁ κανὼν ». Καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον Ζ Σύνοδος ἀπήτησεν ὡς ἀναγκαίαν τὴν χειροθεσίαν, ἵνα γίνηται κανονικῶς¹.

Οἱ νομίμως κατὰ τοὺς κανόνας προχειριζόμενοι κληρικοὶ διαίρουνται τοιουτοτρόπως εἰς διαφόρους ἱερατικοὺς βαθμοὺς ἢ τάξεις ἐν τῇ παρ' ἡμῖν ἐκκλησίᾳ, καὶ κατ' ἄλλους μὲν εἰς ἑπτὰ, ὡς ἐκτίθεται π. χ. ὁ Γαβριήλ ἐν τῷ Συνταγματίῳ του², ἀλλὰ πράγματι σήμερον ἡ ἐκκλησία, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Εὐταξίας³, πέντε διατηρεῖ ἀληθῶς ἱερατικοὺς βαθμούς, ἥτοι πρὸς τοῖς τοῦ ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου καὶ διακόνου, τὸν τοῦ ὑποδιακόνου καὶ τὸν τοῦ ἀναγνώστου, διότι ὅπως χειροτονηθῇ τις διάκονος πρέπει νὰ διέλθῃ πρότερον τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποδιακόνου καὶ ἀναγνώστου, ἡ δὲ χειροτονία τοῦ ἀναγνώστου ἰσχύει καὶ διὰ τὴν τοῦ ψάλτου καὶ τῶν λοιπῶν μικρῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρετῶν⁴.

¹ Ἡ χειροτονία σημαίνει καὶ τὴν ψῆφον καὶ τὴν ἐκλογὴν ἀπλῶς ἀξιώματος, ἡ δὲ χειροθεσία τὴν ἱεροτελεστείαν. Ἐν τῇ πράξει ἡ χειροτονία περιλαμβάνει καὶ τὴν ἱεροτελεστείαν (Πρβ. Πηδάλ. εἰς κ. Α' Ἀγ. Ἀποστόλων). Περὶ τῆς χειροτονίας ἐν γένει ἴδε Εὐταξίου αὐτόθι § 12 καὶ ἐπ. Διὰ τῆς χειροτονίας ὁ κληρικὸς μεταλαμβάνει τὴν ἐσωτερικὴν ἱκανότητα καὶ δύναμιν πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῆς. Ἡ ἱερωσύνη διὰ τοῦτο, ὡς καὶ ὁ Ταπεινὸς Γαβριήλ, Μητροπολίτης Φιλαδελφείας ἐν τῷ Συνταγματίῳ αὐτοῦ περὶ τῶν ἁγίων Μυστηρίων σημειοῦται (κεφ. I), εἶνε τάξις θεία Μυστηρίου δύναμιν ἔχουσα πνευματικὴν, ὑπὸ ἀρρένων ἐνεργουμένην, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας καὶ βοηθείας, παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παραδεδομένη.

² Σημ. 1 (ἔχδ. Ἐνετίας) « Ἑπτὰ εἰσὶν αἱ τάξεις τῆς ἱερωσύνης 1) ἡ τῶν πυλωρῶν καὶ ἀκολούθων 2) τῶν ἐξορκιστῶν 3) ἡ τοῦ ἀναγνώστου 4) ἡ τῶν ὑποδιακόνων 5) ἡ τῶν ἱεροδιακόνων 6) τῶν ἱερέων 7) ἡ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐπισκόπων »: (Κεφ. III). Προστίθεται δὲ τὰ ἐξῆς ὁ ρηθεὶς πατήρ, « τοῦτον τὸν ἀριθμὸν ὡς ἀρχαῖον ὄντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ Ἀγ. μάρτυς Ἰγνάτιος δεικνύς, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀντίοχον ταῦτα φησίν. « Ἀσπάζομαι ἱεροὺς διακόνους, ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωρούς, ἐφορκιστάς. καὶ λοιπούς ». Πρβ. καὶ Μητροφάνους Κριτοπούλου ὁμολ. κεφ. 11. (Ἐχδ. I. Μεσολαρεᾶ ἐν Συμβολικῆς τόμ. I σελ. 332).

³ Αὐτόθι σελ. 23.

⁴ Ὁ Εὐταξίας ὀρθῶς παρατηρεῖ ἐπίσης ὅτι τὴν σήμερον οἱ κατώτεροι τῶν διακόνων

§ 7. Ἐν τοῖς κληρικοῖς, ὡς εἴρηται, κατατάσσονται καὶ οἱ μοναχοί· διαφέρει ἄρα ἡμῖν νὰ διαλάβωμέν τινα περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, ὅπως πληρέστερον κατανοηθῶσι τὰ ἐν τῇ κληρονομικῇ αὐτῶν διαδοχῇ ἀναφυόμενα ποικίλα ζητήματα.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐθεώρησαν ὡς στοιχεῖον χριστιανικῆς τελειότητος τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἵνα ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ¹. Ὁ μοναχισμὸς οὗτος ἀνεπτύχθη πρὸ πάντων ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος². Εἰς ἀκατοίκητα μέρη, εἰς ἀμ-

βαθμοὶ ἀπώλεσαν τὸν χαρακτῆρα ἀξιωματῶν· ἡ δι' αὐτῶν λοιπὸν διάβασις εἶνε μόνον τυπικὴ τις καὶ τελεῖται συνήθως ἄνευ διαμονῆς τινος ἐν αὐτοῖς τοῦ χειροτονουμένου. Richter-Dove § 103 σελ. 291-292. Friedberg § 51 σελ. 104. Πρὸς περὶ τῶν βαθμῶν καὶ Λάττα τόμ. I σελ. 76 καὶ ἐπ. 99 καὶ ἐπ. G. Maurer, Das Griech. Volk I § 155. Περὶ τῆς ἐκκλησ. τάξεως ἐν Ρωσσίᾳ πρὸς καὶ Johann Glen King, Die Gebäude und Ceremonien κ. λ. π. (Riga 1773 σελ. 397-444).

¹ Τὴν καταγωγὴν τοῦ μοναχικοῦ καὶ ἀσκητικοῦ βίου ἀνάγουσιν τινες καὶ εἰς τοὺς πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνους, διέκριναν δὲ ἔχνη αὐτοῦ καὶ ἐν χωρίοις τῆς Γραφῆς, οἷον ἐν Ἀριθμῶν 85, 2· ἄλλοι ἀναφέρουσι τοὺς Κυνικοὺς τῶν Ἑλλήνων ὡς ἔχοντάς τινα σχέσιν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον (πρὸς Λουκιανοῦ ἐν Βίων πράξει 9), ἄλλοι πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Σεράπιδος (πρὸς Hermann's Weingarten Der Ursprung des Mönchtums in nachconstantinischen Zeitalter ἐν Zeitschrift für Kirchengeschichte I Band I Heft σελ. 30 καὶ ἐπ.). ἄλλοι δὲ συνδέουσι αὐτὸν πρὸς τὸν βουδδισμόν, ἄλλοι πρὸς τὸν νεοπλατωνισμόν, ἄλλοι πρὸς τοὺς διωγμούς. Πρὸς καὶ Mariani Verhoeven De regularium et saecularium clericorum juribus et officiis (Moguntiae 1846) κεφ. 1 σελ. 2 καὶ ἐπ. Ἰδ. καὶ Σωζομένου Ἱστορίαν Ἐκκλ. (Migne τόμ. 67 σελ. 896), «ἐπεὶ γὰρ φεύγοντες, ἐν ὅρεσι καὶ ἐρημίαις καὶ νάπαις τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο, ἐθάδες τοῦ βίου τούτου ἐγένοντο».

² Σωζομ. Ἱστορίας Ἐκκλησ. I κεφ. 12 (Migne τόμ. 67 σελ. 839 καὶ ἐπ.). Περὶ τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἴδ. φιλολογίαν παρὰ Richter-Dove αὐτ. § 293 καὶ Friedberg αὐτ. § 86. Πρὸς δὲ καὶ Fleury, Des congregations religieuses, discours accompagnés des notes historiques (Paris 1826), καὶ ἐν Φιλαρέτου Βαφείδου Ἐκκλησ. ἱστορίᾳ (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884) σελ. 277 καὶ ἐπ. F. Kraus Real-Encyclopädie der christlich. Alterthümer (1882) V^o Mönchtum, καὶ Ernst Münch Ursprung und Beschaffenheit des Mönchswesens in den ersten Jahrhunderten der christlichen Kirche (Stuttgart 1828) II σελ. 25 καὶ ἐπ. Gaetano Moroni Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica ἐν λέξει Monaco (XLVI). Πρὸς A. Harnack, Das Mönchthum seine Ideale und seine Geschichte (Giessen 1882) καὶ Wilh. B. Bornemann, In investiganda mona-

μώδεις καὶ ἀγρίας ἐρήμους ἐπὶ βράχων καὶ πετρῶν καὶ ὀρέων καταφεύγοντες οἱ ἀσκηταὶ καὶ ἐρημιῖται ἐκεῖνοι, συνέπλεκον τὴν καλύβην των ἐκ καλάμων καὶ ἄλλων ὁμοίων ὑλῶν, ἃς πολλάκις διὰ τὴν συγκομίσει μακρὰς ἐπεχείρουν καὶ ἐπιπόνους πορείας¹. ἐκίνησαν διὰ τοῦτο τὸν θαυμασμόν καὶ τὸ παράδειγμά των εὔρε μιμητάς. Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος πρὸ πάντων, ὁπαδὸς Παύλου τοῦ Θηβαΐτου², πολλοὺς προσεῖλκυσεν ἀσκητάς, οἵτινες ἔστησαν τὰς καλύβας των (λαύρας, κελῖα) περὶ τὴν ἰδικήν του, καὶ ἐσχημάτισαν τοιουτοτρόπως κοινωσίαν τινα μοναχικήν, ἀλλ' ὁ πρῶτος ὁμῶς, ὅστις ἐπεχείρησε τὴν συναγάγην ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην τοὺς μοναχοὺς³ λέγεται ὅτι εἶνε ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀντωνίου Παχώμιος, τὰ πρῶτα δὲ μοναστήρια ἰδρύθησαν ἐν Ταβένναις, νήσῳ τοῦ Νείλου· διὰ τοῦτο δ' ὁ Παχώμιος ἐθεωρήθη καὶ θεμελιωτὴς τοῦ μοναχικοῦ βίου⁴. Τὸν Παχώμιον ἐμιμήθησαν ἄλλοι, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν

chatus origine quibus de causis ratio habenda sit Origenis (Gottingae 1885).

Περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀσκητηρίων καὶ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ μοναχῶν ἴδ. Σωκράτους Ἐκκλ. ἱστορ. II κεφ. 23, IV κεφ. 23. (Migne τόμ. 67 σελ. 509). Περὶ μοναχῶν Ἀραβίας πρὸς Νείλου Διηγημ. III (Migne τόμ. 79 σελ. 614 καὶ ἐπ.). Περὶ τῶν παρὰ Σύροις μοναχῶν ἴδ. Σωζομένου Ἱστορ. Ἐκκλ. κεφ. 34. (Migne τόμ. 67 σελ. 839 καὶ ἐπ. 1393). Περὶ Θηβαϊτῶν ἴδ. Παλλαδίου Λαυσ. κεφ. MH. (Migne τόμ. 37 σελ. 1131).

¹ Fleury αὐτόθι σελ. 1-4.

² Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἱερωνύμου (Epist. ad Eustochium c. 16), Παῦλος ὁ Θηβαΐτης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐπιδοθεὶς τῷ μοναχικῷ βίῳ. Πρὸς Ernst Münch αὐτ. σελ. 25 καὶ ἐπ., ἔνθα καὶ περὶ τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου (σελ. 28-44). Περὶ Παύλου τοῦ Θηβαΐτου καὶ τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου καὶ Hermann's Weingarten αὐτόθι σελ. 1 καὶ ἐπ. ἐκτενέστερον δὲ ἐν βίῳ Ἀντωνίου ὑπὸ Ἀθανασίου (Migne τόμ. 26 σελ. 387 ἐπ.).

³ Ἐκλήθησαν οὗτοι κοινοβιάται, ἕκαστον δὲ μοναστήριον εἶχεν ἡγούμενον, ἀββᾶν. Ὁ Παχώμιος διήρесе τοὺς μοναχοὺς του τούτους, περὶ τὰς 7,000 συναχθέντας, εἰς 24 τάγματα, ὑφ' ἑαυτὸν εἶχε 1300. Πρὸς Σωζομένου ἱστ. Ἐκκλ. κεφ. ΙΔ (Migne τόμ. 67 σελ. 1069. 1072). «Παχώμιος, ὃς ἀρχηγὸς ἐγένετο τῶν καλουμένων Τηβεννησιωτῶν». Περὶ Τηβεννησιωτῶν μοναχῶν πρὸς καὶ Παλλαδίου Λαυσαϊκ. κεφ. ΛΗ. ΛΘ. (Migne τόμ. 37. σελ. 1100 καὶ ἐπ.).

⁴ Πρὸς καὶ διατριβὴν περὶ Μοναστηρίων M. Δ. X. ἐν ἐκκλησιαστικῷ περιοδικῷ «Ἀλήθεια» (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1880 φυλλ. Z). καὶ Φιλαρέτου Βαφείδου ἐκκλ. ἱστορ. τόμ. I § 80 σελ. 80 καὶ ἐπ. (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884). Α. Διομ. Κυριακοῦ Ἐκκλ. ἱστορ. I § 131. Πρὸ πάντων δὲ περὶ μοναχισμοῦ πρὸς καὶ Hergenröther αὐτόθι I σελ. 639 καὶ ἐπ. § 297 καὶ ἐπ. καὶ Hase αὐτόθι § 64 σελ. 592 καὶ ἐπ.

τοσοῦτον ηὑξήθη, ὥστε, κατὰ τὸν Ρουφῖνον, οἱ πληθυσμοὶ τῶν ἐρήμων ἠδύναντο νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων¹, μεγάλως ὅμως πρὸς διάδοσιν τοῦ μοναχισμοῦ συνέτεινεν ἡ τοῦ Μ. Βασιλείου συνεργασία, οὗ οἱ κανόνες² ἐχρησίμευσαν καὶ χρησιμεύουσιν ἔτι ὡς βάσις τοῦ μοναχικοῦ βίου³. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμός πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν ταύτην φιλοσοφίαν καὶ πρὸς ἀπόκτησιν φήμης καὶ ἐξυπηρέτησιν τοῦ θεοῦ διὰ τῆς ἀποταγῆς καὶ τῶν παντοειδῶν στέρησεων καὶ δεινῶν κακουχιῶν⁴

¹ Quanti populi habentur in urbibus, tantae paene habentur in desertis multitudines. (Rufini Hist. monachorum § 148 παρὰ Migne τόμ. 22 σελ. 414). Περὶ τοῦ πλήθους τῶν μοναχῶν, ὅπερ κατέκλυσε τὴν Αἴγυπτον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου, καὶ τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὸν Πόντον διὰ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τὰς ἄλλας τῆς Ἀσίας χώρας πρὸς. καὶ Nouvelle Encyclopedie Theologique par l'abbé Migne, Dictionnaire d'Ascétisme ἐν Discours préliminaire 47. 48. καὶ Münch αὐτόθι σελ. 65 καὶ 66. ἴδ. καὶ Χρυσοστόμου contra oppugn. (Migne τόμ. 47. σελ. 87).

² « Ἀσκητικαὶ διατάξεις » (παρὰ Migne τόμ. 31. σελ. 1321 καὶ ἐπ.) « Κατ' ἐπιτομὴν ὅροι » (regulae brevius tractatae) (Migne αὐτ. σελ. 1143 καὶ ἐπ.). « Ὅροι κατὰ πλάτος » (regulae fusius tractatae) (Migne αὐτόθι σελ. 905 καὶ ἐπ.). Περὶ σκοπῶν καὶ σχέσεων τοῦ Μ. Βασιλείου ἰδρύοντος τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἴδ. Eugène Fialon Études historiques et littéraires sur Saint-Basile. (Paris 1889 ἔκδ. II σελ. 45-47).

Περὶ ἄλλων κανόνων Πατέρων ἴδ. Μακαρίου Ἀλεξανδρέως (λατινιστὶ) (Migne τόμ. 37. σελ. 967) Σεραπίωνος, Μακαρίου, Παφνουτίου καὶ Μακαρίου (Migne τόμ. 37. σελ. 971 ἐπ.).

Περὶ δὲ τοῦ ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν 4 πρὸς τὸν 5 αἰῶνα μεταφυτευθέντος μοναχισμοῦ διὰ τοῦ ἁγ. Μαρτίνου εἰς Γαλλίαν, τοῦ ἁγ. Ἀμβροσίου εἰς Ἰταλίαν, καὶ τοῦ ἁγ. Αὐγουστίνου εἰς Ἀφρικὴν, καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν πρὸς. Fleury αὐτόθι, Richter-Dove § 293, Friedberg § 86, Zorn § 20 καὶ ἐπ.

Περὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ εἰσαγωγῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου ἴδε τινα παρὰ Isidor Silbernagl Verfassung und gegenwärtige Bestand sämtlicher Kirchen des Orients (Landshut 1865) § 49.

³ Hergenröther, Die Rechtsverhältnisse der verschiedenen Riten (in Archiv d. Kirchenrechts tom. VIII σελ. 34). Silbernagl αὐτόθι § 33 σελ. 80, Maurer, αὐτόθι I σελ. 410. 414. II 181. 182. 186.

⁴ Περὶ κακουχιῶν τοιούτων χαριέστατα καὶ παραδοξότατα διηγοῦνται πράγματα οἱ Πατέρες· ὁ ἀσκητὴς Πιῶρ π. χ. περιπατῶν ἤσθιε ἵνα μὴδὲ ἐν τῷ ἐσθίειν ἡδονῆς σωματικῆς αἰσθάνοιτο ἢ ψυχῇ (Σωκρ. ἐκκλ. ἱστορ. IV ΚΓ παρὰ Migne τόμ. 67 σελ. 509). Ὁ Δωρόθεος διὰ πάσης ἡμέρας καὶ ἐν τῷ καύματι τῆς μεσημβρίας ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ κατὰ θάλατταν συνῆγε λίθους ἐποικοδομῶν (Παλλαδ. Λαυσ. παρὰ Migne τόμ. 37 σελ. 1011), ἡ Ἀλεξάνδρα εἰς μνημα διεβίωσε λαμβάνουσα τὴν τροφήν δι' ὀπῆς, καὶ τοῦτο διότι ἡ ὠραιότης αὐτῆς ἐτρέλλανεν ἀνθρώπους (Παλλαδ. Λαυσ. αὐτόθι σελ. 1017). Ὁ θαυματουργὸς Ἀμμώνιος καταδιωχόμενος ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας,

ἐπικίνδυνος δεισιδαιμονία κατήντησεν, μέχρις αὐτοκτονιῶν πολλάκις προαχθεῖσα, ὡς λίαν ποιητικῶς περιγράφει καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν τῇ πρὸς Ἑλλήνιον ἐπιστολῇ·

« Θνήσκουσι πολλοῖς προφρονέως θανάτοις
Αὐτοὶ ὑπὸ σφετέρας παλάμης καὶ γαστρὸς ἀνάγκη
Οἱ δὲ κατὰ σκοπέλων, βένθεσι τ' ἢ βρόχοις
Μάρτυρες ἀτρεκίης. Πολέμου δ' ἄπο καὶ στονόεντος
Χαίρουσι βίотου τοῦδ' ἀπανιστάμενοι¹

Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅμως παρήγαγε καὶ ἄλλα ἀντίθετα ἀποτελέσματα, διότι πλεῖστοι εὕρισκοντες τραχὺ καὶ ἀργαλέον τὸ τῆς ἀσκήσεως στάδιον ἀπετίνασσον τὸ μοναχικὸν σχῆμα².

ἵνα χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος, ἀφαρπάσα ψαλίδας ἀπέκοψε τὸ ἀριστερόν του οὖς ἕως πυθμένος διὰ νὰ μείνῃ μοναχὸς (Παλλαδ. IB. Migne αὐτ. σελ. 1033 1034). Μωϋσῆς ὁ Αἰθίωψ ἐπὶ 9 ἔτη τὰς νύκτας πάσας ἱστάμενος ἐν μέσῳ τῆς κέλλης του προσηύχετο ἀδιαλείπτως μὴ ἐπικαμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς (Παλλαδ. KB Migne αὐτ. σελ. 1066 καὶ ἐπ.). Ὁ Ἡλίας ὁ φιλοπάρθενος συναγαγὼν 300 γυναῖκας « ἐκ διαφόρων βίων καὶ συνηθείας » ἱδρυσε μοναστήριον, ἀλλὰ νεώτατος ὢν ἐσκανδαλίζετο καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτὸ ἵνα μὴ κολασθῇ, συνήντησεν ὅμως καθ' ὁδὸν τρεῖς ἀγγέλους, οἵτινες ἀνέλαβον νὰ ἀπαλλάξωσιν αὐτὸν τοῦ πάθους, οὗτος ἐδέξατο καὶ τότε ὁ εἷς τῶν ἀγγέλων « κατέσχευεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, ὁ ἕτερος τὰς χεῖρας, ὁ δὲ τρίτος λαβὼν ξυρὸν ἐξέταμεν αὐτοῦ τοὺς διδύμους » καὶ οὕτω κουφισθεὶς ἐπέστρεψε (Παλλαδ. ΛΔ Migne αὐτ. σελ. 1098). Ὁ ἁββᾶς Θέων ἐπὶ τριακονταετίαν κεκλεισμένος εἰς οἰκίσκον σιωπῶν ἤσκησε « θηρίοις δὲ συνηγελάζετο » (Παλλαδ. N. Migne αὐτ. σελ. 1132), ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Λυκοπολίτης τριάκοντα ἔτη ἐγκεκλεισμένος διὰ θυρίδος ἐλάμβανε τὰ πρὸς τὰς χρεῖας (Παλλ. Λαυσ. κεφ. ΜΓ. Migne τόμ. 37 σελ. 1107), Ὁ ἁββᾶς Ἀπολλῶ 100 εὐχὰς ἐτέλει τὴν ἡμέραν καὶ 100 τὴν νύκτα, τὴν τροφήν του διὰ τοῦτο ἐκόμιζεν ἄγγελος. Πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα ἴδε παρὰ Παλλαδίῳ ΝΓ. ΕΑ κλπ. καὶ ἐν Μόσχου Λειμῶνι (Migne τόμ. 87). Ὁ δὲ Σωζόμενος (Ἐκκλ. ἱστ. κεφ. ΛΔ. ἐν Migne τόμ. 67 σελ. 1393) διηγεῖται, τοῦ σύρου Βατθαίου « ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσιτίας σκώληκας ἐκ τῶν ὀδόντων ἔρπειν », Ἀλλᾶν δὲ ἐπὶ ὀγδοήκοντα ἔτη ἄρτον μόνον γεύσασθαι, τὸν δὲ Ἡλιοδωρον ἀύπνους τὰς πολλὰς διακαρτερῆσαι νύκτας ἐβδομάδας ἡμερῶν ἐν νηστείαις ἐπισυνάψαντα.

¹ Στίχ. 100 - 105 (Παρὰ Migne τόμ. 29 σελ. 1459). Ἴδε καὶ Ἱερωνύμου Epist. 130 ad Rusticum καὶ 132 ad Demetriadem. (Migne τόμ. 22 σελ. 1038. 1107).

Ἡ πρὸς ἀσκησιν μανία κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἦτο τοιαύτη, ὥστε καὶ τὸν γάμον διέβαλον ὡς ἀποκλείοντα τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Τὸν ἐκ τούτου κίνδυνον ἡ ἐν Γάγγρᾳ Σύνοδος ἀνέλαβε νὰ ἀποσοδήσῃ (ἴδ. κανόνας ἐν Σ. III. 96 καὶ ἐπ. καὶ σχόλια Βαλσαμῶνος καὶ Ζωναρᾶ).

² Διότι βεβαίως δυσκολώτατον ἦτο νὰ κατορθώσῃ οἰοσδήποτε ἄνθρωπος τὴν τελείαν

§ 8. Πάντα τὰ ἄτοπα ταῦτα ἀνέλαβεν ἡ Ἐκκλησία νὰ διορθώσῃ καὶ τὴν θέσιν τῶν μοναχῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ πολιτεύματι νὰ κανονίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῶν Πατέρων καθιερωθεισῶν περὶ μοναχισμοῦ ἀρχῶν¹.

ἐφαρμογὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Μ. Βασιλείου, νουθετοῦντος τοὺς μοναχοὺς «τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπαθείας τὴν ψυχὴν ἀπορρηξαι, καὶ γίνεσθαι ἄπολιν, ἄοικον, ἀνίδιον, ἀφιλέταιρον, ἀκτῆμονα, ἄβιον, ἀπράγμονα, ἀσυνάλλακτον» κτλ. (Λόγ. περὶ διδασχῆς καὶ νουθεσίας παρὰ Migne τόμ. 32 σελ. 1140 § 4). Διὰ τοῦτο ὁ Mönch παρατηρεῖ ὅτι τὸν τοιοῦτον θηριώδη βίον ἐξέλεγον συνήθως «ἐπαῖται, πλάνοι, χωρικοὶ ρακένδυτοι, χειρώνακτες, ἡμερομίσθιοι, δοῦλοι, χαλκεῖς, κλέπται, κακοποιοί, φυγόποινοι, πᾶς ὅστις ὑπέκειτο εἰς πείναν, εἰς πενίαν, εἰς μάστιγα, καὶ ὅτι ὁ ἀχρειέστερος λωποδύτης ἀπέκτα ὑπόληψιν δι' ἐνὸς ράσου, ὁ δὲ μεγαλείτερος κακοῦργος ἐτιμᾶτο ὡς ἅγιος ἅμα τῇ ἐπιθέσει ἐνὸς μοναχικοῦ κουκουλίου». (Mönch σελ. 66). Αἱ ἰδέαι τοῦ Mönch δὲν στεροῦνται ἀποδείξεων, διότι π. χ. ὁ ἀββᾶς Πατερμούθιος χρηματίσας κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παλλαδίου αἰμοδόρος λήσταρχος κατώρθωσε διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος νὰ γίνῃ ἅγιος καὶ θαυματουργός, νὰ εἰσδύσῃ δὲ καὶ εἰς τὸν παράδεισον καὶ νὰ δρέψῃ σῦκον, ὅπερ ἐκόμισεν εἰς τὸ μοναστήριον, διὰ τῆς εὐωδίας δὲ τοῦ σύκου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ μοναχοῦ Κόπρη, ἐθεραπεύοντο ἀσθενεῖς. (App. ad Pallad. τόμ. 65 σελ. 448). Ὁ Μωσῆς ὁ Αἰθίωψ, ἀρχιεπιστοῦς διαδόχτος, γενόμενος μοναχός ἐθεωρήθη ἅγιος, κατηξιώθη δὲ καὶ χαρίσματος κατὰ δαιμόνων. (Παλλαδ. κεφ. KB. Migne τόμ. 37 σελ. 1068). Πολλοὺς δὲ λωποδύτας ὁ ἀββᾶς Ἀμμουὺν κατώρθωσε νὰ μεταβάλλῃ εἰς ὁσίους. (Παλλάδ. Λαυσ. ΝΓ. Migne τόμ. 37 σελ. 1153, πρὸς τοῦτοις Παλλαδ. Λαυσ. Ν. Migne τόμ. 37 σελ. 1132).

¹ Περὶ ὁρισμοῦ καὶ ἐννοίας τοῦ Μοναχοῦ καὶ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος ἴδε ἐν τοῖς ἄλλοις Μ. Βασιλείου Ἀσκητ. Διατάξ. (Migne P. G. τόμ. 31 σελ. 1321 καὶ ἐπ.). Ἐπιστ. KB. περὶ τελειότητος βίου μοναχῶν (Migne τόμ. 32 σελ. 288 καὶ ἐπ.). Ἐπιστ. Β. Γρηγορίῳ (Migne τόμ. 32 σελ. 224). Ἐπιστ. 284 (Migne τόμ. 32 σελ. 1019). Λόγ. περὶ διδασχῆς καὶ νουθεσίας (Migne τόμ. 32 σελ. 1133, 1140 ἐπ.). Λόγ. ἀσκητικόν (Migne τόμ. 47 σελ. 870 καὶ ἐπ. καὶ 881). Χρυσοστόμου contra oppugn. (Migne τόμ. 47 σελ. 333). Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου Διαθήκην (Migne τόμ. 99 σελ. 1814). Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου Ἐπιστ. Παχωμίου I, 129 (Migne τόμ. 78 σελ. 268). Sancti Isaaci Syri De contemptu mundi cap. XV (Migne τόμ. 86 σελ. 831). Ἰωάννου τῆς Κλίμακος Λόγ. ΚΓ. (Migne τόμ. 88 σελ. 969) ἐνθα φέρονται τάδε: «Μοναχός ἐστὶ τάξις καὶ κατάστασις ἀσωμάτων ἐν σώματι ὕλικῳ καὶ ρυπαρῳ ἐπιτελουμένη. Μοναχός ἐστὶν ὁ μόνον τῶν τοῦ Θεοῦ ἐχόμενος ὅρων καὶ λόγων ἐν παντὶ καιρῳ καὶ τόπῳ καὶ πράγματι. Μοναχός ἐστὶ βία φύσεως διηνεκῆς, καὶ φυλακὴ αἰσθήσεων ἀνελλιπῆς. Μοναχός ἐστὶν ἡγνισμένον σῶμα, καὶ κεκαρθαμένον στόμα καὶ πεφωτισμένος νοῦς. Μοναχός ἐστὶ κατώδυνος ψυχὴ ἐν διηνεκεῖ μνήμῃ θανάτου ἀδολεσχοῦσα, καὶ ὑπνώττουσα καὶ γρηγοροῦσα. Ἀναχώρησις κόσμου ἐστὶν ἐκούσιον μῆσος ἐπαινουμένης ὕλης, καὶ ἄρνησις φύσεως δι' ἐπιτυχίαν τῶν ὑπὲρ φύσιν. Πάντες οἱ τὰ τοῦ βίου προθύμως καταλιπόντες, πάντες ἢ διὰ τὴν μέλλουσαν βασιλείαν, ἢ διὰ πλῆθος ἀμαρτημάτων, ἢ διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην τοῦτο πεποιήκασιν. Εἰ δ' οὐδαὶς τῶν προειρημένων

Ἡ τετάρτη Σύνοδος ἐν Χαλκηδόνι¹ καὶ ἡ ἕκτη ἐν Τρούλλῳ² διέταξεν ἵνα τὰ μοναστήρια διατελῶσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπί-
βλεψιν τῶν ἐγγχωρίων ἐπισκόπων³, ἀπαγορευθείσης τῆς μετα-
βολῆς αὐτῶν καὶ τῶν πραγμάτων των εἰς κοσμικὰ καταγῶγια.
Τοῦ μοναχικοῦ σχήματος σκοποῦντος τὴν νηστεία καὶ προσ-
ευχῇ προσκαρτέρησιν καὶ διαδίωσιν, ἡγέρθη τὸ ζήτημα, τίς δύ-
ναται νὰ ἐπιλέξηται αὐτό, ὁ δὲ ΜΓ' κανὼν τῆς ρηθείσης ἕκτης
Συνόδου, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ρήσεως τοῦ Χριστοῦ «τὸν ἐρ-
χόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»⁴, καὶ διότι ἡ μοναχικὴ
πολιτεία «τὴν ἐν μετανοίᾳ ζωὴν στηλογραφεῖ», ἐκήρυξε γενικὴν
ἀρχὴν τὴν ἐξῆς· «Ἐξὸν ὑπάρχει χριστιανῷ, τὸν ἀσκητικὸν
ἐλέσθαι βίον, καί, τὴν πολυτάραχον ζάλην τῶν βιωτικῶν πραγ-
μάτων ἀποθέμενον, ἐν μοναστηρίῳ εἰσιέναι, καὶ τὸ μοναχικὸν
σχῆμα ἀποκαρῆναι, κἂν ἐν οἴῳδῇποτε πταίσματι ἁλῶ».

§ 9. Ἐν τούτοις τὴν ἀπεριόριστον ταύτην ἐλευθερίαν, διὰ τὰ
ἄτοπα, ἅτινα εἶδομεν ἄνωτέρω, ἡναγκάσθη ἡ ἐκκλησία νὰ μετριά-
σῃ· καὶ ὄντως ἡ πρώτη καὶ δευτέρα λεγομένη Σύνοδος ἐν Κων-
σταντινουπόλει (ἔτει 861)⁵ καθιέρωσε τὴν δοκιμασίαν, διατάξασα

σκοπῶν αὐτοῖς προηγήσατο, ἄλογος ἡ τούτων ἀναχώρησις καθέστηκεν». Τοῦ αὐτοῦ
περὶ ἀποταγῆς (Migne τόμ. 88 σελ. 933 καὶ ἐπ.). Ἀββᾶ Μαξίμου περὶ Ἀποταγῆς
νδ. (Migne τόμ. 98 σελ. 1370). Γερμανοῦ οἰκουμένου πατριάρχου ἱστορ. ἐκκλ. καὶ μυ-
στικῆς θεωρίας (Migne τόμ. 33 σελ. 396). Φιλοθέου τοῦ μοναχοῦ Ἀσκητικά (Migne
τόμ. 90 σελ. 1001). Μαξίμου Ὁμολογητοῦ λόγον ἀσκητικὸν (Migne τόμ. 90 σελ.
840). Ὁσίου πατρὸς Δωροθέου περὶ Ἀποταγῆς διδ. Α. (Migne τόμ. 88 σελ. 1629
καὶ ἐπ.). Ἀρτιόχου μοναχοῦ λόγ. ΡΙΒ. περὶ Ἀποταγῆς (Migne τόμ. 89 σελ.
1780 καὶ ἐπ.).

¹ Καν. κδ'.

² Καν. μθ'.

³ Πρ6. Verhoeven αὐτόθι § 2 σελ. 11 - 23.

⁴ Ἰω. 6. 37.

⁵ Ἡ πρωτοδευτέρα Σύνοδος αὕτη πρὸς τούτοις (κ. Α) περιώρισε καὶ τὴν πρὸς
ἴδρυσιν μοναστηρίων μανίαν, ἀπαγορεύσασα τὴν οἰκοδόμησιν αὐτῶν ἄνευ γνώμης προη-
γουμένης τοῦ ἀρμοδίου ἐπισκόπου, ἐπιτελοῦντος εὐχὴν ἐπὶ τῇ θεμελιώσει. Τοῦτο καὶ ὁ
Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Ν. 5 προέβλεψε. Συνάμα ἡ Σύνοδος ἀπήτησεν ἐν βρεβίῳ ν' ἀπο-
γράφηται ἡ παρὰ τοῦ οἰκοδομοῦντος (δομήτορος) ἀφιερουμένη περιουσία, τὸ βρέβιον δὲ
μένει παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ ἵνα μὴ δύνηται τοῦ λοιποῦ ὁ οἰκοδομήσας καὶ προικοδοτήσας νὰ

ἐν Ε' κανόνι « μηδένα τοῦ μοναχικοῦ καταξιοῦσθαι σχήματος πρὶν ἂν ὁ τῆς τριετίας χρόνος¹ εἰς πείραν αὐτοῖς ἀφελείας, δοκίμους αὐτοὺς καὶ ἀξιόους τῆς τηλικαύτης βιοτῆς παραστήσῃ ». Καθιερώθη τοιοῦτοτρόπως ἡ τάξις τῶν δοκίμων μοναχῶν²,

ἰδιοποιῆται τι ἐξ αὐτῆς, διότι « ὧν ἀπεξένωσεν ἑαυτὸν διὰ τῆς μονῆς ἀναθείς τῷ Θεῷ » δὲν εἶναι κύριος.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς μονῆς δὲν δύναται οὐδὲ ἡγούμενος νὰ γείνη παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου (πρὸς. καὶ Πηδάλιον).

¹ Ἡ ἐπὶ τρία ἔτη δοκιμασία ἴσως ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς πράξεως ἐλήφθη, διότι ἐν Παλλαδίου βίῳ Δωροθέου ἀναγινώσκω « Καὶ παραδίδωμί με Δωροθέῳ τῷ ἀσκητῇ Θηβαίῳ ἐξηκοστὸν ἄγοντι ἔτος καὶ κελεύει με πληρῶσαι παρ' αὐτῷ τρία ἔτη πρὸς δοκιμασμὸν τῶν παθῶν (Λαυσ. κεφ. Β. Migne τόμ. 37 σελ. 1011), ἐν δὲ Σωζομένου ἱστορ. ΙΔ. περὶ Ταβεννησιωτῶν φέρεται « τὸν δὲ συνοικεῖν αὐτοῖς βουλούμενον πρότερον ἐπὶ τριετίαν τὰ χαλεπώτερα τῶν ἔργων ποιεῖν καὶ οὕτω μετέχειν (Migne τόμ. 67 σελ. 991. 1077).

² Ὁ κανὼν τῆς τριετοῦς δοκιμασίας δὲν ἔμεινεν ὅμως ἄνευ ἐξαιρέσεως· τοιαύτας ἡ αὐτὴ Σύνοδος εἰσήγαγε δύο· 1) ἐπὶ βαρείας νόσου τοῦ μονάσοντος ἀπειλούσης θάνατον· 2) ἐὰν οὗτος ἦτο ἀνεγνωρισμένος εὐλαβὴς καὶ ἐν τῷ κοσμικῷ βίῳ μοναχοῦ βίον διήνυε, ὅτε καὶ ἐξ μηνῶν δοκιμασία ἐθεωρήθη ἀρκούσα διὰ τοιοῦτον ἄνδρα (κ. 5· καὶ σχολ. Ζωναραῶ καὶ Βαλσαμ.). Καὶ ὁ Φώτιος ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ Λ'. Ζαχαρία μητροπολίτη Ἀντιοχείας τὸ ζήτημα τῆς κατατάξεως ἄνευ δοκιμασίας καταλείπει τῇ κρίσει τῶν προεστηκότων, τὴν γνώμην τοῦ δὲ ταύτην δικαιολογεῖ ὡς ἐξῆς· « Ὁ παρὼν καιρὸς, εἰς μὲν τὰ πετεινὰ καὶ τὰς ἀλώπεκας, εἰ βούλει δὲ καὶ εἰς τοὺς λύκους καὶ τοὺς δράκοντας καὶ τὰς παρδάλεις, καὶ ἀπλῶς τοὺς θηριοτρόπους τῶν ἀνθρώπων λαμπραῖς καὶ περιφανέσιν οἰκίαις ἐγκατοικίζει, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἐλευθερίαν πράττειν, ἃ ἂν ἔλαιντο παρέχει, τοῖς δὲ μαθηταῖς καὶ μιμηταῖς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, οὐδ' ἔχειν ὅπου κλίνειν τὴν κεφαλὴν, οὐδ' ὧν ἄνευ οὐδὲ ζῆν ἔστιν οὐδενός, οὐδεμίαν ἄδειαν πράττειν. Πῶς οὖν ὁ καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἀπεστερημένος καὶ μηδὲ σπᾶν ἀδεῶς τὸν ἀέρα συγκεχωρημένος ἐφ' ὅλα τρία ἔτη τὸν μαθεῖν ἐθέλοντα τὴν ἀρετὴν προκαταρτίσει, καὶ γυμνάσιον αὐτῷ μελλούσης ἀσκήσεως προδιαχύσει ». (Migne τόμ. 102 σελ. 844).

Παρὰ Μαλαξῶ (Νομοκάνονος κεφ. ΡΑ. ἐκ πρωτοτύπου χειρογράφου εὐρισκομένου εἰς χεῖράς μου ἔτους 1561) εὐρίσκω τὸν τύπον τῆς δοκιμασίας ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ δικαίῳ ὡς ἐξῆς· « Ὁ πέμπτος κανὼν τῆς πρώτης καὶ βασιλικῆς συνόδου λέγει, ὅτι πολλοὶ τῶν φορῶν τινες ἀπὸ τὴν λύπην τοὺς ἢ ἀπὸ ἄλλο πάθος, ἐξέφνης ἐνδύονται τὸ θεῖον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα καὶ γίνονται καλόγεροι, καὶ δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνουν τὸν κόπον καὶ τὴν δούλευσιν ὅπου ἔχουν, νὰ κοπιᾶζουσιν ἐκεῖνοι ὅπου ἔρχονται εἰς τὴν προτέραν τάξιν τῶν κοσμικῶν· διὰ τοῦτο οὖν ὥρισεν ἡ ἁγία αὕτη σύνοδος νὰ μὴ δὲν κάμνουν καλόγηρον χωρὶς νὰ δοκιμασθῇ καὶ ἐξετασθῇ· καὶ ἡ δοκιμασία νὰ γίνεταί εἰς αὐτοὺς χρόνους τρεῖς, καὶ μετὰ λαϊκῶν φορεμάτων, οὐχὶ μετὰ καλογηρικῶν· καὶ εἰ μὲν φαίνονται ἀρετῆς ἀγαθῆς νὰ λαμβάνουν τὸ ἅγιον σχῆμα· εἰ δὲ καὶ δὲν φανοῦν εἰς ἀγαθὰ ἔργα καὶ θέλουν ὅτι νὰ εὗγουν ἀπὸ τὸ μοναστήριον νὰ ἐπιστρέψουν πάλιν εἰς τὸν κόσμον, νὰ μὴδὲν ἔχουν κανένα κανόνα. Εἰ δὲ καὶ εὐρίσκεται τινὰς εἰς ἀσθένημα

ἐκανονίσθη δὲ συγχρόνως καὶ ὁ ἐλάχιστος ὅρος δεκαετοῦς ἡλικίας, καθ' ἣν δύναται τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον ὡς δόκιμος¹. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Κανόνων ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνέγραψεν ἐν Νεαρᾷ ὅ τὰς αὐτὰς ἀρχάς, καὶ τοιουτοτρόπως, κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀστικὸν ἡμῶν δίκαιον, ἵνα γένηται τις μοναχός, ἀπαιτεῖται, ἐκτὸς τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρθενίας, καὶ τριετῆς ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας προσκαρτέρησις καὶ δοκιμασία ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκουσίᾳ προαιρέσει, καὶ ἀπόκαρσις².

μεγάλον καὶ θελήσῃ νὰ λάβῃ τὸ σχῆμα, νὰ μὴδὲν ἐμποδισθῇ διὰ τὸν καιρὸν ὅπου ἔκαμε νὰ δοκιμασθῇ ἡγουν τοὺς τρεῖς χρόνους. Καὶ ἐὰν εὕρεθῇ καὶ ἄνθρωπος εὐλαβὴς καὶ θέλῃ νὰ μονάσῃ καὶ μαρτυρηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου ὅτι εἶναι ἄξιος ».

¹ Πρὸς. πηδάλιον εἰς καν. Μ. ἑκτῆς Συνόδου. (Ἐκδ. Σεργ. Ραφτάνη σελ. 255. 256), Μεγ. Βασιλείου Ὁρων κατὰ πλάτος ΙΕ. (Migne τόμ. 32 σελ. 933) καὶ Νεαρ. 6 Λέοντος. Καν. 40 Τρούλλ. Συνόδ. (Σ. II 397) Σχόλ. Βαλσαμ. καὶ Ζωναρᾶ εἰς Καν. 18 Μ. Βασιλείου (Σ. IV. 143). Εἰς Καν. 40 Τρούλλ. Συνόδου (Σ. II. 399. 400), Ἀριστηνοῦ σχόλ. εἰς καν. 126. Καρθ. Συνόδ. (Σ. III. 592) Συνόδ. Χαλκηδ. καν. 15 (Σ. II. 254). Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς φαίνεται ὅτι ἐξ ὑπερβάλλοντος ζήλου δὲν ἐγένετο διάκρισις ἡλικίας καὶ πολλάκις νήπια ἐκείροντο· τοῦτο ἐξάγω ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ΡΞΕ' τοῦ Στουδίτου (Migne αὐτόθι σελ. 1522 Γρηγορίῳ), προτρέποντος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τοῦ Βασιλείου νὰ μὴ γίνωνται δεκτοὶ μοναχοὶ πρὸ τοῦ 16 ἔτους « ταῦτα δὲ ἐπεὶ οὐ πάντες γίνονται ἐν τισι καθὼς ἐντέταλται, ἀλλὰ ἀποκείρουσι νηπιόθεν ».

² Εἰς τέσσαρας οὕτω δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν αἱ πρὸς ἔγκυρον περιβολὴν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος διατυπώσεις ἀναγκαῖαι· 1) ἀρμόδιος ἡλικία· 2) εἰσαγωγή εἰς τὸ μοναστήριον· 3) ἀπόκαρσις κανονική· 4) ἐπαγγελία τοῦ κανονικοῦ σχήματος ἐκουσίᾳ προαιρέσει « Ἀπὸ γνώσεως καὶ κρίσεως » (πρὸς. καν. 5 τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου Α καὶ Β. (Σ. II 663) Βαλσαμ. κ. 6 Καρθ. (Σ. III 312) καὶ εἰς καν. 126 αὐτόθι (Σ. III 592) πρὸς. καὶ Καν. Ἀγ. Νικηφόρου (Σ. IV. 431) ἐρώτ. 17 καὶ Θεοδ. Στουδίτου (ἐπ. II ἐπ. 215, σελ. 584) ἐρώτησις 6, ἴδ. καν. 18 καὶ 19 Ἀγίου Βασιλείου (IV 141 καὶ 145) καὶ σχόλ. Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ αὐτόθι. Βαλσαμῶνος εἰς καν. 3 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου (Σ. III 27), ὅστις ἀποκρούει τὸ ἔγκυρον τῆς βίᾳ προελθούσης ἀποκάρσεως καὶ Βαλσαμ. εἰς κ. 5 ΑΒ Συνόδου (Σ. II. 663 ἐπ.).

Ὁ ΙΘ' κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου ἐθεώρησε διγαμίαν καὶ εἰς τὰς ποινὰς τῆς διγαμίας ὑπέβαλε τοὺς παρθενίαν ἐπαγγειλαμένους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας διὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς ἐπαγγελίας ταύτης (πρὸς. Σ. II 256. 409. III. 6. IV. 217. 404. 110. 217).

Ἐν Κανόνι 18 τοῦ Ἀγ. Βασιλ. εὐρίσκομεν καὶ τὴν ὁμολογίαν σωφροσύνης. Εἶνε ἡ ὁμολογία τῶν χηρῶν, αἵτινες ἐγένοντο διακόνισσαι. Δὲν ἔχει σήμερον οὐδεμίαν πρακτικὴν σημασίαν, οὐδὲ ἐφαρμογήν. Ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας ὁ Μαλαξὸς (κεφ. ργ') λέγει τάδε· « Ἡ γυναῖκα ὅπου θέλει νὰ γένη καλογραία καὶ βούλεται ὅτι νὰ ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς, νὰ ἐξετάζεται ἀκριβῶς μῆνας ἑξ, μήπως καὶ ἔδειρεν αὐτήν, ἢ ἄλλως ἐπὶ κρανε, καὶ ἀπὸ τὴν μικροψυχίαν ἢ ραθυμίαν αὐτῆς θέλει νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ γένη καλό-

Οἱ δόκιμοι κατὰ τὴν Ν. 5 (κ. 2) χρῶνται κουρᾶ καὶ ἐσθῆτι λαϊκῇ, μετὰ τριετίαν δ' ἂν φανῶσιν ἄριστοι « τοῖς τε ἄλλοις μοναχοῖς καὶ τῷ ἡγουμένῳ », ἀξιοῦνται στολῆς μοναχικῆς καὶ κουρᾶς¹.

§ 10. Οἱ μοναχοὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν δὲν διαίρουνται, ὡς γίνεται κατὰ τὴν δυτικὴν, εἰς τάξεις (ordines), ἀλλ' εἰς βαθμούς, οἵτινες εἰσὶ τρεῖς. Ἐν πρώτοις οἱ ἀρχάριοι, οἵτινες ὀνομάζονται ρασοφόροι ἢ ρασοφοροῦντες ἐκ τοῦ ἐνδύματος αὐτῶν, τοῦ ράσου².

γραια. Ὁμοίως καὶ ἄλλαις γυναῖκες, ὅπου θέλουν νὰ λάβουν τὸ σχῆμα, ἐξετάζονται καὶ αὐταὶ μῆνας τρεῖς, ἀνέναι καὶ μείνουν εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον σκοπὸν καὶ οὕτω κουρεύονται μετὰ τῆς ἀναδόχου αὐτῶν, ἐκείνης ὅπου μέλλει νὰ τὴν ἔχει εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς, ἡγουν γερόντησας καλογραίας».

¹ Κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ὁ χρόνος τῆς δοκιμασίας μετεβλήθη. Ἐν Γρατιανῷ ὠρίσθη ἐνιαύσιος καὶ διετής (c. 1. C. XVII. qu. 2. c. 6. C. XIX. qu. 3). Εἰς δὲ τὰς Decretales ἐτάχθη ὀριστικῶς ἡ ἐνιαύσιος (c. 16. X. 3. 31. c. 1 in VI 3. 14), τοῦτο δὲ καθιέρωσε καὶ ἡ ἐν Τριδέντῳ Σύνοδος (sess. XXV c. 15). Ἐν τούτοις ὁ πάπας Πῖος IX διὰ τῆς ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου 1862 διατάξεώς του διέκρινε τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας ἐπὶ τῶν μοναστικῶν ταγμάτων, ἀπαιτήσας ἐν ἔτος ἐπὶ τοῦ votum simplex καὶ τρία ἔτη ἐπὶ τοῦ votum solemne (πρὸς καὶ Richter § 295 καὶ Perma-nender KR. § 194).

ΣΗΜ. Χάριν ἱστορικῆς ὑπομνήσεως ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ εἰς τὸν δοῦλον ἔδωκε πλήρες δικαίωμα πρὸς ἐκλογὴν τοῦ μοναχικοῦ βίου, καὶ μόνον ὅταν τις ἐντὸς τῆς τριετίας ἐλθὼν διεκδικήσῃ αὐτὸν καὶ κατηγορήσῃ ἐπὶ κλοπῇ πραγμάτων καὶ ἀποδείξῃ αὐτά, ἀποδίδοται τότε τῷ διεκδικοῦντι, μετὰ παρέλευσιν ὅμως τῆς τριετίας, ἐὰν ἐγκριθῇ ὁ δοῦλος ἄξιος τῆς μοναχικῆς σεμνότητος, οὐδενὶ ἐπιτρέπεται κατ' οὐδένα τρόπον ἢ διεκδικήσις. Ἡ τοιαύτη ὅμως, ὅπωςδὴποτε ἔμμεσος χειραφεσία τῶν δούλων, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν μοναστηρίων. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ ΠΒ' Ἀποστολ. κανὼν προηγουμένως εἶχε θεωρήσῃ ἀνατροπὴν τοῦ οἴκου τὴν κλήρωσιν ἐν γένει τῶν δούλων ἄνευ ἀδείας τοῦ δεσπότη. Ἡ Ἐκλογὴ δὲ τῶν Ἰσαύρων διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ὁγδοοῦ τίτλου ἀπήτησε κατόπιν « ἵνα εἰδῇσιν καὶ βουλῇ τοῦ κυρίου κλήκληρικὸς ἢ μοναχὸς γένηται ». Ταῦτα πάντα ὅμως ἐκανόνισεν ὁ Λέων διὰ τῆς Νεαρᾶς 9, ἀποδοὺς πλήρες τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως καὶ ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν προτέραν θέσιν τοῦ δούλου, ὅταν « οὐ συνεγνωκότος τοῦ δεσπότη » περιεβλήθη τὸ σεμνὸν τῆς ἱερωσύνης ἄξιωμα, καὶ διὰ τῆς Νεαρᾶς 10 καταργήσας τὸν περιορισμὸν τῆς ἐντὸς τῆς τριετίας τῆς δοκιμασίας διεκδικήσιν τοῦ ἀποδράντος δούλου. Οὐδὲ ὁ ἐπίσκοπος γενόμενος δοῦλος διέφευγε κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λέοντος τὸν κίνδυνον τῆς εἰς τὴν δουλείαν ἐπανόδου (Νεαρ. 11). Οὐχ ἦττον καὶ ὁ 4 κανὼν τῆς Δ' Συνόδου εἶχεν ἀπαγορεύσῃ διὰ τὰ ἄτοπα τὴν ἐν τοῖς μοναστηρίοις παραδοχὴν δούλου παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότη. Πρὸς καὶ κανόνα 17 ΑΒ' Συνόδου.

² G. Maurer Das Griech. Volk. I § 160.

Δεύτερος βαθμὸς εἶνε ὁ τῶν μικροσχήμων ἢ σταυροφόρων. Τὸ ἔνδυμά των (τὸ μικρὸν σχῆμα) ὀνομάζεται μανδύας, μανδύη, μανδύον¹.

Καὶ τρίτος βαθμὸς εἶνε ὁ τῶν λεγομένων μεγαλοσχήμων, τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος. Ὁ ὑψηλότερος οὗτος βαθμὸς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος κτᾶται διὰ πολυετοῦς μοναστικῆς ἀρετῆς καὶ ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐκ τοῦ ἐθίμου, ὅτι ζηλωταὶ μοναχοί, ἀφ' οὗ ἐπὶ τρία ἔτη ἔζων ἐν μοναστηρίῳ, στέργοντος τοῦ ἡγου-

Πρβ. Ἀκολουθ. ἐν Εὐχολογίῳ, συγχρόνως ἴδε καὶ Θεοδ. Βαλσαμῶνος ἐπιστολὴν περὶ ρασοφόρων καὶ τριετοῦς δοκιμασίας (Σ. IV 497 καὶ ἐπ.), καὶ πῶς καὶ διατί γίνεται ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μοναχῶν πάντων συνηγμένων ἔκδοσις τῶν ἐνδυμάτων τοῦ δοκιμαστέου διὰ τοῦ ἀββᾶ, ὅστις ἐνδύει αὐτὸν δι' ἐνδυμάτων τοῦ μοναστηρίου, «ὡς διὰ τούτου τοῦ τύπου ἐπιγνῶναι αὐτὸν ὅτι πάντων τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἀλαζονείας, καὶ τοῦ τύφου γυμνωθεὶς, ἐνεδύσατο τὴν πτωχείαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἀνεπαισχύντως συναριθμεῖ ἑαυτὸν καὶ ἐξισοῖ τῷ σώματι τῆς ἀδελφότητος». Τὰ ἱμάτια τοῦ ρασοφόρου, ἃ ἀποδύεται, λαβὼν ὁ οἰκονόμος τῆς μονῆς, σημειοῦται ὁ Βαλσαμῶν, ἐπὶ πολὺν χρόνον φυλάττει ἀφορίσας, ἕως προκοπῆς τῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνατροφῆς, καὶ ὑπομονῆς ταῖς ἐν διαφόροις πειρασμοῖς ἀπόδειξιν παράσχη, καὶ εἰ μὲν εὐρωσιν αὐτὸν δυνάμενον τούτοις ἐγκαρτερεῖν, καὶ ἐν τῇ σπουδῇ καὶ διαπύρῳ θερμῇ ἢ ἐνήρξατο διαμένοντα, τοῖς λοιποῖς συναριθμοῦσιν· εἰ δέ τι γογγυσμοῦ ἐλάττωμα, ἢ παρακοῆς οἰασθῇποτε ἐν αὐτῷ ἁμαρτίαν καταμάθωσιν, ἐκδύσαντες τοῦτον, ἅπερ ἐνεδύσατο ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ τοῖς κοσμικοῖς ἐνδύμασι τοῦτον περιβαλόντες, ἀπωθοῦνται τοῦ κοινοβίου.

Ὁ Βαλσαμῶν, θεωρῶν μοναχισμόν τὸν δι' ἐσθήτων μοναχικῶν μεταμφιεσμόν, ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ρασοφόρος δὲν δύναται ἐντὸς τῆς τριετίας νὰ ἀποσυρθῇ καὶ ἐπανέλθῃ πλεόν εἰς τὸν κόσμον ὡς λαϊκός. Ἐπικαλεῖται δὲ καὶ τὴν Νεαράν 5 τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τὰ Βασιλικά, ἀποφαινόμενος ὅτι ὁ μετὰμελος ἐντὸς τῆς τριετίας δύναται νὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ἐὰν δὲν φορέσῃ τὸ ράσον ὁ δόκιμος. Ὡστε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βαλσαμῶνος οἱ ρασοφόροι εἶναι μοναχοὶ καὶ ὑποβάλλονται εἰς ὅλας τὰς τῶν μοναχῶν νομικὰς συνεπείας. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη, ὅτι δηλαδὴ οἱ ἀρχάριοι εἰσὶ μοναχοί, ἐὰν δι' εὐλογίας περιβληθῶσι τὰ τοῦ μοναχοῦ ἐνδύματα (πρβ. καὶ Πηδάλιον εἰς κανόνα ΜΓ' ἐκτῆς Συνόδου σελ. 259 σημ. 1) εἶνε παντελῶς ἐσφαλμένη νομικῶς, διότι τὸ ἔνδυμα δὲν ἀποτελεῖ τὸν μοναχισμόν· οἱ ρασοφόροι πρὸ τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς κουρᾶς δὲν δύνανται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τελείου μοναχοῦ (σελ. 205), εἶναι ἀπλοὶ δόκιμοι, δὲν εἶνε μοναχοί.

Παρά τοῖς Δυτικοῖς ἡ εἰσαγωγή τῶν τάξεων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος V ἔτει 1311 (King 344).

¹ Maurer αὐτόθι. Πρβ. καὶ Εὐχολόγιον καὶ Πηδάλιον σχολ. 1 εἰς κανόνα ΜΕ' ἐκτῆς Συνόδου (σελ. 251), ἐνθα περὶ ἐνδυμασίας ἐν γένει τῶν μοναχῶν τῶν διαφόρων βαθμῶν ἐν λεπτομερείᾳ.

μένου, ἐπεδίδοντο εἰς τὸν τραχύτερον τοῦ ἀναχωρητοῦ βίον¹.

Λίαν λεπτομερῶς ἐν Πηδάλιῳ εὐρίσκουμεν τὴν πρακτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν βαθμῶν τούτων ἐν σχολίῳ 1 τοῦ κανόνος ΜΒ' τῆς ἑκτῆς Συνόδου², ἐνθα παραπέμπομεν.

Τὸ μικρὸν σχῆμα ὀνομάζεται ἀρραβὼν καὶ προοίμιον τοῦ μεγάλου σχήματος, ἐν τούτοις ἡ διάκρισις τῶν δύο τούτων σχημάτων δὲν ἔχει πρακτικὴν τινα σπουδαίαν διαφοράν, ὁρθῶς δ' ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (κεφ. κ') λέγει, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν εἶνε ἐν ὡς τὸ βάπτισμα. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει περιορισμὸς εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ μεγάλου σχήματος, ἀλλὰ δύναται τις ἀμέσως νὰ γείνη μεγαλόσχημος³, δὲν ἔχει ἀνάγκην δὴλα δὴ νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ μικροῦ σχήματος ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ μεῖζον.

Μετὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἐξηκολούθησεν ὁ μοναχισμὸς προαγόμενος καὶ ἀκμάζων⁴, κατέστη δ' ἀνάγκη ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ· ὁ δὲ Ἰάκωβος Ρίζος ὁ Νερουλὸς ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ

¹ Ἐπὶ τούτοις τὸ Πηδάλιον εἰς κανόνα 2 τῆς πρωτοδευτέρας Συνόδου παρέχει τὰς ἐξῆς πρακτικὰς πληροφορίας. «Κανὼν δέ, τῶν μὲν μεγαλοσχημῶν καὶ τελείων μοναχῶν εἶναι τὸ νὰ κάμνωσι κάθε ἡμερονύκτιον, κατὰ μὲν τοὺς ἁγίους Πατέρας, γονυκλισίας, ἤτοι στρωτὰς μετανοίας τριακοσίας (ὅρα Φιλοκαλ. φύλλ. 1053) κατὰ δὲ τοὺς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὁρει διακριτικούς, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν εἴκοσι, προσκυνητὰς δὲ μετανοίας, κομβοσχοίνια δώδεκα. Οἱ δὲ μικρόσχημοι καὶ σταυροφόροι, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν εἴκοσι, προσκυνητὰς δὲ κομβοσχοίνια ἑξ. Οἱ δὲ ρασοφόροι, γονυκλισίας ἑκατὸν, προσκυνητὰς δὲ κομβοσχοίνια τρία. Ὅσοι δὲ εἶνε ἀγράμματοι μοναχοί, καὶ δὲν ἡμποροῦν, οὔτε νὰ διαβάσουν, οὔτε νὰ ἀκούσουν τὴν ἀκολουθίαν τους, διὰ μὲν τὸν Ὁρθρον πρέπει νὰ περνοῦν στεκόμενοι τριάκοντα κομβοσχοίνια, λέγοντες εἰς κάθε σπυρὶ τοῦ κομβοσχοινίου «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με». Διὰ δὲ τὰς Ὁρας, δέκα κομβοσχοίνια, διὰ τὸν Ἑσπερινὸν δέκα, καὶ διὰ τὸ Ἀπόδειπνον δέκα, καθὼς διορίζουσι τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ Ὁρει κανονικά. Πότε δὲ γίνεται ὁ προρρηθεὶς κανὼν καὶ πότε δὲν γίνεται, ὅρα εἰς τὸν κ' κανόνα τῆς Α' Συνόδου». Ἐν Ρωσίᾳ οἱ κάτοχοι τοῦ μεγάλου σχήματος ὀνομάζονται Ἀσκηταί, σπανίως δὲ κτᾶται (πρβ. King 345).

² Σελ. 259. Ἰδε καὶ Π. Χιώτου Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν (1861) σελ. 205.

Περὶ τῶν τύπων τῆς ἀποκάρσεως παράβαλε Εὐχολόγιον καὶ τὰ ἐν ἐφημερίδι «Σιών» (ἀριθ. 45, 1881) καὶ Συμεὼν Θεσσαλονίκης τὰ Ἀπαντα (ἔχδ. IV Σ. Κουσουλίνου 1882) σελ. 214 ἐν κεφαλαίῳ «περὶ τῆς τάξεως τοῦ μοναχικοῦ σχήματος».

³ Πρβ. Πηδάλιον εἰς καν. ΜΓ' ἑκτῆς Συνόδου (σελ. 260 σημ. 1).

⁴ Τοσοῦτον μάλιστα εἶχεν ἐπεκταθῇ κατὰ τὸν Heineccius (Eigentliche und wahrhaftliche Abbildung der alten und neuen griechischen Kirche σελ. 376-377), ὥστε ὀλίγοι ὑπῆρχον οἱ ἐπίσκοποι οἱ μὴ χρηματίσαντες προηγουμένως μοναχοί.

πρὸς τὴν ἐν Προνοίᾳ τοῦ Ναυπλίου συνελθοῦσαν κατὰ τὸ 1832 ἔγραφεν ὅτι «ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν μοναχῶν, πηγάσας κυρίως ἀπὸ τὸ αὐθαίρετον τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν ἔπαυσε διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἐπὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ. Ὁ καταδυναστευόμενος κατέφευγεν, ὡς εἰς ἄσυλον εἰς τὰ κελλία, σεβασθέντα ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονίαν τῆς ὁμοθρήσκου ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τὴν Ἀσιατικὴν φαντασιοπληγίαν τῆς ἑτεροθρήσκου ἐξουσίας, τιμῶσαν ἀπολύτως τὸν ἀναχωρητὴν βίον ὡς θεωρητικὸν τῶν θείων, ὡς ἀπηλλαγμένον τῶν ἐγκοσμίων περισπασμῶν».

§ 11. Τὰ μοναστήρια ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ διακρίνονται εἰς κοινοβιακὰ καὶ ιδιόρρυθμα¹, διαιροῦνται δὲ καὶ εἰς ἐνοριακὰ ἢ ἐπαρχιακὰ, ὑπαγόμενα τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐπισκόπου, εἰς σταυροπήγια, ἀναγνωρίζοντα ὡς ἀρχὴν κατ' εὐθεΐαν Πατριάρχην τινά, καὶ εἰς κτιτορικά, ἐξαρτώμενα μὲν ἔκ τινος Πατριάρχου ἢ ἄλλου ἐπισκόπου, ἔχοντα ὅμως προστάτην αὐτὸν τὸν ἰδρυτὴν ἢ τοὺς ἀπογόνους του.

¹ Περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης καὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς πρὸς τῆς προκειμένης πραγματείας τὸ κεφάλαιον «Δίκαιον τῶν ἐθίμων». Ἰδ. δὲ καὶ Leonis Allatii De Ecclesiae occidentalis atque orientalis perpetua consensione (1648) lib. III, cap. VIII § 8. Heineccii αὐτόθι (III σελ. 374 καὶ ἐπ. 397 καὶ ἐπ.). Gass Zur Geschichte der Athos Klöster σελ. 38 Jacob Philipp Falmerayer Fragmente aus dem Orient (ἔκδ. 1877. Stuttgart) κεφ. IX, σελ. 257 καὶ ἐπ. Krause (Die Byzantiner des Mittelalters in ihrem Staats-Hof-und Privatleben. Hall 1869] κεφ. 37. Silbernagl αὐτόθι σελ. 55. Γεδεῶν «Ἀθως» (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1875) σελ. 41, 42. G. Maurer das griech. Volk § 154, 160 καὶ ἐπ. ἔνθα καὶ περὶ μοναστηρίων τῶν γυναικῶν. Πρὸς τοῦτοις Zachariae von Lingenthal Reise in dem Orient. Περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ μοναχῶν καὶ μοναστηρίων γενικῶς Μιλτ. Καραδοκυροῦ Κλειδα σελ. 119. 120, 145, 281-283 (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1882).

ΚΑΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν.

§ 12. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν κληρικῶν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ.

§ 13. Ὁ λόγος τῆς κατόπιν ἐξαιρετικῆς θέσεως τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐπισκόπων.

§ 14. Κληρικῶν διαδοχὴ πλὴν τῶν ἐπισκόπων.

§ 12. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε περὶ διαφορᾶς τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν ἀπὸ τῆς τῶν λαϊκῶν, διότι οὐδεμία διάκρισις ὑφίστατο ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ νομικοῦ βίου, τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος καθιερούσης ἰσονομίαν μεταξὺ πάντων τῶν χριστιανῶν, εἴτε κληρικῶν, εἴτε λαϊκῶν.

§ 13. Ἀλλὰ τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι, οἷς ὀφείλεται ἡ ἀναπτυχθεῖσα κατόπιν ἐξαιρετικὴ θέσις τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν κληρικῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐπισκόπων ;

Πρὸ πάντων ἡ κληρονομία τῶν κληρικῶν δὲν ἠδύνατο ἀρχικῶς νὰ ἔχῃ ἰδιάζοντα χαρακτηριστῆρα, καθόσον ὁ Χριστὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ἠθέλησε πτωχοὺς καὶ γυμνοὺς, ἔπεμψε δ' ἀνὰ τὴν γῆν, ἵνα διδάξωσι τὰ ἔθνη συνοδεύσας αὐτοὺς διὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου τῶνδε : « Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἀργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ράβδον· ἄξιός γάρ ἐστις ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν »¹. Ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτων ἐντολῶν οἱ κληρικοὶ δὲν εἶχον, οὐδ' ἠδύναντο νὰ ἔχωσι περιουσίας καὶ κληρονόμους. Ὅντως δὲ

¹ Ματθ. X. 9. 10. Λουκᾶ IX. 3. X. 4.

οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰ ποίμνια ἐφρόντιζον περὶ τῆς συντηρήσεως τῶν ποιμένων διὰ προσφορῶν. Παράδειγμα εὐρίσκομεν κατὰ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ ἔτη ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ¹, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταὶ διηκονοῦντο ὑπὸ τῶν πιστῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, « ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς »², ἐκέκτητο δὲ ὁ Χριστὸς χρημάτιον, οὗ ταμίας, ὡς γνωστόν, ἦτο ὁ Ἰούδας. Ἐν τούτοις μετ' οὐ πολὺ αἱ προσφοραὶ τῶν χριστιανῶν κατήντησαν νὰ ὑπερακοντίσωσι τὰς ἀνάγκας τῶν κληρικῶν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὗτοι εὐρίσκοντο τοῦ λοιποῦ εἰς θέσιν, οὐ μόνον ἑαυτοὺς νὰ συντηρῶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πένησι νὰ συνδράμωσιν³. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη χρόνων πολλοὶ ἐπώλουν τὰ κτήματά των καὶ τὸ τίμημα ἐνεχείριζον τοῖς ἀποστόλοις⁴, σπανίως δ' ἀπόστολος ἀπέζη ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν του· τοῦλάχιστον μόνον τὸν ἀπόστολον Παῦλον εὐρίσκομεν ἐξαίρεσιν ποιούμενον⁵. Οὐχ ἦττον διὰ τῶν εἰς χεῖρας τῶν ἀποστόλων καὶ κληρικῶν συγκεντρουμένων ποσῶν, ὡς εἴρηται, ὑπεστηρίζοντο οἱ πένητες, καὶ τοιουτοτρόπως ἐν τοῖς ἐν Χριστῷ πιστεύουσιν ὑπῆρχεν εἰδὸς τι κοινοκτημοσύνης, ἢ μᾶλλον δημοκρατικῆς κοινότητος, ιδίως ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐνθα ὑπῆρξε καὶ ἡ κυρία βᾶσις τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας⁶. « πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέρι-

¹ VIII. 3. « Καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ αἵτινες διηκονοῦν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

² Ἰδ. καὶ I. Κορινθ. IX. 14. I. Τιμόθ. V. 18. πρβ. καὶ Müller's Lexikon des Kirchenrechts III. 387.

³ Πρβ. Πράξ. XI. 29. XII. 25. Ρωμ. XV. 25. I. Κορινθ. XVI. 2. II. Κορινθ. VIII. 2 - 4. Tertulliani Apolog. c. 39 ἐνθα ὀνομάζει τὰς προσφοράς quasi deposita pietatis, (PL. Migne τόμ. I, σελ. 469), Ἰδ. καὶ Εὐσεβίου Παμφ. Ἐκκλ. ἱστ. IV. κεφ. 23.

⁴ Πράξ. V. 1. 2. 3. 4.

⁵ I Θεσσαλον. II. 9.

⁶ Hospiniani De templis lib. V. c. I. σελ. 398 (ἔκδ. 1672); Fleury Instit. eccles. pars II. c. 10 § 2. Boehmer j. paroch. sect. V. c. 2 § 9 καὶ ἐπ. Thomassini III. II. 3 καὶ ἐπ. πρὸ πάντων Heinrich v. Poschinger Das Eigenthum am Kirchenvermögen σελ. 23. (München 1871).

ζον παῖσι, καθότι ἄν τις χρεῖαν εἶχε »¹, καὶ τοιουτοτρόπως οὐδεὶς σχεδὸν ἔπασχεν ὑπὸ πτωχείας « οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων »². Ἀλλ' ἡ συνεισφερομένη οὕτω περιουσία εἶχεν ἀνάγκην διαχειρίσεώς τινος· οἱ ἀπόστολοι δὲν ἠδύναντο νὰ διδάσκωσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ συγχρόνως εὐκόλως νὰ διαχειρίζωνται· διὰ τοῦτο τὸ τοιοῦτον ἔργον γενικῶς ἀνετέθη τοῖς διακόνοις³. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, μέρους μὲν ἐγένετο χρῆσις εἰς τὰς θρησκευτικὰς λειτουργίας καὶ ἀνάγκας, τὸ δὲ ὑπόλοιπον διμερίζετο μεταξὺ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν πτωχῶν⁴. Ἡ περιουσία αὕτη τῶν κατὰ τόπους χριστιανικῶν κοινοτήτων ἀπετελεῖτο ἐνίοτε καὶ ἐξ ἀγρῶν καὶ κήπων καὶ ἀστικῶν κτημάτων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Εὐσεβίου ἐν βίῳ Κωνσταντίνου (II 39), κυρίως ὅμως μετετρέπετο εἰς κινητὰ ἀντικείμενα, δυνάμενα εὐκόλως νὰ διανέμωται, μεταφέρονται δ' ἀκόπως ἔνεκα τῶν κατὰ καιροὺς γινομένων καταδιώξεων μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου⁵, τόσον μᾶλλον καθόσον ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία δὲν ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων νόμων ὡς νομικὸν πρόσωπον

¹ Πράξ. II 44. 45.

² Πράξ. IV 34. 35.

³ Πράξ. VI.

⁴ Πρβ. γενικῶς περὶ τούτων πάντων Braun, Das Kirch. Vermögen von der ältesten Zeit bis auf Justinian I. (Giessen 1860) καὶ Franc. Jacob. Sentis, De Jure testamentorum a clericis saecularibus ordinandorum (Romae 1862) σελ. 3, καὶ I Κορινθ. IX 7 « τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀφονίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; ». Πρβ. καὶ Hergenröther αὐτ. I § 191 σελ. 262. § 251 σελ. 585.

⁵ Ἰδ. Fleury αὐτόθι « unde bona ecclesiae illis temporibus consistebant in rebus mobilibus, quae facile asportari, abscondi vel distribui possent, veluti in pecunia aut rebus ad victum et amictum necessariis, in frumento, vino, oleo, vestibus pro pauperibus ». Ἐνεκα τῶν καταδιώξεων μάλιστα αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες ἠναγκάζοντο πολλάκις εἰς ἐρημίας καὶ εἰς σπήλαια καὶ παρὰ τοῖς τάφοις μαρτύρων νὰ τελῶσι τὰς θείας λειτουργίας καὶ μυσταγωγίας. Πρβ. Hergenröther αὐτόθι I § 216, σελ. 287. 288.

ικανὸν πρὸς κτῆσιν δικαιωμάτων, μέχρι δὲ τοῦ 310 ἔτους ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, λίαν δυσκόλῳ ἐννοεῖται εἰς διατήρησιν ἀκινήτων κτημάτων. Κατὰ τὸν διωγμὸν μάλιστα τὸν ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ γενόμενον ἐν ἔτει 303, εἶχε διαταχθῇ ἡ δήμευσις πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἀλλὰ μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον, ὅστις ἦτο, ὡς γνωστόν, καὶ ὁ τελευταῖος, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος διέταξε τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν, καὶ ἀπεδόθησαν τῇ Χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ τὰ δικαιώματα νομικοῦ προσώπου¹. Σημειωτέον ἐν τούτοις, ὅτι ὑπὸ τῶν πιστῶν δὲν συνετηροῦντο μόνον οἱ κληρικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ μοναχοὶ πολλάκις². Ὅτε ὁ χριστιανισμὸς ἐξηπλώθη καὶ ἡ ἐκκλησία διεμορφώθη κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς διοίκησιν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, ὡς ἦν ἐπόμενον, συνεκεντρώθη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπισκόπων³, οἵτινες καὶ διεχειρίζοντο αὐτὴν κατὰ τοὺς διατυπωθέντας κανόνας, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, καὶ προελάμβανον τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπισκοπικῶν παροικιῶν. Πᾶσα προσφορὰ οὕτω τοῖς ἐπισκόποις ἐγίνετο⁴. Κατὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων, ἥτις κατὰ τὴν πιθανωτέραν δόξαν ἐτελέσθη περὶ τὸν τρίτον αἰῶνα, καὶ σπουδαία ὡς ἱστορικὴ πηγὴ τυγχάνει, εὐρίσκομεν ὄντως τάδε· « πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω

¹ Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις τινὲς ἀποδιδόντες καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Σεβῆρον προστασίαν νομικὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, στηριζόμενοι εἰς μαρτυρίαν τοῦ Λαμπριδίου, πρὸ. Thomassini III, I c. 2 ἀριθ. 11 καὶ Braun αὐτόθι σελ. 8. Ἴσως αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες ἠδύναντο νὰ καταταχθῶσιν ἐν τῇ τάξει ἀθεμίτων σωματείων (collegia illicita), ὧν διαλυομένων διενέμετο ἡ περιουσία μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῶν, πρὸ. διὰ τὰ ἀνωτέρω καὶ Poschinger αὐτόθι σελ. 23 καὶ Dig. I. 1 § 1 de Collegiis (47. 22) καὶ I. 3 αὐτόθι. Ἰδ. καὶ Hergenröther αὐτ. I § 205 σελ. 538. Hase αὐτ. I § 59 σελ. 565.

² Πρὸ. Hieronymi epist. de vita eremitica. Thomassini III. I. I.

³ Cypriani epist. XX. XXXI. (Migne PL. 2 σελ. 284 319) in de lapsis.

⁴ Poschinger αὐτόθι σελ. 22. 23. Τοιοῦτοτρόπως βαθμηδὸν εἶχε σχηματισθῇ περιουσία, ἥτις σκοπὸν εἶχε τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησία ὄντως, κατὰ τὴν αἰσθητὴν αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὕπαρξιν, καὶ ἐπομένως ὡς κοινότης, εἶχε καὶ ἔχει ἀνάγκην ὑλικῶν μέσων πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀναγκαίων θρησκευτικῶν ἱεροτελεστιῶν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν λειτουργῶν καὶ ἀνέγερσιν οἰκοδομῶν. Ἡ πρὸς ταῦτα δὲ χρησιμεύουσα περιουσία καλεῖται ἐκκλησιαστικὴ (patrimonium ecclesiae).

τὴν φροντίδα καὶ διοικεῖτω αὐτά, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος»¹. Εἶχε λοιπὸν ἀπεριόριστον διαχείρισιν καὶ ἀποκλειστικὴν ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡδύνατο ἄνευ λογοδοσίας νὰ ἐπιχορηγῇ τοῖς πένησι καὶ μετ' ἐξουσίας νὰ ἐνεργῇ². Ἐκ τῶν κατωτέρων κληρικῶν ἀφηρέθη πᾶν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας αὐτοβούλου. Κατὰ τὸν ΛΘ' Ἀποστολικὸν κανόνα «οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τῶν ἐπισκόπων μηδὲν ἐπιτελείωσαν».

Ἐντεῦθεν οἱ λόγοι, δι' οὓς ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ νομοθέτης ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὴν περιουσίαν καὶ τὴν κληρονομίαν τοῦ ἐπισκόπου, καὶ διὰ ταῦτα βλέπομεν ἐν κανόνι ἀποστολικῷ Μ' ἀναγραφομένην τὴν ἀρχήν· «ἔστω φανερά τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα (εἴ γε καὶ ἴδια ἔχοι) καὶ φανερά τὰ Κυριακά»³, διότι ἡ ἀτομικὴ περιουσία τοῦ προχειριζομένου ἐπισκόπου, συναναμιγνυμένη τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν, ἡδύνατο νὰ καταστῇ ἀντικείμενον ἐρίδων μεταξὺ δανειστῶν ἢ κληρονόμων καὶ ἐκκλησίας, καὶ δὴ αἰτία βλάβης τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων⁴. «εἰ γὰρ συγκεχυμένα τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσὶν, ἴσως ἡ ἐκκλησία ἢ οἱ τοῦ ἐπισκόπου κληρονόμοι πράγματα ἔξουσι μετὰ θάνατον ἐκείνου· εἰ γὰρ τυχὸν χρεὴ τοῦ ἐπισκόπου ἀναφανῶσι, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἰκάνωσιν τῶν χρεῶν ἐλκύσουσιν, οἱ δανεισταί»⁵.

¹ Καν. ΛΗ' ἴδε καὶ σχόλ. Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ αὐτόθι (Σ. II 52). Πρβ. καὶ Franc. Sentis σελ. 5. Ἰδ. καὶ L. Lorenbeck Abhand. über die canonischen Bestimmungen für die Errichtung der Testamente der Geistlichen (ἐν Sammlung der gekrönten Preisschriften von curatgeistlichen der Diöcese Münster). (Münster 1857).

² Καν. ΛΗ' σχολ. αὐτόθι.

³ Πρβ. Neller, De episcoporum testamenti factione activa eorumque testamentis sancte ordinandis § 1 (ἐν Schmidt Thesaurus. J. Eccl. τόμ. VI σελ. 382 ἐπ.).

⁴ Sentis αὐτόθι σελ. 8. 9. Lorenbeck αὐτ. σελ. 3 καὶ ἐπ.

⁵ Πρβ. σχολ. Ζωναρᾶ, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ αὐτόθι. Εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπογραφῆς, ἥτις ἐγέννησε τὴν διάκρισιν τῆς ἀτομικῆς περιουσίας τοῦ ἐπισκόπου (bona

§ 14. Ὅτι εἰς τοὺς ἐπισκόπους περιωρίσθη ἀπολύτως ἡ διαχείρισις τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἀπόδειξις εἶνε καὶ ὁ Ζ' κανὼν τῆς ἐν Γάγγρα Συνόδου· «εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου¹ τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω»². Ἐπίσης καὶ ὁ ΚΔ' κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου ἀνέθηκεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὴν διοίκησιν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ἀφεθείσαν τῇ κρίσει καὶ τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ ἀπεριορίστως, «διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας», ἀφ' οὗ ὅμως ἀπητήθη πάλιν ἡ παρουσία τῶν περὶ τὸν ἐπίσκοπον πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀπογραφὴ τῆς κτηματικῆς περιουσίας πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς ἐπισκοπῆς· «φανερὰ δὲ εἶναι τὰ διαφέροντα τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ γνώσεως τῶν περὶ αὐτῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων³, ὥστε τούτους εἰδέναι

patrimonialia) ἀπὸ τὰ Κυριακὰ (ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν), συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον, σημειωτέον, καὶ ἡ παρεισπεσοῦσα ἀπληστία καὶ φιλοχρηματία τινῶν ἐπισκόπων (πρβ. Ammianus Marcellinus lib. XXVII. Hieronymi epist. 52 ad Nepot. παρὰ Migne τόμ. 22, σελ. 527 ἐπ.). Καὶ ἄλλος λόγος διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπογραφῆς ὑπῆρξεν, ἡ προφύλαξις τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου διαδόχου τῆς ἐπισκοπῆς, διότι κατὰ τὸν Βλάσταρην (Σ. VI 206) «εἰ μὴ δῆλα ποιήσαιτο τὰ τε πρὸ τῆς χειροτονίας καὶ τὰ μετὰ ταύτην αὐτῷ περιελθόντα ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου, ὁ μετ' αὐτὸν χειροτονηθεὶς τῶν αὐτοῦ πάντων ἀνθέξεται, ἀναδεδεγμένος πάντως καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισιν».

¹ Ἐννοεῖ τοὺς οἰκονόμους, περὶ ὧν ὅρα κατωτέρω.

² Ἴδε καὶ καν. Η'. Πρβ. καὶ Hergenröther I § 251 σελ. 585.

³ Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, φαίνεται ὅτι οἱ ἐπίσκοποι, ἂν οὐχὶ πάντες τοῦλάχιστον τινές, εἶχον παρ' αὐτοῖς συμβούλια ἐκ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀποτελούμενα, (πρβ. καὶ Thomassini αὐτόθι), κατὰ δὲ τὸν ἄνω Ζ' κανόνα τῆς ἐν Γάγγρα εἶχον κληρικούς, οἷς ἐνεπιστεύοντο τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν, δῆλα δὲ Οἰκονόμους. Ἡ ἐν Χαλκηδόνι ὅμως Σύνοδος ἐκανόνισε διὰ τοῦ ΚΓ' κανόνος τὰ περὶ τῆς διαχειρίσεως ὡς ἐξῆς· (πρβ. καὶ Μανουὴλ Γεδεών Χρονικά τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ σελ. 39 ἐν Κωνσταντινουπ. 1884). Πᾶσα ἐκκλησία ἐπίσκοπον ἔχουσα, ὀφείλει νὰ ἔχῃ οἰκονόμον λαμβανόμενον ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου «οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου», ἵνα ἡ οἰκονομία τῆς ἐκκλησίας γίνηται τακτικὴ. Ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Βαλσαμῶνος αὐτόθι φαίνεται, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι οἰκονόμους τοιούτους ἢ ταμίαις προσελάμβανον λαϊκούς, ὅπερ ἀπηγορεύθη (πρβ. καὶ Πηδάλιον σελ. 205). Ὁ διορισμὸς οἰκονόμου εἶχε σκοπὸν οὐ μόνον, ἵνα ἡ ταμιακὴ ὑπηρε-

καὶ μὴ ἀγνοεῖν τίνα ποτὲ τὰ ἴδια ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μὴδὲν αὐτοὺς λανθάνειν ».

Ἡ τάξις τῶν ἄλλων κληρικῶν τοιουτοτρόπως, πλὴν τῶν ἐπισκόπων, δὲν ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ ἰδιάζοντά τινα χαρακτηριστῆρα ὡς πρὸς τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν, διότι μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπισκόπου περιελάμβανε καὶ ἀντεπροσώπευε τὴν περιουσίαν ἡθικῶς καὶ ὑλικῶς ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, καὶ ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς παροικίας συμπεριλαμβανούσης τὰς ἐν αὐτῇ ἐκκλησιαστικὰς περιουσίας¹, ὅτε μάλιστα ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀνεγνωρίσθη ὡς ἱκανὴ νομικῶς πρὸς κτῆσιν περιουσίας.

σία τελεῖται τακτικῶς καὶ ὠφελίμως, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑποψίας ἢ λοιδορίας κατὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ κλήρου, « ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐκ τούτου σκορπίζεσθαι τὰ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι » (πρὸς καὶ Πηδάλ. αὐτόθι). Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι διὰ τῆς καθιερώσεως τῶν οἰκονόμων οὐδόλως περιωρίσθη ἡ τῶν ἐπισκόπων διαχειρίσις καὶ διοικήσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, διότι οἱ οἰκονόμοι εἶνε ἀπλοὶ ταμίαι καὶ ὄργανα. (Βαλσαμ. σχόλιον αὐτόθι). Προσθετέον δὲ περὶ τῶν οἰκονόμων καὶ τὰ ἐξῆς. Ἡ ἀνάγκη αὐτῶν προεκλήθη καὶ ἐκ καταχρήσεων καὶ σπατάλης ἀτάκτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας (ἴδ. Thomass. III II 2 καὶ πατριάρχου Ἀλεξίου ὑπόμνημα, Σ. V. 25). Διορίζονται καὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ δύνανται καὶ ν' ἀντικαθιστῶνται. Κατέχουσι καὶ οἰκονομοῦσι πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐπισκοπῆς (Κωδικοῦ περὶ ὁφικίων Σ. V. 531). Ὅταν δὲν ἀρχῇ εἷς οἰκονόμος, διορίζεται καὶ βοηθὸς παροικονόμος. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ὅτε ἡ περιουσία τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας ἦτο μεγάλη, ἦσαν πολλοὶ οἱ διαχειρισταὶ οἰκονόμοι (πρὸς. Thomassini III 2. 1.). Ἐξ ἀναλογίας τῶν οἰκονόμων τῶν ἐπισκοπῶν ὠρίσθη καὶ οἰκονόμος τῶν Μοναστηρίων (πρὸς καὶ Πηδάλ. αὐτόθι καὶ Θεόδωρον τὸν Στουδίτην παρὰ Migne τόμ. 99 σελ. 1821). Οἱ οἰκονόμοι καὶ οἱ κληρονόμοι τῶν ὑποχρεοῦνται εἰς λογοδοσίαν κατ' ἔτος πρὸς τὸν ἐπίσκοπον κατὰ τὸν Ν. 42. Κώδ. (1.3.), καὶ πρὸς τὸν ἡγούμενον οἱ τῶν μοναστηρίων (Πηδάλ. αὐτόθι καὶ Φωτίου νομοκ. 10. α.). Οἱ κληρονόμοι αὐτῶν εὐθύνονται διὰ ραθυμίαν. Ἡ Νεαρά 120 Ἰουστινιανοῦ ἀπαγορεύει τοῖς οἰκονόμοις καὶ ὀρφανοτρόφοις καὶ διοικηταῖς τῶν εὐαγῶν οἰκῶν καὶ τοῖς χαρτουλαρίοις καὶ τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς παισὶν αὐτῶν, καὶ γενικῶς τοῖς κατὰ γάμον ἢ γένος συναπτομένοις αὐτοῖς, πᾶσαν ἐμφύτευσιν ἢ μίσθωσιν ἢ κατ' εὐθεΐαν ἢ διὰ παρενθέτων προσώπων ἐμμέσως ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ συνάλλαγμα ἀκυροῦται καὶ πᾶσα ἡ περιουσία τῶν οἰκονόμων καὶ χαρτουλαρίων καὶ διοικητῶν περιέρχεται μετὰ τὴν τελευτὴν τῶν εἰς τὸν εὐαγῆ οἶκον, ἐξ οὗ τὸ πρᾶγμα ἐλήφθη (πρὸς. Φωτίου αὐτόθι καὶ Πηδάλ. σελ. 42 καὶ 43). Πρὸς καὶ Hergenröther I § 242 σελ. 577.

¹ Fried. Schulte Die juristische Persönlichkeit der Katholischen Kirche, ihrer Institute und Stiftungen. (Giessen 1869) § 2 σ. 15. Thomassini III. II. 1.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐν ἔτει 528 εἰς τὰς εἰδικὰς διατάξεις περὶ ἐπισκόπων συμπεριέλαβεν, ὡς θέλομεν διαλάβη παρακατιόντες, καὶ τοὺς διευθυντὰς τῶν εὐαγῶν οἴκων, οἷον ξενόνων, νοσοκομείων, πτωχείων, ὀρφανοτροφείων καὶ βρεφοτροφείων, ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας των μετὰ θάνατον, διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους τοῦ κινδύνου τοῦ ἐκ τῆς διαχειρίσεως¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἐκ διαθήκης διαδοχή.

- § 15. Ἰκανότης ἐπισκόπου καὶ κληρικοῦ πρὸς τὸ διατίθεσθαι.
- § 16. Περιορισμοὶ αἰρετικῶν.
- § 17. Τύχη περιουσίας ἐπισκόπου μετὰ τὴν χειροτονίαν κτηθείσης.
- § 18. Διάκρισις ἀτομικῆς περιουσίας.
- § 19. Τῶν κινητῶν.
- § 20. Συγκεφαλαίωσις ὀρισμῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου περὶ τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν.
- § 21. Ὅρισμοὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου περὶ τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν. Κῶδιξ.
- § 22. Κατὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ἐκ διαθήκης διαδοχὴ κληρικῶν, διοικητῶν καὶ φροντιστῶν εὐαγῶν οἴκων.
- § 23. Δίκαιον τῶν Νεαρῶν.
- § 24. Μετὰ τὸ Ἰουστινιανέιον δίκαιον βυζαντίνη νομοθεσία. Ἐκλογὴ Ἰσαύρων. Πρόχειρος νόμος. Βασιλικά.
- § 25. Ἀπογραφῆς ἀνάγκη.
- § 26. Τίς ὑποχρεοῦται εἰς ἀπότισιν τῶν τοῦ ἐπισκόπου χρεῶν ἐν ἐλλείψει ἀπογραφῆς ἢ μὴ ὄντων φανερῶν τῶν τῶν ἐπισκόπων πραγμάτων.
- § 27. Ἐπισκόπων ὑπεξουσίων ἰκανότης πρὸς διάθεσιν περιουσίας.
- § 28. Ἰκανότης ἄλλων ὑπεξουσίων κληρικῶν. Χρημάτιον αὐτῶν. Διάφορα θέματα.

§ 15. Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν οὐδεμία ἀπαγόρευσις τῷ ἐπισκόπῳ ὑπάρχει ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς

¹ Πρβ. Ν. 42. § 6. Κωδ. (1. 3.), πρβ. καὶ Λέοντος Γραμματικοῦ χρονογραφίαν (ἔκδ. Bonnae, σελ. 125). Πρβ. καὶ Neller (αὐτόθι ἐν Schmidt Thesaurus tom. VI, σελ. 402-421) καὶ Sentis αὐτόθι.

ἐλευθέρας διὰ διαθήκης ἢ αἰτία θανάτου δωρεᾶς διαθέσεως τῆς ἀτομικῆς περιουσίας. Ὅταν ὁ ἐπίσκοπος πρὸ τῆς προχειρίσεως αὐτοῦ καταστήσῃ φανεράν αὐτήν, σύμφωνα τῷ Μ' Ἀποστολικῷ καὶ ΚΔ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου κανόνι, δύναται κατὰ βούλησιν νὰ διαθέσῃ αὐτήν. Τοῦτο ἐθεωρήθη καὶ δίκαιον, διότι ἔχων παῖδας ἢ συγγενεῖς ἢ οἰκέτας, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συνδράμῃ αὐτοῖς, ἐὰν ἡ περιουσία αὐτοῦ ἀναγκαίως μετέβαινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ θάνατον¹.

§ 16. Ἡ ἀπόλυτος ὅμως αὕτη ἐλευθερία ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου εἰς τινὰς περιορισμούς, ἐφαρμοζομένους οὐ μόνον τοῖς ἐπισκόποις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς κληρικοῖς γενικῶς, περὶ ὧν χάριν τῆς ἱστορικῆς σημασίας μόνον θέλομεν ἐνταῦθα διαλάβῃ.

Κατὰ τὸν κανόνα ΚΒ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ τοπικῆς Συνόδου δὲν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ καταλείπωσιν τι «κατὰ κληρονομίαν ἢ ληγάτα» ἢ ἄλλως πῶς τοῖς αἵρετικοῖς ἢ ἀπίστοις², οἵτινες σημειωτέον καὶ κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον Ν. 22. Κώδ. (1. 5.) οὐδὲ ἀπὸ στρατιωτικῆς διαθήκης δύνανται νὰ κληρονομήσωσιν. Ἡ διαθήκη ἢ δωρεὰ ἐπισκόπου ὑπὲρ αἵρετικῶν θεωρεῖται παράνομος καὶ ὡς τοιαύτη πίπτει ἐπερχομένης τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς³, ἀποκλειομένων τῶν γραφέντων τοιούτων κληρονόμων ἢ δωρεοδόχων πάσης ὠφελείας, ὁ δὲ ἐπίσκοπος ὑπόκειται εἰς ἀνάθεμα κατὰ τὸν κανόνα ΠΑ' τῆς αὐτῆς Συνόδου καὶ τὸ ὄνομά του ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἱερέων ἀπαλείφεται.

¹ Ἰδ. Ματθ. Βλάσταρη (Σ. VI 206).

² Οὐδὲ ἐὰν οἱ διὰ τῆς διαθήκης ἢ αἰτία θανάτου δωρεᾶς, ἢ ἄλλως ὀριζόμενοι κληρονόμοι ἢ κληροδόχοι, ὧσι συγγενεῖς. (Πρὸ. Ζωναρᾶ, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ σχόλ. αὐτόθι). Ἡ διάκρισις τῶν αἵρετικῶν καὶ ἀπίστων κατὰ τὸ Ἐκκλ. Δίκαιον εἶνε ἡ ἐξῆς. Αἵρετικοὶ μὲν λέγονται οἱ μὴ δοξάζοντες ὀρθῶς τὰ τῶν Χριστιανῶν, ἄπιστοι δὲ οἱ μηδὲν πιστεύοντες τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ λόγου (Βαλσαμῶνος αὐτόθι). Ἡ Νεαρὰ 131 (Βασιλ. V 3) ἰδιότητα αἵρετικοῦ ἀποδίδωσι καὶ τῷ «Ἰουδαίῳ ἢ Σαμαρείτῃ ἢ Ἑλληνι ἢ Μοντανιστῇ ἢ Ἀρειανῷ», ἡ δὲ Ν. 144 προσέθηκε τοὺς Νεστοριανούς καὶ Ἀκεφάλους. Περὶ τούτων καὶ ἄλλων πρὸ. Hergenröther I σελ. 337 καὶ ἐπ.

³ Πρὸ. Βαλσαμ. εἰς καν. ΠΑ' ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ Φωτίου ΙΗ' μὴ ὑπάρχοντων ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων «ὁ φύσχος διαδέχεται».

Ἀλλὰ τίνες εἰσὶν αἱ νομικαὶ συνέπειαι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκ τῶν κληρονόμων τινὲς μόνον εἰσὶν αἵρετικοὶ ἢ ἄπιστοι; Κατ' ἀναλογίαν τοῦ Ν. 18 Κώδ. (1. 5.) ἡ διαθήκη δὲν ἀκυροῦται, ἀλλ' ἡ μερὶς τῶν ἀναξίων προσαυξάνει τῇ μερίδι τῶν ὀρθοδόξων.

Συνέπεια τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως τῶν αἵρετικῶν καὶ ἀπίστων ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ εἶνε, ὅτι ἐπίσκοπος, ἐὰν ἔχῃ τοιούτους παῖδας, δικαιούται νὰ ἀποκληρώσῃ αὐτοὺς καὶ ἡ διαθήκη του δὲν ὑπόκειται εἰς μέμψιν ἂν δὲν ὀνομάσῃ αὐτοὺς ὡς κληρονόμους¹. ἂφ' ἐτέρου ὁ ἐπίσκοπος εἶνε ὑπόχρεως νὰ καταστήσῃ κληρονόμους μόνον τοὺς ὀρθοδόξους ἀναγκαίους κληρονόμους παῖδας ἢ γονεῖς διὰ τῆς διαθήκης του. Τί ὅμως ῥητέον, ὅταν ἐν τινι διαθήκῃ ἐπισκόπου γράφωνται κληρονόμοι αἵρετικοὶ μετ' ὀρθοδόξων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνοιξιν τῆς κληρονομίας μεταβληθῶσι καὶ οἱ αἵρετικοὶ εἰς ὀρθοδόξους; Κατὰ τὴν Νεαράν 115 κεφ. 3 § 15 προκειμένου περὶ ἀδελφῶν, οἱ γινόμενοι ὀρθόδοξοι ἀναλαμβάνουσι μὲν τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα, πλὴν δὲν ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσωσι τοὺς κατὰ τὸν χρόνον τῆς πλάνης αὐτῶν συλλεγέντας τῆς μερίδος των καρπούς, οὐδὲ λογοδοσίαν. Ἡ αὕτῃ λύσις νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου ἐκ διαθήκης κληρονόμου.

Τίς ὅμως ἡ ἰσχὺς διαθήκης ἐπισκόπου ἢ κληρικοῦ αἵρετικοῦ; Ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἀστικῷ οἱ αἵρετικοί, ὑποβάλλονται μὲν εἰς πολλὰς στερήσεις, οὐδαμοῦ ὅμως ἀπαντᾷ ἀνικανότης αὐτῶν πρὸς σύνταξιν διαθήκης, οὐ μόνον δ' ἀλλ' ἐκ τοῦ Νόμου 19 Κώδ. (1. 5.)² φαίνεται ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν καθιεροῖ τοιαύτην ἀνικανότητα, ἀλλὰ δύνανται διὰ διαθήκης νὰ ὀρίσωσι κληρονόμους ὑπὸ τὸν περιορισμὸν μόνον ὅτι, ἐὰν οἱ κληρονόμοι εἰσὶν αἵρετικοί, ἀποκλείονται, ὡς ἄνωτέρω εἶδομεν, τῆς κληρονομίας, δι' ὃ καὶ ὁ Φώτιος ἐν Νομοκά-

¹ Νεαρά 115.

² Ἐν Βασιλικοῖς δὲν κατεχωρίσθη.

νονος τίτ. Ι', κεφ. Η' παρατηρεῖ ὅτι «οἱ αἵρετικοὶ τοῦ αἵρετικοῦ παῖδες οὔτε δωρεάν, οὔτε κληρὸν αὐτοῦ λαμβάνουσι».

Ἐὰν οἱ κληρονόμοι τοῦ αἵρετικοῦ ἐπισκόπου ἢ κληρικοῦ ὧσιν ὀρθόδοξοι, ἡ διαθήκη ἔρρωται¹.

§ 17. Προνοησάντων τῶν κανόνων περὶ τῆς ἀτομικῆς περιουσίας τῶν ἐπισκόπων τῆς κατὰ τὴν χειροτονίαν ὑπαρχούσης, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῆς μετὰ τὴν χειροτονίαν κτωμένης. Περὶ τούτου εὔρηνται ἐν κανόνι ΛΒ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου τὰ ἐξῆς². «Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι, ἢ καὶ οἰοιδήποτε κληρικοί, οἱ μὴδὲν ἔχοντες, ἐὰν προκόψαντες τῷ καιρῷ τῆς ἐπισκοπῆς ἢ τῆς κληρώσεως αὐτῶν, ἀγροὺς ἢ οἰαδήποτε χωρία ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ἀγοράσωσιν, ἵνα ὡς κατὰ δεσποτικῶν πραγμάτων ἔφοδον πεποιηκότες ἐνέχωνται, εἰ μὴ ἄρα λοιπὸν ὑπομνησθέντες τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα εἰσκομίσουσιν. Ἐὰν δὲ εἰς αὐτοὺς κυρίως φιλοτιμία τινός, ἢ διαδοχῇ συγγενείας περιέλθῃ, ἐξ αὐτοῦ ποιήσωσιν ὃ ἔχει ἡ πρόθεσις αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ προθέσθαι εἰς τοῦπίσω μετατραπῶσι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς ἀνάξιοι, ὡς ἀδόκιμοι, κριθῶσιν» Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον λοιπόν, ἐὰν οἱ ἐπίσκοποι πτωχοὶ ὄντες πρὸ τῆς χειροτονίας ἡγόρασαν κατόπιν ἀγροὺς καὶ χωρία³ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, ἐὰν δὲν ἀφιερώσωσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσκληθέντες, ἢ κατὰ Βαλσαμῶνα «παραγγελλέντες ἀποστῆναι τοῦ τολμήματος», θεωροῦνται ἄρπαγες ἐκ-

¹ Πρβ. καὶ Κώδ. 10. 19 (1. 5.) Φωτίου αὐτόθι.

² Πηδάλ. σελ. 484. Οἱ κανόνες τῆς τοπικῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου δὲν εἶχον προσλάβῃ καθολικὸν κῶρος ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ μέχρι τῆς Ζ' ἑκατονταετηρίδος, διότι ἦσαν μέχρι τότε ἄγνωστοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Πρῶτος ὁ συντάκτης τοῦ Νομοκάνονος περιέλαβε τοὺς κανόνες τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν κανόνων καὶ ἐποίησατο χρῆσιν ἐν τῷ νομοκάνονι (ἴδ. πρόλογον εἰς νομοκάνονα). Τοὺς κανόνες παρέλαβεν ὁ συντάκτης ἐκ τῆς συλλογῆς Διονυσίου τοῦ μικροῦ, αὐτὸς πρῶτος, ὡς φαίνεται, μεταφράσας αὐτοὺς ἐκ τοῦ λατινικοῦ (Πρβ. καν. Β' ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, καὶ ἐκθεσιν Νομικῆς Σχολῆς σελ. 22. Walter KR. § 73 σημ. 5. Mortreuil Hist. du droit byzantin I σελ. 409 ἐπ.).

³ «Τσεφλίκια ἢ ἄλλα δέ τινα χωράφια ἢ ὑποστατικὰ» κατὰ τὸ Πηδάλ. (σελ. 484).

κλησιαστικῆς περιουσίας¹. Τοιουτοτρόπως καθιεροῦται μεταξύ ἐπισκόπων καὶ ἐκκλησίας τεκμήριον, διότι θεωρεῖται πᾶσα κτῆσις προσγινομένη αὐτοῖς ὡς ἐκ χρημάτων ἐκκλησιαστικῶν προελθοῦσα², ἐὰν δὲν ἀποδείκνυται ὅτι εἶνε προϊόν φιλοτιμίας τινος³ ὠρισμένου προσώπου ἢ κληρονομίας συγγενοῦς.

§ 18. Λίαν ἐνωρίς καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Βαλσαμῶνος ἐγεννήθη ἀμβιβασία, ἐὰν τῷ κανόνι ὑπάγωνται πάντα ἐν γένει τὰ ὀθενδῆποτε κτηθέντα ἢ ἀγορασθέντα παρ' ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἢ κλήρωσιν, ἐξαίρεσει τῶν ἀπὸ δωρεᾶς ἢ κληρονομίας περιελθόντων αὐτοῖς, ἰδίως δὲ ἐὰν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ὑπάγωνται καὶ οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι κληρικοί;

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡδύνατο νὰ κλίνη τις πρὸς τὴν καταφατικὴν λύσιν, ἀλλ' ὁ Βαλσαμῶν⁴ ποιεῖται τὴν ἐξῆς διάκρισιν, ἣν καὶ ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα ὡς λογικὴν. Ἐπὶ μὲν ἐπισκόπων, ὅ,τι οὗτοι κτῶνται μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν θεωρεῖται ὡς ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, διότι « οὐδὲ ὕπεστι τρόπος ἕτερος αὐτοῖς, δι' οὗ κτήσονται πράγματα, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ ἀπὸ τῶν ἐπισκοπικῶν δικαίων », πᾶν δὲ ὅ,τι προέρχεται αὐτοῖς διὰ δωρεᾶς ἢ κληρονομίας, ὑπάγεται τῇ ἀτομικῇ αὐτῶν περιουσίᾳ, καὶ δύνανται νὰ διαθέτῃ διὰ διαθήκης ἢ δωρεᾶς ἢ ἄλλως ὁπωσδήποτε.

¹ Sentis αὐτόθι σελ. 5. « Uti quidquid filius familias ex bonis paternis tanquam peculium acceperat, semper pecuniae paternae pars erat, quod ex eo acquisiverat, patri acquirebatur atque nulla de eo testandi facultas erat, ita quidquid episcopo occasione muneris episcopalis committebatur, bonum ecclesiae erat, quod ex eo proveniebat non in bona episcopi, sed ecclesiae cedebat, omni de eo testandi facultate prohibita.

² Πρὸς. Πηδάλ. αὐτόθι « οὗτοι, λέγω, πάντες, ἐὰν τὰ ὑποστατικὰ πάντα μετὰ ὑπόμνησιν, δὲν θέλουσι νὰ τὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας εἶνε ἐπίσκοπος καὶ κληρικός, νὰ καθαίρωνται, ὡς ἄρπαγες καὶ ληστρικῶς σφετερίσαντες τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἐπειδὴ μὲ τὰ χρήματα τῆς ἐκκλησίας ἀπέκτησαν, τὰ ἡγόρασαν ». Κατὰ τὸν κανόνα 6 τῆς AB' Συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὰ ἰδιωτικὰ μοναστήρια, ἅτινα ἐπίσκοπος ἀνεγείρει, θεωροῦνται ἀνήκοντα τῇ ἐπισκοπῇ.

³ Πρὸς. Πηδάλιον αὐτόθι. Καὶ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ὑπάρχει τὸ τεκμήριον. Ἰδε Thomassini III. II. 45.

⁴ Σχόλ. αὐτόθι.

ποτε. Ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅμως κληρικῶν τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω, διότι, ἐὰν οὗτοι μετὰ τὴν κλήρωσιν ἐξ ἀτομικῆς ἐργασίας, π. χ. ὡς παιδοδιδάσκαλοι, ἢ κατὰ Βαλσαμῶνα « καλλιγράφοι, ἢ ὑπογραφεῖς μεγιστᾶνος », καταστῶσι πολυκτῆμονες, δὲν ὑποχρεοῦνται ὡς οἱ ἐπίσκοποι νὰ προσκυρώσωσι τὰ ἀποκτηθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐπὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν ὁ κανὼν ἐφαρμόζεται, ἐὰν ἀπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας τρόπων καὶ προσόδων ἀποκτήσωσι περιουσίαν¹.

§ 19. Ἀλλὰ τοῦ κανόνος ὀρίζοντος μόνον περὶ ἀκινήτων, πρέπει ἄρᾳ γε τὰ αὐτὰ νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ ἐπὶ τῶν κινητῶν; Ἡ καταφατικὴ λύσις φαίνεται ἡμῖν ὀρθή, διότι ὁ κανὼν ἠθέλησεν ἰδίως νὰ διακρίνῃ τοὺς τρόπους τῆς κτήσεως περιουσίας, ὑποδείξας ἐν παρὰδείγματι σχεδὸν τὸ ἀντικείμενον τῆς κτήσεως, οὐχὶ δὲ νὰ ἐξαιρέσῃ τὴν κινητὴν περιουσίαν². Ἡ λύσις αὕτη εἶνε ὀρθή καὶ διότι κληρικὸς δύναται διαχειριζόμενος ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλην κινητὴν περιουσίαν, καὶ νὰ προτιμήσῃ αὐτήν, ἵνα μὴ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς περιορισμοὺς τοῦ κανόνος, εἰς οὓς ὑπόκειται ὁ ἐλαχίστης ἀξίας χωρίον κτῶμενος.

Τελευταῖον ζήτημα δύναται νὰ γεννηθῇ, ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ὑποχρεῶται νὰ ἀφιερῶσιν τι ἐκ τῶν κτηθέντων « φιλοτιμίᾳ τινος ἢ διαδοχῇ συγγενείας »· ὁ κανὼν διὰ τῶν φράσεων « ἐξ αὐτοῦ ποιήσωσιν, ὃ ἔχει ἢ πρόθεσις αὐτῶν » δὲν φαίνεται ἐπιτακτικὸς καὶ φρονοῦμεν ὅτι, ἀφοῦ ἀφίεται τῇ διαθέσει ἐκάστου, ἵνα εἰσκομίσῃ τι μέρος οἷονδῆποτε θέλει τῇ ἐκκλησίᾳ, παρ' ἣ διατελεῖ, εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλεται εὐθύνην ἢ ποινὴν ὁ μὴδὲν προσενεχθεὶς ἢ ὑποσχεθεὶς νὰ ἀφιερῶσιν. Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς ἀπειλεῖται κατ' ἐκείνων μόνον, οἵτινες « μετὰ τὸ προθέσθαι εἰς τοῦπίσω μετατραπῶσι »· οὗτοι θεωροῦνται ἀνάξιοι καὶ ἀδόκιμοι διὰ τὸν μετᾶμελον, ἐν

¹ Sentis αὐτ. σελ. 3 ἐπ.

² Ἰδ. Βαλσαμ. αὐτόθι καὶ Thomassini III. II. 45.

αὐτοῖς λοιπὸν δέον νὰ περιορισθῇ ἡ αὐστηρότης τοῦ κανόνος.

§ 20. Συγκεφαλαιοῦντες τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα, κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἔχομεν τὰς ἐξῆς διακρίσεις¹.

1) Οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι πρὸ τῆς χειροτονίας νὰ ἐμφανίσωσιν ἀπογραφὴν τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν περιουσίας, τὴν περιουσίαν δὲ ταύτην δύνανται κατὰ βούλησιν νὰ διαθέτωσιν, εἴτε διὰ διαθήκης, εἴτε διὰ δωρεᾶς, εἴτε δι' ἄλλου οἰουδήποτε τρόπου.

2) Πᾶσα περιουσία οἰαδήποτε, κτωμένη μετὰ τὴν χειροτονίαν, θεωρεῖται ἐκκλησιαστικὴ, ἐξαιρέσει α) τῆς προερχομένης τοῖς ἐπισκόποις ἀπὸ δωρεᾶς ἢ φιλοτιμίας τρίτου προσώπου, 2) ἀπὸ διαδοχῆς συγγενείας γενικῶς.

3) Ἐπὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν, α) ἡ περιουσία, ἡ προερχομένη αὐτοῖς ἐξ ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων καὶ τρόπων καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας, ἀνήκει τῇ ἐκκλησίᾳ, παρ' ἣ διαγούσιν, κατὰ τεκμήριον, 6) πᾶσα περιουσία ἄλλη πηγάζουσα ἀποδεδοιγμένως ἐξ ἀτομικῆς ἐργασίας ἀνεξαρτήτου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος, ἢ ἐκ δωρεᾶς τινος, ἢ ἐκ κληρονομίας συγγενικῆς, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς αὐτοῖς ὡς ἀτομικὴ περιουσία.

4) Πᾶς κληρικὸς καὶ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἀφιερῶσιν τι τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκ τῆς ὡς ἀτομικῆς θεωρουμένης περιουσίας του κατὰ προαίρεσιν. Ἐὰν προσενεχθῇ εἰς τοιαύτην προσφορὰν καὶ μετανοήσῃ, θεωρεῖται ἀνάξιος καὶ καθαιρεῖται.

§ 21. Τοιαύτης οὔσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας, ἴδωμεν ἤδη τί ὥρισε τὸ ἀστικὸν δίκαιον.

Ἡ ἐν τῷ Κώδικι διάταξις 34 (1. 3.) τῶν Αὐτοκρατόρων Λέοντος καὶ Ἀνθεμίου παρεχώρησε προνόμια τινὰ τοῖς ὑπεξουσίοις κληρικοῖς. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην, οἱ τοιοῦτοι ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι, δύνανται νὰ διαθέτωσιν, εἴτε διὰ διαθήκης, εἴτε αἰτία θανάτου δωρεᾶ, πᾶν ὅ,τι ἤθελον

¹ Sentis αὐτόθι σελ. 11 καὶ 23. Κατὰ τὸν Sentis ἐν τῇ Δύσει περὶ τὸν 12 αἰῶνα κατ' ἔθιμον οἱ κληρικοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν διέθετον διὰ διαθήκης, τὸ ἔθιμον δὲ τοῦτο καὶ ἐκυρώθη (σελ. 13). Alex. III in cap. 12 X de testam. (III, 26).

ἀποκτήσῃ κατὰ τὴν ὑπεξουσιότητα καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας, μὴ δυναμένων τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοὺς ἐχόντων, πατρὸς ἢ πάππου ἢ προπάππου, νὰ διεκδικήσωσι τὰ κτηθέντα.

«Sacrosanctæ orthodoxæ fidei episcopi atque presbyteri, diaconi quoque, qui semel probatis moribus integritate castissima ad hunc gradum meruerint pervenire, ea, quæcunque in eodem clericatus gradu locoque viventes acquirere et habere potuerint, etiamsi in patris avique aut proavi potestate constituti sint, et adhuc superstites habeantur, tanquam bona propria vindicent; de his, si quando eis libitum fuerit, testandi vel donandi, vel quolibet alio titulo alienandi libera facultate concessa κτλ»¹.

Οὐδὲ εἰς συνεισφορὰν ἢ τοιαύτῃ περιουσία κατὰ τὴν αὐτὴν διάταξιν ὑπόκειται ὑπὲρ ἀδελφῶν ἢ ἀνεψιῶν συγκληρονόμων (nunquam fratribus vel sororibus aut ex his genitis conferantur), ἀλλ' ὡς ἐξαίρετον τοῖς τέκνοις αὐτῶν περιέρχεται μόνον (ab ipsorum liberis tanquam præcipua vindicentur)². Καθιερώθη δὲ ἡλὰ δὴ ὑπὸ τῶν μνησθέντων Αὐτοκρατόρων οἰονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον, ἐφ' ᾧ ἠδύναντο οἱ ὑπεξούσιοι κληρικοὶ νὰ ἔχωσι πλήρη δικαιώματα διαθέσεως. Ἀλλὰ κατόπιν τῆς τοιαύτης ἀρχῆς, ἡγέρθη ἀμφιβολία, ἐὰν δύνηται νὰ προσβληθῇ ὡς ἄστοργος διαθήκη κληρικῶν τοιούτων, καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔτει 532 διὰ τοῦ Ν. 50 Κώδ. (1. 3.), τιθέμενος ἀκριβῶς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκήρυξεν ἀνεφάρμοστον τὴν ἐπὶ ἀστοργίᾳ μέμψιν.

«Sancimus itaque, viris reverendissimis episcopis et presbyteris et diaconis, qui tale peculium, id est quasi castrense,

¹ Ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ἐλήφθη ὁ νόμος οὗτος 8 (3. 3.) μόνον διὰ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, διότι, ὡς θέλομεν ἴδῃ παρακατιόντες, τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα αἶρει τὴν ὑπεξουσιότητα.

² Πρὸς καὶ Βασιλ. αὐτόθι.

possident, super his tantummodo rebus, quæ quasi castrensis pecuniis sunt, non solum ultima condere secundum leges elogia licere, quod ex Leoniana constitutione descendit, sed etiam eorum ultimas voluntates, super his tantummodo habitas, de inofficioso querelæ minime subiacere ».

Ἡ κατ' ἀρχὰς ἐν τούτοις χάριν τῶν οἰονεὶ στρατιωτικῶν χρηματίων εἰσαχθεῖσα προνομιακὴ ἐξαίρεσις τῆς μέμφεως ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ παντὸς ἐν γένει οἰονεὶ στρατιωτικοῦ χρηματίου κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 532 ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διὰ τοῦ Ν. 37 Κώδ. (3. 28). Ὁ αὐτὸς Αὐτοκράτωρ κατέστησεν ἄνευ πρακτικῆς σημασίας διὰ τοὺς ἐπισκόπους τὸν ἄνω ρηθέντα νόμον τοῦ Λέοντος καὶ Ἀνθεμίου, διότι διὰ τῆς Νεαρᾶς 81 ἐκήρυξεν, ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου λύει τὴν ὑπεξουσιότητα καὶ τοὺς δεσμοὺς τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, διότι εἶνε ἀξίωμα « βουλῆς ἐλευθεροῦν δυνάμενον », ὥστε ἡ περιουσία τοῦ ἐπισκόπου δὲν ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ θεωρηθῇ οἰονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον ὑπεξουσίου, ἀλλὰ *patrimonium*¹. Ὡστε μόνον ὡς πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ὧν τὸ ἀξίωμα δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν Νεαρὰν 81, ἡ ὑπεξουσιότης ἔχει ἀνάγκην τῆς προστασίας τῶν αὐτοκρατορικῶν διατάξεων. Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ὑπεξουσιῶν ἄλλων κληρικῶν θέσις ἐξωμαλύνθη διὰ τῆς Νεαρᾶς 123, κεφ. 19, ὡς θέλομεν ἰδῆ παρακατιόντες, διότι πᾶσα οἰωδῆποτε τρόπῳ προερχομένη αὐτοῖς περιουσία ἐθεωρήθη οἰονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον, καὶ ἔχουσι πλήρη τὴν διαχείρισιν καὶ διάθεσιν αὐτῆς, καίτοι μὴ λυομένης τῆς πατρικῆς ἐξουσίας διὰ τῆς κληρώσεως.

§ 22. Ἐν ἔτει 528 ὁ Ἰουστινιανὸς ἰδίως διὰ τοῦ Ν. 42. § 1. 2. Κώδ. (1. 3.) σαφέστερον εἶχεν ὀρίσῃ τὴν ἐκ διαθήκης διαδοχὴν τῶν ἐπισκόπων. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, οἱ ἐπίσκοποι δὲν ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν νὰ διαθέτωσι διὰ διαθήκης ἢ δω-

¹ Διὰ τοῦτο τὰ Βασιλικά ἐν τῷ θεματι 8 (3. 3) δὲν περιέλαβον τοὺς ἐπισκόπους. Πρβ. καὶ Perez Prælectiones ad Cod. σελ 6.

ρεᾶς, ἢ καθ' οἷονδῆποτε ἄλλον τρόπον νὰ ἐκποιῶσί τι ἐκ τῆς περιουσίας των ἐκείνης, ἣν μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐκτήσαντο, ἐξαιρέσει μόνον 1) τῶν πραγμάτων, ἅτινα πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς εἶχον ἐξ οἰασδῆποτε αἰτίας, 2) τῶν πραγμάτων εἰδικῶς, ἃ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπὸ γονέων καὶ θείων καὶ ἀδελφῶν εἰς αὐτοὺς περιῆλθον ἢ καὶ περιελεύσονται¹.

Κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα τοιοῦτοτρόπως, συνέπεια τῆς περιοριστικῆς ταύτης διατάξεως ὑπάρχει, ὅτι εἶνε ἀνίσχυρος ἡ διάταξις τῆς διαθήκης ἐπισκόπου διαθέτοντος περιουσίαν αὐτοῦ, προελθοῦσαν ἐξ ἄλλης αἰτίας καὶ ἄλλοθεν μετὰ τὴν χειροτονίαν, διότι ἡ τοιαύτη περιουσία ἀνήκει κατὰ τεκμήριον τῇ ἐπισκοπῇ, περιέρχεται ἀμέσως καὶ κατὰ κυριότητα ex lege τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις δικαιούται νὰ διεκδικήσῃ αὐτὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τεκμηρίου, διότι ἡ περιουσία αὕτη θεωρεῖται κτηθεῖσα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας, ἥς ὁ ἐπίσκοπος εἶνε ἀντιπρόσωπος, καὶ ἐὰν ἔτι τὰ δοθέντα παρεχωρήθησαν αὐτῷ προσωπικῶς².

Ταῦτα δ' ἐξάγονται καὶ ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, σαφῶς ὀρίζοντος « Πάντα, ὅσα μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐξ οἰασδῆποτε αἰτίας, καθὰ εἴρηται, χωρὶς τῶν εἰρημένων προσώπων εἰς αὐτοὺς περιῆλθε, τῇ παρ' αὐτῶν ἐπισκοποῦμένη ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, διαφέρειν κελεύομεν, καὶ ἐκδικεῖσθαι παρ' αὐτῆς, οὐδενὸς ἐτέρου προσώπου δυναμένου ἐκ τούτου εἰς οἰκεῖον ἀπενεγκεῖν κέρδος ».

Εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τούτους προῆλθεν ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκ τοῦ λόγου κυρίως, ὅτι ἀναμφισβήτητον τυγχάνει ὅτι οἱ τρίτοι, οἵτινες καταλείπουσι ἢ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον παραπέμπουσι τὰς περιουσίας των εἰς τὸν ἐπίσκοπον, ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἱερωσύνην³, καὶ εἰς τὴν πίστιν ὅτι τὰ παρ' αὐτῶν μετα-

¹ Lorenbeck αὐτ. σελ. 4.

² Πρὸς. Francisci Sentis, De jure testamentorum a clericis saecularibus ordinandorum (Dissert. 1862 Bonnæ) σελ. 5 καὶ ἐπ. 12 καὶ ἐπ.

³ Πρὸς. J. Andrè, Somme théorique et pratique de tout le droit canonique. (Paris 1878) II σελ. 108.

βιβαζόμενα θέλουσι δαπανηθῇ εὐσεβῶς. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἐπισκόπου, οἱ παρ' αὐτοῖς οἰκονόμοι ὑποχρεοῦνται εἰς λογοδοσίαν περὶ τῶν πραγμάτων τούτων ὡς ἀνηκόντων τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐὰν δὲ πρὸ τῆς λογοδοσίας ἀποθάνωσιν, εὐθύνονται οἱ κληρονόμοι αὐτῶν πρὸς λογοδοσίαν καὶ ἀποκατάστασιν (§ 4 καὶ 5 αὐτόθι).

Ὁ Ἰουστινιανὸς ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ αὐτοῦ πνεύματος παρεξέτεινε τοὺς περιορισμοὺς τῆς διατάξεώς του καὶ ἐπὶ τῶν διοικητῶν καὶ φροντιστῶν τῶν εὐαγῶν οἴκων, οἵτινες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κληρικοὶ, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων διατελοῦντες (§ 6 αὐτόθι), οἵτινες καὶ διώριζον αὐτοὺς κατὰ κρίσιν καὶ δοκιμασίαν (§ 7), διότι «ὁ καταλιμπάνων ἢ δωρούμενος ἐγγράφως ἢ ἀγράφως ξενοδόχῳ ἢ νοσοκόμῳ ἢ πτωχοτρόφῳ ἢ ὀρφανοτρόφῳ ὑπὲρ τούτου δίδωσιν, ἵνα εὐσεβῶς δι' αὐτοῦ διοικηθῇ, ὡς καὶ πολλὴν εὐσεβείας ἀφορμὴν αὐτοῦ ἔχοντος διὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ φροντιζομένους».

§ 23. Μετὰ τὴν ἄνω ρηθεῖσαν διάταξιν ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς 131 ἔτει 545 (κεφ. ιγ') ἐπανέλαβε τὰς ὑπὸ τοῦ Ἐκκλ. δικαίου τεθείσας ἀρχάς, ρητῶς ἀπαγορεύσας τοῖς ἐπισκόποις πᾶσαν ὑπὲρ συγγενῶν ἢ ἄλλων διάθεσιν κινητῆς ἢ αὐτοκινήτου ἢ ἀκινήτου περιουσίας, κτηθείσης μετὰ τὴν χειροτονίαν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον¹.

Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐπιτρέπεται τοῖς ἐπισκόποις «εἰς αἰχμαλώτων ἀνάρρυσιν καὶ πτωχῶν ἀποτροφὰς καὶ εἰς ἄλλας εὐσεβεῖς αἰτίας ἢ ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς ἰδίας ἐκκλησίας δαπανᾶν», δύναται νὰ γεννηθῇ τὸ ζήτημα, ἂν ἡ διάταξις διαθήκης, δι' ἧς διατίθεται περιουσία κτηθεῖσα μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπὲρ φι-

¹ «Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ἢ αὐτοκίνητα, ὅσα μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν εἰς αὐτοὺς οἷωδῆποτε τρόπῳ περιέλθοι, εἰς ἰδίους συγγενεῖς ἢ ἄλλα οἰαδῆποτε πρόσωπα οἷωδῆποτε τρόπῳ μεταφέρειν». Κατὰ τὸν Sentis (diss. σελ. 6) δίδεται τῷ ἐπισκόπῳ *jus administrandi et disponendi*, *Nihil igitur . . . in proprium convertere fas ei erat*.

λανθρωπικοῦ σκοποῦ ἢ εὐσεβοῦς αἰτίας, εἶνε ἐφαρμοστέα καὶ ἔγκυρος;

Τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ δὲν στερεῖται σπουδαιότητος, δέον νὰ λυθῇ ἀποφατικῶς, διότι ἡ ἐλευθερία τῆς δαπάνης, ἣν κέκτηνται οἱ ἐπίσκοποι πρὸς ἀγαθοεργίας, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς διαχειρίσεως, ὃ κέκτηνται¹, οὐχὶ δ' ἐπὶ κυριότητος, ἥς στεροῦνται, διότι ἄλλως ἠδύναντο οἱ ἐπίσκοποι νὰ διαθέτωσι διὰ διαθήκης ἢ αἰτία θανάτου δωρεᾶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν τῆς ἐπισκοπῆς ὑπὲρ εὐαγῶν οἴκων κειμένων ἐκτὸς τῆς ἐνορίας αὐτῶν, ὅπερ ἄτοπον καὶ ἐπικίνδυνον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἐκκλησίας.

Σαφέστερον δ' ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν τῇ Νεαρᾷ 131 καθώρισε τὴν περιουσίαν, ἣν ὁ ἐπίσκοπος δικαιούται νὰ διαθέτῃ, ἣτις εἶνε ἡ ἐξῆς².

1) τὰ πράγματα, « ἅπερ πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀποδειχθῶσιν ἐσχηκότες·

2) ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν περιῆλθον αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κατὰ γένος αὐτοῖς συνημμένων³ . . . οὓς ἐξ ἀδιαθέτου δύνανται μέχρι τετάρτου βαθμοῦ διαδέχεσθαι »⁴.

Καὶ ἐν τῷ Προχείρῳ σαφῶς ἐπανελήφθη ἡ διάταξις ὡς ἐξῆς· « Ὅσα ἔσχεν ὁ ἐπίσκοπος πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς δωρεῖται καὶ ἐκ-

¹ Πρὸ. καὶ Caroli Annibalis Fabroti (ἐν θησαυρῷ Meermann τόμ. IV σελ. 554) *Juris Canonici selecta* τίτλ. 47· « Idem quoque cavetur Novella Justiniani 131 cap. 13 et ideo si Episcopus rem Ecclesiae legaverit, nihil agit ».

² Πρὸλ. J. Andrè αὐτόθι σελ. 106, τόμ. II.

³ Ἐννοεῖται, εἴτε ἐκ διαθήκης, εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου, εἴτε ἄλλως ὅπωςδήποτε, διότι δὲν γίνεται διάκρισις. Ἐπὶ τῶν συγγενῶν τούτων ὑποτίθεται, ὅτι ὡς βάσις τῆς δωρεᾶς ἢ τῆς προσφορᾶς δὲν εἶνε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ ἡ συγγενικὴ τοῦ προσώπου σχέσις.

⁴ Δὲν συμπεριλαμβάνεται ὅμως καὶ ὁ 4 βαθμὸς. Οὕτω καὶ κατὰ τὸν Ν. 42 Κωδ. (1. 3.). Πρὸ. καὶ Προχείρου XXIV 1. Ἄλλ' ἐὰν ἐγένετο κληροδότημα τῷ ἐπισκόπῳ intuitu ecclesiae παρ' ἀδελφοῦ ἢ γονέων ἢ θείου; Κατὰ τὸν J. Andrè (σελ. 108, τόμ. II αὐτόθι) ἡ περιουσία αὕτη δὲν ἀνήκει τῷ ἐπισκόπῳ, ἀλλὰ τῇ ἐκκλησίᾳ. Παρ' ἡμῖν τὸ γράμμα τοῦ νόμου εἶνε καθαρὸν καὶ ὠρισμένον καὶ ἄνευ διακρίσεως, ὥστε πᾶσα περιουσία, ἣν συγγενὴς τοιοῦτος κατ' εὐθεΐαν κληροδοτεῖ τῷ ἐπισκόπῳ ἀνήκει αὐτῷ καὶ δύναται νὰ διαθέσῃ αὐτήν. Πρὸ. Andrè καὶ περὶ ἄλλων θεμάτων.

ποιεῖται ὡς θέλει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διατίθεται εἰς αὐτά. Ὅσα δὲ ἐκτῆσατο μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν, τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ διαφέρει, καὶ οὐδὲ διατίθεται εἰς αὐτά, εἰ μὴ ἄρα ἀπὸ γονέων ἢ θείων ἢ ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν περιῆλθον»¹.

Τὰς αὐτὰς περιοριστικὰς διατάξεις ἐπαναλαμβάνει γενικώτερον ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Ν. 131 καὶ ἐπὶ «πάντων τῶν διοικητῶν τῶν σεβασμίων οἰκῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἰδίας διοικήσεως κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον εἰς αὐτοὺς περιερχομένοις».

Περὶ μόνων τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν διοικητῶν εὐαγῶν οἰκῶν πραγματευομένης τῆς Νεαρᾶς, πάντες οἱ ἄλλοι κληρικοὶ ἔχουσιν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν πρὸς διάθεσιν τῆς περιουσίας των, ἣν ὅπωςδὴποτε κέκτηνται ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ μετ' αὐτήν, τόσον μᾶλλον καθόσον περὶ τούτων μάλιστα ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ρητῶς ὥρισεν ἐν τῇ 123 Νεαρᾶ κεφ. 19², «Τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας καὶ ψάλτας, οὓς πάντας κληρικοὺς καλοῦμεν, τὰ πράγματα τὰ ἀφ' οἵουδὴποτε τρόπου εἰς τὴν αὐτῶν δεσποτείαν περιελθόντα ἔχειν ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν προστάττομεν καθ' ὁμοιότητα τῶν καστρενσίων πεκουλίων³, καὶ δωρεῖσθαι κατὰ νόμους καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατίθεσθαι, εἰ καὶ ὑπὸ τὴν τῶν γονέων εἰσὶν ἐξουσίαν⁴.

Πάντες οἱ κληρικοὶ λοιπόν, πλὴν τῶν ἐπισκόπων καὶ διοικητῶν εὐαγῶν οἰκῶν, ἔχουσιν ἀπεριόριστον καὶ ἐλευθέραν τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας των, ἐὰν δὲ ὁ κληρικός εἶνε ὑπεξούσιος ἢ περιουσία του θεωρεῖται στρατιωτικὸν χρημάτιον καὶ ἀναγνωρίζεται *paterfamilias* ὡς πρὸς αὐτήν.

¹ Πρβ. καὶ Ἀρμενοπ. V. 4. 1.

² Πρβ. καὶ Windscheid § 516 σημ. 7. Fitting *Das castrense peculium in seiner Geschichtlichen Entwicklung*. (Halle 1871)· σελ. 437 καὶ 455.

³ Ἐξέλιπε τοιοῦτοτρόπως ἡ διάκρισις τῆς περιουσίας τοῦ κληρικοῦ εἰς κληρικὸν χρημάτιον (*peculium clericale*), ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ, καὶ εἰς χρημάτιον ἀτομικὸν (*pec. patrimoniale*), διὰ τῆς Νεαρᾶς ταύτης πάσης περιουσίας τοῦ κληρικοῦ, ὅθενδὴποτε καὶ ἂν προέρχεται, ἀποτελούσης οἷονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον.

⁴ Κατὰ τοῦτο ὑπεστηρίχθη ὁ Νόμος 34 Κώδ. (1. 3.).

Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ διαθήκη τοῦ ἐπισκόπου δὲν εἶνε κατὰ τύπους ἄκυρος, διότι ὁ ἐπίσκοπος δὲν πάσχει τινὰ προσωπικὴν ἀνικανότητα, ἀλλὰ μόνον ἡ διάταξις περὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ μὴ ἀποδεικνυομένων ὡς ἀτομικῶν, κατὰ τὰς διακρίσεις τῶν Κανόνων καὶ τῆς Νεαρᾶς, εἶνε ἀνέφάρμοστος λόγῳ ἐλλείψεως κυριότητος.

§ 24. Ἡ κατόπιν Βυζαντίνη νομοθεσία δὲν φαίνεται ἐπενεγκοῦσα τροποποιήσεις ἐπὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου τῶν ἐπισκόπων. Ἡ Ἐκλογή τῶν Ἰσαύρων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου οὐδὲν περὶ αὐτῶν περιέλαβε. Μόνον ἐν τίτλῳ XVI 3¹ εὐρίσκουμεν τὰ ἐξῆς περὶ χρηματίων τῶν κληρικῶν. «Κληρικοὶ δὲ καὶ χαρτουλάριοι ἢ καὶ ἕτεροι τινες ἐν οἰωδήποτε τάγματι ἐκ γονικῆς στρατευόμενοι ὑποστάσεως, εἰ μὲν τελευτῶντες οἱ τούτων γονεῖς θελήσωσι ταῦτα χαρίσασθαι αὐτοῖς, κυρούσθω τούτων ἡ βούλησις· εἰ δὲ μηδὲν περὶ τούτου εἰπόντες τελευτήσουσι, καὶ τὴν περὶ τῆς τοιαύτης ποσότητος κίνησιν ποιήσουσι τῷ στρατευθέντι οἱ συγκληρονόμοι αὐτοῦ, λογίζεσθαι αὐτοὺς τὰ ἀπὸ τῆς τοιαύτης στρατείας προελθόντα εἰς τὸν ἑαυτῶν πατέρα, καὶ τὸ περιττεῦον ἐκ τῆς δοθείσης ποσότητος εἰς τὸ τοιοῦτον στράτευμα συνεισφέρεισθαι τῇ λοιπῇ ὑποστάσει καὶ συνδιαιρεῖσθαι. Εἰ δὲ ὡς εἰκὸς ἐπληρώθη διὰ τοῦ τοιούτου στρατεύματος ἡ δοθεῖσα ποσότης, μὴ ἔχειν ἄδειαν τοὺς συγκληρονόμους τὸ τὸ τοιοῦτον στράτευμα ἔχον πρόσωπον ἐπιζητεῖν ἕνεκεν τῆς γενομένης ἐξόδου ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ εἰτιοῦν διὰ τό, ὡς εἴρηται, ἀντεισαγωγὴν ἐκ τοῦ τοιούτου στρατεύματος γενέσθαι».

Ἰδίως ἡ Ἐκλογή ὡς πρὸς τὸ οἰονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον ἀφήρесе τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοῖς ὑπεξουσίοις, ἐν ὧσιν ὁ πατήρ ἢ πάππος αὐτῶν, οἵτινες ἔχουσι τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, καὶ μόνον μετὰ θάνατον αὐτῶν ὁ ὑπεξούσιος ἀναλαμβάνει τὴν πλήρη διαχείρισίν του¹. Κατὰ ταῦτα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἡ Ἐκ-

¹ Ἡμετέρας ἐκδόσεως σελ. 39.

λογὴ περιώρισε τὰ τῶν κληρικῶν δικαιώματα πρὸς διαθήκην ἢ αἰτία θανάτου δωρεάν. Ἀλλ' ὁ Βασίλειος ἐν τῷ τίτλῳ XXIV τοῦ Προχείρου, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἐπανήνεγκε καὶ ἐπανέλαβεν ἀκριβῶς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ², ἡ δὲ 13 διάταξις τῆς 131 Νεαρᾶς κατεχωρίσθη καὶ ἐν Βασιλικῶν θέματι 15 (3. 1). Ἐπίσης ἐν τοῖς Βασιλικοῖς³ κατεστρώθη τὸ 19 κεφάλαιον τῆς Ν. 123 σὺν τῇ προσθήκῃ⁴ καὶ τοῦ Νόμου 34 Κ. (1. 3), ὡς ἐξῆς· «καὶ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ διάκονος, ὅσα κτήσεται καὶ ἐν ὑπεξουσιότητι ἐκποιεῖται καὶ διατιθέσθω ἐπ' αὐτοῖς, ἐφ' οὓς βούλεται, καὶ μὴ ἐκδικεῖσθωσαν παρὰ τῶν ἐχόντων αὐτὸν ὑπεξούσιον, ἢ συνεισφερέσθω τοῖς ἀδελφοῖς ἢ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἀλλ' οἱ παῖδες αὐτοῦ λαμβανέτωσαν αὐτὰ καὶ μὴ διαθέμενοι τελευτήσωσιν ».

§ 25. Εἴρηται ἀνωτέρω ὅτι κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα Μ' τὰ πράγματα τῶν ἐπισκόπων πρέπει νὰ ᾧσι φανερά καὶ κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας. Ἐν τῇ πράξει, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς ταύτης, φαίνεται ὅτι ὁ ἐπίσκοπος πρὸ τῆς χειροτονίας συνέτασεν ἀπογραφὴν τῆς ἀτομικῆς περιουσίας, ἣν ἐκέκτητο, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστηνὸς ὑπὸ τὸν κανόνα τοῦτον παρατηρεῖ, ὅτι «Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον, ἐν τῷ προχειρίζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ἀπογραφὴν ποιεῖν τῶν οἰκείων πραγμάτων», κατὰ δὲ τὸν Βαλσαμῶνα ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς ἀπογραφῆς, διότι ὁ διάδοχος τοῦ ἐπισκόπου «πάντως ἀναγκασθήσεται ὑπὲρ τῶν χρεῶν ἐλείνου ἀπολογεῖσθαι, εἰ μήπω ἀπογραφὴν ἔκθωνται τῆς τούτου περιουσίας, τότε γὰρ γενήσεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ὁ νόμος φησιν ἐν βιβλ. ΛΕ', τίτλ. ιδ', κεφάλ. ριζ'⁵.

¹ XVI 5 αὐτόθι. «Ἐπὶ γὰρ τοῖς μητροῖς αὐτῶν ἢ ἐξ ἰδρώτων καὶ χαμάτων ἢ κληρονομίας περιαχθεῖσιν εἰς αὐτοὺς πράγμασιν, ἐπ' αὐτοῖς μὲν οὐ διατίθενται, τὴν δὲ χρῆσιν αὐτῶν καὶ μόνον ἔχουσιν οἱ τούτους ἔχοντες ὑπεξουσίου, τὴν δεσποτείαν τῶν τοιούτων πραγμάτων φυλάττοντες αὐτοῖς ».

² Πρβ. καὶ Ν. 41. Κ. (1. 3) Νεαρ. 131 κεφ. 13 Ἀρμ. V. 4. 1.

³ Βασιλ. 35. (3. 1.).

⁴ Βασιλ. 8. (3. 3.). Ἰδ. καὶ Φωτίου Νομοκ. X. 5.

⁵ Ἐν τοῖς σωζομένοις ἡμῖν Βασιλικοῖς τὸ τεμάχιον ριζ' δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ζή-

Ἐρωτᾶται ὁμως, ἡ ὑπαρξίς ἀπογραφῆς εἶνε ἀναγκαία καὶ τὸ μόνον ἀποδεικτικὸν μέσον, ἵνα ὧσι διακεκριμένα τὰ πράγματα τοῦ ἐπισκόπου τὰ πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τίς ἡ τύχη τῆς περιουσίας, ἥτις δὲν ἀπεγράφη;

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τοῦ κανόνος ἀπαιτοῦντος ἀπλῶς καὶ γενικῶς, ἵνα « φανερά ὧσι τὰ τοῦ ἐπισκόπου πράγματα », δὲν ὑπάρχει περιορισμὸς τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων, καὶ δὲν εἶνε μὲν ἀμφιβολία ὅτι τὸ τακτικώτερον μέτρον εἶνε ἡ ἀπογραφὴ, ἥτις τακτικῶς συντασσομένη πρὸ τῆς χειροτονίας καθίστησι ὄντως φανεράν καὶ ἀνεπίκριτον τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπισκόπου¹, ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐξ ἄλλων τίτλων ἢ ἀδιαμφισβητήτων ἀποδείξεων ἐξάγεται αὕτη καὶ κατάδηλος παρίσταται, δὲν εὐρίσκομεν τὸν λόγον, δι' ὃν ἡδύνατο ὁ ἐπίσκοπος ν' ἀποκλεισθῇ τοῦ δικαιώματος τῆς διαθέσεως αὐτῆς. Ἡ λύσις δ' αὕτη ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς ρήσεως τῆς 131 Νεαρᾶς κεφ. ιγ'. « Ἐπ' ἐκείνοις γὰρ μόνον τοῖς πράγμασιν ἄδειαν αὐτοῖς τοῦ ἐκποιεῖν ἢ καταλιμπάνειν, οἷς ἂν βουλευθείησαν συγχωροῦμεν, ἅπερ πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀποδειχθῶσιν ἐσχηκότες ». Ὁ Αὐτοκράτωρ ὄντως καθιεροῖ ἀπλῶς τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας νόμιμον μὴ ἀποκλείων πᾶν μέσον ἀποδείξεως, οὐδὲ περιορίζων τὴν ἀπόδειξιν μόνον εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπογραφῆς².

Ὁ Βαλσαμών, σχολιάζων τὸν ἀποστολικὸν κανόνα καὶ στενῶς ἐρμηνεύων τὴν ἔννοιαν τοῦ κανόνος ΠΑ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, φαίνεται φρονῶν ὅτι ἐν περιπτώσει μὴ ἀπογραφῆς δὲν τῆς ἀπογραφῆς, περὶ ἧς πρόκειται. Ἐν τῷ βιβλίῳ ὁμως ΛΕ' γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀπογραφῆς καὶ τῆς διαδικασίας αὐτῆς ἐν ἄλλοις τεμαχίοις, ἀναμφιβόλως δὲ ὁ Βαλσαμών ἐννοεῖ, ὅτι ἐν περιπτώσει συγχύσεως τῆς περιουσίας τοῦ πρώην ἐπισκόπου ὁ νέος ἐπίσκοπος δύναται νὰ συντάξῃ ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπογραφὴν, καὶ οὕτως ἀπαλλάττεται ἡ ἐκκλησία τῶν χρεῶν « καὶ ὑπερβαίνωσι τὴν τοῦ τελευτήσαντος ἀτομικὴν περιουσίαν ». (Πρὸς Βασιλ. αὐτόθι ρι').

¹ Ἐν Πηδάλῳ σελ. 45 (ἔκδ. Ραφτάνη) εὐρίσκομεν τὰς ἐξῆς συμβουλευτικὰς σχέσεις. « Λοιπὸν διὰ νὰ λείπουν ὅλαι αὐταὶ αἱ λογοτριβαὶ πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ κατάστιχον καθαρὸν τῶν ἰδικῶν του πραγμάτων ».

² Καὶ ὁ Φώτιος ἐν Νομοκ. αὐτόθι δὲν ποιεῖται λόγον περὶ ἀπογραφῆς ὡς μόνου μέσου ἀποδείξεως, ἀλλὰ χρῆται ταῖς φράσεσι τῆς Νεαρᾶς.

ἔχει δικαίωμα νὰ διαθέσῃ ὁ ἐπίσκοπος τὴν πρὸ τῆς χειροτονίας περιουσίαν. «Πᾶς ἐπίσκοπος ὀφείλει μετὰ τὸ ψηφισθῆναι ἀπογράφει τὰ οἰκεῖα πράγματα· καὶ ἐὰν τοῦτο ποιήσῃ κατὰ τὸν μ' ἀποστολικὸν κανόνα, ἔχει ἐπ' ἀδείας διατίθεσθαι ἐπ' αὐτοῖς κατὰ νόμους». Ὁρθότερον ὁ αὐτὸς Βαλσαμὼν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα Μ' ἀποφαίνεται, ὅτι «εἰ μὴ ὁ ἐπίσκοπος ποιήσει κατὰδὲ ἡλὰ τὰ οἰκεῖα πρὸ τοῦ χειροτονηθῆναι, ὡσαύτως καὶ τὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν περιελθόντα αὐτῷ ἐξ εὐλόγου τρόπου, καὶ μὴ ὄντος ἐκκλησιαστικοῦ, ἀνθέξεται πάντων τῶν πραγμάτων ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος, καὶ τὸ μέρος ἅπαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἰκειωθήσεται αὐτά».

Κατὰ τοὺς ρηθέντας κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Νεαράν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἴτε δι' ἀπογραφῆς, εἴτε δι' ἄλλων νομίμων ἀποδεικτικῶν τρόπων, ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ εἰσκομίσῃ καὶ διατηρῇ τὴν ἀτομικὴν περιουσίαν διακεκριμένην, ἵνα δύνηται ἀσφαλῶς νὰ διαθέτῃ αὐτὴν κατὰ βούλησιν¹.

§ 26. Κατόπιν τῶν λεχθέντων ἐγείρεται ζήτημα, τίς ἄρά γε θέλει ὑποχρεωθῇ εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν τοῦ ἐπισκόπου ἐν περιπτώσει μὴ ἀπογραφῆς ἢ μὴ ὄντων καταδῆλων τῶν ιδίων πραγμάτων αὐτοῦ; Τοῦ ζητήματος τούτου θιγ-

¹ Ὅσακις λοιπὸν παρουσιασθῇ διαθήκη ἐπισκόπου, κατὰ τὸ κανονικὸν καὶ ἀστικὸν δίκαιον, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἢ ὁ διάδοχος ἐπίσκοπος διεκδικήσῃ τὴν κληρονομικὴν περιουσίαν, ἡ ἕρις θέλει στραφῇ περὶ τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ περιουσία αὕτη ἀποδείκνυται οὕσα ἐκ τῶν πραγμάτων, ἅτινα ὁ ἐπίσκοπος ἐλευθέρως διατίθῃσιν, τὸ βάρος δὲ τῆς ἀποδείξεως βαρύνει τὸν κληρονόμον ἢ ἐν γένει τὸν ὑποστηρίζοντα δικαίωμα τῆς διαθέσεως λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τοῦ νομίμου τεκμηρίου, καθ' οὗ ἐπιτρέπεται ἀνταπόδειξις. Ὡς πρὸς τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα κρατοῦσιν οἱ κοινοὶ κανόνες. Ἐν περιπτώσει δέ, καθ' ἣν δὲν ἀποδειχθῶσιν τὰ πράγματα σαφῶς καὶ φανερώς ὡς ἀτομικὰ τοῦ ἐπισκόπου, ὑπάρχει δὲ ἀμβολία καὶ σύγχυσις, τότε μόνον νομίζομεν ὅτι θεωρηθήσονται ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις καὶ οἰκειωθήσεται αὐτά. Ἡ λύσις αὕτη προφυλάττει καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῷ συμφέροντι αὐτῆς λίαν εὐνοϊκὴ τυγχάνει, διότι δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀπογραφῆς, ἥτις δύναται ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐπισκόπου νὰ παραληφθῇ, ἵνα ἀποκρούσῃ τὴν πληρωμὴν ἀτομικῶν χρεῶν δι' ἀτομικὴν τοῦ ἐπισκόπου περιουσίαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων μέσων νὰ ἀρνηθῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν τρίτων, ἀφ' οὗ μάλιστα οὐδεὶς ἰδιαιτέρος τύπος διαγράφεται ἐν τῷ νόμῳ περὶ τῆς ἀπογραφῆς, ἣν, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, τὸ Πηδάλιον παριστᾷ ὡς κατάστιχον.

γάνουσιν ὅ τε Ζωναράς καὶ ὁ Βαλσαμών εἰς τὸν Μ' ἀποστολικὸν κανόνα. Ἐκ τῶν φράσεων ἰδίως τοῦ τελευτχίου, « εἰ μὴ ὁ ἐπίσκοπος ποιήσῃ κατὰδὲλα τὰ οἰκεῖα πρὸ τοῦ χειροτονηθῆναι, ὡσαύτως καὶ τὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν περιελθόντα αὐτῷ ἐξ εὐλόγου τρόπου, καὶ μὴ ὄντος ἐκκλησιαστικοῦ, ἀνθέξεται πάντων τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος, καὶ τὸ μέρος ἅπαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἰκειωθήσεται αὐτά. Πάντως δὲ καὶ ἀναγκασθήσεται ὑπὲρ τῶν χρεῶν ἐκείνου ἀπολογεῖσθαι εἰ μήπω ἀπογραφὴν ἔκθωνται τῆς τούτου περιουσίας », δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὅτι κατὰ κανόνα ἡ ἐκκλησία εἶνε ὑπόχρεως εἰς ἀπότισιν τῶν χρεῶν, οὐδὲ ἐκ τῶν φράσεων τοῦ Βλάσταρη (VI. 206) « ὁ μετ' αὐτὸν χειροτονηθεὶς τῶν αὐτοῦ πάντων ἀνθέξεται, ἀναδεδεγμένος πάντως καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἀπότισιν », ἀλλὰ μόνον, ὅταν κληρονόμος εἶνε ἡ ἐκκλησία δύνανται νὰ γεννηθῶσιν ἀπαιτήσεις, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ ἀστικὸς νόμος ἵνα προφυλάξῃ τοὺς δανειστὰς τῆς κληρονομίας ἐκ τῆς ἀναμίζεως αὐτῆς μετὰ τῆς περιουσίας τοῦ κληρονόμου, παρέσχεν αὐτοῖς καὶ τὸ εὐεργέτημα τοῦ χωρισμοῦ τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων, εἴτε ἐγένετο, εἴτε δὲν ἐγένετο ἀπογραφὴ¹. Γενικῶς οἱ κληρονόμοι εἶνε ὑπόχρεοι εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἀτομικῶν χρεῶν τοῦ ἐπισκόπου, διὰ τοῦτο εὐλόγως ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πηδαλίου (σελ. 45) σημειοῦται « ἐκεῖνοι ὅπου κληρονομήσουσιν τὸν ἐπίσκοπον, ἐκεῖνοι πρέπει νὰ πληρώσουν ἂν ἔχῃ χρέος ».

§ 27. Τὸ ἀστικὸν δίκαιον, προστατεύον τὰ δι' ἀγαθοεργοῦς σκοποὺς κληροδοτήματα, ἐκανόνισε καὶ περιέβαλε δι' εὐνοϊκωτάτων διατάξεων τὰς περὶ αὐτῶν τελευταίας τῶν ἀνθρώπων θελήσεις· ἐπειδὴ δὲ ἡ κληρονομία τῶν κληρικῶν λίαν στενῶς συνδέεται πρὸς τὰ γεννώμενα ἐξ αὐτῶν ζητήματα, δὲν κρίνομεν περιττὴν τὴν ἐπὶ τῶν σχετικῶν θεμάτων ἔρευναν.

¹ L. 1 § 1 § 16. L. 6 pr. (42. 6.) Βασιλ. 38 (9. 7.). Πρβ. Unger System (ἔκδ. 1879) § 41. Windscheid Lehrbuch (ἔκδ. 1887) § 607 καὶ ἰδίως Tewe's System d. Erbrechts § 63.

Ἐὰν ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς καταλίπη τὴν περιουσίαν τοῦ διὰ διαθήκης εἰς ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τίς θέλει παραλάβῃ αὐτήν;

Κατὰ τὴν Νεαράν 131 κ. 9 ἡ ἐκκλησία τοῦ τόπου « ἐν ᾧ ὁ διαθέμενος τὴν οἶκησιν εἶχε »¹.

Ἐὰν γραφῇ κληρονόμος ἢ κληροδόχος εἰς τῶν ἀγίων, χωρὶς νὰ ὀνομασθῇ εἰδικῶς καὶ σαφῶς ὁ τόπος, ἔνθα κεῖται ἡ ἐκκλησία τοῦ ἀγίου τούτου, ἢ πολλὰ εὐκτήρια τοῦ κληρονόμου τούτου ἢ κληροδόχου εὐρίσκωνται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἢ πόλει, τότε προτιμᾶται τὸ πενιχρότερον².

Ἀλλ' ὅταν τὸ εὐκτήριον τοῦ γεγραμμένου ἀγίου δὲν ὑπάρχῃ ἐν τῇ πόλει τῆς κατοικίας τοῦ διαθέτου; τότε ζητεῖται ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτον ἐντὸς τῆς ἐνορίας τοῦ διαθέτου³, καὶ τοῦτο λαμβάνει τὴν περιουσίαν, ἐὰν ὅμως οὐδὲ ἐντὸς τῆς ἐνορίας ὑπάρχῃ, τότε ἡ κληρονομία δὲν ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς ἐνορίας ταύτης, ἀλλὰ περιέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς πόλεως, ἔνθα εἶχε τὴν οἶκησιν ὁ διαθέτης⁴.

Ὁ ἐπίσκοπος καὶ πᾶς κληρικὸς δύναται νὰ διατάξῃ ἐν διαθήκῃ τὴν κατασκευὴν εὐκτηρίου ἢ ξενωνος ἢ πτωχείου ἢ ὀρφανοτροφείου καὶ γενικῶς εὐαγοῦς ἰδρύματος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κατὰ τὴν ρηθεῖσαν Νεαράν (κεφ. 10), οἱ βχυρυνθέντες κληρονόμοι ὀφείλουσι τῇ προνοίᾳ τοῦ ἀρμοδίου ἐπισκόπου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ἐντὸς πέντε μηνῶν ν' ἀνεγείρῳσι τὸ εὐκτήριον, ἐντὸς δ' ἐνιαυτοῦ πᾶν ἄλλο ἱδρυμα⁵.

¹ Βασιλ. 10 (5. 3.). Μολδαυικοῦ Κώδ. ἄρθρ. 842.

² Βασιλ. αὐτόθι. Γίνεται δὴ εἰδὸς τι ἀγῶνος πτωχείας. Ἐὰν ὅμως πολλὰ εὐκτήρια εἰσὶν ἐπίσης πενιχρά, τίς τῶν Μενίππων θέλει λάβῃ τὸν κλῆρον; Ἀναμφισβητήτως θέλουσι θεωρηθῇ συγκληρονόμοι. Μολδαυικοῦ Κώδ. ἄρθρ. 842.

³ Ἐνορία ἐνταῦθα κατὰ τὴν Βυζαντινὴν σημασίαν τῆς διοικητικῆς περιφερείας τῆς ἐπισκοπῆς.

⁴ Ν. 131 αὐτόθι. Βασιλ. αὐτόθι.

⁵ Βασιλ. 11 (5. 3). Ἐννοεῖται ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς διοικητικὰ μέτρα, εἴτε δημόσια, εἴτε δημοτικά, διάταξις τοιαύτη δὲν ἔχει σήμερον, οὔτε ἐφαρμογὴν, οὔτε ἰσχύν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω θέματος. Μολδαυικοῦ Κώδ. ἄρθρ. 845 καὶ ἐπ.

Δύναται ὁ ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς διὰ διαθήκης νὰ καταλίπη κληρονομίαν ἢ κληροδότημα ὑπὲρ ἀναρρύσεως αἰχμαλώτων ἢ ἀποτροφῆς πενήτων¹. Ἠγέρθη δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τὸ ζήτημα, ἐὰν ὁ διαθέτης δὲν ὀρίσῃ εἰδικῶς ποίου τόπου πένητας ἐννοεῖ, τί γενήσεται ἡ κληρονομία ἢ τὸ κληροδότημα;

Διὰ τῆς Νεαρᾶς 131 ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπεφώνησε, ὅτι παραλαμβάνει αὐτὰ ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως, ἐν ᾗ εἶχε τὴν οἴκησιν ὁ διαθέμενος καὶ διανέμει τοῖς πένησι τῆς πόλεως. Ὅμοίως ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος παραλαμβάνει τὰ καταλειφθέντα, ὅταν δὲν ὀρίζηται ἐν τῇ διαθήκῃ ὁ ἐπίτροπος, δι' οὗ ἐννοεῖ ὁ διαθέτης νὰ γένηται ἡ ἀνάρρυσις αἰχμαλώτων. Ὁ Αὐτοκράτωρ μάλιστα, πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτων καὶ ὁμοίων εὐσεβῶν βουλήσεων, διώρισε τοὺς ἀρμοδίους ἐπισκόπους, ἵνα προνοῶσιν ὅπως ἐνεργῶνται ἀκριβῶς κατὰ τὰς διαθήκας καὶ αἰτίᾳ θανάτου δωρεάς, καὶ ὅταν ἔτι ρητῶς ἐν αὐταῖς ἀπαγορεύηται ἡ ἀνάμιξις τῶν ἐπισκόπων· τοιαύτην πεποίθησιν εἶχεν εἰς αὐτοὺς ὁ Αὐτοκράτωρ. «*Ἐν πάσαις γὰρ ταῖς τοιαύταις εὐσεβέσι βουλήσεσι τοὺς ὀσιωτάτους ἐπισκόπους τῶν τόπων βουλόμεθα προνοεῖν, ὥστε πάντα κατὰ τὴν τοῦ τελευτήσαντος βούλησιν προβαίνειν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα παρὰ τῶν διαθεμένων ἢ τῶν δωρησαμένων ἀπηγορεύθη αὐτοῖς πρὸς ταῦτα τινὰ μετουσίαν*». Τοιουτοτρόπως κατὰ τὴν διάταξιν τῆς Νεαρᾶς καθιεροῦνται ἐκ τοῦ νόμου ἐπίτροποι ἢ φροντισταὶ οἱ ἐπίσκοποι ὡς πρὸς τὰ κληροδοτήματα καὶ τὰς κληρονομίας πρὸς εὐαγεῖς σκοπούς. Εἷς δὲ τῶν λόγων ἀναμφιβόλως εἶνε, πλὴν τῆς τῷ προσώπῳ τῶν ἐπισκόπων πεποιθήσεως, καὶ ἡ ὑποψία τοῦ νομοθέτου, μήπως οἱ κληρονόμοι ἀμελήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν, εἴτε ἐξ ιδιοτελείας, εἴτε ἐξ ἄλλου σκοποῦ. Πρὸς ἐπίρρωσιν μάλιστα τῆς ἐκτελέσεως ἠπειλήθη διὰ τῆς Νεαρᾶς καὶ ἡ ἐξῆς ποινή· ἐὰν ὁ βεβαρημένος, κελευσθεὶς ἅπαξ καὶ δις ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν οἰκονόμων αὐτοῦ διὰ δημοσίων προσώπων, ἀμελήσῃ τὴν πλή-

¹ Ν. 131. κ. 11. Βασ. 12 (5.3.).

ρωσιν τῶν διατυπωθέντων, ἀπόλλυσι πᾶν κέρδος καταλειφθὲν αὐτῷ διὰ τῆς δωρεᾶς ἢ διαθήκης, οἱ δὲ ἐπίσκοποι δικαιοῦνται 1) νὰ διεκδικήσωσι τὰ πράγματα τὰ καταλειφθέντα διὰ τὰς εὐσεβεῖς αἰτίας μετὰ πάντων τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἐπαυξήσεων τοῦ μέσου χρόνου¹, 2) ν' ἀπαιτήσωσι καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀμελήσαντος καὶ ἀπειθήσαντος κληρονόμου ἢ δωρεοδόχου, ὅπερ ἐκ διαθήκης ἢ δωρεᾶς εἶχεν αὐτῷ ὀρισθῇ². Ἀλλὰ *quid juris*, ὅταν καὶ οἱ ἐπίσκοποι ραθυμίσωσι; Ἐπιτρέπεται τότε τοῖς ἀρμοδίοις μητροπολίταις νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν, ἐκτὸς ὅμως τούτου ὁ Ἰουστινιανὸς συγχωρεῖ « *παντὶ ἐτέρῳ τὴν τοιαύτην ζήτησιν κινεῖν, καὶ σπουδάζειν, ἵνα τρόποις ἅπασιν αἱ τοιαῦται εὐσεβεῖς αἰτίαι πληρωθῶσι* ». Καὶ ἰδιῶται λοιπὸν λόγῳ τοῦ κοινοῦ καὶ δημοσίου συμφέροντος ἔχουσι τὴν διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν εὐσεβῶν αἰτιῶν ἀγωγὴν³.

Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι πᾶν μέτρον ἀναγόμενον εἰς τὸ διοικητικὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἶδῃ, μετεβλήθη ἐν πολλοῖς σήμερον ἐν ταῖς νεωτέραις καὶ κρατούσαις διατάξεσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν πλεῖστοι τῶν εἰρημένων ὀρισμῶν ἱστορικὴν ἔχουσι μόνον σημασίαν.

§ 28. Μεταξὺ τῶν φυσικῶν ἀνικανοτήτων πρὸς διαθήκην τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον κατατάσσει καὶ τὴν ὑπεξουσιότητα· ἐπειδὴ ὅμως ἡ περιουσία τῶν κληρικῶν ἢ ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν προερχομένη ἀποτελεῖ, ὡς ἄνωτέρῳ εἶδομεν, οἷον εἰ στρατιωτικὸν χρημάτιον, ὁ περιορισμὸς οὗτος ἐπὶ τῆς διαθήκης αὐτῶν δὲν κρατεῖ⁴. ἀλλ' ἐρωτᾶται, ἐπὶ τῶν ἀπροσπορίστων χρηματίων τακτικῶν καὶ ἀνωμάλων (*pecul. adventitium regul. et irregul.*)

¹ Μολδαυικοῦ Κώδ. ἄρθρ. 844.

² Καὶ Μολδαυικοῦ Κώδ. αὐτόθι.

³ Οὕτω καὶ ὁ Μολδαυικὸς Κώδιξ ἄρθρ. 845.

⁴ Πρὸς. Εἰσηγ. pr. II 12. Dig. 16 pr. (28. 1). Cod. 1. 3 § 1 l. 11. 12 (6. 22) Κρασσᾶ Κληρον. Δ. § 214.

υπάρχει ἀνικανότης τῶν ὑπεξουσίων κληρικῶν πρὸς διάθεσιν αὐτῶν διὰ διαθήκης ἢ αἰτία θανάτου δωρεᾶς;

Ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τοῦ Ν. 37 Κ. (3. 28) μόνον ὡς πρὸς τὰ στρατιωτικὰ καὶ οἶονεῖ στρατιωτικὰ χρημάτια περιώρισε τὸ προνόμιον, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων χρηματίων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεόφιλος ἐν Εἰσηγήσεων Β 12 προοιμ. λέγει, «*δίχα τοίνυν τοῦ ἔχοντος καστρένσιον ἢ κουάσι καστρένσιον πεκούλιον, ἐὰν τις ὑπεξούσιος ὢν διατίθεται, ἄχρηστος ἢ τούτου διαθήκη*». Τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην διὰ διατάξεως ἐν Ν. 8 Κ. (6. 61) εἶχεν ἤδη ὁ αὐτὸς Αὐτοκράτωρ καθιερώσει, ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη ἀπέβλεπε ρητῶς καὶ εἰδικῶς εἰς τὰ χρημάτια ἐκεῖνα, ὧν ὁ πατήρ ἐκέκτητο τὴν ἐπικαρπίαν, καὶ ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία περὶ τῶν χρηματίων, ἐφ' ὧν ἐστερεῖτο αὐτῆς (ὡς π. χ. ἐν τῇ περιστάσει τοῦ Ν. 8 § 1 Κώδ. 6. 61), ὅτε ὁ ὑπεξούσιος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸ πρὸς διάθεσιν δικαίωμα, διὰ τοῦτο ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη τοῦ Νόμου 11 Κώδ. (6. 22.), δι' οὗ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγενίκευσε τὸν κανόνα τῆς ἀνικανότητος ἐπὶ παντὸς ἀπροσπορίστου χρηματίου γενικῶς, καὶ συναινοῦντος ἔτι τοῦ πατρὸς (*quamvis pater ei permittat*)¹.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου κεφαλαίου ἐν τούτοις τῆς 117 Νεαρᾶς ἀδρὸς πόλεμος ἠγέρθη μεταξὺ τῶν νομικῶν. Ἐν τῇ Νεαρᾷ ταύτῃ ὁ Ἰουστινιανὸς ἠθέλησε νὰ πραγματευθῇ περὶ τῶν ἀπροσπορίστων χρηματίων, ἅτινα περιῆλθον τοῖς ὑπεξουσίοις, εἴτε ἐκ δωρεᾶς, εἴτε ἐκ διαθήκης τρίτου, ὑπὸ τὸν ὅρον ἵνα ὁ πατήρ, οὔτε ἐπικαρπίαν, οὔτε ἄλλην τινὰ διαχείρισιν ἔχῃ ἐπ' αὐτῶν, «*ὥστε τὸν πατέρα ἢ τὸν ὅλως ἔχοντα τούτους ὑπεξουσίους ἐν τούτοις τοῖς πράγμασι μηδὲ usufructum, μηδὲ τὴν οἰανοῦν παντελῶς μετουσίαν ἔχειν*»· καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐποιήσατο τὴν ἐξῆς διάκρισιν, ἐὰν μὲν οἱ ὑπεξούσιοι τελείας εἰσὶν ἡλικίας «*ἀδειαν ἐχέτωσαν καθ' ὃν βούλονται τρόπον διοικεῖν*», ἐὰν δὲ ὦσιν ἀφήλικες, τότε ἡ διοίκησις γίνεται διὰ τῶν προσώπων,

¹ Πρὸς. L. 6. D. (28. 1).

ἄτινα ὥρισεν ὁ διαθέτης ἢ δωρητής, τοιούτων δὲ προσώπων μὴ ὀρισθέντων ἢ μὴ δυναμένων ἢ μὴ θελόντων ν' ἀναλάβωσι τὸ βάρος, διορίζεται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἄρχοντος εἰδικὸς κουράτωρ πρὸς διαχείρισιν καὶ διαφύλαξιν τῶν χρηματίων μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ ἀτελοῦς τὴν ἡλικίαν. Τινὲς¹ προσεπάθησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Ν. 117 καθιεροῖ νεωτερισμὸν ὑπὲρ τῶν ὑπεξουσίων γενικῶς, ἐπιτρέπων αὐτοῖς τὴν ἐλευθέραν διὰ διαθήκης ἢ δωρεᾶς αἰτία θανάτου διάθεσιν τῶν ἀπροσπορίστων χρηματίων, τῆς ἐπικαρπίας τῶν ὁποίων ἀποκλείεται ὁ πατὴρ ἢ ὁ πάππος. Ἡ θεωρία ὅμως αὕτη ἀποκρούεται διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι ἡ φράσις «*διοικεῖν καὶ διοίκεσις*», δὲν περιλαμβάνει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως, ἀλλὰ τῆς ἀπλῆς διαχειρίσεως². Ἡ ὀρθότερα ἄρα γνώμη εἶνε, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ διὰ τῆς Ν. 117 καθίστησι τοὺς ἐνηλίκους ὑπεξουσίου διαχειριστὰς ἐλευθέρους τῶν ἀπροσπορίστων χρηματίων, τῆς ἐπικαρπίας τῶν ὁποίων στερεῖται ὁ πατήρ, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτρέπη αὐτοῖς τὴν διὰ πράξεως τελευταίας βουλήσεως ἀπεριόριστον διάθεσιν.

Τούτων τεθέντων ὁ κληρικὸς ὑπεξούσιος κέκτηται τὴν ἱκανότητα διὰ διαθήκης ἢ διὰ δωρεᾶς αἰτία θανάτου νὰ μεταβιβάζη μόνον τὸ οἶονεῖ στρατιωτικὸν χρημάτιον, ἐπὶ πάσης δὲ ἄλλης περιουσίας τοιοῦτο δικαίωμα ἀργεῖ.

Εἶνε περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι τοῦ πατρικοῦ χρηματίου ἡ κυριότης ἀνήκει τῷ πατρί, καὶ πολλῷ μᾶλλον διὰ τοῦτο ὁ ὑπεξούσιος στερεῖται πάσης πρὸς διάθεσιν ἐξουσίας· ἐπὶ τούτου ὅμως δύναται νὰ ἰσχύσῃ δωρεὰ αἰτία θανάτου, ἐὰν ὁ πατήρ συναινῇ³.

¹ Περὶ τούτου πρβ. Glück's Τόμ. 34 σελ. 130 καὶ ἐπ. καὶ Marezoll ἐν Zeitsch. f. Civil. u. Pr. VIII 431.

² Πρβ. Fritz ἐν Archiv. für die Civil. Praxis VI. σελ. 209, Vangerow II § 428.

³ L. 7 § 4 (39. 5) L. 25 § 1. (39. 6) L. 9 § 2 (1. 11) Vangerow § 428. Θεοφ. Εἰσηγ. Β. 12. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ δωρεὰ προέρχεται μᾶλλον ἐκ τοῦ συναι-

Προέβημεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀνωτέρω θεμάτων, διότι, ὡς εἴρηται, μόνον τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου λύει τὴν ὑπεξουσιότητα. «Μόνον ἀρχοντίκια ἀπολύουσι τῆς ὑπεξουσιότητος τοὺς κληρικούς»¹. «Τὸ δὲ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς ἀπεντεῦθεν ἀπαλλάττει τοὺς χειροτονουμένους ἐκ τῆς ὑπεξουσιότητος»². Πάντες οἱ ἄλλοι κληρικοὶ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτῶν ἐξακολουθοῦσιν ὄντες ὑπεξούσιοι³. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Φώτιος παρατηρεῖ ἐν Νομοκάνονος Α' λα'. «τὸ ἔχειν τὸν ὑπεξούσιον κληρικὸν τὰ ἀφ' οἰουδήποτε τρόπου ἐπικτηθέντα αὐτῷ πράγματα κατὰ δεσποτείαν καὶ χρῆσιν καθ' ὁμοιότητα τῶν στρατιωτικῶν πεκουλίων, μὴ ἐκλάβης καὶ εἰς τὰ ἀπὸ ληγάτων, ἢ κληρονομιῶν, ἢ δωρεῶν περιελθόντα αὐτοῖς τὰ καὶ λεγόμενα πεκούλια ἀπροσπόριστα, ἀλλ' εἰς μόνα τὰ προφάσει τοῦ κλήρου ἐπικτηθέντα αὐτοῖς». Ἡ Νεαρά 123 κεφ. 19, παρέχουσα τὴν ἐξουσίαν τοῖς πρεσβυτέροις, διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ ἀναγνώσταις καὶ ψάλταις, «δωρεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ διατίθεσθαι, εἰ καὶ ὑπὸ τὴν τῶν γονέων εἰσὶν ἐξουσίαν» πάντα τὰ ἀφ' οἰουδήποτε τρόπου εἰς τὴν αὐτῶν δεσποτείαν περιελθόντα, περιλαμβάνει μόνον τὰ προφάσει τοῦ κλήρου ὅπωςδὴποτε κτηθέντα· διὰ τοῦτο ἡ διάταξις τῆς Νεαρᾶς προστίθησι «καθ' ὁμοιότητα τῶν καστρενσίων πεκουλίων», ὡς δὲ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Φώτιος (αὐτόθι) «οὕτω γὰρ ἐκληπιέον τὸ ἀφ' οἰουδήποτε τρόπου, ὅτι οὐδὲ ἀνετράπησαν ὑπὸ τοῦ προϊόντος νόμου οἱ περὶ τῶν πεκουλίων νόμοι».

Δὲν πρόκειται ἐν τῇ προκειμένῃ μελέτῃ νὰ ἀναπτύξωμεν γενικῶς τὸ κοινὸν κληρονομικὸν δίκαιον, τὸ ὁποῖον διέ-

νοῦντος πατρός. Πρβ. καὶ Fritz ἐν Archiv VI. Glück 34 σελ. 143. Mühlenbruch § 641. Puchta Pandect. § 463 Schweppe Pand. § 947.

¹ Φωτίου Νομοκ. κεφ. ΛΑ' τίτλ. Α' σχόλ. (Σ. Ι. 72) Νεαρά 81 καὶ Φωτίου ΛΓ' αὐτόθι.

² Φωτίου αὐτόθι. Πρβ. Νεαράν 81 κεφ. 3. Βασ. 1 (31. 5).

³ Τὸ μοναχικὸν σχῆμα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἐθεωρεῖτο ὡς λῦον τὴν ὑπεξουσιότητα (ὅρα κατωτέρω).

πει τὰς μετὰ θάνατον σχέσεις, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἔρευνα ἡμῶν στρέφεται καὶ πρὸς τὸ μεταγενέστερον βυζαντιακὸν δίκαιον, ἡ ἐξέτασις τῶν τροποποιήσεων τῶν ἐπενεχθεισῶν ἐπὶ τῆς πρὸς διάθεσιν ἱκανότητος τῶν ὑπεξουσίων κληρικῶν δὲν εἶνε περιττή.

Ἐν ᾧ κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον δὲν ἀνεγνωρίζετο τοῖς ὑπεξουσίοις δικαίωμα πρὸς διάθεσιν, εἰ μὴ μόνον ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ οἷονεὶ στρατιωτικῶν χρηματίων, μολαταῦτα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περιουσίαν τῶν ὑπεξουσίων, τὸ δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἐτηρήθη ἀμετάβλητον ἐν τῇ πράξει. Κατὰ τὴν ηὐξημένην Ἑκλογὴν¹ « οἱ δὲ ὑπεξούσιοι ἐπὶ τοῖς ἀπὸ κληρονομίας ἀδελφοῦ περιαχθεῖσιν εἰς αὐτοὺς πράγμασι διατίθεσθαι δύνανται »². Ἐν τῷ Προχείρῳ καὶ τῇ Ἐπαναγωγῇ³ γίνεται λόγος μόνον περὶ χρηματίων στρατιωτικῶν, οἷονεὶ στρατιωτικῶν καὶ παγανικῶν, περὶ δὲ τῶν ἀπροσπορίστων οὐδεμία μνεία, τοῦθ' ὅπερ ἴσως παρέσυρε τὸν σχολιαστὴν τῆς Ἐπαναγωγῆς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὰ ἀπροσπόριστα χρημάτια εἰσὶν ιδιόκτητα τῶν ὑπεξουσίων, δῆλα δὲ οἷονεὶ στρατιωτικά, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐλευθέρας αὐτῶν διαθέσεως· « ὃ γὰρ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἐπικτᾶται τις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπὸ μητρικῆς καὶ ἀδελφικῆς ἢ ἀλλαχόθεν ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας ἢ ἀπὸ γαμικοῦ κέρδους, ὅσα οὐκ εἰσὶ παγανικά, πάντα νομίζονται ιδιόκτητα, καὶ νομίμως ἐπ' αὐτοῖς δύνανται οἱ ὑπεξούσιοι διατίθεσθαι ». Ἡ εἰσαχθεῖσα αὕτη ἐν τῇ Βυζαντίνῃ ἐπιστήμῃ σύγχυσις τῶν οἷονεὶ στρατιωτικῶν καὶ ἀπροσπορίστων χρηματίων εἰσήγαγεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τὴν ἐλευθερίαν τῆς διαθέσεως αὐτῶν παρὰ τῶν ὑπεξουσίων. Ἐν Πείρᾳ τοῦλάχιστον LXXII⁴ φαίνεται ὅτι διὰ πράξεως⁴ ἐν ζωῇ ἔχου-

¹ Ecloga aucta VI 6.

² Ἐν τῇ Ἑκλογῇ τοιαύτη διάταξις δὲν ὑπάρχει, παράβαλε δὲ αὐτόθι XVI 5 καὶ πρὸς τούτοις Βασιλ. 7 (35. 1). Πείρας I 7. Ἀρμ. V 2. 7. Μαλαξοῦ ἐν Θέμιδι σελ. 228.

³ Πρβλ. Προχ. XXII. Ἐπαναγ. XXXI 1-4.

⁴ Πρβ. καὶ σχόλ. Βασιλ. ἐν 11 (35. 3). Ἀρμ. V 2. 7. Zachariae Geschichte § 20.

σιν οὗτοι τὴν τοιαύτην ἱκανότητα, κατατάσσεται δὲ εἰς τὸ οἶονεἰ στρατιωτικὸν χρημάτιον καὶ πᾶσα ἐκ διαθήκης περιελθοῦσα τῷ ὑπεξουσίῳ περιουσία. Ἐν τῷ ηὐξημένῳ Προχείρῳ κγ' 7. 8. (Ζαχαρ. VI. 182) φαίνεται ὅτι ἡ διάκρισις τῶν χρηματίων κατήντησεν ἀκριβῶς μεταξὺ στρατιωτικῶν καὶ οἶονεἰ στρατιωτικῶν, ἐν οἷς καὶ τὰ ἀπροσπόριστα συνεχωνεύθησαν, καὶ ὧν ἡ διάθεσις διὰ διαθήκης ἢ δωρεᾶς ἦν πλήρης τοῖς ὑπεξουσίοις. « Οὐ γὰρ μόνον ὃ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἐπικταταί τις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπὸ μητρικῆς ἢ ἀδελφικῆς ἢ ἀλλαχόθεν ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας ἢ ἀπὸ γαμικοῦ κέρδους, καὶ ἀπλῶς ὅσα οὐκ εἰσι παγανικά, πάντα νομίζονται ἰδιόκτητα καὶ νομίμως ἐπ' αὐτοῖς δύνανται οἱ ὑπεξούσιοι διατίθεσθαι »¹. Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοιούτων ἀρχῶν ἐν ταῖς Συλλογαῖς τῶν Βυζαντίνων φαίνεται τροποποίησιν τις εἰς ὅσα ἀνωτέρω εἵπομεν περὶ τῶν ὑπεξουσίων κληρικῶν ὡς πρὸς τὰ ἀπροσπόριστα χρημάτια. Ἐν τῷ νομοκάνονι δὲ τοῦ Μαλαξοῦ² περιορίζεται ἡ ἱκανότης τῶν ὑπεξουσίων στενῶς μόνον ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ οἶονεἰ στρατιωτικῶν χρηματίων « ἐκεῖνα ὅποῦ κάμει τινὰς ἀπὸ τὸν κόπον αὐτοῦ ἡγρουν ἀπὸ ταξείδιον ἢ ἀπὸ τέχνην ἢ ἀπὸ ρόγα ἢ ἀπὸ στρατείαν »· ὁ Ἀρμενόπουλος³ μεταξὺ τῶν οἶονεἰ στρατιωτικῶν χρηματίων κατατάσσει καὶ τὰ « ἀπὸ κληρονομίας ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῆς ».

Ἐκτὸς τῶν τοιούτων τροποποιήσεων εἰς τὸ ἐκ διαθήκης καὶ δωρεᾶς κληρονομικὸν δίκαιον τῶν Βυζαντίνων, ἐπῆλθε καὶ ἡ Νεαρά 25 τοῦ Λέοντος, ἥτις ἐχαλάρωσεν τοὺς δεσμοὺς τῆς ὑπεξουσιότητος, διότι διὰ τῆς Νεαράς ταύτης ὥρισε τάδε⁴· « εἰ πρὸς διαγωγὴν ἰδιογνωμονοῦσαν ὀφθείη μόνον ὁ παῖς καταστάς (ἂν τε γλώσση τοῦτο ὡμολόγηται οὐ ὑπ' ἐξουσίαν ἐπέ-

¹ Ἰδ. καὶ 11 αὐτόθι.

² Θέμιδ. VII σελ. 228.

³ V 2. 4.

⁴ Ληφθέντα καὶ παρ' Ἀρμενοπούλῳ I 17. 8.

λει, ἂν τε γλῶσσα μὲν οὐ παρέσχε τοῦτο, ἄλλως δὲ γνώμη σιω-
πῶσα καὶ ἰδίως ρυθμιζομένη τῷ παιδὶ οὐκ ἐναντιούμενη ἀλλὰ
παραχωρήσασα καθ' ἑαυτὸν διάγειν), καὶ ἢ γαμικῆς ὁμιλίας
ἔξω¹, εἶναι αὐτῷ κεκυρωμένον τὸ αὐτεξούσιον ». Τοιοῦτο-
τρόπως δὲ κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λέοντος ὁ χειράφετος ἔχει
πλήρη ικανότητα πρὸς διαθήκην ἢ δωρεὰν αἰτία θανάτου.

Τὸ Κανονικὸν δίκαιον ὡς πρὸς τοὺς ὑπεξουσίου τῶν κληρι-
κῶν ἰδίας τηρεῖ ἀρχάς. Χειραφεσία αὐτῶν δὲν δύναται νὰ τε-
λεσθῇ κατὰ τὸν ΛΕ' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ τοπικῆς Συνό-
δου ἄνευ πληροφορίας « εἰς τοὺς τρόπους καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν
αὐτῶν », τοῦτο δ' ἐγένετο χάριν τῶν κληρικῶν, « ἵνα μὴ κατὰ
τὸν Βαλσαμῶνα, δίδωσι λόγον ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν παί-
δων. Ἡ δοκιμασία γίνεται παρὰ τοῦ δικαστοῦ², διὰ δεκρέτου
δὲ τελεῖται ἡ χειραφεσία. Ὁ Βαλσαμῶν θεωρεῖ πως τὸν κανόνα
ὡς διορθωτικὸν τοῦ Νόμου 5 (4) τῶν Βασιλικῶν ΛΑ' 6., καθ'
ὃν « ὁ τὸν παῖδα ἐπὶ πολὺν ἑάσας τὰ αὐτεξουσίῳν πράττειν,
καὶ ὑπὸ ἐπιτρόπους τελεῖν πρόκριμα πάσχει περὶ τὴν ὑπε-
ξουσιότητα τοῦ παιδὸς », καὶ ὅτι ὁ κατ' ἀνοχὴν τοῦ πατρὸς
διοικῶν τὰ οἰκεῖα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπολύεται τῆς ὑπεξουσιό-
τητος. Ὁ κανὼν εἶνε εἰδικὸς ἐπὶ τῶν κληρικῶν, ἄρα ἡ Νεαρά
τοῦ Λέοντος δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ ἐπὶ τῶν ὑπεξουσίῳν τῶν
κληρικῶν³. Τούτων τεθέντων ὁ ὑπεξούσιος τῶν κληρικῶν δὲν
ἔχει ικανότητα πρὸς διαθήκην ἢ αἰτία θανάτου δωρεὰν ὡς πρὸς
τὰ ἀπροσπόριστα χρημάτια, ἐὰν δὲν χειραφετηθῇ κατὰ τὸν κα-
νόνα ΛΕ' τῆς μνησθείσης Συνόδου.

Ἐὰν λάβῃ τις ὁμῶς ὑπ' ὄψει τὰς τελευταίας συλλογὰς τῶν

¹ Ἀρμενόπουλος αὐτόθι ἐκδόσεως Heimbach ἀντὶ ὁμιλίας φέρει ἡλικίας. Πρὸλ.
καὶ τὸν Ν. 4 § 2 τῶν Βασιλ. (31, 2).

² Βασιλ. ΛΑ' 3.3. ἐν Πηδάλῳ δὲ ὑπὸ τὸν κανόνα ΛΕ' (MB') φαίνεται ὁ σχο-
λιαστὴς ἀναθέτων ἀπλῶς εἰς τοὺς πατέρας τὴν πληροφορίαν μὴ ἀπαιτουμένης δικαστι-
κῆς ἐκτιμήσεως.

³ Περὶ πάντων τούτων ἴδ. Ζωναρᾶ, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ σχόλ. αὐτόθι πρὸ.
καὶ Σύνοψιν Βασιλ. Υ' (Ζαχαρ. V) καὶ Πανδ. (1. 7.).

νόμων, πείθεται ὅτι ὁ γάμος παρέλκε τοὺς δεσμοὺς τῆς ὑπεξουσιότητος, ὅτε ἐλάμβανον τὰ τέκνα καὶ μέρος τῆς πατρικῆς οὐσίας, διότι δι' αὐτοῦ ἀνελάμβανον ἴδιον ἀνεξάρτητον βίον, καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου καθὼς καὶ τοῦ τῶν Βασιλικῶν δὲν ἐφηρμόζοντο ἐν τῇ πράξει¹ ἀκριβῶς. Παρὰ Μαλαξῶ π. χ. εὐρίσκουμεν τὰς ἐξῆς περὶ χειραφεσίας ιδέας· «*Αὐτεξούσια λέγονται τὰ παιδία, ὅπου ὑπανδρεύσῃ ὁ πατήρ τους καὶ τοὺς δώσῃ τὸ μερτικόν τους, καὶ γίνονται τῆς ἐξουσίας των, καὶ καθεύονται χώρια ἀπὸ τὸν πατέρα τους, ἢ καὶ ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ, ἢ καὶ δὲν τὰ ὑπανδρεύσῃ καὶ δώσῃ τους τὸ μερτικόν τους καὶ τὰ κάμνει αὐτεξούσια· καὶ ὑπεξούσια λέγονται ἐκεῖνα τὰ παιδία, ὅπου δὲν ἔλαβαν τίποτε μερτικόν ἀπὸ τὸν πατέρα τους τίποτε μερτικόν, μόνον κάθονται εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ θέλῃσιν αὐτοῦ*»².

Τελευταῖον ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ προσθέσωμεν περιορισμὸν τινὰ τοῦ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν Βυζαντιακοῦ δικαίου. Ἐν τῇ συλλογῇ τῇ λεγομένῃ *Ecloga ad Prochiron mutata*³ (VIII 7) εὐρίσκουμεν τὴν ἐξῆς ἀρχήν· ὅταν τις ἀποθνήσκων δὲν κατέλειπε κληρονόμον τινὰ ἐξ ἀδιαθέτου, δὲν ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν, ὡς ἐβούλετο, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ μόνον ἠδύνατο νὰ καταλίπη εἰς ξένον πρόσωπον τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου. «*Διατιθεμένων γὰρ τῶν τοιούτων προσώπων τῶν μὴ ὑπόντων τινὰ πρὸς διαδοχὴν, τὸ μὲν ἥμισυ μέρος τῆς αὐτῶν περιουσίας διατίθενται ὅπου δ' ἂν βούλονται, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ μέρος τῷ εὐσεβεῖ βασιλικῷ σακελλίῳ καταλιμπάνεται*»⁴. Οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἀπαντᾷ τοιοῦ-

¹ Ἰδ. καὶ Zachariae v. Lingenthal Geschichte § 20.

² Ἐκ τοῦ εἰς χεῖράς μου χειρογράφου κεφ. σιγ'. Ἐντεῦθεν γὰρ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας παρατηροῦμεν τὸ ἔθιμον ἐν Ἑλλάδι, καθ' ὃ οἱ γονεῖς ζῶντες παρεχώρουν μοίρας περιουσίας τοῖς τέκνοις, θήλεσι καὶ ἄρρεσι.

³ Ἐκδ. Ζαχαρ. IV σελ. 84.

⁴ Πρὸς καὶ *Eclog. privat. auct.* VII 2. «*Διατιθεμένου δὲ εἰς ξένον πρόσωπον μὴ ὑπόντων αὐτῷ πρὸς διαδοχὴν συγγενῶν, τὸ μὲν ἥμισυ μέρος καὶ μόνον τῆς*

τος περίεργος περιορισμός, ὅστις φαίνεται προεκλήθη ὑπὸ πνεύματος ταμיעυτικοῦ καὶ φορολογικοῦ, ἐπειδὴ δὲ εὗρηται μόνον εἰς ιδιωτικὰς συλλογὰς μὴ ἐχούσας κῦρος, δὲν δύναται, ἐννοεῖται, νὰ ἔχῃ ἐφαρμογήν.

ΚΑΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχή.

§ 29. Κληρονομικὴ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀστικὸν δίκαιον. Διαρπαγῆς ἔθιμον.

§ 30. Μεταβολαί τινες διὰ τῆς Ἐκλογῆς τῶν Ἰσαύρων.

§ 31. Μεταγενέστερον δίκαιον.

§ 32. Τίς ἐκκλησία κληρονομεῖ τὸν ἐπίσκοπον.

§ 33. Ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος σχολάζῃ.

§ 34. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ Νεαρά.

§ 29. Οἱ κληρικοὶ γενικῶς, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε πρεσβύτεροι, εἴτε ἄλλοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, ἀποθνήσκοντες ἐκκληρονομοῦντο κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ὑπὸ τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν (*proximi agnati*), τούτων δὲ μὴ ὑπαρχόντων κατὰ τὸ πραιτωρικὸν δίκαιον ὑπὸ τοῦ ἐπιζῶντος συζύγου. Τοῦτο σαφῶς ἐξάγεται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἔτει 534, περιληφθείσης ἐν Κώδικος Ν. 20 (1. 3).

Si quis presbyter, aut diaconus, aut diaconissa, seu subdiaconus, vel cujuslibet alterius loci clericus, aut monachus, aut mulier, quæ solitariae vitæ dedita est, nullo condito testamento decesserit, nec ei parentes utriusque sexus, vel liberi,

αὐτοῦ περιουσίας διὰ τῆς αὐτοῦ βουλήσεως τῷ τοιοῦτῳ προσώπῳ δωρεῖσθαι· τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖν μέρος τῷ εὐσεβεῖ βασιλικῷ σακελλίῳ καταλιμπανέτω ».

vel si qui agnationis cognationisve jure junguntur, vel uxor extiterit, bona, quæ ad eum vel ad eam pertinuerunt, sacrosanctæ ecclesiæ vel monasterio, cui forte fuerat destinatus aut destinata, omniafariam socientur.

Ἐν τῷ νόμῳ δὲ τούτῳ οὐδεμία διάκρισις γίνεται περὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν πόθεν ἐπήγαγε. Τοσοῦτον δὲ εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἅπαντα ἢ περιουσία τῶν κληρικῶν ἐκανονίζετο ἐξ ἀδιαθέτου κατὰ τοὺς κοινοὺς κανόνας, καθόσον καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅτινα οἱ κληρικοὶ ἀπέκτων ἐκ τοῦ λειτουργήματος αὐτῶν, ἀνῆκον ἀποκλειστικῶς αὐτοῖς, μεταβαίνοντα τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοις, « ad eorum filios, posteros et quoscunque extraneos heredes », ὡς ὥρισαν οἱ αὐτοκράτορες Λέων καὶ Ἀνθέμιος (Νόμ. 34. Κώδ. 1. 3).

Τὰ νομικὰ ταῦτα σημεῖα ἀποδεικνύουσιν ὅτι κατὰ τὸν πέμπτου αἰῶνα οὐδεμία διάκρισις ἐγίνετο, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὡς πρὸς τὴν διαδοχὴν τῶν κληρικῶν ἐξαιρετικὴ κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον (lege publica) ὡς εἶδομεν δὲ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, ὁ Μ' Ἀποστολικὸς κανὼν καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδος¹ εἶχον κανονίσῃ τὴν διάκρισιν τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ιδίων τῶν ἐπισκόπων πραγμάτων χάριν ἀσφαλείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, συγχρόνως ὅμως καὶ χάριν τῆς προστασίας τῶν ιδίων πραγμάτων τοῦ ἐπισκόπου². « Δίκαιον γὰρ καὶ ἀρεστὸν παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου, οἷς ἂν βούληται καταλιμπάνεσθαι . . . μήτε τὸν ἐπίσκοπον προφάσει τῆς ἐκκλησίας δημεύεσθαι ». Ἐκ τῆς τελευταίας ρήσεως τοῦ κανόνος τούτου ΚΔ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου ὑποδηλοῦται ὅτι οἱ περὶ τοὺς ἐπισκόπους κληρικοὶ καὶ οἰκονόμοι, ὑπερβολικοῦ ζήλου ἐμφορούμενοι πρὸς συντήρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, διήρπαζον μετὰ τὸν

¹ (Σ. III 505) καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ.

² Πρβ. καὶ Ζωναρᾶ, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ σχόλ. εἰς κανόνας Μ' Ἀποστολ. καὶ ΚΔ' Ἀντιοχείας.

θάνατον αὐτῶν τὴν ἀτομικὴν τῶν περιουσίαν ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ἐγεννῶντο δὲ δίκαι καὶ διεκδικήσεις μεταξὺ κληρονόμων καὶ ἐκκλησίας ἄδικοι καὶ ἐπιζήμιοι. Διὰ τοῦτο κατόπιν ἡ ἐν Χαλκηδόνι τετάρτη Οἰκουμενικὴ ἡναγκάσθη νὰ ἐκδώσῃ κατὰ τῆς τοιαύτης ἀταξίας εἰδικὸν κανόνα τὸν ΚΒ', διατάξασα τὰ ἐξῆς¹. «*Μὴ ἐξεῖναι κληρικοῖς μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου διαρπάζειν τὰ διαφέροντα αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς παραλαμβάνουσιν ἀπηγόρευται· ἢ τοὺς τοῦτο ποι-οῦντας κινδυνεύειν περὶ τοὺς ἰδίους βαθμούς*»². Ὁ κανὼν οὗτος δὲν περιλαμβάνει ἀπλῶς τοὺς περὶ τὸν ἐπίσκοπον κληρικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς μητροπολίτας καὶ πάντας γενικῶς τοὺς ἐτέρους, παρ' οἷς ἐτελεύτησεν ὁ ἐπίσκοπος, ὡς ὀρθῶς σχολιάζει ὁ Βαλσαμών³. Ὅντως δὲ ὁ ΛΕ' κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Συ-

¹ Καὶ κατὰ τὸν 12, 13 καὶ 14 αἰῶνα ἡ ἀρπαγὴ τῆς περιουσίας τῶν ἀποθνησκόντων ἀρχιερέων καὶ ὑπ' ἀρχόντων ἐτελεῖτο. πρβ. Νεαράν Ἰωάννου Κομνηνοῦ 49 (Zach. coll. IV) καὶ Μανουὴλ Κομνηνοῦ Νεαράν 65 (coll. IV), Ἰωάννου Δούκα Βατάτζη Νεαράν 3 (coll. V), Ἀνδρονίκου πρεσβυτέρου Νεαράν 27 (coll. V).

² Τὰ αὐτὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ὥρισε καὶ ἐν τῇ Δύσει, διότι φαίνεται ἡ αὐτὴ ἀταξία ἐπεκράτει ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀποικομένων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, διαρπαζομένης ὑπὸ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἰσχυρῶν. Maxime autem patroni, advocati, vicedomini, iudices, comites, denique alii terrarum nobiles omnia decedentium clericorum bona rapiebant et auferabant. (Ἰδ. Sentis op. cit. σελ. 34 καὶ τὸν παρ' αὐτῷ μνημονευόμενον Buderus Dissert. de jure manus mortuæ). πρὸ πάντων δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ, ἔνθα καὶ κατὰ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ἐγίνετο ἐπιδρομὴ τελεία. (Πρβ. Concil. Taracon. c. 12 ἔτει 516). Ἐκ τῆς τοιαύτης καταχρήσεως παρὰ τοῖς Δυτικοῖς, καταστάσης σχεδὸν ἐθίμου, ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ λεγόμενον δίκαιον τῆς ἀπογυμνώσεως ἢ διαρπαγῆς (jus spolii, exuviarum), καθ' ὃ πᾶσα ἡ κινητὴ περιουσία (omnem supellectilem ceteraque mobilia) ὑπετίθετο κατὰ τεκμήριον ἀνήκουσα τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ κατελαμβάνετο τοιούτῳ δικαίῳ. Ἀξιοθρήνητος κατάστασις ἐξ ἀπληστίας, ἥς προσεπάθησε νὰ προλάβῃ τὰς συνεπείας ἡ ἐν Τολέδῳ Σύνοδος IX (c. 14 ἔτει 655 καὶ Γρατιανοῦ c. 1 C. 12 qu. 4). Βραδύτερον οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Δύσεως ὡς προστάται τῆς ἐκκλησίας ἀνέλαβον τὸ δικαίωμα τῆς καταλήψεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κρατοῦντος ἐθίμου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ Πάπαι ἐνίοτε δὲν ὤκνησαν νὰ διαμφισβητήσωσιν αὐτό. Πρβ. ἐν τούτοις καὶ Thomassini αὐτόθι part. III lib. II cap. 54. 1. (Πρβ. καὶ Walter § 263 καὶ πρὸ πάντων λεπτομερῶς Sentis op. cit. σελ. 33 καὶ ἐπ.). Ὁ Sentis ἀποκαλεῖ τὸ σύστημα τῆς διαρπαγῆς detestabilis usus jam a primis medii ævi saeculis violento modo introductus.

³ (Σ. II 268, 269) πρβ. καὶ Πηδάλιον.

νόδου κατόπιν, τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ἐπόμενος, ἀπηγόρευσε τοῖς πᾶσι μητροπολίταις ν' ἀφαιρῶσιν ἢ σφετερίζωνται τὰ πράγματα τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἀποθνησκόντων ἐπισκόπων, καὶ διέταξε νὰ μένωσι ταῦτα ὑπὸ τὴν παραφυλακὴν τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας « ἧς ὁ τελευτήσας ἐτύγχανε πρόεδρος » μέχρι τῆς προαγωγῆς ἐτέρου ἐπισκόπου. Μόνον δ' ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ὑπελείφθησαν κληρικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ, δύναται ὁ μητροπολίτης νὰ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν καὶ νὰ παραφυλάξῃ ἀμείωτον, ἵνα παραδώσῃ αὐτὴν τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ.

Ὁ Κωνστάντιος ἐν ἔτει 357 εἶχε διατάξῃ¹, ὅτι συνέφερεν ἵνα κληρικοὶ πᾶν ὅτι συνῆγον εἴτε φειδωλίᾳ εἴτε προνοίᾳ εἴτε ἐμπορίᾳ (vel parsimonia vel provisione vel mercatura) διακονῇται πρὸς χρῆσιν τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς διατάξεως ταύτης οὐδόλως εἰσῆχθη ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ νεωτερισμὸς εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν αὐτῶν. Ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τοῦ Ν. 43 Κ. (1.3) ἤρξατο νὰ εἰσάγῃ τροποποιήσεις ἐν ἔτει 528, ἀκολουθῶν τῷ πνεύματι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, διὰ τῆς διακρίσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἐπισκόπου, ὡς ἀνωτέρω παρατηρήσαμεν, προκειμένου περὶ τῆς ἐκ διαθήκης κληρονομίας αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ διὰ τοῦ προοιμίου τοῦ ρηθέντος νόμου ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξετάζει τὸ ζήτημα, τίνες πρέπει νὰ λαμβάνωνται καὶ χειροτονῶνται ἱερεῖς, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀποφαίνεται, ὅτι εἶνε δίκαιον αὐτοὺς « καθαρὰν κεκτῆσθαι προαίρεσιν, καὶ τῶν μὲν χρημάτων ὑπερφορεῖν, πᾶσαν δὲ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν εἰς τὸν φιλόανθρωπον ἀνατείνειν Θεόν », διὰ τῆς § 1 ὁρίζει, ὅτι προσήκει νὰ ἐπιλέγωνται καὶ χειροτονῶνται ἐκεῖνοι « οἷς οὐκ ἔστιν οὔτε τέκνα οὔτε ἔγγονοι ». Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐθεώρησεν, ὅτι αἱ περὶ τὰ βιωτικὰ φροντίδες « ἃς οἱ παῖδες μάλιστα τοῖς γονεῦσι παρέχουσι » δύνανται νὰ ἐλαττώσωσι τὴν περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἐκκλησια-

¹ C. Th. 14 (16. 2) C. 2 (1. 3).

στικά πράγματα σπουδὴν καὶ εὐνοίαν, ἔκρινε δὲ πρὸς τούτοις ἄτοπον, ἐν ᾧ ἄλλοι «διὰ τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδα» καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς προστρέχουσι καὶ καταλιμπάνουσι τὰ ὑπάρχοντά των εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς εὐσεβεῖς αἰτίας, οἱ ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ γὰρ κερδοσκοποῦσιν ἐπὶ τῶν περιουσιῶν τούτων καὶ νὰ καταναλίσκωσιν αὐτὰς εἰς τὰ ἴδια τέκνα· καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ, ἅφ' ἐνὸς μὲν ἀπηγόρευσε τὸν ἔχοντα τέκνα καὶ ἐγγόνους χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον, ἅφ' ἑτέρου δὲ ἀπέκλεισε τοὺς ἐπισκόπους τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρως διαθέσεως τῆς περιουσίας, ἣτις ἐκτῆθη μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν. Ἐπειδὴ ἡ περιουσία αὕτη, (πλὴν τῆς ἀπὸ θείων καὶ ἀδελφῶν)¹, κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀνήκει τῇ ἐκκλησίᾳ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπομένει καὶ δὲν περιέρχεται εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου νομίμους αὐτοῦ κληρονόμους². Ὁ περιορισμὸς οὗτος εἶνε ὁ πρῶτος ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν προσώπων, τοῦ νόμου δὲ ἀφορῶντος μόνον εἰς τοὺς ἐπισκόπους, οὐδεὶς ἐπὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας τῶν ἄλλων κληρικῶν ἐξαιρετικὸς περιορισμὸς γίνεται, πλὴν τῶν ἀναδεδεγμένων ἢ ἀναδεξαμένων τὴν φροντίδα καὶ διοίκησιν τῶν εὐαγῶν οἴκων³, ἐφ' ὧν ἀποθνησκόντων ἐξ ἀδιαθέτου ἐφαρμόζονται αἱ περὶ τῶν ἐπισκόπων ἀρχαί.

Ἀποθνήσκοντος τοῦ κληρικοῦ ἄνευ διαθήκης ὑπεισέρχονται εἰς τὴν ἀτομικὴν περιουσίαν αὐτοῦ οἱ κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον κληρονόμοι.

§ 30. Ἐπὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς ἐν τούτοις τὸ ἀστικὸν δίκαιον ὑπέστη ἱστορικὰς τινὰς μεταβολὰς παροδικὰς, διότι ἡ

¹ Ἦτις εἶνε ἀτομικὴ τοῦ ἐπισκόπου, ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω.

² Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ ἐν τῇ Δυτικῇ ἐκκλησίᾳ ἀπαντᾷ ὁ κανὼν «*Episcopus qui filios aut nepotes non habuerit, alium quam ecclesiam non relinquat haeredem*». (Concil. Agath. c. 33 ἔτει 506 παρὰ Γρατιανῷ c. 34. C. 12. qu. 2).

³ Πρβ. καὶ Νεαράν 131 κ. 13 καὶ Ἀθανασίου τοῦ σχολαστικοῦ II 2 παράτ. (Ἀνέκδοτα Heimbach I, σελ. 42).

Ἐκλογὴ μετερρύθμισεν αὐτὸ ὡς ἐξῆς¹. « εἰ δὲ οὐτε συγγενεῖς εἰσίν, ἔστι δὲ γυνὴ τοῦ τελευτήσαντος, τὸ μὲν ἡμῖς μέρος ἀπάσης αὐτοῦ τῆς περιουσίας ἐκείνη κληρονομεῖτω, τὸ δὲ ἕτερον μέρος τῷ Δημοσίῳ εἰσκομίζεσθαι »². Κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἰσαύρων τοιουτοτρόπως ἐκαλεῖτο εἰς τὴν κληρονομίαν τὸ Δημόσιον μετὰ τῆς γυναικός. Περὶ τῆς περιστάσεως τῆς προαποβιώσεως τῆς γυναικός λόγος δὲν γίνεται, ἐὰν δὴ καὶ ὁ σύζυγος κληρονομῇ αὐτήν, κατ' ἀκολουθίαν κατὰ τὴν Ἐκλογὴν τοιοῦτο κληρονομικὸν δικαίωμα δὲν ὑπάρχει.

§ 31. Ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ὅμως δικαίῳ ἐπανέρχεται ἡ ἰσχὺς τῶν Ἰουστινιανείων ἀρχῶν, αἵτινες καθιερώθησαν καὶ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς³.

Ἐτέραν τροποποίησιν τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου εἰσήγαγε Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἔτει 945-959 διὰ τῆς Νεαρᾶς 12 (coll. Zach. III), δι' ἧς ὥρισεν ὅτι πᾶσαι αἱ διατάξεις περὶ κληρονομικῆς διαδοχῆς μένουσιν ἐν ἰσχύϊ ὑπὸ τὸν ἐξῆς ὅμως περιορισμόν, ὅτι ὅταν τις ἀποθνήσκη ἄνευ διαθήκης καὶ κατιόντων, ἔρχονται δὲ εἰς τὴν κληρονομίαν οἱ ἄλλοι ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἢ τὸ δημόσιον ἐλλείψει τοιούτων, τὰ δύο τρίτα μόνον προσπορίζονται τοῖς κληρονόμοις ἢ τῷ δημοσίῳ,

¹ Περὶ τῶν μεταβολῶν τούτων ποιούμεθα λόγον χάριν ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, καὶ διότι τὰ κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον ἄλλα συζητοῦνται παρὰ Καλλιγᾶ 109 καὶ ἐπ. Κρασσᾶ κληρονομ. Δ. § 177, Παπαρρηγοπούλῳ κληρονομ. Δ.

² VI 6 ἐκδόσεως ἡμετέρας 1889 σελ 21, ὁμοίως καὶ ἐν *Ecloga privata aucta* (VII 1) καὶ *Ecloga ad Prochiron mutata*, (VIII 1), ἐνθα καὶ περὶ ἀνδρὸς ἐπιζῶντος προστίθεται ὅτι κληρονομεῖ κατὰ τὸ ἡμῖς ὁμοίως τὴν προαποθνήσκουσαν σύζυγον. Ἐν τῇ *Ecloga privata aucta* (VII 2) ἀπαντᾷ καὶ διατάξεις περιορίζουσα τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῆς περιουσίας, ὅταν τις θέλῃ δὴ καὶ διαθήσῃ τὴν περιουσίαν του οὐχὶ ὑπὲρ συγγενῶν καὶ μὴ ὑπαρχόντων συγγενῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ξένου προσώπου, δὲν δύναται γὰρ λάβῃ τὸ πρόσωπον τοῦτο εἰ μὴ μόνον τὸ 1/2, τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος ἀνήκοτος τῷ Δημοσίῳ. Πόθεν ἡ περίεργος αὕτη διάταξις ἐλήφθη, εἶνε ἄγνωστον, διότι οὐδαμοῦ τῆς Βυζαντινῆς νομοθεσίας ἀπαντᾷ ἵχνος· ἴσως ἐξ ἐθίμου εἰσήχθη.

³ Πρῶ. C. (6. 18) D. (38. 11) C. Th. 9 (5. 1). Βασιλ. 2 (45. 5.) καὶ σχολ. Θεοδώρου, Πρόχ. XXX 19. Ἐπαναγ. XXXIII 22. Ηὔξημ. Ἐπαναγ. XXXV 19. Ἀρμενοπ. E. 8. 44 « τότε γὰρ μόνον ἀνὴρ ἢ γυνὴ κληρονομοῦσιν ἀλλήλους ὅταν πᾶσα ἢ συγγενῶν ἀπορία τυγχάνῃ ».

τὸ δὲ ἕτερον τρίτον δωρεῖται τῷ Θεῷ « ὑπὲρ τῆς τοῦ τελευτῶντος ψυχῆς ». Τῇ Νεαρᾷ ταύτῃ ἠκολούθησε Συνοδικὴ διάταξις τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου κυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (τοῦ πρεσβυτέρου) ἔτει 1306¹.

Φαίνεται ὅτι συνεπεία τῆς Νεαρᾶς τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐξησφαλίσθη μὲν ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ αἱ περιουσίαι τῶν ἀποθνησκόντων δὲν εὔρισκον ἀνάλογον προστασίαν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων διαρπαζόντων αὐτάς, καὶ μέγισται, ὡς εἰκός, ἐγίνοντο καταχρήσεις κατὰ τὴν εἰς τρεῖς μοίρας διανομήν, διὰ τοῦτο ὁ ρηθεὶς Πατριάρχης καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξαν, ὅτι οἱ τελευτῶντες ἄνευ τέκνων ἄνδρες ἢ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ὑπομένωσιν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, οὔτε παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων², οὔτε παρὰ τῶν εἰς παροικίαν ἐχόντων αὐτοὺς ἐκκλησιῶν ἢ καὶ μονῶν, ἀλλὰ τὸ μὲν $\frac{1}{3}$ λαμβάνει ἡ δεσποτεία τοῦ βίου, τὸ $\frac{1}{3}$ διατίθεται εἰς μνημόσυνα διὰ τῆς ἐκκλησίας, τὸ δ' ἕτερον τρίτον ὁ ἐπιζῶν σύζυγος κληρονομεῖ.

« Τοὺς μὴ ἐπὶ παιδὶ τελευτῆσαι φθάσαντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μὴ ἀρπαγὴν παντελῆ τὸ μέρος ὑπέχειν τῶν ὑπαρχόντων τὸ ἐναπολειφθὲν εὔρισκόμενον ζῆν συμφορὰν ἀπάν-

¹ Νεαρ. 26 (coll. Zach. V σελ. 628) Ματθ. Βλάσταρη Κ. 12. (Σ. VI 326). Ἀρμ. Ε. (8.78) Πείρας XIV 6. XLVIII 1. 11 LIV 10. Λόγῳ τῆς ἄκρας εὐλαβείας καὶ τῆς συνηθείας τῶν μνημοσύνων, καὶ τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν ἐλεημοσυνῶν πρὸς τοὺς πτωχοὺς χάριν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, ἐθεωρήθη παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ὡς ὑποχρέωσις τοῦ κληρονόμου θρησκευτικὴ καὶ ἱερὰ ἢ διὰ τὴν μνήμην τοῦ ἀποθανόντος δαπάνη, ἢ συνήθεια δὲ αὕτη ἐκυρώθη καὶ διὰ τῶν νόμων, καὶ ἡ ἐκκλησία μᾶλλον ἢ τὸ δημόσιον ἐκρίθη καταλληλοτέρα πρὸς τὴν εἰς τὰς κληρονομίας ἀνάμιξιν. Τὸ πρῶτον ἔχνος ἐν τούτοις εἰς τὴν νομοθεσίαν ἀπαντᾷ ἐν Νεαρᾷ 40 τοῦ Λέοντος (Zach. coll. II.) καθ' ἣν, ἐν ἣ περιπτώσει τις ἀποθάνῃ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ δὲν ὑπάρχωσιν αὐτῷ κληρονόμοι, οὔτε ἀνιόντες, οὔτε κατιόντες, καὶ κληρονόμος ἔρχεται κατὰ νόμον τὸ Δημόσιον, τότε τὰ πράγματά του, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ πληρωμὴν τῶν χρεῶν, διαιροῦνται εἰς δύο, « εἰς τε τρίτον καὶ δέμοιρον » καὶ τὸ μὲν τρίτον ἀφορίζεται « εἰς τὴν ὑπὲρ ψυχῆς διανομήν », τὸ δὲ δέμοιρον « ἐν τοῖς βασιλείοις ταμείοις » μεταβιβάζεται.

² Διὰ τὸ $\frac{1}{3}$ δῆλα δὴ τοῦ Πορφυρογεννήτου.

θρωπον καὶ διπλῆν καὶ πάντη ἀβίωτον, ὡς ἐστὶ καὶ ἀρμοζόντως κοινολεκτούμενον, μὴ παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων, μὴ παρὰ τῶν εἰς παροικίαν αὐτοὺς ἐχουσῶν ἐκκλησιῶν ἢ μονῶν, ἀλλὰ τὸ τρίτον τοῦ βίου ἐκείνου τῇ δεσποτεία, τὸ τρίτον τῷ ἀπελθόντι, καὶ τὸ τῷ ζῶντι τὸ ἕτερον· εἰ δὲ καὶ οὗτος ἀπέλθοι, πατρὶ ἢ μητρὶ ἢ ὀμαίμονι ἢ ὅσοις προσώποις ἐστὶ τὸ ἀπὸ νόμου κληρονομεῖν· εἰ δέ γε μηδεὶς τῶν ρηθέντων προσῇ τῷ ἀποικομένῳ, τῷ δημοσίῳ τότε ἡμῖς καὶ μνημοσύνοις ἐκείνου τὸ ἡμῖς»¹.

Ἑρμηνεύων ὁ Βαλσαμὼν τὸν ΠΑ' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ μνημονεύων τὴν Νεαράν 131 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅτι οἱ ἀδιαθέτως τελευτῶντες ἄνευ νομίμων κληρονόμων κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι κληρονομοῦνται παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, εὐρέθη ἀπέναντι τῆς μνησθείσης Νεαρᾶς τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ ἀπεφάνητο, ὅτι αὕτη, ἐπειδὴ «ἐξεφωνήθη εἰς

¹ Ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ Βλάσταρεως (αὐτόθι) ἡ Νεαρά ἔχει ὡς ἑξῆς: «Κελεύομεν τοὺς ἀτέκνους χηρεύοντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, μὴ ἀρπαγὴν ὑπέχειν τῶν ὑπαρχόντων, μήτε παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων, μήτε τῶν εἰς παροικίαν τούτους ἐχόντων, ἀλλὰ τὸ τρίτον τῆς οὐσίας ἐκείνων τὴν δεσποτείαν ἀπολαμβάνειν, τὸ τρίτον εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀπελθόντος ἀναλίσκεσθαι, καὶ τὸ ζῶν μέρος ἀπολαμβάνειν τὸ ἕτερον· εἰ δὲ καὶ τὸ ἐπιζῆσαν ἀπέλθοι μέρος, τοὺς τούτῳ προσήκοντας τὸ ἀπὸ νόμου κληρονομεῖν· ἂν δὲ μηδεὶς συγγενὴς προσῇ τῷ ἀποικομένῳ, τῷ δημοσίῳ εἶναι τὸ ἡμῖς, καὶ τοῖς ἐκείνου μνημοσύνοις τὸ ἡμῖς». Ὁ κ. Καλλιγᾶς ἐν § 109 τοῦ συγγράμματός του τόμ. V, μνημονεύων τὴν νεαράν τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ τὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου διάταξιν καὶ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, παρατηρεῖ ὅτι «οὐδεμία τῶν διατάξεων τούτων εἶναι σήμερον ἐν ἰσχύι (ἐν Ἑλλάδι) ἢ μὲν τοῦ Ἀνδρονίκου ὡς ἀναφερομένη εἰς τοὺς δουλοπαροίκους, ἢ δὲ τοῦ Κωνσταντίνου ὡς μὴ κειμένη παρ' Ἀρμενοπούλῳ». Ἡ Νεαρά τοῦ Ἀνδρονίκου φαίνεται ὅντως ὅτι περὶ δουλοπαροίκων ἠθέλησε νὰ πραγματευθῇ, ὡς καὶ ὁ Zachariae σημειοῦται ἐν § 30 τῆς Ἱστορίας τοῦ Γραικορωμαϊκοῦ δικαίου, καὶ τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι δίκαιον δὲν κρατεῖ (πρβ. καὶ Καλλιγᾶ περὶ δουλοπαροικίας ἐν Θέμιδος IX. 215), ὡς πρὸς τὴν Νεαράν ὅμως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, παρ' Ἀρμενοπούλῳ I, 18.22 καὶ V 8.78 ὑπάρχει ἡ διάταξις. «Τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων, ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἐχόντων καὶ μὴ παῖδας, . . . δίδεται καὶ τὸ τρίτον τῆς ὑποστάσεως εἰς ψυχικὸν ἐκ συνηθείας». Ἴσως ἡ Νεαρά δὲν δύναται νὰ ἰσχύσῃ, διότι προϋποτίθῃσιν ἄλλον ὀργανισμόν διοικητικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν καὶ διαχειρίσεως.

λαϊκοὺς καὶ μόνους», δὲν ἰσχύει ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν κληρικῶν, κρατούσης ἐπ' αὐτῶν μόνον τῆς Ν. 131 ιγ', καὶ ὄντως ὀρθῶς ἔλυσε τὸ ζήτημα, διότι ἡ διάταξις τῆς Νεαρᾶς 131 εἶνε εἰδικὴ ὡς πρὸς τοὺς κληρικούς¹. Ἐν περιπτώσει λοιπόν, καθ' ἣν ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς οἰουδήποτε βαθμοῦ τελευτήσῃ ἄνευ διαθηκῶν καὶ νομίμων διαδόχων συγγενῶν, ἡ περιουσία αὐτῶν μεταβαίνει τῇ ἐκκλησίᾳ « ἐν ἣ ἔτυχον κεχειροτονημένοι »².

§ 32. Ἐκάστης ἐπισκοπῆς περιλαμβανούσης διοικητικὴν τινα περιφέρειαν, παροικίαν ἢ ἐνορίαν³, ἡ περιουσία τοῦ ἐπισκόπου, ὡς περιερχομένη τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀνήκει τῇ ἐπισκοπῇ γενικῶς, ἡ δὲ περιουσία τῶν λοιπῶν κληρικῶν περιέρχεται εἰδικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δῆλα δὴ τὸ ἱερὸν ἴδρυμα, ἐν ᾧ εὗρηται κεχειροτονημένος. Τοῦ νόμου δὲ ὀρίζοντος σαφῶς κληρονόμον τὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἣν ἐγένετο ἡ χειροτονία, δὲν παρίστανται δυσκολίαι ἐν τῇ ἐφαρμογῇ καὶ τῇ ἐρμηνείᾳ⁴, τοσοῦτο

¹ Ὁμοίως δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ διὰ τοὺς κληρικοπαροίκους ἡ Νεαρὰ τοῦ Ἀνδρονίκου δὲν ἠδύνατο παρὰ Βυζαντινοῖς νὰ ἰσχύσῃ.

² Φωτίου Νομοκ. X 5 (Σ. I. 240) Βαλαμῶνος σχόλ. καν. ΛΕ' Τρούλλ. Συνόδου, πρὸς. καὶ Ν. 20 Κώδ. (1.3.).

³ Ἡ ὑφ' ἑκάστον ἐπίσκοπον προστατευομένη ἐκκλησία, τὸ καθ' ἑκάστην πόλιν ἢ χώραν κατοικοῦν σύνολον χριστιανῶν, καὶ ἐπισκοπῆς περιφέρεια, ὠνομάζετο καὶ ποίμνιον καὶ ἐπισκοπὴ καὶ παροικία ἐπισκόπου (πρὸς. Καν. Ἀποστόλων ΙΔ', Συνόδου Οἴκουμ. Α' καν. Δ' Συνόδ. Ἀγκύρας καν. ΙΗ' Ἀντιοχ. Θ' καὶ ΚΑ'). Ὁ Εὐσέβιος (Ἐκκλησιαστ. Ἱστορία Γ 28 Η 13) ὀνομάζει τὴν ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας « παροικίαν Ἀντιοχείας » καὶ τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας « τὴν κατ' Ἀλεξανδρείαν παροικίαν » πρὸς. καὶ Ζωναρᾶ σχόλ. εἰς καν. ΙΖ' Χαλκηδ. καὶ Γεωργ. Εὐφιλίνου περὶ ἐνοριακῶν δικαίων (Σ. V 101) καὶ Thomassini II 2. 1.

Τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπισκόπου τοιοῦτοτρόπως περιλαμβάνει νομικῶς καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν παροικίαν ἐν συνόλῳ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν γενικῶς, ἥτο δὲ κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον ὁ ἐπιστατῶν καὶ διευθύνων τὰ συμφέροντα αὐτῆς, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ὁποίας διετίθεντο τὰ πρὸς συντήρησιν τῶν κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν, τῶν κληρικῶν, τῶν πτωχῶν κλπ. πρὸς. Joh. Schulte, Die juristische Persönlichkeit der Katholischen Kirche, ihrer Institute und Stiftungen (Giessen 1869) σελ. 15 καὶ Thomassini III 2. 1.

⁴ Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦ Γρατιανοῦ c. 7 C. 12. qu. 5 καὶ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ὀρίζεται ἡ ἐκκλησία, παρ' ἣ ὁ κληρικὸς ὑπηρέτησε (deservivit) ὡς κληρονόμος. Πρὸς. καὶ Gonzalez Tellez ἐν c. X. de success. ab intestato.

μᾶλλον, καθόσον ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία καὶ αὐστηροὺς ἔχει κανόνας ὡς πρὸς τὸ μόνιμον τῆς θέσεως τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων¹. Ὁ κληρικὸς ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἀμετάθετος· δύναται τῇ γνώμῃ τοῦ ἐπισκόπου, ὑφ' ὃν διατελεῖ, νὰ μετοικήσῃ καὶ ἄλλοθι νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς ὑπηρεσίας του καθήκοντα, λαμβάνων τότε τὰς ἀπολυτικὰς ἢ συστατικὰς λεγομένας ἐπιστολάς· καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς τῇ γνώμῃ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὁμοίας ἐπιστολάς δύναται νὰ λάβῃ². Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι ὁ νόμος δὲν ἐννοεῖ πρὸς κανονισμόν τοῦ δικαιώματος τῆς κληρονομίας τὴν χειροτονίαν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον περιεβλήθη τις ἱερατικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ τὴν τοῦ βαθμοῦ, εἰς ὃν διατελεῖ ὁ τελευτήσας, διότι κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἐπιτρέπεται «ἐξ ἐλάττωτος Ἐκκλησίας εἰς μείζονα χηρεύουσιν ἀναχθῆναι»³, δύναται δὲ ὁ πρεσβύτερος νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος, ὅτε ἡ ἐπισκοπὴ εἶνε ὁ δικαιοῦχος· γενικῶς δὲ ἡ ἐκκλησία, εἰς ἣν ἀνῆκεν ὁ κληρικὸς κατὰ τὸν θάνατόν του, εἴτε διὰ μεταθέσεως, εἴτε διὰ διορισμοῦ, εἶνε ὁ νόμιμος κληρονόμος⁴. Οὕτω καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πηδαλίου⁵ βεβαίως ἐν τῇ πράξει ἐφαρμοζόμενο· μέχρις ἐσχάτων «Εἰ δὲ τελευτήσαντες, Κληρικοὶ ὄντες, οὔτε παῖδας εἶχον, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς, μετὰ χρόνον ἕνα τοῦ θανάτου αὐτῶν λαμβάνουσι τὰ πράγματά των οἱ προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ τελευτήσαντες κληρικοί».

¹ Πρὸς. Ἀποστολ. Καν. ιβ, ιγ, ιε, ιστ. Συνόδου πρώτης καὶ δευτέρας καν. ιστ. Σαρδικῆς α, β, ζ. η, θ, κ, ιβ, Ἀντιοχείας ια, ιστ. κα. Καρθαγένης κγ, οα, Συνόδου δευτέρας β. ἑκτῆς κ. Ἀγκύρ. ικ. Συνόδου τετάρτης κγ. δ. ἐβδόμης ε. Νεοκαισαρείας ιγ. Κατὰ τὸν Μολδαυικὸν Κώδικα ὁρίζεται ἐν ἄρθ. 761 ἡ κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν Ἀρχιερέων.

² Ματθ. Βλαστάρεως Α 9. (Σ. VI 91 καὶ ἐπ.) Ἀποστολ. κανὼν ΛΓ'. Ζωναρᾶ Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ σχόλια αὐτόθι.

³ Ματθαίου Βλαστάρεως αὐτόθι (Σ VI 84).

⁴ Τὰ αὐτὰ ἐφαρμοστέον καὶ ἐπὶ μεταθέσεως ἐπισκόπων.

⁵ Πηδαλίου κανὼνα Λ' ἐν Καρθαγ. Συνόδου (ἔκδ. Ραφτάνη σελ. 478). Διὰ τοῦτο καὶ τὸ διάταγμα τοῦ Γρατιανοῦ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς χρηταὶ τῇ λέξει «deservivit» ἴδε ἄνωτέρω σημ. 4 σελ. 66).

Ἡ λύσις ὅτι ἡ ἐκκλησία, ἐν ᾗ κατὰ τὸν θάνατόν του ὑπῆρξε ὁ κληρικός, γίνεται κληρονόμος, εἶνε καὶ λίσαν πρακτική, διότι, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι προαγόμενός τις εἰς διαφόρους ἐκκλησίας ἐχειροτονήθη, σύγχυσις καὶ δυσκολία ἡδύνατο νὰ ἐπέλθῃ περὶ τὴν εὐρεσιν τοῦ κληρονόμου.

§ 33. Ἀλλὰ τί ρητέον, ἐὰν δι' ὁποιονδήποτε λόγον, οἷον ἕνεκα καταστροφῆς ἢ καταλήψεως ὑπ' ἐχθρῶν, κληρικός τις μένη σχολάζων, ἄνευ ἐκκλησίας; Ἐν ταῖς πηγαῖς εὐρίσκομεν μόνον περὶ ἐπισκόπου σχολάζοντος. Κατὰ τὸν κανόνα ΙΣΤ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου¹, τοιοῦτος ἐπίσκοπος δύναται νὰ διορισθῇ εἰς ἄλλην ἐπισκοπὴν, ἐὰν ὑπάρχῃ, τῇ γνώμῃ προηγουμένως τῆς ἀρμοδίας τοπικῆς Συνόδου καὶ τῇ τοῦ τῆς Μητροπόλεως ἐπισκόπου, ὅτε ἡ νέα ἐπισκοπὴ καθίσταται κληρονόμος. Ὁμοίαν λύσιν σχετικῶς δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους κληρικούς, ἀφ' οὗ δύνανται νὰ διορισθῶσιν ἀναμφιβόλως καὶ οὗτοι εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος ἀποθάνῃ μὴ διατελῶν εἰς νέαν ἐπισκοπὴν, οὐδ' εἰς ἄλλην θέσιν ἐπισκοπικὴν, ἡ περιουσία αὐτοῦ φρονοῦμεν ὅτι νομίμως καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ὑπήγετο ὁ ἐπίσκοπος, ἐὰν δὲ οὐδὲ ἀρχιεπισκοπὴ ὑπάρχῃ, τότε ὡς σχολάζουσα περιουσία περιέρχεται τῷ Δημοσίῳ². Ἐπὶ κληρικῶν ἄλλων ἡ ἀρμοδία ἐπισκοπὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐκκλησίας παραλαμβάνει τὴν κληρονομίαν.

§ 34. Τελευταῖον ὀφείλομεν νὰ ρίψωμεν καὶ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς Νεαρᾶς 20 τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτει 1082³. Φαίνεται ὅτι πολλάκις, ἀποθνησκόντων ἀνθρώπων ἄνευ

¹ Πρὸς. Ἀριστηνοῦ, Βαλσαμῶνος καὶ Ζωναρᾶ σχόλια αὐτόθι (Σ III 154) καὶ σχόλια ἐν κανόνι ΙΔ' Ἀγ. Ἀποστόλων (Σ. II 18).

² Ἐν ὅσῳ, ἐννοεῖται, δὲν εἶνε ἐκ τῆς περιουσίας ἐκείνης, ἣν δύναται νὰ διαθέτῃ καὶ διὰ διαθήκης δὲν διέθεσε. Ἐν Τουρκίᾳ κρατοῦσι ἄλλαι νεώτεραι εἰδικαὶ διατάξεις, περὶ ὧν κατωτέρω θέλομεν διαλάβῃ.

³ Zach. coll. IV. Οἱ παρ' ἡμῖν συγγραφεῖς οὐδεμίαν ποιοῦνται μνείαν τῆς Νεαρᾶς ταύτης.

νομίμων κληρονόμων, ὅτε ἡ περιουσία αὐτῶν ἀνῆκε τῷ Δημοσίῳ, ἄλλοι μὴ ἔχοντες οὐδὲν δικαίωμα « αὐτονόμως ἐξειδιοῦντες καὶ σφρατερίζοντες » κατελάμβανον αὐτήν καὶ ὁ δημόσιος ἐστερεῖτο τῶν δικαίῳ λόγῳ ἀρμοζόντων αὐτῷ. Ὁ Ἀλέξιος λοιπὸν διεκήρυξε καθ' ὅλα τὰ θέματα τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτι ὁ προσαγγέλων καὶ δηλῶν τοιαύτην περιουσίαν δικαιούται νὰ λαμβάνῃ τὸ δέκατον αὐτῆς. Ἡ Νεαρά αὕτη ὅμως δὲν δύναται, φρονοῦμεν, νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ κληρονομικῆς περιουσίας ἀνηκούσης τῇ ἐκκλησίᾳ, διότι εἰδικῶς μόνον περὶ τοῦ Δημοσίου γίνεται λόγος.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν μοναχῶν ἐκ διαθήκης καὶ ἐξ ἀδιαθέτου.

Ἰουστινιάνειον Δίκαιον.

- § 37. Τὸ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον. Ἐλευθερία διαθέσεως τῆς περιουσίας.
§ 38. Πρῶται τροποποιήσεις. Δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Νεαραί. Κληρονομικὸν δίκαιον τῶν μοναχῶν.
§ 39. Συνέχεια. Δικαιώματα τῶν τέκνων τῶν μοναχῶν.
§ 40. Ἐγγόνων δικαιώματα. Οἱ γονεῖς καὶ ἀδελφοὶ οὐδὲν δικαίωμα κέκτηνται. Βαλσαμῶνος θεωρία.
§ 41. Κατὰ τίνα νομικὸν τρόπον κτᾶται τὸ μοναστήριον τὴν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ.
§ 42. Τύχη τῶν χρεῶν τοῦ μοναχοῦ τῶν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπαρχόντων.
§ 43. Τύχη τῆς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτωμένης περιουσίας.
§ 44. Ἐπίδρασις τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐπὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ μοναχοῦ πρὸς διάθεσιν. Ἀρχαὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.
§ 45. Περὶ τῆς τύχης τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως συνταχθείσης διαθήκης. Θεωρία νομικῶν.
§ 46. Ἡ διαθήκη αὕτη ματαιοῦται. Γνώμη Hellmann καὶ Singer.
§ 47. Ἀπαίτησις διατροφῆς τέκνων.
§ 48. Πότε κανονίζεται ἡ νόμιμος μοῖρα τῶν τέκνων. Διὰ τίνος ἀγωγῆς ἀπαιτεῖται.
§ 49. Τύχη τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως γενομένης αἰτία θανάτου δωρεᾶς.

§ 37. Τὸ ἀστικὸν δίκαιον πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὐδεμίαν εἶχε καθιερώσῃ μεταβολὴν εἰς τὸ δικαίωμα τῶν μοναχῶν περὶ τὴν διάθεσιν τῆς περιουσίας αὐτῶν· καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ἠδύναντο κατὰ βούλησιν νὰ διαθέτωσιν αὐτήν· κατ' ἀρχὰς μάλιστα ὁ Ἰουστινιανὸς τὰς ἀρχάς, ἃς ἐφήρμοζεν ἐπὶ τῶν κληρικῶν γενικῶς, ἐθεώρησε κοινὰς καὶ ἐπὶ τῶν μοναχῶν, παραλαβὼν ἐν τῷ κώδικι¹ τὴν διάταξιν τῶν Αὐτοκρατόρων Θεοδοσιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐν ἔτει 434 δημοσιευθεῖσαν, καθ' ἣν μόνον ὅταν ὁ μοναχὸς ἄνευ διαθήκης καὶ ἄνευ συγγενῶν ἀπέθνησκεν,

¹ C. 20 (1. 3) — C. Th. 1. (5. 3).

ἡ περιουσία αὐτοῦ περιήρχετο εἰς τὸ μοναστήριον « bona, quæ ad eum vel ad eam pertinuerint, monasterio, cui forte fuerat destinatus aut destinata omnifariam sociantur ». Καὶ τότε δὲ ἄδικον ἐθεωρήθη τοῖς αὐτοκράτορσι νὰ κατακρατῇται τὸ εἰς τὸν πάτρωνα τοῦ μοναχοῦ ἀνήκον χρημάτιον (jus peculii), ἐὰν ἔτυχεν ὁ μοναχὸς νὰ εἶνε πάροικος (ἐναπόγραφος)¹. Κατὰ τὴν ρηθεῖσαν λοιπὸν διάταξιν μόνον μετὰ θάνατον τοῦ μοναχοῦ, καὶ ἐν περιπτώσει ἐλλείψεως διαθήκης ἢ νομίμων ἄλλων κληρονόμων, τὸ μοναστήριον κατελάμβανε τὴν περιουσίαν του².

Αἱ ἀρχαὶ ὁμῶς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἐλευθερίαν. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, προσπαθήσαντες νὰ καταστήσωσιν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν μοναχικὸν βίον, ὑπέβαλον αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων³.

Ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ μοναχικοῦ βίου ἀναπόφευκτος καθίστατο ὁ ιδιόρρυθμος κανονισμὸς τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν, καὶ ἠναγκάσθη λοιπὸν ὁ νομοθέτης τοῦ ἀστικοῦ δικαίου νὰ προβῇ εἰς ἐξαιρετικὰς διατάξεις καὶ τροποποιήσεις, ἵνα συμβαδίση ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς Ἐκκλησίας.

§ 38. Τὸ πρῶτον βῆμα εὐρίσκομεν ἐν ἔτει 455, ὅτε οἱ αὐτοκράτορες Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς ἐπροστάτευσαν τὰς διαθήκας καὶ τοὺς κωδικέλλους τῶν χηρῶν ἢ διακονισσῶν ἢ παρθένων ἢ ἱερωμένων ἢ ἄλλων ὁποίωνδήποτε τοῦ μοναστικοῦ βίου γυναικῶν, αἵτινες ἤθελον ἀφιερῶσθαι μέρος ἢ τὸ ὅλον τῆς περιουσίας των εἰς ἐκκλησίαν ἢ μαρτυρεῖον ἢ μοναχεῖον ἢ τῷ κλήρῳ ἢ τοῖς πτωχοῖς. Τὴν τοιαύτην πράξιν ἐκ παντὸς τρόπου

¹ Διότι οἱ κληρικοὶ ἠδύναντο νὰ ᾧσι δουλοπάροικοι, κληρικοπάροικοι.

² Ἰδ. Friedrich Hellmann « *Das Gemeine Erbrecht der Religiosen* » (München 1874) σελ. 25 καὶ ἐπ.

³ Πρὸς Νείλου περὶ μοναστ. ἀσκήσεως καὶ Χρυσοστόμου ὁμιλίαν ζ' εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους § 4. ζ' εἰς τὴν Α πρὸς Κορινθ. § 4 Συνόδου Χαλκηδ. κδ', Τρούλλ. μθ' καὶ ἡμετέραν εἰσαγωγὴν ἀνωτέρω.

ἔγκυρον καὶ ἰσχυρὰν οἱ αὐτοκράτορες ἐθεώρησαν (id omnibus modis ratum firmumque consistat)¹

Ὁ Ἰουστινιανὸς ὁμῶς μετ' ὀλίγον διὰ τῆς Νεαρᾶς 5, ἣτις ἐπιγράφεται « *Περὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν καὶ ἡγουμένων* », ὥρισε τὰ ἐξῆς.

Ὁ περιβληθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα δὲν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ ἀποχωρήσῃ τοῦ μοναστηρίου καὶ ν' ἀναλάβῃ τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἐὰν δὲ πράξῃ αὐτό, « *τὰ πράγματα, ὅποσα ἂν ἔχοι, ἡνίκα εἰς τὸ μοναστήριον εἰσῆει, ταῦτα τῆς δεσποτείας ἔσται τοῦ μοναστηρίου, καὶ οὐδ' ὅτιοῦν παρτελῶς ἐξάξει* » (κεφ. 4)². Πρὸ τῆς εἰς τὸ μοναστήριον εἰσόδου ὁ μοναχὸς ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν ὡς βούλεται³, μετὰ τὴν εἴσοδον ὁμῶς συνακολουθοῦσιν αὐτῷ πάντως τὰ πράγματα « *καὶ οὐκ ἔσται κύριος αὐτῶν οὐκ ἔτι κατ' οὐδένα τρόπον* » (κεφ. 5). Ἡ προσκύρωσις αὐτῶν εἰς τὸ μοναστήριον γίνεται καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν δηλωθῇ ρητῶς τοιαύτη θέλησις, « *καὶν εἰ μὴ ρητῶς εἰσάγειν ταῦτα φήσειε* ». Ὅταν ἔχῃ ὁ εἰσερχόμενος παῖδας γίνονται αἱ ἐξῆς διακρίσεις. Ἐὰν ἔτυχῃ νὰ δωρήσῃται αὐτοῖς μέρος τῆς περιουσίας του (ἢ λόγῳ προγαμιαίας δωρεᾶς ἢ λόγῳ προικός)⁴, ἀποτελεῖ δὲ τὸ μέρος τοῦτο τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας, οἱ παῖδες δὲν ἔχουσι δικαίωμα ἢ ἀπαίτησιν τινα ἐπὶ τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ. Ἐὰν ὁμῶς ἡ πρὸς τοὺς παῖδας γενομένη δωρεὰ εἴνε ἐλάσσων τοῦ τετάρτου ἢ δὲν

¹ Novel. Marciani LXXXV Cod. 13 (1·2.).

² Πρὸ. Maximil. Gropitsch Dissertationem de regularium ficta morte sive de vi et effectu professionis religiosae in causis privatis. (Vratislaviae 1871) § 3 σελ. 25 καὶ ἐπ. καὶ σημ. 5 σελ. 26.

³ Κατὰ τὸν Gropitsch § 5 σελ. 37 καὶ ἐπ. πρὸ τῆς εἰσόδου καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας δικαιοῦται νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του διὰ πάσης νομικῆς πράξεως, εἴτε ἐν ζωῇ εἴτε αἰτία θανάτου.

⁴ Τὸ χωρίον δὲν ἐννοεῖ βεβαίως μόνον τὰ εἰς προγαμιαίαν δωρεάν ἢ προῖκα δοθέντα ὡς μόνον δυνάμενα νὰ ὑπολογισθῶσιν πρὸς κανονισμόν τῆς νομίμου μοίρας, ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλην χαριστικὴν πράξιν μεταξὺ ζώντων, οἷον δωρεάν ἀπλήν. Ἡ προγ. δωρεὰ καὶ προῖξ ὡς παράδειγμα φέρεται ἐν τῇ Νεαρᾷ.

ἐγένετό τις δωρεά, ὀφείλεται τοῖς παισὶ τότε τὸ τέταρτον ἢ ἡ συμπλήρωσις τοῦ τετάρτου καὶ μετὰ τὸ μονάσαι ἔτι (κεφ. 5).

Ὁ ἔχων γαμετὴν εἰσερχόμενος εἰς μοναστήριον ὀφείλει τὴν προῖκα νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ ἐὰν συνεφωνήθῃ ἀπὸ τελευτῆς κέρδος (κάσος), ὀφείλεται τοῦτο, καὶ ἀπαιτεῖται ἐπίσης ὑπὸ τῆς γυναικός¹.

Ἀπαγορεύων ὁ αὐτοκράτωρ αὐστηρῶς διὰ τῆς ρηθείσης Νεαρᾶς τὴν ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἀποχώρησιν, ἐπόμενος ταῖς ἀρχαῖς τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας, δὲν ἐπέτρεψεν οὐδὲ τὴν ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον αὐτόβουλون μετάβασιν. Τὸ τοιοῦτον ἐθεωρήθη « ἀλήτης βίος καὶ μοναχικῆς καρτερίας οὐδ' ὅλως ἐγγύς, οὐδὲ σταθερᾶς καὶ μονίμου ψυχῆς, ἀλλὰ περιφερομένης τε καὶ ἄλλοτε ἄλλα ζητούσης ἀπόδειξιν ἔχων » (κεφ. 7), ἀπηγόρευσε δὲ τοῖς ἡγουμένοις τῶν μοναστηρίων νὰ εἰσδέχωνται τοιοῦτους μοναχοὺς καὶ ἐπέβαλε τοῖς ἐπισκόποις καὶ ἀρχιμανδρίταις, οἷς εἶνε ἐμπεπιστευμένη ἡ ἐπίβλεψις τῆς μοναχικῆς σεμνότητος, νὰ κωλύωσι τὴν τοιαύτην κατὰχρησιν². Ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ, ὅστις ἀπολείπει τὸ μοναστήριόν του ἵνα μεταβῇ εἰς ἄλλο, ὥρισεν ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι αὕτη ἀπομένει εἰς τὸ πρότερον μοναστήριον καὶ διεκδικεῖται ὑπ' αὐτοῦ (κεφ. 7).

Ταῦτα ἐκανόνισεν ἡ Νεαρὰ 5, αἱ δὲ διατάξεις αὐτῆς ἐφαρμόζονται οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν (κεφ. 9 § 1).

Ὁ Ἰουστινιανὸς κατόπιν ἀναγκάσθη νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν Νεαρὰν 5 λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος· γυνὴ ἠθέλησε

¹ Καὶ ἡ γυνὴ ὀφείλει ἐπίσης τὸ ἀπὸ τελευτῆς κέρδος, ἐὰν γένηται μοναχή.

² Πρὸς κανόνας ΑΒ Συνόδου. Ἀγ. Ἀποστόλων.

Ἡ ἀρχὴ ὄντως τῆς μονιμότητος καὶ σταθερότητος ἐθεωρήθη ὡς στοιχεῖον τοῦ μοναχικοῦ βίου. Πρὸς π. γ. Μ. Βασιλείου Ἀσκητ. κεφ. Ζ (Migne τόμ. 31 σελ. 1365). Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου ἐπιστ. Φιλίππῳ μοναχῷ (Migne τόμ. 78), Ἀγ. Νείλου ἐπιστ. Βενούστῳ μοναχῷ (Migne τόμ. 79 σελ. 189) τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλῳ μοναχῷ (Migne τόμ. 79 σελ. 252), καὶ Παλλαδίου Ἀποφθεγμάτων Γερόντων γ' ι' (Migne τόμ. 65 σελ. 75 77).

νὰ καταλίπη τὴν κοινὴν διαίταν καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀσκητήριον, πολλὰ δὲ ἀγαθὰ παρέσχε ταῖς ἀσκητρίαις, ἐπειδὴ δὲ ἡ γυνὴ αὕτη εἶχε τέκνον ἐκ νομίμων γάμων, ὑπῆρξε φόβος μήπως διὰ τῆς Νεαρᾶς ὅ ἡδύνατο νὰ παρεμποδισθῇ ἡ περὶ τοῦ παιδὸς πρόνοια, καθόσον εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον πρὸ τῆς Νεαρᾶς ταύτης, ἥτις ὥριζεν ὅτι ὁ μοναχὸς ὤφειλε πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ἐκ τῆς περιουσίας του νὰ παραχωρήσῃ τὸ τέταρτον τοῖς παισὶ, μετὰ δὲ τὴν εἰσοδὸν του οὐδεμία διάθεσις ἐπετρέπετο· χάριν δικαιοσύνης λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς 76, ἥτις ἀποτελεῖ αὐθεντικὴν ἐρμηνείαν τῆς Ν. 5, ὥρισεν ὅτι οὐδεμίαν ἀνάγκην εἶχον οἱ πρὸ τῆς Ν. 5 μονάσαντες, νὰ εἰσαγάγῃ τὴν περιουσίαν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ μάλιστα παίδων ὑπόντων, ἀλλ' ἔχουσιν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ παραπέμπωσιν αὐτήν, εἴτε ἐν μέρει, εἴτε ἐν ὅλῳ τοῖς παισίν, ἢ νὰ διαθέτωσιν αὐτήν καθ' ὅν βούλονται τρόπον· καὶ εὐλόγως, διότι οἱ πρὸ τῆς Νεαρᾶς εἰσελθόντες ἡγνόουν, πρῶτον τὴν ὑποχρέωσιν τῆς νομίμου διαθέσεως τῆς περιουσίας ἐπὶ ἀποδόσει πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς νόμιμου μοίρας, δεύτερον τὸν περιορισμὸν τῆς κυριότητος τῆς περιουσίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως μετὰ τὴν εἰσοδὸν. Ὅντως δὲ ἐκ τῆς Νεαρᾶς 76 ἀποδείκνυται ὅτι πρὸ τῆς Ν. 5 καὶ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐκράτει τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς περιουσίας καὶ ὁ μοναχὸς ἀποκειρόμενος διετήρει πλήρη τὴν ἐπ' αὐτῆς κυριότητα¹.

§ 39. Τῷ Ἰουστινιανῷ δὲν ἐφάνησαν ἐπαρκῆ τὰ ἀνωτέρω νομοθετήματα καὶ ἐν ἔτει 546 ἐδημοσίευσεν τὴν Νεαράν 123, ἥτις εἰσήγαγε νέας διατάξεις. Ἐν ᾧ κατὰ τὴν Ν. 5 ἐπέτρεπε μὲν

¹ Κατὰ τὸν Boehmer (J. Eccl. II, III. 25. 17) «Justinianus in nov. 76 c. I. manifestissime declarat, ante hanc legem monachos disponere de rebus suis potuisse, cum etiam his, qui ante hanc legem monasterium intraverant, liberam disponendi concedat potestatem». Ἠρῶλ. καὶ Helmann σελ. 27. Τοιοῦτοτρόπως ἀπεδόθη εἰς τὴν Νεαράν ὁ ἰσχύς μόνον ἐπὶ τῶν μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς ἀποκειρομένων.

τῷ μονάσονται νὰ διαθέτῃ ὑπὲρ τῶν ὑπαρχόντων παίδων νόμιμον μοῖραν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο ἐγένετο κύριον αὐτῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ τετάρτου μέρους (τῆς νομίμου μερίδος) οἱ παῖδες οὐδὲν ἠδύναντο νὰ ἀπαιτήσωσι, ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Ν. 123 ἐτροποποίησε τοῦτο ὡς ἑξῆς· ἐὰν μὲν ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ ἐπιλέξηται τὸν μοναχικὸν βίον μὴ ὑπαρχόντων τέκνων, ἢ περιουσία αὐτῶν περιέρχεται εἰς τὸ μοναστήριον, ἐὰν ὅμως ἔχῃ τέκνα καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου παρέλιπε νὰ διαθέσῃ ἢ ὀρίσῃ τι, δύναται καὶ μετὰ ταῦτα νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλὰ τοιουτοτρόπως, ὥστε « *μηδὲ ἐπὶ ἐνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων ἐλαττώσαι τὸ νόμιμον μέρος, τὸ δὲ μὴ δεδομένον τοῖς παισὶ μέρος τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω* » (κεφ. 38).

Ἡ Νεαρά οὕτως ἀπέδωκε τῷ μοναχῷ καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν τὸ δικαίωμα τῆς διαθέσεως ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ παίδων. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μοναχὸς ἠδύνετο νὰ διανείμῃ ἅπασαν τὴν περιουσίαν του καὶ τὸ μοναστήριον νὰ μείνῃ τὰς χεῖρας κενάς, ὁ Αὐτοκράτωρ προβλέπων διέταξεν ὅτι, ἂν ὁ μοναχὸς ἤθελε νὰ διαθέσῃ ἅπασαν τὴν περιουσίαν ὑπὲρ τῶν παίδων, ὑποχρεοῦται νὰ συναριθμήσῃ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ταῖς μερίσι, καὶ νὰ παρακρατήσῃ « *ἐν ἑαυτῷ μέρος πᾶσι τρόποις* », ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον· ἐν τοιαύτῃ δῆλα δὴ περιπτώσει προστίθεται καὶ τὸ μοναστήριον ὡς ἀναγκαῖος συνδικαιοῦχος τῶν παίδων¹.

Τὴν νόμιμον ταύτην μοῖραν τοῦ μοναστηρίου ὀφείλει νὰ παρακρατήσῃ ὁ μονάσων, οὐ μόνον ὅταν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν διανείμῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐὰν πρὸ τῆς εἰσόδου πράξῃ τοῦτο, διότι ἡ Νεαρά οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν².

¹ Πρβ. καὶ Ἀθανασίου σχολαστικοῦ ἐρμηνείαν (ἐν Ἀνεκδότοις Heimbach σελ. 108).

² Ἀναθασ. Σχολαστ. αὐτόθι « *δύναται καὶ πρὸ τοῦ μονάσαι καὶ ἐν τῷ μονάζειν διελεῖν τοῖς παισὶ τὴν οἰκίαν ὑπόστασιν, ἐνὸς παιδὸς ἑαυτῷ ἢ τῷ μοναστηρίῳ μέρος φυλάττων* ». Ἐὰν ὁ μοναχὸς ἀποθάνῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρὶν ἢ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν, τοῖς παισὶν ἀνήκει μόνον ἡ νόμιμος μοῖρα (Ἀθανασ. αὐτόθι). Πρβλ. καὶ Vering Röm. Erbrecht σελ. 824 σημ. 7.

§ 40. Ἡ Νεαρά ποιεῖται μνείαν μόνον περὶ παίδων, ἐννοεῖται ὅτι ἐν αὐτοῖς δέον νὰ καταταχθῶσι καὶ οἱ ἔγγονοι, διότι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνόησε νὰ προστατεύσῃ τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων τὰ δικαιώματα. Ἀλλὰ τούτου τεθέντος, τί ῥητέον, ὅταν ὁ μοναχὸς ἔχει γονεῖς;

Τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ μεγάλης τυγχάνει σπουδαιότητος, δὲν εἶνε νέον, διότι καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ν. 123 συνεζητεῖτο. Ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν ὑπὸ τὸν κανόνα 6 τῆς Α' καὶ Β' Συνόδου ¹ λύουσι τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπὲρ τῶν γονέων, ἐφαρμόζοντες τὴν Ν. 118, ἣν καὶ τὰ Βασιλικά καθιέρωσαν, ὅτι δῆλα δὴ μὴ ὑπαρχόντων τέκνων οἱ γονεῖς ὡς κληρονόμοι ἀπολαύσωσι τῶν αὐτῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων, ὀφειλομένης ἐκ παντὸς τρόπου τῆς νομίμου μοίρας ἐκ τῆς εἰσκομισθείσης εἰς τὸ μοναστήριον περιουσίας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη λύσις ἐγέννησεν ἕτερον ζήτημα πρακτικῆς σημασίας οὐκ ἄμοιρον, ἂν δῆλα δὴ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ μοναχοῦ δικαιουῦνται νὰ συντρέξωσιν εἰς τὴν νόμιμον μοῖραν ἐξ ἀδιαθέτου ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ; Ὁ Βαλσαμὼν ² πείθεται ὅτι «ἐπίσης παρ' αὐτῶν κληρονομηθήσεται», πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ἐπικαλεῖται τὴν αὐτὴν Ν. 118. Ἀλλ' ὡς ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ Hellmann ἡ ἐπέκτασις δικαιώματος νομίμου μοίρας ἐπὶ τῶν ἀνιόντων καὶ ἀδελφῶν, ἐν ᾧ οὐδεμίαν περὶ αὐτῶν ποιεῖται μνείαν ὁ νόμος, περιορίζων ρητῶς μόνον εἰς τοὺς παῖδας τὸ δικαίωμα τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, πάντως αὐθαίρετος καὶ ἀδικαιολόγητος τυγχάνει ³.

¹ (Σ. II 668 669 670).

² Αὐτόθι.

³ Τοιοῦτο δὲ εἶνε καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκλησίας, ᾧ κατὰ πόδας ὁ Ἰουστινιανὸς ἠκολούθησε πρὸς διατύπωσιν τῶν νομικῶν αὐτοῦ διατάξεων, διότι π. χ. κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον· «συγγενῶν μὲν τις καὶ φίλων καὶ γονέων κεχωρίσθαι τοσοῦτον τῷ διαθέτῃ προσήκει, ὅσον τοὺς τεθνεῶτας ὁρῶμεν, τῶν ζώντων ἀφροσύνητος. Καὶ γὰρ ὁ κατὰ ἀλήθειαν πρὸς τοὺς κατ' ἀρετὴν ἀγῶνας ἀποδυσάμενος, καὶ τῷ κόσμῳ παντὶ μετὰ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πάντων ἀποταξάμενος, καὶ σταυρώσας ἑαυτόν, ἵνα τὸ πλη-

§ 41. Τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοιαύτας θεμένης βάσεις, ἀρχικὸν ζήτημα· προβάλλει τόδε· κατὰ τίνα νομικὸν τρόπον ἢ νομικὴν σχέσιν περιέρχεται εἰς τὸ μοναστήριον ἢ περιουσία τοῦ μοναχοῦ; ὡς καθολικὴ διαδοχὴ, ἢ ὡς εἰδικὴ διαδοχὴ ἐν εἴδει δωρεᾶς τῆς περιουσίας¹.

Κατὰ τὸν Hellmann δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον μεταβίβασις τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ τῷ μοναστηρίῳ ὡς δωρεὰ συνόλου περιουσίας (donatio omnium bonorum) κατὰ τὰς ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ καθιερουμένας ἀρχάς, διότι ἐν τῷ τοιούτῳ εἴδει τῆς δωρεᾶς δὲν καθιεροῦται καθολικὴ διαδοχὴ (successio universalis) καὶ δὲν ἀναγνωρίζεται ἐν τῷ νόμῳ ὡς ἀντικείμενον αὐτῆς ἡ περιουσία καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ὡς ὁμὰς πραγμάτων ἀπαιτούντων ἕκαστον παράδοσιν, ἂν δὲ περιλαμβάνονται ἀπαιτήσεις, αὗται χρήζουσιν ἐπερωτήσεως² πρὸς ἐκχώρησιν, ἐν ᾗ ἐπὶ τῆς τοῦ μοναχοῦ σχέσεως δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη εἰδικῆς μεταβιβάσεως καὶ δήλωσις τοιούτου σκοποῦ καὶ παραδόσεως, ἀλλ' ipso ingressu τὸ μοναστήριον κτᾶται τὴν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ « εἰσελθόντι συνακολουθήσει πάντως τὰ πράγματα, καὶ εἰ μὴ ρητῶς εἰσάγειν ταῦτα γήσῃ, καὶ οὐκ ἔσται κύριος αὐτῶν οὐκ ἔτι κατ' οὐδένα τρόπον ». Ἐν τῷ πνεύματι ἄρα τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὴν Νεαράν ὅ ὑπῆρχεν ἡ καθολικὴ διαδοχὴ, ἀλλὰ καθολικὴ διαδοχὴ ἰδιόρρυθμος, καὶ κατὰ τὸν Hellmann καθολικὴ διαδοχὴ κατὰ τὸ ἐνεργητικὸν τῆς περιουσίας μέρος³ καὶ οὐχὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς σχέσεως κληρο-

ρες εἶπω, τῷ κόσμῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ καὶ γονεῖς ὦσι, καὶ ἀδελφοί, καὶ τρίτοι ἢ πολλοστὸν βαθμὸν τῆς συγγενείας ἐπέχοντες· πατήρ γάρ ἐστιν ἀληθέστατος, πρῶτος μὲν ὁ τῶν πάντων πατήρ, ὁ δεύτερος δὲ μετ' ἐκείνων ὁ τῆς πνευματικῆς καθηγούμενος πολιτείας κ. λ. π. » (Ἀσκητ. Διατ. παρὰ Migne Τόμ. 31 σελ. 1390).

¹ Ὁ Böhmmer (J. Eccl. tom. II, lib. III, tit. 27 § 19) διδάσκει ὅτι ἡ προσκύρωσις τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ εἶνε tacita oblatio inter vivos per universitatem παραπέμπει δὲ εἰς τὴν § ult. Inst. (2.9.).

² Windscheid § 368 (ἐκδ. 1887 II σελ. 417-418).

³ Ἀντιδοξεῖ ὁ Heinrich Singer εὐρίσκων ἀνώμαλον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς καθολικῆς

νομίας, διότι οὐδαμοῦ τῶν πηγῶν ἀπαντᾷ ὅτι τὸ μοναστήριον ὑπεισέρχεται εἰς τὰ χρέη τοῦ μοναχοῦ τὰ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως προερχόμενα. Ὅτι δὲ καθολικὴ τις διαδοχὴ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπῆρχε, προδήλως ἐξάγεται καὶ ἐξ ἄλλων ρήσεων τῶν Νεαρῶν, π. χ. κατὰ τὴν Νεαράν 76 «ἐπειδὴ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας βούλεται νόμος τοὺς εἰς ἀσκητήριον ἑαυτοὺς καθιεροῦντας, ἢ ἄνδρας ἢ γυναῖκας, πρὸ τῆς εἰς μοναστήριον εἰσόδου διατιθέναι τὰ οἰκεῖα καθ' ὃν βούλονται τρόπον, μὴ δύνασθαι δὲ μετὰ τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὸ ἀσκητήριον ἔτι πράττειν τι περὶ τῶν οἰκειῶν οἷα κυρίου οὐκ ἔτι τυγχάνοντας τῶν πραγμάτων διὰ τὸ νομοθετῆσαι ἡμᾶς, τοὺς τοιούτους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μετὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ τῇ κατὰ τὸ μοναστήριον καθιεροῦν ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἑαυτῶν περιουσίας ἐν τῷ μοναστηρίῳ, διότι κύριοι τούτων οὐκ ἔτι καθεστᾶσι».

§ 42. Τούτου ὁμῶς τεθέντος σπουδαῖον ἐγείρεται ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῶν χρεῶν τοῦ μοναχοῦ τῶν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπαρχόντων;

Παρὰ τῷ Ferraris¹ διάφοροι ἀναφέρονται θεωρίαι, ἐν αἷς καὶ ὅτι οἱ πιστωταὶ δικαιοῦνται ν' ἀπαιτήσωσι τὴν ἀναβολὴν τῆς

διαδοχῆς καὶ θεωρῶν ἄσκοπον καὶ κατ' ἀρχὴν πλημμελῆ τὴν ὑπὸ τοὺς τύπους τοῦ ἀρχαιοτέρου ρωμαϊκοῦ δικαίου ὑποβολὴν εἰδικῶς διαμορφωθέντος θεσμοῦ ἐπὶ ἐδάφους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου. Ἡ μεταδίδοσις τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ τῷ μοναστηρίῳ *titulo professionis* εἶνε τις *acquisitio lege*, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ προσκύρωσις ἢ μεταδίδοσις αὕτη γίνεται διὰ καθολικῆς διαδοχῆς, κατὰ τύπον π. χ. παρεμφερῆ τῇ ἐπὶ τῆς εἰσποιήσεως σχέσει μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ εἰσποιουμένου κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ρωμ. δίκαιον (Gajus III 84). Ταῦτα κατὰ τὸν Singer ἀποκρούοντα τὸν Hellmann (*Die Behebung der für Ordenspersonen bestehenden beschränkungen in commercium mortis causa*. Innsbruck 1880 σελ. 3).

¹ *Prompta bibliotheca* ἐν λέξει *restitutiones*. Πρὸς Hellmann σελ. 16. Ἡ Παυλιανὴ ἀγωγὴ οὐδεμίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν, διότι, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Hellmann, ἡ μεταδίδοσις τῆς περιουσίας εἶνε συνέπεια τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, δὲν εἶνε *alienatio in fraudem creditorum*. ἄλλως ἐνταῦθα ὑποκαθίστησι τὸν ὀφειλέτην τὸ μοναστήριον, καθ' οὗ ἀπευθύνονται πᾶσαι αἱ ἐκ τῶν ἐνοχικῶν σχέσεων τοῦ μοναχοῦ ἀγωγαί. Πρὸς καὶ Singer αὐτ. σελ. 3.

κατατάξεως τοῦ ὀφειλέτου ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἕως οὗ ἀποτίσῃ τὰ χρέη, ὑπῆρξε δὲ καὶ γνώμη ἥκιστα πρακτική, καθ' ἣν οὐδὲν νόμιμον μέσον ὑπάρχει ὑπὲρ τῶν πιστωτῶν, οὔτε κατὰ τοῦ μοναχοῦ, οὔτε κατὰ τοῦ μοναστηρίου.

Ἄν δὲν ὑπάρχωσιν ἐν τούτοις ρηταὶ καὶ σαφεῖς διατάξεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, οὐχ ἥττον ἀπαντῶσι δικαιολογίαι πρὸς παραδοχὴν τῆς θεωρίας ὅτι ἐκ τῆς εἰσφερομένης περιουσίας δύναται ν' ἀπαιτηθῇ ἡ ἀπότισις τῶν χρεῶν.

Κατὰ τὸν Νόμον 56 Κώδ. (1. 3), ἂν ὁ μνηστήρ ἢ ἡ μνηστή ἐπὶ τῷ μέλλοντι γάμῳ ἔδωκεν ἀρραβῶνα, οὗτος ἀναστρέφεται ἄνευ διπλασιασμοῦ διὰ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἡ Νεαρά 123 κεφ. 39 ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν διάταξιν, συνεστῶτος δὲ τοῦ γάμου καὶ λυομένου διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων, ὀφείλεται τῷ ἐτέρῳ ἢ ἐπιστροφῇ τῆς προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς μετὰ τοῦ γαμικοῦ συμπεφωνημένου κέρδους (κεφ. 40), ἀμφοτέρων δὲ τῶν συζύγων μοναζόντων ἕκαστος λαμβάνει τὰ ἑαυτοῦ. Πάντες οὗτοι οἱ ὁρισμοί, ἐννοεῖται, παράγουσιν ἀπαιτήσεις καὶ χρέη, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀναγνωρίζεται καὶ ἐπιβάλλεται, ἥθελεν ὅμως εἶσθαι παραλογώτατον, ἂν ὁ δικαιοῦχος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτὰ στρεφόμενος κατὰ τῆς ἐνεργητικῆς περιουσίας τοῦ ὑποχρέου καὶ δὴ κατὰ τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ ἀντιπροσωπεύει αὐτόν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καὶ ἐξαρκεῖ περιουσία πρὸς ἱκανοποίησιν. Δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι κατὰ τὴν Νεαράν 123 κεφ. 27¹ κανονίζονται καὶ τύποι ἐπιδιώξεως τῶν κατὰ τοῦ μοναχοῦ ἀπαιτήσεων « ὑπὲρ οἰασδὴ ποιε χρηματικῆς αἰτίας εἴτε δημοσίας εἴτε ιδιωτικῆς ² »· « τοῖς δὲ μοναχοῖς ἐξέστω εἴτε δι' ἑαυτῶν εἴτε δι' ἐντολέων τὰς ιδίας ἢ τὰς τοῦ μοναστηρίου δίκας πράττειν ³ »·

¹ Ν. 33 Κώδ. (1. 3).

² Πρὸς καὶ Νεαράν 123 κεφ. 21.

³ Τῆς διατάξεως μνημονεύει καὶ ὁ τοῦ Νομοκάνονος (Φωτίου) συντάκτης ἐν ΙΑ. 1. Πρὸς καὶ Ἀθανασίου Σχολαστικοῦ Ι. 15. (Ἀνεκδότων Heimbach σελ. 22).

ἡ δὲ Νεαρὰ 79 ὁρίζει « εἴ τις οἴαντοῦν ἔχοι δίκην πρὸς τι-
νας τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητῶν, ἢ τῶν ἱερωμένων παρθένων,
ἢ γυναικῶν ἐν μοναστηρίοις ὅλως οὐσῶν, τῷ θεοφιλεστάτῳ
πόλεως ἐκάστης ἐπισκόπῳ προσιέναι, τὸν δὲ πέμπειν, καὶ
μετὰ πάσης σεμνότητός τε καὶ εὐσχημοσύνης τὰ περὶ τῆς
τῶν προσώπων παρουσίας διατάττειν, εἴτε δέοι διὰ τῶν ἡγου-
μένων, εἴτε διὰ τῶν ἀποκρισιαρίων, εἴτε δι' ἐτέρων τινῶν πα-
ραγίνεσθαι καὶ τὰ περὶ τῆς δίκης, καὶ τὰ περὶ τῆς
ἀσφαλείας τῶν δικῶν διατυποῦν, καὶ κρίνειν αὐτάς. . . . οὕτω
γὰρ καὶ οἱ τινὰ λόγον ἔχειν οἰόμενοι τεύξονται τῶν δικαίων ».

Ἄν δὲν ἤθελε δικαιοθῇ ὁ εὐλογον ἔχων ἀπαίτησιν, ἵνα λάβῃ
τὸ ἀνήκον αὐτῷ ἐκ τῆς ἐνεργητικῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ,
τίνα σημασίαν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τοιαῦται διατυπώσεις; Τὰ
πράγματα κατ' ἀκολουθίαν τοῦ μοναχοῦ προσκυροῦνται μὲν τῷ
μοναστηρίῳ, ἀλλὰ δὲν ἀπαλλάσσονται καὶ τῆς ἐκ τῶν προὔπαρ-
χόντων χρεῶν εὐθύνης¹. Ὁρθῶς δ' ὁ Hellmann εὕρισκει τὴν
λύσιν ταύτην σύμφωνον καὶ τῷ πνεύματι τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου,
παραβάλλων τὴν περίστασιν ταύτην πρὸς τὴν νομικὴν σχέσιν
τῶν δι' εἰσποιήσεως ἢ ἄλλως δι' ἐναλλαγῆς καταστάσεως στε-
ρουμένων τῆς δεσποτείας² ἢ τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας,
ἐν ᾧ δὲν παραβλάπτονται οἱ πιστωταί.

§ 43. Περὶ δὲ τῆς περιουσίας, ἣν ὁ μοναχὸς ἐκτήσατο μετὰ
τὴν ἀπόκαρσιν;

Κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον αὕτη ἀνήκει τῷ μοναστηρίῳ·
ἀφ' οὗ ὁ μοναχὸς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ περιουσίαν, ὅ,τι κτᾶται
περιέρχεται τῷ μοναστηρίῳ καὶ εἶνε ὄργανον κτήσεως αὐτοῦ,
ὡς ὀρθῶς σημειοῦται ὁ Singer³.

¹ Σύμφωνος κατὰ τοῦτο καὶ ὁ Singer αὐτόθι σελ. 3.

² Gajus III 84. (ἐκδ. Huschke σελ. 228.229)· D. I. 2. (4.5). Ἐπὶ τῆς εἰσποιή-
σεως κατὰ τὸ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον, ἐννοεῖται, διότι ὁ Ἰουστινιανὸς περιώρισε
τὰ δικαιώματα τοῦ θετοῦ πατρὸς εἰς μόνην τὴν ἐπικαρπίαν Inst. § 6 (2.9.) § 2 (3.10).

³ Singer αὐτ. σελ. 4. Πρβ. καὶ Grospitsch αὐτ. σελ. 32. 33 καὶ Gitzler Kir-
chenrecht § 79 Schulte Lehrbuch des KR. § 173 σημ. 39.

§ 44. Σπουδαιότατον ὁμῶς τυγχάνει τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐπὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ μοναχοῦ πρὸς διάθεσιν περιουσίας, καὶ δὴ κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπόμενος ταῖς ἀρχαῖς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, «*τοῖς θείοις κανόσι*», ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ ἐν Νεαρᾷ 5 (κεφ. 2), ἐν τῇ διατυπώσει τῶν περὶ μοναχῶν διατάξεων περιώρισε τὴν ἱκανότητα αὐτῶν ὡς πρὸς τὰς τῆς περιουσίας σχέσεις. Ὁ Μ. Βασίλειος¹ ἐν ταῖς ἀσκητικαῖς διατάξεσιν εἶχεν ὀρίσῃ «*προσέκει τὸν ἀσκητὴν τὸν τὴν προεκτεθεῖσαν κοινωρίαν ἐλόμενον, πάσης ἰδιαζούσης τῶν ὑλικῶν κτήσεως ἐλεύθερον εἶναι*» — «*ὁ γὰρ ἰδιὸν τι ἔχειν ἐσπουδακῶς οὐδὲν ἕτερον ἢ χωρισμὸν καὶ ἀποστασίαν μελετᾷ*. Ὁ γὰρ μὴ πρὸς τοῦτο βλέπων τί ἂν καὶ κτήσαιο; — «*Πρόδηλος οὖν ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἀποκοπὴν καὶ νέκρωσιν τῆς οἰκείας ψυχῆς μελετῶν, καὶ τοῖς βραχέσιν ὀβολοῖς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν ἀποδιδόμενος, καὶ (δότε μοι τολμῆσαι μικρὸν) δευτέρως τις Ἰούδας γενόμενος, ἀπὸ κλοπῆς ἀρχόμενος (κλοπὴ γὰρ ἡ ἰδιάζουσα κτήσις), καὶ καταστρέφων εἰς προδοσίαν· προδίδωσι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, ὥσπερ ἐκεῖνος τὸν Κύριον*» . . . Νοσφισμὸς γὰρ ἐστὶν ἡ ὀποσοῦν καὶ ὀθεροῦν ἰδιάζουσα κτήσις». «*Χρὴ τοίνυν παντὶ τρόπῳ φεύγειν ἰδίᾳ τι κεκτῆσθαι παρὰ τὰ κοινῇ πᾶσιν ὁμοῦ ποριζόμενα*».

Ἐν κεφαλαίῳ δὲ Κ'² ὁ αὐτὸς Μ. Βασίλειος· «*Σὺ δὲ τέθνηκας μὲν, καὶ ἐσταύρωσαι τῷ κόσμῳ παντί*. Ἀποταξάμενος γὰρ τῷ ὑλικῷ πλούτῳ, τὴν ἀκτησίαν ἠγάπησας. . . . Ὡς τεθνεὼς, ἐλεύθερος εἶ πάσης τῆς περὶ τοὺς συγγενεῖς εἰσφορᾶς· ὡς ἀκτῆμων οὐδὲν ἔχεις ὃ χορηγήσης. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα καρποφορήσας, καὶ οὐδὲ ἐκείνου λοιπὸν ἔχων τὴν ἐξουσίαν ὡς ἀναθήματος οὐ θέμις σοι εἰς ἀνθρώπων χρῆσιν εἶναι.

¹ Κεφ. ΛΔ' (Migne τόμ. 31 σελ. 1321, 1424, 1425).

² Παρὰ Migne αὐτόθι σελ. 1394.

μόνοις δὲ τοῖς ὁμοτρόποις ὡς καὶ αὐτοῖς Θεῷ τὸ πᾶν ἀνα-
κειμένοις συμπολιτεύεσθαι». ¹ Καὶ ἐν κεφ. ΛΔ' «οὐ χρὴ
τὸν ἐν συστήματι πολιτευόμενον ἀσκητὴν ἰδίᾳ τι κεκτηῖσθαι
τῶν ὑλικῶν» (Migne τόμ. 31 σελ. 1424)» (Πρβ. καὶ ὅρων
κατ' ἐπιτομὴν ΠΕ' «εἰ χρὴ ἔχειν τι ἴδιον ἐν ἀδελφότητι»
Migne 31 τόμ. σελ. 1144). Ἐν δὲ τοῖς Ἐπιτιμίοις πᾶσαν κτῆσιν
καὶ συναλλαγὴν κατακρίνει ὁ Μ. Βασίλειος ὡς ἐξῆς. «Εἴ τις κέ-
κτηταί τι ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἢ ἔξω τοῦ μοναστηρίου, ἔστω ἀκοι-
νώρητος» (ιγ' Migne 31 σελ. 1308) «Εἴ τις ἀλλάσσει τι μετὰ
τινος, ἢ χαρίζεται παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχιμανδρίτου, γενέσθω
ἀπενλογίας» (κε' Migne 31 σελ. 1309). «Εἴ τις διδοῖ ἔξω τι,
ἢ λαμβάνει, παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχιμανδρίτου, ἀφοριζέσθω»
(μθ' Migne 31 σελ. 1312). «Μήτε φροντίδας συγχωρεῖσθαι
ἔχειν ἐν τῇ προστασίᾳ τῶν συγγενῶν κατὰ σάρκα. Ὅλως μὲν
γὰρ ἀποδοκιμάζει ὁ λόγος τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σὸν ἐν ἀδελφότητι
λέγεσθαι (ὅρων κατὰ πλάτος ΛΒ' Migne αὐτόθι σελ. 996). «Ὅτι
δεῖ τὸν προσερχόμενον Θεῷ ἀκτημοσύνην ἀσπάζεσθαι κατὰ
πάντα, καὶ καθηλωμένον εἶναι τῷ γόβῳ τοῦ Θεοῦ (ἐπιστ. ΚΒ'
Migne τόμ. 32 σελ. 288)».

Κατὰ δὲ Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν περὶ μοναχῶν, οὗτοι
οὐδὲν ἔχουσι Καίσαρι «πάντα Θεῷ, ὕμνους, εὐχὰς, ἀγρυ-
πνίας, δάκρυα, κτῆσιν οὐ κρατουμένην, ἀποθανεῖν κόσμῳ,
ζῆσαι Χριστῷ, σάρκα κενῶσαι, ψυχὴν ἐλκεῖν ἀπὸ τοῦ
σώματος ².

¹ Πρβ. καὶ ἐπιστολὴν 284 (Migne τόμ. 32 σελ. 1019).

Ἐν τῇ Μοναχικῇ Ὑποτυπώσει Εὐαγρίου τοῦ Μοναχοῦ (300 Μ. Χ.) εὐρίσκομεν
τάδε· «Βούλει, ἀγαπητὲ τὸν μονήρη βίον, ὡς ἔστιν, ἀναλβεῖν καὶ ἐπὶ τὰ τῆς
ἡσυχίας ἀποτρέχειν τρόπαια; ἄφες ἐκεῖ τοῦ κόσμου τὰς φροντίδας, τὰς τε ἐπὶ
τούτων ἀρχὰς τε καὶ ἐξουσίας, τούτέστιν ἄνλος ἔσο, ἀπαθής, πάσης ἐπιθυμίας
ἐκτός» (ἐν Συλλογῇ Ἰωάννου Μαυρογορδάτου «Φιλοκαλία» Ἐνετίησι 1782 σελ. 41).

² Λόγ. ΙΘ. (Migne τόμ. 35 σελ. 1061 — 1064) Κατὰ δὲ τὸν Παχώμιον τὸν Τη-
βεννησιώτην «Μηδεὶς ἑαυτῷ κτήσεται μηδὲν χωρὶς τῶν δεδομένων παρὰ τῆς κε-
φαλῆς, παρεκτός τοῦ ἐνδύματος». (Migne τόμ. 40 σελ. 947 κθ').

Ἐννοεῖται ὅτι ὑπὸ τοιαύτας ἀρχὰς καὶ ὑπὸ τοιαύτας θεωρίας καὶ ὁμοίας ἄλλας τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας κατασκευάζων ὁ Ἰουστινιανὸς τοὺς νόμους αὐτοῦ, καθιέρωσε τὸν κανόνα τῆς προσκυρώσεως πάσης τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ τῷ μοναστηρίῳ, φεισθεὶς μόνον τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνικανότητος πρὸς διάθεσιν· ὡς λόγῳ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρθενίας ἐκήρυξε λυτέον τὸν γάμον, οὕτω διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀκτημοσύνης ἀπηγόρευσε τῷ μοναχῷ ἰδιάζουσιν κτήσιν. «*Τοὺς εἰς ἀσκητήριον ἑαυτοὺς καθιεροῦντας, κατὰ τὴν Νεαράν 76, ἢ ἄνδρας ἢ γυναῖκας. . . . μὴ δύνασθαι μετὰ τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὸ ἀσκητήριον ἔτι πράττειν τι περὶ τῶν οἰκείων οἷα κυρίους οὐκ ἔτι τυγχάνοντας τῶν πραγμάτων, διὰ τὸ νομοθε-*

Πρ6. καὶ ἀβ6α Ἡσαίου λόγους (Migne αὐτόθι σελ. 1106) καὶ κανόνας καὶ ἐπιστολὰς Μ. Ἀντωνίου (αὐτόθι σελ. 1066) Βιγιλίου διακόνου (Regula orientalis παρὰ Migne τόμ. 65 σελ. 983). Καὶ πρὸ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ ἐδιδάσκοντο, π.χ. ὁ ἀβ6α5 Ἀρσένιος μαθὼν ὅτι συγκλητικὸς συγγενὴς κατέλιπεν αὐτῷ κληρονομίαν πολλήν, λαβὼν τὴν διαθήκην ἤθελε νὰ σχίσῃ αὐτὴν λέγων «*Ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον αὐτὸς δ' ἄρτι ἀπέθανε*». (Παλλαδίου ἀποφθ. κθ' παρὰ Migne τόμ. 56 σελ. 97), κατὰ τὸν ἀβ6αν Ὑπερέχιον «*θησαυρὸς ἐστὶ μοναχοῦ ἢ ἐκούσιος ἀκτημοσύνη*» (Παλλαδίου αὐτόθι παρὰ Migne τόμ. 65 σελ. 629), κατὰ τὸν ἀβ6αν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον «*ἐὰν μὴ ἀποταξῇται τις πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου, οὐ δύναται γενέσθαι μοναχός*». (Παλλάδ. παρὰ Migne τόμ. 65 σελ. 250). Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λόγ. Γ' «*Χαλεπὴ ἡ πρὸς τινα τῶν οἰκείων ἢ καὶ ξένων προσπάθεια, ἢ δυναμένη κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸν κόσμον ἐπισπάσασθαι καὶ τὸ πῦρ ἡμῶν τῆς κατανύξεως τελείως ἀποψυχρῶσαι. Ὡς ἀμήχανον ἐνὶ μὲν ὀφθαλμῷ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνὶ δὲ εἰς τὴν γῆν ρεῖν, οὕτως ἀδύνατον τὸν μὴ τελείως πάντων τῶν οἰκείων καὶ ἀνοικείων τῷ λογισμῷ καὶ τῷ σώματι ξενιτεῦσαντα μὴ κιδνεῦσαι κατὰ ψυχὴν*». λόγ. ΙΖ' «*Ἀκτημοσύνη ἐστὶ φροντίδων ἀπόθεσις ἀμεριμνία βίου, ὁδοιπόρος ἀνεμπόδιστος, πίστις ἐντολῶν, λύπη ἀλλότριος, ἀκτῆμων μοναχὸς δεσπότης τοῦ κόσμου*» (Migne αὐτόθι σελ. 668, 927, 928). Πρ6. καὶ σχόλιον ἀγ. Μαξίμου εἰς τὸν λόγ. ΙΖ «*ἀκτῆμων ἐστὶν ἀποταξάμενός πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ καὶ μηδὲν τὸ σύνολον ἐπὶ τῆς γῆς κεκτημένος, πλὴν τοῦ σώματος, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ δὲ σχέσιν διαρρήξας, τῷ θεῷ καὶ τοῖς εὐσεβέσι τὴν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν*». Πρ6. καὶ ὁσίου Δωροθέου Διδασκαλιῶν ψυχωφελῶν «*περὶ ἀποταγῆς*» (Migne τόμ. 88 σελ. 1792, 1633). Ἀντιόχου μοναχοῦ λόγ. ΠΗ ΠΘ ΡΙΒ (Migne τόμ. 89 σελ. 1704, 1708, 1780) «*ὁ μοναχὸς οὐκ ἔχει ἑαυτοῦ ἐξουσίαν ἐν τινι, οὐδὲ θέλημα ἴδιον, Ζῶ γὰρ, φησιν, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός*» (αὐτόθι σελ. 1788). Ἀβ6α Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ λόγ. ἀσκητικόν (Migne τόμ. 90 σελ. 916).

τῆσαι ἡμᾶς, τοὺς τοιούτους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μετὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ τῇ κατὰ τὸ μοναστήριον καθιεροῦν ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἑαυτῶν περιουσίας ἐν τῷ μοναστηρίῳ, διότι κύριοι τούτων οὐκ ἔτι καθεστᾶσι ».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ μοναχὸς οὔτε διὰ δωρεᾶς αἰτία θανάτου οὔτε διὰ διαθήκης οὔτε διὰ πράξεως τινος ἐν ζωῇ δύναται νὰ μεταβιβάσῃ περιουσίαν τρίτοις¹ (N. 5).

Τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ οἱ κανόνες τῶν Συνόδων ἐκύρωσαν, ὡς π. χ. ὁ ἕκτος τῆς AB « Οἱ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσιν ἔχειν, πάντα δὲ τὰ αὐτῶν προσκυροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ. . . Μετὰ γάρ τοι τὸ μονάσαι, τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀπάντων, τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα, καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν, ἢ διατίθεσθαι, τούτοις παρακεχώρηται² ».

Θεόδωρος δ' ὁ Στουδίτης ἐν τοῖς περὶ ἀποταγῆς καὶ ἀποκάρσεως,³ περὶ μοναχοῦ προκειμένου, ἐδίδαξε « πᾶσιν ἀποτάξασθαι δεῖ, πάντων ἀπογυμνωθῆναι χρή, πάντων ἀπορραγῆναι δέον, καὶ σχέσεων, καὶ οἰκείων, καὶ φίλων, καὶ συγγενῶν, καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου κατὰ διάθεσιν ξενωθῆναι, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἀκολουθεῖν μέλλοντα τῷ Χριστῷ ».

§ 45. Πρὸ πάντων ὅμως ἡ τῆς ἀνικανότητος πρὸς διάθεσιν καὶ ἰδίαν κτῆσιν ἀρχὴ σπουδαιότατον κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ζήτημα ἐγέννησε, περὶ τῆς τύχης δῆλα δὴ τῆς πρὸ τῆς

¹ Πρὸς. Franz Sentis (ἐν Archiv. für Kathol. KR. τόμ. 14 σελ. 344 καὶ ἐπ.). Grospitsch αὐτ. σελ. 40.

Παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ἡ ἐν Τριδέντῳ Σύνοδος (ἐκδ. Ρώμης 1882 σελ. 209) Sess. XXV cap. II, ὁρίζει « Nemini igitur regularium, tam virorum, quam mulierum licet bona immobilia vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine conventus, possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporantur ».

² Πρὸς. καὶ σχόλια Ζωναρά « οἱ τῇ μοναχικῇ ζωῇ συντασσόμενοι, ὡς τεθνηκότες τῷ βίῳ λογίζονται », καὶ Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ (αὐτόθι).

³ Παρὰ Migne τόμ. 99 σελ. 1521. Πρὸς. καὶ διαθήκην αὐτοῦ (αὐτόθι σελ. 1820) καὶ Ἐπιστ. Στεφάνῳ (αὐτόθι σελ. 1557) « Ἐπεὶ ὁ γε ἀκριβὴς μοναχὸς καὶ δεσπότης κόσμου δι' ἀκτημοσύνης, οὐδὲ ἐν ἀργύριον κέκτηται ».

ἀποκάρσεως συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ γενομένου μοναχοῦ διαθήκης;

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου διάφοροι ἐδιδάχθησαν θεωρίαι. Ὅσοι ἐξέλαβον τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὡς ἐλάττωσιν καταστάσεως (*capitis deminutio*)¹ ἐθεώρησαν τὴν διαθήκην ἄκυρον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι αἱ πρὸ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς καταστάσεως διαθήκαι ἐκηρύσσοντο ἄκυροι ὑπὸ ρητῶν διατάξεων τοῦ νόμου, ἀφ' οὗ μάλιστα κατὰ κανόνα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἵνα ἔχῃ κῦρος διαθήκη καὶ ἐκτελεσθῇ, ἀπαιτεῖται ἡ ικανότης τοῦ διαθέτου νὰ ὑπάρχῃ, οὐ μόνον κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου². Ἐκ τῆς ιδέας ταύτης πολλοὶ συγγραφεῖς ἐθεώρησαν τοὺς μοναχοὺς ὡς ἐπέχοντας θέσιν, ὅτε μὲν ὑπεξουσίῳ τέκνῳ, ὅτε δὲ δούλῳ. Ὁ Lauterbach ἐν τῇ διατριβῇ *de solemnitatibus testamentorum*³ δικαίως καὶ ὀρθῶς ἀποδοκιμάζει τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὑποστηριζομένην γνώμην, ὅτι λόγῳ τῆς δουλικῆς καταστάσεως οἱ μοναχοὶ δὲν ἐκρίνοντο ἱκανοὶ νὰ χρησιμεύσωσιν οὐδὲ καὶ ὡς μάρτυρες εἰς διαθήκην, θεωρῶν αὐτοὺς μᾶλλον ὡς ἐλεύθερα πρόσωπα καὶ ἐκφραζόμενος ὡς ἑξῆς· «*alii de monachis idem affirmant, sed male quamvis enim in multis cum servis conveniant, revera tamen liberi sunt, et propterea ad hoc testimonio non arcendi*». Ὁ Κουϊάκιος⁴, ἐρμηνεύων τὸν Ν. 18 Πανδ. (28. 1) περὶ τῆς ἰσχύος τῆς διαθήκης τοῦ ἀπηγορευμένου (*cui lege bonis interdictum est*), κατὰ τὴν σαφῆ τοῦ ὁποίου διάταξιν ἡ πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως συνταχθεῖσα διαθήκη (*inter-*

¹ Γλῶσσα εἰς Νόμ. *Si qua mulier* καὶ Νεαρ. 5 κεφ. 5. Salycettus ἐπὶ τοῦ Ν. 13 Κ. (1. 2.). Περὶ τῆς προσωπικῆς καταστάσεως τῶν μοναχῶν πρὸς Groschwitz αὐτόθι § 10 *De statu regularium* σελ. 61 καὶ ἐπ.

² Μόνον ἐπὶ παράφρονος καὶ ἀσώτου φαίνεται ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἀπέδλεπον εἰς τὴν ἱκανότητα μόνον κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης L. 18. (28. 1.) L. 9 C. (6. 22.) Ἀρμ. (E I) 10.

³ *Disput. CXXXIV thes.* 20.

⁴ *Ad titul. Cod. 51. lib. 9.* (tom. IX col. 2260).

dictione vetustius) ἔρρωται, παραβάλλει πρὸς τὴν λύσιν ταύτην καὶ τὴν περίστασιν ὅταν τις γένηται μοναχός, λόγῳ δὲ τοῦ ὅτι ὁ μοναχισμὸς δὲν εἶνε ἐλάττωσις καταστάσεως καὶ τῆς εἰδικῆς τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Ἰουστινιανοῦ διατάξεως, δέχεται ὅτι ἡ διαθήκη τοῦ μοναχοῦ ἢ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως διατυπωθεῖσα δὲν ρήγνυται (Novella 5 monachismo desinit habere jus testamenti faciendi, sed quod ante monachismum fecit, valet, quia monachismus non est capitis deminutio). Ὁ Bartolus¹ καὶ ὁ Fachineus² ἀπέκρουσαν ἐπίσης τὴν θεωρίαν, τὴν στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἐλαττώσεως καταστάσεως, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ οὗτοι τῆς Νεαρᾶς 5, καθ' ἣν ἐξασφαλίζεται τὸ κῦρος τῆς διαθήκης· τῇ γνώμῃ δὲ ταύτῃ, καὶ ὅτι αἱ Νεαραὶ 5 καὶ 76 σκοπὸν εἶχον νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὡς ἐγκύρους τὰς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως διατυπωθείσας τελευταίας βουλήσεις τῶν μοναχῶν διὰ τῆς ρήσεως « ἄδειαν χρῆσθαι καθ' ὃν βούλονται τρόπον » καὶ « ὃν βούλονται τρόπον τὰ οἰκεῖα διατιθέναι πράγματα », ἠκολούθησαν πολλοὶ συγγραφεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ Covarruvias³ ὁ Ἰσπανὸς Βάρτολος, τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἐπικαλούμενος ὁ Böhmer⁴ μετὰ τῆς τοῦ Lauterbach κατατάσσεται μετὰ τῶν θεωρούντων τὴν διαθήκην ἔγκυρον ἀποκρούων τὴν ἐναντίαν θεωρίαν καὶ ἀναφωνῶν: Quomodo ergo rumpi potest, quod antea legitime conditum erat, cum, eo salvo, testator monasterium intrare queat? ⁵

Καὶ τὴν ἀντίθετον ὅμως γνώμην οὐκ ὀλίγοι τῶν παλαιότε-

¹ Comment. ad Cod. ἐπὶ τῆς Authentica Si qua mulier ad l 13 C. (1. 2.) πρὸς. Hellmann σελ. 37 σημ. 27.

² Controversiæ juris libr. VI cap. 14. Franz Zech de jure rerum ecclesiast. tom. IV sect. IV § 482.

³ Ad. εἰς c. 2. X de testam. N° 10. πρὸς. καὶ Vasquius Controvers. illustr. aliarumque frequent. libri tres (Frankfurt 1572) libr. III. contr. 102 n^o I. Manz Tractatus de testam. valido vel invalido (Ulm 1726) tit. II. p. 103 § 267. Brunnemann ad authent. Si qua mulier n° 6.

⁴ J. Eccl. tom. IV lib. III tit. XXV (ἔκδ. 1756 σελ. 969).

⁵ Böhmer, αὐτόθι.

ρων νομικῶν¹ παρεδέχοντο διδάσκοντες, ὅτε μὲν ὅτι ὁ μοναχισμὸς ἀποτελεῖ ἐλάττωσιν καταστάσεως, ὅτε δὲ ὅτι ὁ μοναχὸς ἐπέχει τόπον ὀψιγενεοῦς· τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπεστήριξεν ὁ Ἰούλιος Κλάρος² καὶ πολλοὶ ἄλλοι συγγραφεῖς³, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοιούτων θεωριῶν, ἄλλοι μὲν ἔπλασαν τὴν διαστολήν, ἵνα τότε μόνον ἔχη κύρος ἡ διαθήκη, ὅταν ὁ διαθέτης ὥρισεν ἐν αὐτῇ τὴν νόμιμον μοῖραν ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου (ὀψιγενεοῦς), ἄλλοι δὲ πάλιν διέκριναν τὰς ἐξῆς περιστάσεις, ἐὰν μὲν ὁ διαθέτης ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐπικειμένην εἰς τὸ μοναστήριον εἰσοδὸν τοῦ συνέταξε διαθήκην, τότε αὕτη διατηρεῖ τὸ κύρος της, ἐὰν ὅμως συνέταξεν αὐτὴν πρὶν ἢ σκεφθῇ περὶ τοῦ μονάδος βίου καὶ μὴ ἔχων ὑπ' ὄψει αὐτόν, τότε εἶνε ἄκυρος⁴. Κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην διάκρισιν, προήχθησάν τινες νὰ παραδεχθῶσιν a contrario, ὡς δευτερεύοντα λόγον τῆς ἀκυρώσεως τῆς διαθήκης, τὸ τεκμήριον τῆς ἀνακλήσεως τῆς διαθήκης διὰ τῆς ἐπελθούσης μετ' αὐτὴν σκέψεως πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὴν εἰς αὐτὸν τροπήν.

Γενικῶς ἡ θεωρία, καθ' ἣν τὸ μοναστήριον ἐξομοιοῦται ὀψιγενεῖ ὡς πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ μοναχοῦ, στηρίζεται πρὸ πάν-

¹ πρβ. Hellmann σελ. 39 αὐτόθι, ὅστις ἀναφέρει τοὺς ἐξῆς Joh. Teutonicus ἐπὶ τοῦ decretum Gratiani εἰς c. 9 C. XIX quæstio 3ra non extantibus (Basileæ 1511). Gul. Durandis Speculum juris (Frankf. 1612) lib. IV partic. III de statu monachorum fol. 412 N° 55 καὶ ἐπ. Joh. Andreæ Novella super Decretalibus (1512) ad. c. 8 X de probat. 2. 19.

² Receptæ Sententiæ (1579) lib. IV § testamentum.

³ Joa. ab. Imola Comment. in 5 libros Decretalium (Venet. 1575) ἐπὶ τοῦ c. 1 X. de testament. N° 11. Sichardus Prælectiones in Codicem (Basel 1565) tom. II Rubrica, qui testam. fac. poss. N° 7 σελ. 248 καὶ ἐπ. Panormitanus abbas de Tudichis Comment. in 5 libr. Decretal. tom. II par. II εἰς c. 8 X de probat. (Hellmann αὐτόθι)

⁴ Τοιαύτας διακρίσεις ποιεῖται ὁ Panormitanus l. c. Bartolus ἐπὶ τῆς Authent. Si qua mulier, ὁ Brunnemann Comment. in Codicem αὐτόθι (πρβ. Hellmann σελ. 39) Brunnemann ad auth. Si qua mulier n° 6. Ferdin. Vasquius quæst. illust. c. 102 n. 2 καὶ ἐπ. οὗς ἀποκρούει ὀρθῶς ὁ Boehmer βιβ. III. τίτ. XXV § 20 τόμ. II.

των ἐπὶ τῆς Νεαρᾶς 123 κ. 37 καὶ ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου 8 βιβ. II τίτ. XIV τοῦ Κανονικοῦ δικαίου τῶν Δυτικῶν (decretales) καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸ διατάξεως Ἰννοκεντίου τοῦ III ἔτει 1207 πρὸς τὸν ἀββᾶν καὶ τὴν μονὴν τοῦ Cassen, τὸ ὁποῖον καθιέρωσε τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τῆς Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ ἀνισχύρου δῆλα δὴ τῆς κληρονομικῆς ἀποκαταστάσεως ἐπὶ ἀπαιδία¹. Ἐπειδὴ δ' ὁ ὅρος τῆς ἀπαιδίας ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ Ἰννοκεντίου καὶ τοῦ Κανονικοῦ δικαίου ἐξάγεται ὅτι εἶνε ἀνίσχυρος καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ βεβαρημένος τῷ καταπιστεύματι μοναχὸς ἤθελε καταλίπη τὸ μοναστήριον, οἱ νομοδιδάσκαλοι τοῦ μεσαίωνος ἐξωμοίωσαν τὸ μοναστήριον τῷ ὀψιγενεῖ, καὶ ἐφήρμοσαν ἐπὶ τῆς διαθήκης τοῦ μοναχοῦ τὰς ἐκ τῆς ἐπιγεννήσεως τέκνου συνεπείας, καὶ ἰδίως ὅταν ἡ διαθήκη δὲν περιεῖχε μερίδα νόμιμον ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου, ὅτε ἐκρίνετο ἐπιεικῶς ἔγκυρος.

Ἄλλ' αἱ θεωρίαι αὗται τῆς παλαιοτέρας ἐπιστήμης ἀπεκρούσθησαν παντελῶς ὑπὸ τῶν νεωτέρων συγγραφέων. Ὅντως δὲ πλεῖστα εἰσὶ τὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα ἠδύναντο νὰ ἀντιταχθῶσι κατ' αὐτῶν. Ἐν πρώτοις, ἐάν τις ὑποτεθῇ ὅτι μετὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον εἴσοδον καὶ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης ἐπιγεννᾶται πράγματι τέκνον, θὰ ἔχωμεν τότε δύο ὀψιγενεῖς δια-

¹ Si rogatus restituere totam hereditatem, eo sine liberis decedente intret monasterium, evenescit fideicommissum, et hereditas applicatur monasterio.

Ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ Ἰννοκεντίου πρὸς τὴν μονὴν Cassen σημειωτέον τὰ ἑξῆς· Δύο ἀδελφοὶ ἀπῆλθον παρὰ τοῦ μοναστηρίου τὴν παράδοσιν κληρονομίας τοῦ ἀδελφοῦ των, ὅστις εἶχεν ὀνομάσῃ κληρονόμον διὰ διαθήκης τὸν υἱὸν τοῦ Μ. ὑπὸ τὸν ὅρον, ἐάν ἀπέθνησκεν οὗτος ἄπαις, ἡ κληρονομία νὰ περιέρχεται αὐτοῖς· φαίνεται δ' ὅτι ὁ Μ. εἶχεν ἀφιέρωσιν αὐτὴν εἰς τὴν μονὴν Cassen καὶ κατόπιν ἀπέθανεν ἄπαις· μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἡ Διάταξις ἀναγράφει τὸ δόγμα « *intelligendum non erat sine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit* ». Ἐξ αὐτῆς τῆς ρήσεως ἐξήγαγον οἱ νομικοὶ τῆς ἐσπερίας τὴν θεωρίαν τοῦ ὀψιγενοῦς. Ἀπερρίφθη δὲ ἡ ἀπαίτησις τῶν διεκδικούντων τὴν κληρονομίαν κυρωθείσης τῆς γνώμης τοῦ Συνδίκου τῆς μονῆς, καὶ τοὶ ἐκεῖνοι ἰσχυρίζοντο καὶ ὅτι ἡ ἀφιέρωσις ἐγένετο ὄντος τοῦ Μ. ἀνηλίκου καὶ ὅτι οὗτος ἀνεκάλεσεν αὐτὴν ἅμα ἐνηλικιωθεὶς (et quoad facti pœnitens, quoad fervore infirmitatis fecerat, post convalescentiam revocavit).

φόρου φύσεως ανατρέποντας τὴν διαθήκην. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι τις διὰ διαθήκης ἡξίωσε δι' ὑποκαταστάσεως ἢ ἀποκαταστάσεως τὸ μοναστήριον ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως ἄπαιδος τοῦ γραφέντος καὶ βεβαρημένου κληρονόμου, καὶ ὁ βεβαρημένος οὗτος εἰσέλθῃ εἰς μοναστήριον¹, πῶς τότε θὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ περὶ ὀψιγενοῦς θεωρία; Ἐχομεν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ὅπερ ἐκμηδενίζει τὴν αἵρεσιν τῆς ἀπαιδίας δυνάμει τῆς Ν. 123 κ. 37, καὶ οὐχὶ τὸ νομικὸν πρόσωπον τοῦ μοναστηρίου· ἄρα γε πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐπέχει τόπον ὀψιγενοῦς; τίς δύναται νὰ ἀπαντήσῃ καταφατικῶς; Ἐὰν ὁμῶς ἐκλάβωμεν τὴν διάταξιν τῆς ρηθείσης Νεαρᾶς ὡς βάσιν ὀρθῶν θεωριῶν, τότε καὶ ἡ ἐπὶ ἀγαμίας αἵρεσις κατὰ τὰ ἀνωτέρω δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο, καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ μοναστήριον ἐπέχει τόπον συζύγου, διότι οὐ μόνον περὶ αἵρέσεως ἀπαιδίας, ἀλλὰ καὶ περὶ αἵρέσεως ἀγαμίας ποιεῖται λόγον ἡ Νεαρά.

Οὐδεμίαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχωσιν αἱ περὶ ὀψιγενοῦς ἀρχαὶ πρὸς τὴν τοῦ μοναχοῦ διαθήκην, καὶ διότι κατὰ τὸν νόμον ὁ ὀψιγενὴς κληρονομεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ μετὰ θάνατον καὶ οὐχὶ ζῶντα², ρήγνυσι δὲ τὴν ὑπάρχουσαν διαθήκην, ἐν ᾧ ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ μοναστήριον, τοῦτο καταλαμβάνει τὴν περιουσίαν τοῦ οὐχὶ *jure hereditatis* ἀλλὰ *titulo professionis*. Δικαίως ἄρα καὶ λίαν ὀρθῶς ὁ Hellmann ἀποκρούων τὴν θεωρίαν τοῦ ὀψιγενοῦς ἀποκαλεῖ αὐτὴν ἀτοπίαν καὶ χίμαιραν τῆς ἐπιστήμης τοῦ μεσαίωνος καὶ δὲν διστάζει ν' ἀπορρίψῃ ὡς μὴ ὑγιεῖς τὰς δόξας, αἵτινες πρὸς διάρρηξιν τῆς διαθήκης διακρίνουσιν, ἐὰν ὁ μονάσων συνέταξεν αὐτὴν ἀποβλέπων εἰς τὸν μονάδα βίον (*ob cogitationem monasterii*) ἢ οὐ.

¹ Ἐὰν εἴπῃ τις δῆλα δὴ, ὀνομάζω κληρονόμον μου τὸν Α, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἄπαις (ἢ ἄγαμος) ἐπιθυμῶ νὰ περιέλθῃ ἡ περιουσία μου εἰς τὸ Μοναστήριον Β, ὁ δὲ Α. καταταχθῇ μοναχός.

² Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἐπιτεχθεὶς πρὸ τοῦ πατρὸς ἢ προδιατυπωθεῖσα διαθήκη δὲν ρήγνυται. L. 12 (28.3) Βασιλ. 23 (39. 1). Ulpiani fr. XXIII 6.

Ἐπίσης οὐδαμοῦ τοῦ νόμου στηρίζεται καὶ ἐσχάτως ἡ μαρτημένη ἐστὶν ἡ θεωρία, ἥτις δέχεται τὴν ἀκύρωσιν τῆς διαθήκης ἐπὶ τῇ προϋποθέσει τεκμηρίου ἢ πλάσματος σιωπηρᾶς ἀνακλήσεως αὐτῆς διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος· ἐὰν λάβωμεν μάλιστα ὑπ' ὄψει τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, δὲν φαίνεται τοῦτο καθιεροῦν διὰ τεκμηρίων ἀπλῶν ἀνάκλησιν ἐγκύρου διαθήκης, διότι ἀπαιτεῖ ἢ νεωτέραν διαθήκην ἢ ἐξαφάνισιν τῆς πρώτης¹.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ μεταβάλωσι τὴν κατάστασιν τοῦ μοναχοῦ εἰς ἐλάττωσιν προσωπικότητος (*capitis deminutio*) καὶ ὑπεξουσιότητα, ἵνα οἰκοδομήσωσιν ἐπ' αὐτῆς λόγον ματαιώσεως τῆς διαθήκης (*irritum*), εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν συμβιβάζεται οὔτε τοῖς κειμένοις νόμοις οὔτε τῇ λογικῇ. Ἐὰν ᾗτο ἀληθὴς τοιαύτη θεωρία, τότε καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ἐκεῖνοι δὴλα δὴ οἵτινες ὑποβάλλονται εἰς περιορισμοὺς πρὸς διάθεσιν περιουσίας², πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑπαγόμενοι εἰς ἐλάττωσιν καταστάσεως, ἰδίως δὲ οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι, ἐν ᾧ ἂφ' ἐνὸς ὑφίστανται πλείστους περιορισμούς³, ὡς εἶδομεν, ἂφ' ἐτέρου λύονται τῆς ὑπεξουσιότητος ἐὰν ὑπῆρξαν ὑπεξούσιοι. Ἡ ἀδυναμία τῆς διαθέσεως ὠρισμένης περιουσίας δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε γνώρισμα τῆς ὑπεξουσιότητος καὶ προσωπικῆς καταστάσεως ἐλάττωσιν.

¹ Cancellatio· ἡ διὰ διαγραφῆς ἢ ἄλλης πράξεως καταστρεφούσης τὴν διαθήκην ἐνέργεια ἐπὶ μόνῃς τῆς ἰδιογράφου διαθήκης σήμερον ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ συμβῇ, διότι αὕτη ὑπάρχουσα εἰς χεῖρας τοῦ διαθέτου δύναται νὰ καταστραφῇ. Ἐπὶ τῶν δημοσίων ὅμως τῶν συντασσομένων μάλιστα ἐνώπιον Συμβολαιογράφου δὲν εἶνε δυνατὴ (Πρὸς. καὶ Καλλιγᾶ σελ. 317).

Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Hellmann ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς θεωρίας τοῦ τεκμηρίου ἐγκείται καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι περιορίζει τὸ ζήτημα τῆς ματαιώσεως τῆς διαθήκης μόνον εἰς τὴν περίστασιν, καθ' ἣν συνετάχθη αὕτη χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει τὸ μοναστήριον, ὅταν δὲ γραφῇ τοῦτο κληρονόμος ἢ διαθήκη θεωρεῖται ἐγκυρος.

² Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ἰδίως Ἐκκλησι. Δίκαιον. πρὸς. Καρχηδ. καν. AB' ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ὁ Γρατιανὸς κατήρτισε τὴν *quaestio* III c. XII c. I. (ἐκδ. Böhmmer σελ. 606) (ἴδ. καὶ c. 1. 2. C XII qu. III καὶ ἰδίως c. 1. 2. C XII qu. IV καὶ c. 1 C XII qu. V).

³ Κατὰ Γρατιανὸν «*testamenta vero non licet eis conficere nisi de rebus propriis*» (c. 1 C. XII qu. V).

§ 46. 'Αλλ' ἐὰν δὲν δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἀναλογιῶν καὶ θεωριῶν τοῦ μεσαίωνος, οὐχ ἥττον κλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην, καθ' ἣν ἡ διαθήκη κατὰ τὸ δίκαιον τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ματαιοῦται (*testamentum irritum*).¹ Ἡ γνώμη αὕτη σύμφωνος τυγχάνει τῷ πνεύματι τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου· ὁ μοναχός, ἀφ' οὗ δὲν δύναται νὰ εἶνε κύριος περιουσίας μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, ἅτε κατὰ Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν «τεθνηκῶς χθονίοισι, ἐπουρανίοισι μεμνηλώς», δὲν δύναται νὰ κληρονομηθῇ ἐκ διαθήκης, ὡς κατὰ τὸν Οὐλπιανὸν «*filius familiae testamentum facere non potest, quoniam nihil suum habet ut de eo testari potest*»².

Τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ μοναχός δὲν δύναται νὰ συντάξῃ διαθήκην ἐνόμισάν τινες ὅτι εὐρίσκουσιν ἐξαιρέσιν ἐν τῇ περιστάσει ὑπάρξεως τέκνων (Νεαρᾶς 5 κεφ. 5 καὶ 76 καὶ 123 κεφ. 38), ἀλλ' ὀρθῶς ἀπεκρούσθη ἡ ἐκδοχὴ αὕτη, διότι ὁ Ἰουστινιανὸς ἐνόησεν ἀναμφιβόλως νὰ παράσχῃ ἐξαιρετικὸν πρόνομιον τοῖς τέκνοις, ἀλλὰ τὸ πρόνομιον τοῦτο ἔγκειται ἐν τῷ δικαιώματι ἐκτελουμένης διανομῆς (*divisio*) ἢ πράξεως ἐν ζωῇ³ καὶ οὐχὶ ἐν δικαιώματι διαθήκης. Ἡ ἐννοια αὕτη καὶ ἐκ τοῦ γράμματος καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν Νεαρῶν ἐξάγεται, ἣν δὲν δύναται καὶ νὰ θέσῃ ἐν ἀμφιβολίᾳ ἡ πρόνοια τῆς διαφυλάξεως ὠρισμένης μοίρας ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ τῆς μονῆς⁴, ἥτις κατὰ τὸν θάνατον τοῦ μοναχοῦ κανονίζεται καὶ δι' ἀγωγῆς (*ex lege*) κατὰ τοῦ μοναστηρίου ἀπαιτεῖται⁵.

¹ Τοῦτο δέχεται καὶ ὁ Hellmann σελ. 73 καὶ ἐπ. Πρ6. καὶ Singer σελ. 27.

² *Fragm. XX 10* καὶ Παπινιανοῦ ἐν l. 11 § 2 (37.11).

³ Singer σελ. 29.

⁴ Ἡ λύσις αὕτη δίδεται ὀρθῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Hellmann (σελ. 71) καὶ ὑπὸ τοῦ Singer (σελ. 29-30). Κατὰ τὸν Groschwitz ὅμως εἶνε ἰσχυρὰ ἡ ὑπὲρ τῶν τέκνων διαθήκη, ἀφ' οὗ ἐξαιρετικῶς καὶ γενικῶς καὶ ρητῶς διὰ τῆς Νεαρᾶς 5 καὶ 123 ἡ διάθεσις γενικῶς ὑπὲρ τῶν τέκνων ἐπετράπη.

⁵ Singer σελ. 30.

§ 47. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πρὸς διατροφήν ἀπαίτησις εἶνε ἀνεξάρτητον χρέος ἐκ τοῦ νόμου, καὶ δύναται ἀναντιρρήτως νὰ ἐνασκηθῇ ἀγωγή κατὰ τοῦ ὑποχρέου μοναχοῦ καὶ δὴ κατὰ τοῦ μοναστηρίου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ. Ἡ ἐν Γάγγρα Σύνοδος μάλιστα ἀνάθεμα ἐκήρυξε διὰ τοῦ 15 κανόνος κατὰ τῶν γονέων ἐκείνων, οἵτινες λόγῳ θεοσεβείας καὶ ἀσκήσεως καταλιμπάνουσι καὶ δὲν τρέφουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἀποδοκιμάσασα τὴν αἵρεσιν τῶν Εὐσταθιανῶν, οἱ ὅποιοι συνεβούλευον τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ 16 κανόνος ἀναθεματίζει τὰ τέκνα τὰ ἐγκαταλείποντα τοὺς γονεῖς λόγῳ ἀσκήσεως.

§ 48. Πρὸς κανονισμόν τῆς νομίμου μερίδος λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ κατὰ τὴν εἰσοδόν του εἰς τὸ μοναστήριον, τὸ ὅποιον παραλαμβάνει αὐτήν· ἀλλ' ἐὰν ἡ περιουσία αὕτη αὐξηθῇ διὰ προσθήκης ἄλλης ἔξωθεν τῷ μοναχῷ ἢ ὅπωςδῆποτε ἄλλοθεν προελθούσης μετὰ τὴν εἰσοδον, ὁ Hellmann ἐρμηνεύων τὸ κατὰ τὸν Ἰουστινιανὸν δίκαιον διδάσκει¹ ὅτι ἡ πρόσθετος αὕτη περιουσία δὲν συνυπολογίζεται, οὐδὲ συναριθμεῖται πρὸς κανονισμόν τῆς νομίμου μοίρας, ἀποθνήσκοντος τοῦ μοναχοῦ, καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς ἀνικανότητός του πρὸς ἀπόκτησιν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ἄλλης περιουσίας, διότι αὕτη ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ μονῇ. Ἐκτὸς ὅμως τοῦ ὅτι ἐκ τοῦ τελευταίου χωρίου τοῦ κεφαλαίου 38 τῆς 123 Νεαρᾶς καὶ ἐκ τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἐξάγεται τις περιορισμὸς ὡς πρὸς τὴν νόμιμον μοῖραν, ἣν οὐδέποτε ἀπορροφᾷ τὸ μοναστήριον, ἀλλὰ παραφυλάττει ἀκεραίαν, μᾶλλον τὸ ἐναντίον τῆς δόξης τοῦ Hellmann ἀποδείκνυται διὰ τῶν γενικῶν ἐκφράσεων τοῦ νομοθέτου, ἐπιτρέποντος τῷ μοναχῷ καὶ μετὰ τὴν εἰσοδον τὴν διανομὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων μεταξὺ τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων, καὶ μὴ ποιουμένου μάλιστα διάκρισιν, ἐὰν ἡ νόμιμος μοῖρα περιορίζηται μόνον εἰς τὴν κατὰ τὴν ἀπόκαρσιν εἰσκομιζομένην

¹ αὐτόθι σελ. 85.

οὐσίαν. Εἶνε δὲ πεπλανημένη ἡ θεωρία τοῦ Hellmann καὶ διότι, ἐάν τις ὑποθέσῃ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν εἶχε περιουσίαν κατὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον εἰσοδὸν του, ἀποκτήσῃ δὲ κατόπιν π. χ. ἐκ πατρικῆς κληρονομίας, οἱ παῖδες αὐτοῦ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον οὐδὲν λήψονται. Ὁρθότερον ὁ Böhmer¹, ὅστις ἀφ' οὗ τίθεται τὴν ἀρχὴν «*imo quicquid monachus constante professione acquirit, monasterio acquirit, et ita hereditas ei deferri potest, quam monasterium nomine ejus capit, et de qua amplius disponere nequit*», προστίθεται², *Notandum tamen est acquiri bona monasterio vel ordini, salva tamen legitima iis præstanda, quibus jure assignata est* (auth. nunc autem C. de episc. et cler.), quæ tamen demum post mortem monachi debetur», καὶ περιλαμβάνει τοιοῦτο-τρόπως πᾶσαν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ, ἐξ ἧς ἐξακτέα τυγχάνει ἡ νόμιμος μοῖρα³.

Περὶ τοῦ μέσου, δι' οὗ οἱ ἀναγκαῖοι κληρονόμοι ἀπαιτοῦσι τὴν ἀνήκουσαν αὐτοῖς νόμιμον μοῖραν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ, παρέχεται ἀναμφιβόλως ἡ ἐπὶ τῶν Νεαρῶν 5 καὶ 123 στηριζομένη προσωπικὴ ἀγωγή κατὰ τοῦ μοναστηρίου (*conditio ex lege*)⁴.

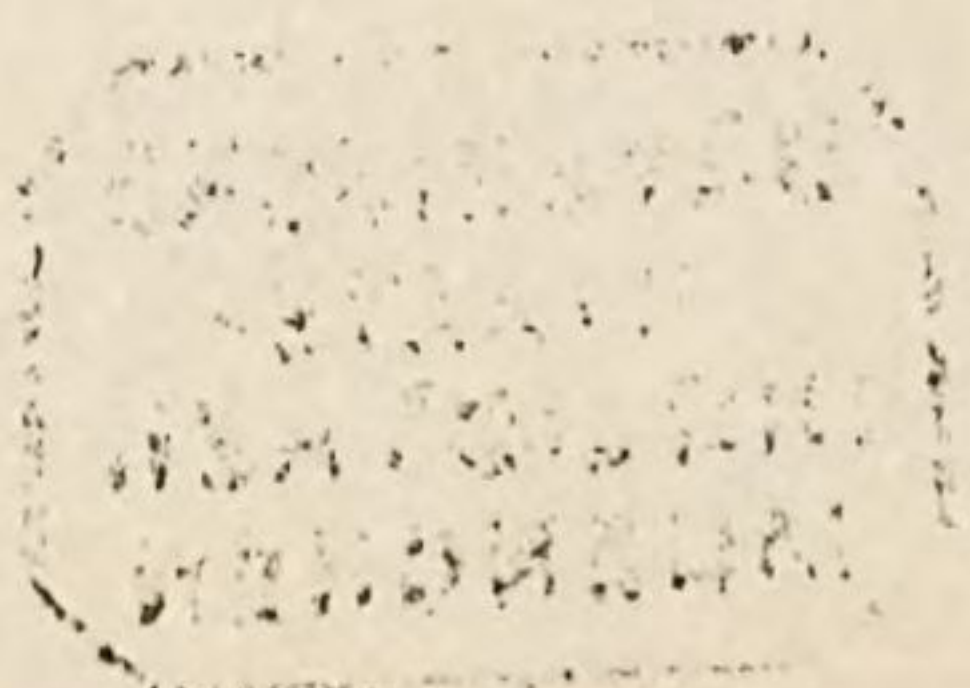
§ 49. Ἐπὶ δὲ τῆς τύχης τῆς αἰτία θανάτου δωρεᾶς, κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον, ἣν ὁ μοναχὸς ἐποιήσατό τινι πρὸ τῆς εἰσό-

¹ III XVII. XIX.

² αὐτόθι § XX.

³ Ἡ λύσις αὕτη συνάδει καὶ τῷ παρ' ἡμῖν κρατοῦντι Βυζαντιακῷ δικαίῳ, καθ' ὃ ἡ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν περιουσία τοῦ μοναχοῦ ἀνήκει αὐτῷ κατὰ κυριότητα. (Νεαρ. 5 Λέοντος). Ἀλλὰ περὶ τούτων κατωτέρω. Περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς νομίμου μοίρας ἐν περιπτώσει μεταθέσεως τοῦ μοναχοῦ ἐπίσης κατωτέρω.

⁴ Hellmann σελ. 85 καὶ 86, ὅστις δὲν θεωρεῖ ἀρμόζουσαν τὴν ἐπὶ ἀστοργίᾳ μέμφιν. Καὶ ὄντως οὐδεὶς περὶ μέμφεως λόγος δύναται νὰ γένηται κατὰ τὸν Hellmann ὡς θεωροῦντα μετὰ τὴν διαθήκην τοῦ μοναχοῦ. Ὅτι διὰ τῆς ἀγωγῆς *ex lege* ἀπαιτοῦσι τὰ τέκνα τὴν μοῖραν αὐτῶν δέχεται καὶ ὁ Singer (σελ. 30). Κατὰ τὴν Νεαρὰν 5 τοῦ Λέοντος ὅμως ἡ λύσις αὕτη ἐφαρμόζεται, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ διαθήκη. Ὅταν ὁ μοναχὸς διὰ διαθήκης ἢ δωρεᾶς ἐξήντηλσε τὴν περιουσίαν του ἡ μέμφις καὶ αἱ κοινῶς κρατοῦσαι ἀρχαὶ ἐφαρμόζονται.

δου του, ἐφαρμοστέαι εἰσὶν αἱ κοινῶς ἰσχύουσαι ἀρχαί. Ὁ δωρητὴς μέχρι τοῦ θανάτου του δύναται ν' ἀνακλησῇ αὐτήν, μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ὅμως τὸ δωρηθὲν ἅμα τῇ ἀνακλήσει περιέρχεται τῇ μονῇ. Ὡς εἶνε γνωστόν, ἡ αἰτία θανάτου δωρεᾶ δύναται νὰ τελεσθῇ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἡ κυριότης θὰ περιέλθῃ τῷ δωρεοδόχῳ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δωρητοῦ, καὶ οὗτος τότε διατηρεῖ τὴν κυριότητα μέχρι τοῦ θανάτου του¹, ἢ μεταβιβάζει ὁ δωρητὴς τὴν κυριότητα ἀμέσως ὑπὸ τὴν συμφωνίαν ὅτι θὰ περιέλθῃ αὕτη πάλιν τῷ δωρητῇ, ἐὰν ὁ διαλυτικὸς ὅρος ὁ τεθεὶς ἐξέλθῃ, οἷον ἐὰν παρέλθῃ ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου, ἢ ὁ δωρησάμενος ἐπιζήσῃ προαποθνήσκοντος τοῦ δωρεοδόχου², εἰς τὰς περιστάσεις δὲ ταύτας κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἡ δωρεᾶ δύναται νὰ τελεσθῇ διὰ παντὸς τρόπου μεταβιβάσεως κυριότητος, ὡς π. χ. *mancipatio*, *in jure cessio*, *traditio*³.

Ὁ Hellmann ἐξετάζων τὴν τοιαύτην δωρεὰν εὕρισκει ὅτι, ἂν αὕτη εἶχε τελεσθῇ διὰ παραδόσεως ἢ ἐκχωρήσεως ἢ ἀφέσεως, ἢ μεταγενεστέρα εἴσοδος τοῦ δωρητοῦ τῇ μονῇ δὲν κλονίζει τὸ κύρος αὐτῆς ἐὰν δὲν ἀνακληθῇ· τοῦναντίον δὲ θεωρεῖ ματαιομένην αὐτὴν γενομένην ἄνευ παραδόσεως ὑπὸ τὸν ὅρον ἐπιβιώσεως τοῦ δωρεοδόχου, λόγῳ ἐλλείψεως ὑποχρέου κληρονόμου πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς δωρεᾶς καὶ ἂφ' οὗ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν πάντα τὰ πράγματα τοῦ μοναχοῦ προσκυροῦνται τῷ μοναστηρίῳ « καὶ οὐκ ἔσται κύριος κατ' οὐδένα τρόπον ».

Τὴν τελευταίαν ταύτην λύσιν ἀποκρούει ὁ Singer ὡς παντελῶς ἐσφαλμένην (*ganz und gar unrichtig*)⁴, διότι ἀντικείμενον τῆς νομικῆς πράξεως τῆς τοιαύτης δωρεᾶς δὲν εἶνε μοῖρα ἐκ τῆς κληρονομίας, ἀλλὰ χρέος κοινόν, ὡς πᾶς ἄλλος τις πιστωτὴς

¹ L. 2 L. 29 (39. 6) L. 15 (40. 1).

² L. 29 4 (39. 6).

³ Πρβ. καὶ Ἀρμεν. Γ 1. 5. Πρβ. περὶ τούτων καὶ Dernburg Pandekten III § 117. A. Tewe's System des Erbrechts § 124 (ἐκδ. II). Ἐν Ἑλλάδι ἡ μεταγραφὴ ἐπέχει τόπον παραδόσεως.

⁴ σελ. 31-32.

δύναται ν' απαιτήσει τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους, οὕτω καὶ ὁ δωρεοδόχος, ἂν ἀνακλησὶς τῆς δωρεᾶς δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ μοναχοῦ. Ἡ αἰτία θανάτου δωρεᾶ ἐπὶ ἀναβλητικῇ αἰρέσει εἶνε πρᾶξις μεταξὺ ζώντων (*praesens praesenti dat*), καὶ ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις ὑφίσταται πλήρης ἀφ' ἧς ἐποχῆς κατηρτίσθη, ἡ δωρεὰ κατ' ἀκολουθίαν ἡ συναφθεῖσα ὑπὸ τὴν αἵρεσιν μὴ ἐπιβιώσεως τοῦ δωρητοῦ, οὐδόλως παραλύεται ἢ ρήγνυται πρὸς ὄφελος τῆς μονῆς, ἂν ρητῶς ἢ σιωπηρῶς δὲν ἀνακληθῇ· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἂν ὁ δωρητὴς ὁ γενόμενος μοναχὸς προαποβιώσῃ, ἡ δωρεὰ μὴ ἀνακληθεῖσα θεωρεῖται τελεία καὶ ὑποχρεωτική.

Ἡμεῖς οὐχ ἤττον κλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Hellmann ὡς ὀρθοτέραν. Τὸ ἀντικείμενον τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως τελεσθείσης αἰτίας θανάτου δωρεᾶς διὰ τρόπου τινὸς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, δὲν ἀποτελεῖ μέρος τῆς εἰσκομιζομένης ἐν τῷ μοναστηρίῳ περιουσίας. Ἐν δικαίωμα μόνον κέκτηται ὁ μοναχός, τὸ τῆς ἀνακλήσεως, ἂν διεφυλάξατο αὐτό· δὲν ἐνασχεῖ αὐτὸ μέχρι τοῦ θανάτου του, ἡ δωρεὰ διατηρεῖται ἀκλόνητος *ex tunc*. Ἐν τῇ περιπτώσει ὅμως τῆς ἐπὶ ἀναβλητικῇ αἰρέσει ἢ ἐπὶ ὑποσχέσει αἰτία θανάτου δωρεᾶς, τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς εὐρίσκεται ἔτι ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ δωρητοῦ, ὅταν δ' οὗτος γένηται μοναχὸς μετατίθῃσιν αὐτὸ τῇ κυριότητι τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ δωρεὰ λοιπὸν ματαιοῦται, ὡς ἡδύνατο νὰ ματαιωθῇ, ἂν διὰ τινος ἄλλου κοινοῦ τρόπου, π. χ. πωλήσεως, μετεβίβαζεν ὁ δωρητὴς τὸ ἀντικείμενον τῆς δωρεᾶς.

Τὸ τῆς ἀνακλήσεως δικαίωμα ὡς προσωπικὸν ἀνήκει, ἐννοεῖται, τῷ μοναχῷ καὶ οὐχὶ τῷ μοναστηρίῳ· οὗτος μόνον δικαιοῦται νὰ ἐνασκήσῃ αὐτό¹.

¹ Hellmann αὐτόθι: σελ. 80.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ ἐπαγωγῆς κληρονομίας εἰς μοναχόν καὶ περὶ κτήσεως αὐτῆς.

Ἰουστινιάνειον καὶ μεταγενέστερον δίκαιον

§ 50. Ἐπαγωγή κληρονομίας εἰς μοναχόν.

§ 51. Θεωρεῖται κανονομαθῶν καὶ νομικῶν.

§ 52. Κριτικὴ ἔρευνα αὐτῶν.

§ 53. Quid juris ἂν ὁ μοναχὸς πρὸ τῆς ἀποδοχῆς ἀποθάνῃ.

§ 54. Μεταγενέστερον δίκαιον.

§ 55. Δικαίωμα προσβολῆς διαθήκης ἢ αἰτία θανάτου δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ.

§ 56. Κληροδοτήματα.

§ 50. Ἐπὶ τῆς ἐπαγωγῆς κληρονομίας εἰς τὸν μοναχὸν καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ κτήσεως αὐτῆς πολλὰ ζητήματα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ἰουστινιανείου καὶ τοῦ Κανονικοῦ δικαίου ἠγέρθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τῆς Ἑσπερίας. Ἡ ἐξέτασις δὲ αὐτῶν καὶ τῶν διαφορῶν θεωριῶν δύναται καὶ παρ' ἡμῖν νὰ ἔχῃ, ἂν οὐχὶ μεγάλην πρακτικότητα, τοῦλάχιστον ὅμως ἱστορικὴν ἀξίαν, διευκολύνουσιν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ κρατούντων.

Ὁ μοναχὸς δύναται νὰ ἐγκαταστή κληρονόμος ἐν διαθήκῃ· ἢ πρὸς τοῦτο ἱκανότης οὐδαμοῦ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου ἀφαιρεῖται, ὁμοίως καὶ αἰτία θανάτου δωρεᾶν δύναται νὰ συνάψῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, δὲν ἀπόλλυσι δὲ διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος καὶ τὰς περὶ νομίμου μοίρας κληρονομικὰς ἀπαιτήσεις.¹

Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅμως ἀνεφύησαν δυσχέρειαι ἐν τῷ ζητή-

¹ Πρ6. Singer σελ. 39 καὶ N. 53 § 2 N. 55· 56 § 1 Κώδ. (1. 3.) Νεαρ. 123 κεφ. 37. Κέκτηται μάλιστα καὶ προνόμιά τινα ἐπὶ αἰρέσεως παιδοποιίας (conditio liberorum) ἀγαμίας, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν.

ματι, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον εἶνε ἀναγκαία ἡ νομικὴ σύμπραξις τοῦ μοναχοῦ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ὑπεισελεύσεως ἐν ἐπαχθείσῃ αὐτῷ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ἢ μετὰ τὴν ἀπάκχρσιν κληρονομία; ἢ ἡ ἀποδοχὴ τῆς κληρονομίας ταύτης καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ὑπεισελεύσεις ἐξήρτηται ἀποκλειστικῶς καὶ ἀπολύτως ἐκ μόνης τῆς θελήσεως τοῦ μοναστηρίου;

Ἰδίως ἡ λύσις τοῦ ἀρχικοῦ τούτου ζητήματος παρίσταται ἀναγκαία εἰς τὰς ἐξῆς συγκεκριμένας περιστάσεις.

Α'. Ἐὰν ὁ μοναχὸς ὁ ἐγκατασταθεὶς κληρονόμος ἀποκρούῃ καὶ ἀρνῆται τὴν κληρονομίαν.

Β'. Ἐὰν ὁ τοιοῦτος ἐγκατάστατος μοναχὸς ἀποθάνῃ πρὸ τῆς ὑπεισελεύσεως καὶ ἀποδοχῆς τῆς κληρονομίας.

Γ'. Ἐὰν ὁ μοναχὸς, ὃ ἐπήχθη ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομία, ἀποκρούῃ αὐτὴν ἢ ἀποθάνῃ πρὸ τῆς ὑπεισελεύσεως καὶ ἀποδοχῆς.

§ 51. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις οἱ συγγραφεῖς τοῦ Κανονικοῦ δικαίου ὑπερηκόντισαν πᾶν ὄριον ἐπιεικείας πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τῶν μοναστηρίων. Τινὲς μὲν εἶπον, ὡς ἐκτίθεται ὁ Hellmann, παρ' ὃ ἀναπτύσσονται αἱ διάφοροι θεωρίαι¹, ὅτι τὸ μοναστήριον κτᾶται κατ' εὐθείαν καὶ ἀμέσως τὴν ἐπαχθεῖσαν τῷ μοναχῷ κληρονομίαν, διότι ἡ σχέσις τοῦ μοναστηρίου πρὸς τὸν μοναχὸν εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ὁμοία τῇ σχέσει πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου εἰς τὴν περίστασιν, καθ' ἣν ὁ ὑπεξούσιος δὲν δύναται ἢ δὲν θέλει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐπαγομένην αὐτῷ κληρονομίαν, κατ' ἄλλους δὲ πάλιν διότι ὁ μοναχὸς δὲν κέκτηται ἀνεξαρτησίαν θελήσεως, αὐτοβουλίαν, τόσῳ μᾶλλον, καθόσον γενικῶς, ὅταν πρόκειται περὶ δηλώσεως τῆς θελήσεως τοῦ μοναχοῦ, τὸ

¹ Τὰς διαφόρους λύσεις τῶν ζητημάτων ἴδε παρὰ Ioannes Andreae Novella super Decretalibus (1412) εἰς c. 8. X. 2. 19. πρὸ καὶ Hellmann σελ. 96, ἐξ οὗ σημειωτέον δανειζόμεθα τὰς περὶ τῶν θεωριῶν ιδέας καὶ μεταφέρομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς εἰς τοὺς παλαιότερους συγγραφεῖς παραπομπάς.

μοναστήριον ἀναγκαίως καὶ νομικῶς ὑπερασπίζει καὶ ἀντιπροσωπεύει αὐτόν.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου θέματος ἄλλοι προσεπάθησαν νὰ ἐφαρμόσωσι τὰς περὶ παραπομπῆς (*transmissio*) ἀρχὰς τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, ἐξομοιώναντες τὴν θέσιν τοῦ μοναστηρίου πρὸς τὸν μοναχὸν τῇ σχέσει τέκνου (*filii loco*), καὶ διέκριναν λοιπόν, ἐὰν ἡ κληρονομία ἐπήγετο ἐκ μέρους ἀνιόντος τοῦ μοναχοῦ, ἢ ἐὰν ἡ ἐπαγωγή προήρχετο παρ' ἐξωτικοῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς Θεοδοσιανῆς παραπομπῆς ἡ δύνατο ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν κληρονομίαν ἡ μονὴ¹, κατ' ἀναλογίαν τῶν κατιόντων, οἵτινες ὄντες ἐγγεγραμμένοι κληρονόμοι εἰς διαθήκην ἀνιόντων παραπέμπουσι τὸ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δικαίωμα, δῆλα δὲ τὸν ἐπαχθέντα καὶ μήπω κτηθέντα κληρον, ἐὰν ἀποθάνωσι πρὶν ἀνοιχθῇ ἡ διαθήκη (*ante apertas tabulas*)².

Ἄλλοι πάλιν ἐθεώρησαν ἀποκλειστικῶς καὶ ἀπολύτως θετέαν τὴν ἀρχήν, ὅτι πάντοτε ἡ ἐπαγωγή κληρονομίας εἰς μοναχὸν εἶνε ἐπαγωγή εἰς τὸ μοναστήριον, τὸ ὁποῖον μόνον δύναται νὰ ἀποφανθῇ περὶ ἀποδοχῆς ἢ ἀποβολῆς αὐτῆς ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ μοναχοῦ³. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ὑπὸ τῶν πλείστων ὑπομνηματιστῶν τοῦ Κανονικοῦ δικαίου ἐλήφθη ὡς βάσις, ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ τινων καὶ διὰ τῆς ιδέας ὅτι ὁ μοναχὸς μεταβιβάζει πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἀνεξαιρέτως εἰς τὸ μοναστήριον διὰ τοῦ μοναχισμοῦ, μεταξὺ δὲ τῶν δικαιωμά-

¹ πρβ. Panormitanus (abbas de Tudichis) comment. in V Decret. libros καὶ Tuschius concl. 345.

² L. I. C. (6. 51) ΛΕ (14. 117). Προϋποτιθεμένου νομικοῦ πλάσματος ὅτι ἡ κληρονομία εἶχεν ἐπαχθῇ πράγματι πρβ. καὶ L. un. C. (6.52) L. 1 § 5 (6.51) Huschke Zeitschr. IX. 2. Mayer Erbrecht. § 114. Windscheid III § 600 σημ. 9.

³ Ἡ θεωρία αὕτη ἀνήκει τῷ Joannes Andreae (αὐτόθι) ἀποκρούοντι τὰς ἐξομοιώσεις τῶν σχέσεων τοῦ μοναστηρίου πρὸς μοναχὸν πρὸς σχέσεις ὑπεξουσίου. Πρβ. Hellmann σελ. 97.

των τούτων ἀναγκαίως περιλαμβάνεται καὶ συµμεταβιβάζεται καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς πηγάζον¹.

Ἄλλοι ἐν τούτοις δὲν προέβησαν μέχρι τοσούτου, ὥστε νὰ θεωρήσωσι περιττὴν πᾶσαν σύµπραξιν τοῦ μοναχοῦ, τοῦναντίον ἐθεώρησαν ἀναγκαίαν τὴν ὑπεισέλευσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπαχθεῖσαν κληρονομίαν, ἀλλ' ἐν περιπτώσει ὁµως, καθ' ἣν οὗτος ἀποκρούει αὐτὴν, τότε μόνον τὸ μοναστήριον δύναται νὰ ποιήσῃται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τοῦ μοναχοῦ ὑπηρερχόμενον εἰς τὴν θέσιν του. Εἰς τὸ συµπέρασµα τοῦτο ἔφθασαν πάλιν, τινὲς μὲν ἐκ τῆς θεωρίας ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποκτήσῃ τὴν τῷ ὑπεξουσίῳ ἐπαγομένην κληρονομίαν καὶ ἐναντίον τῆς θελήσεως καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ ὑπεξουσίου, ἄλλοι δ' ἐκ τοῦ λόγου (ratio), ὅστις ἔγκειται ἐν τῷ περὶ ὑπεξουσιῶν δικαίῳ, διότι δὲν πρέπει ὁῦναι δὴ νὰ ἀφίνωνται ἀνεξάρτητοι οἱ ὑπὸ τινὰ ἐξουσίαν διατελοῦντες πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐξασκήσεως τῶν δικαιωμάτων ἐκείνων, οἵτινες ἐνασκοῦσιν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῶν καὶ πρὸς βλάβην αὐτῶν, ἀφ' οὗ καὶ κατὰ τὸν ἐπικὴ κανόνα τοῦ ρωµαϊκοῦ δικαίου « quod tibi non nocet et mihi prodesse potest facile permittetur »².

Κατὰ τὴν αὐτὴν θεωρίαν διέκριναν τινὲς τὰς ἐξῆς περιστάσεις ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ μοναχὸς πρὸς ὃν ἐγένετο ἡ ἐπαγωγή ἀπέθανε πρὸ τῆς κτήσεως τῆς κληρονομίας, 1) ἐὰν εἶχε λάβῃ

¹ πρβ. Bartolomäus Socinus, Consilia II. 183. 245. Nr. 3. — Bertrandus Consilia III 2. cons. 73 n° 3. — Covarruvias De testamentis (Coloniae 1679) cap. I Nr. 31 ff. — Baldus Consilia 494. Sanchez cap. 12 Nr. 35 ff. J. Böhmmer II lib. III tit. XXVII. § 21. Engel. de jure et privil. monast § 14. Tamburinns De jure abbat. tom. III q. 4. n. 2 sqq. Nicolaus de Ubaldis De success. ab intest. clericorum P. II n. 1 sqq. Περὶ τούτων καὶ ἄλλων πρβ. Hellmann σελ. 97 σημ. 22.

Ὁ Böhmmer αὐτόθι ὡς ἐξῆς ἐκφράζεται. Regulares clerici ut et monachi propter votum paupertatis hereditatis acquirendae non sunt capaces, sed loco eorum succedit congregatio καὶ κατωτέρω, « post introitum monachis haud amplius integrum est renunciare hereditati in praejudicium monasterii, cum velle et nolle prorsus ipsi interdictum sit ».

² L. 2. § 5 (39.3) Hellmann σελ. 98 αὐτόθι.

γνώσιν τῆς ἐπαγωγῆς, 2) ἐὰν δὲν ἐγίνωσκεν αὐτήν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει ἐδέχθησαν ὅτι τὸ μοναστήριον ἠδύνατο νὰ ὑπεισέλθῃ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν κληρονομίαν καὶ νὰ ἐνασκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ μοναχοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιστάσει ἐφήρμωσαν χάριν τοῦ μοναστηρίου, μεταμορφθέντος εἰς ἐγγύτερον τοῦ μοναχοῦ κληρονόμον, τὰς ἀρχὰς τῆς Ἰουστινιανείου παραπομπῆς¹ δεξάμενοι ὅτι, ἐὰν ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς δὲν παρῆλθεν ἔτος (*annale tempus*), δύναται τὸ μοναστήριον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν κληρονομίαν, ἐὰν ὅμως εἶχε παρέλθῃ ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς τὸ ἔτος, ἀποκλείεται τὸ μοναστήριον αὐτῆς, ἐπιφυλαττομένου ἐν τούτοις αὐτῷ τοῦ τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως δικαιώματος².

Τοιαύτας καὶ παρομοίας θεωρίας ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς κτήσεως τῆς κληρονομίας τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναστηρίων οἱ τοῦ Κανονικοῦ δικαίου συγγραφεῖς ἐδίδαξαν· ἀφ' ἑτέρου ὅμως οἱ νομικοὶ ἀντιθέτου πορείας ἐλάβοντο, διότι ἔταξαν τὰ τῆς ἐπαγωγῆς κληρονομίας εἰς μοναχὸν ὑπὸ τοὺς κοινοὺς κανόνας³, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ δίκαιον τῆς ἐπαγωγῆς στηρίζεται ἐπὶ καθαροτάτης προσωπικῆς σχέσεως τοῦ κληρονόμου, στηριζόμενοι δὲ ἐπὶ τοῦ Ν. 56. Κώδ. (1. 3.) ἀπέκρουσαν τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ ἐπαγωγή εἰς τὸν μοναχὸν εἶνε ἄμεσος ἐπαγωγή εἰς τὸ μοναστήριον, διότι ὁλόκληρος ὁ νόμος οὗτος τίθεται ὡς βάσιν τὸ πρόσωπον τοῦ μοναχοῦ καὶ τὰ καθαρῶς ἐκ τοῦ φυσικοῦ προσώπου αὐτοῦ πηγάζοντα δικαιώματα, πρὸς τὴν ἐπαγωγὴν δὲ καὶ κτῆσιν κληρονομίας κατὰ τοὺς κοινοὺς νόμους *nullo eis impedimento ex sanctimoniali conversatione generan-*

¹ L. 19 C. (6.30).

² πρβ. Fachineus lib. VI. c. 16, Piso Variarum resolutiones I. 11. Nr. 24, Manz Tractatus de testamento valido vel invalido tit IV § 247.

³ πρβ. πρὸ πάντων Bartolus a Saxoferrato ἐπὶ τῆς L. I. Dig. (28.6). Gul. Durandis Speculum juris lib. IV part. III. De statu monachorum f. 408 Nr. 12. Harprecht Notae ad Clarum (Frankfurt 1622) quaestio 30. Περὶ τούτων καὶ ἄλλων πρβ. Hellmann σελ. 98 σημ. 26.

do, sive soli sive cum aliis ad successionem vocantur. Ἄν ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς αὐτοῦ καθιέρωσε τὴν ἀρχὴν τῆς προσκυρώσεως τῶν πραγμάτων τῶν μοναχῶν τῇ μονῇ, τὸ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς ὅμως δικαίωμα καὶ ἡ ἐνάσκησις αὐτοῦ δὲν εἶνε ἀντικείμενον περιουσίας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἀποβολῆς τῆς ἐπαχθείσης κληρονομίας καὶ οἱ νομικοὶ δὲν συνεφώνησαν, διότι ἄλλοι μὲν ¹ ἐδέχθησαν τὴν τῶν κανονομαθῶν γνώμην, ὅτι λόγῳ τῆς διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀπωλείας τῆς αὐτοβουλίας δὲν δύναται ὁ μοναχὸς νομίμως νὰ ἀποβάλῃ τὴν κληρονομίαν ἄνευ τῆς θελήσεως τῶν προεστώτων, ἐν ᾧ ἕτεροι τὸ ἐναντίον ὑπεστήριξαν ². Ὁ δὲ Ἰούλιος Κλάρος ³ ἐπὶ τῆς διαμάχης τῶν δύο στρατοπέδων, τῶν συγγραφέων τοῦ Κανονικοῦ καὶ τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου, ἐσχημάτισε θεωρίαν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Hellmann, πρακτικωτάτην μὲν ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν, ἀλλ' ἥκιστα ἐπιστημονικὴν, διακηρύξας ὅτι, «haec est ardua quaestio et satis periculosa propter infinita argumenta, quæ hincinde adducuntur per Doctores. Propterea in tanto conflictu opinionum credo, quod iudex non erraret sequendo in foro Cæsaris opinionem legistarum, in foro canonico opinionem canonistarum».

§ 52. Δικαίως καὶ ὀρθῶς ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Hellmann⁴ ἐθεώρησεν ὡς μόνην ὀρθὴν καὶ συμβιβάζομένην ἀναμφιβόλως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ νόμου τὴν δόξαν τῶν νομικῶν. Τὸ δικαίωμα ὄντως τὸ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς

¹ Bartolus ad l. 56. § 1. C. (1. 3.). Franc. Vivius ἐν Thesaurus comm. opinionum tom. I. fol. 91. — Gul. Durandis l. c. πρὸ. καὶ Fachineus l. c. (Hellmann σελ. 99).

² Πρὸ. Harprecht l. c. (Hellmann αὐτόθι).

³ l. c. § testamentum qu. 30. Πρὸ. Hellmann, παρ' ᾧ καὶ τὰς ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ τῶν δυτικῶν διακρίσεις μεταξὺ ταγμάτων ἀνικάνων πρὸς κτῆσιν περιουσίας καὶ ἱκανῶν, καὶ περὶ τῆς εἰς ἑκατέραν τῶν περιστάσεων τούτων ἐξετάσεως τῶν νομικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπαγωγῆς καὶ κτήσεως κληρονομίας. Μὴ ὑπαρχουσῶν παρ' ἡμῖν τοιούτων διακρίσεων, ἀπέχομεν τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἐρεῦνης ὡς ματαίας.

⁴ σελ. 104 καὶ ἐπ. § 10.

κληρονομίας πηγάζον πρὸς κτῆσιν αὐτῆς εἶνε ἐξόχως προσωπικόν, μόνον ἐξαιρετικῶς καὶ κατ' ἐπιείκειαν ἐν ταῖς περιστάσεσι τῆς παραπομπῆς (transmissio) σχολάζον, αἵτινες ὅμως εἰσὶν εἰδικῶς ἐν ταῖς πηγαῖς ὠρισμέναι καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐπὶ ἄλλων θεμάτων καὶ χάριν μοναστηρίων, ἀφ' οὗ οὐδαμοῦ τοῦ νόμου εὐρίσκεται ἐξαιρετικὴ διάταξις περὶ τοιαύτης παραπομπῆς ἐν ταῖς μεταξὺ μοναχοῦ καὶ μοναστηρίων σχέσεσι. Ἐκ τῆς ἀνικανότητος τοῦ μοναχοῦ, λέγει ὁ Hellmann¹, κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον πρὸς κτῆσιν περιουσίας, ἐξάγεται μόνον ὅτι τὴν κτηθεῖσαν κληρονομίαν ὁ μοναχὸς δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ μοναστήριον εἰς ὃ μεταβαίνει.

Ἀποκρουστέα εὐχ ἦττον παντελῶς τυγχάνει καὶ ἡ δόξα ὅτι ὁ μοναχὸς ἐξομοιοῦται ὑπεξουσίῳ, ἵνα ὑποστηριχθῇ ὡς συνέπεια ἡ ἐκδοχὴ ὅτι τὸ μοναστήριον ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐπαχθεῖσαν τῷ μοναχῷ κληρονομίαν καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως καὶ ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ μοναχοῦ. Ἐξεθήκαμεν ἤδη ἐν δέοντι ἄνωτέρῳ πόσον ἄτοπος ἐστὶν ἡ ἐξομοίωσις τοῦ μοναχοῦ πρὸς ὑπεξούσιον, ἐνταῦθα προστιθέμεθα ὅτι οἱ ὑποστηρίζοντες τοιαύτην γνώμην ἐπὶ τῶν φάσεων τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς κτήσεως τῆς κληρονομίας, λησμονοῦσι καθ' ὁλοκληρίαν ὅτι καὶ ὁ ὑπεξούσιος δύναται ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ πατρὸς νὰ δεχθῇ καὶ ἀποκτήσῃ αὐτήν². Ὡστε ἐὰν θελήσῃ τις νὰ ᾗ συνεπὴς ταῖς ἀναλογίαις τῆς ὑπεξουσιότητος, ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ τῷ μοναχῷ ἀνεξαρτησίαν θελήσεως ὡς πρὸς τὴν κτῆσιν τῆς κληρονομίας, τόσῳ μᾶλλον καθόσον ἡ ἀνεξαρτησία, ἣν διακεκριμένην ἀνεγνώρισε τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον μεταξὺ πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου ὡς πρὸς τοῦτο, φανεροῦται ἐν ταῖς πηγαῖς καθαρότατα· ὁ πατὴρ δὲν ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ τὸν ὑπεξούσιον, ἵνα οὗτος αὐξήσῃ καὶ προαγάγῃ τὸ *peculium adventitium* δι' ἀποκτήσεως κλη-

¹ σελ. 105.

² L. 8 pr. § 1. 2. C. (6. 61).— Βασ. 11 (45. 4),

ρονομίας· ἐὰν δὲ καὶ τῷ πατρὶ ἐδόθη τὸ δικαίωμα ν' ἀποκτᾷ κληρονομίαν ἐπαγομένην τῷ ὑπεξουσίῳ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οὗτος ἀπέκρουεν αὐτήν, ἐγένετο τοῦτο ὅπως μὴ στερῇται ὁ πατήρ τῆς ἐπικαρπίας, ἣν ἐδικαιοῦτο νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ ὑπεξουσίου καὶ πρὸς ικανοποίησιν τοῦ συμφέροντος τούτου. Τὰ στοιχεῖα ὅμως ταῦτα τέλεον ἐλλείπουσιν ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ μοναστηρίου πρὸς μοναχόν.

Κατὰ τὸν Hellmann, ὅταν ἐν τῷ νόμῳ δὲν εὐρίσκωμεν ἐξαίρεσιν ρητὴν κανόνος, ὑποχρεούμεθα νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τοὺς κοινούς ὁρισμοὺς τοῦ κανόνος τούτου, καὶ δὴ εὐλόγως. Ἡ φύσις τῆς ἐπαγωγῆς αὕτη καθ' ἑαυτὴν εἶνε προσωπικωτάτη (*mere personalissima*), ἡ ἄμεσος κατ' ἀκολουθίαν διαδοχὴ τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ τῆς ἐπαγωγῆς δικαίωμα εἶνε ἀδύνατος, τότε δὲ μόνον δύναται τὸ μοναστήριον ν' ἀποκτήσῃ τὴν εἰς μοναχὸν ἐπαχθεῖσαν κληρονομίαν, ὅταν ὁ μοναχὸς συναινῇ καὶ συμφωνῇ τῇ ἀποδοχῇ καὶ ἀποκτήσῃ αὐτῆς¹. Ὁμοίως δὲ ματαιοῦται ἡ ἀποβολὴ τῆς κληρονομίας (*repudiatio*) διὰ τῆς θελήσεως τοῦ μοναχοῦ.

Τοιουτοτρόπως ἡ δῆλωσις περὶ ἀποδοχῆς τῆς κληρονομίας ἐκ μέρους τοῦ μοναχοῦ δὲν γεννᾷ δυσκολίας. Ἐὰν τὸ μοναστήριον ἀρνήται νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκτησιν τῆς ἀποδεχθείσης ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ κληρονομίας, εἶνε ζήτημα ἀνεξάρτητον.

§ 53. Πρακτικῶς σπουδαῖον εἶνε τὸ ζήτημα, ἐὰν πρὸ τῆς περὶ ἀποδοχῆς δηλώσεως ἢ τῆς ὑπεισελεύσεως ὁ μοναχὸς ἀποθάνῃ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κληρονομία μὴ κτηθεῖσα προσχυζάνεται τοῖς συγκληρονόμοις ἢ περιέρχεται, τοιούτων μὴ ὑπαρχόντων, τοῖς νομίμοις τοῦ ἀποβιώσαντος κληρονόμοις². Ἐὰν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κληρονομίας ἐτάχθῃ προ-

¹ πρβ. καὶ Singer σελ. 40 ἀποφαινόμενον ὅτι « ἡ ἀποδοχὴ τῆς κληρονομίας... ἤρτηται ἐκ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τοῦ μοναχοῦ ».

² Πρβ. Hellmann περὶ τῶν θεωριῶν τῆς Ἰουστινιανείου καὶ Θεοδοσιανῆς παραπομπῆς (σελ. 104 καὶ ἐπ.).

θεσμία, ὡς εἶνε π. χ. ἡ τῆς διασκέψεως¹ (*spatium deliberationis*), καὶ δὲν ἐπακολουθήσῃ ἐγκαίρως καὶ ἐμπροθέσμως ἡ δήλωσις, ἡ κληρονομία ἐπάγεται εἰς τοὺς ὑποκαταστάτους ἢ κατ' ἐπαύξεισιν τοῖς συγκληρονόμοις, ἐὰν εἰσὶ τοιοῦτοι ἐν ταῖς διαθήκαις, ἢ εἰς τοὺς ἐξ ἀδιχθέτου συγγενεῖς κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον².

§ 54. Κατὰ τὰ ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ σήμερον ἰσχύοντα τὰ ζητήματα τῆς ἐπαγωγῆς τῆς κληρονομίας εἰς μοναχὸν καὶ κτήσεως αὐτῆς δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι πρακτικὴν σημασίαν, ὅταν ἡ κληρονομία ἐπάγῃται μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν. Κατὰ τὴν Νεαρὰν τοῦ Λέοντος 5, περὶ ἧς παρακατιόντες θέλομεν διαλάβῃ, ὁ μοναχὸς εἶνε κύριος νὰ ἀποκτήσῃ ἢ νὰ ἀποβάλῃ αὐτήν, διότι ἡ ἀποβολὴ ἢ ἀποδοχὴ ἀποκλειστικῶς ἀφορᾷ εἰς αὐτὸν, ἰδίως ὅταν εἴχεν ἀφιερῶσθαι τι κατὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον εἴσοδον. Ἐὰν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἐπαγωγὴ κληρονομίας ἐγένετο πρὸ τῆς ἀποκάρσεως καὶ πρὶν ἢ ὁ κληρονόμος ὑπεισέλθῃ γένηται μοναχὸς, τότε δύνανται καὶ παρ' ἡμῖν νὰ γεννηθῶσι τὰ ἀνωτέρω ἐξετασθέντα ζητήματα. Ὁ μοναχὸς μόνος δύναται νὰ ἀποδεχθῇ ἢ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν κληρονομίαν, τοῦ μοναστηρίου μὴ ἔχοντος δικαίωμα νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἀποβολὴν ἢ τὴν ἀποδοχήν³. ἐὰν δὲ ἀποβάλῃ αὐτήν, ἢ ἀποθάνῃ πρὸ τῆς ἀπο-

¹ L. 22 § 14. C. (6.30) L. 10 Dig. (28.8) Βασιλ. ΛΑ 14 60. Gajus II 167 L. 23. § I. (28. 5.) L. I § 12 (38. 9.) Βασιλ. ΜΕ 2. 25. L. I § 2. L. 2. 3. 4. (28.8) Βασιλ. ΛΕ 13. 1. 2. 3. 4. Ἀρμεν. Ε 8.8. Κατὰ τοὺς δυτικούς, ἐὰν ἡ ἀποβολὴ κληρονομίας ἀντιβαίνει εἰς ρητὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Τάγματος, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ βεβαίως νομικὴν συνέπειαν γινομένη. Πρβ καὶ Singer σ. 40.

² Ἡ ὑπὸ τῆς ἀρχαιοτέρας ἐπιστήμης σχεδὸν ὁμοφώνως διδαχθεῖσα θεωρία, ὅτι ἡ εἰς τοιαύτας περιστάσεις προσγινομένη εἰς τὸ μοναστήριον βλάβη παράγει δικαίωμα ἀποκαταστάσεως εἰς ἀκέραιον στερεῖται παντελῶς βάσεως. Τὰ μοναστήρια ὄντως ὡς ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα ἐξομοιοῦνται ἀνηλίκοις κατὰ τὸ Κανονικὸν δίκαιον εἰς τὴν ἀξίωσιν ἀποκαταστάσεως, ἀλλὰ προϋπόθεσις ἀναγκαία τοῦ δικαιώματος τούτου εἶνε ὅτι ἡ βλάβη (*laesio*) προῆλθεν ἐξ ἀτομικῆς πράξεως, ἡ ἐνέργεια ὅμως ἢ παράλειψις τοῦ μοναχοῦ δὲν εἶνε ἐνέργεια τοῦ μοναστηρίου.

³ Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ ἀποδοχήν εἶνε ἐλεύθερον νὰ ἀρνηθῇ τὸ μοναστήριον τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀποδεχθείσης κληρονομίας, ἐὰν τοιοῦτο εἶνε τὸ συμφέρον αὐτοῦ.

δοχῆς καὶ ὑπείσελεύσεως, τότε ἐφαρμοστέοι τυγχάνουσι οἱ κοινοὶ κανόνες.

Ἄλλ' ἢ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ἐπαχθεῖσα κληρονομία, μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν δὲ κτηθεῖσα εἰς ποίαν τάξιν τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ ἀνήκει; πρέπει νὰ θεωρήσωμεν δῆλα δὴ αὐτὴν ὡς εἰσκοσμισθεῖσαν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως καὶ προσκυρουμένην τῷ μοναστηρίῳ, ἢ εἶνε περιουσία ἐξ ἐκείνων, αἵτινες θεωροῦνται κατὰ τὴν Νεαρὰν 5 τοῦ Λέοντος ὡς ἀνήκουσαι τῷ μοναχῷ;

Ἡ τοιαύτη περιουσία ἀναντιρρήτως ἀνήκει τῷ μοναχῷ ὡς κτωμένη μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν.

§ 55. Ἄξιον λόγου εἶνε ὄντως τὸ ζήτημα περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς προσβολῆς διαθήκης ἢ αἰτία θανάτου δωρεᾶς ἐπὶ ἀστοργίᾳ, διότι τὸ δικαίωμα τοῦ μοναχοῦ πρὸς νόμιμον μοῖραν τηρεῖται ἀκέραιον ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν κατιόντων, ὅταν εἶνε ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος αὐτῶν, ἢ κατὰ τὰς νομίμους περιστάσεις¹ ἐπὶ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἐρωτᾶται ὅμως τίνι ἀνήκει ἡ ἐξουσία πρὸς ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς περὶ μέμψεως;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει πρακτικότητα παρ' ἡμῖν μόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν πρόκειται περὶ προσβολῆς διαθήκης ἢ δωρεᾶς, ἥς ἀκυρουμένης, τὰ δικαιώματα τῆς μονῆς ἀνατρέχουσιν εἰς τὴν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ἐποχὴν, π. χ. ἐὰν διαθήκη ἀστοργος τότε ἀνεώχθη ἢ δωρεὰ ἀστοργος ἐγένετο, διότι ἄλλως κατὰ τὴν νομοθεσίαν πάλιν τοῦ Λέοντος μόνος καὶ αὐτοτελῶς ὁ μοναχὸς ἐνασκει αὐτήν. Ὁ Hellmann καὶ ὁ Singer (σελ. 40) φαίνονται παραδεχόμενοι ὅτι ἡ ἐνάσκησις τῆς μέμψεως ἀνήκει τῷ μοναστηρίῳ διὰ τῆς προεστυίας ἀρχῆς, οὐχὶ ὅμως ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ μοναχοῦ, διότι ὁ ἀποκλεισμὸς ἐκ τῆς νομίμου μοίρας εἶνε προσωπικὴ προσβολὴ τοῦ δικαιουμένου. Ἡ γνώμη αὕτη προκειμένου περὶ παραστάσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου², καὶ ἡμεῖς

¹ § 1 Int. (2.18) L. 1. D. (5.2) L. 21. C. (3.28) Βασιλ. 1. 51 (39. 1).

² Καθόσον τὸ ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τῆς μονῆς ἐπιδιώκεται καὶ κατὰ τὸ ἄρθρ. 1 Διατ.

νομίζομεν ὅτι εἶνε ὀρθή. Ἐὰν ὁμῶς οἱ προστῶτες τοῦ μοναστηρίου, ἐν Ἑλλάδι τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον, προβῶσι δικαστικῶς εἰς τὴν μέμφιν ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ προσβληθέντος μοναχοῦ, ἡ ἀγωγή τυγχάνει ἀπαράδεκτος.

§ 56. Ἐπὶ κληροδοτημάτων, ἡ ἐπαγωγή, ὅταν δὲν ὑπάρχωσιν ὑπὸ τινα αἵρεσιν, γίνεται ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ διαθέτου (*ex die mortis ejus venit*)¹ Ὅταν τοιουτοτρόπως ὀρισθῇ κληροδότημα ὑπὲρ τινος καὶ οὗτος κατόπιν γένηται μοναχός, ἀποθάνῃ δὲ πρὶν ἢ ὁ ἐγκατασταθεὶς κληρονόμος ἐπιληφθῇ τῆς κληρονομίας², οὐχ ἥττον τὸ δικαίωμα μεταβαίνει τῇ μονῇ ὡς δικαιοδόχῳ νομίμῳ *titulo professionis, vi voti*³.

Διαφέρει ὁμῶς τὸ ὑπὸ αἵρεσιν κληροδότημα ἢ *sub incerta die*. Πρὶν ἢ ἐξέλθῃ ἡ πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ αἵρεσις, ἡ ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα, ὁ κληροδόχος δὲν ἀποκτᾷ αὐτό· ὥστε, ἐὰν ὁ κληροδόχος μοναχός ἀποθάνῃ πρὸ τῆς ἐξόδου τῆς αἵρέσεως, ὅταν ἰδίως ἡ κτῆσις τοῦ κληροδοτήματος ἥρτηται ἔκ τινος ἐνεργείας ἢ πράξεως τοῦ μοναχοῦ, δὲν μεταβιβάζει τὸ δικαίωμά του εἰς τὸ μοναστήριον⁴. Ὅταν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ μοναχοῦ ἐξῆλθεν ἡ αἵρεσις, ἐννοεῖται ὅτι τὸ κληροδότημα θεωρεῖται καθαρὸν (*legatum purum*) καὶ τὸ μοναστήριον δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτό.

^{12/24} Μαΐου 1835, ἡ παράστασις τῶν σωματείων γίνεται διὰ τῆς προϊσταμένης αὐτῶν διοικήσεως.

¹ L. 5. D. (36. 2.).

² Διότι ὡς γνωστὸν ἡ κυριότης τοῦ κληροδοτήματος διὰ τῆς ὑπεισελεύσεως τοῦ κληρονόμου μετατίθεται τῷ κληροδόχῳ.

³ Ἐννοεῖται ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ μοναχός ἀποθάνῃ ἀδιάθετος, (κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βαλσαμῶνος ἢ ἡκολουθήσαμεν, καὶ ὡς πρὸς τὰ πράγματα τοῦ μοναχοῦ τὰ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθέντα), κληροδότημα προσενεχθὲν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ὑπάγεται, ἐὰν ὁ μοναχὸς πρὶν ἢ κτήσῃται αὐτὸ ἀπέθανε· δηλαδὴ περιέρχεται τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου συγγενέσι πρὸς. καὶ Singer σελ. 40.

⁴ Πρὸς. Βασιλ. 1 (44. 30). — Cod. L. un. § 7. (6.51).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

**Κληρονομική διαδοχή τῶν μοναχῶν κατὰ τὸ
μεταγενέστερον Βυζαντιακὸν δίκαιον**

- § 57. Δίκαιον Ἐκλογῆς.
§ 58. Πρόχειρος Νόμος. Βασιλικά. Σύνοδος ΑΒ. Ἀρμενόπουλος.
§ 59. Περιουσία τοῦ μοναχοῦ γινομένου ἐπισκόπου. Τί δὲ ἂν ὁ ἐπίσκοπος γένηται μοναχός.
§ 60. Νομοθεσία Λέοντος. Νεαρά 5. Διάκρισις περιουσίας πρὸ τῆς ἀποκάρσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν.
§ 61. Πρακτικὴ σημασία τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ νομικοῦ τρόπου τῆς προσκυρώσεως τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Λέοντος. Τίς ἢ τύχη τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπαρχούσης διαθήκης. Νομολογία Βυζαντινὴ.
§ 62. Πότε δικαιοῦνται οἱ παῖδες νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν νόμιμον μοῖραν;
§ 63. Νεαρά Λέοντος 6. Ἀνήθου μοναχοῦ ἱκανότης πρὸς διάθεσιν περιουσίας.
§ 64. Κελλιῶται ἢ ἰδιόρρυθμοι μοναχοί.
§ 65. Κτιτόρων ἢ δομητόρων κληρονομικὴ διαδοχή.
§ 66. Δοκίμων κληρονομικὴ διαδοχή.
§ 67. Κληρονομία ἢ κληροδότημα ἐπὶ αἰρέσει γάμου ἢ παιδοποιίας ἢ χάριν προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς. Τύχη αὐτῶν ἂν ὁ βεβαρημένος εἰσέλθῃ εἰς μοναστήριον. Ἰουστινιάνειον καὶ μεταγενέστερον δίκαιον.
§ 68. Μετάδασις ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον.
§ 69. Συνέπειαι ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ μετατιθεμένου, κατὰ τὸ ἀστικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον. Ἄλλα σχετικὰ ζητήματα.

§ 57. Τοιαύτης οὔσης τῆς Νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ κατόπιν βυζαντιακοῦ δικαίου. Ἡ Ἐκλογὴ τῶν Ἰσαύρων οὐδένα λόγον περὶ τῆς κληρονομίας τῶν μοναχῶν ποιεῖται, ἐνεωτέρισε δὲ κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι δὲν ἀπηγόρευσε μὲν εἰς τοὺς συζύγους, ἄνδρα ἢ γυναῖκα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐτέρου νὰ μονάσωσι μὴ δευτερογαμοῦντας, ἀλλ' ὑπέβαλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἐξῆς περιορισμόν· ἐὰν εἶχον τέκνα δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο· « ἀλλὰ τὴν τούτων ποιεῖσθαι φροντίδα τε καὶ διοίκησιν, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ἡ χήρα ἔχουσα τέκνα ἢ ἔγγονα μαρτανέτω πρῶτον τὸν ἴδιον

οἶκον εὐσεβεῖν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Ἐὰν δὲ τὰ τέκνα συνεπλήρουν τὴν νόμιμον ἡλικίαν καὶ εὐκαστάστατα καταστάντα ἠδύνατο νὰ διοικήσωσιν, «εἰς βίον περιῆλθον καὶ δύνανται τὴν ἰδίαν διοίκησιν ποιεῖν», τότε ὁ γονεὺς ἐδικαιοῦτο ν' ἀποσυρῇ εἰς μοναστήριον, ἀλλὰ τὰ τέκνα αὐτοῦ παρεκράτουν τὴν περιουσίαν του, πλὴν ἐνὸς παιδὸς μοῦραν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων, ἣν ἐλάμβανεν ὁ μονάσων γονεὺς.

§ 58. Ὁ Πρόχειρος νόμος τοῦ Βασιλείου καταργήσας τὴν Ἐκλογὴν, ἐπανεισήγαγεν ἐν τίτλῳ XXIV τὰς ἀρχὰς τῶν Ἰουστινιανείων Νεαρῶν·

«Ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν μοναστηρίῳ διατιθέσθω τὰ καθ' ἑαυτὸν πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, ἐπεὶ προσκυροῦται τῷ μοναστηρίῳ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ μὴ ρητῶς φήσειεν εἰσάγειν αὐτά, καὶ οὐκέτι ἔσται κατ' οὐδένα τρόπον κύριος αὐτῶν. Ὁ ἐπὶ παισὶ μονάσας δύναται καὶ μετὰ τὸ μονάσαι διελεῖν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῖς ἰδίῳις παισὶ, φυλάττων ἑαυτῷ ἐν μέρος, ὃ καὶ τῷ μοναστηρίῳ ἀρμόζει. Ἐὰν δὲ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, τότε οἱ παῖδες αὐτοῦ λήψονται τὰ ἐξ ἀδιαθέτου, τοῦτέστι τὸν φραλκίδιον, καὶ τὸ λοιπὸν δίδοται τῷ μοναστηρίῳ. Ὁ ἀπὸ μοναστηρίου εἰς ἄλλο μοναστήριον μετιὼν ἐκπίπτει τῶν ἰδίων πραγμάτων μηδὲ προσδεχθεὶς».

Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ἡ Ἐπαναγωγὴ ἐν τίτλῳ IX 9 10 καὶ 11.

Ἐν Βασιλικῶν βιβλίῳ IV ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Περὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν καὶ διαγωγῆς αὐτῶν» περιελήφθησαν τὰ περὶ τῆς περιουσίας καὶ κληρονομίας τῶν μοναχῶν κεφάλαια τῆς Νεαρᾶς 123 τοῦ Ἰουστινιανοῦ¹.

Παραλλήλως, ὡς ἄνω εἶπομεν, βαίνοντος τοῦ Ἐκκλησια-

¹ Ἐκ τῆς Ν. 5 ἐλήφθη τὸ πρῶτον μόνον κεφάλαιον ἐκ δὲ τῆς 123 τὸ 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. Ἐν τούτοις ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, π. χ. Φωτίου Νομοκ. XI 1., γίνεται χρῆσις καὶ τῆς Ν. 5. (Σ. I 248 ἐπ.).

στικοῦ δικαίου, ἡ ἐπὶ Φωτίου συνελθοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ΑΒ Σύνοδος διὰ τοῦ 6 κανόνος ἐπανελάβε τὰς αὐτὰς διατάξεις. Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον οἱ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι « πάντα δὲ τὰ αὐτῶν προσκυροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ ». Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἰδίως οἱ Πατέρες ἐστήριξαν ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι καὶ ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς ἐδίδαξεν « περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων καὶ τὴν τῶν μοναχῶν πολιτείαν διατυπούντων, ὥς οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά ». Οἱ θέλοντες λοιπὸν, κατὰ τὸν κανόνα, νὰ μονάσωσι, δύνανται νὰ διαθέσωσι πρότερον τὴν περιουσίαν καὶ νὰ παραπέμψωσιν αὐτὴν « οἷς ἂν βούλονται προσώποις » μὴ κεκωλυμένοις ὑπὸ τοῦ νόμου. « Μετὰ γάρ τοι τὸ μονάσαι τῶν προσόντων αὐτοῖς ἁπάντων τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα, καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν ἢ διατίθεσθαι τούτοις παρακεχώρηται ».

Ὁ κανὼν οὗτος στηρίζεται ἀκριδῶς ἐπὶ τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς 5, ἥς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ πέμπτου κεφαλαίου υἱοθετεῖ· ἀλλὰ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἠγέρθη ὑποψία περὶ συγκρούσεως τοῦ κανόνος τούτου πρὸς τὸ 38 κεφάλαιον τῆς Ν. 123, τοῦ κανόνος μὴ ἐξαιροῦντος τὸν ἔχοντα τέκνα μοναχὸν ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῆς διαθέσεως μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, λίαν ὀρθῶς ὅμως ὁ Βαλσαμὼν¹ παρατηρεῖ, ὅτι ὁ κανὼν δὲν ἠθέλησε νὰ πραγματευθῇ περὶ τῶν μοναχῶν τῶν ἐχόντων ἀναγκαίους κληρονόμους καὶ ἐμνήσθη μόνον τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης γραφομένων κληρονόμων, δηλονότι τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν καὶ τῶν ἀλλοτρίων, οὐδὲ κατήργησε τὴν διάταξιν τῆς Νεαρᾶς, ἥτις, ἀφ' οὗ πραγματεύεται περὶ τοῦ θέματος, περὶ οὗ καὶ ὁ Λ' κανὼν ὀρίζει, προσέθετο ὅτι ταῦτα κρατοῦσιν, ἐὰν δὲν ὑπάρχωσι παῖδες, προβλέψασα καὶ περὶ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ὁ μονάσας ἔχει παῖδας· οὐδεμία κατ' ἀκολουθίαν ἐναντιοφωνία ὑπάρχει.

¹ Σχόλια αὐτόθι.

Ὁ ρηθεὶς ὁμῶς ἀξιοσημείωτος κανὼν προέβλεψε καὶ περὶ ἄλλης τινος περιστάσεως, περὶ ἧς οὐδὲν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ. Ὁ μονάσας ἠδύνατο ν' ἀποκρύψη καὶ ιδιοποιηθῇ « φιλοκτησίας πάθει δουλόμενος » κινητὴν ἢ ἀκίνητον κτῆσιν, ἐξ ἐκείνης, ἣν ἐκέκτητο κατὰ τὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ κατάταξιν αὐτοῦ. Ὁ κανὼν ἐν τοιαύτῃ περιστάσει παρέχει τῷ ἀρμοδίῳ ἐπισκόπῳ ἢ ἡγουμένῳ δικαίωμα διεκδικήσεως πρὸς ἀνάληψιν αὐτῆς καὶ πολλῶν παρουσίας νὰ πωλήσῃ αὐτήν, τὸ δὲ τίμημα νὰ διανείμῃ τοῖς πτωχοῖς καὶ ἀπόροις. Ὁ κανὼν διὰ τῆς διατάξεως ταύτης, ἐπιτακτικῆς οὔσης, ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς πωλήσεως, καθιεροῖ ὁμῶς ἰδιόρρυθμον σύστημα, διότι τίς ὁ λόγος ἄρά γε τῆς πωλήσεως; Ἡ διεκδικουμένη καὶ καταλαμβανομένη αὕτη περιουσία δὲν θεωρεῖται ἀνήκουσα τῷ μοναστηρίῳ; Δὲν εὐρίσκομεν ἡμεῖς ἄλλον λόγον, εἰμὴ τὸν σκοπὸν ποινῆς κατὰ τοῦ μοναχοῦ, διότι τὰ περὶ ἐκποιήσεως ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας περιβάλλονται καὶ κατὰ τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον διὰ πολλῶν διατυπώσεων καὶ περιορισμῶν¹. Ἐκτὸς τῆς ποινῆς ταύτης ἐπιβάλλεται τῷ μοναχῷ καὶ σωφρονισμὸς ἐπιτιμίου, ὡς ἀποσυλήσαντι τὰ τῷ Θεῷ ἀνήκοντα. Ἡ ἐκποίησης ἀπαιτεῖται νὰ γίνηται ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, ἵνα μὴ ὑποψίαν καθ' ἑαυτοῦ δῶ ὁ ἡγούμενος ἢ ὁ ἐπίσκοπος, ὡς λέγει ὁ Ζωναράς².

Τὸν κανόνα, περὶ οὗ ὁ λόγος, κατέστρωσε καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος³.

§ 59. Περὶ τοῦ ζητήματος, τί γίνεται ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ, ἐὰν οὗτος ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀξίωμα ἐπισκόπου, δὲν

¹ Πρβ. Κανόνα 12 ἐν Νικαίᾳ Συνόδου καὶ ἰδίως σχόλια Ζωναρά, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ καὶ (Synopsis minor) Νόμιμον κατὰ στοιχεῖον Μ. Π. (ἐκδ. Ζαχαρ.).

Κατὰ τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον, κρατεῖ μὲν τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, ἀλλ' ἡ τῆς πωλήσεως ποινὴ οὐχί, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ἰδιαίτεροι νόμοι κανονίζουσι τὰ τῆς ἐκποιήσεως μοναστηριακῶν κτημάτων. Ἡ διεκδικητικὴ ἀγωγὴ κατὰ τρίτων στηρίζεται ἐπὶ τοῦ τίτλου τῆς κυριότητος ex lege, ὃν κτᾶται τὸ μοναστήριον διὰ τῆς ἀποκάρσεως, χρώμενον τοῖς δικαιώμασι, ἅπερ ἐκέκτητο ὁ μοναχός.

² Διὰ τὸ ἀδιάβλητον (Βαλσαμῶνος αὐτόθι).

³ Ἀρμ. 4 (V. 4.) (ἐκδ. Heimbach).

ἔχομεν ἐν ταῖς πηγαῖς ἡμῶν λύσιν, ἂν καὶ δὲν στερεῇται πρακτικότητος, διότι πλειστάκις μοναχοὶ ἐγένοντο ἐπίσκοποι καὶ πατριάρχαι¹. Παρὰ τοῖς δυτικοῖς ὁμῶς συζητεῖται καὶ ὁ Θωμασῖνος² ὁρθῶς διεξάγει αὐτὸ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τῆς ἐν Altheim Συνόδου καὶ κατὰ Γρατιανόν³, καθ' ὃν «qui de monacho episcopus ordinatur, quod anteconsecrationem habuit, monasterio, quodvero post consecrationem acquisivit propriae ecclesiae relinquat»⁴. Καὶ παρ' ἡμῖν τοιαύτη λύσις πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ, ὅτι δῆλα δὴ ὁ μοναχὸς γένόμενος ἐπίσκοπος λύεται τῶν δεσμῶν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος καὶ τῶν περὶ ἀκτημοσύνης ὑποχρεώσεων, ἡ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ὕψωσιν κτωμένη περιουσία ρυθμίζεται κατὰ τοὺς περὶ ἐπισκόπων νομικοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει κρατοῦντα. Αἱ τῶν νόμων διατάξεις πρὸς ὑποστήριξιν τῆς λύσεως ταύτης, εἶνε βέβαιον ὅτι δὲν εἶνε ἀποχρῶσαι καὶ ρηταί, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς πολλοὶ σπουδαιότατοι λόγοι συνηγοροῦσι, 1) ἡ λύσις πάσης ὑπεξουσιότητος, ἥτις τῇ ἐπισκοπικῇ θέσει ἐπακολουθεῖ⁵, 2) διότι ἄνευ διακρίσεως ἐπισκόπων, ἂν οὗτοι προῆλθον ἐκ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἢ οὐ, παρέχεται δι' εἰδικῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ καὶ ἀστικοῦ δικαίου ἡ ἐλευθερία τῆς διαθέσεως καὶ διέπονται τὰ περὶ τούτου δι' εἰδικῶν διατάξεων ἀδιακρί-

¹ Ἴδε Νεαράν 6 § 7 καὶ 123. Κατὰ τὸν ΙΖ' κανόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ΑΒ Συνόδου ἀπηγορεύθη ἡ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἀνάβασις μοναχοῦ, ἂν μὴ διέλθῃ τοὺς κατωτέρους βαθμούς· «τοῦ λοιποῦ μηδένα τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν, ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι»· πρβ. καὶ σχόλια Ζωναρά, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ αὐτόθι (Σ. II 701—704).

² III 2. 49. Περὶ διαφορῶν θεωριῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος διὰ μακρῶν καὶ λεπτομερῶς πραγματεύεται ὁ Singer σελ. 71 καὶ ἐπ.

³ Pars II c. XVIII. qu. 1. Ἔκδ. Böhrmer σελ. 708—710.

⁴ Πρβ. καὶ Bouix tom. I part. V cap. VIII quaest. VII (σελ. 69).

⁵ Φωτίου Νομοκ. I. 31, 36 (Σ. I. 72. 76 καὶ ἐπ.), Νεαρ. Ἰουστ. 81 καὶ 123 κεφ. 4.

τως¹, 3) διότι τῷ ἐπισκόπῳ προσδίδεται ἐξουσία δικαστική καὶ διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως καὶ ἐπιστασίας πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ προσώπων καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίων¹, ἡ ὑπέροχος δὲ αὕτη θέσις δὲν δύναται νὰ συμβιβασθῇ τῇ τοῦ ὑπεξουσίου μοναχοῦ ἐν τοῖς δικαιώμασι τῆς περιουσίας². Ὁ μοναχὸς γενόμενος ἐπίσκοπος ὑπεισέρχεται εἰς ὅλα τὰ δικαιώματα, ἅτινα παρέχονται γενικῶς καὶ κοινῶς τοῖς ἐπισκόποις, καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ πᾶν ὅ,τι πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκέκτητο, τοῦτο ἀναμφιβόλως ἀνήκει τῇ μονῇ, ἣν κατέλιπε, ὅ,τι δὲ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν κτήσεται, κατὰ τὰς ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων ἐφαρμοζομένας ἀρχὰς κανονίζεται, κατὰ δὲ τὸ νεώτερον βυζαντιακὸν δίκαιον (Νεαρά τοῦ Λέοντος), ὅπερ παρακατιόντες θέλομεν ἐξετάσῃ, καὶ ἡ περιουσία, ἣν ὁ μοναχὸς μετὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον εἴσοδον ἐκτήσατο δὲν ἀπομένει ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ παρακολουθεῖ τῷ ἐπισκόπῳ³.

¹ Φωτ. Νομοκ. II. 1. IX. 1 (Σ. I 83. 169. 173). Συνόδου Ἀγκύρας κ. 15 καὶ σχόλια Ζωναρά καὶ Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ (Σ. III 50 ἐπ.). Λαοδικ. κ. 57 (Σ. III 222 ἐπ.). Καρθαγ. κ. 33 (Σ. III 390 ἐπ.). Σαρδ. κ. 6 (Σ. III 243 ἐπ.). Ἀγ. Ἀποστόλων καν. 39. Συνοδ. Χαλκηδ. καν. 9. 17.

² Ὁ σοφὸς καρδινάλιος Hergenröther εἶνε σύμφωνος τῇ λύσει ταύτῃ, προστιθέμενος καὶ δύο ἔτι ἄλλους λόγους πρὸς πίστωσιν αὐτῆς, διότι δῆλα δὴ οἱ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας πατριάρχαι ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν μοναχῶν, τούτους δὲ συχνάκις κατέκρινον ὅτι ἀπέβαλλον πᾶσαν μοναχικὴν ἀρετὴν καὶ δεσμόν, ὡς ὁ Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης βεβαίῳ (κ. 135. 136. seq. παρὰ Migne tom. 144 pag. 100. 205), (πρὸς π.χ. καὶ Γεωργίου Παχυμέρου ἐν Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου I 34. II 38 ἐκδ. Bonnæ σελ. 88. 185. Νικηφόρου Γρηγορά VI 5. 8 ἐκδ. Bonnæ σελ. 180, 193), καὶ διότι κατὰ τὸν κανόνα 2 τῆς Φωτιανῆς Συνόδου ἐν ἔτει 880 ἐπίσκοποι γινόμενοι μοναχοὶ δὲν δύνανται τοῦ λοιποῦ νὰ ἀντιποιηθῶσιν ἀξίαν ἀρχιερατικὴν, οὐδὲ ἐν τοῖς ἐπισκόποις νὰ λογίζωνται, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα καὶ μοναχικὸν σχῆμα τέλεον διαχωρίζονται καὶ δὲν συμπίπτουσι. Καὶ ὧντως κατὰ τὸν κανόνα «αἱ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς λόγον ἐπέχουσι καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρείας· οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται» (πρὸς καὶ σχόλ. Ζωναρά καὶ Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ. Πρὸς καὶ Singer σελ. 126).

³ Πρὸς καὶ Singer σελ. 76 καὶ ἐπ. Bouix αὐτόθι. (Ἀλλ' ἐὰν ὁ μοναχὸς ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος ἐκπέσῃ ἢ παραιτηθῇ τοῦ ἀξιώματος τῆς ἐπισκοπῆς; Κατὰ τὸν Bouix multi doctores religiosum, qui episcopatu cessit, vel depositus fuit, non teneri ad monasterium redire. Ἡ λύσις αὕτη καὶ παρ' ἡμῖν φρονούμεν ὅτι εἶνε ἐφαρ-

Ὁ μοναχὸς ὅμως δύναται νὰ λάβῃ ἀξίωμα ἕτερον ἐκκλησιαστικὸν χειροτονούμενος· ἐρωτᾶται λοιπόν, τίς ἢ τύχη τοῦ τοιούτου ιερομονάχου, ὅταν μάλιστα δὲν ὑπηρετῇ ἐν τῇ οἰκείᾳ μονῇ, ἀλλ' ἐπετρέπη αὐτῷ ἢ ἐν τῷ κόσμῳ διαμονή (in saeculo manendi), ὅταν π. χ. διορισθῇ παρά τινι ἐκκλησίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ;

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἢ ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων μοναχῶν δοθεῖσα λύσις. Οἱ κατώτεροι κληρικοὶ δὲν κατέχουσι τὴν διοικητικὴν καὶ ἐξαιρετικὴν θέσιν τοῦ ἐπισκόπου· οὗτοι δὲν λύονται τῶν δεσμῶν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ἢ μονή, εἰς ἣν ἀνῆκον, διατηρεῖ ἀκέραια καὶ πλήρη τὰ ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν δικαιώματα, καὶ ἐξ ἀδιαθέτου ἀναντιρρήτως εἶνε ἢ νόμιμος αὐτῶν κληρονόμος. Ὑπάρχει καὶ σχετικὴ τις διάταξις ἐν Νεαρᾷ Ὡ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (κεφ. 8), καθ' ἣν «εἴ τις τῶν μοναχικὴν ἐπαγγειλαμένων ἀσκησιν ἀξιοθεῖη κληρικοῦ χειροτονίας, μενέτω καὶ οὕτω καθαρὰν φυλάττων τὴν ἀσκησιν»¹.

Τί δὲ ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος γένηται μοναχός; Ἡ ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ Σύνοδος (κ. 2) ἐθεώρησεν ὑποβιβασμὸν καὶ κατάπτωσιν τὴν ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου μετάβασιν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὴν περιβολὴν εἴτε τοῦ μικροῦ εἴτε τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος,² τῷ τολμῶντι δὲ νὰ πράξῃ αὐτὸ ἐπισκόπῳ ἀπαγορεύει τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς τὴν ἀνάληψιν ἐπισκοπῆς. Τοῦ

μοστέα, διότι ἡ ἀπώλεια τοῦ ἀξιώματος δὲν δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς μετὰ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ ἐπελθούσης, ἀφ' οὗ μάλιστα γενικῶς ὁ ἀπαξ ὑψωθείς εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, κατὰ τὸν κανόνα 2 τῆς ἐν Ἀγ. Σοφίᾳ Συνόδου, δὲν πρέπει νὰ καταβιβάζεται ἐν τῇ θέσει μοναχοῦ. Ἡ περιουσία ἄρα τοῦ ἐκπεσόντος ἢ παραιτηθέντος ἢ καὶ καθαιρεθέντος ἐπισκόπου κανονίζεται κατὰ τὰς περὶ ἐπισκόπων κρατούσας ἀρχάς. Διαφέρει, ἐννοεῖται, τὸ πρᾶγμα, ἂν ὁ ἐπίσκοπος ἐπανέλθῃ καὶ καταταχθῇ ἐν μονῇ, διότι τότε γίνεται πάλιν μοναχός. Παρὰ τοῖς δυτικοῖς ρητὴ διάταξις τοῦ Βενεδίκτου XIII (Custodes) ἀντίθετον ἔδωκε λύσιν.

¹ Πρὸς. καὶ Singer σελ. 107 καὶ ἐπ. "Ἄν ιερομόναχος ἐκπέσῃ τοῦ ιερατικοῦ βαθμοῦ, εἴτε ex delicto, εἴτε ἄλλως, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἀφ' οὗ τὸ μοναχικὸν σχῆμα παραμένει ἀκέραιον, ὅτι οἱ περὶ μοναχῶν κανόνες ἐπ' αὐτοῦ καὶ τότε ἐφαρμόζονται.

² Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος σχόλια (Σ. II 708 709).

τοιούτου ἐν τούτοις ἐπισκόπου ἢ ἀτομικῇ περιουσίᾳ, δῆλα δὴ ἢ κατὰ τὸν νόμον δυναμένη νὰ διατεθῇ, εἰσκομίζεται τῷ μοναστηρίῳ¹.

§ 60. Τοιαύτης οὔσης τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανείου καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, ἡγέρθησαν πολλαὶ δυσκολίαι περὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, πρὸ πάντων δὲ ἐπὶ τῆς περιουσίας, ἣτις ἡδύνατο νὰ περιέλθῃ τοῖς μοναχοῖς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, καὶ ὑπῆρξεν ἀνάγκη νέων νομοθετημάτων. Τὴν ἀνάγκην ταύτην διετύπωσεν ὁ Λέων ἐν τῇ Νεαρᾷ του πέμπτη². Ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς Νεαρᾶς κηρύσσει ἰσχυούσας τὰς προγενεστέρας διατάξεις τοῦ δικαίου, ἃς ἀνωτέρω ἐξεθήκαμεν, περὶ τῆς περιουσίας, ἣν οἱ μοναχοὶ κατὰ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὸ μοναστήριον ἔχουσιν, «Ὅσα γε τοῖς πάλαι διώρισται περὶ τῶν ἄρτι βουληθέντων πρὸς τὴν μονήρη μετατάξασθαι πολιτείαν . . . ἄριστά τε καὶ ὡς οὐκ ἂν τις γραίη ἄμεινον διατέτακται καὶ οὔτε τί προσθεῖναι τούτοις οὔτ' ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῶν ἐστίν». Ἀλλ' ἐφάνη ἄδικον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνήκουσα τῷ μοναστηρίῳ καὶ πᾶσα ἄλλη περιουσία, ἣν ἤθελεν ἀποκτήσῃ ὁ μοναχὸς μετὰ τὴν εἰσοδὸν του, καὶ παράλογον δὲ ἐκρίθη νὰ καταστῇ ὁ μοναχὸς ἀνίκανος παντελῶς πρὸς διάθεσιν τῆς κατόπιν κτηθείσης περιουσίας, «ὅτι διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι μονάζων ἐστίν, ἅπαντα λήψεται ἢ μονή, οὐκ οἶδα εἰ πρέποντα μονασταῖς ὁ τοιοῦτος νομοθετεῖ»· διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ μοναχὸς ἀδικεῖται καὶ τίθεται εἰς ἥττονα τοῦ λαϊκοῦ θέσιν προφάσει τοῦ σχήματος, ἀφ' οὗ τῷ βουλομένῳ μονάσαι λαϊκῷ ὁ νόμος παρέσχε τὸ δικαίωμα πρὸ τῆς ἀποκάρσεως νὰ διαθέτῃ τὰ ἑαυτοῦ ὡς βούλεται. Ὁ μοναχὸς δύναται νὰ ἔχῃ συγγενεῖς πενομένους ἢ προσφιλεῖς γνωρίμους, ἔχοντας ἀνάγκην συνδρομῆς, ἡδύνατο κατὰ

¹ Τὸ αὐτὸ ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν διοικητῶν τῶν εὐαγῶν οἰκῶν κατὰ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον.

² Συλλ. Ζαχαρίου II.

τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον νὰ ἀποκτήσῃ δούλους, οὓς ἐπεθύμει νὰ ἐλευθερώσῃ, διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν νὰ μὴ παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ ἐξουσία αὕτη; ¹. Διὰ τοιούτων σκέψεων ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ἐποιήσατο διάκρισιν τῆς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτωμένης περιουσίας καὶ ἐπὶ τῇ διακρίσει ταύτῃ ὥρισε τὰ ἐξῆς. Ἐὰν ὁ τὸν μοναστὴν ἐλόμενος βίον ἀφιέρωσέ τι εἰς τὴν μονὴν κατὰ τὴν εἰσοδὸν του, διατηρεῖ ἀπόλυτον τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος καὶ ἐλευθέρας διαθέσεως πάσης τῆς περιουσίας, ἣν ὕστερον προσεκτήσατο· ἐὰν ὁμῶς οὐδὲν εἶχεν εἰσκομίσῃ, τότε ἡ ρηθεῖσα περιουσία τέμνεται, καὶ τὸ μὲν δίμοιρον αὐτῆς ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῷ μοναχῷ, τὸ δ' ἐναπομένον τρίτον τῇ μονῇ προσκυροῦται ². Τοιαύτην περιουσίαν ὁ μοναχὸς δικαιούται ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους καὶ διὰ διαθήκης καὶ διὰ δωρεᾶς αἰτία θανάτου καὶ δι' οἰασδὴποτε ἀνεξαίρετως νομικῆς πράξεως νὰ παραπέμπῃ εἰς τρίτους, εἴτε συγγενεῖς, εἴτε ἄλλοτρίους, «ὥς ἂν ποτε δόξειεν αὐτῷ» ³.

Τούτων τεθέντων ἐρωτᾶται, *quid juris* ἐὰν ὁ μοναχὸς ἀποθάνῃ ἄνευ διαθήκης καὶ μὴ ὀρίσῃ τι περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθείσης οὐσίας;

Ὁ Βαλσαμὼν ⁴ πραγματευόμενος τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ δὲν

¹ «Πρῶτον μὲν, εἰ οὕτω δεῖ κτημάτων ἀντέχεσθαι ἀνθρώπους οἱ τὴν ὑπεροφίαν αὐτῶν ἐπηγγείλαντο· ἔπειτα δὲ καὶ συγγενεῖς τινες πένητες ἢ ἄλλως γινώριμοι τυγχάνουσι τῷ ἀνθρώπῳ χρήζοντες παραμυθουμένης χειρός, πῶς οὐκ ἀπάνθρωπον, μηδεμιᾶς ἐκείνους ἐκ τῶν τοῦ συγγενοῦς πραγμάτων ἀξιοῦσθαι παραμυθίας, ὥσπερ οὐχὶ ξενηλασίαν, ἀλλὰ συγγενικῶν καὶ φίλων ἐλασίαν δέον ποιεῖν τοὺς μονάζοντας καὶ πάντα πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκειν, καθάπερ τοὺς πολυφάγους ἔστιν ὄρα· οὐ βουλομένους ἀπόμοιράν τινα τῶν παρακειμένων τοῖς ἄλλοις καταλιμπάνειν· οὔτε γὰρ δοῦλος ἐλευθεροῦται δουλείας δεσμῶν, οὐ πένης οἴκτου μεταλαγχάνει, οὐκ ἄλλος τίς ἀνάγκαις πιεζόμενος παραμυθίας εὐρίσκει ἀπόλαυσιν, πάσης τῆς τοῦ μονάζοντος περιουσίας τῷ μοναστηρίῳ διδομένης».

² Βαλσαμ. αὐτόθι. Ὁρα καὶ Hergenröther (Archiv KR. 37 σ. 23).

³ Οἱ δυτικοί, μὴ ἔχοντες τὴν ἐπιεικῆ διάταξιν τοῦ Λέοντος, κατέφυγον εἰς ἄλλα μέσα πρὸς μετριάσμον τῆς αὐστηρότητος περὶ τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν, ἥτοι διὰ τῆς συγγνώμης (*per indulgentiam*) παρεχομένης ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τοῦ τάγματος ἢ τοῦ πάπα. (Πρβ. πλεῖστα θέματα παρὰ Bouix tom. II part. VI § 3 sequ.)

⁴ Αὐτόθι (Σ. II. 672) AB' Συνόδου καν. 6.

στερεῖται πρακτικότητος, φρονεῖ ὅτι θὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ κρατοῦσαι διατάξεις ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως εἰσκομισθείσης περιουσίας (Νεαρά 5 καὶ 123), δῆλα δὲ θεωρεῖται ἀνήκουσα ἅπασα τῷ μοναστηρίῳ ἐπιφυλαττομένης, ἐννοεῖται, τῆς νομίμου μερίδος τῶν παίδων, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα¹. Λόγῳ τῆς Ν. 5 καὶ 123 πρέπει ὄντως νὰ δοθῇ αὕτη ἡ λύσις, ἣν καὶ ἡμεῖς ὑποστηρίζομεν, διότι ὁ γενικὸς κανὼν εἶνε ὅτι ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ περιέρχεται τῷ μοναστηρίῳ, καὶ διότι ἡ Νεαρά 5 τοῦ Λέοντος δὲν ἀνέτρεψε πάσας τὰς διατάξεις τῶν Ν. 5 καὶ 123 τοῦ Ἰουστινιανοῦ περὶ τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ. Ὁ Λέων ἀπέδωκε δικαίωμα κυριότητος καὶ διαθέσεως τῆς μετὰ τὴν εἰσοδὸν περιουσίας, ἵνα δύνηται ὁ μοναχὸς νὰ ἐπέρχεται ἄρρωγὸς εἰς πτωχοὺς συγγενεῖς καὶ προσφιλεῖς φίλους· ὅταν δὲν ἔπραξεν αὐτὸ ὁ μοναχὸς ἐν ζωῇ, τὸ μοναστήριον ἀναντιρρήτως εἶνε ὁ νόμιμος δικαιοῦχος μετὰ θάνατον· οὐδὲ τὸ δικαίωμα τῆς διαθέσεως, ὅπερ ἔχει ὁ μοναχὸς ζῶν διὰ τὴν ἐν λόγῳ περιουσίαν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς κοινῆς ἐξ ἀδιαθέτου τῶν συγγενῶν διαδοχῆς, διότι δικαιοῦχος νόμιμος εἶνε ἡ μονὴ τῆς ἐγκαταβίωσης καὶ κατατάξεως ἐφ' ὅλης τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ ἀδιακρίτως, κατὰ τὰς Νεαράς 5 καὶ 123, titulo professionis, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ εἰδικὴ διάταξις τῆς Νεαράς 123 (κεφ. 38) μεταγενεστέρα τυγχάνει τῆς Νεαράς 118. Ταῦτα περὶ τούτου· προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλων θεμάτων καὶ νομοθετημάτων τοῦ νεωτέρου βυζαντιακοῦ δικαίου.

§ 61. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, κατὰ τίνα τρόπον νομικὸν περιέρχεται ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Λέοντος εἰς τὸ μοναστήριον, δύναται τοῦτο νὰ ἔχῃ σημασίαν, ἐννοεῖται, μόνον ὡς πρὸς τὴν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπάρχουσαν. αὕτη προσκυροῦται τῷ μοναστηρίῳ, διότι πᾶσα ἄλλη πε-

¹ Πρὸς. Hergenröther αὐτόθι. "Ἴδε καὶ τὰ κατωτέρω περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κρατούντων, ἐν τῷ εἰδικῷ τμήματι.

ριουσία μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κατὰ τὰς διακρίσεις τῆς Νεαρᾶς τοῦ Λέοντος ὑπόκειται τῇ θελήσει καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ μοναχοῦ.

Διὰ τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Λέοντος ἀπεδόθη τῷ μοναχῷ πλήρης ἡ ἱκανότης πρὸς διάθεσιν περιουσίας¹ καὶ πρὸς ἐνέργειαν πάσης νομικῆς πράξεως· τὸ ζήτημα κατ' ἀκολουθίαν περὶ τῆς τύχης τῆς πρὸ τῆς κουρᾶς συνταχθείσης διαθήκης καὶ τῆς αἰτίας θανάτου δωρεᾶς δὲν κέκτηται κατὰ τὸ ἀνατολικὸν δίκαιον πρακτικὴν σημασίαν· ἡ διαθήκη αὕτη καὶ ἡ δωρεὰ ἀναντιρρήτως τυγχάνει ἰσχυρὰ καὶ ἀκλόνητος.

Καὶ ἡ βυζαντίνη δ' ἐκκλησία οὐδέποτε ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ συνηθείᾳ ἐθεώρησεν ἀνισχύρους καὶ ματαίας τὰς διαθήκας τῶν μοναχῶν· τοῦναντίον πληθὺν παραδειγμάτων εὐρίσκομεν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως², μαρτυρούντων τὸ ὀρθὸν τῶν λύσεων ἡμῶν· ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς.

Ἐπει 1330 ὁ μοναχὸς Θεοδόσιος ὡς δομήτωρ τῆς μονῆς Κρυονερετίσσης διὰ διαθήκης ὥρισε κληρονόμον τὸν Κανάλην, καὶ ἡγέρθη δίκη κυριότητος μεταξὺ μονῆς καὶ Κανάλη, μόνον δὲ διότι ἀπεδείχθη πλαστὴ ἡ διαθήκη ἐνίκησεν ἡ μονή³.

Ἐπει 1399 παρεχωρήθη μοναχῷ τινι Μεθοδίῳ τόπος καὶ περιβόλιον μονῆς Ἀγ. Εὐφημίας, ἵνα κατέχη ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ παραπέμπη αὐτὸ μετὰ θάνατον εἰς ἓν μόνον πρόσωπον καὶ μετ' ἐκεῖνο νὰ περιέρχεται πάλιν τῷ ναῷ, συνεφωνήθη δὲ ὁ μοναχὸς νὰ καταβάλῃ ὑπέρπυρα τρία. Πληρεστέρα ἀναγνώρισις ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου τίς ἄλλη δύναται νὰ ὑπάρξῃ;⁴.

Ἐπει 1400 ὁ μοναχὸς Τσάκαλις κατέλιπε τῷ Ἰωάννῃ Χρυσάφῃ λόγῳ κληροδοτήματος ὑπέρπυρα 50, δι' ἀγωγῆς δὲ οὗτος

¹ Πρ6. καὶ Singer (αὐτόθι σελ. 33.).

² Acta Patriarchatus Constantinopolitani (ἐκδ. Miklosich et Müller, Vindob). Παράβαλε καὶ τύπους βυζαντινοῦς διαθηκῶν τῶν μοναχῶν ἐν Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ Κ. Σάθα τόμ. VI σελ. 635. 636.

³ Acta Patr. I σελ. 138 καὶ ἐπ.

⁴ Acta Patr. II σελ. 376.

ἀπήτησεν αὐτὰ παρὰ τοῦ γαμβροῦ τοῦ μοναχοῦ κατέχοντος καὶ κατακρατοῦντος αὐτά. Τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπερ ἐδίκαζεν ὡς γνωστὸν εἰς τελευταῖον βαθμόν, ἐδίκασε καὶ ἀπεφάσισε¹.

Ἐκ δὲ τοῦ πρακτικοῦ τῆς 7 Ἰουνίου 1401 τοῦ Πατριαρχικοῦ δικαστηρίου² ἐξάγεται, ὅτι οἱ μοναχοὶ ἠδύναντο καὶ προΐκας νὰ παρέχωσιν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν³.

§ 62. "Ἄξιον λόγου εἶνε καὶ τὸ ζήτημα, κατὰ τίνα χρόνον οἱ παῖδες δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσι τὴν νόμιμον μοῖραν, ἣν διεφυλάξατο αὐτοῖς ὁ νόμος ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ, κατὰ τὴν ἀπόκαρσιν (*tempore professionis*) ἢ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου αὐτοῦ;

Ὁ Sanchez⁴ διακρίνει κατὰ τὸ δυτικὸν δόγμα *inter religiosum professum in religione capaci et incapaci* ὡς πρὸς τοὺς πρώτους θεωρεῖ τὴν ἀπόκαρσιν ὡς θάνατον καὶ κατὰ τὸν χρόνον αὐτῆς διδάσκει ὅτι λαμβάνεται καὶ ἀπαιτεῖται ἡ νόμιμος μοῖρα ἢ ἀνοίγεται ἡ τυχὸν ὑπάρχουσα διαθήκη. Ὁ Καρδινάλιος de Luca⁵ ἄνευ διακρίσεως δέχεται τὴν αὐτὴν λύσιν ἐπὶ τῶν μοναχῶν γενικῶς (*quod monachi civiliter*

¹ Acta Patr. II σελ. 412. 413, πρὸς. καὶ II σελ. 446 καὶ 447, ἐνθα φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ 1400 ὁ μοναχὸς Κληματίδης ἐνήγαγε τὸν Μανουὴλ Τσουράτζον διεκδικῶν τὴν περιουσίαν τῆς συζύγου τοῦ μοναχῆς Μακαρίας, ἣν αὕτη παρέδωκε πρὸς αὐτὸν ὡς ἐπίτροπόν της διὰ διαθήκης, ἵνα ἐγχειρίσῃ αὐτῷ, ὁ δὲ Τσουράτζος ἀντέταξε τὴν διαθήκην, ἐξ ἧς ἀπεδείκνυτο ὅτι ἡ μοναχὴ κατέλιπε τῷ μοναχῷ ἐνάγοντι ὠρισμένα μόνον πράγματα· καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἔκρινεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀμοιβαίων ἰσχυρισμῶν. Πρὸς. καὶ ἐν Acta Patr. τόμ. VI (1890) διαθήκας καὶ κωδικέλλους μοναχῶν καὶ ἡγουμένων σελ. 81. 106. 229. 241. Πρὸς. καὶ τόμ. I 287. IV 201 - 203. 412 - 413. 426 - 428.

² Τόμ. II σελ. 502.

³ Ἡ μοναχὴ Καλλονὴ Πουζουλοῦ ὑπάνδρευσεν νέαν τινὰ λόγῳ ψυχικοῦ μετὰ τοῦ διακόνου Κοντοδοῦκα καὶ ὑπεσχέθη προΐκα, ἣν ἐν μέρει παρέδωκεν· ὁ γαμβρὸς ἀπῆτει τὸ ὑπόλοιπον ἐναγαγὼν τὴν Καλλονήν, ἣτις καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Συνόδου.

⁴ Oper. moral. tom. II lib. 7 c. 3 n° 54 καὶ ἐπ.

⁵ Disput. De testamento 35 n° 7. Πρὸς. καὶ Harprecht Dissert. De testamento pagan. thes. 100 n° 16 καὶ ἐπ. Berlich. P. III concl. 14. 32. Περὶ πάντων τούτων πρὸς. Böhmmer (βιβ. III τίτ. XXV § 19 τόμ. II), παρ' ᾧ καὶ αἱ διαφοροὶ γινῶμαι, καὶ ὅστις παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ Θωμασίου. (Diss. De legitima viventis).

pro mortuis habeantur). Ὁ Thomasius ὁμῶς, ἐρμηνεύων τὴν Νεαρὰν 123 καὶ ἀποκρούων τὴν γνώμην ταύτην, δογματίζει ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς κοινωνίας (κοινωνικὸς θάνατος) δὲν εἶνε φυσικὸς θάνατος, κατὰ τὴν ἔννοιαν δὲ τῆς Νεαρᾶς δὲν δύνανται τὰ τέκνα ν' ἀπαιτήσωσιν παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν νόμιμον αὐτῶν μοῖραν ἐκ τῆς περιουσίας του κατὰ τὴν ἀπόκαρσιν, ἐὰν δὲν παρεχώρησεν αὐτὴν διὰ δωρεᾶς ἢ διανομῆς πρὸ αὐτῆς ἢ μετ' αὐτὴν ἐκουσίως· ἐὰν δὲ συνέταξε διαθήκην, αὕτη δὲν ἀνοίγεται κατὰ τὴν εἴσοδον του εἰς τὸ μοναστήριον, ἀλλὰ μετὰ τὸν φυσικὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τότε λαμβάνουσι τὰ τέκνα τὴν νόμιμον μοῖραν. Τοιαύτην ἔννοιαν ἐξάγει ὁ Thomasius καὶ ἐκ τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ 38 κεφαλαίου τῆς μνησθείσης Νεαρᾶς, « *ei δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διάγων τελευτήσῃ, πρὶν μεταξὺ τῶν οἰκείων παίδων τὰ ἴδια διανεῖμῃ πράγματα, τὸ μὲν νόμιμον μέρος οἱ παῖδες λήψονται, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς οὐσίας τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω* »¹.

Καὶ ὄντως, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι οἱ παῖδες δικαιοῦνται δυνάμει τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ν' ἀπαιτήσωσι τὴν νόμιμον μοῖραν καὶ νὰ ἐξαναγκάσωσιν εἰς διανομὴν τὴν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ, πῶς εἶνε δυνατόν τοῦτο νὰ συμβιβασθῇ τῇ τυχόν ὑπάρχούσῃ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως διαθήκῃ, ἰσχυρᾷ, ὡς εἴρηται, οὕτῃ μετὰ τὸ δίκαιον τοῦ Λέοντος, ἥτις ἀνοίγεται κατὰ τὸν θάνατον τοῦ μοναχοῦ καὶ δι' ἧς προσδιορίζεται καὶ κα-

¹ Thomasii αὐτόθι § VI. Quin immo dicitur ibidem, quod si illa divisio vivo patre non facta fuerit, et nullum testamentum ante ingressum sit conditum, quod tum demum post mortem patris liberi legitimam adiciant. Denique pone etiam, ante ingressum testamentum ab illo monacho esse conditum, nec hic tamen liberi ante ejus mortem naturalem videntur quidquam petere posse præprimis cum plerumque testamenta talia per ingressum in monasterium rumpantur. Τῇ αὐτῇ γνώμῃ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Hellmann, θεωρῶν εὐλόγως ὡς ἰδιόρρυθμον καὶ ἐξαιρετικὸν τὸν κανονισμόν τῆς ὀφειλομένης μοίρας διὰ τῆς ἀποκάρσεως τοῦ μοναχοῦ, ἐν ᾧ κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον ἡ νόμιμος μερὶς κανονίζεται ὅταν παραβλάπτηται διὰ διαθήκης ἢ δωρεᾶς. Τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦτο προεκάλεσεν ἡ προστασία τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων.

ταλείπεται τοῖς παισὶ μείζον ποσὸν τῆς νομίμου μερίδος ; Ἡθέλομεν ἔχῃ δύο διαφόρους καὶ διαφόρου φύσεως διανομάς, καὶ ἀνωμαλίας ἤθελον γεννηθῇ, ἐὰν μάλιστα ἡ κατὰ τὴν ἀπόκαρσιν περιουσία ἦτο ἐλαχίστη καὶ κατόπιν μετὰ τὴν ἀνοιξὶν τῆς διαθήκης ἐτύγγανε μεγαλειτέρα. Δεχόμεθα λοιπὸν ὡς ὀρθότεραν τὴν γνώμην τοῦ Thomasius καὶ παρ' ἡμῖν ἐφαρμοστέαν, ὅτι ὁ φυσικὸς θάνατος δῆλα δὴ τοῦ μοναχοῦ καὶ οὐχὶ ἡ ἀπόκαρσις γεννᾷ τὸ δικαίωμα καὶ ἀγωγὴν πρὸς ἀπαίτησιν τῆς νομίμου μοίρας, εἴτε διὰ διαθήκης, εἴτε διότι δὲν παρεχώρησεν αὐτὴν ὁ μοναχὸς ἐκουσίως διὰ πράξεως μεταξὺ ζώντων¹.

§ 63. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων, θέλων νὰ συμβιδάσῃ τὸ πρὸς διαθήκην δικαίωμα τῶν ἀνηλίκων, δυνάμενον ν' ἀμφισβητηθῇ κατὰ τοὺς ἀστικοὺς νόμους, πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ Μ. Βασιλείου² καὶ τῆς ἑκτῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου³ ἐξέδοτο τὴν Νεαρὰν ἑκτὴν⁴. Κατὰ τὴν Νεαρὰν ταύτην τὸ δικαίωμα, ὃ ἡ Σύνοδος παρεχώρησε τῷ ἄγοντι τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνηται καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας, ἀλλὰ κωλύεται αὐτῷ πᾶσα διοίκησις μέχρις οὗ « ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ἐπιστῇ καθ' ὃν τὴν νόμιμον συμπλήρωσιν ἡ ἡλικία λαμβάνει τοῦ διατίθεσθαι ». Ἡ τοι-

¹ Παρὰ τῷ Μαλαξῷ ἐν τούτοις (οὗ ποιοῦμεθα χρῆσιν ἐκ χειρογράφου εὗρισκομένου εἰς χεῖρας ἡμῶν) Νομοκάνονος κεφ. ΡΗ' εὗρισκομεν ὅτι κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας κατ' ἔθιμον τὰ τέκνα ζώντος τοῦ πατρὸς των μοναχοῦ ἐλάμβανον φαίνεται τὸ μερίδιόν των. « Ἐνας ὅπου νὰ γίνεται καλόγηρος, ἀνέναι καὶ ἀποθάνῃ χωρὶς παιδιά, τὰ πράγματα τοῦ δίκαιον εἶναι νὰ τὰ ἔχῃ τὸ μοναστήρι· εἰ δὲ καὶ ἔχῃ παιδιά νὰ μοιράζονται τὰ πατρικά ὅσα παιδιά ἔχει καὶ ἐκεῖνος νὰ πάρῃ ἓνα μερτικό· καὶ τοῦτο ἕως νὰ ζῇ· καὶ ὅταν ἀποθάνῃ χωρὶς διαθήκῃ τὸ μερτικὸν ἐκεῖνο ὅπου ἐπῆρεν ὡς ἓνα τοῦ παιδὶ, τὸ κληρονομοῦν τὸ μοναστήρι· καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἐπῆραν τὰ παιδιά του διὰ μερτικό τους μένουν ἰδικάτους καὶ τὸ μοναστήρι δὲ μετέχει τίποτε ἀπ' ἐκεῖνα ». (Πρὸς καὶ χειρόγραφον 18 αἰῶνος παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀριθ. 17 κεφ. ρξγ'.)

² Κ. 18.

³ Κ. 40. Τοῦ μὲν Μ. Βασιλείου ὀρίζοντος τὸν τὸ 16 ἢ 17 ἔτος διανύοντα ὡς δεκτὸν ἀποκείρεσθαι καὶ περὶ τῶν οἰκείων « ὡς ἂν βούλεσθαι διατίθεσθαι », τῆς δὲ Συνόδου θέσεως ἐν τῷ δεκάτῳ ἔτει τὸ ὅριον τῆς πρὸς ἀπόκαρσιν ἡλικίας.

⁴ Zachar. coll. II.

αύτη νόμιμος ἡλικία κατὰ τὴν Νεαράν ὀρίζεται τὸ 16 ἢ 17 ἔτος τῆς ἡβῆς¹. Ἐὰν πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ χρόνου τούτου ὁ μοναχὸς ἀποθάνῃ, οἱ οἰκέται αὐτοῦ ἐλευθεροῦνται, ἡ δὲ περιουσία αὐτοῦ γενικῶς διαιρεῖται, καὶ τὸ μὲν δίμοιρον λαμβάνει ἡ μονή, τὸ δὲ τρίτον οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ². Συγγενεῖς δ' ἐννοοῦνται οἱ κοινῶς ἐξ ἀδιαθέτου καλούμενοι κληρονόμοι, διότι δὲν γίνεται διάκρισις, καὶ διότι ὁ Αὐτοκράτωρ προστίθησιν « εἰ οὗτοι μὴ πάρεισι ἀπερχέσθω καὶ τοῦτο ἔνθα τὸ δίμοιρον προεχώρησεν ». Ἡ Νεαρά δὲν ποιεῖται διάκρισιν περὶ τῆς περιουσίας τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ἢ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν

¹ Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι οἱ Βυζαντινοί, καίτοι ἡ Νεαρά 81 τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἀναφέρει ὅτι τὸ μοναχικὸν σχῆμα λύει τὴν ὑπεξουσιότητα, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ρητῶς δὲν ὀρίζει περὶ αὐτοῦ, ἐδέχοντο τοῦτο ὡς ἐπὶ ἐπισκόπων, ἐξάγοντες καὶ ἐφαρμόζοντες τὴν γνώμην ταύτην ἐκ τῆς ἐτέρας Νεαρᾶς 123 κεφ. μα' καταργούσης τοὺς περὶ ἀχαριστίας ὁρισμοὺς καὶ ἀπαγορεύουσης τὴν ἀπόσπασιν τῶν ὑπεξουσιῶν ἀνηλίκων μοναχῶν ἐκ τῶν μοναστηρίων ὑπὸ τοῦ ἐνασκοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἰδ. π. χ. Ἐπαναγωγῆς XXXI 7 σχολ. β'. « Περὶ δὲ μοναχῶν φανερώς μὲν οὐ λέγεται, πλὴν καὶ τοῦτο οἶμαι συνάγεται κατὰ τὴν Νεαράν ὅτι ῥομοθετοῦσαν τοὺς μονάζοντας παῖδας μήτε ἀχαρίστους διὰ τοῦτο παρὰ τοῖς πατράσι νομίζεσθαι, μήποτε ὑπὸ τῶν πατέρων μοναστηρίων ἀφέλκεσθαι ». Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι κατὰ τὴν Ν. 123 οἱ γονεῖς δὲν δύνανται ν' ἀποκληρώσωσι τὰ τέκνα των διὰ λόγους ἀχαριστίας πρὸ τοῦ μονάσαι συμβάντας (πρβ. καὶ Ἀθανασίου Σχολαστικοῦ (Ἀνέκδ. Heimbah σελ. 108) καὶ Ἰωάννου τοῦ Σχολαστικοῦ (πρβ' Συλλογὴν Ἀνεκδ. Heimbah σελ. 232). ὥστε πολλῶ μᾶλλον μετὰ τὸν μοναχικὸν βίον ὁ λόγος ἀχαριστίας ἀποκλείεται· πρβ. καὶ Βλαστάρεως Μ'. (Σ. VI 395).

² Ἐξαιρετικῶς ἐνταῦθα ὁ Λέων προεστάτευσεν τοὺς συγγενεῖς πάντας ἐξ ἀδιαθέτου καὶ λόγῳ τῆς ἀμφιβολίας ἐὰν ὁ ἀνήλικος δὲν θά διέθετε ὑπὲρ αὐτῶν τὴν περιουσίαν δυνάμενος νὰ συντάξῃ διαθήκην. Ἐκ τῆς Νεαρᾶς ταύτης προκύπτει πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ περιουσία τοῦ μὴ δυναμένου νὰ διοικήσῃ καὶ διαθέσῃ αὐτὴν ἀνηλίκου δὲν μεταδιδάζεται οὐδὲ προσκυροῦται τῷ μοναστηρίῳ, ὅταν οὗτος πρὸ τῆς ἡλικίας τῆς νομίμου ἀποκαρῆς, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται μόνον, ὅταν συμπληρώσῃ αὐτήν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ κατὰ τὴν Νεαράν καὶ τὰς διακρίσεις αὐτῆς, ἐὰν εἰσέλθῃ τις ἀνήλικος καὶ ἀποθάνῃ ἐνήλικος, ἡ περιουσία του ἀνήκει τῷ μοναστηρίῳ (ἐφαρμοζομένων τῶν Ν. 5 Λέοντος καὶ 5 καὶ 123 τοῦ Ἰουστινιανοῦ), ἐὰν ἀποθάνῃ ἀνήλικος, ἐφαρμοστέα τυγχάνει ἡ Ν. 6 τοῦ Λέοντος. Ἡ διάκρισις τῆς Νεαρᾶς ταύτης 6, καθ' ἣν μόνον εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀποθνήσκοντος ἐν μὴ συμπεπληρωμένῃ νομίμῳ ἡλικίᾳ μοναχοῦ δίδεται δικαίωμα κληρονομίας τρίτου μέρους, εἶνε ἀπόδειξις σπουδαία a contrario ὅτι τοῖς συγγενέσι τοῦ ἐνήλικου μοναχοῦ, ἀποβιοῦντος ἐξ ἀδιαθέτου, δὲν παραχωρεῖται κατὰ κοινὴν διαδοχὴν δικαίωμα τοιοῦτο, ὡς καὶ ἀνωτέρω παρεδέχθημεν ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθείσης.

κτηθείσης, διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι τὸ δίμοιρον ἔστρεψεν ὁ Λέων ὑπὲρ τῆς μονῆς, συνυπολογιζομένης πάσης γενικῶς τῆς περιουσίας.

§ 64. Ἡ ἀμφιβολία, ἣτις προέκυψε παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ἐὰν αἱ ἀνωτέρω διατάξεις κρατοῦσι καὶ ἐπὶ τῶν κελλιωτῶν (ιδιορρύθμων), ὀρθῶς ἐλύθη ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος, διότι οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες δὲν διακρίνουσι μεταξὺ κελλιωτῶν καὶ κοινοβιωτῶν καὶ οὐδεμίαν διαφορὰν μοναστηρίων καθιεροῦσι. Πάντων τούτων διακριτέον τοὺς ἐρημίτας· ἐπὶ τῆς περιουσίας τούτων οὐδεὶς λόγος προσκυρώσεως περιουσίας δύναται νὰ γένηται, ἀφ' οὗ εἰς οὐδὲν μοναστήριον κατατάσσονται¹.

§ 65. Ἡ ἰδρυσις μοναστηρίων ὑπὸ τῶν καλουμένων κτιτόρων ἢ δομητόρων ἐγίνετο κατὰ τὸ Βυζαντιακὸν δίκαιον τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἐπισκόπου², καὶ ἡ μὲν πῆξις τοῦ θεμελίου αὐτοῦ ἐτελείτο δι' εὐχῆς ἐπισκοπικῆς καὶ σταυροπηγίου, ἡ δὲ καθιέρωσις ἐγίνετο μετὰ τὸν ἀπαρτισμόν, ὅτε ἐτελοῦντο τὰ λεγόμενα ἀνοίξια, ὁ ἐνθρονισμός. Ὁ ἐπίσκοπος ἐν βρεβίῳ ἐγκαταγράφει τὰ ὑπὸ τοῦ κτίτορος μέλλοντα νὰ ἀφιερωθῶσι καὶ προικισθῶσιν ὑλικά μέσα πρὸς οἰκονομίαν καὶ συντήρησιν τῆς μονῆς καὶ τῶν μοναχῶν³, τὸ δὲ βρέβιον ἀποτίθεται εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, ὡς ἀπόδειξις τῆς ὑποσχέσεως καὶ ὑποχρεώσεως τοῦ κτίτορος περὶ τῶν ἀφιερωθέντων τῷ Θεῷ. Τοιαῦτα μοναστήρια ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐπισκόπου, διορίζοντος καὶ τοὺς ἡγουμένους, ἡ οἰκονομικὴ ὁμῶς διοίκησις ἀνήκει τῷ κτί-

¹ Κατὰ τοὺς δυτικοὺς οἱ ἐρημίται ἔχουσι πλήρη δικαιώματα κυριότητος καὶ κτήσεως καὶ διαθέσεως (πρβ. c. 9. C XIX qu. III καὶ Franciscus Niger Cyriacus (controversiae for. 300 n° 18 καὶ 19).

² Πρβ. Νεαρ. 67 καὶ Ἀθανασίου σχολαστικοῦ II 3 παράτ. (Ἀνέκδ. Heimbach σελ. 43). Περὶ κτιτορικοῦ δικαίου ἐν ἐκτάσει ἴδε τὴν εἰδικὴν πραγματείαν Jos. von Zhishman Das Stifterrecht in der morgenländischen Kirche. (Wien 1888).

³ Καν. Ζ' Συνόδ. Νικαίας κ. Α' Συνόδ. Κωνσταντινουπόλεως AB' καὶ σχόλια. Πηδάλιον.

τορι καὶ τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ δικαιουμένοις νὰ διορίζωσι καὶ ἐφόρους¹.

Ὁ Λέων δι' εἰδικῆς διατάξεως ἐκανόνισε τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τῶν καταλειπόντων ἀτελὲς μοναστήριον. Εἶνε ἡ Νεαρὰ 14, ἐκ τοῦ προοιμίου τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἠθέλησε μᾶλλον νὰ καταστείλῃ ποινικῶς τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὴν ἀνέγερσιν κτιτορικῶν μοναστηρίων καὶ καταλείποντας τὸ ἔργον ἀτελὲς ἐξ ἀνεπαρκείας ἢ διότι προλαμβάνει αὐτοὺς ὁ θάνατος. Ἐν περιπτώσει λοιπὸν τοιαύτῃ, ἐὰν μὲν ὁ ἐπιχειρῶν τὴν ἰδρυσιν ἀποθάνῃ διαθέσας τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ ὥρισε τὰ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ταῦτα ἀνήκουσιν αὐτῇ, ὅταν ὁμοῦς ἀποθάνῃ «*πρὸ τῆς τῶν οἰκείων διατυπώσεως*» διακριτέον, ἐὰν μὲν ὑπάρχωσι τέκνα μέχρι τριῶν, τότε, ἀφαιρουμένων τῶν χρεῶν, ἡ μονὴ λαμβάνει μοῖραν παιδὸς συγκαταλεγομένη ὡς συγκληρονόμος, «*τὰ ἴσα ἐκάστῳ λήψεται ἐκ πάσης περιουσίας ἧς οὐχ ἄπτεται χρῆς τοῦ τεθνηκότος*»². Μὴ ὑπαρχόντων παίδων, ἀλλὰ γονέων, ἡ κληρονομικὴ περιουσία διχάζεται, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ λαμβάνουσιν οἱ γονεῖς, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἡ μονή· ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε γονεῖς οὔτε κατιόντες, ἀλλὰ συγγενεῖς ἐκ πλαγίου, λαμβάνουσιν οὗτοι τότε τὸ τρίτον ὅσοι καὶ ἂν ᾖσι, τὸ δὲ δίμοιρον προσχωρεῖ τῇ μονῇ. Ἡ Νεαρὰ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν περίστασιν, ὅτε ὁ δομήτωρ διὰ διαθήκης διετύπωσε καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ μοναστηρίου μερίδα τινα, ἔλαβεν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκείνην, καθ' ἣν οὐδὲν ἔταξεν ὑπὲρ αὐτῆς, «*ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν εἰς ἐναντίαν γνώμην τὰ διατετυπωμένα ἀποκρίνηται τῆς νομίμου προαιρέσεως*»· τότε κατὰ τὴν Νεαρὰν ἀνήκει εἰς τὸν ἀρμόδιον ἐπίσκο-

¹ Βαλσαμ. ὑπὸ τὸν κανόνα Α' Συνόδου ΑΒ'. Πρβ. εἶδη τυπικῶν ἐν Acta Patr. V σελ. 178 καὶ ἐπ. 327 καὶ ἐπ.

² Ἐν εἶδος δικαιώματος ἀνάλογον τῷ τῆς ἀπόρου καὶ ἀπροίκου χήρας ἀποδίδεται δῆλα δὴ τῇ οἰκοδομουμένῃ μονῇ.

σκοπον, ἵνα ἀναλάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας.

§ 66. Εἶδομεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ὅτι ἡ πρωτοδευτέρα Σύνοδος καὶ ἡ Νεαρὰ Ὡ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καθιέρωσαν τὴν τάξιν τῶν δοκίμων μοναχῶν, καὶ ἔθεσαν τὸν γενικὸν κανόνα ὅτι πρὸ δοκιμασίας καὶ ἐξετάσεως οὐδενὶ ἐπιτρέπεται τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ταχθείσης τριετίας πρὸς τοῦτο¹. Ἐρωτᾶται λοιπὸν, ἐὰν οἱ περὶ διαθέσεως περιουσίας περιορισμοὶ τοῦ ἀστικοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν δοκίμων. Ἀναμφιβόλως ὁ νομοθέτης μόνον ἐπὶ τῶν ἀξιωθέντων τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς αὐστηρὰς περὶ κληρονομίας αὐτῶν ἀρχάς, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τῶν δοκίμων, διότι τούτους δὲν θεωρεῖ μοναχοὺς « οὕτω τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἡξιωμένους, ἀλλὰ κουρᾷ τε καὶ ἐσθῆτι τῶν καλουμένων χρῆσθαι λαϊκῶν »· ὅταν λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς ποιῇται λόγον περὶ τῶν εἰσιόντων εἰς μοναστήριον, ἐννοεῖ τοὺς περιβληθέντας τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ καταταχθέντας εἰς τὰς τάξεις τῶν μοναχῶν². διὰ τοῦτο καὶ ὁ Λέων ἐν Νεαρᾷ Ὡ ἀδιαφόρως χρῆται ταῖς φράσεσιν εἰσόδου ἢ ἀποκάρσεως³. Οὐδὲ ὑπάρχει που τοῦ νόμου ἢ τῶν κανόνων διάταξις ἀπείργουσα τοὺς δοκίμους νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸν μοναχικὸν βίον διαρκουῖντος τοῦ χρόνου τῆς δοκιμῆς, ἥτις ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν ἔχει « *διάπειραν λαμβάνειν*

¹ (Σ. IV 550). Ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῆς ἡ Νομικὴ Σχολὴ ἐμέμφατό με ὅτι δὲν ἐξήτασα τὸ ζήτημα, ἐὰν καὶ οἱ ρασοφόροι εἶνε τέλειοι μοναχοὶ καὶ στερῶνται τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας των ἢ εἶνε εἶδος δοκίμων. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξήτασα ἐν σημειώσεσιν Εἰσαγωγῆς σελίδος 20.

² Πρὸ. Ἐπιστολὴν Βαλσαμῶνος περὶ Ρασοφόρων. (Σ. IV 407. 510).

³ «Οὐκέτι ἀποχειραμένοις αὐτοῖς ἐπιτραπήσεται ἡ διάταξις, ἀλλὰ χωρήσει πᾶσα ἡ ὑπαρξίς εἰς τὴν ἐν ᾗ ἀπεκείραντο ἐκκλησίᾳ. Ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ἄρτι προσιόντων τῷ μοναδικῷ βίῳ διωρισμένα». Καὶ ὁ Böhrer (J. Eccles. Prostant. II lib. III tit. XXVII § 18) ὁρθῶς δέχεται ὅτι *novitiis succedunt heredes ab intestato*. Πρὸ. καὶ Schmalzgrüber (Jus Ecclesiasticum tom. VI), καθ' ὃν ὁ novitius δὲν εἶνε professus, μόνον δὲ διὰ τῆς professio religiosa περιέρχεται τῇ μονῇ ἢ περιουσίᾳ τοῦ μοναχοῦ. Ὁ δοκίμος δὲν θεωρεῖται παραδεδεγμένος, ἀλλὰ παραμένει τῇ μονῇ a probatione.

τῆς αὐτῶν καρτερίας καὶ σεμνότητος, οὐ γὰρ ράδιον βίου μεταβολὴ μὴ μετὰ συντορίας ψυχῆς γινομένη»· τούτου ἔνεκα καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς (Νεαρ. 5 κεφ. 4) ρητῶς μόνον εἰς τὸν «καθιερώσαντα ἑαυτὸν τῷ μοναστηρίῳ καὶ τὸ σχῆμα λαβόντα» ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὸν ιδιώτην βίον μετάβασιν¹.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ δόκιμοι κατ' οὐδένα τρόπον στεροῦνται οὔτε τῆς διοικήσεως οὔτε τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας των κατὰ τοὺς κοινούς κανόνas καὶ νόμους, ἐὰν δὲ ἀποθάνωσι κατὰ τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας, ἡ περιουσία των ἅπασα λαμβάνει τὴν κοινὴν τῆς κληρονομίας τάξιν. Καὶ ὑπῆρξαν μὲν τινες τῶν παλαιοτέρων νομικῶν², οἵτινες ἐδέχθησαν ὅτι ἐν περιπτώσει ἀποχωρήσεως οἱ δόκιμοι ὑποχρεοῦνται νὰ παραχωρήσωσι νόμιμον μοῖραν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν τῷ μοναστηρίῳ εἰς θέσιν παιδὸς ἢ γονέως (in loco filii vel parentum), ἡ γνώμη ὅμως αὕτη εἶνε αὐθαίρετος καὶ οὐδαμοῦ τοῦ νόμου στηρίζεται, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως, ἐπομένως καὶ τοῖς δοκίμοις, πλήρη ἐλευθερίαν διαθέσεως περιουσίας κατέλιπεν³. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι, ἐὰν οἱ δόκιμοι, ἔχοντες τὴν κατὰ νόμον ἐλευθερίαν διαχειρίσεως, ἀφιερώσωσιν τι ἐκουσίως τῷ μοναστηρίῳ⁴, τοῦτο δὲν ἀναλαμβάνεται. Τόσον δὲ εἰσὶν ἀληθῆ ταῦτα, καθόσον καὶ ὁ γάμος τῶν δοκίμων δὲν ἐθεωρήθη μοιχεία, ὡς ἐκήρυξεν ὁ Κυ-

¹ Οὕτω καὶ ἐν Πηδαλίῳ εἰς κανόνα ΜΑ' τῆς 6 Συνόδου ὁ σχολιαστὴς πραγματεύεται περὶ τῆς τριετοῦς δοκιμασίας τῶν δοκίμων, ἐπιλέγων «ἐὰν μετὰ ταῦτα πάντα στέκωνται στερεοὶ εἰς τὸν αὐτὸν λογισμόν, τότε γὰρ ἐγκλείωνται καὶ πλέον γὰρ μὴ ἔχωσι τὴν ἄδειαν γὰρ εὐγαίρουν ἔξω, ὅταν θέλουσιν». Ἄρα οἱ δόκιμοι ἔχουσι πλήρη ἐλευθερίαν ἀποχωρήσεως.

² Π. γ. Covarruvias Ad. c. 2 X. testam. n. 10.

³ Τοῦτο διδάσκει καὶ ἐν τῇ Δύσει συγγραφεῖς πρὸ π. γ. Franz Frey καὶ τὸν παλαιότερον Engel. De privilegiis et jur. monaster. 9 n 11 Besold. Const. 181 κ. 98. Menochii lib. IV præs. 83 κ. 2 καὶ ἐπ. Ἐν τούτοις ἴδιαι ἀρχαὶ κρατοῦσι περὶ τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῶν δυτικῶν, περὶ ὧν ἐν λεπτομερείᾳ πραγματεύεται ὁ Bouix tom. II part IV cap. VI.

⁴ Π. γ. ἐκ τῶν στρατιωτικῶν χρηματίων. Οἱ ἀνήλικοι καὶ ὑπεξούσιοι ἐννοεῖται ὅτι ὑποβάλλονται εἰς τοὺς κοινούς νόμους ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς περιουσίας των.

πριανός τὸν γάμον τῶν παρθενίαν ἐπαγγειλαμένων καὶ ὁ κανὼν 60 τοῦ Μ. Βασιλείου, οὐδὲ ὁ γάμος αὐτῶν ἐκρίθη ἀθέμιτος καὶ δαμνατός καὶ νεφάριος¹, ὅταν δὲ ὁ ιθ' κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου ἐκήρυξε διγαμίαν, καὶ ταῖς ποιναῖς αὐτῆς ὑπέβαλε τὸν γάμον τῶν μοναχῶν, οὐδόλως περιέλαβε τοὺς δοκίμους, διότι ὥρισε μόνον τοὺς «τὴν παρθενίαν ἐπαγγελ-
λομένους»· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος ρητῶς «τὸν μοναχὸν» ὑποβάλλει τοῖς ἐπιτιμίοις τῶν πορνευόντων ὅταν ἀγάγῃ γυναῖκα².

¹ Βαλσαμ. καν. 60 Βασιλ. καν. 27 (Σ. IV 162), σχόλια Ζωναρᾶ αὐτόθι. Ἀρμενοπ. IV 6. 45. Νεαρά 5 καὶ 8. Νομοκ. Φωτ. IX 29 (Σ. I. 210) Μέγαν διὰ τοῦτο θόρυβον ἤγειρεν ὁ γάμος τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ἀποσπᾶσαντος ἐκ τῆς μονῆς Πριγκήπου καὶ νυμφευθέντος τὴν μοναχὴν Εὐφροσύνην (ἴδ. Θεοφάνους Continuat. II. σελ. 24 καὶ 79. Συμεῶνος Μαγίστρου σελ. 620. Κεδρηνοῦ II. σελ. 95 (ἔκδ. Bonnæ). Ἐπίσης κατεκρίθη καὶ ὁ γάμος τοῦ Αὐτοκράτορος Φωκᾶ (Κεδρηνοῦ II. σελ. 351. Μιχ. Γλύκα σελ. 568. Ζωναρᾶ XXI. 24).

² Πρβ. καν. 44 καὶ σχόλ. Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ αὐτόθι (Σ. II. 409. 210. 411). Ἐξ ἐπιστημονικῆς παρεκδόσεως σημειούμεθα τὰ ἑξῆς. Οἱ μοναχοὶ καὶ μοναχαί, οἱ ἐπαγγελλόμενοι παρθενίαν καὶ ἀποκειράμενοι, κωλύονται νὰ συνάψωσι γάμον. Τὸ κώλυμα αὐτῶν, ὁμοιάζει τῷ τῶν πρεσβυτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἡτις ἀποτελεῖ κώλυμα πρὸς γάμον. Ὁ μοναχὸς γενόμενος κατόπιν κληρικὸς διατελεῖ ὑπὸ τὸ κώλυμα λόγῳ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος· Ὁ μοναχὸς ἐρχόμενος εἰς γάμον κηρύσσεται ἀκοινώνητος (Συνόδ. Χαλκ. 16. Τρούλλ. 44), καὶ κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἄκυρος καὶ παράνομος ὁ τοιοῦτος γάμος. (Ἀρμεν. IV. 6. 45. Ν. 5 κεφ. 8). Αἱ ποιναὶ δὲ ἰδίως τοῦ τοιοῦτου μοναχοῦ εἰσὶν αἱ ἑξῆς. Κατὰ μὲν τὸ ἐκκλ. δίκαιον 1) διγαμίας, δηλ. ἐπιτίμιον, ὅπερ κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ Μ. Βασιλείου (4) εἶνε ἀφορισμὸς ἐπὶ ἐνιαυτόν, κατ' ἄλλους δὲ πατέρας ἐπὶ διετίαν (ἴδ. Ἀριστ. σχόλ. αὐτόθι). Ἐπειδὴ δὲ ὁ 44 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου καὶ ὁ 60 τοῦ Μ. Βασιλείου θεωροῦσι τὸν γάμον πορνείαν, ἄλλοι ἐπέβαλον ἐπιτίμια πορνείας, ἅτινα εἰσὶ βαρύτερα (Ἀριστ. αὐτόθι). 2) Ποινὴ τῆς ἀποβολῆς (Σύνταγ. Ποτλῆ IV. 144. Ματθ. Βλαστάρεως Σ. VI 391. Πηδάλιον καν. 16 Συνόδου Χαλκηδ.). Κατὰ δὲ τὸ ἀστικὸν δίκαιον αὐστηρῶς τιμωρεῖται ἡ ἀθέτησις τῆς ἐπαγγελίας· ὁ παραβάτης τιμωρεῖται θανάτῳ, ἡ περιουσία του περιέρχεται τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῇ μονῇ, ἐν ᾗ ἐπαγγείλατο τὴν παρθενίαν (C. Th. 9 25.2). L. 6. § 6. Cod. (3.5). Νομοκ. Φωτίου XI 5 (Σ. I 258) IX 29 (Σ. I 210. 211). Τὸ μεταγενέστερον ὅμως ἀστικὸν δίκαιον ἐφάνη ἐπιεικέστερον· θεωρεῖ μὲν τὸν γάμον ἀθεμιτογαμίαν καὶ κηρύσσει αὐτὸν ἄκυρον, ἀλλ' ἐπιβάλλει ποινὴν ἐξορίας καὶ δημεύσεως καὶ μαστιγώσεως (Ἰουστίν. Νεαρά 12. Βασιλ. (I 28. 6.)). Ἐν τῇ πράξει οἱ Βυζαντινοὶ συνεδίβαζον τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἀστικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου· καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐπιτίμια ἀνετέθησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου, οὗτος κατὰ τὴν κρίσιν του ἐπέβαλλεν αὐτά, κατὰ δὲ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐφαρμόζονται αἱ ἐν τῇ

§ 67. Ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἠγέρθη σπουδαιότατον ζήτημα, δυνάμενον νὰ φέρῃ κώλυμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μοναχισμοῦ, πρὸς ὃν τοσαύτας ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος προνομίας ἐπεδαψίλευσε. Πολλάκις δὴλα δὴ διὰ διαθήκης ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ κληρονόμος ἢ κληροδόχος ἐπὶ αἰρέσει γάμου ἢ παιδοποιίας ἢ χάριν προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς, καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐκβάσεως τοιαύτης αἰρέσεως νὰ βαρῇθῃ ὁ κληρονόμος δι' ὑποκαταστάσεως ἢ ἀποκαταστάσεως. Τοιαύτη περίστασις ἤθελε βεβαίως καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν εἰς μοναστήριον εἴσοδον τοῦ βεβαρημένου, διότι ὁ μοναχὸς γάμον δὲν δύναται νὰ τελέσῃ (ὁμοίως καὶ ὁ κληρικὸς μετὰ τὴν χειροτονίαν πλὴν τοῦ ψάλτου καὶ ἀναγνώστου). Ὁ αὐτοκράτωρ ταῦτα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν διὰ τῆς Νεαρᾶς 123 ἐκήρυξεν ἀνισχύρους καὶ μὴ γεγραμμένας τὰς αἰρέσεις ταύτας « εἴπερ οἱ ταῖς τοιαύταις αἰρέσεσιν ὑποκείμενοι, ἄρρενες ἢ θήλειαι, εἰς μοναστήρια εἰσέλθωσιν, ἢ κληρικοὶ ἢ διακόνισσαι ἢ ἀσκήτριαί γένωνται ». Τούτοις ἐπόμενος καὶ ὁ συντάκτης τοῦ Νομοκάνονος τοῦ καλουμένου τοῦ Φωτίου (ΙΑ' 1) σημειοῦται σαφῶς, « ὅτι ἐάν τις βαρῇθῃ ἀποκαταστάσει ἢ ὑποκαταστάσει ἐξ ἀπαιδίας, καὶ μὴ βουλευθῇ γαμῆσαι δι' ἀσκησιν, μένει ἔχων τὰ πράγματα, καὶ περιὼν αὐτὰ δαπανᾷ ἢ καταλιμπάνει ὡς θέλει, εὐσεβῶς μὲν τοι. Εἰ δὲ καὶ ὑπὸ αἵρε-

ρηθείᾳ Νεαρᾶ 12 συμπεριληφθείῃ ἐν τοῖς Βασιλικαῖς διατάξεσι (πρὸς καὶ Νικηφόρου τοῦ ὁμολογητοῦ καν. ΛΕ' (Σ. IV 430 καὶ 431) καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ κανόνας (Σ. IV 438). Ἐννοεῖται ὅτι τὰ πειθαρχικά δικαιώματα ὠρισμένα ἀνετετέθησαν διὰ νεωτέρων νόμων ἐν Ἑλλάδι εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ κυρίως εἰς τὴν Σύνοδον, ἥ δὲ μαστίγωσις καὶ δήμευσις περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὡς ποινὰ ἀργοῦσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ. Σημειωτέον πρὸς τούτοις καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Βυζαντιανοῦ δικαίου σχετικῶς πρὸς τὴν ἀποβολὴν κατὰ τὸν κανόνα IB' τοῦ Βασιλείου (Σ IV 131) « τοὺς διγάμους παρτελῶς ὁ κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε »· ἀλλ' ὁ Λέων διὰ τῆς Νεαρᾶς 79 ἐτροποποίησε τὰ περὶ ἀποβολῆς, ὁρίσας ὅτι ὁ κληρικὸς, ὁ μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμήσας, δὲν ὑπεξίσταται τοῦ σχήματος καὶ δὲν ἐπαναστρέφει εἰς τὸν λαϊκὸν βίον, ἀλλ' ἀποβάλλεται τῆς τάξεως, ἣν εἶχε πρὸ τοῦ γάμου, ἐνεργεῖ δὲ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας, αἵτινες δὲν ἐμποδίζονται ὑπὸ τοῦ γάμου, οἷον τοῦ ἀναγνώστου ἢ ψάλτου. Ὁ Zhihsman δὲν ἀναφέρει τὴν τοιαύτην τροποποίησιν ἐν τῇ περὶ γάμου συγγραφῇ του.

σιν παιδοποιίας αὐτῷ καταλειφθῇ, ἔχει αὐτὰ καὶ μὴ παιδοποιῶν». Ταῦτα διατάξας ὁμοῦς ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν παρ-χώρησε τὴν βοήθειαν ἄνευ περιορισμοῦ, διότι ὡς πρὸς μὲν τοὺς μοναχοὺς προσέθηκεν ὅτι, ἐὰν καταλίπωσι τὸν μοναχικὸν βίον, «τὴν τοιαύτην σώφρονα ἀναστροφήν», ἢ δι' ὑποκαταστάσεως ἢ ἀποκαταστάσεως βεβαρημένη κληρονομία ἀνήκει τῷ μοναστηρίῳ, εἰς ὃ κατ' ἀρχὰς εἰσῆλθε, μετὰ τῆς ἄλλης ὑποστάσεως τοῦ μοναχοῦ, ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους κληρικοὺς ὥρισεν ὅτι ἡ βοήθεια ἰσχύει ἐφ' ὅσον ἐμμένουσι μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτῶν εἰς τὸν κλῆρον, καὶ δεύτερον ἐὰν τὰ πράγματα τὰ ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν δεδωρημένα ἢ καταλελειμμένα εἰς εὐσεβεῖς χρείας δαπανήσωσιν ἢ καταλείψωσι»¹.

Ἄλλος σπουδαῖος περιορισμὸς ἢ μᾶλλον ἐξαίρεσις γενικὴ ἐπὶ τε τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κληρικῶν εἶνε κατὰ τὴν Νεαρὰν, ὅταν ἡ ὑποκατάστασις ἢ ἀποκατάστασις ἐπὶ τοιαύταις ὡς ἄνωτέρω αἰρέσεσι τίθηται ὑπὲρ ἀναρρύσεως αἰχμαλώτων ἢ ὑπὲρ πτωχῶν, διότι τότε δὲν συγχωρεῖται ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν αἰρέσεων «ἐξ οὐδενὸς τῶν εἰρημένων τρόπων»². Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ τὴν Νεαρὰν τοῦ Λέοντος, ἐὰν ἡ κληρονομία ἐπαχθῇ ὑπὸ τὰς αἰρέσεις παιδοποιίας καὶ γάμου καὶ προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς τῷ μοναχῷ, οὗτος κέκτηται πλήρη καὶ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν διαθέσεως καθὼς κύριος, ἀφ' οὗ αἱ τοιαῦται αἰρέσεις ὡς

¹ Πρβ. καὶ Ἀθανασίου παράτιτλα II καὶ IX. (Ἀνέκδοτα Heimbach σελ. 42. 43. 108). Hellmann αὐτόθι σελ. 111. Ἐὰν ἄρα ὁ κληρικός, ἢ καταλίπη τὸν κλῆρον καὶ λαϊκὸς γένηται ἢ δὲν διαθέσῃ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας διὰ διαθήκης ἢ δὲν δαπανήσῃ ἄλλως εἰς φιλάνθρωπα ἔργα τὰ δεδωρημένα, οὐδόλως ἢ αἵρεσις σθέννυται, ἀλλ' ἀναγεννᾶται, καὶ οἱ δικαιούμενοι ὑποκατάστατοι ἢ καταπιστευματοδόχοι δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν κληρονομίαν κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ὑποκαταστάσεως ἢ ἀποκαταστάσεως. Καὶ νῦν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν αἱ ρηθεῖσαι διατάξεις τῆς Νεαρᾶς 123. Ἐν τῷ Κανονικῷ Δικαίῳ τῶν Καθολικῶν πρβ. c. 10. C. XIX quaestio 3 cap. 8. X de probat. II. 19. Ἴδε καὶ Singer 39.

² Ὅταν π. χ. ὁ διαθέτης εἴπῃ, ἔστω μοι κληρονόμος ὁ Α, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἄπαις καταλείπω τὴν περιουσίαν μου ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἢ τοῦ δεῖνος πτωχοκομείου. Ἡ ἀποκατάστασις αὕτη καὶ ἡ αἵρεσις μένουσιν ἰσχυραὶ καὶ ἐὰν ὁ βεβαρημένος Α περιβληθῇ τὰ ράσα τοῦ μοναχοῦ (πρβ. καὶ Ἀθανασίου παράτιτλα (Heimbach 108).

μὴ γεγραμμένοι λογίζονται. Ἐπὶ τῶν δοκίμων καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας οὐδεμίαν ἐφαρμογὴν ἔχουσιν αἱ ἀνωτέρω ἐξαιρετικαὶ ἀρχαί¹.

Ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων κληρικῶν ὅμως τῶν βεβαρημένων δι' αἰρέσεων τοιούτων τινὲς ποιοῦνται τὴν διάκρισιν τήνδε· ὅτι, ὅταν εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτῶν καλῶνται συγγενεῖς, τότε προτιμῶνται οἱ καταπιστευματοδόχοι (*quando enim, mortuo clerico extranei vel agnati succedunt, his merito praefendus est fideicommissarius*), ὁ γενικὸς ὅμως οὗτος κανὼν² εἶνε αὐθαίρετος. Κατὰ τὴν Νεαράν ὁ κληρικὸς ὀφείλει ἢ νὰ δαπανήσῃ ἢ νὰ διαθέσῃ τὴν ὑπὸ τὸ βάρος ἀποκαταστάσεως ἢ ὑποκατάστασεως ἐπαχθεῖσαν κληρονομίαν ὑπὲρ εὐσεβῶν αἰτιῶν· ἐὰν δὲν πράξῃ αὐτὸ, ἀναμφιβόλως τῷ καταπιστευματοδόχῳ αὕτη ἀνήκει. Ἐπὶ ἐπισκόπων καὶ διοικητῶν εὐαγῶν οἴκων κατὰ τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον, ἐφαρμοστέαι τυγχάνουσιν αἱ διακρίσεις, ἃς ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἀνεπτύξαμεν, καὶ ὅταν ἡ ὑπὸ αἵρεσιν κληρονομικὴ περιουσία εἶνε ἐξ ἐκείνων, ἣν δὲν δύνανται νὰ διαθέσωσιν, ὡς βούλονται, ἀλλὰ θεωρεῖται ἐκκλησιαστικὴ, τότε ἀναντιρρήτως ἡ αἵρεσις ἀτονεῖ καὶ ὁ καταπιστευματοδόχος ἢ ὑποκατάστατος οὐδὲν δικαιοῦται λαμβάνειν.

Κατὰ τοὺς Βυζαντίνους ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Νεαρᾶς 123 μ.α', ὁ μοναχικὸς βίος ἔλυσεν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν³, τοιαύτης ἀρχῆς τιθεμένης ἢ ὀρφανικὴ ὑποκατάστασις (*subst. pupillaris*) δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τινὰ ἐφαρμογὴν, πολλῷ δὲ ἥττον ἢ οἰονεὶ ὀρφανικὴ ὑποκατάστασις.

§ 68. Μετὰ τὰ μέχρι τοῦδε ρηθέντα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μελέτης ἡμῶν μεταβαίνομεν εἰς ἕτερον οὐχ ἥττον σπουδαῖον θέμα. Ὁ μοναχὸς εἶνε ἄρά γε ὑπόχρεως πάντοτε ἄνευ οὐδεμιᾶς

¹ Πρ6. καὶ Menochius lib. IV. l. c. n 73 καὶ Vincentius Fusarius de substit. quaest. 427 καὶ ἐπ.

² Δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην, διότι δὲν φαίνεται ποῦ τοῦ νόμου στηρίζεται ὁ κανὼν.

³ Ὅρα σημείωσιν ἀνωτέρω.

ἐξαιρέσεως νὰ ἐμμείνη ἐν τῷ μοναστηρίῳ, εἰς ὃ εἰσῆλθε, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ περίστασις, καθ' ἣν δικαιούται ν' ἀποσπασθῇ αὐτοῦ; ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τίς ἡ τύχη τῆς περιουσίας αὐτοῦ;

Κατὰ τὸν κανόνα 4 τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου οἱ μοναχοὶ ὀφείλουσι νὰ προσκαρτερῶσιν ἐν ᾗ ἀπεκάρησαν μονῇ, ὃ δὲ 21 τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον Συνόδου ὥρισεν ἀδιαστίκτως « οὐ δεῖ μοναχὸν ἢ μονάστριαν καταλιμπάνειν τὴν οἰκείαν μονήν » ὃ δὲ 4 τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ΑΒ Συνόδου ἀφορισμὸν ἠπείλησε κατὰ τῶν ἡγουμένων, οἵτινες δὲν καταβάλλουσι φροντίδα πρὸς ἀναζήτησιν καὶ σύλληψιν τῶν ἀναχωρούντων μοναχῶν, θεωρήσας τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν « ἀπόδρασιν » ¹. Ἡ ἐν Καρθαγένῃ διὰ τοῦ κανόνος π' ἀπηγόρευσε τοῖς ἐπισκόποις ὑποδέχεσθαι μοναχοὺς ἄλλης ἐνορίας καὶ κατατάττειν αὐτοὺς ἐν τῷ ὑπ' αὐτοὺς κλήρῳ. Ἐν τούτοις ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ συνηθείᾳ οἱ πατέρες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπενέγκωσι καὶ ρυθμίσωσί τινας ἐξαιρέσεις. Ἐν τοῖς Κανόσι τοῦ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου, ἐκφωνηθεῖσιν ἐν εἴδει ἀποκρίσεων εἰς ἐρωτήσεις μοναχῶν, εὔρηνται τὰ ἐξῆς.

Ἑρώτησις Γ'. Εἰ ὅπουδῆποτε ἀποκαρεῖς μοναχὸς τις βλάπτεται κατὰ τι ψυχικῶς, καὶ βουλόμενος ὑποχωρῆσαι δεσμηθῇ παρὰ τοῦ οἰκείου προεστῶτος, τί ποιήσῃ; τῆς βλάβης καταφρονήσῃ ἢ τοῦ δεσμοῦ;

Ἀπόκρισις. Χρὴ τοῦτον λέγειν τῷ προεστῶτι δι' ὃ βλάπτεται· καὶ εἰ ἔστι προφανὴς κίνδυνος ἐκ τούτου ὑποχωρεῖν ἐκεῖθεν καὶ μὴ τοῦ δεσμοῦ φροντίζειν ².

Ἡ κανονικὴ αὕτη λύσις, γενομένη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀσκη-

¹ Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ οἱ τοιοῦτοι κανόνες δὲν ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς. Ἡ Κωνσταντινούπολις π. χ. ἐπλημύρει ἀνέκαθεν ἐξ ἀργῶν καὶ πλανήτων κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἄνευ τάξεως. Εἰς ἀπόδειξιν παράβαλε νεαράν Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. (Coll. Zachariæ I XXIV).

² Πρὸς. καὶ ἀγ. Νείλου ἐπιστ. Βενούτῳ μοναχῷ (Migne τόμ. 79 σελ. 189), Θεοφίλῳ μοναχῷ (Migne τόμ. 79 σελ. 252).

τικῶν κανόνων τοῦ Μ. Βασιλείου, συμβιβάζουσα τὰς διατάξεις τῶν Συνόδων πρὸς τὴν ἀνάγκην, ἥτις ἠδύνατο ὄντως νὰ παρουσιασθῇ, δὲν ἐπιτρέπει κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ μοναχῷ, «κατὰ τὸ δόξαν σκάνδαλον», τὴν λύσιν τοῦ μοναχικοῦ δεσμοῦ, ἀλλ' ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν εἰς τὸν προεστῶτα τοῦ μοναχοῦ τοῦ ψυχικῶς βλαπτομένου ν' ἀποπειραθῇ διόρθωσιν, καὶ μόνον ἐν ἀποτυχίᾳ ἐπιτρέπεται ἡ ἀπὸ τῆς μονῆς ἀποχώρησις, ἥτις ὅμως καὶ δὲν γίνεται δι' ἀπλῆς ἐγκαταλείψεως τῆς μονῆς, ἀλλ' ὀφείλει ὁ μοναχὸς νὰ προσέλθῃ τῷ ἀρμοδίῳ ἐπισκόπῳ, ὅστις ἀπολύει αὐτόν¹.

Ἐκ τοῦ κανόνος ὅμως τοῦ Νικολάου δὲν μανθάνομεν συγκεκριμένως τὰς ψυχικὰς βλάβας, καθ' ἃς ἡ λύσις τοῦ μοναχικοῦ δεσμοῦ ἐπιτρέπεται. Τοῦτο προσεπάθησεν ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητῆς² νὰ ὀρίσῃ ἐν κανόνι ιζ' «Διὰ τρεῖς αἰτίας ἐφεῖται τῷ μοναχῷ τῆς ἰδίας ἀναχωρεῖν μονῆς· ἐὰν ἢ ὁ ἡγούμενος αἰρετικὸς· ἐὰν εἴσοδος γυναικῶν εἰς τὴν μονὴν γίνεται· καὶ ἐὰν παιδία κοσμικὰ ἐν τῷ κοινοβίῳ μανθάνουσι» καν. ιη' «Ἄτοπον γὰρ τὰ ἐν τῇ μονῇ πραττόμενα δι' αὐτῶν δημοσιεύεσθαι»³.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν τοῖς κανόσι τοῦ Μ. Βασιλείου διαστίξεως εἶχε δεχθῇ καὶ ὁ Βαλσαμὼν «τὸν μοναχὸν βλαπτόμενον ψυχικῶς ἀναχωρεῖν ἀφ' ἧς ἀπεκάρη μονῆς· καὶ τοῦτο δὲ ποιεῖν μετὰ τὸ εἰπεῖν καὶ ἄπαξ καὶ δις τὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν καθηγούμενον καὶ τοὺς μοναχοὺς καὶ μὴ διορθωθῆναι τὸ κακόν»⁴.

¹ Ἰδ. ἐρμηνείαν εἰς κανόνα Νικολάου (Σ. IV σελ. 423) καὶ σχόλ. Βαλσαμ. καν. Π'. Καρθαγ. (Σ. III 504).

² Κανόνες ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ Συντάξεων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἁγίων πατέρων (Σ. IV 427) Πρὸς. καὶ καν. ιθ' τοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου (Σ. IV 431. 6).

³ Ἐὰν δῆλα δὴ κοσμικοὶ παῖδες διδάσκονται γράμματα ἐν τῷ μοναστηρίῳ· τοῦτο ἐθεωρήθη ἄτοπον, ἵνα μὴ δημοσιεύωνται τὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ γινόμενα. Μήπως ὁ Πατριάρχης ἠθέλησε νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὸν κίνδυνον διαφθορᾶς; Τὸ Πηδάλιον εἰς τὸν κανόνα τοῦτον προστίθεται «καὶ διὰ τὸ ἐκ τούτων σκάνδαλον».

⁴ (Σ. II 641. 642) Ἰδ. καὶ Ζωναρᾶ αὐτόθι.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι, καί τοι ὁ Νικηφόρος εἰς τρεῖς περιστάσεις ἐφήρμοσε τὴν ἠθικὴν βλάβην, μᾶλλον τῇ κρίσει τῶν ἀρμοδίων ἐπισκόπων καὶ ἡγουμένων ἀφέθη ἡ ἐξεύρεσις τῆς ἠθικῆς βλάβης¹, καὶ ὅπωςδὴποτε οὕτω τὸ ζήτημα ἀποβαίνει ὅλως πραγματικόν.

Ἐν τῇ συνηθείᾳ φαίνεται ὅτι εἶχε πρακτικὴν οὐ σμικρὰν σημασίαν ἡ περίστασις, καθ' ἣν ἡδύνατο ὁ μοναχὸς ν' ἀποχωρήσῃ, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ Πηδαλίῳ ἐκτιθεμένων².

§ 69. Ἡ λύσις ὁμῶς τοῦ ἐτέρου ζητήματος, ἐὰν ὁ μοναχὸς δι' ἀποδεδειγμένην αἰτίαν ἀποχωρῶν τῆς μονῆς, καὶ τῇ ἀπολύσει τοῦ ἐπισκόπου, συμπαρασύρῃ τὴν εἰσκομισθεῖσαν περιουσίαν, δύναται νὰ ἔχῃ ἐπιρροὴν εἰς τὸ κληρονομικὸν δίκαιον, ὅπερ ἐπασχολεῖ ἡμᾶς.

Διὰ τοῦ κανόνος 19 τῆς Ζ' Συνόδου³, οἱ πατέρες ἠθέλησαν νὰ περιστείλωσι τὰς εἰσδοχὰς καὶ δωρεὰς χρυσοῦ παρὰ τῶν προσερχομένων εἰς ἱερατικὸν τάγμα ἢ τὸν μονήρη βίον, (ὥς φαίνεται δὲν ἀπέφευγον οἱ ἡγήτορες τῶν ἐκκλησιῶν), κηρύξαντες τὴν ἀρχὴν τοῦ Μ. Βασιλείου « ὦν ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον », ἠπείλησαν δὲ καὶ ποινὰς καθαιρέσεως. Ταῦτα διατάξασα ἡ Σύνοδος ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐπιφέρει τὰ ἑξῆς.

¹ Καὶ τῶντι ἡ συχνὴ π. χ. ἐπίσκεψις γυναικῶν ἢ σκανδαλώδης τρόπος μοναχῶν δύναται νὰ εἴνε μᾶλλον ἐπικίνδυνον εἶδος βλάβης ἢ ἡ διδασκαλία κοσμικῶν παιδῶν.

² Εἰς καν. ΚΑ'. Συνόδου Ζ' (σελ. 341. σημ. 1, ἐκδ. Ραφτ.) ἐνθα σαφῶς ἐξηγοῦνται καὶ οἱ λόγοι τῆς ἀποχωρήσεως.

³ « Τοσοῦτον κατενεμήθη τῆς φιλαργυρίας τὸ μῦθος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν Ἐκκλησιῶν, ὥστε καὶ τινες τῶν λεγομένων εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπιλαθομένους τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου, ἐξαπατηθῆναι, καὶ διὰ χρυσοῦ τὰς εἰσδοχὰς τῶν προσερχομένων τῷ Ἱερατικῷ τάγματι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ, ποιεῖσθαι. Καὶ γίνεται, ὦν ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον, ὡς φησιν ὁ Μέγας Βασίλειος. Οὐδὲ γὰρ Θεῷ, καὶ μαμωνᾷ δουλεύειν ἔξεστιν. Εἴ τις οὖν εὗρεθῇ τοῦτο ποιῶν, εἰ μὲν Ἐπίσκοπός ἐστιν, ἢ Ἡγούμενος, ἢ τις τοῦ Ἱερατικοῦ. ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω, κατὰ τὸν δεῦτερον Κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας Συνόδου. Εἰ δὲ Ἡγουμένη, ἐκδιωχθήτω τοῦ Μοναστηρίου, καὶ παραδοθήτω ἐν ἐτέρῳ Μοναστηρίῳ πρὸς ὑποταγὴν. Ὡσαύτως καὶ Ἡγούμενος μὴ ἔχων χειροτονίαν πρεσβυτέρου ».

« Ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ γονέων παραδεδομένων δίκην προικῶν τοῖς τέκνοις, ἢ ιδιοκτῆτων αὐτῶν πραγμάτων, προσαγομένων, ὁμολογούντων τῶν προσαγόντων ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, ὠρίσαμεν, καὶν τε μείνη, καὶν τε ἐξέλθῃ μένειν αὐτὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ εἴη αἰτία τοῦ προεστῶτος ».

Ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ πρώτου μέρους τοῦ κανόνος, ὅπερ ἄνωτέρω ἐν σημειώσει κατεχωρίσαμεν, ἐξηγεῖ ἀρκούντως τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος. Ἡ Σύνοδος προφανῶς δὲν πραγματεύεται ἐν τῷ κανόνι, περὶ οὗ ὁ λόγος, περὶ τῆς ἐπὶ προσφορᾷ χρημάτων εἰς ἐπίσκοπον ἢ ἡγούμενον χειροτονίας, δῆλα δὲ περὶ σιμωνίας¹, ἀλλὰ κατακρίνει τὴν ἀξίωσιν ἵνα οἱ εὐλαβεῖς οἱ προσερχόμενοι τῷ μονήρῃ βίῳ συνεισφέρωσι καὶ περιουσίαν, ἀποκλείωνται δὲ οἱ θέλοντες νὰ μονάσωσι καὶ μὴ ἔχοντες τοιαύτην². σκοπὸς τῆς διακρίσεως ταύτης τῶν ἡγητόρων ἦτο προδήλως ἵνα εὐπορῶσι τὰ μοναστήρια αὐτῶν³.

Ἡ αὐτὴ Σύνοδος διὰ τοῦ 5 κανόνος, ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς διακρίσεως ταύτης οἱ εἰς τὸν κλῆρον κατατασσόμενοι καὶ προσκομίζοντες χρήματα ἕνεκαυχῶντο ἐπὶ τούτῳ καὶ ὀνειδίζοντες τοὺς

¹ Ἀλλαχοῦ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον πραγματεύεται περὶ αὐτῆς. Πρὸς. Φωτ. νομοκ. Α. 5. Α. 24 (Σ. I 43. 61. 62) καν. Ἀποστ. 30. καὶ σχόλ. Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμ. καὶ Ἀριστ. (Σ. II 37-39) Χαλκηδ. κ. 2. καὶ σχόλ. τῶν αὐτῶν. (II 218. 219. 220) Τρούλλ. κ. 22. καὶ σχόλ. τῶν αὐτῶν. (II 354) Ζ' Συνόδου κ. 5. καὶ σχόλ. τῶν αὐτῶν (II 572-577) Μ. Βασιλείου ἐπιστολὴν (IV 368) Γενναδίου ἐγκύκλ. (IV 368 καὶ ἐπ.) Ταρασίου καν. ἐπιστολὴν πρὸς Ἀδριανὸν Πάπαν (IV 374) Σύνοψιν Διονυσίου Ἀλεξανδρείας (IV 293 καὶ ἐπ.) Ἀποκρίσεις Βαλσαμ. ΛΑ (IV 471. 472) Πηδάλ. (ἔκδοσις Ραφτάνη σελ. 338 σημ. 1).

² Τοῦτο δυστυχῶς κατὰ παράβασιν τοῦ κανόνος γίνεται ἐν τισι μοναστηρίοις καὶ σήμερον. Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐναπόκειται ἡ διόρθωσις.

³ Τοιαύτην ἔννοιαν δίδωσιν τῷ Κανόνι καὶ τὸ Πηδάλιον « Ὅτι κατὰ τὸν κανόνα γὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ μοναστήριά των καὶ ἐκεῖνοι οἱ Κοινοβιάρχαι καὶ ἡγούμενοι ὅποῦ τὴν σήμερον ζητοῦν γὰ ἔχουν ἄσπρα οἱ εἰς αὐτοὺς προσερχόμενοι, καὶ μὲ τὰ ἄσπρα μὲν αὐτοὺς δέχονται, χωρὶς δὲ ἄσπρα οὐ δέχονται εἰς τὸ μοναστήριον ». (Ἐκδ. Ραφτ. 336').

ἄλλους « τοὺς δι' ἀρετὴν βίου ὑπὸ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος ἐκλεγέντας καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου » ἡγειρον ἀπαιτήσεις πρωτοκαθεδρίας καὶ προτιμήσεως, διέταξε τοὺς τοιούτους « τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οἰκείου τάγματος », ἐὰν δ' ἐπιμένωσιν ἐπιβάλλει αὐτοῖς ἐπιτίμιον κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ ἐπισκόπῳ ¹.

Τούτοις ἐπομένη καὶ τοιαύτας ἀρχὰς ἐφαρμόζουσα ἡ Σύνοδος ἠθέλησε νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, περὶ οὗ πρόκειται, καὶ διέταξεν ὅτι, κἂν τε μείνῃ κἂν τε ἐξέλθῃ ὁ μοναχός, τὰ πράγματα τὰ εἰσκομισθέντα ἀνήκουσι τῷ μοναστηρίῳ. Ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν, καθ' ἣν ἡ ἔξοδος τοῦ μοναχοῦ προῆλθεν, οὐχὶ ἐξ αἰτίας τοῦ μοναχοῦ ἢ αὐτοβουλίας ², ἀλλ' αἰτία τοῦ καθηγουμένου (προεστῶτος), τότε ἐκ τῆς διαστίξεως τοῦ κανόνος φαίνεται ὅτι τὰ πράγματα συμπαράσφύρονται ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ ³.

Ἐν τούτοις σαφῇ λύσιν εὐρίσκομεν καὶ ἐν Ὑψημένῳ Προχείρῳ (XXVII 42) καὶ ἐν Συνόψει Ἀτταλειώτου (III 14) « Ὁ ἀπὸ μοναστηρίου μετιὼν εἰς ἕτερον, ἐκ μὲν οἰκείας αἰτίας πταίσας, ἐκπίπτει τῶν ἰδίων πραγμάτων τῶν εἰς τὸ πρῶτον μοναστήριον ὧν προσήνεγκε, μηδὲ προσδεχθείς. Εἰ δ' ἐξ ἀλλοτρίας αἰτίας ἐξωσθῇ, λαμβάνει ἀκωλύτως, ἃ προσέφερεν ἴδια ». Ἐν τῇ ἀρχῇ ταύτῃ ἡ Σύνοδος εἶχε περιλάβῃ καὶ τὰ δίκην προικῶν παραδοθέντα ὑπὸ τῶν γονέων τοῖς παισὶ, εἰσκομισθέντα δὲ λόγῳ ἀσκήσεως τῇ μονῇ. Ἐπὶ τοιαύτῃ δ' ἐννοίᾳ τοῦ κανόνος συμφωνεῖ καὶ ὁ Βαλσαμῶν σημειούμενος « τὰ μὲν τοι παρὰ τινων προσφερόμενα τῷ Θεῷ αὐτοπροαιρέτως καὶ ἀπὸ γονέων αὐτοῖς διαφέροντα ἢ

¹ Πρβ. καὶ Ζωναρᾶ Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ σχόλια (Σ. II 573-577).

² Πρβ. Νεαρὰν 123 κεφ. λγ. Βασιλ. Δ 11. Φωτίου Νομ. XI Α. αὐτόθι XI Δ (Σ. I 248 257).

³ Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος νεωτέρου δικαίου ὅρα κατωτέρω ὡς πρὸς τὰ ζητήματα ταῦτα ἐκτενέστερον. Πρβ. καὶ Νεαρὰν 175. Κατὰ τὸν Ἀθανάσιον τὸν σχολιαστικόν « τὰ πράγματα τῶν εἰς ἕτερον βίον μετελθόντων μοναχῶν τὸ κατ' αὐτοὺς ἐκδικάσει μοναστήριον ». (Ἀνέκδ. Heimb. σελ. 43).

καὶ ἀλλαχόθεν ποθέν, ἀναφαίρετα εἶναι παρὰ τῇ μονῇ, καὶ τε μείνῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὁ ἀφιερῶσας καὶ τε ἐξέλθῃ· εἰ μήπω αἷτιος τῆς ἐξελεύσεως ὁ καθηγούμενος γένηται »¹.

Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ μοναχὸς ἀποχωρήσῃ τῆς μονῆς αἰτία τοῦ προεστῶτος καὶ τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἀρμοδίου ἐπισκόπου δύναται νὰ παραλάβῃ κατὰ τὸ Πηδάλιον² τὴν περιουσίαν του, ἀλλὰ δὲν δικαιούται νὰ νέμῃται αὐτήν, ὑποχρεούμενος νὰ ἀφιερῶσιν αὐτήν εἰς ἄλλο μοναστήριον.

Ἡ Σύνοδος ΑΒ ἐπιτρέπει διὰ τοῦ κανόνος τετάρτου τὴν μετάθεσιν μοναχῶν ἀπὸ μονῆς εἰς μονήν³, ἀλλὰ δι' οὐδένα ἄλλον λόγον καὶ κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν ἄλλην, πλὴν ἐὰν ὁ μοναχὸς ἀναγκασθῇ αἰτία τοῦ προεστῶτος κατὰ τὰ ἄνω ρηθέντα διὰ ψυχικὴν βλάβην, καὶ ἐν γενικῶς οὐχὶ ἐξ οἰκείας, αἰτίας, ν' ἀποχωρήσῃ ἐγκρίσει τοῦ ἐπισκόπου, δικαιούται νὰ συμπαρασύρῃ καὶ τὴν περιουσίαν κινητὴν ἢ ἀκίνητον· ἀλλ' ἐὰν ἀπλῶς ὅπως μετατεθῇ τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἀπὸ μοναστήριον εἰς μοναστήριον ἐπιτύχῃ τὴν μετάθεσιν τῇ προηγουμένη γνώμῃ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἡγουμένου, τότε ἡ περιουσία αὐτοῦ ἀνήκει τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ καὶ οὐχὶ τῷ τῆς ἐγκαταβιώσεώς του, εἰς ὃ μετετέθη. Τοῦλάχιστον οὐδεὶς νόμος ὑποστηρίζει τὴν ἐναν-

¹ Ὅρα τὰ σχόλια τοῦ Βαλσαμῶνος ὑπὸ τὸν ρηθέντα κανόνα ὡς ἄξια λόγου, ἐν οἷς ἀντιγράφεται καὶ Νεαρά Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ἐπιτηρήσεως καὶ ἐπισκέψεως τῶν μοναστηρίων. Τὸ ζήτημα, ὡς ἄνω εἴρηται, τῆς δεδικαιολογημένης αἰτίας, δι' ἣν ὁ ἐπίσκοπος ἐπιτρέπει τὴν ἀναχώρησιν, εἶνε πραγματικόν. Μεταξὺ ὅμως ἄλλων περιστάσεων, καθ' ἃς δύναται ἡ μετὰ τῆς περιουσίας ἐξέλευσις νὰ ἐπιτραπῇ, εἶνε καὶ ὅταν ἡγούμενος δεχθῇ καὶ κατατάξῃ ἐν τοῖς μοναχοῖς τοῦ μοναχὸν ἄλλης μονῆς, ξενοκουρίτην, ἄνευ γνώμης τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἢ ἡγουμένου· τότε τὸ πρῶτον μοναστήριον δικαιούται ν' ἀπαιτήσῃ τὸν τε μοναχὸν καὶ τὴν περιουσίαν του. Ἐπίσης καὶ ὅταν εἶνε ἄκυρος καὶ κηρυχθῇ τοιαύτη ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἢ ἀπόκαρσις τοῦ μοναχοῦ δι' οὐσιώδεις ἐλλείψεις. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιστάσει καὶ οἱ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι δύνανται ν' ἀντιτάξωσιν ὡς ἔνστασιν κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῶν κληρονομικῶν τῆς μονῆς τὴν ἀκυρότητα τῆς ἀποκάρσεως.

² Σελ. 338 καὶ σημ. 4. «Δὲν δύναται ὅμως αὐτός, νὰ τὰ νέμεται μόνος, ὡς ἤδη ἀφιερωμένα εἰς τὸν θεὸν ἀλλὰ πάλιν νὰ τὰ ἀφιερῶσιν εἰς ἄλλο Μοναστήριον.

³ Βαλσαμ. σχολ. (Σ. II 661). «Ὁ παρ' ἐπισκόπου ὅπουδῆποτε καταστὰς ἀναιτίατος» (Ἀριστ.).

τίαν λύσιν, οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἐν ταῖς Βυζαντιακαῖς Συλλογαῖς τῶν νόμων ἀποδείξεις ὅτι ἐν τῇ πράξει οὕτως ἐλύετο τὸ ζήτημα π. χ. ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ¹ ὑπὸ τὸ τεμάχιον 11 τίτλου IX² εὗρηται σχόλιον σαφῶς λυόν τὸ ζήτημα. « Ὁ μονάζων ἐν μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν ἀκρίβειαν δηλονότι τῶν κανόνων, οὗτος, κὰν εἰς ἕτερον μοναστήριον μετατεθῇ, γνώμη δηλονότι τοῦ τε παραδίδοντος καὶ τοῦ παραλαμβάνοντος ἡγουμένου, οὐ συµμετατίθησι καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, ἥς τὸ πρότερον μοναστήριον τὴν δεσποτείαν ἀνέλαβεν ἅπαξ εἴτε σιωπηρῶς, μηδὲν τοῦ εἰσιόντος εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως διαταξαμένου εἴτε κατὰ διαθήκας εἴτε καὶ διὰ συμφώνου »³.

Ὁ Πρόχειρος νόμος εἶχε περιορισθῇ ἐν τεμαχίῳ 4 τίτλου XXIV νὰ ὀρίσῃ ὅτι « ὁ ἀπὸ μοναστήριον εἰς ἄλλο μοναστήριον μετιῶν ἐκπίπτει τῶν ιδίων πραγμάτων μηδὲ προσδεχθείς »⁴. ἄνευ δὲ διακρίσεως, ἐὰν ὁ μοναχὸς τῇ ἀδείᾳ τοῦ Ἡγουμένου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ οὐ, εἰσέλθῃ εἰς ἄλλο μοναστήριον, ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν Νεαρᾷ 123 γενικῶς διέταξεν ὅτι ἡ

¹ Ἐκδ. Zachariæ (1852) σελ. 88.

² Ὅπερ πραγματεύεται περὶ τοῦ μοναχοῦ τοῦ ἐγκαταλείποντος τὸ μοναστήριόν του ἵνα ἔλθῃ εἰς ἄλλο (ἄνευ διακρίσεως ἂν μετ' ἀδείας ἢ ἄνευ ἀδείας) « Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ ἴδιον μοναστήριον καὶ εἰς ἄλλο ἔλθῃ, εἴ τινα πράγματα ἐν τῷ καιρῷ καθ' ὃν τὸ μοναστήριον καταλέλοιπεν ἔχει φανείη, τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἐξ ἀρχῆς εἰσῆλθε, ταῦτα διαφέρειν κελεύομεν ». Πρὸς καὶ Φωτίου Νομοχ. ΙΑ κεφ. Δ. Ἀρμεν. Ε 4. Νεαρὰν 123 κεφ. 42. Νεαρ. 5 κεφ. 7. καν. 18 Συνόδου Ζ. Πρὸς καὶ Ἀθανασίου σχολ. II 5 (Ἀνέκδ. Heimbach σελ. 43) « Τὰ τοῦ μοναχοῦ πράγματα τοῦ εἰς ἕτερον βίον μεταχωρήσαντος τῷ προτέρῳ διοίσουσιν μοναστηρίῳ ».

³ Πρὸς καὶ Ἐπαναγωγῆς ηὐξημένης VII 7 καὶ 8· εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ σχολίου τῆς Ἐπαναγωγῆς, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ηὐξημένῃ Ἐπαναγωγῇ προσελήφθη ὡς κεφάλαιον 8, φέρεται ἡ ἐξῆς συμπλήρωσις καθιστῶσα σαφεῖ τὴν ἔννοιαν, « οὐ συµμετατίθησιν καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, ἣν τῷ προτέρῳ μοναστηρίῳ δέδωκεν ἅπαξ εἴτε σιωπηρῶς, μηδὲν ἐν τῷ εἰσιέναι εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τῶν κατ' αὐτὸν διαταξαμένου, εἴτε κατὰ διαθήκας εἴτε διὰ συμφώνου τῷ ἐσχάτῳ τὸ σύνολον διδούς ». Ὡστε καὶ ἐὰν διὰ διαθήκης ἢ ἄλλῳ τρόπῳ μεταβιβάσῃ εἰς τὸ δεύτερον μοναστήριον τὴν περιουσίαν του, αὕτη ἀνήκει τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ ὡς κυρίῳ καὶ οὐδὲν τὸ δεύτερον μοναστήριον κτᾶται.

⁴ Πρὸς καὶ Ἐπιτομῆς VIII λη' (Zachariæ II 334) Βασιλ. Δ. 1 ιγ'.

περιουσία, ἣν εἶχε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀποχωρήσεως τῆς μονῆς ἀνήκει τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ¹. Κατὰ τὸ πνεῦμα δὴλα δὴ τῶν Βυζαντίνων, ἐὰν ὁ μοναχὸς ζητήσῃ ἄνευ λόγου μετάθεσιν ἀπλῶς, διότι θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ αὐτήν, ἢ μετατεθῇ δι' αἰτίαν οἰκείαν ἑαυτοῦ προκαλέσασαν τοῦτο, ἢ περιουσία, ἣν συνεκομίσατο, ἀνήκει τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ καὶ ἂν ἡ μετάθεσις ἐγένετο κανονικῶς, ἐὰν δὲ μετατεθῇ δι' εὐλογον αἰτίαν, καὶ οὐχὶ ἐκ πταίσματος ἰδίου, τότε συµμετατίθεται καὶ ἡ περιουσία αὐτοῦ.

Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ταῦτα ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ μοναχοῦ, ἅτινα εἶχεν ἀφιερῶσῃ ἢ εἰσκομίσῃ ἐν τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ, καὶ κατὰ τὴν Νεαράν 123 «*ἅτινα πράγματα ἐν τῷ καιρῷ, καθ' ὃν τὸ μοναστήριον καταλέλοιπεν ἔχων φανείη*», ἀλλὰ μετὰ τὴν Νεαράν τοῦ Λέοντος ἀναμφίβολόν ἐστίν ὅτι τὴν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθεῖσαν περιουσίαν, ἥς κύριος καὶ δυνάμενος νὰ διαθέσῃ ὁ μοναχὸς ὑπάρχει, δικαιοῦται νὰ συμπαραλάβῃ προσκυρουμένην τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἐγκαταβιώσεως, ὅπερ καὶ κληρονομεῖ αὐτήν· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, τὸ μὲν πρῶτον μοναστήριον γίνεται κύριον τῆς ἀφιερωθείσης αὐτῷ περιουσίας κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ μοναχοῦ, δικαιοῦχος δὲ μόνος τῆς περιουσίας τῆς κατόπιν κτηθείσης ἢ μετὰ τὴν μετάθεσιν εἶνε ἡ δευτέρα μονὴ τῆς ἐγκαταβιώσεως. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι, ἐὰν εἰς τὸ πρῶτον μοναστήριον δὲν εἶχεν ἀφιερῶθῃ τι ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ, τὸ τρίτον τῆς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθείσης περιουσίας ἀνήκει δυνάμει τῆς Ν. 5 τοῦ Λέοντος κατὰ κυριότητος δικαίωμα τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ. Τοιουτοτρόπως πρέπει νὰ συνδυασθῶσι, νομίζομεν, αἱ διατάξεις τοῦ

¹ Πρβ. καὶ Φωτίου νομοκ. XI 4. «*Μεθισταμένου δὲ μοναχοῦ εἰς μοναστήριον ἕτερον, ὅπερ εἶχε πράγματα ἐν τῷ ἐξίέναι τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ διαφέρει*». Πρβ. καὶ παρά τιτλα Ἀθανασίου (Ἀνέκδοτα Heimbach σελ. 108)· «*μετὰ τῆς ἄλλης αὐτῶν περιουσίας τοῖς οἰκείοις μοναστηρίοις (διοίσουσι τὰ πράγματα), εἰ καὶ ἔτυχον ἀπολιπόντες ταῦτα*».

Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ αὗται εἶνε αἱ ὀρθότεραι καὶ πρακτικώτεραι λύσεις¹.

Ἀλλ' ὁ μοναχὸς δύναται νὰ ἐξωσθῇ τῆς μονῆς· ὑπάρχουσι περιστάσεις καθ' αἷς ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ ἐξαναγκάζει τὴν προϊσταμένην ἀρχὴν νὰ προβῇ εἰς τοιοῦτο μέτρον, πολλάκις δὲ πρὸς σωτηρίαν τῆς μοναστηριακῆς τάξεως² *ne una ovīs morbida omnem gregem contaminet*³. Τίς ἡ τύχη τοῦ τοιούτου ἐκβληθέντος μοναχοῦ (*ejectus, extrusus, expulsus*); Ἡ ἐξώθησις δύναται νὰ ἀποστερήσῃ τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα κέκτηνται οἱ ἄλλοι μοναχοί, τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς προστασίας παρὰ τοῦ μοναστηρίου, δὲν λύει ὅμως τὸν ἐκβληθέντα οὔτε τοῦ μοναχικοῦ σχήματος οὔτε τῶν πρὸς τὸ μοναστήριον ὑποχρεώσεων αὐτοῦ, διότι οὐδαμοῦ τοῦ νόμου τοιαῦτα ἀποτελέσματα ὀρίζονται, ὥστε ἡ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως περιουσία δὲν ἀποσπᾶται τοῦ μοναστηρίου, ἡ δὲ μετὰ ταῦτα ἢ καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν κτηθεῖσα ἀποθνήσκοντος ἀδιαθέτου αὐτοῦ περιέρχεται τῷ μοναστηρίῳ ὡς νομίμῳ αὐτοῦ κληρονόμῳ *de jure*⁴.

Δὲν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καὶ τῷ βυζαντιακῷ δικαίῳ ρητὰς διατάξεις καὶ περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν διαλυθῇ τὸ μοναστήριον. Ἡ προσωπικότης τοῦ ιδρύματος αἴρεται διὰ τῆς διαλύσεως, ἐννοεῖται, καὶ νομικῶς δὲν ὑπάρχει ἡ πρὸς ἀπόκτησιν περιουσίας ἱκανότης· ἡ περιουσία, ἥτις ἀνῆκεν αὐτῷ διὰ τῆς συνεισφορᾶς τῶν μελῶν αὐτοῦ ἢ καὶ ἐξ ἄλλων λόγων κτήσεως, ἂν μὲν ἡ διάλυσις ἐγένετο ὑπὸ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς, διατίθεται κατὰ τοὺς ὑπὸ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς διατυπωθέν-

¹ Παράβαλε καὶ κατωτέρω τὸ ἐν Ἑλλάδι νεώτερον Δίκαιον.

² Πρὸς. π. χ. Συνόδου Νικ. Ζ' καν. 12. καὶ σχόλ. Ζωναρᾶ, Βαλσαμῶνος καὶ Ἀριστηνοῦ (Σ. II 592-611).

³ Πρὸς. Signer σελ. 150.

⁴ Καὶ ἐπὶ τῆς ἀποσπάσεως τοῦ μοναχοῦ ἐκ τῆς μονῆς καὶ φυλακίσεώς του λόγῳ ἀξιοποίνου πράξεως αἱ αὗται ἀρχαὶ ἀναντιρρήτως ἐφαρμοστέαι τυγχάνουσι. Πρὸς. καὶ Singer αὐτόθι σελ. 150 καὶ ἐπ.

τας ὀρισμούς¹. ἂν ὅμως οὐδέν περὶ τῆς τύχης αὐτῆς ὠρίσθῃ, ὥς πᾶσα ἄλλη περιουσία ἐγκαταλειμμένη, ὥς *bonum vacans* ἀνήκει τῷ Δημοσίῳ². Ὁ μοναχὸς ὁ ἀνήκων εἰς διαλυθὲν μοναστήριον δύναται καὶ ὀφείλει μάλιστα νὰ καταταχθῇ εἰς ἕτερον, ὅτε τὸ μοναστήριον τῆς νέας κατατάξεως καθίσταται τῆς περιουσίας αὐτοῦ ὁ νόμιμος δικαιοῦχος· δυσχέρεια ὅμως ὑπάρχει ὥς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ ἀποθνήσκοντος ἄνευ διαθήκης *in statu dispersionis*, πρὶν ἢ καταταχθῇ εἰς ἕτερον μοναστήριον. Τοῦ μοναχοῦ ἐξ ἀδιαθέτου νόμιμος κληρονόμος ἀναγνωρίζεται κατὰ τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον μόνον τὸ μοναστήριον· τούτου δὲ μὴ ὑπάρχοντος νομικῶς ἔνεκα τῆς διαλύσεως, ἀναγκαζόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ περιουσία αὐτοῦ ἀνήκει τῷ Δημοσίῳ ὥς *bonum vacans* καὶ αὕτη³, πλὴν τῆς μοίρας ἐννοεῖται τῶν παίδων, ἂν ὑπάρχωσι τοιαῦτα ἐκ γάμου πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπάρξαντος.

Ἡ δύο μοναστηρίων ἔνωσις ἀποτελεῖ νέον ἴδρυμα· οἱ μοναχοὶ τῶν μοναστηρίων ὑπάγονται αὐτῷ, μὴ ἐπερχομένης οὐδεμιᾶς μεταβολῆς εἰς τὴν νομικὴν αὐτῶν κατάστασιν⁴. Ἡ ἐν τῇ μονῇ διαβίωσις τῶν μοναχῶν εἶνε ἢ κατὰ τοὺς νόμους κανονικὴ τάξις· ἀλλὰ τὰ μοναστήρια κατ' ἐπικρατήσασαν συνήθειαν ἐκπέμπουσι μοναχοὺς εἴτε πρὸς ἐπαιτείαν εἴτε χάριν συμφερόντων· τῶν τοιούτων μοναχῶν ἀποθνησκόντων *extra claustra* κληρονόμος εἶνε βεβαίως τὸ μοναστήριον⁵.

¹ Ὡς ἐν Ἑλλάδι συνέβη κατὰ τὴν διάλυσιν τῶν μονῶν. Περὶ τούτου δὲ ἐν οἰκείῳ τόπῳ θέλομεν διαλάβῃ.

² Πρβ. Singer αὐτ. σελ. 144-145.

³ Αἱ αὐταὶ λύσεις πρέπει νὰ δοθῶσιν καὶ ἂν ἐξ ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς ἢ ἄλλης ἀναλόγου αἰτίας διαλυθῇ ἢ ἐξαφανισθῇ τὸ μοναστήριον καὶ διασπαρῶσιν οἱ καλόγηροι.

⁴ Πρβ. Singer αὐτόθι σελ. 146-147. Τὰ αὐτὰ ρητέον καὶ ὅταν ἡ μία μονὴ προσαρτᾶται ἄλλῃ.

⁵ Περὶ σχετικῶν ζητημάτων πρβ. καὶ ἀδήλου Πατριάρχου διάταξιν παρὰ Μανουὴλ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Δίκαιον ἐθίμων.

- § 70. Οἱ Νόμοι ἐν τῇ πράξει. Ἔθιμα.
§ 71. Κληρονομικὴ διαδοχὴ ἐπισκόπων. Ἐλευθερία διαθέσεως.
§ 72. Μοναχῶν κληρονομικὸν δίκαιον. Συναϊτῶν κατάστασις.
§ 73. Ὁ Λέων ἠναγκάσθη ἐκ τῶν ἐθίμων νὰ ἀναγνώρισῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν μοναχῶν πρὸς διάθεσιν καὶ κτῆσιν περιουσίας.
§ 74. Ἰδιόρρυθμα μοναστήρια. Ὁργανισμός.
§ 75. Κοινοδιακὰ μοναστήρια.
§ 76. Κατάστασις μοναχῶν Ἀθω· μοναχικὸς βίος ἀναφορικῶς πρὸς τὸ κληρονομικὸν δίκαιον. Τυπικά.

§ 70. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ μέχρι τοῦδε νομοθεσία τοῦ ἀστικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου τῶν Βυζαντίνων, καὶ τοιαῦται αἱ διὰ τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Λέοντος καθιερωθεῖσαι ἀρχαί. Ἀλλ' ἄρά γε ἐν τῇ πράξει ἐτηρήθησαν αὗται ἀκριβῶς; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Πολλάκις αἱ αὐτοκρατορικαὶ διατάξεις δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ὑπερβῶσι τὰ ὅρια τῆς μεμβράνης, ἥτις περιέκλειεν αὐτάς, ἀνωμαλίας δὲ πολιτικαὶ διηνεκεῖς καὶ χαλαρὰ καὶ ἀθλία διοικήσεις διέσπων τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Ἡ κατὰ τόπους αὐθαιρεσία καὶ τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα συνέτριβον τοὺς τύπους, ἔθιμα δὲ πολλάκις καθιεροῦντο οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τοὺς κειμένους νόμους ἔχοντα, καὶ ἐνίοτε μάλιστα ἐναντίον τῶν νόμων κρατοῦντα, ὑπὸ αὐτάς τὰς ὀψεις τῆς βυζαντινῆς κυβερνήσεως καὶ ἐν τοῖς ἀπλουστάτοις ἔτι διοι-

Γεδεῶν (Κανονικαὶ Διατάξεις, Ἐπιστολαί, Λύσεις, Θεσπίσματα τῶν ἀγιωτάτων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως σελ. 181-183)· (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888. Πολύτιμος Συλλογὴ χρησιμωτάτῃ τῷ ἐκκλησιαστικῷ δικαίῳ).

κητικοῖς μέτροις. Ὁ Ἡράκλειος π. χ. ἠναγκάσθη νὰ περιορίσῃ τὴν ἀμετρίαν τῶν συρρευσάντων κληρικῶν¹ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι ὁ Ἰουστινιανὸς εἶχεν ἤδη εἰδικὴν διάταξιν ἐκδῶσθαι (N. 3), ὁμολογῶν ἐν ἀπλότῃ « τὸν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως νόμον ἐκ χρόνων τιῶν διὰ τῆς ἐναντίας τῶν πραγμάτων σχολάσαντα χρήσεως ». Ἀλλοτε δ' ἐξελαμβάνοντο ὡς ἔθιμα τοπικὰ κανόνες δι' αὐτοκρατορικῶν διατάξεων ὀρισθέντες, παράδειγμα δὲ γεύματος χάριν φέρομεν τὸ μέχρι σήμερον ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς δικαστηρίοις παρουσιαζόμενον ζήτημα τῶν κατὰ τόπους ἐθίμων, ὅτι αἱ ἐπίτροκοι θυγατέρες ἀποκλείονται τῆς διὰ συνεισφορᾶς τῆς προικὸς κληρονομίας συντρεχόντων ἀρρένων, ἐν ᾧ φαίνεται ὅτι Νεαρὰ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ² (1118-1143) εἶχεν ὡς νόμον αὐτὸ γενικὸν διατάξῃ. Καὶ ἔθιμα δὲ τοῦναντίον ἠναγκάζοντο οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου νὰ ἀναγνωρίζωσιν ὡς νόμους, ὡς ὁμολογεῖ ὁ Λέων ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν νόμων αὐτοῦ « ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς κρατούσαις συνηθείαις ἐφάνησάν τινες οὐ παράλογοι, οὐδὲ τοιαῦται οἷας ἂν νοῦς συνετὸς ἀτιμάσειε, καὶ ταύτας νόμου προνομίῳ τιμηκότες, ἀντὶ δὲ συνηθείας ἀλόγου εἰς νόμον πρόσταξιν καὶ τιμὴν ἀνηγάγομεν »³.

§ 71. Τοιαῦται συνήθειαι καὶ ἐναντίον τῶν νόμων μάλιστα ὑπῆρξαν ἀναμφιδόλως καθιερωμέναι καὶ ἐν ταῖς σχέσεσι τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν. Οἱ ἐπίσκοποι οὐδέποτε αὐστηρῶς ἐτήρησαν τὰς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις καὶ τοὺς τύπους τῆς διαθέσεως τῆς περιουσίας· ἐνᾧ ἀπέκτων τοιαύτην μετὰ τὴν χειροτονίαν, διέθετον αὐτὴν σχεδὸν ἀπεριορίστως⁴ διὰ πρά-

¹ Zachar. coll. I. XXII.

² Zachar. coll. IV 1.

³ Zachar. coll. II σελ. 65. 67. Πρβ. καὶ Kriegel C. J. C. III 749.

⁴ Μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας καὶ τὰ μοναστήρια ἐγένοντο συναλλαγῆς ἐλευθέρως ἀντικείμενα. Πρβ. Ὑπόμνημα Ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην Μονῆς τῆς Θεοτόκου, ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1846) σελ. 179 (Σωφρονίου συνοδικὸν γράμμα).

ξεων ἐν ζωῇ καὶ αἰτία θανάτου. Βρίθει ἡ νομολογία τῶν Πατριαρχείων παραδειγμάτων¹.

Καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις δὲ χρόνοις, καὶ δὴ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ἡ διάθεσις τῆς περιουσίας τῶν ἐπισκόπων ἦτο παντὸς δεσμοῦ λελυμένη². Παρὰ τῷ Βαρθολομαίῳ Κουτλουμουσιανῷ εὐρίσκομεν συνοδικὸν σιγιλλιωδὲς γράμμα τοῦ Πατριάρχου Σωφρονίου, ἐκ τοῦ ὁποίου, ἐν ᾧ δηλοῦται ἡ κατάστασις εἰς ἣν περιήρχοντο πολλάκις αἱ μοναὶ καὶ αἱ περιουσίαι αὐτῶν, βαρούμεναι ὑπὸ χρεῶν, συμφανέστατα ἀποδείκνυται ὅτι οἱ ἐπισκοποῦντες αὐτὰς μητροπολῖται ἀπέκτιον καὶ μετεπώλουν αὐτὰς εἰς ιδιώτας ὡς ἰδίαν περιουσίαν.

§ 72. Οἱ δὲ μοναχοὶ δὲν ὑπεβλήθησαν τοῖς κανόσι τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τοῖς νόμοις. Ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐπεκράτησε τὸ σύστημα τῶν ἰδιορρύθμων μοναστηρίων³. τὸ κοινοδιακόν, ὅπερ ἐν τῷ πνεύματι τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας ἐνυπῆρχε, δύσκολον ἦτο νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, διότι δύσκολος εἶνε ἐν ἀνθρώποις καὶ ἡ σύμπνοια καὶ ἡ αὐταπάρνησις πολυμελῶν ὁμάδων τὰ πάντα κοινὰ ἔχουσῶν. Ὁ προσερχόμενος τῇ μονῇ καὶ κεκτημένος περιουσίαν τινα ἀτομικήν, δὲν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τίθεται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς

¹ Πρβ. Acta Patr. σελ. 298 (Διαθήκη Ἰσιδώρου Πατριάρχου ἔτει 1350). Πρβ. καὶ Hergenröther ἐν Archiv für Kathol. Kirchenr. τόμ. 37 σελ. 26 καὶ σημ. 4. Περὶ τῆς κατ' ἔθιμον ἀτονήσεως τῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων πρὸς διάθεσιν τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν καὶ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς πρβ. Sentis de jure testamentorum a clericis saecularibus ordinandorum σελ. 13 καὶ ἐπ. Κατὰ δὲ τὸν Franz Frey (§ 327) «ἡ αὐθαιρεσία, ἥτις ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἐν χρήσει ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, ἀντικατέστησε τὸ δίκαιον». Περὶ ἐλευθέρας συναλλαγῆς ἐν τοῖς μοναχοῖς ἴδ. ἐκ περιεργίας καὶ τινα ἐν Syllabus graecarum membranarum Francisci Trinchera (Napoli 1865) σελ. 93. Ἰδ. καὶ Νεαράν Βασιλείου Πορφυρογεννήτου XXIX § γ'.

² Μάτην δ' ὁ Πατριάρχης Καλλίνικος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18 αἰῶνος διὰ συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐδοκίμασεν, ἀκυρῶν τὴν διαθήκην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μαλαχίου, νὰ ἐπανενέγκῃ τοὺς ἀτονήσαντας νόμους. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δημοσιεύομεν ἐν τῷ Παραρτήματι τῆς προκειμένης συγγραφῆς λαμβάνοντες ἐκ τῆς συλλογῆς Γεδεῶν αὐτόθι σελ. 74 — 97) (Πρβ. καὶ σελ. 555 αὐτόθι),

³ Περὶ τῶν κατὰ τὸν 14 καὶ 15 αἰῶνα πρβ. ὀρθοτάτας κρίσεις Hergenröther αὐτόθι σελ. 28 καὶ σημ. 4 αὐτόθι.

ἄλλους· τὸ φυσικώτερον ἦτο νὰ διαχειρίζηται αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ καὶ κατὰ βούλησιν νὰ διαθέτῃ¹. Ἄν δ' εἴχομεν ἀνάγκην νὰ ἐνισχύσωμεν καὶ δι' ἀποδείξεων τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἡδυνάμεθα νὰ ἐνέγκωμεν ὡς παράδειγμα τὴν τοῦ Σιναίου Ὅρους μονήν. Οὐδέποτε σχεδὸν οἱ ἐν αὐτῇ ἀσκούμενοι πατέρες ἐβίωσαν ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τοὺς κανόνας τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου καὶ σύστημα τὸ κοινοβιακόν². Μεθ' ὅλα τὰ θαύματα, ἅτινα διηγεῖται ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νεκτάριος ὁ Κρής³ τῆς αὐτομμάτως ἀναβλύσεως ἐλαίου τῇ εὐχῇ τοῦ ὁσίου πατρὸς Γεωργίου τοῦ Ἀρσελαΐτου, οἱ μοναχοὶ διηρημένοι εἰς στρατόπεδα παρέσχον πολλάκις πράγματα τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων καὶ ἐνίοτε ὁ ἡγούμενος ἀρχιεπίσκοπος τῆς μονῆς εὐρέθη ἀντιμέτωπος τῆς Συνάξεως τῶν μοναχῶν. Κατὰ τοὺς παρελθόντας μάλιστα αἰῶνας ἡ διαίρεσις Κρητῶν, Ρουμελιωτῶν καὶ Κυπρίων μοναχῶν δὲν συνεβιδάζετο ταῖς παραινέσεσι τοῦ ἀσκητοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῖς κανόσι τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἁγ. Παχωμίου⁴.

¹ Ὁ Grospitsch ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ Δύσει ἔθιμα, καθ' ἃ οἱ μοναχοὶ ἐν εἴδει χρηματίων διεχειρίζοντο καὶ ἐκτῶντο περιουσίαν «in multis ordinibus religiosis ejusmodi peculia de consuetudine fuisse concessa. Haec ad exemplum trahere, quæ in jure civili servis domini sæpe largiebantur etc. ἐπικαλεῖται δὲ καὶ μαρτυρίαν τοῦ van Espen καὶ ἄλλων. (Σελ. 27 καὶ σημ. 9 αὐτόθι). Πρβ. καὶ Thomassini part. III. lib. II. cap. XLIII καὶ Lorenbeck αὐτόθι.

² Πρβ. Γράμμα Συνοδικόν Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης (ἐν Κανονικῷ δικαίῳ Δημητρακοπούλου σελ. 129). Περὶ τῶν ἐρίδων πρβ. καὶ ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἐπιθεωρήσεως τόμ. 6 περιόδου Β' σελ. 129. 133 ἀναφορὰν ἀρχιμανδρίτου Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, Σιναΐτου, 8 Μαΐου 1873. Καὶ περὶ ἐρίδων ἐν τῇ Μονῇ Πατμοῦ πρβ. Ἐκκλησ. Ἐπιθεωρήσεως τόμ. 6 σελ. 158. Περὶ ἐρίδων ἐν ἄλλαις μοναῖς πρβ. καὶ Acta Patr. I σελ. 1-10. 140-142. 165. 191. 296. 375. Ἰδ. καὶ μεταγενεστέρως, περὶ διενέξεων καὶ ἀρπαγῶν, ἀδελφου Πατριάρχου διάταξιν παρὰ Γεδεών αὐτόθι σελ. 183-185 καὶ πατριάρχου Γρηγορίου γράμματα περὶ ἐρίδων καὶ ἀταξιῶν ἐν Ἀθῶ (σελ. 303 304).

³ Ἐπιτομὴ τῆς ἱεροκοσμικῆς ἱστορίας (Ἐνετίησι 1805) σελ. 198. Περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ πρβ. καὶ Περικλέους Γρηγοριάδου «Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Σινᾶ κατὰ τὴν τοπογραφικὴν, ἱστορικὴν καὶ διοικητικὴν αὐτῆς ἔποψιν (ἐν Ἱεροσολύμοις 1875).

⁴ Κατ' ἀρχαιοτάτην συνήθειαν, ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ Σιναΐᾳ μονῇ αὐτοδιοικουμένη, ὁ ἡγούμενος τετιμημένος βαθμῷ ἀρχιεπισκόπου, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῆς Συνάξεως τῶν καλογήρων, πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ τελουμένης ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων,

§ 73. Ἄν ὁ Λέων ἐξέδοτο τὴν Νεαράν πέμπτην, παρακάμψας τοὺς ὅρους τῆς ιουστινιανείου νομοθεσίας καὶ μεταρρυθμίσας αὐτὴν κατὰ τὰς ἀρχάς, ἀνακηρύξας τὸν μοναχὸν ἱκανὸν πρὸς κτῆσιν καὶ διάθεσιν περιουσίας, ἔπραξε τοῦτο παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς συνηθείας ὅπως σώσῃ ἐν μέρει τοῦλάχιστον τὰς ἐν ἀχρηστία περιπεσούσας καὶ οὐδέποτε ἴσως ἐφαρμοσθείσας διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ ιδιόρρυθμος βίος ἐπεκράτει, οἱ μοναχοὶ μεθ' ὅλας τὰς νομικὰς ἀπαγορεύσεις διεχειρίζοντο καὶ διετίθουν τὴν περιουσίαν αὐτῶν ὥς πάντες οἱ ἰδιῶται¹. Αὐτὸ τὸ προοίμιον τῆς Νεαρᾶς παρέχει τὴν ἀπόδειξιν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἀναλαμβάνῃ νὰ λύσῃ τὸ πολλάκις ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ὑποβληθὲν ζήτημα, ἂν ἔπρεπε νὰ κηρυχθῶσι κύριοι οἱ μοναχοὶ τῆς περιουσίας, ἣν ἐκτήσαντο καὶ κατεῖχον μετὰ τὸν μονάδα βίον, « ἢ κωλύειν ἄξιον αὐτοὺς τῆς ἐπ' αὐτῇ κυριότητος », καὶ ἐκήρυξεν ἐννοεῖται ἐξ ἀνάγκης αὐτοὺς κυρίους.

Ἡ Νεαρά τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ καθίστησι γνωστὴν τὴν πολυκτημοσὴν καὶ ἀπληστίαν τῶν μοναχῶν κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα².

συνάπτει καὶ συνομολογεῖ συνθήκην καὶ ὅρους μετὰ τῶν καλογήρων, κυρουμένους ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου. Ἐν τοῖς ὅροις τούτοις διαγράφονται ὑποσχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις ἀμοιβαῖαι, ἐξ ὧν δύναται νὰ νοήσῃ τις πόσον δύσκολος εἶνε ἡ τήρησις τοῦ κοινοδιακοῦ βίου· διότι τίς θὰ ἦτο ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπόσχηται ἐγγράφως ὁ ἡγούμενος νὰ μὴ ἰδιορρυθμίζῃ, σπανὰ παιδιά νὰ μὴ εἰσάγῃ εἰς τὸ μοναστήριον, νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ εἰς ἄλλον κ.λ.π. Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν Ἀθῶ (Γεδεὼν σελ. 50 καὶ 51) ἐνθα « τέσσαρες λαύραις ἐρημώθησαν ἐξ αἰτίας τῶν ἀγενείων ». (Πρὸς Χρυσάνθου γράμμα σιγίλλιωδες, Γαβριὴλ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως σιγίλλιον συνοδικὸν ΑΨΠΒ Νοεμβρίου Α', Πρακτικὸν Συνάξεως ἐν Σινᾷ Πατέρων 24 Αὐγ. 1866, Ἐκθεσιν Πατριάρχου Ἱεροσολύμων πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Φουὰτ πασᾶν, (παρὰ Δημητράκοπούλῳ ἐν Κανονικῷ Δικαίῳ σελ. 129-133, 136, 137, 149-151, 152-165, 363, 318). Κατὰ πόσον ἐτηροῦντο οἱ περὶ εἰσαγωγῆς κοσμικῶν παιδίων κανόνες τοῦ ἁγ. Νικηφόρου πρὸς Σωφρονίου γράμμα ἐν Act. Patr. VI σελ. 277 καὶ 280.

¹ Πρὸς καὶ ἀπόφασιν 9 (1856) Ἀρ. Πάγου διὰ τὰ ἔθιμα.

² Zachar. coll. III. 19. πρὸς καὶ Νεαράν Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐξ ἧς φαίνεται ὁ τρόπος τῆς ἰδρύσεως καὶ διοικήσεως τῶν μονῶν. Νικήτα Χωνιάτου VII 3. Περὶ τῆς ποιότητος αὐτῶν ἴδε Γρηγορᾶ ρωμ. ἱστορίας VI 5. VII 9. Ὁ δὲ θέ-

§ 74. Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους λοιπὸν τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὰ τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν κατ' ἀπλούστατον τρόπον εὐρίσκομεν ἐφαρμοζόμενα ἐν τῇ συνηθείᾳ. Οἱ ἐν τοῖς ἰδιορρύθμοις μοναστηρίοις μοναχοὶ ζῶσι κατ' ἀρέσκειαν ¹. Πρὶν ἢ περιβληθῶσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα εἰσφέρουσι ἡρηματικόν τι ποσὸν καὶ ἐπιτυγχάνουσι κελλίον τι λαμβάνοντες καθ' ἑκάστην τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ οἶνον ² πρὸς τὸ ζῆν παρὰ τοῦ κελλαρίτου ³.

λων νὰ λάβῃ ἰδέαν τινὰ τοῦ σεμνοῦ βίου καὶ τῶν ἐν τῇ Δύσει μοναχῶν, ἀναγνώτω ἐν Fleury Des Congrégations religieuses (Paris 1826) περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Clugni, ἥτις πολλοὺς ἀγίους θαυματουργοὺς παρήγαγε, περὶ ἧς ἀναγινώσκομεν ἐν τοῖς ἄλλοις (σελ. 19)· « Les moines faisaient la meilleure chère qu'ils pouvaient en maigre et s'abillaient des étoffes du plus grand prix; les abbés marchaient à grand train, suivis de quantité de chevaux, et faisaient porter de grands équipages », καὶ τὴν ἀπολογία τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου (παρὰ Fleury Hist. ecclés. 67. c. 49 ann. 1126 σελ. 350-351), « à table on apport mets sur mets, et quantité de grands poissons, pour les dédommager de l'abstinence de la viande; encore sont-ils assaisonné avec tant d'art que l'on trouve de l'appetit après s'être rassasié. On sert tant de vins différents, qu'à peine peut en goûter de chacun, et de vins parfumés, emmiellés ou déguisés d'autres manières. On voit des moines qui vont à l'infirmerie, seulement pour manger de la viande. Ἐν δ' ἄλλῃ ὡς χαρακτηρίζει ὁ Nicolas de Clemangis (παρὰ Fleury σελ. 82 καὶ ἐπ.) τοὺς μοναχοὺς τοῦ 15 καὶ 16 αἰῶνος βεβαίως δὲν εἶνε κολακευτικὴ ἡ ἀποστροφή τοῦ αὐτοῦ « Car, je vous prie, que sont aujourd'hui les monastères des femmes, sinon des sanctuaires consacrés, non pas au culte du vrai Dieu, mais à celui de Venus? (ἴδε καὶ Gerson παρὰ Fleury καὶ Hodæporicon Ambrosii ib.)

¹ Suo more vivunt et ut illis collibitum est (πρὸς Leonis Allatii De Ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua consensione (1648) lib. III. cap. VIII § 8. Πρὸς καὶ Jo. Mich. Heineccii Eigentliche und wahrhaftliche Abbildung der alten und neuen Griechischen Kirche κλπ. (σελ. 407 § 26) καὶ Isidors Silbernagl (Verfassung und gegenwärtige Bestand sämtlicher Kirchen des Orients) σελ. 55.

² Κατὰ τὸν Silbernagl (σελ. 55 σημ. 5) ἐκτὸς ἄρτου καὶ τυροῦ λαμβάνουσι δύο ὀκάδας οἴνου καθ' ἑβδομάδα· ἂν δ' ὁ μοναχὸς μετέρχεται ὑπηρεσίαν τινὰ μέχρι τεσσάρων ὀκάδων. Περὶ τῆς διαίτης γενικῶς τῶν μοναχῶν πρὸς L. Allatii αὐτόθι. Περὶ τῆς διακρίσεως τῶν ἰδιορρύθμων καὶ κοινοβιακῶν μοναστηρίων πρὸς ἐφημερίδα « Ἄθως » (περὶ ἧς ἴδ. κατωτέρω σημ. 1. σελ. 152).

³ Παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ (Ἰαμβοὶ ἐν Πατρολογίᾳ Μινίου τόμ. 99 σελ. 1782) εὐρίσκομεν τὸ προσωπικὸν τοῦ μοναστηρίου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ὡς ἐξῆς. Ἐγούμε-

Περὶ τῶν λοιπῶν φροντίζουσιν οἱ ἴδιοι, ζῶσι καὶ ἐσθίουσι χωρισμένως, μόνον δὲ κατὰ τὰς ἐορτὰς συνεστιῶνται· ἐνδύονται ἐξ ἰδίων, διαχειρίζονται δὲ καὶ διατίθενται τὰ ἑαυτῶν κατὰ βούλησιν ¹.

Ἐν τοῖς μοναχοῖς ὑπάρχουσί τινες πρεσβύτεροι, καλούμενοι γέροντες, οὓς οἱ νεώτεροι τιμῶσι καὶ σέβονται ὡς πατέρας. Ἡ εἰσκομιζομένη περιουσία, περὶ ἧς τοσοῦτον ἐφρόντισαν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ Λέων, σύγκειται ἐκ τοῦ μικροῦ ποσοῦ ἤδη, ὃ εἰσάγουσι καὶ προσφέρουσι πρὸ τῆς εἰσόδου των.

§ 75. Τῶν ιδιορρύθμων μοναστηρίων διαφέρουσι τὰ κοινόβια, ὧν ὁ τύπος σπανιώτερον ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ. Κοινοβιακὰ λέγονται τὰ μοναστήρια, ἐν οἷς μοναχοὶ τὰ πάντα ἔχουσι κοινά, ὡς οἱ πρῶτοι ἐν Ἱερουσαλὴμ χριστιανοί. Κοινοβιάται δὲ ἢ κοινοβιακοὶ μοναχοὶ λέγονται, οὐχὶ διότι ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ζῶσιν, ἀλλὰ διότι ἐν κοινῷ κατοικοῦντες, ἐκ τῆς αὐτῆς ἱματιοθήκης ἐνδύονται, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποθήκης τρέφονται ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ καὶ τάξεως πάντες, οὐδὲν ἴδιον ἔχοντες ἕκαστος μὴ μετεχόντων τῶν ἄλλων· οἱ καρποὶ τῆς περιουσίας καὶ τῆς ἐργασίας ἐκάστου γίνεται κοινὸν πάντων κτῆμα, δῆλα δὲ τῆς μονῆς, ἣτις ἀναλαμβάνει τὴν φροντίδα τῆς συντηρήσεως αὐτῶν· ἐσθίουσιν ἐν κοινῇ τραπέζῃ, κοιμῶνται ὁμῶς χωριστά. Ἐκαστος μοναχὸς ἐκτελεῖ καθ' ἐκάστην τὴν ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου ὠρισμένην ἐργασίαν ², ὡς δὲ σημειοῦται ὁ Ἀλλάτιος *communis fit quies communis labor* ³.

§ 76. Περὶ τῆς καταστάσεως δὲ τοῦ μοναχικοῦ βίου δυνάμεθα νῦν προσθέσωμεν καὶ τὰδε, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει τὰ τοῦ

νος, ὑποτακτικοί, οἰκονόμος, ἐπιστημονάρχης, κανονάρχης, ταξιάρχης, κελλαρίτης, ἀριστητάριος, ὀψοποιός, ραφεῖς, βεστιάριος, ἀφυπνιστής, νοσοκόμος, σκυτεῖς, πυλωρός.

¹ Πρβ. καὶ J. Fallmerayer's *Fragmente aus dem Orient* (II Aufl. 1877) σελ. 257-258. Πρβ. Hergenröther's διατριβὴν ἐν *Archiv für kathol. Kirchenrecht* t. 37 σελ. 28 καὶ αὐτόθι ἀναφερόμενα ἔθιμα 14 καὶ 15 αἰῶνος.

² Πρβ. Zachariæ's *Reise in den Orient* (σελ. 235).

³ Πρβ. καὶ Νεαράν Ἰουστινιανοῦ 123 κεφ. 36.

ἹΑθω μοναστήρια, τὰ σπουδαιότερα γενικῶς τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἅτινα κατὰ τὸν Γεδεών «διατελοῦσιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ ἀναπαράστασις τοῦ μοναχικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνων εἰ μὴ καθόλου τοῦ βυζαντινοῦ αἰῶνος ἀναπαράστασις»¹.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου αἰῶνος πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνδεκάτου φαίνεται ὅτι σκανδαλώδεις ἔριδες ἐνέπεσαν τοῖς μοναχοῖς τοῦ ἹΑθω, οἵτινες ἀνηνέχθησαν τῷ αὐτοκράτορι Τζιμισκῇ², ὅστις ἔπεμψεν Εὐθύμιον τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς τῶν Στουδίων καὶ συνδιήλλαξεν αὐτοὺς συνταχθέντος τότε (ἔτει 970) μεταξὺ τῶν μοναχῶν Τυπικοῦ, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα Τράγος, διότι ἐπὶ δέρματος τράγου ἐγράφη, ἐκυρώθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος³.

Κατὰ τὸ Τυπικὸν τοῦτο ἐπετράπη τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς νὰ διαχωρίζῃ ἴδιον ἀγρὸν καὶ νὰ παραπέμπῃ «ὧ βούλεται προσώπῳ», καὶ διὰ πράξεως δ' αἰτία θανάτου ἀπόλυτος ἐδόθη ἐλευθερία τῇ διαθέσει τῆς περιουσίας πρὸς οἷονδῆποτε πρόσωπον ἢ πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ (κεφ. 6 τύπ. 1). Ὁ μοναχὸς (ἡγούμενος ἢ γέρων) ἐν τῇ διαθήκῃ του δύναται νὰ διορίζῃ ἐπιτρόπους «εἰς τὸ καλῶς καὶ θεαρέστως τὰ περὶ αὐτῶν διοικήσασθαι καὶ οἰκονομήσασθαι». Τοῖς τοιούτοις ἐπιτρόποις δὲν ἐπιτρέπεται προσκυροῦν τὸν ἀγρὸν τοῦ τελευτήσαντος «μήτε ἐν τῇ μεγάλῃ Λαύρᾳ, μήτε ἐν ἐτέρῳ τινι, μήτε ἐν ἀλλοτρίῳ ἀγρῷ, μήτε

¹ Αὐτόθι σελ. 28. Περὶ τῆς διασκευῆς τῶν μοναστηρίων ἹΑθω καὶ τῆς διαίτης τῶν μοναχῶν πρβ. καὶ Γεδεών σελ. 35 καὶ ἐπ. Περὶ τῆς φιλεργίας τῶν ἀγιορειτῶν ἴδ. σελ. 54 καὶ ἐπ. Τὰ κελλία ἐκάστης μονῆς ἐκμισθοῦνται, εἰς τρία, ὡς ἔθος πρόσωπα, ὧν ὁ εἰς ἔσται ὁ πρῶτος οἱ ἄλλοι δύο ὁ δεύτερος καὶ τρίτος, τοῦ πρώτου ἀποθνήσκοντος ὁ τέως δεύτερος, ἐπὶ καταβολῇ χρημάτων καὶ δόσεως ἐλαχίστης, ἐγκρίσει καὶ γνώμῃ τοῦ ἀρμοδίου ἱερέως τῆς μονῆς, γίνεται πρῶτος, καὶ προσλαμβάνεται τρίτος.

² Πρβ. Γεδεών «ὁ ἹΑθως» σελ. 96. καὶ 136.

³ Τὸ Τυπικὸν τοῦτο, ὅπερ καὶ ὁ Zachariae von Lingenthal μνημονεύει ἐν τοῖς προλεγόμενοις τῆς Συλλογῆς τῶν Νεαρῶν (σελ. XVI) ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Müller λαβὼν, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Σωφρονίου Καλλιγᾶ ἐν Ἀθωνιάδι. Ἀναδημοσιεύομεν δὲ αὐτὸ ἐν παραρτήματι ὡς περιέχον πολλοὺς περιέργους ὁρισμούς, ἐξ ὧν φαίνεται ἡ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴ τῶν νόμων καὶ τὰ ἔθιμα τῶν μονῶν. (ἽΟρα Παράρτημα).

ἐν ἰδίῳ, ἀλλὰ πιπράσκεσθαι ἢ χαρίζεσθαι εἰς ἀξιόλογον καὶ εὐσεβὲς πρόσωπον (μοναχὸν ἐννοεῖται), εἴ γε ἄρα φαίνεται μὴ ἔχων ἀγρὸν ἕτερον ».

Μετὰ τὴν συνθήκην τῶν μοναχῶν τοῦ ἔτους 970 φαίνεται ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν ἀποκατέστη πλήρης. Ἡ σιδηρᾶ ράβδος τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου « μετὴν ὁποῖαν ἐδίωκε τὰ δαιμόνια » ὡς ἀναφέρει ὁ ἱεροδιάκονος Κρεμίζος¹, δὲν ἤρκει ὅπως ἀποκρούσῃ τοὺς πειρασμοὺς τῶν καλογήρων, ὡς δὲ σημειοῦται ὁ Σωφρόνιος Καλλιγᾶς², « τὸ σύστημα τῆς εὐταξίας καὶ τοῦ κανονικοῦ Τυπικοῦ πάντῃ παρημελήθη παρὰ τῶν πολλῶν προτιμωμένων μᾶλλον τὰ ἐαυτῶν συμφέροντα . . . ἢ τὰ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος χρέη ». Ἡ βυζαντίνη Κυβέρνησις ἀπέστειλλε διὰ τοῦτο ἐκάστοτε εἰρηνοποιοὺς ἄνδρας πρὸς λύσιν τῶν διαφορῶν, οὗτοι δὲ συναθροίζοντες τοὺς ἡγουμένους διεurrύθμιζον μετ' αὐτῶν καὶ διετύπουν τοὺς ἀναγκαίους κανονισμούς. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ὅστις ἔπεμψε τὸν ἐκ τῆς μονῆς Τσιντζιλούκης μοναχὸν Κοσμᾶν συνοδεύσας αὐτὸν καὶ διὰ γραφῆς, ἐν ᾗ δυσανασχετῶν ἐσημείου ὅτι « αἱ τῶν χρυσοβούλων διατάξεις ἐν γράμμασι μόνοις κεῖνται ». Ὁ Κοσμᾶς ἦλθεν εἰς Ἁγ. Ὅρος καὶ συνετάχθη τότε δεύτερον Τυπικόν³. Κατὰ τὸ ὄγδοον κεφάλαιον τοῦ Τυπικοῦ τούτου, αἱ διατάξεις τῶν ἀποικομένων ἡγουμένων δὲν πρέπει ν' ἀνατρέπωνται « ἀλλὰ κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ἐκείνων γινομένων διαθηκῶν πάντα γίνεσθαι καὶ συνεργεῖσθαι ». Ὅτι δὲ ἀπόλυτος ἐλευθερία τοῖς μοναχοῖς ὑπῆρχε περὶ τὴν διάθεσιν, καὶ διαχείρισιν αὐτῆς ἐνησκεῖτο ἀνάρμοστος μοναχοῖς, ἀποδείκνυσι τὸ κεφάλαιον IB' τοῦ Τυπικοῦ ἔχον οὕτω· « Τὴν δὲ Λαύ-

¹ Προσκυνητᾶριον τοῦ ἁγ. Ὁρους Ἀθωνος πρότερον μὲν παρὰ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ συγγραφέν καὶ ἐκδοθέν, νῦν δὲ ὑπὸ Ἰγνατίου ἱεροδιακόνου τοῦ Κρεμίζου τοῦ ἐκ Μονεμβασίας (Ἐνετίησι 1745) σελ. 7. Πρβ. καὶ Jo. Lamii Deliciae eruditorum τόμ. 15 σελ. 243 καὶ ἐπ. σημ. 2 σελ. 253 καὶ ἐπ.

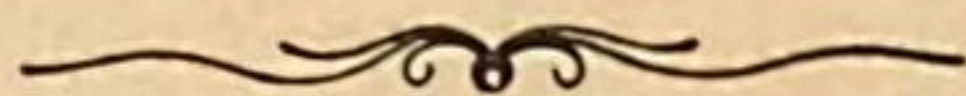
² Ἀθωνιάδος σελ. 61.

³ Ἴδε καὶ τὸ Τυπικόν τοῦτο ἐν Παραρτήματι μετὰ τῆς γραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος.

ραν τῶν Καρυῶν, φασίν, ἀντὶ Λαύρας ἐμπόριον γενέσθαι, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἀπηγορευμένα τοῖς μοναχοῖς πιπράσκεσθαι ἐν αὐτῇ».

Τινὲς τῶν μοναχῶν καὶ ἡγουμένων «εἴτε ἀπλότητι εἴτε κουφότητι εἴτε κανόνων ἀπειρία ἀγόμενοι» κατελίμπανον ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτῶν ἡγουμένους παῖδας μὴ συμπληρώσαντας τὸ 20 ἔτος τῆς ἡλικίας· τοῦτο ἀπηγορεύθη διὰ τοῦ Τυπικοῦ (κεφ. ΙΕ).

Ἡ αὐτὴ ἐλευθερία περὶ τὴν διάθεσιν τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχε¹.

¹ Περὶ τῆς μοναστικῆς καταστάσεως γενικῶς κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα πρὸ. Προσ-
κυνητάριον τῆς βασιλικῆς σεβασμίας μονῆς Ἀγ. Λαύρας τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν
τῷ Ἀθῶ, συντεθὲν ὑπὸ Μακαρίου Κυδωνέως τοῦ ἐκ χώρας Χανίων τοῦ Τριγώνη τοῦ ἐκ
τῆς αὐτῆς μονῆς σκευοφύλακος (Ἐνετίησιν 1772). Περὶ δὲ τῆς μεταγενεστέρως ἱστορίας
τῶν μονῶν καὶ τῆς κοινότητος τοῦ Ἀθῶ πρὸ. πρὸ πάντων Gass, προσέτι Μανουὴλ Ιω.
Γεδεῶν «ὁ Ἀθῶς» (ἐν Κωνσταντινουπόλει ΑΩΠΕ') καὶ L'Athos par l'abbé Ale-
xandre Stanislas Neyrat (1880). J. Falmerayer's Fragmente aus dem Orient
(II Aufl. 1877). Πρὸς δὲ καὶ Νεοφύτου Δούκα «Καλόγηρον ἦτοι ἐπιστολὴν πρὸς μο-
ναχοὺς προτρεπτικὴν καὶ φιλολογικὴν» (ἐν Βιέννῃ 1885), ἐνθα περὶ τῶν μοναχῶν
Ἀθῶ πραγματευόμενος λέγει· «Νῦν δὲ τί καταγίνονται οὗτοι οἱ θεῖοι πατέρες; Βαβαὶ
τῆς ἀπολογίας. Οἱ ἀκτῆμονα βίον ἐπαγγελλόμενοι πλοῦτον διώκομεν χαμερπῆ....
ἀντὶ δὲ τοῦ τριχωτοῦ καὶ ρακώδους τριβωνίου τοῦ Βαπτιστοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξ ἐπαγ-
γέλματος ἐδεξάμεθα, ὅσα φύσις καὶ τύχη ἐφεῦρε μέχρι τῆς σήμερον τοιοῦτοι
ἡμεῖς» κλπ. (σελ. 39). Περὶ τῆς ἁθωνιάδος χερσονήσου καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀγ. Ὄρει
μοναχῶν, τῆς διαίτης αὐτῶν καὶ τῶν νομικῶν σχέσεων, σπουδαίας λεπτομερείας περιέχει
ἐπίσης ἡ μελέτη τοῦ κ. Παναγιώτου Σ. Βεργηνάδου ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ ἐφη-
μέρίδι «Ἀθῶς» (ἐν Ἀθήναις 1889) ἐν φύλλοις 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 15, 17, 19, 21,
22. Τὴν μελέτην ταύτην, ἀφορῶσαν εἰς τὸ σήμερον ἐν Τουρκίᾳ δίκαιον μνημονεύω καὶ
κατωτέρω ἐν τῷ εἰδικῷ τμήματι § 117. Περὶ διακρίσεως εὐκτηρίων καὶ μοναστηρίων
καὶ τῆς διαθέσεως αὐτῶν πρὸ. Νεαράν Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου XXIX § γ'
(coll. Zachariae III), ἐξ ἧς φαίνεται καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν ἐν τῇ πράξει
καὶ ἔθιμα τοῦ 10 καὶ 11 αἰῶνος.

TMHMA TPITON

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐν Ἑλλάδι νεώτερον δίκαιον*.

§ 77. Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον πρὸ τοῦ 1821. Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία.

§ 78. Νόμος περὶ διακρίσεως κτημάτων. Μεταβολὴ διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῶν εὐαγῶν οἴκων. Διάτ. 1 Δεβρίου 1836. Διάτ. 3/15 Ἀπριλίου 1833.

§ 79. Διαίρεσις τῶν ναῶν εἰς ἐνορίας. Ἐγκύκλιος 1 Μαρτίου 1834. Διάτ. 8 Ἰουνίου 1856.

§ 80. Περιουσία ἐκκλησιῶν ἐνοριακῶν ἢ μοναστηρίων ἐγκαταλελειμμένων. Διάτ. 26 Ἀπριλίου (8 Μαΐου) 1834.

§ 81. Τὸ Δημόσιον ἐπιτηρεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν. Διάτ. 12/24 Μαΐου 1835.

§ 82. Διάτ. 20 Μαΐου 1836. Διαίρεσις ἡρειπωμένων ἐκκλησιῶν καὶ γηπέδων αὐτῶν εἰς τρεῖς κατηγορίας 1) μοναστηριακάς, 2) ἐνοριακάς καὶ 3) ἰδιωτικάς.

§ 83 Διαχείρισις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου. Διάτ. 29 Ἀπριλίου 1843. Καταστατικὸς Νόμος 1852, Νόμος 9 Ἰουλίου 1852. Ἐπισκόπων θέσις ἐν τῇ διαχειρίσει. Λογοδοσία αὐτῶν.

§ 77. Μέχρι τῶν παραμονῶν τοῦ περὶ ἐλευθερίας ἀγῶνος ἢ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, συμπεριλαμβάνουσα τὰ εἰς ἐκκλησίας, μοναστήρια καὶ εὐαγῆ ἰδρύματα ἀνήκοντα κτήματα, ἐξηκολούθει ἐν Ἑλλάδι θεωρουμένη ὡς περιουσία, ἧς ἡ διαχείρισις ἀπέκειτο τοῖς ἐπισκόποις, ἐνεργοῦσι διὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς οἰκονόμων¹. Καί τοι ὅμως τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀστικὸν

* Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ κλήρου ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν πρὸς. Διατριβὴν Β. Ε. ἐν παραρτήματι φύλλου 16 τῆς Ἑθνικῆς Ἐφημερίδος 11 Ἰουνίου 1832. Κρίσεις δὲ περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς νεωτέρας νομοθεσίας τῆς Ἑλλάδος Ἑθνικῆς Ἐφημερίδος ἐν φύλλ. 32 (ἔτους 1832), «Ἡλίου» φύλλ. 9 καὶ 13 (1833), «Χρόνου» φύλλ. 27 (1833), ἴδ. καὶ Ἐκθεσιν 7/49 Ἰουνίου (1833) ἐν Ναυπλίῳ Θ. Φαρμακίδου, Κ. Σχινᾶ καὶ Σκαρλ. Βυζαντίου. Ἴδε καὶ Ἐκθεσιν τοῦ ἐπισκόπου Σάμου Κυρίλλου πρὸς τὴν ἐλλ. Κυβέρνησιν κατὰ τὸ 1830 (ἐν Παραρτήματι).

¹ Πρὸς. καν. Ἀποστ. ΜΑ. Συνόδου Νικαίας 12 (Σ. II 593) Johann Baptist Braun Das Kirch. Vermögen σελ. 33 (Giessen 1860), Schulte Die juristische Persönlichkeit der Kathol. Kirche (Giessen 1869). Ἀντιοχ. καν. 24 25. καὶ σχόλ. Ζωναρᾶ, Βαλσαμ. καὶ Ἀριστηνοῦ. Χαλκηδόνος καν. 24 (II 276. 277). Καν. 7. 8. Συνόδου Γάγγρας (III 105. 106).

ἡμῶν δίκαιον διέκρινε τὴν περιουσίαν ταύτην καὶ ὑπεδείκνυε τοὺς ἐπισκόπους ἀπλοῦς διαχειριστὰς αὐτῆς « ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος », καὶ ὅτι αὕτη εἶνε ἀφιέρωμα τῷ Θεῷ¹, δὲν ὑπεστηρίχθησαν παρ' ἡμῖν αἱ θεωρίαι τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ Κανονικοῦ δικαίου τῆς Δύσεως, οἵτινες ἐξ ὑπερβολικοῦ ζήλου ἀνέδειξαν τὸν Θεὸν ιδιοκτήτην ὡς κοινὸν ιδιώτην, θέμενοι συγκεκριμένως τὸ ζήτημα τίς εἶνε ὁ κύριος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, παρεξηγοῦντες δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὅτι « ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου »², οὐδὲ ἀπεδόθη τοῖς πτωχοῖς ὁ τίτλος τῆς κυριότητος ταύτης διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ πτωχοὶ ἐβοηθοῦντο³, ἢ τῷ ἀγ. Πέτρῳ καὶ τῷ Πάπᾳ τῆς Ρώμης ὡς ἀντιπροσώπῳ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς⁴. Ὁ Ἰουστινιανός, κατὰ τὰς ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ Braun

¹ Βαλσαμ. (Σ. II 593 594). Ματθ. Βλαστάρεως E 16 (Σ. VI 267) « μὴ ἐξεῖναι τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι » « τὰ τοῦ Θεοῦ καθιερωθέντα οὐχ ὅσιον ἐκποιεῖν ».

² Πρ6. π. χ. Cæsar. Maria Sguanin, Tractatus Beneficiarius (quæst. IV ἀριθ. 75, 76. Ergo demum hoc modo Deus et dominus N. J. C. factus est verus et proprius Dominus omnium indiscriminatim bonorum Ecclesiæ.

³ Ὁ Thomassinus ἐπὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Αὐγουστίνου στηριζόμενος ἀποφαίνεται Ecclesiæ res omnes patrimonia esse pauperum utpote primum pauperibus erogatas, Ecclesiæ commendatas, ut matri et altrici pauperum (III de benef. III lib. III cap. XXVII).

⁴ Αἱ θεωρίαι αὗται ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων καὶ δοκίμων συγγραφέων. Πρ6. Friedberg Lehrbuch des Kathol. und Evang. Kirchenr. § 172. Walter Lehrbuch KR. § 251, ὅστις ἐν τούτοις προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὰς θεωρίας τῶν ἀρχαιοτέρων ἐφαρμοζὼν ἀρχὰς ἀνυποστάτους. Πρ6. καὶ Richter-Dove § 302 Lehrbuch, καὶ ἰδίως Poschinger (αὐτόθι) ἀποκαλοῦντα χιμαίρας καὶ παραδοξολογίας τὰς τοιαύτας θεωρίας (superstitiöse, bizarr, injuristische, absurd) (§ 41 σελ. 268. 269 καὶ ἐπ. § 42) καὶ παρατηροῦντα λίαν ὀρθῶς ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς εἶνε κύριος ὅλης τῆς γῆς, εἶνε μωρὸν νὰ ἀποδίδηται εἰδικῶς αὐτῷ ἡ κυριότης ὠρισμένων πραγμάτων. Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ἄνθρωπος, ἄρα δὲν πρέπει νὰ συμπαρασύρῃται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ σφαίρᾳ καὶ νὰ ὑποβάλληται ὡς νομεὺς ἐπιγείων πραγμάτων εἰς τοὺς κοσμικοὺς νόμους κυριότητος καὶ συναλλαγῆς καὶ παραγραφῆς καὶ χρησικτησίας· (ἴδε λίαν σαφῶς ταῦτα ἐκτιθέμενα καὶ παρὰ Braun αὐτόθι σελ 35, 36, 37, 38 καὶ 39). Οὐχ ἥττον ὑπῆρξαν καὶ ἀρχαιότεροί τινες συγγραφεῖς πρακτικώτερον καὶ ὀρθότερον τῶν συγχρονούντων αὐτοῖς θεωρήσαντες τὰς ἐκκλησίας ὡς διάφορα νομικὰ πρόσωπα ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰς ὑλικὰς δυνάμεις, ὡς πᾶν ἄλλο εὐαγὲς ἴδρυμα, π. χ. Gonzalez Telez (Decret. LIII tit 13 c 3) Dicendum est dominium rerum ecclesiasticarum residere penes ecclesiam illam particularem cui talia bona applicata sunt pro dote. . . Nec persona aliqua singularis habet dominium, sed sola communitas, per-

(αὐτόθι σελ. 23), ἐθεώρει μᾶλλον τὰ ἐκκλησιαστικά ἰδρύματα, καὶ συγκεκριμένως τοὺς ναοὺς, ὡς ὑποκείμενα κυριότητος, ὄντως δὲ ἐκ τοῦ Ν. 26 Κώδ. (1. 2) ἰσχυρά πῶς ἐπιχειρήματα δύνανται νὰ ἐξαχθῶσι κατὰ τῆς θεωρίας, ὅτι εἰς τὰς κοινότητας μόνον τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ἀπεδίδου τὸ τῆς ιδιοκτησίας δικαίωμα¹. Ὅπως δὲ ποτε ὁμως καὶ ἂν χαράξῃ τις τὸν κύκλον τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐκκλησιῶν, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ ρηθεὶς Αὐτοκράτωρ ἀναγνωρίζει τὰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς εὐαγεῖς οἴκους ὡς πρόσωπα νομικὰ ἐκ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, δυναμένων διὰ τὸν λόγον τοῦτον νὰ ἐγκαθιστῶνται κληρονόμοι καὶ κληροδόχοι καὶ νὰ ἐνεργῶσι νομικὰς πράξεις ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου².

§ 78. Τὸ ἐν Ἑλλάδι δίκαιον δὲν μετέβαλε τὰς ἀνωτέρω προταχθείσας ἀρχὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντιακοῦ δικαίου, τοῦναντίον διὰ τῶν ἄρθρων 19 καὶ 20 τοῦ περὶ διακρίσεως

sona autem singularis non ut talis, sed ut pars et membrum communitatis habet in ipsis rebus jus utendi. Περὶ τῶν διαφορῶν θεωριῶν τῆς δεσποτείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας παρὰ τοῖς Δυτικοῖς καὶ τὴν σχετικὴν φιλολογίαν πρὸς καὶ Bernard Hübler «*Der Eigenthümer des Kirchenguts*» (Leipzig 1868) σελ. 4.

¹ Savigny System II σελ. 263 καὶ ἐπ. πρὸς καὶ Μολδαυικὸν Κώδ. ἐν ἄρθρ. 379. ὅστις θεωρεῖ τὰ *Μοναστήρια* καὶ *Ἐκκλησίας* ὡς ομάδας ἢ ἠθικὰ πρόσωπα, ὅμοια ταῖς ἐμπορικαῖς ἐταιρείαις ἢ τοῖς σωματείαις, καὶ τὴν περιουσίαν των ὡς ἰδιωτικὴν ἀνήκουσαν τῇ ὁμάδῃ ἢ κοινότητι.

² Schulte αὐτόθι σελ. 9 καὶ ἐπ. πρὸς καὶ Schulte System d. KR σελ. 488 καὶ ἐπ. Hübler αὐτόθι σελ. 149 καὶ ἐπ. Ταῦτα καθαρῶς ἐξάγονται καὶ ἐκ τοῦ Ν. 11. 13. 14. 17. 22. 24. 25. Κώδ. (1. 2). Νόμ. 20. 23. 41. 48. 53. 55. 58. Κ. (1. 3) καὶ ἰδίως Νεαρᾶς 123. Σημειωτέον πρὸς τούτοις ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία τῶν διαφορῶν διακεκριμένων ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων καὶ μονῶν, ὡς εἰδικῶν νομικῶν προσώπων, δικαιολογεῖ καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχέσεσι σύγκρουσιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλα διαφορὰς αὐτῶν. Κατὰ τὸν Α. Campion (δικηγόρον), ἐρμηνεύοντα τὰ ἐν Γαλλίᾳ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς κρατοῦντα ἐν τῷ συγγράμματί του σελ. 316. 265 Manuel pratique de droit civil ecclésiastique ou exposé de la législation et de la jurisprudence sur l'administration temporelle du culte Catholique et ses rapports avec l'autorité civile (Paris et Caen 1876), αἱ πρὸς φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἢ κοινότητος ἢ ομάδας κληροδοσίαι ἢ δωρεαὶ εἰσὶν ἄκυροι, ἐὰν δὲν εἶνε ἀνεγνωρισμένη ἡ ἱδρυσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρ. 910 Γαλλ. Κώδ. καὶ τῶν νόμων τῆς 2 Ἰανουαρίου 1817, Διατ. 2 Ἀπριλίου 1817, Νόμ. 24 Μαΐου 1825. Περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν σήμερον εἶνε νόμιμος ὁ συνεταιρισμὸς προσώπων πρὸς θρησκευτικὸν σκοπὸν, πρὸς Campion σελ. 266.

κτημάτων νόμου ὥρισε καὶ ἀνεγνώρισε τὰ νομικὰ πρόσωπα ὡς ἱκανὰ πρὸς κτῆσιν καὶ τὴν κυριότητα τῆς περιουσίας αὐτῶν ὡς ἀνήκουσαν αὐτοῖς, μετέτρεψεν ὅμως τελείως τὸν ὀργανισμόν τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας ταύτης.

Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 1 Δεκεμβρίου 1836 ἡ διοίκησις τῶν ἀγαθοεργῶν πάντων καταστημάτων, νοσοκομείων, ὀρφανοτροφείων, νοθοτροφείων κλπ. ἀνετέθη ἀποκλειστικῶς εἰς ἀδελφάτα συγκείμενα ἐκ τοῦ δημάρχου τοῦ δήμου, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ταῦτα εὐρίσκονται, καὶ ἐκ δύο ἢ τριῶν δημοτῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου (ἄρθρ. 1 καὶ 2).

Οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ κληρικοὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰ τῆς διαχειρίσεως, πᾶν ὅ,τι λοιπὸν ἴσχυε περὶ διοικήσεως εὐαγῶν τοιούτων οἴκων καὶ τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν διοικητῶν αὐτῶν, δὲν ἔχει πρακτικὸν κῦρος ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ μόνον ἱστορικὴν ἀξίαν¹.

Ὁ Ἕλληन νομοθέτης πρὸ πάντων ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ ρητοῦ τοῦ Εὐαγγελίου « Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ »², καὶ διέκρινε τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν τῆς κοσμικῆς³. Ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἀνετέθη εἰς χεῖρας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως (ἄρθρ. 1. 2. 6. 9 Διατάγ. 23 Ἰουλίου 1833). Ἡ δὲ διαχείρισις καὶ ἐπιτήρησις πολιτικῶν ἀντικειμένων ἀφηρέθη παντελῶς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, παραδοθεῖσα ἀποκλειστικῶς εἰς

¹ Ἴδε κεφάλαιον πρῶτον τῆς παρούσης πραγματείας σελ. 30 καὶ 40 καὶ Φωτίου Νομοκ. Β 1.

² Ματθ. 22, 21.

³ Ὁ J. André (Somme théorique et pratique de tout le droit canonique tom. I σελ. 237) θέλων νὰ δικαιολογήσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ τὴν περιβόητον βούλλαν (decretalis) Unam sanctam Βονιφατίου τοῦ VIII, ἣτις συνεκέντρωσεν ἐν χερσὶ τοῦ Πάπα πᾶσαν πνευματικὴν καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν, ἐξηγεῖ τὴν ρῆσιν τοῦ Χριστοῦ « ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου » (Ἰωάν. XVIII 36), ὅτι δῆθεν ἡ ἐξουσία μου (καὶ ἡ κοσμικὴ δῆλα δὴ) ἐδόθη μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦ κόσμου.

τὴν κοσμικὴν δύναμιν¹, μεταξύ δὲ τῶν ἄλλων καὶ αἱ περὶ δια-
θηκῶν τοῦ κλήρου διαφοραὶ καὶ « οἱ προσδιορισμοὶ περὶ κι-
νητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων περὶ εἰσοδημάτων, ἐπικαρ-
πίας καὶ λοιπῶν δικαιωμάτων τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν μονα-
στηρίων καὶ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου ἀτόμων » (ἄρθρ. 17 καὶ 18).

Διὰ προγενεστέρου Διατάγματος 3]15 Ἀπριλίου 1833 εἰς
τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν εἶχεν
ἀνατεθῆ ἡ ἐπιτήρησις καὶ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τῆς διὰ
θρησκευτικὰς ἀνάγκας ἀναφερομένης περιουσίας (ἄρθρ. 1 § 1
καὶ 2)².

§ 79. Διὰ τῆς Ἐγκυκλίου τῆς 1 Μαρτίου 1834 διηρέθησαν
οἱ ναοὶ εἰς ἐνορίας, ἐν ᾧ δὲ ἀφ' ἐνὸς ἀνετέθη εἰς βάρος τῶν ἐνοριτῶν
ἡ διατήρησις τῶν ναῶν, ἡ διαχείρισις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ των
ταμείου ἀφ' ἐτέρου παρεδόθη εἰς ἐπιτρόπους διοριζομένους κατ'
ἔτος ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν (ἄρθρ. 1 καὶ 5). Βραδύτερον τὸ Διάταγμα
τῆς 8 Ἰουνίου 1856 ὀριστικῶς διήρεσεν τὰς ἐνορίας τῶν ἐκ-
κλησιῶν κατὰ χωρία, κωμοπόλεις καὶ πόλεις ἀναλόγως τοῦ
ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων (ἄρθρ. Α § α, β καὶ γ)³.

¹ Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Γάλλων (2-4 Νοεμβρίου) ἔτει 1789 εἶχε διακρίνη
ἐπίσης ἐν ἄρθρ. 1 que tous les biens ecclésiastiques sont à la disposition de la
Nation. Πρβ. G. de Champeaux, Recueil général du droit civil ecclésiastique
Français depuis le commencement de la Monarchie jusqu'à nos jours (Paris
ἐκδ. II) σελ. 348, πρβ. καὶ Champion αὐτόθι σελ. 380. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν
πραγμάτων ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ Concordat ἄρθρ 12 αἱ ἐκκλησίαι αἱ μητροπολικαί, ἐνο-
ριακαὶ καὶ αἱ ἄλλαι, αἱ μὴ ἐκποιηθεῖσαι, αἱ ἀναγκαῖαι εἰς τὴν θρησκευτικὴν λειτουργίαν
ἀπεδόθησαν εἰς τοὺς ἐπισκόπους (πρβ. καὶ Νόμ. 48 germinal ἔτους X ἄρθρ. 75), ἀνή-
κουσαι εἰς τὰς κοινότητας (Communes) (αὐτόθι σελ. 382).

² Πρβ. καὶ Διάτ. 25 Ἰουλίου 1833 ἄρθρ. Ζ καὶ Θ.

³ Πρβ. καὶ Ἐγκύκλιον 23 Ἰουλίου 1856 περὶ ἐνοριῶν. Πρβ. δὲ καὶ τὰ ἐν Γαλλίᾳ
(ἅτινα φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ ἡμέτερος Νομοθέτης) παρὰ Champion σελ. 573. Τὰ
παρεκκλήσια ἢ ἐξωκκλήσια οὐδαμοῦ δύνανται νὰ κατασταθῶσιν ἐνοριακαὶ ἐκκλησίαι.
Ὅρα καὶ ρηθεῖσαν Ἐγκύκλιον 23 Ἰουλίου 1856. Ἡ δι' ἐπιτρόπων διαχείρισις τῶν
ταμείων τῶν ναῶν καὶ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν περιουσίας νομίζομεν ὅτι εἶνε θεσμὸς ληφθεὶς
ἐκ τῆς Γαλλικῆς νομοθεσίας. Ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐν τούτοις εὐ-
ρηται παρὰ Fleury Histor. Eccles. Περὶ τῶν fabriques d'église ἐν Γαλλίᾳ πρβ.
Champion αὐτόθι σελ. 440 καὶ ἐπ. Dalloz v° Culte. Marguilliers δὲ λέγονται οἱ

§ 80. Τὸ Διάταγμα τῆς 26 Ἀπριλίου (8 Μαΐου) 1834 ἐθεώρησεν ὅτι ἀνήκουσι τῷ Δημοσίῳ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ἢ μοναί, αἵτινες ἀφωσιώθησαν εἰς Δημόσιον χρῆσιν ἢ κατέστησαν ἐνοριακαὶ ἢ ἔπαυσαν νὰ διοικῶνται ὑπὸ τῶν κτιτόρων καὶ ιδιοκτητῶν αὐτῶν (ἀριθ. 1. 3)¹.

§ 81. Τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἡ ἐπιτήρησις καὶ παράστασις ἀνετέθη διὰ τοῦ Διατ. τῆς 12/24 Μαΐου 1835 τῷ προϊσταμένῳ τῆς ἐπὶ τοῦ ταμείου τούτου Ἐπιτροπείας². τῶν δὲ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων καὶ σωματείων ἐπίσης τῷ προϊσταμένῳ τῆς κατὰ νόμον διοικήσεως αὐτῶν.

§ 82. Τὰ περὶ Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ὅμως σαφέστερον ἐκανονίσθησαν διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 20 Μαΐου (1 Ἰουνίου) 1836. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 1 καὶ 7 αἱ ἡρειπωμέναι ἐκκλησίαι καὶ τὰ γήπεδα αὐτῶν διηρέθησαν εἰς τρεῖς κατηγορίας 1) μοναστηριακάς, 2) ἐνοριακάς, 3) ιδιωτικάς.

Ἐὰν αἱ μοναστηριακαὶ ὑπάγωνται εἰς διατηρούμενα μοναστήρια, διοικοῦνται τότε ὡς τὰ ἄλλα κτήματα τῶν μοναστηρίων τούτων. Ἐὰν ἀνήκωσιν ὅμως εἰς διαλελυμένας Μονάς, ἐκποιοῦνται διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

Αἱ ἐνοριακαὶ παρεχωρήθησαν τοῖς Δήμοις³. Ἡ ἐκποίησις ἐπίτροποι. Περὶ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν πρὸς. ἐν Γαλλίᾳ Διάταγ. 30 Δεκεμβρίου 1809 καὶ Campion σελ. 446 καὶ ἐπ.

¹ Τὸ κτιτορικὸν δίκαιον ἀπώλεσε διὰ τοῦ Διατάγματος κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν πρακτικὴν σημασίαν, διότι διὰ τοῦ ἀρθρ. 5 «τὰ ιδιωτικὰ μοναστήρια δὲν θέλουν φέρη τοῦ λοιποῦ τὸ ὄνομα τοῦτο οὐδὲ θέλουν χρησιμεύσῃ πρὸς ἐνάσκησιν μοναχῶν, ἀλλ' ὡς ἰδιαίτερα εὐκτήρια καὶ ἡσυχαστήρια αὐτοῦ μόνον τοῦ ιδιοκτήτου» κατὰ δὲ τὸ ἀρθρ. 4 «Αἱ ιδιόκτητοι ἐκκλησίαι τότε μόνον δύνανται νὰ χρησιμεύουν ὡς ἐνοριακαί, ὅταν ἀγορασθῶσι παρὰ τῆς ἐνορίας ἢ χαρισθῶσιν εἰς αὐτὴν παρὰ τοῦ ιδιοκτήτου». Πρὸς. καὶ Ἐγκύκλ. Ὑπουργείου Ἐκκλ. 5127 (1 Σεπτεμβρίου 1834), Ἐγκύκλ. Συνόδου 27 Ἰουνίου 1834 (ἐν Συλλογῇ Δαμ. Χριστοπούλου σελ. 75 καὶ ἐπ.), Ἐγκ. Συνόδου 31 Μαρτίου 1856 (Συλλ. Χριστοπ. 197), Ἐγκύκλ. Ὑπουργείου 28 Σεπτεμβρίου 1859 (Συλλ. Χριστοπ. 217) καὶ ἰδίως Ἐγκύκλιον Ὑπουργείου 21 Ἰουλίου 1860 (Συλλ. Χριστοπ. 218).

² Πρὸς. καὶ Διάτ. 21 Φεβρουαρίου (4 Μαρτίου) 1836 καὶ Διάτ. 9/21 Μαρτίου 1836.

³ Ὁ περὶ Δήμων νόμος τῆς 27 Δεκεμβρίου 1833 ἐν ἀρθρῳ 20 συναριθμεῖ ἐν τῇ Δη-

αὐτῶν γίνεται κατὰ τοὺς ὅρους τῶν ἄρθρ. 3 § 1 καὶ 2 3 4 καὶ 5 τοῦ ρηθέντος Διατάγματος.

§ 83. Τὸ Διάταγμα τῆς 29 Ἀπριλίου 1843 ἀνέθηκεν ὀριστικῶς τὴν διαχείρισιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου, προωρισμένου εἰς βελτίωσιν τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν, ᾧ ἀνετέθη ἐπίσης καὶ ἡ ἐπὶ δικαστηρίου ἐκπροσώπευσις αὐτοῦ (ἄρθρ. 1.2.3)¹. Κατόπιν ἐπῆλθεν ὁ Καταστατικὸς Νόμος ἐν ἔτει 1852 (9 Ἰουλίου) περὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅστις ὥρισεν ἀκριβῶς τὰ δικαιώματα αὐτῆς ὅλως πνευματικὰ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας². Ὑπελείπετο ἐν τούτοις τῷ νομοθέτῃ νὰ κανονίσῃ καὶ τὴν τῶν Ἐπισκόπων καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοὺς κλήρου θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὧν τὼς δ' ὁ νόμος Σ' τῆς 9 Ἰουλίου 1852 καθώρισε τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα αὐτῶν καὶ τὰς περιφερείας τῆς ἀρμοδιότητός των.

Ὁ Ἐπίσκοπος ἐθεωρήθη ὡς πνευματικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ (ἄρθρ. 8), περιωρίσθησαν δὲ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῶν κυρίως ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Ἡ δικαιοδοσία του εἶνε καθαρῶς πνευματικὴ καὶ περιστρέφεται εἰς τὴν κατὰ τοὺς Κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς παραδόσεις αὐτῆς ἀκριβῆ τήρησιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν δογμάτων ὑπὸ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν του κλη-

μοτικῇ περιουσίᾳ (πρὸς καὶ Ἐγκ. 5 Ἰουλίου 1857 Ὑπουργείου καὶ Ἐγκ. Συνόδου 28 Αὐγούστου 1857) τὰ κατὰ τόπους ἀγαθοεργὰ ναταστήματα, ἐν οἷς καὶ τὰς ἐνοριακὰς ἐκκλησίας, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ὁλομέλειαν τῶν Δημοτῶν (ἄρθρ. 20), ἡ δὲ διοικήσεις αὐτῶν γίνεται διὰ Συμβουλίων ἐκκλησιαστικῶν (ἐπιτροπειῶν) συγχειμένων ἐκ τοῦ Δημάρχου, τοῦ ἀρμοδίου Ἐφημερίου καὶ 2-4 δημοτῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου (ἄρθρ. 114). Ἐν ἀνάγκῃ, καθ' ἣν ἡ περιουσία ἀπαιτεῖ διορισμὸν ἰδιαιτέρου οἰκονόμου (διαχειριστοῦ), ἐκλέγεται οὗτος ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου (ἄρθρ. 115 καὶ 50 § 12). Πρὸς καὶ Ἐγκ. 27 Μαρτίου 1857. Περὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐκκλησιῶν ἴδ. ἄρθρ. 4. 5 καὶ 6.

¹ Ἐλήφθη δὲ φροντὶς νὰ κρατῶνται ἐν τῷ Γενικῷ Λογιστηρίῳ καὶ ἰδιαίτερα καὶ διακεκριμένα βιβλία τοῦ ταμείου τούτου.

² Ἀξία σημειώσεως εἶνε ἡ διάκρισις, ἥτις γίνεται ἐν ἄρθρ. 18 τῶν ἱερῶν πραγμάτων, ἡ δὲ διάκρισις αὐτῶν δὲν ἀπώλεσεν τέλος τοιοιτοτρόπως ἐν Ἑλλάδι τὴν σημασίαν αὐτῆς, ὡς ὁ Καλλιγᾶς φρονεῖ ἐν τόμῳ II § 13 καὶ 14.

ρικῶν, οἵτινες διὰ τὴν διαγωγὴν των ὑπόκεινται καὶ εἰς ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς (ἄρθρ. 8. 9 καὶ 13)¹. Διὰ τοῦ Διατάγματος τούτου ὠρίσθη ἐπίσης καὶ μισθοδοσία αὐτοῦ² καταργηθέντων τῶν μέχρι τότε κατὰ παράδοσιν καὶ κατὰ τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον λαμβανομένων δικαιωμάτων, ἥτοι τῶν ἐμβατικίων, τῶν φιλοτίμων καὶ ἄλλων ἀποδογῶν³.

¹ Ὁ ἐπίσκοπος δικάζει τὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν συνεδριάζων μετὰ 4 ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Ἐπισκοπῆς (ἄρθρ. 8). Ἐν ἀπουσίᾳ ἢ κωλύματι τοῦ ἐπισκόπου ἀναπληροῖ αὐτὸν ὁ Σκευοφύλαξ καὶ ὁ Σακελλίων, ὁ Ὑπομνηματογράφος ἢ ὁ Ἱερομνημῶν (πρὸς. Διάτ. 24 Ἀπριλίου 1856). Ἡ ἀπόφασις ἢ ἐπισκοπικὴ ὑπόκειται εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (πρὸς. καὶ Δ. 25 Αὐγούστου 1869 ἐν Συλλ. Δαμασκηνοῦ Χριστοπούλου σ. 34).

² Μητροπολίτου δραχμαὶ 6,000 ἑτησίως, Ἀρχιεπισκόπου 5,000 καὶ Ἐπισκόπου 4,000 (πρὸς. καὶ Ἐγκ. Συνόδου 11 Ἰουλίου 1853 § η ἐν Συλλ. Χριστοπ. σελ. 165 καὶ Ἐγκ. Σεπτεμβρίου 1854 § 12. 13. Συλλ. Χριστοπ. 178). Δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἔγγραφον ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1830 ἤρξατο ἡ περὶ μισθοδοσίας τῶν Ἐπισκόπων συζήτησις.

«Πρὸς τὴν Σ. Γραμματείαν τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας.

«Πόσον πληρεστέρα ἤθελεν ᾗσθαι ἡ εὐχαρίστησις τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἂν ἐπιταττόμενοι παρὰ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως εἰς ἐκτέλεσιν δημωφελῶν καὶ ἱερῶν πραγμάτων δὲν ἔχωμεν χρεῖαν μισθοῦ! ἀλλὰ τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Ἄς εὐδοκήσῃ λοιπὸν ἡ Πατρικὴ Κηδεμονία τῆς Σ. Κυβερνήσεως, νὰ ἐπιχορηγηθῶσι καὶ πρὸς ἡμᾶς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἡμῖν διὰ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τούτου.

«Τῇ 5 Ἰανουαρίου 1830 ἐν Αἰγίνῃ.

«Ὁ Αἰγίνης ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, ὁ Ταλαντίου ΝΕΟΦΥΤΟΣ, ὁ Ρεθυμν. ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ, ὁ Κυλίνης ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ».

³ Ἀντ' αὐτῶν ὠρίσθησαν τὰ ἐξῆς δικαιώματα· διὰ πᾶσαν ἄδειαν γάμου δραχμαὶ 3, δι' ἑκάστον διαζύγιον δραχ. 3, δι' ἑκδοσιν ἐπιτιμίου δραχ. 3. Καὶ ἐν Τουρκίᾳ εἶνε ἡδη ὠρισμένη ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ἀρχιερέων (ὅρ. Κανονισμούς). Πρὸς. περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν κληρικῶν Νεαράν Ἰσακ. Κομνηνοῦ 1 (Zach. coll. IV) καὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ N. 27 (Zach. coll. IV).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

§ 84. Ἐκλιπούσης τῆς ἀνάγκης ἀπογραφῆς καὶ μεταβληθέντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, οἱ ἐπίσκοποι δὲν ὑποβάλλονται εἰς ἐξαιρετικούς περιορισμούς ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ.

§ 85. Νομολογία δικαστηρίων.

§ 84. Τῶν ἀνωτέρω πάντων τεθέντων ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀνάγκη ἐκείνη τῆς πρὸ τῆς ἀναβιβάσεως εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἀπογραφῆς τῆς ἰδιαιτέρας τοῦ ἐπισκόπου περιουσίας, ἵνα γίνηται διάκρισις τῶν Κυριακῶν καὶ τῆς περιουσίας ταύτης, δὲν ὑπάρχει τοῦ λοιποῦ¹, τόσῳ μᾶλλον καθόσον ὁ ἐκ τῆς ἀναμίξεως τῶν περιουσιῶν κίνδυνος, ὃν τὸ βυζαντιακὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἠθέλησε ν' ἀποσοβήσῃ, ἐξέλιπε διὰ τῆς θέσεως, ἣν ἔδωκεν τῷ ἐπισκόπῳ ὁ Ἑλλήν νομοθέτης. Οὗτος δὲν ἔχει τὴν ἀπεριόριστον ἐκείνην καὶ ἀνεξέλεγκτον διαχείρισιν καὶ διάθεσιν τῶν καρπῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, διὰ τοῦτο καὶ ὁ νόμος τῆς 9 Ἰουλίου 1852 δὲν ποιεῖται μνεῖαν περὶ τῆς ἀνάγκης, ἵνα φανερὰ ᾧσι τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα, ἀπαιτήσας κυρίως πρὶν ἢ ἀναλάβῃ μετὰ τὴν χειροτονίαν τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα νὰ διαβεβαιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως. Οὐ μόνον δὲ διότι κατ' ἔθιμον δὲν ἐτηρήθησαν αἱ διατάξεις τῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν γενικῶς τῆς περιουσίας τῶν ἐπισκόπων ἄνευ διακρίσεως ἂν αὕτη ἀπεκτήθη πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ μετ' αὐτὴν καὶ πόθεν, ἀλλ' ἰδίως καὶ λόγῳ τῆς μεταβολῆς τοῦ συστήματος καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς διοικήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἐν Ἑλλάδι, οὔτε

¹ Ἐν τῇ εὐαγγελικῇ ἐκκλησίᾳ οἱ περιορισμοὶ τῶν διαθηκῶν ἐξέλιπον πρὸς Friedberg αὐτόθι § 179 Walter § 256.

ἀπογραφῆς εἶνε ἀνάγκη, οὔτε περιορισμός τις περὶ τὴν διατύπωσιν τῆς τελευταίας θελήσεως τῶν ἐπισκόπων ὑπάρχει¹.

§ 85. Ἡ νομολογία τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων ἐξ ἀντιθέτων ὁρμωμένη σκέψεων καὶ μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὴν μεταβολὴν τοῦ διοικητικοῦ συστήματος², ἄλλας ἀρχὰς ἐφήρμοσεν ἐν τῇ πράξει καὶ περιέπεσεν εἰς πλάνας ὡς πρὸς τὸ σήμερον κρατοῦν δίκαιον, κατὰ τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ § 84 εἰρημένα. Ὁ Ἀρειος Πάγος δὴλα δὴ διὰ τῆς ὑπ' ἀρθ. 15 (1858) ἀποφάσεώς του ἀπεφάνητο ὅτι «κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς νόμους, ὅσα πράγματα εἰς τοὺς ἐπισκόπους μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν οἰωδῆποτε τρόπῳ περιέλθουν ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς καὶ μεταφέρωσιν οἰωδῆποτε τρόπῳ εἰς ἄλλα οἰαδῆποτε πρόσωπα· εἰς μόνον εὐσεβεῖς αἰτίας δαπακῶν ἐκ τούτων δέδοται αὐτοῖς ἄδεια, καὶ εἴ τι ἐκ τῶν τοι-

¹ Διὰ ταῦτα ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νεόφυτος, ὁ καὶ πρόεδρος τῆς Συνόδου, διὰ τῆς ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1861 διαθήκης του διατίθησι καὶ κληροδοτεῖ χρηματικὴν καὶ κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν ὡς ἀπόλυτος ἰδιοκτήτης εἰς διάφορα πρόσωπα. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Θήρας Ζαχαρίας Μαθᾶς, γραμματεὺς τῆς ἱερᾶς Συνόδου, συνέταξεν ἰδιόχειρον διαθήκην δημοσιευθεῖσαν ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1877 καὶ ἐν αὐτῇ φέρονται τὸ ἑξῆς. «Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν συγγενῶν μου ἴσως νομίζουσιν, ὅτι ἐκ τῆς θέσεώς μου καὶ τοῦ βαθμοῦ μου ἔχω περιουσίαν, διὰ τοῦτο δηλῶ εὐσυνειδήτως ἐν τῇ παρούσῃ διαθήκῃ μου, ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην ἔχω περιουσίαν, εἰμὶ μόνον τὴν ἐν τῷ κ' ἀρθρῷ τῆς παρούσης μου σημειουμένην, διότι ὅσα εἶχον χρήματα ἢ πράγματα ἢ κτήματα τὰ διέθεσα ὅλα πρὸ πολλοῦ οἰκείᾳ θελήσει καὶ ἐν διαφόροις καιροῖς». Κατωτέρω δὲ ἐπιπροστίθεται ὁ διαθέτης, «ὥστε οὕτω καταφαίνεται ὅτι ὅσην εἶχον ἀποκτήσει περιουσίαν ἐν ὧ τῷ βίῳ μου, εἶχον διαθέσει αὐτὴν κατὰ καιροὺς εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν πέντε ἀδελφῶν μου. . . . καὶ δὴ ταῦτα συναισθανόμενοι βεβαίως οἱ ἐπιζῶντες συγγενεῖς μου ἀναμφιβόλως δὲν θέλουσι δυσαρεστηθῆ, ἀντὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου δὲν εὗρωσι παρ' ἐμοῦ κληρονομίαν τοιαύτην, ὅποιαν ἴσως περιέμενον καὶ εὗρωσιν». Ἐν ἄρθρῳ η' τῆς διαθήκης σημειοῦται «Μόνην δὲ ἰδιοκτησίαν ἔχω τὴν βιβλιοθήκην μου, τὴν Ἀρχιερατικὴν μου στολὴν, τὰ εὐτελῆ φορέματά μου καὶ ἕνα μικρὸν ἀγρόν, ὃν ἠγόρασα ἀπὸ τὸν Οἰκονόμον Νεόφυτον Βελόνιον, καὶ δραχμὰς 1000 τὰς ὁποίας μόλις ἠδυνήθην καὶ διατηρήσω δι' ἔξοδα τῆς θανῆς μου, διότι περιοριζόμενος καὶ ζῶ ἀείποτε ἐκ τῆς μισθοδοσίας μου, οὐδέποτε ἠδυνήθην καὶ πλουτήσω οὔτε ἐκ πρὸ τῆς ἀρχιερατικῆς χειροτονίας μου θέσεών μου οὔτε μετὰ τὴν χειροτονίαν μου καὶ ἐγκατάστασίν μου εἰς τὴν λίαν πτωχὴν ἀλλὰ λίαν εὐχάριστον καὶ φιλήσυχον ἐπισκοπὴν μου Θήρας».

² Τῇ αὐτῇ πλάνῃ περιέπεσαν καὶ οἱ ἡμέτεροι νομοδιδάσκαλοι κκ. Καλλιγᾶς καὶ Παπαρρηγόπουλος εἰς συζητήσεις ματαίας πρακτικῶς κατατριθόμενοι.

ούτων πραγμάτων μείνη, τοῦτο τῇ δεσποτείᾳ τῶν ἀγιωτά-
των ἐκκλησιῶν, ὧν τὴν ἱερωσύνην εἶχον διαφέρει ». Τῆς
διατάξεως δὲ ταύτης συνδυαζομένης μετὰ τῶν πηγῶν αὐτῆς
(Καρχηδ. κ. NB καὶ σχόλ. Ζωναρᾶ Βαλσαμῶνος καὶ Ἀρι-
στηνοῦ) εὐρίσκει ὁ Ἄρειος Πάγος ὅτι «οἱ Ἐπίσκοποι οἱ
μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν πράγματα ὠνησάμενοι δοκοῦσιν ἐκ
πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας ταῦτα κτήσασθαι ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

§ 86. Κατάστασις μοναχῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως.

§ 87. Νομοθετικὴ πρόνοια. Διάτ. 28 Ἰουλίου 1858. Ὁδηγίαι Ὑπουργικαὶ 4 Μαρ-
τίου 1859.

§ 88. Ἀπὸ πότε μεταβαίνει ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ τὸ
Διάτ. 1858. Δόκιμοι. Διάκρισις κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας.

§ 89. Ἀνεφάρμοστοι διατυπώσεις τοῦ Διατ. ὡς πρὸς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν καὶ
πλάναι.

§ 90. Ἰκανότης τοῦ μοναχοῦ πρὸς διάθεσιν περιουσίας καὶ διαχειρίσεως. Ἐγκύ-
κλιος 11 Μαΐου 1834, 14 Φεβρουαρίου 1834.

§ 91. Διάτ. 18 Ἰουλίου 1856 Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Διαθήκη πρὸ τῆς ἀποκάρ-
σεως.

§ 92. Περὶ μεταβάσεως ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον καὶ συνέπειαι κατὰ τὸ ἐν
Ἑλλάδι δίκαιον. Διάτ. Ἀντιβασιλείας 25 Σεπτεβρίου (2 Ὀκτωβρίου 1833).

§ 93. Τύχη τῆς περιουσίας τῶν μετατιθεμένων μοναχῶν. Διάτ. 15/27 Ἀπριλίου
1836. Διάφορα ζητήματα. Μολδαυικὸς Κώδιξ.

§ 86. Ἡ περὶ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν φροντίς
ἔπρεπεν ἀναντιρρήτως ν' ἀπασχολήσῃ τὴν Κυβέρνησιν τῆς
Ἑλλάδος.

Ὁ μοναχικὸς βίος τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος ἐρρυθμίζετο
πάντοτε, καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶ-

νος καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ μοναχοὶ ἠκολούθουν τῇ αὐτῇ τάξει ζῶντες κοινοβιακῶς ἢ ἰδιορρυθμῶς, ὑποκείμενοι ἐμμέσως τοῖς Ἀρχιερεῦσι ἀμέσως δὲ τῷ Ἡγούμενῳ¹. Καί τοι ὁμῶς ἠκολούθουν τοῖς κανόσιν οἱ μοναχοί, ἐν τούτοις περιεπλανῶντο καὶ διέμενον εἰς τὰς πόλεις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἐπιτροπείας, ἣτις ἐπεφορτίσθη καὶ συνέταξεν ἔκθεσιν κατὰ τὸ 1833 περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ κλήρου². Τὰ μοναστήρια ἦσαν ἄνευ καλογήρων ἢ μὲ ὀλίγους μόνον, ἄλλα δὲ περιεῖχον ἰδιορρυθμούς τινας μοναχοὺς, οἵτινες μετὰ τῶν ἰσχυρῶν τοῦ τόπου ἐνέμοντο τὰ μοναστηριακὰ κτήματα.

§ 87. Τὰ περὶ τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν μοναστηριακῶν πραγμάτων ἠθέλησε πρὸ πάντων νὰ τακτοποιήσῃ τὸ Διάταγμα τῆς 28 Ἰουλίου 1858 ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ Χ. Χριστοπούλου³, ὅστις καὶ διὰ τῶν ἀπὸ 4 Μαρτίου 1859 ὑπουργικῶν ὁδηγιῶν προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ ὁμαλωτέραν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κειμένων νόμων. Κατὰ πόσον ἐπέτυχε θέλομεν ἰδῆ ἐξετάζοντες τὸ Διάταγμα τοῦτο.

Ἐν ἄρθρ. ΙΖ' ἀντιγράφει αὐτολεξεῖ τὸν 6 κανόνα τῆς πρωτοδευτέρας Συνόδου⁴. Ὁ θέλων νὰ μονάσῃ ὀφείλει νὰ παρου-

¹ Πρὸς. Ἐκθεσιν 7/19 Ἰουνίου 1833 ἐν Ναυπλίῳ ὑπὸ Θ. Φαρμακίδου (τοῦ καὶ συντάκτου) Κ. Σχινᾶ καὶ Σκαρλ. Βυζαντίου. (ἐν Σωζομένοις ἐκκλ. συγγράμμασιν Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων τόμ. II σελ. 125 καὶ ἐπ.). Οἱ μοναχοὶ διηροῦντο πάντοτε καὶ κατὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ρασοφόρους σταυροφόρους καὶ μεγαλοσχήμους· οἱ τελευταῖοι ὤφειλον νὰ μένωσιν ἀπρόσιτοι εἰς τὰς σκηνὰς των. Ἐκαστος μοναχὸς υἱοθετεῖται πνευματικῶς παρ' ἐνὸς γέροντος, τὸν ὁποῖον ἔχει διδάσκαλον καὶ μυσταγωγόν καὶ τοῦ ὁποίου λέγεται ὑποτακτικὸς (πρὸς. Ἐκθεσιν αὐτόθι).

² Ὅρα Ἐκθεσιν αὐτόθι καὶ Εἰσαγωγὴν. Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 πρὸς. καὶ Νεοφύτου Δούκα «Ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Παναγιώτατον Πατριάρχην περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας» (26 Ἀπριλίου 1814 ἐν Βιέννῃ 1815), καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰς Καλόγηρον ἥτοι ἐπιστολὴν πρὸς Μοναχοὺς προτρεπτικὴν εἰς φιλολογίαν (ἐν Βιέννῃ 1815).

³ Ἐφημ. Κυβερν. 1858 φύλλ. 42. (Πρὸς. καὶ Ἐκκλησ. Πέτρου Ι. Κλαδᾶ Ι σ. 223).

⁴ Αἱ ὑπουργικαὶ ὁδηγαὶ συνδυάζουσι τὸν κανόνα τοῦτον πρὸς τὰς σχετικὰς διατά-

σιάση εἰς τὸ συμβούλιον τῆς μονῆς τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀπογραφῆν ἢ σημείωσιν τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας, ἣν προτίθεται νὰ συνεισενέγκῃ. Ἡ ἀπογραφή κατατίθεται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Μοναστηρίου. Τὸ ἔγγραφον τῆς ἀπογραφῆς δέον νὰ εἶνε συμβολαιογραφικὸν κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἀρθ. 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου Νόμου τῆς 14 Αὐγούστου 1836, ὡς ἔγγραφον δωρήσεως (προσφορᾶς) μεταξὺ ζώντων· ἰδίως δὲ ὅταν ἡ προσκομιζομένη περιουσία περιλαμβάνῃ ἀκινήτους κτήσεις, κατὰ τὰς ὑπουργικὰς ὁδηγίας¹.

Ἄλλ' ἀπὸ πότε μεταβαίνει ἡ κυριότης τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ μοναστήριον;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς λίαν πρακτικὸν ἠθέλησεν ὁ συντάκτης τοῦ διατάγματος νὰ συμβιδάσῃ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ τῶν νεωτέρων ἐν Ἑλλάδι νόμων καὶ νὰ καταστήσῃ εὐκόλον τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς θέλομεν παρατηρήσῃ, ὑπερέβη τὰ ὅρια τῶν δικαιωμάτων του καὶ κατέστησεν ἐν πολλοῖς δυσχερῇ τὴν θέσιν τοῦ θέλοντος νὰ ἐφαρμόσῃ ἀκριβῶς τοὺς ἰσχύοντας νόμους.

Κατὰ τὸ ἀρθρ. ΙΖ' ἡ κατάθεσις τῆς ἀπογραφῆς εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς μονῆς καὶ ἡ εἰσκόμισις τῆς περιουσίας δὲν μεταβιδάζει τὴν κυριότητα, ἀλλ' ἀπαιτεῖται προηγουμένως νὰ παρέλθῃ ὁ ὑπὸ τῶν Κανόνων ὀριζόμενος χρόνος δοκιμασίας² καὶ δεύτερον

ξεῖς τοῦ Βυζαντιακοῦ δικαίου. Ἀρμεν. (Ε 4. 2 καὶ 4) Νεαρ. 5 κεφ. ε. (ἴδ. Μάμουκα Μοναστηριακὰ σελ. νγ').

¹ Μάμουκα αὐτόθι νδ' παρ' ᾧ ἴδε καὶ τὰς Ὑπουργικὰς ὁδηγίας.

² Ὅρα Εἰσαγωγὴν πρβ. καὶ Μάμουκα αὐτόθι σελ. ςα'. Καὶ ὁ Ἑλλην Νομοθέτης καθιέρωσε τριετὴ δοκιμασίαν, μεθ' ἣν δύναται νὰ γένηται τις μοναχός. Ἀπαιτοῦντος δὲ ρητῶς τοῦ Δ. τὴν δοκιμασίαν στηριζομένην εἰς κειμένους νόμους (Νεαρ. 5 κεφ. 5), ἡ ἄνευ δοκιμασίας κουρά δὲν εἶνε νόμιμος, ἀλλ' ἀκυρωτέα. (πρβ. καὶ André αὐτόθι σελ. 128 τόμ. Ι, ὅστις θεωρεῖ τότε τὸν μοναχὸν ἀποβλητέον ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν).

Μετὰ τὴν δοκιμασίαν ὁ δόκιμος δὲν κείρεται, ἐὰν δὲν ἐγκρίνῃ τὴν κουράν ὁ Ἐπίσκοπος, εἰς ὃν ὁ Ἡγούμενος ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν πνευματικὸν τοῦ δοκίμου καὶ τὸν Γέροντα αὐτοῦ ἐπιδίδωσιν ἔγγραφον μαρτυρίαν περὶ τῆς σταθερᾶς καὶ ἐπιμόνου τοῦ δοκιμασθέντος ἐπιθυμίας διὰ τὸν μονάδα βίον. Τὴν μαρτυρίαν ταύτην λαβὼν ὁ Ἐπίσκοπος ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Μονῆς καὶ ὑπὸ τοῦ Πνευματικοῦ Γέρον-

νὰ γένηται δεκτὸς εἰς τὴν χορείαν τῶν μοναχῶν ὁ δόκιμος, δη-
λα δὴ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, καὶ τότε ἡ ἀπογραφεῖσα περιουσία
σημειοῦται ἀπαραλλάκτως καὶ ἐγγράφεται ἐν τῷ Κτηματολο-
γίῳ¹ τῆς Μονῆς. Ἐὰν δὲ μεταξὺ τῆς περιουσίας ὑπάρχωσιν
ἀκίνητα κτήματα, ἀπαιτεῖται καὶ ἐγγραφή εἰς τὰ βιβλία τῆς
μεταγραφῆς κατὰ τὸν Νόμον τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1856 « καὶ
ἀπ' ἐντεῦθεν καθίσταται ἰδιοκτησία αὐτοῦ τοῦ Μοναστηρίου ».

Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ἡ περιουσία τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸ
μοναστήριον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δοκιμασίας δὲν ἀνήκει
τῷ μοναστηρίῳ καὶ ὁ δόκιμος ἔχει τὴν πλήρη διαχείρισιν καὶ
νομὴν αὐτῆς ὡς ἀπόλυτος κύριος δυνάμενος νὰ διαθέτῃ αὐτὴν
καὶ διὰ διαθήκης ἢ δωρεᾶς². οἱ δὲ δανεισταὶ αὐτοῦ δύνανται

τος τοῦ δοκιμασθέντος, εὐλογήσας τοῦτον ἐκδίδει τὸ ἐγγραφον τῆς ἀδείας διὰ τὴν κου-
ράν. Ἐὰν τὸ Μοναστήριον ἀπέχῃ πολὺ τῆς ἑδρας τοῦ Ἐπισκόπου, τότε πέμπεται ἡ
περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγγραφὸς μαρτυρία πρὸς αὐτόν (πρὸς καὶ Ὑπουργ. ὁδηγίας 4 Μαρτίου
1859 ἄρθ. 14 Μάμ. σελ. ν'. να'. νβ'. ἐν Συλλ. Χριστοπ. σ. 380· περὶ δὲ τῆς τελετῆς
τῆς κουρᾶς ἴδ. Εὐχολόγιον).

Κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἀπαιτεῖται, ἵνα ἡ ἔγκυρος ἡ κουρά νὰ εἶνε ὁ κειρόμε-
νος πολίτης Ἕλλην (Νόμ. Σ'. 9 Ἰουλίου 1852 ἄρθ. 11 § 3) καὶ νὰ ὤμοσε τὸν ὄρκον
τοῦ πολίτου Ἑλλήνος. Ὁ δὲ δόκιμος πρέπει νὰ ἔχῃ συμπεπληρωμένην νόμιμον ἡλι-
κίαν (21 ἔτος), ὥστε ἡ κουρά πρὸ τοῦ 25 ἔτους δὲν εἶνε δυνατὴ. Ἡ ἐν ἀνηλικιότητι
κατ'ἀκολουθίαν ἀπόκαρσις εἶνε ἄκυρος κατὰ τὸ Διάταγμα, ἀλλ' ἀπέναντι τῆς Νεαρᾶς 6
τοῦ Λέοντος ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἡ ἀκυρότης τοῦ σχήματος ἐφαρμόζεται, ὅταν τις ἀναλάβῃ
αὐτὸ καὶ πρὸ τοῦ 25 ἔτους. Ἐὰν ὑπῆρξε βία καὶ ἀπειλή; ὅρα J. André τόμ. I.

Τὸ στοιχεῖον ὅμως τοῦ πολίτου Ἑλλήνος καὶ τῆς ὀρκοδοσίας τοῦ Ἑλλήνος πολίτου
ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος κατὰ τὸν Νόμον Σ'. τῆς 10 Ἰουλίου 1852. Περὶ τῶν
ἐν Ρωσίᾳ κρατούντων καὶ τὴν αὐτόθι κατάστασιν τῶν μοναστηρίων πρὸς Silberngl
αὐτόθι § 48 49 σελ. 125 - 126. καὶ King αὐτόθι σελ. 422 427.

¹ Πρὸς ἄρθρ. Ζ' παρὰ Μάμουκα σελ. 5 καὶ ιβ'. Κατὰ τὸ ἄρθρ. τοῦτο τὰ Μοναστήρια
ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι Κτηματολόγιον (Ἐκκλησιαστικὴν Μάτρικα, βρέδιον· καν. Α). Ἡ
ὑποχρέωσις τοῦ κρατεῖν Κτηματολόγιον στηρίζεται καὶ ἐπὶ τοῦ Διατάγματος τῆς 21
Ἰουλίου 1836 ἐπομένως τὸ Διάταγμα τοῦ 1858 ἔχει ἰσχὺν νόμου ὡς πρὸς τοῦτο ὡς
κανονιστικόν. Τὸ κτηματολόγιον κρατεῖται εἰς τριπλοῦν ἡριθμημένον κατὰ σελίδα καὶ
μονογραφεῖται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἢ ὑπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο ἐπι-
φορτιζομένου ὑπαλλήλου· τὸ ἐν τῶν τριῶν ὁμοίων κτηματολογίων τηρεῖται παρὰ τῇ
μονῇ (ἄρθ. 4 Διατάγματος τῆς 12 Φεβρουαρίου 1857), τὸ ἕτερον παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ
καὶ τὸ τρίτον παρὰ τῇ ἐπισκοπῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ μονή.

² Τοῦτο εἶνε σύμφωνον καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Κανονικοῦ καὶ Βυζαντιακοῦ δικαίου
(ὅρα ἀνωτέρω σελ. 127). Διὰ τοῦτο δὲ οἱ δόκιμοι δὲν ὑποβάλλονται κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι

νὰ στραφῶσιν κατ' αὐτοῦ ἀτομικῶς κατ' εὐθείαν πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν του.

Κατὰ τὴν σαφῆ δ' ἔννοιαν τοῦ Διατάγματος, ὅπως ἀποκτήσῃ ἡ μονὴ τὴν κυριότητα τῶν δι' ἀπογραφῆς συμβολαιογραφικῆς εἰσκομιζομένων πραγμάτων τοῦ μονάσαντος, ἀπαιτεῖται:

1) Ἐπὶ κινητῶν καὶ ἐπὶ ἀκινήτων ἡ παραδοχὴ τοῦ δοκίμου καὶ κατὰτάξεις αὐτοῦ ἐν τοῖς μοναχοῖς, ἀπὸ τῆς νομίμου δηλονότι κουράς.

2) Ἐπὶ κινητῶν ἀπαιτεῖται ἡ ἐγγραφὴ αὐτῶν εἰς τὸ Κτηματολόγιον τῆς μονῆς.

3) Ἐπὶ ἀκινήτων ἐκτὸς τῆς εἰς τὸ Κτηματολόγιον ἐγγραφῆς καὶ ἡ κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον μεταγραφὴ¹.

§ 89. Ὁ πρῶτος ὅρος δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἶνε ἀπαραίτητος καὶ ὀρθῶς τὸ Διάταγμα καὶ αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαὶ ἐθεώρησαν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀποκάρσεως προσκυροῦται ἡ περιουσία

δίκαιον εἰς τοὺς εἰδικοὺς περιορισμοὺς τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ἔχουσιν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν των, δὲν γράφονται δὲ εἰς τὸ Μοναχολόγιον, ἀλλ' ὑπάρχει δι' αὐτοὺς ἰδιαίτερον βιβλίον (Ὑπουργ. ὁδηγαὶ ἀρθ. Ζ').

Οἱ δόκιμοι ἀποθνήσκοντες ἄρα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δοκιμασίας ἀδιστάκτως φρονοῦμεν ὅτι μὴ ὀρίζοντός τι τοῦ νόμου, δὲν κληρονομοῦνται ὑπὸ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἐνοίγεται ἡ κοινὴ κληρονομικὴ διαδοχή.

Ἄλλως παρὰ τοῖς Δυτικοῖς· ὁ Bouix ἐν σελ. 530 τόμ. II αὐτόθι ποιεῖται τὴν ἐξῆς διάκρισιν, ἐὰν τὸ μοναστήριον ἔχῃ τὴν ἱκανότητα κτᾶσθαι περιουσίαν (*si sit capax bonorum*), κληρονομεῖ τὸν δόκιμον, ἐὰν δὲ τούναντίον *sit incapax*, κληρονομοῦσιν οἱ ἐξ ἀδιαθέτου συγγενεῖς. Διὰ τὴν ὀρθῶς ὅμως ἡ τοιαύτη θεωρία, καὶ ἰδίως ἡ παρὰ τινων (Marburg. cons. vol. I. 25 n. 143) διδαχθεῖσα γνώμη ὅτι κληρονομεῖ τὸ μοναστήριον λόγῳ τεκμηρίου, διότι δῆθεν ὁ δόκιμος «*sua bona potius monasterio, quam haeredibus ab intestato, relinquere voluisse praesumantur*» ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Böhmer (τόμ. II. lib. III. tit. XXVII § 18) καὶ ὠνομάσθη κενὴ καὶ ματαία (*inanis*), διότι ὁ νόμος δὲν κωλύει τοὺς συγγενεῖς ἐκ τῆς κληρονομίας τῶν δοκίμων καὶ δὲν ἄρκει πρὸς ἀποκλεισμὸν αὐτῶν μόνη *praesumpta voluntas* ἀλλὰ *legitime et evidenter declarata* (πρὸς. καὶ καρδινάλ. Luca tractat. de regular. I n. 118).

¹ «Ἡ ἀπογραφὴ κατατίθεται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Μοναστηρίου, καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Κανόνων ὀριζομένου χρόνου τῆς δοκιμασίας καὶ τὴν παραδοχὴν τοῦ δοκίμου εἰς τὴν χορείαν τῶν μοναχῶν, μεταγράφεται εἰς τὰ βιβλία τῆς μεταγραφῆς καὶ σημειοῦται ἀπαραλλάκτως εἰς τὸ κτηματολόγιον τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν καθίσταται ἰδιοκτησία αὐτοῦ τοῦ Μοναστηρίου» (ἀρθ. IZ).

τοῦ μοναχοῦ τῷ Μοναστηρίῳ ¹. 'Αλλ' οἱ ἕτεροι δύο ὅροι ἀμφιβάλλομεν ἂν δύνωνται νὰ ἔχωσιν ἔννομον ἐφαρμογήν, καὶ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐφαρμογήν καὶ ἰσχύν, διότι ἀντιστρατεύονται πρὸς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς κειμένους νόμους², οὓς δὲν εἶχε δικαίωμα τὸ Ὑπουργεῖον διὰ διατάγματος μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Συντάγματος ν' ἀνατρέψῃ. Τὸ Διάταγμα ἐν ἄλλαις λέξεσι τῆς 28 Ἰουλίου 1858 καὶ αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί τῆς 4 Μαρτίου 1859 δὲν ἰσχύουσι κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, δι' ὧν μεταρρυθμίζονται διατάξεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ ἀστικοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων διατάξεων ἀναντιρρήτως ἐστὶ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀποκτήσεως τῆς κυριότητος.

Τὸ Διάταγμα καὶ αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί ἐξέλαβον τὴν μεταβίβασιν τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ μοναστήριον ὡς κοινήν πρᾶξιν δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων, καὶ ὁ συντάκτης αὐτῶν εὗρεθεις ἀπέναντι τοῦ νεωτέρου νόμου περὶ μεταγραφῆς ἐδέξατο ὡς ἀπόλυτον ἀνάγκην τὴν ἐφαρμογήν τῆς μεταγραφῆς καὶ τὴν σύνταξιν συμβολαιογραφικῆς πράξεως, ἄνευ τῶν ὁποίων ἐθεώρησε καὶ ἐκήρυξεν ἀδύνατον τὴν μεταβίβασιν κυριότητος³. 'Αλλ' ἐὰν ἐπιστημονικώτερον ἐξετασθῶσι τὰ πράγματα, οὔτε μεταγραφή ἀπαιτεῖται, οὔτε ἄλλη τις ἐπίσημος συμβολαιογραφικὴ ἐνέργεια, ἅφ' οὗ τῷ μοναστηρίῳ, ὡς ἄνωτέρω εἴρηται, προσκυροῦται ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ κινήτῃ καὶ ἀκίνητῳ *ipso ingressu, vi voti*.

¹ Ἡ ἀπόκαρσις δ' ἐννοεῖται πρέπει νὰ ἐτελέσθῃ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους καὶ ἐγκύρως. Τὸ ἄκυρον οὐδὲν ἔχει νόμιμον ἀποτέλεσμα.

² Οὓς μάλιστα ἐπαγγέλλονται ὅτι ἐφαρμόζουσιν αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί.

³ Σημειωτέον ὅτι αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί (Μάμ. σελ. νδ) φαίνονται ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ἐγγράφου τῆς ἀπογραφῆς, τὸ ὁποῖον προσάγει ὁ μονάσων καὶ κατατίθεται εἰς τὰ ἀρχεῖα, καὶ τοῦ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου, ὅπερ συντάσσεται κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἄρθ. 42. Χαρτ. Ν. (1836) καὶ καταχωρίζεται εἰς τὸ Κτηματολόγιον, καὶ ἐὰν πρόκηται περὶ ἀκινήτων, μεταγράφεται. Τοιαύτη ὁμῶς διάκρισις δὲν προκύπτει ἐκ τοῦ Βασιλ. Διατάγματος 1858, ὅπερ ὀρίζει ὡς μεταγραφτέαν καὶ καταχωριστέαν πρᾶξιν τὸ ἐγγράφον τῆς ἀπογραφῆς. Τὰ ἄτοπα ταῦτα γεννῶνται ἐνεκα τῆς πεπλανημένης ιδέας ὅτι τυγχάνουσιν ἐφαρμοστέαι αἱ περὶ μεταγραφῆς ἀρχαί.

Ὑποθέσωμεν ὅτι μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν καὶ πρὶν ἢ μεταγραφῇ ἢ συμβολαιογραφικῇ πράξις, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ Διάταγμα τοῦ 1858, ὁ μοναχὸς πωλεῖ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του καὶ ὁ ἀγοραστὴς μεταγράφει πρὸ τῆς μονῆς· ἐφαρμόζοντες τὰς ἀρχὰς τοῦ Διατάγματος ἡ μονὴ δὲν ἀποκτᾷ τὴν κυριότητα, ἀφ' οὗ ἀπαιτεῖται ὡς ἀναγκαῖον στοιχεῖον ἡ μεταγραφή.

Λάβωμεν ὁμῶς ἀντιθέτως τὸ ζήτημα. Ὁ μοναχὸς διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως ἢ ἀπογραφῆς μετεβίβασεν ὁλόκληρον τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ μοναστήριον. Ἀναγκαία συνέπεια θὰ εἶνε κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ Νόμου περὶ μεταγραφῆς, ὅτι ἡ κυριότης μεταβιβάζεται ὁλόκληρος τῷ μοναστηρίῳ, εἰδομεν ὁμῶς ὅτι κατὰ τὴν Νεαρὰν 5, ἐὰν ὁ μοναχὸς ἔχῃ τέκνα καὶ δὲν εἶχε παραχωρήσῃ τι ἐξ αὐτῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως, δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν Νεαρὰν 123 κεφ. 38, ἀλλὰ πῶς δύναται «καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ μοναστήριον τὴν ἰδίαν οὐσίαν εἰς τοὺς ἰδίους διελεῖν παῖδας», ἀφ' οὗ διὰ τῆς μεταγραφῆς ἀποξενοῦται τῆς κυριότητος;

Καὶ ἕτερον ζήτημα ἀνατρέπον ἄρδην τὰς νομοθετικὰς ἀρχὰς τοῦ Διατάγματος εἶνε τὸ ἐξῆς: Ἐὰν ὁ μοναχὸς δὲν μεταβιβάσῃ διὰ συμβολαίου ἢ ἀπογραφῆς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του ἢ ἀρνηθῇ τὴν μετεβίβασιν ὡς τὸ Διάταγμα ἀπαιτεῖ, εἰς τίνα θέλει ἀνήκει ἡ περιουσία αὕτη, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῆς εἰς τὸ Κτηματολόγιον ἐγγραφῆς συμβολαιογραφικῆς πράξεως καὶ τῆς μεταγραφῆς «ἀπ' ἐντεῦθεν καθίσταται ἰδιοκτησία αὐτοῦ τοῦ Μοναστηρίου;» Ἐφαρμοζομένων τῶν ἀρχῶν τῆς Μεταγραφῆς θέλομεν εὐρεθῇ ἀπέναντι σχολαζούσης περιουσίας¹, διότι

¹ Καὶ ἡ παράστασις τοῦ Μοναστηρίου ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἡδύνατο νὰ ἀμφισβητηθῇ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ μοναχοῦ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων κτημάτων του, π. χ. ἐπὶ διεκδικητικῇ ἀγωγῇ, ἐὰν ἀπητεῖτο μεταγραφή ἢ συμβόλαιον ὅπως ἀποκτήσῃ τὸ Μοναστήριον τὸ δικαίωμα τῆς παραστάσεως, ὅπερ ἀνόητον μετὰ τὴν Νεαρὰν 5 καὶ τοὺς κανόνας τῶν Συνόδων.

καὶ ὁ μοναχὸς ἀποξενοῦται τῆς κυριότητος διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ἐν ᾧ κατὰ τὴν Νεαράν ὅ ἡ μονὴ δύναται νὰ προβῇ εἰς διεκδίκησιν αὐτῆς, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ὀρθόν.

Πῶς ὁμῶς δύναται νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ περὶ συμβολαιογραφικῶν διατυπώσεων καὶ μεταγραφῆς ἀπαιτήσεις τοῦ Διατάγματος καὶ τῶν ὁδηγιῶν πρὸς τὴν Νεαράν ὅ τοῦ Λέοντος; Κατὰ τὴν Νεαράν ταύτην, ὅταν ὁ μοναχὸς κατὰ τὸν καιρὸν « ὅτε τὸν μοναστήν εἴλετο βίον » δὲν ἀφιέρωσέ τι τῇ μονῇ, τὸ τρίτον μέρος τῆς μετὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ κτηθείσης περιουσίας ἀνήκει αὐτῇ. Ἀρά γε ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ προκειμένου περὶ ἀκινήτων διατί δὲν ἀπαιτεῖται μεταγραφή, ἀφ' οὗ μόνον δι' αὐτῆς μεταβιβάζεται κατὰ τὸν συντάκτην τοῦ Διατάγματος ἡ κυριότης;

Ἡ ἰσχύουσιν ἢ δὲν ἰσχύουσιν αἱ διατάξεις τῶν Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν· ἐὰν ἰσχύωσιν, ὡς αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ προοιμίου τῶν ἐπαγγέλλονται¹, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ περὶ μεταγραφῆς νόμος ἢ ἄλλος τις νόμος κατ' οὐδὲν μετέβαλε τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος τῶν ἀκινήτων κτημάτων τῶν μοναχῶν εἰς τὴν Μονήν, οὔτε ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς ἀποκάρσεως, ἥτις καθιεροῦται ὡς τίτλος ιδιόρρουθμος κτήσεως ipso jure ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως, οὔτε ὑπάρχει ἀνάγκη μεταγραφῆς καὶ ἐγγράφου συμβολαιογραφικοῦ ἢ ἄλλου ἐγγράφου, ὅπως τὸ Μοναστήριον κτήσῃται τὰ πράγματα τοῦ μοναχοῦ, ἅτινα προσκυροῦνται αὐτῷ ἅμα τῇ ἀποκάρσει δυνάμει εἰδικῶν διατάξεων τοῦ νόμου, καὶ ἡ μονὴ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ἀναλαμβάνει πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ μοναχοῦ. Οἱ ὅρισμοὶ λοιπὸν τοῦ ρηθέντος Διατάγματος καὶ τῶν ὁδηγιῶν δὲν ἰσχύουσι καθ' ὅσον ἀντιβαίνουν ταις Νεαραῖς τῶν Αὐτοκρατόρων.

Ἐπίσης καὶ ἡ διατύπωσις, ἣν φαίνεται ὅτι ἀπαιτοῦσιν αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί καὶ τὸ διάταγμα ὡς πρὸς τὴν κινητὴν πε-

¹ Πρὸς. καὶ Συλλογὴν Χριστοπούλου σελ. 338 καὶ 340.

ριουσίαν τοῦ μοναχοῦ, δῆλα δὴ ἡ εἰς τὸ Κτηματολόγιον ἐγγραφή, δὲν εἶνε οὐδὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ στοιχείον ἀπαραίτητον πρὸς μεταδίβασιν τῆς κυριότητος, ὡς δύναται τις νὰ ἐκλάβῃ ἐκ τῶν φράσεων τοῦ ΙΖ ἄρθρου τοῦ Διατάγματος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι λόγῳ τάξεως ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Κομνηνὸς διὰ Νεαρᾶς τοῦ¹ διέταξε νὰ ἐγγράφωνται αἱ προσφοραὶ πρὸς τὰ Μοναστήρια ἐν τῷ βρεβίῳ², ἀλλ' οὐδέποτε τοιαύτη ἐγγραφή ἐθεωρήθη κατὰ τὸ βυζαντιακὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ὡς στοιχείον ἄνευ τοῦ ὁποίου τὸ μοναστήριον δὲν ἀποκτᾷ τὴν δεσποτείαν.

Σύμφωνον πρὸς τὰς θεωρίας, ἃς ὑποστηρίζομεν καὶ αἵτινες καθιστῶσιν ὁμαλὴν καὶ ἀληθῆ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων καὶ ἀποκρούουσι τὸν κίνδυνον τῆς γεννήσεως τοσούτων ζητημάτων, ὡς ἄνωτέρῳ εἶδομεν, ἔχομεν καὶ τὴν τῆς 14 Φεβρουαρίου 1834 ἐγκύκλιον τῆς Συνόδου, ἐν ᾗ (ἄρθ. 6) ἐξ ἀναλογίας τῆς Νεαρᾶς 123 καὶ τῶν τεμαχίων 23 καὶ 24 τίτλου 28 τοῦ ἡυξημένου Προχείρου ὀρίζεται ὅτι ὁ μοναχὸς « εἰσερχόμενος εἰς τὸ μοναστήριον, πᾶν ὅ,τι φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἢ ἔχει λογίζεται κτῆμα ἀναφαίρετον τοῦ μοναστηρίου, ὡς τῷ Θεῷ ἀφιερωμένον ». Ἐπίσης κατὰ τὸ Διάταγμα τῆς 8 Ἰανουαρίου 1834³ « ἡ ἀτομικὴ τῶν μοναχῶν περιουσία ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον ».

Ἐκτὸς ὅμως τῶν νόμων καὶ ἡ Ἐγκύκλιος τῆς 25 Ἰανουαρίου 1867 πρὸς τὸν Νομάρχην Εὐβοίας, ἀνατρέπει τὰς βάσεις τῶν περὶ ἐγγραφῆς καὶ μεταγραφῆς καὶ συμβολαιογραφικῶν πράξεων θεωριῶν τοῦ Διατάγματος 1858 καὶ τῶν Ὑπουργικῶν ὁδηγιῶν τοῦ 1859, ἐφαρμόζουσα τοὺς κανόνας τῶν κειμέ-

¹ ΛΖ Συλλ. Ζαχαρίου πρβ. καὶ Διάταγμα 4/16 Δεκεμβρίου 1833 ἄρθ. 4 (Μάμουκα αὐτόθι σελ. 84) ἴδ. καὶ Κανόνα Α'. Συνόδου ΑΒ καὶ Πηδάλιον (σελ. 345).

² Περὶ βρεβίου πρβ. Ducangii ἐν λέξεσι βρεβίον καὶ μάτριξ, καὶ Βαλσαμῶνα εἰς καν. 33 Καρθαγένης Συνόδου.

³ Μάμουκα αὐτόθι σελ. 107, πρβ. καὶ Διάταγμα 14 Φεβρουαρίου 1834. (Μάμ. 109-111) Διάτ. 11 Μαΐου 1834 (Μάμ. 111-112).

νων νόμων, φέρουσα ὅτι « περιουσία τὴν ὁποίαν ἀποκρύψας (ὁ μοναχὸς) κατὰ τὴν ἐν τῇ Μονῇ εἰσέλευσίν του, δὲν ἐδήλωσεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀποκάρσεως του, τοιαύτη λέγομεν περιουσία ἀνήκει ἀδιαφιλονεικῆτως εἰς τὴν μονὴν τῆς μετανοίας του » ¹.

¹ Ἡ ἐφαρμογὴ τοιαύτης ἐγκυκλίου προϋποτίθεται τὴν μὴ ἀνάγκην μεταγραφῆς ἢ ἐγγραφῆς ἢ ἄλλης ἐνεργείας πλὴν τῆς ἐν τοῖς μοναχοῖς νομίμου κατατάξεως. Σημειωτέον ὅμως ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς. Ἀποκρούοντες τὴν ἰσχὺν τοῦ Διατάγματος 1858, ὡς μὴ ἔχοντος ἰσχὺν νόμου, ἄτε ἐκδοθέντος μετὰ τὸ Σύνταγμα, καὶ καθιεροῦντος ἀρχὰς ἀντιστρατευομένας πρὸς τὸ ἐν ἰσχύϊ ἀστικὸν καὶ Ἐκκλησ. δίκαιον, δηλονότι περὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν εἰς τὸ μοναστήριον διὰ μεταρρυθμίσεως τῶν ἰσχυόντων νόμων, τὸναντίον θεωροῦμεν αὐτὸ κρατοῦν κατὰ τὰ ἄλλα αὐτοῦ μέρη, δι' ὧν κανονίζει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων καὶ τῶν πρὸ τοῦ Συντάγματος διαταγμάτων καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ὡς ὁρθὰς ἀποδεχόμεθα τὰς σκέψεις τῆς ὑπ' ἀριθ. 304 (1877) ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἥτις ἐδέξατο τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Διατάγματος περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ὑπὸ τῶν Μοναστηριακῶν Συμβουλίων π. χ. προκειμένου περὶ δανείου· διότι ὄντως δυνάμει τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Διατάγματος 3/15 Ἀπριλίου 1833, ἔχοντος ἰσχὺν νόμου, ἡ ἐπιτήρησις καὶ ἐποπτεία εἰς τὴν διαχείρισιν καὶ διοίκησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γενικῶς περιουσίας τῆς εἰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας ἀφιερωμένης ἀνετέθη τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, δυνάμει δὲ τοῦ ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1845 ἄρθρ. 14 § 14 καὶ ἄρθ. 17 διατάγματος, ἐκδοθέντος πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ Νόμου τῆς 5 Δεκεμβρίου 1845 (ἄρθρ. 22), τοῖς Νομάρχαις ὑπεβλήθη ἡ ἐπιτήρησις εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ τὴν περὶ τούτων λογοδοσίαν καὶ ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν κληρικῶν, καὶ ἡ παρεμπόδισις τῶν καταχρήσεων. Τούτων τεθέντων, ὁρθῶς ὁ Ἀρ. Πάγος ἐσκέφθη ὅτι διὰ τοῦ Διατάγματος τοῦ 1858 ἡδύνατο ἡ Κυβέρνησις νὰ ὀρίσῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέλει ἐξασκεῖται ἡ ἐπιτήρησις αὕτη, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη πρὸς τοῦτο νόμου, ἀφ' οὗ τὸ Διάταγμα ἐπὶ τῶν ρηθέντων νόμων στηρίζεται (πρὸς καὶ ἄρθρ. 9 κυρίως τῆς Διακηρύξεως τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλ. Ἐκκλησίας 23 Ἰουλίου 1833). (Ἑγκ. 1867 ἰδ. ἐν Συλλ. Χριστοπούλου σ. 444).

Τοιουτοτρόπως ἀποδοχὴ κτηθείσης κληρονομίας ἢ δωρεᾶς μοναχοῦ, νομίζομεν, κατόπιν τοῦ ἄρθ. 10 τοῦ Διατάγματος, ὅτι δὲν δύναται νὰ γένηται παρὰ Μονῆς αὐτοβούλως, ἀλλ' ἀπαιτεῖται προηγουμένως ἡ ἄδεια πρὸς τοῦτο τῆς προϊσταμένης Ἀρχῆς, ἥτοι τοῦ Ὑπουργείου διὰ τοῦ Νομάρχου καὶ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, διότι κατὰ τὸ ρηθὲν ἄρθρον « Τὰ Συμβούλια τῶν μοναστηρίων δὲν δύνανται οὔτε νὰ ἐπιχειρῶσιν οἰκοθεῖν οἰανδὴποτε πρᾶξιν, οἷον περὶ δίκης περὶ συμβιβασμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων, περὶ ὧν ἀπαιτεῖται κατὰ τοὺς κειμένους νόμους νὰ ζητηθῇ προηγουμένως καὶ δοθῇ ἡ ἄδεια τῆς προεστώσης Ἀρχῆς ». Ἀναμφιδόλως δὲ ἡ κληρονομία δύναται νὰ εἶνε καὶ βεβαρημένη ὑπὸ δικῶν καὶ τοσούτων ὑποχρεώσεων, ὥστε νὰ μὴ συμφέρῃ ἢ ἀπόκτησις αὐτῆς τῷ μοναστηρίῳ παραβλάπτουσα οἰκονομικῶς τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ, ἥς τὴν ἐπιστάσιαν ἔχουσιν αἱ προϊστάμεναι διοικητικαὶ ἀρχαὶ κατὰ νόμον (πρὸς καὶ ἄρθ. 18 § 2. Διακηρύξεως τῆς Ἀντιβασιλείας 23 Ἰουλίου 1833, Κλά-

Προσθετέον ἐν τούτοις ὅτι ἡ Ἐγκύκλιος τῆς 25 Ἰανουαρίου 1867 λίαν ὀρθῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων ὀρίζει ὅτι τὰ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι τοῦ μοναχοῦ δανεισθέντα ἐπὶ συμβολαίῳ χρήματα τρίτοις ἀνήκουσι τῇ μονῇ· δὲν ἀπαιτεῖται δὴλα δὴ ἐκχώρησις, ὡς ὥφειλε νὰ δεχθῇ τις ἐὰν αἱ θεωρίαι τοῦ Διατάγματος 1858 ἦσαν νόμιμοι, οὐδὲ ἡ μονὴ ἔχει ἀνάγκην ἄλλης ἀποδείξεως ὅτι εἶνε δικαιοῦχος, ἐὰν ταῦτα εἶχεν ὁ μοναχὸς πρὸ τῆς εἰσόδου του ἢ ἐὰν προῆλθον αὐτῷ μετὰ τὴν εἰσόδον του κατὰ τὰς διακρίσεις τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Λέοντος.¹

§ 90. Ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς διαθέσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον δίκαιον, εὐρίσκομεν τὰ ἐπόμενα. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐσφαλμένη γνώμη, ἡ προελθοῦσα ἐκ τῆς θεωρίας ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν τι ἴδιον καὶ ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς νομοθεσίας τοῦ Λέοντος, παρέσυρε τὸν Ἑλληνα νομοθέτην εἰς σύγχυσιν καὶ παρανόησιν τῆς θέσεως τῶν μοναχῶν ἐν τῷ δικαίῳ, καὶ δι' Ἐγκυκλίου τῆς 11 Μαΐου 1834 ἐθεώρησε τοὺς μοναχοὺς ἀνικάνους καὶ πρὸς κτῆσιν καὶ πρὸς διάθεσιν περιουσίας².

Ἐν τούτοις τὰ πράγματα ἐφαίνοντο ἀντίθετα· μοναχοὶ εἶχον οἰκοδομήσῃ καὶ ἐκέκτηντο μοναστήρια, ἐφύτευσαν καὶ ἐκαλλιέργησαν ἀκινήτους κτήσεις καὶ ὑπὸ τὴν κυριότητά των περιῆλθον κινητὰ πράγματα, τινὲς δὲ τούτων μάλιστα φαίνεται ὅτι ἐπεθύμησαν, εἴτε διὰ πράξεως μεταξὺ ζώντων, εἴτε διὰ διαθήκης ν' ἀφιερῶσιν τι ἐκ τῆς περιουσίας των, εἴτε εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, εἴτε εἰς τι τῶν φιλανθρωπικῶν κατα-

δου Ἐκκλησιαστικὰ τόμ. I. σελ. 17). (Περὶ ἀποδοχῆς κληρονομίας ἐπαχθείσης τῷ μοναχῷ πρὸς καὶ ἀνωτέρω σελ. 99 καὶ ἐπ.).

¹ Πρὸς καὶ Βαλσαμῶνος σχόλ. Καν. 6 Συνόδ. AB. (Σ. II 672), ὅστις ὀρθότατα ἀποφαίνεται ὅτι δίκη καταρξαμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ μοναχοῦ ἐνάγοντος πρὸ τῆς ἀποκάρσεως μεταβιβάζεται ipso jure τῇ μονῇ ἄνευ ἀνάγκης ἐκχώρησεως.

² Ὁ Bouix ἐν Tractatus de jure Regularium (Paris 1883) tom. II pag. 529 εἰς τὴν ἐρώτησιν, An et quatenus possit religiosus solemniter professus aliquid per testamentum dare? ἀπαντᾷ ἀποφατικῶς, λόγῳ τῆς παρὰ τοῖς Δυτικοῖς διακρίσεως τῆς ἐπαγγελίας τῆς πενίας.

στημάτων. Τότε εὐρέθη εἰς δύσκολον ὄντως θέσιν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ρηθείσης Ἐγκυκλίου προσεπάθησε νὰ πλάσῃ πρᾶξιν νομικὴν πρότυπον καὶ ἄγνωστον ἐν τοῖς νόμοις, διατάξας ὅτι ἀφιέρωσις τοιαύτη δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ οὔτε τὸν τύπον τῆς διαθήκης « διὰ τὸ ἀδιάθετον τῶν μοναχῶν », οὔτε ἀφιερωτικοῦ ἐγγράφου « ὡς ὑπαρχούσης ἤδη τῆς ἀφιερώσεως ἐπὶ πάντων τῶν εἰς τὸν μοναχὸν ἀνηκόντων, ἀλλὰ συντασσόμενον εἰς τρόπον ἀπλῆς διομολογήσεως, ἐπικυροῦντος τρόπου τινὰ τοῦ μοναχοῦ τὴν ὑπάρχουσαν ἀφιέρωσιν καὶ προσδιορίζοντος αὐτὴν εἰς ἓν τι κατὰστημα τοῦ Βασιλείου ὀνομασί, θέλει διευθύνεται διὰ τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ οὔτε διαταγὴν ὅποιανδήποτε οὔτε καμμίαν ἄλλην αἰτιολογίαν, ἀλλ' ἐκφράζον ἀπλῆν μόνον ἐν εἴδει ἰκεσίας τὴν θέλησιν τοῦ διορίζοντος εἰς τὸ ὅποῖον ἐπετράπη ἢ διὰ βίου ἐπινομή τῶν μεθ' ἑαυτοῦ ἤδη προαφιερωμένων »¹.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη διομολόγησις δὲν εἶνε ἄρά γε πρᾶξις μεταβιβάσεως ἀνατρέπουσα τὴν ἐσφαλμένην καὶ ἀκατανόητον θεωρίαν ὅτι ὁ μοναχὸς στερεῖται τῆς προσωπικῆς ἰκανότητος εἰς σύναψιν πράξεων νομικῶν;

Ἡ Ἐγκύκλιος αὕτη δὲν εἶνε ὅμως ἡ μόνη, ἥτις ἐδέξατο τοιαύτας ἀρχάς, διότι ἡ τῆς 14 Φεβρουαρίου 1834² Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, γραμματεύοντος τοῦ Θ. Φαρμακίδου, εἶχε κηρύξῃ ὅτι « ἀπαγορεύεται εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσα καὶ ὅποιαδήποτε ἰδιοκτησία εἰς τοὺς μοναχοὺς, ὡς οἰκεία θελήσει καὶ προαιρέσει ἀπαρνούμενους τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ εἰς μηδὲν ἐγκόσμιον προσέχοντας πρᾶγμα, ὡς ἀσχολουμένους κυρίως εἰς τῷ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῶν ψυχικῆς σωτηρίας. Ὡστε μοναχὸς δὲν δύναται οὔτε νὰ ἔχῃ οὔτε ν' ἀποκτήσῃ ἰδιόν τι κτῆμα ὅποιονδήποτε,

¹ Ἀληθὲς τραγέλαφος !!!

² Μάμουκα αὐτόθι σελ. 109-111.

ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ψεύδεται κατὰ τὴν ὁμολογίαν του» (ἄρθ. 4). ἐν ἄρθρῳ δὲ 4 τῆς αὐτῆς Ἐγκυκλίου δὲν γίνεται διάκρισις τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ἢ μετ' αὐτὴν περιουσίας, «οὐδεὶς μοναχὸς ἔχει ἄδειαν νὰ διαθέτῃ τὴν περιουσίαν του εἴτε κληρονομία εἴτε ἀκίνητον ὡς βούλεται, ἢ ν' ἀφίνη αὐτὴν ἢ μέρος αὐτῆς εἰς συγγενεῖς ἢ σχετικούς, ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἀπέκτησεν αὐτὴν ὁ μοναχός.»

Αἱ Ἐγκύκλιοι αὗται τῆς Συνόδου καὶ τῶν Ὑπουργείων, αἱ τοσοῦτον στενῶς ἀλλήλαις συνδεόμεναι, δὲν καταλείπουσι τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν ὅτι κατὰ τὸ 1834 δὲν εἶχε ληφθῇ ὑπ' ὄψει ἡ Νεαρά Ὡ τοῦ Λέοντος, καίτοι περιλαμβανομένη ἐν Ἀρμενοπούλῳ (E 4, 3). ἐντεῦθεν δὲ ἡ πλάνη τῶν δι' αὐτῶν καθιερωθεισῶν ἀρχῶν 1) ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν δύναται οὔτε διαθήκην νὰ συντάξῃ, οὔτε αἰτία θανάτου δωρεὰν νὰ καταρτίσῃ, οὔτε νομικὴν πράξιν μεταβίβαστικὴν δικαιώματος νὰ ἐνεργήσῃ¹, 2) ὅτι ἐξαιρετικῶς δι' ἀπλῆς διομολογήσεως ἡδύνατο μόνον νὰ γίνηται ἀφιέρωσις ὑπὸ μοναχοῦ εἰδικῶς εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον ἢ εἰς εὐαγὲς ἴδρυμα τοῦ Βασιλείου, 3) ὅτι ὁ μοναχὸς ἀπολύτως δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ περιουσίαν εἴτε ἐμμέσως εἴτε ἀμέσως, ὅ,τι δὲ κτᾶται τοῦτο εἶνε ὑπὲρ τῆς μονῆς ἀδιακρίτως.

§ 91. Διὰ τοῦ ἀπὸ 18 ὁμῶς Ἰουλίου 1856 ἐγγράφου² τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἀνεγνωρίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Νεαρᾶς Ὡ τοῦ Λέοντος, ὅτι ὁ μοναχὸς ἔχει ἀβίαστον καὶ κυρίαν τὴν γνώμην νὰ διοικῇ ὡς βούλεται ὅσα μετὰ ταῦτα προσ-

¹ Περὶ τῶν ἐν Ρωσίᾳ πρὸς C. Leuthol's Russische Rechtskunde (Leipzig) (II σελ. 88. 89).

² Μάμουκα αὐτόθι σελ. 116, 117, 118. Φαίνεται ὅτι αἱ δυσχέρειαι αἱ προκύψασαι ἐκ τῶν ἀνωτέρω Ἐγκυκλίων στηριζομένων ἐπὶ ἐκνόμων βάσεων ἠνάγκασαν τὴν Ἱερὰν Σύνοδον νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, ὅπερ ἐξέδοτο τὴν ἀπὸ 18 Ἰουλίου 1856 ἐγγραφὸν τοῦ ἀπάντησιν. Πρὸς καὶ ἀπόφασιν ὑπ' ἀριθ. 344 (1888) Ἀρείου Πάγου.

εκτήσατο, κατὰ τὰς γνωστὰς διακρίσεις τῆς Νεαρᾶς ταύτης.

Τοιουτοτρόπως ἡ νομοθεσία ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς ἀληθεῖς ὁρί-
σμοὺς τῶν νόμων διὰ τῆς ὑπομνήσεως τῆς Νεαρᾶς τοῦ Λέοντος,
καὶ ὁ μοναχὸς δὲν πάσχει τὴν ἐλάττωσιν τῆς καταστάσεως, τῇ
ὁποία αἱ ρηθεῖσαι Ἐγκύκλιοι προσεπάθησαν νὰ ὑποβάλωσι αὐ-
τόν, ἀλλὰ δύναται καὶ κατὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι κρατοῦντα νὰ ἐνερ-
γῇ πᾶσαν νομικὴν πρᾶξιν, ἐὰν εἰδικοί νόμοι δὲν περιορίζωσιν
αὐτόν, ὡς π. χ. διὰ τοῦ Διατάγματος 28 Νοεμβρίου 1842
ἀπηγορεύθη αὐτῷ, ὡς καὶ τοῖς κληρικοῖς, νὰ γίνηται ἐπίτροπος
ἀνηλίκων ἢ κηδεμῶν σχολαζούσης περιουσίας, μισθωτῆς δη-
μοσίων ἢ ιδιωτικῶν κτημάτων (ἀπηγορεύθησαν δὲ καὶ θρη-
σκευτικαὶ πράξεις, ὡς νὰ γίνηται παράνυμφος εἰς γάμους ἢ
ἀνάδοχος ἐμμέσως ἢ ἀμέσως), ταῦτα δὲ ὡς ἀσυμβίβαστα πρὸς
τὸν ἱερατικὸν χαρακτῆρα. Δύναται ὅμως ν' ἀποκτᾷ περιουσίαν
ἀτομικὴν ἐξ οἵασδήποτε νομίμου αἰτίας, νὰ συντάττῃ διαθήκας
καὶ ἐνεργῇ αἰτία θανάτου δωρεᾶς ἐκ τῆς περιουσίας ταύτης,
μὴ ἔχων δικαίωμα ἀποξενώσεως μόνον τῆς περιουσίας, ἣν εἰσε-
κομίσασατο εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ τὴν εἰσοδόν του, ὡς μὴ ἀνη-
κούσης αὐτῷ¹.

¹ Ὅρθως ὁ Μολδαυικὸς Κῶδιξ, καὶ ἐφαρμόζων ὁπωσδήποτε ἀρχὰς τοῦ Βυζαντιακοῦ
Δικαίου, διέταξε περὶ τῆς κληρονομίας τῶν μοναχῶν τὰ ἀκόλουθα, ἅτινα τοῦλάχιστον
κατὰ τὰ πλεῖστα μέρη καὶ ὁ Ἑλλήν νομοθέτης ὤφειλε νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει.

Ἄρθ. 762. Ὅσοι θέλουσι νὰ ἐκλέξωσι τὸν Μοναδικὸν βίον ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες,
ἐὰν ἔχωσι κληρονόμους ἀναγκαίους, πρέπει νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ νόμιμον μερί-
διον, διατάττοντες πρότερον τὴν περιουσίαν αὐτῶν.

Ἄρθ. 763. Ἐάν τινες μονάσωσι πρὶν διατάξωσιν τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν, εἰ μὲν
ἔχουσι παιδιά, δύνανται, καὶ ἀφ' οὗ λάβωσι τὸ μοναδικὸν σχῆμα, νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰ
τὸ νόμιμον μερίδιον, ἢ καὶ πᾶσαν, ἂν θέλωσι, τὴν περιουσίαν, ὅσῃν εἶχον, ὅτε εἰσῆλ-
θον εἰς τὸ Μοναστήριον, παρακρατοῦντες ἐξ αὐτῆς μερίδιον ἐνὸς μόνον παιδίου, τὸ ὁποῖον
χρεωστοῦσιν ἀπαραιτήτως νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον.

Ἄρθ. 764. Ἐάν ἔχωσι Πατέρα ἢ Μητέρα ἢ ἄλλους Ἀνιόντας πρὸς Πατρός ἢ Μη-
τρός, ἢ καὶ ἀμφοτέρων, χρεωστοῦσι νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ ἐν ἢ τὰ δύο ἂν θελή-
σωσι τρίτα τῆς περιουσίας αὐτῶν, τὸ δὲ ἐν τρίτον νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον.

Ἄρθ. 765. Ἐάν δὲν ἔχωσι μήτε Ἀνιόντας, δύνανται νὰ διαμοιράσωσιν εἰς ἄλ-
λους αὐτῶν συγγενεῖς, ἢ εἰς πτωχοὺς τὸ ἐν μόνον τρίτον τῆς περιουσίας αὐτῶν, τὰ δὲ
δύο τρίτα χρεωστοῦσι νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον.

Τὸ ζήτημα, ἐὰν εἶνε ἔγκυρος ἡ διαθήκη ἢ αἰτία θανάτου δωρεὰ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως γενομένη¹, λύομεν καταφατικῶς, ἥτις λύσις ἡδύνατο νὰ ἀμφισβητηθῇ ἂν ἴσχυον καὶ ἂν δὲν ἀντέβαινον τῷ νόμῳ αἱ Ἐγκύκλιοι τῆς 14 Φεβρουαρίου τῆς Συνόδου καὶ 11 Μαΐου 1834 τοῦ Ὑπουργείου.

§ 92. Ἐξεταστέον ἤδη ἐνταῦθα, πῶς ἐκανόνισε τὸ ἐν Ἑλλάδι νεώτερον δίκαιον τὰ περὶ μεταβάσεως τοῦ μοναχοῦ ἀπὸ μιᾶς μονῆς εἰς ἄλλην, καὶ τὴν τύχην τῆς περιουσίας του ἐν τῇ τοιαύτῃ περιστάσει.

Διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς Ἀντιβασιλείας τῆς 25 Σεπτεμβρίου (2 Ὀκτωβρίου) 1833² ἐπὶ τῇ ἀπὸ 28 Αὐγούστου 1833 προτάσει τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῇ αἰτήσει τῆς Συνόδου πάντα τὰ ἔρημα καὶ ἐγκαταλειμμένα μονα-

ἄρθρ. 766. Ἐὰν μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς Μοναδικῆς ζωῆς περιῆλθον εἰς τοὺς μονάσαντας πράγματα ἀπὸ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου, τελευτησάντων συγγενῶν αὐτῶν, εἰ μὲν ἔδοσαν τι εἰς τὸ Μοναστήριον, ὅτε εἰσῆλθον εἰς αὐτό, δύνανται νὰ διατάξωσιν αὐτὰ κατὰ τὴν θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν αὐτῶν (ἐξηρημένων τῶν ἀλλοπίστων, ἢ ἑτεροδόξων προσώπων, εἰς τὰ ὁποῖα οὐδὲν συγχωροῦνται νὰ ἀφήσωσι, καὶ ἂν ᾦναι γνήσια αὐτῶν τέκνα), εἰ δὲ καὶ δὲν ἔδοσαν τι εἰς τὸ μοναστήριον πρότερον, τὰ δύο μόνον τρίτα ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ διατάξωσι, τὸ δὲ ἐν τρίτον χρεωστοῦσιν ἐξ ἁπαντος ν' ἀφήσωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον.

¹ Ἑλλιπὴς εἶνε ἡ τῆς 17 Μαρτίου 1873 γνωμοδότησις τοῦ Ἀντισταγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου (Ε. Λουριώτου) ἀπαντῶντος εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς Νομαρχίας Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐὰν οἱ μοναχοὶ δύνωνται νὰ διαθέτωσιν ὡς βούλονται τὴν περιουσίαν των. Ὁ κ. Ἀντισταγγελεὺς, ἀντιγράφει μὲν τὴν παρ' Ἀρμενοπούλῳ Νεαράν τοῦ Λέοντος, ἀλλὰ κατόπιν φαίνεται ὅτι ἐκλαμβάνει τὴν Ἐγκύκλιον τῆς 14 Φεβρουαρίου 1834 τῆς Συνόδου ὡς ἐφαρμοζομένην καὶ «*βασιζομένην ἐπὶ τῶν ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων καθεστώτων καὶ ἰσχυόντων Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων*» καὶ θεωρεῖ μᾶλλον τῆς Ἐγκυκλίου τὰς ἀρχὰς κρατούσας, ἐν ᾧ κατὰ τὸ 1856 τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω, ἀνεκήρυξε τὰς λησμονηθείσας διατάξεις τῆς Νεαρᾶς Ἀποφεύγει δὲ ὁ κ. Ἀντισταγγελεὺς νὰ δώσῃ λύσιν τινα περιοριζόμενος νὰ ἀναθέσῃ τὴν λύσιν εἰς τὸν ἐρωτῶντα Νομάρχην, προσθέτων μόνον ὅτι «*τὰ ἄνωτέρω παρατεθέντα νομοθετήματα λύουσι τὰ ὑποβληθέντα ζητήματα*» Ἡ παράθεσις ὁμῶς νόμων δὲν εἶνε πάντοτε ἡ ἀρμόζουσα ἀπάντησις τοῦ ἐρωτωμένου νομικοῦ καὶ πρὸ πάντων τῆς Εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου.

² Πρὸς Πέτρου Κλάδου Ἐκκλησιαστικὰ καὶ Ἐκπαιδευτικὰ τόμ. I. σελ. 24 καὶ 25.

στήρια¹ ἀπεδόθησαν τῇ κυριότητι τοῦ Δημοσίου², ἐπίσης δὲ καὶ πάντα τὰ ἄλλα μοναστήρια, ἐν οἷς ἐμόναζον οὐχὶ πλείους τῶν ἑξ μοναχῶν³, ὑπεβλήθησαν τῇ κυριαρχίᾳ τῆς Κυβερνήσεως καρπουμένης αὐτὰ εἰς βελτίωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ τῆς παιδείας⁴.

Ὑποχρεουμένων τῶν μοναχῶν τῶν διαλυομένων μονῶν νὰ κατατάσσωνται εἰς μοναστήριον ἐκ τῶν διατηρουμένων κατ' ἐκλογὴν τῶν σύμφωνα τῇ διατάξει τοῦ 2 ἄρθρου τοῦ ἐν λόγῳ Διατάγματος, ἐλήφθη φροντὶς καὶ περὶ τῆς περιουσίας, ἣν εἶχον εἰσενέγκῃ. Τὸ ἄρθρον 3 ὧντως διέταξε τάδε· Ἐὰν μοναχὸς τοιοῦτος εἶχεν ἀξιώσεις ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν κτημάτων τοῦ διαλυομένου μοναστηρίου, ἐλάμβανε μὲν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ⁵, ἣν εἶχε πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἡ κατόπιν ἐκτήσατο, ἀλλ' ὥφειλε, 1) ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Διατάγματος ν' ἀποδείξῃ ἀναμφηρίστως ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίας πολιτικῆς Ἀρχῆς, κατὰ τοὺς ὅρους οὓς τὸ Ὑπουργεῖον ἤθελε τάξῃ, ὅτι τὰ κτήματα ἀνῆκον αὐτῷ, 2) ν' ἀφιερῶσῃ

¹ Κατὰ τὴν ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1833 ἀναφορὰν τῆς ἐπιτροπείας ἦσαν τότε τοιαῦτα μοναστήρια 119 τὸν ἀριθμὸν, κατ' ἄλλους δὲ 110. Εἰς ταῦτα περιελήφθησαν καὶ τὰ μοναστήρια ἢ μετόχια τῶν ἐκτὸς τοῦ Κράτους σκηνωμάτων, οἷον· Ἀγ. Τάφου, τοῦ Σινᾶ, τοῦ Ἁθω (ὄρα Οἰκονόμου τὰ Σωζόμενα σελ. 232 σημ. α.)

² Περὶ δὲ τῶν μοναστηρίων τῶν ἀνηκόντων εἰς ἰδιώτας; Πρβ. Maurer I. σελ. 410 411 καὶ Silbernagl αὐτόθι § 33 σελ. 80.

³ Οἵτινες μετετέθησαν εἰς ἄλλας μονάς. Οἱ Νομάρχαι κατὰ τὸ Διάταγμα τοῦτο προσεκλήθησαν νὰ ἀνενέγκωσιν εἰς τίνα μονὴν ἐπεθύμουν οἱ μοναχοὶ οὗτοι νὰ μεταβῶσιν, ἵνα τὸ Ὑπουργεῖον συνενοηθῇ μετὰ τῆς Συνόδου πρὸς τοῦτο.

Τῆς περιουσίας τῶν διαλυομένων οὕτω τότε μοναστηρίων εἶχε διαταχθῇ ἀπογραφὴ διὰ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Ἐν τῇ μισθώσει δὲ τῶν μοναστηρίων τῶν διαλυτέων, ὅταν δῆλα δὴ ὑπῆρχον ὀλιγώτεροι τῶν 6 μοναχῶν ἐν αὐτοῖς, διετάχθη νὰ προτιμῶνται ὡς μισθωταὶ οἱ ἴδιοι μοναχοί, ἐὰν δὲν προέκρινον νὰ μεταβῶσιν εἰς ἄλλα Μοναστήρια (ἀρθ. 3. 4. 5 καὶ 6).

Τὰ διατηρητέα μοναστήρια ὑπεβλήθησαν διὰ τοῦ διατάγματος εἰς φόρον ἐκ τοῦ καθαρῷ εἰσοδήματος τῶν δεκατημῶριον (ἀρθ. 7.) πληρωτέον τῷ Δημοσίῳ.

⁴ Πρβ. καὶ Silbernagl αὐτόθι §. 33 σελ. 79.

⁵ Περὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας διαλελυμένων νομικῶν προσώπων καὶ ἰδρυμάτων ἴδ. Poschinger σελ. 246 καὶ ἐπ. καὶ Puchta in Rechtlexicon III σελ. 73 καὶ ἐπ. Sintenis I. § 15 Not. 31. Pleiter Lehre von den juristischen Personen § 39.

δι' ἐγγράφου τακτικοῦ τὰ κτήματα ταῦτα εἰς τὸ μοναστήριον τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἐγκαταβιώσεώς του¹ ἐπιφυλάττων ἑαυτῷ τὴν ἐπικαρπίαν μόνην².

Ἡδύνατο μοναχός τις νὰ κριθῇ ἄξιος ὑπηρεσίας τινος ἐν τῷ κόσμῳ, κατὰ τὸ ἄρθρον 8 τοῦ Διατάγματος τῆς 4 Δεκεμβρίου 1834 πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἄδεια τοῦ Ἐπισκόπου. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, ἔχει μὲν τὴν νομὴν τῆς περιουσίας του ἢ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 5 πληρωνομένων τόκων³, ἀλλ' ἡ ιδιοκτησία λογίζεται ἀνήκουσα τῷ μοναστηρίῳ καὶ τούτῳ ἀπομένει μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Ὁ ἀρμόδιος Ἐπίσκοπος ἢ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δύναται δι' εὐλόγους αἰτίας νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ μοναχῷ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς ἄλλο μοναστήριον μετάβασιν. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ Διάταγμα ἐφάνη ἐπιεικέστερον τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου⁴, διότι δὲ αἱ εὗλογοι

¹ Ἀλλὰ τίς ἡ τύχη τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ, ὅστις διαλυθέντος τοῦ μοναστηρίου δὲν συναινεῖ νὰ καταταχθῇ εἰς νέον; Ἰδ. ἀπόφ. 284 (1863) Α. Π. ὅρα ὁμῶς κατωτέρω § 93.

² Ἡ διὰ βίου ἐπιφύλαξις ἐπικαρπίας, ἐν ᾗ ἡ περιουσία μεταβιβάζεται εἰς μοναστήριον, τοῦλάχιστον ἢ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως ὑπάρξασα, ἀντιβαίνει εἰς τὸ κοινοβιακὸν σύστημα, ὅπερ δέχεται ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία. Συνεπεία τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐπικαρπίας εἰς τοὺς μοναχοὺς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Διατάγματος εἶχε διατάξῃ ἵνα τὰ ἔξοδα τῆς καλλιεργίας τῶν κτημάτων τούτων βαρύνουσι τὸν μοναχόν, ἐκτὸς ἐὰν συνεφώνει νὰ παραχωρήσῃ τὴν ἐπικαρπίαν εἰς τὸ μοναστήριον.

Ἐὰν τὰ κτήματα τοῦ μοναχοῦ εἶχον πωληθῇ παρὰ τοῦ δημοσίου ἢ τὰ ἀκίνητα κτήματά του ἔκειντο μακράν, τὸ Διάταγμα διέταξε νὰ πληρώνηται διάφορον 8 0/0 ἐκ τῆς εἰσπραχθείσης ποσότητος, ἢ ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ κτήματος, κατ' ἐκτίμησιν πραγματογνομόνων εὐρισκομένης, εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Μοναστηρίου ὅπου διαμένῃ ὁ μοναχός. Παύει δὲ ἡ πληρωμὴ μετὰ θάνατον τοῦ μοναχοῦ. Τὸν τόκον ἢ τὸ διάφορον τῶν 8 0/0 ἐλάμβανεν ὁ μοναχός, ὅτε τὸ μοναστήριον δὲν ὑποχρεοῦτο νὰ διατρέφῃ αὐτὸν ἢ παρεχώρῃ αὐτὸ εἰς τὸ ταμεῖον τῆς μονῆς καὶ τότε ἐλάμβανε τὰ πρὸς ζωάρκειαν παρὰ τοῦ Μοναστηρίου. Ἡ τοιαύτη συμφωνία, ἥτις καὶ περὶ τῶν ἐν ἄρθ. 1 κτημάτων ἠδύνατο νὰ γένηται, ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐγγράφος μετὰ τοῦ Ἡγουμένου καταρτιζομένη τῇ ἐπικυρώσει τοῦ Ἐπισκόπου (ἀριθ. 6).

³ Ὅρα προηγουμένην σημείωσιν καὶ Ἐγκύκλιον ΡΟΣΤ ἄρθ. ΙΕ καὶ ΙΣΤ (Συλλ. Δ. Χριστοπούλου σελ. 382) καὶ σελ. 408 Συλλ. Χριστοπούλου.

⁴ Πρὸς τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἰρημένα (§ 68 σελ. 133) καὶ Χαλκηδ. καν. 4 Νικαίας καν. 21 ΑΒ καν. 4. Καρθαγ. καν. 2. Κανόνας Νικολάου καὶ Νικηφόρου τοῦ ὁμολογητοῦ. (Σ. IV 427 431. 6).

αἰτίαι δὲν ὀρίζονται, ἀφίεται παντελῶς τῇ ἐκτιμήσει καὶ τῇ κρίσει καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τῆς Συνόδου νὰ διατάξῃ τὴν μετάβασιν¹.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπάρχουσιν ἀμφιβολίαι, ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ συµμεταβιβάζεται τῷ μοναστηρίῳ τῆς νέας ἐγκαταβιώσεως, ἃς ἐξεθήκαµεν ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ἀνωτέρῳ (σελ. 135), ἔνθα παραπέμποµεν, νεώτεροι ὅµως νόμοι δὲν φαίνεται ὅτι μετερρύθμισαν τὰς ἀρχὰς τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου.

Τὸ ἄρθ. 8 ἐν τελευταίῳ ἐδαφίῳ ὀρίζει ὅτι « *μετάβασις ἀπὸ μοναστήριον εἰς μοναστήριον δὲν ἐπιτρέπεται, ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀδείας* »², ἐννοεῖται τοῦ ἀρμοδίου Ἐπισκόπου ἢ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τὸ Διάταγμα τῆς 28 Ἰουλίου 1858 ἐν ἄρθρῳ ΙΘ' ἀπαιτεῖ καὶ ἄδειαν τοῦ οἰκείου Ἡγουμένου ἐγκρινομένην ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου (ὄρα σημείωσιν κάτωθι). Ἡ ἄδεια τοῦ Ἡγουμένου ἀπαιτεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ κανόνος ΚΑ Συνόδου ΑΒ³, ὥστε τὸ ἄρθ. ΙΘ' τοῦ Διατάγματος καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔχει ἰσχὺν νόμου καὶ ὡς ἀπαραίτητον στοιχεῖον πρὸς νόμιμον μετάβασιν εἰς ἕτερον μοναστήριον ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τοῦ Ἡγουμένου, οὐχὶ δὲ μόνον τοῦ Ἐπισκόπου, ἄλλως ἡ μετάθεσις τοῦ μοναχοῦ εἶνε ἀντικανονική. Ὡστε προκειμένου περὶ τοῦ ζητήματος, ποῖον ἐκ τῶν πολλῶν μοναστηρίων ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ, μεταβάντος ἐξ ἑνὸς μοναστηρίου εἰς ἄλλο, πρωτίστως καὶ κυρίως δέον νὰ ἐξετασθῇ, ἐὰν πρὸς μετάβασιν ὑπῆρξεν ἡ νόμιμος πρὸς τοῦτο ἄδεια, ἥς ἐλλειπούσης τὸ ἄνευ ἀδείας τοιαύτης ἐγκαταλειφθὲν μοναστήριον εἶνε ἀναντιρρήτως τὸ δικαιούμενον εἰς τὴν περιουσίαν, ἀκύρου οὔσης τῆς εἰς τὸ νέον μοναστήριον κατατάξεως⁴.

¹ Πρὸ. καὶ ἄρθ. 16 Διατάγ. 28 Ἰουλίου 1858.

² Ἐὰν ἡ μεταβίβασις γίνεται εἰς μοναστήριον περιφερείας ἄλλου Ἐπισκόπου; πρὸ. ἄρθ. 14 Διατάγ. 1858 καὶ Ἐγκύκλ. ΡΟΣΤ (Συλλ. Χριστοπ. σελ. 386).

³ Πρὸ. καὶ Καρθαγ. καν. ΠΗ καὶ καν. Δ Συνόδου Χαλκηδ.

⁴ Πρὸ. περὶ τῶν ἐξερχομένων ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Ἡγουμένου μοναχῶν Συνοδ.

§ 93. Περὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας τῶν μετατιθεμένων μοναχῶν τῆς τῷ ἐγκαταλειπομένῳ μοναστηρίῳ ἀφιερωθείσης ἢ προσκυρωθείσης ἰσχύουσιν αἱ διατάξεις καὶ οἱ κανόνες τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ἀνωτέρῳ (§ 69) εἶδομεν, δὴλα δὴ μόνον ὅσας οὐχὶ ἐξ οἰκείας αἰτίας μετατίθεται ὁ μοναχός, ἀλλ' αἰτία τοῦ προεστῶτος καὶ διὰ ψυχικὴν βλάβην, δύναται νὰ συµμεταθέσῃ τὴν εἰσκομισθεῖσαν τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ περιουσίαν, ἐν οὐδεμιᾷ δ' ἄλλῃ περιστάσει καὶ ἂν ἡ μετάθεσις γίνηται κανονικῶς. Τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἰσχύον νόμου ἔχοντος Διατάγματος τῆς 4/16 Δεκεμβρίου 1834 φαίνεται κυροῦν μάλιστα τὴν τοιαύτην λύσιν, διότι κατ' ἀμφοτέρας τὰς δύο περιστάσεις, περὶ ὧν πραγματεύεται, ἦτοι ὅταν μοναχὸς κριθῇ ἄξιος ὑπηρεσίας ἐντὸς τοῦ Κράτους καὶ λάβῃ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἔγγραφον ἄδειαν διαμονῆς, καὶ ὅταν δι' εὐλόγους αἰτίας, ἐγκριθείσας παρὰ τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου ἢ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀποφασίσῃ μοναχὸς νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο μοναστήριον, τὸ ἄρθρον 8 ὁρίζει ὅτι ἡ περιουσία τῶν τοιούτων μοναχῶν μένει εἰς τὸ μοναστήριον ἀναφαίρετος, ἀλλ' ἐπειδὴ δύναται νὰ εἶνε ἐπιβλαβὴς ἢ χρήζουσα δαπάνης πρὸς συντήρησίν της (ἄρθ. 4), ἐπιβάλλει τοῖς μοναχοῖς τούτοις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεννοῶνται καὶ συμβιβάζωνται τῷ Ἡγουμένῳ τοῦ καταλειπομένου μοναστηρίου (ἄρθρ. 4) « ὥστε, χωρὶς νὰ ἐπενεχθῇ βλάβη ὁποιαδήποτε εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν, ἢ διατήρησιν καὶ καλλιέργειαν αὐτῆς νὰ μὴν ᾔναι εἰς βάρος τοῦ Μοναστηρίου ».

Ἐγκύκλιον 6 Σεπτεμβρίου 1840 καὶ 28 Νοεμβρίου 1842 Νόμον Σ' περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων 9 Ἰουλίου 1852 ἄρθ. 13 (Κλάδου τόμ. I σελ. 151).

Κατὰ τὸ ἄρθ. ΙΘ' τοῦ Διατάγματος 28 Ἰουλίου 1858, « Μοναχὸν καταλιπόντα ἄνευ λόγου τὸ οἰκεῖον καὶ ἀπελθόντα εἰς ἕτερον Μοναστήριον, δὲν δύναται νὰ δεχθῇ ὁ τοῦ ἐτέρου Μοναστηρίου Ἡγούμενος, ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ οἰκείου Ἡγουμένου καὶ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἀρμοδίου ἢ τῶν ἀρμοδίων Ἐπισκόπων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ μένουσιν εἰς τὸ πρῶτον Μοναστήριον τῆς μετανοίας του ».

Τῷ Συμβουλίῳ τοῦ μοναστηρίου τούτου κατὰ τὸ ἄρθ. 8 ἀφίεται τὸ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα νὰ ἀποδέξῃται τὴν περιουσίαν ταύτην ἢ νὰ ἀποκρούσῃ αὐτήν, ὅτε ὀφείλει νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἀρμοδίαν ἀρχὴν (τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τὸν Νομάρχην) ὅπως ἀφιερωθῇ αὕτη ἄλλῳ τινὶ τῶν διατηρουμένων μοναστηρίων, ὃ ἐγκρίνει ὁ ἰδιοκτήτης, ἐὰν δὲ τοῦτο δὲν κατορθωθῇ τότε συμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου, ὅτε φρονοῦμεν ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τῶν ἄρθρων 5 καὶ 6.

Οὐδαμοῦ ἄλλοθι τὸ νεώτερον δίκαιον ποιεῖται λόγον περὶ τῆς περιουσίας τῶν μεταπεμπομένων εἰς ἄλλο μοναστήριον μοναχῶν. Ἡ λύσις δέ, ἣν δεχόμεθα, εἶνε σύμφωνος καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ λογικῇ, ἀφ' οὗ ἡ μονὴ ἅμα τῇ κατατάξει τινὸς ἐν τοῖς μοναχοῖς κτᾶται τὴν κυριότητα τῶν κατὰ τὴν ἀπόκαρσιν προσφερομένων κτημάτων¹, καὶ δὲν ὑπάρχει νόμος, ὅστις νὰ καθιεροῖ τὴν ἀπώλειαν τῆς τοιούτης κυριότητος διὰ τῆς μεταπέμψεως τοῦ μοναχοῦ εἰς ἄλλο μοναστήριον καὶ νὰ ὀρίζῃ ὅτι ἡ μετάπεμψις αὕτη εἶναι τίτλος κτήσεως κυριότητος ὑπὲρ τοῦ δευτέρου μοναστηρίου. Μόνην ἐξαίρεσιν εὐρίσκομεν τὴν ἐν τῷ κανόνι 4 τῆς AB Συνόδου, ὅταν ὁ καθηγούμενος γένηται αἷτιος τῆς ἐξελεύσεως, ἐν αὐτῇ ἄρα μόνη τῇ περιστάσει, ἣτις ἀφίεται τῇ κρίσει τοῦ δικαστοῦ, ὀφείλομεν νὰ περιορισθῶμεν. Σημειωτέον ἐνταῦθα πάλιν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ἢ τὴν μετάθεσιν πρὸ τῆς κατατάξεως εἰς τὸ δεύτερον μοναστήριον περιουσίαν, αὕτη ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ κυριότητι τοῦ μοναχοῦ κατὰ τὰς διακρίσεις τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Λέοντος, καὶ δύναται ὁ μοναχὸς νὰ συμμεταθέσῃ ἢ ὀλόκληρον, ἐὰν εἴχεν ἀφιέρωσιν τι προηγουμένως κατὰ τὴν εἰσοδόν του, ἢ τὸ δίμοιρον, ἐὰν τοῦναντίον δὲν εἴχεν ἀφιέρωσιν τι, ὅτε τὸ $\frac{1}{3}$ ἀνήκει τῷ πρώτῳ μο-

¹ Καν. 6 Συνόδου AB, Ἐγκύκλιος ΡΟΣΤ ἄρθ. IZ' (Συλλ. Χριστοπούλου σελ. 382).

ναστηρίῳ. Ἀποθνήσκοντος τοῦ μετατεθέντος μοναχοῦ ἄνευ διαθήκης καὶ ἡ πρὸ τῆς κατατάξεως εἰς τὸ δεύτερον μοναστήριον ὑπάρχουσα περιουσία καὶ ἡ μετὰ τὴν εἰς τὸ πρῶτον μοναστήριον εἴσοδον κτηθεῖσα, (κατὰ τὰς διακρίσεις τῆς Ν. 5 Λέοντος), ὡς καὶ ἡ μετὰ τὴν μετάθεσιν, περιέρχεται ἀναμφιβόλως τῷ δευτέρῳ μοναστηρίῳ ὡς μόνῳ δικαιοῦχῳ¹ (Βαλσ. καν. 6 Συνόδ. ΑΒ).

Ἀλλὰ τί γενήσεται ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν πρὶν ἢ προφθάσῃ ὁ μετατιθέμενος μοναχὸς νὰ μεταβῇ καὶ καταταχθῇ καὶ ἐγγραφῇ εἰς τὸ νέον μοναστήριον, ἀποχωρήσας τοῦ πρώτου, ἀποθάνη; Ἡ περίστασις αὕτη εἶνε ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην, ὅταν ὁ μοναχὸς ἀνῆκε εἰς διαλυθεῖσαν μονὴν καὶ πρὶν εἰσελθῇ εἰς ἑτέραν ἀπέθανε, περὶ ἧς ἔχομεν λύσιν τινὰ ἐν τῷ Διατάγματι τῆς 15)27 Ἀπριλίου 1836².

Οἱ μοναχοὶ Ἰωακεῖμ καὶ Ἀγαθάγγελος ἀπέθανον ἐν Μεγάροις ἀνήκοντες τῇ Μονῇ Κυπαρισίου, ἣτις εἶχε διαλυθῇ, ἠγέρθη δ' ἔρις περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς κληρονομίας, συγγενῶν των ἀπαιτούντων αὐτὴν ὡς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τὸ ρηθὲν Βασιλικὸν Διάταγμα ὥρισεν ὅτι, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς Κανόνας οἱ μοναχοὶ δὲν κληρονομοῦνται παρὰ τῶν συγγενῶν ἀποθνήσκοντες, ἀλλὰ παρὰ τοῦ μοναστηρίου τῆς μετανοίας των, ἡ περιουσία τῶν μοναχῶν διαλελυμένων μονῶν, ἐὰν δὲν εἰσῆλθον εἰς ἕτερον μοναστήριον ἢ πρὶν εἰσελθῶσιν ἀπέθανον, ἀνήκει κατὰ δικαίωμα κληρονομίας τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Ταμείῳ· οἱ συγγενεῖς δὲ δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσιν ἀποζημιώσιν διὰ τὰ ἔξοδα, ἅτινα ἤθελον καταβάλλῃ πρὸς γηροκομίαν ἢ

¹ Ἐάν, ἐννοεῖται, δὲν ὑπάρχωσι παῖδες, οἵτινες δικαιοῦνται εἰς νόμιμον μοῖραν ἢ συμπλήρῳσιν αὐτῆς.

² Μάμουκα Μοναστ. σελ. 115. Διότι καὶ ἐν περιπτώσει μεταπέμψεως ὁ μοναχὸς δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὴν πρώτην μονήν.

νοσοκομίαν αὐτῶν¹, ἀφαιρούμενα ἐκ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας, ἐφ' ὅσον ὁμῶς ἐξαρκεῖ.

Ἀλλὰ τὸ διάταγμα τῆς 4 Δεκεμβρίου 1834 φαίνεται ἀποβλέψαν εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ τὴν πρὸ τῆς διαλύσεως τῆς μονῆς κτηθεῖσαν, ἐρωτᾶται ὁμῶς τίς ἡ τύχη τῆς περιουσίας ἐκείνης τοῦ μοναχοῦ, ἣν ἐκτήσατο μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς μονῆς του, ἀπέθανε δὲ ὁ μοναχὸς μὴ καταταχθεὶς εἰς ἐτέραν μονήν; Ἡ περιουσία αὕτη διέπεται ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἀφ' οὗ εἰς οὐδεμίαν μονήν ἀνήκεν ὁ κτησάμενος αὐτήν, ἀπεφήνατο ὁ Ἀρειὸς Πάγος (ἀπόφ. 284 τοῦ 1863 καὶ 69 τοῦ 1847)², ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη εἶνε πλημμελεστάτη, διότι ἀφ' οὗ κληρονόμος ἐξ ἀδιαθέτου κατὰ τὸν νόμον μόνον τὸ μοναστήριον ὑπάρχει, ἡ περιουσία τοῦ τοιούτου μοναχοῦ διαλυθείσης μονῆς (*in statu dispersionis*) καθίσταται ἐκκειμένη περιουσία (*bonum vacans*) καὶ ἀνήκει τῷ Δημοσίῳ καὶ οὐχὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐν § 69 (σελ. 142) ἐξεθήκαμεν καὶ ἐνθα παραπέμπομεν.

Σημειωτέον τέλος καὶ τάδε· ἐὰν ὁ μετατεθεὶς μοναχὸς εἴχεν ἀφιέρωσιν τι τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ, πᾶσα ἡ περιουσία

¹ Ἐὰν οἱ συγγενεῖς οὗτοι εἰσὶ τέκνα ἢ γονεῖς ὑποχρεούμενοι εἰς περίθαλψιν καὶ διατροφήν κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον; Τὸ διάταγμα δὲν διακρίνει οὐδὲ ἐξαιρεῖ αὐτούς· ἀλλ' ὁμῶςπραγματεύεται περὶ συγγενῶν οὐχὶ ἀναγκαίων κληρονόμων, οἵτινες, ἐὰν δὲν ἔλαβόν τι ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ ζῶντος, δικαιοῦνται εἰς τὴν νόμιμον μοῖραν. Οἱ ἀναγκαῖοι κληρονόμοι ἄρα δὲν φαίνεται ἡμῖν ὅτι δικαιοῦνται νὰ ἀποζημιωθῶσιν ἐκ διατροφῆς καὶ περιθάλψεως ἐπιδαλλομένης ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ νόμου ρητῶς.

² *Quid juris*, ἂν αὐθαίρετως ἀποχωρήσας τοῦ μοναστηρίου ὁ μοναχὸς ζῇ μακρὰν τοῦ μοναστηρίου; Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὑπάρχοντος τοῦ μοναστηρίου, τοῦ ἡθικοῦ δὴλα δὴ προσώπου, ὅπερ ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις, ἐφαρμόζονται αἱ περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν μοναστηρίων ἀρχαὶ τοῦ δικαίου· τὸ μοναστήριον κληρονομεῖ αὐτὸν ἀποθνήσκοντα ἀδιάθετον. Ἐν τῇ πράξει παρουσιάσθη καὶ τὸ ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ, ὅστις καταλιπὼν τὸ μοναστήριον γίνεται κοσμικός, νυμφεύεται μάλιστα καὶ ἀποκτᾷ τέκνα; Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω (σελ. 129 σημ. 2) ἄκυρος καὶ παράνομος κηρύσσεται ὁ γάμος μοναχοῦ (πρβ. καὶ Grospitsch αὐτόθι § 8 σελ. 51)· ἡ περιουσία ἄρα τοῦ τοιούτου μοναχοῦ κανονίζεται ὑπὸ τῶν περὶ περιουσίας τῶν μοναχῶν νόμων. (πρβ. καὶ Νεαρ. 5 §§ 6 καὶ 8 Ἀθανασίου Σχολαστικοῦ παρὰτ. τίτ. II Heimbach Ἀνεκδ. I. σελ. 43).

του ἢ μετὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο εἴσοδον κτηθεῖσα ἀνήκει τῷ μοναχῷ καὶ συµμετατίθεται τῷ δευτέρῳ μοναστηρίῳ, ἐὰν δὲ δὲν εἶχεν ἀφιερῶσθαι τι, τότε τὸ τρίτον αὐτῆς ἀποκληροῦται καὶ ἀνήκει τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ κατὰ κυριότητα, τὸ δίδμοιρον δὲ παρακολουθεῖ τῷ μετατιθεμένῳ μοναχῷ. Ὁ μετατιθέμενος, εἴτε τὸ δίδμοιρον, εἴτε τὸ ὅλον τῆς περιουσίας ταύτης, δύναται νὰ διαθέσῃ ὡς βούλεται πρὸς τῆς εἰς τὸ δεύτερον μοναστήριον ἐγκαταγραφῆς καὶ μεταθέσεως καὶ εἰσόδου. Ἐὰν δὲ δὲν διετύπωσέ τι περὶ αὐτῆς, τότε φρονοῦµεν ὅτι προσκυροῦται τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ κατὰ τὴν Νεαρὰν 5 κ. 5 καὶ 123 κεφ. 38 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὧν αἱ διατάξεις ἐπίσης ἐφαρμοστέαι εἰσὶν ὑπαρχόντων παίδων, ὅτε ὁ μοναχὸς καὶ μετὰ τὴν μετάθεσιν καὶ εἰς τὸ δεύτερον μοναστήριον κατάταξιν δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν ὑπὲρ αὐτῶν, διατηρουμένης μοίρας παιδὸς ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου.

Ἡ περιουσία, ἣτις προσγίνεται τῷ μοναχῷ μετὰ τὴν εἰς τὸ δεύτερον μοναστήριον εἴσοδον καὶ μετάθεσιν ἀναμφιβόλως ὑπόκειται ταῖς διατάξεσι τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Λέοντος.

Ἀλλὰ τούτων οὕτως ἐχόντων γεννᾶται τὸ ζήτημα, ἐὰν εἰσκομίσατο ὁ μοναχὸς περιουσίαν 1000 δραχμῶν εἰς τὸ Α μοναστήριον, κατόπιν δὲ μετετέθη εἰς τὸ μοναστήριον Β καὶ ἀφίερωσεν καὶ τούτῳ περιουσίαν ἑτέραν δραχμῶν 1000 κατὰ τὴν μετάθεσίν του, ἀποθάνῃ δὲ ἔχων παῖδας καὶ περὶ αὐτῶν οὐδὲν διέθεσε οὐδὲ ἐν ζωῇ ἐδωρήσατο, ἥ μέρος ἐλάχιστον εἶχεν αὐτοῖς παράσχῃ, ἥ νόμιμος μοῖρα αὐτῶν ἐπὶ τίνος ποσοῦ ὑπολογισθήσεται; Νοµίζοµεν ὅτι καὶ ἐκ τῶν δύο μοναστηρίων θὰ λάβωσιν οἱ παῖδες τὸ νόμιμον μέρος καὶ θὰ συμπληρωθῇ αὐτό, διότι αἱ διατάξεις τῶν Νεαρῶν 5 καὶ 123 εἰσὶ γενικαί, καὶ διότι ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἡ μόνη περιουσία τοῦ μοναχοῦ εἶνε ἡ εἰς τὸ πρῶτον μοναστήριον εἰσκομισθεῖσα, ἀναμφιβόλως αὕτη ὑπόκειται τῷ κληρονομικῷ δικαιώματι τῶν παίδων· ἡ νόμιμος μοῖρα τῶν παίδων κατὰ τὰς ρηθείσας διατάξεις ἔσται τὸ νόμιμον ποστημόριον

τῶν εἰς τὰ δύο μοναστήρια εἰσκομισθεισῶν περιουσιῶν συνυπολογιζομένων, τὸ ποστημόριον δὲ τοῦτο ἢ τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ δύνανται δι' ἀγωγῆς νὰ ἐπιδιώξωσιν ἀποτελεσματικῶς.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν λύσιν, ἣν ἐδεξάμεθα, ὅτι οὐχὶ οἱ ἐξ ἀδιαθέτου κοινοὶ κληρονόμοι συγγενεῖς, ἀλλ' ἡ μονὴ λαμβάνει τὴν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθεῖσαν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ ἀποθνήσκοντος ἀδιαθέτου πλὴν τῆς ὀφειλομένης νομίμου μοίρας κατὰ τὰ ἐν τῇ Ν. 123, παρατιθέμεθα καὶ τὰ ἐπόμενα.

Καὶ τὸ Διάταγμα τῆς 15/27 Ἀπριλίου 1836¹ ὥρισεν ὅτι «οἱ μοναχοὶ ἀποθνήσκοντες δὲν κληρονομοῦνται ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των, ἀλλ' ἀπὸ τὰ μοναστήρια εἰς τὰ ὅποια ἔχουν τὴν μετάνοιάν των», ἡ δὲ Ἐγκύκλιος τῆς 6 Μαΐου 1837² παρατηρεῖ ὅτι «κατὰ τὸν ἐν ἰσχύϊ πολιτικὸν νόμον (Ἀρμεν. ἐξάβ βιβ. Ε τίτλ. Δ'. § 2 καὶ 4) καὶ κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν (ἴδε Καν. τ' τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ΑΒ Ἀγίας Συνόδου) νόμος κληρονόμος τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος μοναχοῦ εἶνε ἡ μονή, εἰς ἣν ὁ τελευτήσας εἶχε τὴν ἐγκαταβίωσίν του, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μονὴν ἡ τοῦ μοναχοῦ περιουσία μένει κτῆμα ἀναφαίρετον»³. Ἡ δ' Ἐγκύκλιος τῆς 8 Ἰανουαρίου 1834 ἀποφαίνεται ὅτι «κατὰ τοὺς μοναστηριακοὺς ὅρους, ἡ ἀτομικὴ τῶν μοναχῶν περιουσία ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἐπομένως καρεῖς τῶν συγγενῶν δὲν ἡμπορεῖ τίποτε νὰ ἀπαιτήσῃ, καθότι ἄλλως γίνεται ἱερόσυλος»⁴.

Καὶ ὁ Βαλσαμών, ὡς ἀνωτέρω ἐν § 60 εἴρηται, φρονεῖ ὅτι ἀποθνήσκοντος ἀδιαθέτου τοῦ μοναχοῦ καὶ ἡ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν καὶ εἰς μοναστήριον εἴσοδον αὐτοῦ κτηθεῖσα περιουσία κληρονομεῖται παρὰ τοῦ μοναστηρίου τῆς ἐγκαταβιώσεως καὶ ὅτι ἐφαρ-

¹ Μάμουκα μοναστηρ. σελ. 115.

² Μάμουκα αὐτόθι σελ. 114.

³ Πρὸς. καὶ ὁδηγίας 4 Μαρτίου 1859, ἐνθα ἐφαρμόζονται αἱ ἀρχαὶ τῆς Νεαρᾶς 123 (Μάμουκα αὐτόθι σελ. νε - νη).

⁴ Πρὸς. καὶ Ἐγκύκλιον 14 Φεβρουαρίου 1834 (Μάμουκα αὐτόθι σελ. 109).

μόζονται « ὅσα εἰς τὰ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως προσόντα πράγματα τῷ μοναχῷ », δῆλα δὲ αἱ τῆς Ν. 123 διατάξεις¹.

Καὶ ὁ Μολδαυικὸς δὲ Κώδιξ, ὅστις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βυζαντιακῶν πηγῶν καὶ νόμων, ὀρθῶς διέταξε περὶ τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν τῆς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν κτηθείσης ἄνευ διακρίσεως τάδε :

Ἄρθ. 767. Ἐὰν ἀποθάνωσιν ἀδιάθετοι, ἀναγκαίους ἔχοντες κληρονόμους, δίδεται εἰς αὐτοὺς τὸ νόμιμον μερίδιον, ἡ δὲ λοιπὴ περιουσία ἀνήκει εἰς τὸ Μοναστήριον.

Ἐὰν δὲν ἔχωσιν ἀναγκαίους κληρονόμους, ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον πᾶσα ἡ περιουσία αὐτῶν, ἣν ἔχοντες εἰσῆλθον εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἥτις περιῆλθεν εἰς αὐτοὺς ἔπειτα ἐκ κληρονομίας ἢ λεγάτων συγγενῶν².

¹ Ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἡ ὀρθότερα (πρὸς καὶ σχολ. Ἀριστηνοῦ αὐτόθι), ἐφαρμοζομένης δὲ τῆς Νεαρᾶς 123 ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν ὅτι ὀφείλεται ἡ νόμιμος μοῖρα τῶν παίδων, ὥστε ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ μόνη περιουσία τοῦ μοναχοῦ ἦτο ἐκ 10,000 δραχμῶν, κτηθείσων μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ νόμιμος μοῖρα ἢ συμπλήρωσις αὐτῆς, καὶ τὸ ἄλλο μέρος ἀνήκει τῇ μονῇ *jure professionis*. Ἐὰν δὲν ὑπάρχωσι τέκνα, ἀλλ' ἀπώτεροι συγγενεῖς, ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου ἀποθνήσκοντος μοναχοῦ ἀνήκει τῷ μοναστηρίῳ.

² Πρὸς καὶ ἄρθ. 769, ὅπερ ὅμως ἀρμόζει μᾶλλον εἰς τοὺς ἐπισκόπους, ὡς καὶ τοῦ ἄρθ. 768 τὸ τέλος, καθόσον διακρίνεται περιουσία ἐκ κληρονομίας συγγενῶν ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας κτηθεῖσα. Τῆς ἐξ ἄλλης αἰτίας κτηθείσης ἀποκλείει τοὺς ἀναγκαίους κληρονόμους, ὅπερ δὲν συνάδει ταῖς βυζαντιακαῖς ἀρχαῖς.

Ἄρθ. 769. « Δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ διατάξωσιν, ὅσα ἐκέρδησαν ἐξ ἄλλων αἰτιῶν μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ μοναδικοῦ βίου, καὶ ἂν ἔχωσι κληρονόμους ἀναγκαίους, διότι ταῦτα πάντα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Μοναστήριον » (Ἀποστ. Καν. ΔΗ καὶ Μ τῆς Δ Συνόδου ΚΒ τῆς Γ, λε. τῆς ἐν Κερθαγ. λ, μ, πθ, καὶ ρβ. Νεαρ. Ἰουστιν. ρκγ. κεφ. γα καὶ Βασιλ. βιβ. α Τίτ. α κεφ. γγ)» Ἐὰν διορθωθῇ τοῦτο μόνον, ὅτι οἱ ἀναγκαῖοι κληρονόμοι κατὰ τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον ἐπὶ πάσης περιουσίας τοῦ μοναχοῦ ἀδιακρίτως δικαιούται εἰς κληρονομικὴν μερίδα, ἐπὶ τε τῆς πρὸ τῆς εἰσόδου καὶ μετὰ τὴν εἰσοδὸν κτηθείσης περιουσίας, εἴτε ἐκ κληρονομίας συγγενῶν, εἴτε ἄλλως κτηθείσης, κατὰ τὰ ἄλλα ὁ Μολδαυικὸς Κώδιξ ἔχει λίαν ὀρθῶς, εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο καὶ ὁ Ἑλλην νομοθέτης νὰ ἔχῃ αὐτὸν ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ τοῦ μέλλοντος Ἑλληνικοῦ Κώδικος, οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν θεμάτων, ἅπερ πραγματευόμεθα ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλων μερῶν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, διότι ὁ Μολδαυικὸς Κώδιξ βάσιν ἔλαβε καὶ τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

§ 94. Διατυπώσεις μετὰ τὸν θάνατον μοναχοῦ. Διάτ. 8 Ἰανουαρίου 1834. Ἐγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου 14 Φεβρουαρίου 1834.

§ 95. Ἐγκύκλιος 28 Ἀπριλίου 1836 περὶ τῆς ἀνάγκης ἢ μὴ ἀνάγκης σφραγίσεως Ἐγκυκλίου 6 Μαΐου 1837.

§ 96. Χρέη τοῦ μοναχοῦ.

§ 97. Αἱ ὑπουργικαὶ ὁδηγίαι 4 Μαρτίου 1859 περὶ τῶν καθηκόντων τῶν Ἀρχῶν ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθνήσκοντος μοναχοῦ. Μοναχὸς Ἑλλήν ἀποθνήσκων ἐν ἁλλοδαπῇ.

§ 98. Κληρονομικὴ διαδοχὴ ἐγγάμων ὑπαρξάντων μοναχῶν. Ὅδηγίαι 4 Μαρτίου 1859.

§ 99. Καθήκοντα ἐπισκόπων μετὰ τὴν κουράν μοναχοῦ. Ἐγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου 17 Ἰουλίου 1859.

§ 100. Ἐν Ἑπτανήσῳ κληρονομικὸν δίκαιον τῶν μοναχῶν.

§ 94. Κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 8 Ἰανουαρίου 1834, ἐπειδὴ ἡ περιουσία τῶν μοναχῶν ἀνήκει τῷ μοναστηρίῳ, ὁ ἀρμόδιος ἐπίσκοπος ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ μοναχοῦ προβαίνει εἰς τὴν καταγραφὴν τῆς περιουσίας ταύτης, ἣτις παραδίδεται τῷ ταμείῳ τοῦ μοναστηρίου τῆς μετανοίας του, εἰδοποιουμένης συγχρόνως περὶ τούτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν δεόν νὰ παρίσταται καὶ ἡ διοικητικὴ ἀρχή, περὶ τούτου δὲ γίνεται συνεννόησις μετὰ τοῦ Νομαρχείου.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Διατάγματος τούτου, ἔχοντος ἰσχὺν νόμου ἅτε πρὸ τοῦ Συντάγματος ἐκδοθέντος, ἡ Σύνοδος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 353 τῆς 14 Φεβρουαρίου 1834¹ Ἐγκυκλίου ἐκανόνισεν τὰ πράγματα ὡς ἐξῆς: Τοῦ ἀποθνήσκοντος μοναχοῦ, εἴτε ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου, εἴτε ἐκτὸς αὐτοῦ, ἡ περιουσία κινητὴ τε καὶ ἀκίνητος κληρονομεῖται παρὰ τοῦ

¹ Μάμουκα αὐτόθι: σελ. 108. (γραμματεῦντος τοῦ Θ. Φαρμακίδου).

μοναστηρίου, θεωρουμένη ὡς ἐπ' ὀνόματι τούτου κτηθεῖσα καὶ οὐδεὶς τῶν συγγενῶν ἔχει δικαίωμα τι ἐπ' αὐτῆς. Τὴν ἀρχὴν ταύτην αἰτιολογοῦσα ἐν πρώτῳ ἄρθρῳ ἡ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος σημειοῦται ὅτι, « τοῦτο ἐγένετο πάντοτε καὶ γίνεται μέχρι σήμερον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ μοναστήρια κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας καὶ τὴν συνήθειαν, καὶ οὐδεὶς λόγος εἶναι ἱκανὸς πρὸς ἀνατροπὴν αὐτοῦ ». Ἀλλὰ κατόπιν τούτου προστίθεται ὅτι « οὐδεὶς μοναχὸς ἔχει ἄδειαν νὰ διαθέτῃ τὴν περιουσίαν του εἴτε κινητὴν εἴτε ἀκίνητον, ὡς βούλεται, ἢ ν' ἀφίρῃ αὐτὴν ἢ μέρος αὐτῆς εἰς συγγενεῖς ἢ σχετικούς, ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἀπέκτησεν αὐτὴν ὁ μοναχός ». Καὶ ἐν ἄρθρῳ δὲ 4 ἡ Ἐγκύκλιος φέρει ὅτι « ἀπαγορεύεται εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσα καὶ ὅποιαδῆποτε ἰδιοκτησία εἰς τοὺς μοναχοὺς », ἐν ἄρθρῳ 5 « ἀπαγορεύεται ὡσαύτως εἰς τοὺς μοναχοὺς πᾶς καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος ἄμεσος ἢ ἔμμεσος τρόπος εἰς ἰδιαιτέραν ἀποθησαύρισιν », ἐν ἄρθρῳ δὲ 8 ὅτι « ταῦτα διατάττουσα ἡ Σύνοδος, δὲν ἀδικεῖ κανένα. Οἱ μοναχοί, ἀφαιρούμενοι τὴν ἰδιοκτησίαν ἢ ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχωσιν ἢ ἀποκτῶσιν ἰδιόν τι, δὲν ἀδικοῦνται κατ' οὐδέν, οὔτε δύνανται νὰ παραπονεθῶσιν ὡς παρὰ νέων νόμων ὑποχρεούμενοι εἰς τοῦτο », ἐπικαλεῖται δὲ πρὸς ὑποστήριξιν τὸν κανόνα 6 τῆς AB Συνόδου 19 τῆς Z 3 καὶ 4 τῆς Δ.

Ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὗται, ὡς ἐν ταῖς προηγουμέναις §§ εἶδομεν, ἀντιβαίνουνσι τῇ Νεαρᾷ 5 τοῦ Λέοντος ὡς πρὸς τὴν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν περιουσίαν τοῦ μοναχοῦ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἔχουσι κύρος.

Τὸ τρίτον ἄρθρον τῆς Ἐγκυκλίου συνάδει τῇ τῆς 8 Ἰανουαρίου Ἐγκυκλίῳ τοῦ Ὑπουργείου¹. Κατὰ τοῦτο, « παντὸς μοναχοῦ ἐκτὸς τοῦ μοναστηρίου ἀποθνήσκοντος, ἡ περι-

¹ Μάμουκα αὐτόθι σελ. 107.

ουσία εἰς ὅ,τι δῆποτε καὶ ἄν συνίσταται, καταγράφεται ἀμέσως παρὰ τοῦ ἐπισκόπου (λαμβάνοντος γνώσιν τοῦτου παρὰ τοῦ Ἡγουμένου) καὶ τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς, εἰς ἰδιαίτερα κατὰστιχα μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας, συνυπογράφόμενα καὶ σφραγιζόμενα παρ' ἀμφοτέρων καὶ παρὰ τριῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων, τῶν ὁποίων καταστίχων τὸ ἐν πέμπεται παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὴν Σύνοδον· ἡ δὲ οὕτω καταγεγραμμένη περιουσία τοῦ μοναχοῦ παραδίδεται ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ Ἡγουμένου, ἕως οὔ ἡ πολιτικὴ Ἀρχὴ γνωστοποιήσῃ τοῦτο πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τ.λ. Βασ. Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας, νὰ πράξῃ αὕτη ὅ,τι ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτῆς¹. Τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ περὶ τῆς περιουσίας τοῦ μοναχοῦ ἀποθνήσκοντος ἐκτὸς τοῦ μοναστηρίου».

§ 95. Ἡ ἐγκύκλιος ὅμως τοῦ Ὑπουργείου περὶ τῆς ἀπογραφῆς τῆς περιουσίας τῶν ἀποβιούντων μοναχῶν παρήγαγε πολλὰς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ δυσχερείας. Διοικητικαί τινες ἀρχαὶ μέχρι τῆς διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου περὶ τῆς ὀριστικῆς τύχης τῆς περιουσίας ταύτης ἐπέθετον σφραγίδας ἐπὶ τῶν ἀπογραφέντων πραγμάτων, ἅτινα ἠφανίζοντο μένοντα πολλάκις ἐπὶ μῆνας πολλοὺς ἐσφραγισμένα. Τὸ ἄτοπον τοῦτο διώρθωσεν ἡ ἐτέρα ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου τῆς 28 Ἀπριλίου 1836 (ὑπ' ἀριθ. 5387), καθ' ἣν μετὰ τὴν ἀπογραφὴν τὰ ἀπογραφέντα πράγματα ἢ χρήματα παρουσίᾳ πάντων ἢ τῶν πλειόνων τῆς μονῆς πατέρων παραδίδονται τῷ Ἡγουμένῳ καὶ τοῖς συμβούλοις τῆς μονῆς διὰ καταλόγου, ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου ὑπογεγραμμένον παρ' αὐτῶν ἀποστέλλεται τῷ Ὑπουργείῳ. Δύνανται ὅμως νὰ ὑπάρξωσι περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ σφράγισις καθίσταται ἀναγκαία· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιτρέπει οὐχ ἥττον ἡ ἐγκύκλιος τὴν προσωρινὴν σφράγισιν, ἥτις γνωστο-

¹ Ὑποθέτομεν ὅτι ἐνταῦθα τὸ ἄρθρον ἐννοεῖ ὅτι τὰ πράγματα μένουσιν ἐκκρεμῇ, μέχρι οὔ το Ὑπουργεῖον διατάξῃ τὴν ἀποδοχὴν ἢ τὴν ἀποβολὴν τῆς περιουσίας, διότι πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε συμφέρουσα.

ποιεῖται ἀμέσως τῷ Ὑπουργείῳ, ἵνα ἐν καιρῷ διατάξῃ τὴν ἀποσφράγισιν.

Ἀλλὰ τίνες δύνανται νὰ ὦσιν αἱ περιστάσεις τῆς σφραγίσεως; Τοῦτο ὡς ζήτημα πραγματικὸν φαίνεται ὅτι ἐναπόκειται τῇ κρίσει τῆς ἐνεργούσης ἀρχῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐγκύκλιος δὲν ὥρισεν αὐτάς, περιορισθεῖσα μόνον νὰ ἀνενέγκῃ ὡς παράδειγμα ἀνάγκης σφραγίσεως τὴν μεγάλην ποσότητα χρημάτων ἢ κειμηλίων πολυτίμων, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ κεντήσωσι τὴν δίψαν τῆς ἀπληστίας ἀπομένοντα ἐκτεθειμένα εἰς χεῖρας τῶν ἡγουμένων ἀσφράγιστα.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας μέχρι τοῦ 1837, ἡ πείρα ὅμως εἶχεν ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ περιουσίαι τῶν μοναχῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἀσήμαντοι, τὰ μέτρα δὲ τῆς ἐνεργείας τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν κατὰ τὸν θάνατον αὐτῶν παντελῶς ἄσκοπα καὶ μάταια, συχνάκις μάλιστα αἱ δαπάναι πρὸς πραγμάτωσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν νομίμων διατυπώσεων ὑπερέβαινον τὴν ἀξίαν τῶν πενιχρῶν κληρονομιῶν. Διὰ τοιούτους λόγους τὸ Ὑπουργεῖον ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀπὸ 6 Μαΐου 1837¹ ἐτέρας Ἐγκυκλίου του, δι' ἧς ἐθεώρησε περιττὰς τὰς ρηθείσας διατυπώσεις, καὶ δὴ εὐλόγως, ἀφ' οὗ κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον (Ἀρμεν. E 4, 2 καὶ 4) καὶ κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν (Καν. 6 AB Συνόδου) κληρονόμος τοῦ μοναχοῦ θεωρεῖται τὸ μοναστήριον, ἐτροπολόγησε δ' οὕτω τὰς προηγουμένας ἐγκυκλίους (8 Ἰανουαρίου 1836 καὶ 28 Ἀπριλίου 1836) καὶ διέταξεν ἵνα, ἅμα ἀποβιώσαντος μοναχοῦ, ὁ Ἠγούμενος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Σύμβουλοι συντάττωσι πῖνακα ἢ κατάλογον ἀκριβῆ (ἀπογραφὴν) κατ' εἶδος ἀπάσης τῆς εὐρεθείσης περιουσίας, παρόντων, ἐὰν δὲν εἴνε δυνατόν πάντων, τοῦλάχιστον τῶν πλειόνων τῆς μονῆς. Ὁ πῖναξ οὗτος ἀποστέλλεται ἀμέσως τῷ ἀρμοδίῳ Νομάρχῃ ἐν

¹ Μάμουκα αὐτόθι σελ. 114.

πρωτοτύπῳ, ὅπως διαβιβάσῃ αὐτὸν τῷ Ὑπουργείῳ. Ὁ πῖναξ οὗτος ἐγγράφεται ἀνυπερθέτως εἰς τοὺς κώδικας τῆς μονῆς, ἐννοεῖται πρὸ τῆς ἀποστολῆς των εἰς τὴν Νομαρχίαν καὶ τὸ Ὑπουργεῖον.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸ 1850 ὁ Δήμαρχος Αἰγίνης, ἀποβιώσαντος τοῦ Ἡγουμένου τῆς αὐτόθι μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐκάλεσε τὸν Εἰρηνοδίκην Αἰγίνης νὰ μεταβῇ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἐν τῇ μονῇ ἐκείνῃ ἀρχείων καὶ ἄλλης κινητῆς περιουσίας· ὁ Εἰρηνοδίκης φαίνεται δὲν εἰσήκουσε, καὶ λίαν εὐλόγως, τῇ τοιαύτῃ προσκλήσει, καὶ ὁ Δήμαρχος μόνος μεταβὰς ἐνήργησε σφράγισιν καὶ συνέταξε πρᾶξιν ἀπογραφῆς, ἣν διεδίδασε τῷ Νομάρχῃ. Ὁ Νομάρχης ἀνήγγειλε ταῦτα τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὁ ἀπηύθυνε τὸ ἀπὸ 8 Σεπτεμβρίου 1850 ἔγγραφόν του¹ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν περὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀποβιούντων μοναχῶν. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν χαρακτηρίζει διὰ τοῦ ἐγγράφου του ὡς ὑπέρβασιν καθήκοντος τὴν ἐνέργειαν τοῦ Δημάρχου, ὑπομνησκει δ' ὅτι κατὰ τοὺς κειμένους νόμους «*παντὸς μοναχοῦ ἀποβιοῦντος νόμιμος καὶ ἀδιαφιλονέκτητος κληρονόμος οὔτε εἶνε οὔτε δύναται εἶναι ἄλλος παρὰ τὴν Μονὴν τῆς μετανοίας αὐτοῦ τοῦ Μοναχοῦ*»· τὸ Ὑπουργεῖον ἀπαγορεύει πάσῃ Ἀρχῇ τὴν ἐπιχείρησιν ἀπογραφῆς τῆς κινητῆς ἢ ἀκινήτου περιουσίας του, πλὴν ἐὰν ᾔθελεν ἡ ἀρμοδία Ἀρχὴ ἥτοι ὁ Ἡγούμενος καὶ οἱ Σύμβουλοί του προκαλέσῃ τοιαύτην, ὑποδείκνυσι δὲ ὡς περιστάσιν τοιαύτην ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ ἀποβιώσαντος μοναχοῦ εἶναι βεβαρημένη ἐκ χρεῶν καὶ ὑπάρχῃ σκέψις ἀποποιήσεως τῆς κληρονομίας.

Τὸ ὑπουργικὸν ἔγγραφον ὡς Ἀρχὴν δυναμένην νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀπογραφὴν καὶ σφράγισιν μνημονεύει «*τὴν νόμιμον διοικήσιν τῶν τῆς Μονῆς πραγμάτων*». Ἐπελθόντος ὁμῶς τοῦ

¹ Μάμουκα αὐτόθι σελ. 119.

ἄρθ. 10 τοῦ Διατάγματος τῆς 28 Ἰουλίου 1858, καὶ διὰ προηγουμένων διαταγμάτων καὶ νόμων¹, τὸ Ὑπουργεῖον ἔχει τὴν ἀνωτάτην ἐπιστάσιν τῆς διαχειρίσεως τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν, ἀναμφηρίστως αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ δικαιοῦνται νὰ προκαλέσωσι διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου πρὸς ἀπογραφὴν, ἀφ' οὗ πρὸς ἀποδοχὴν ἢ ἀποβολὴν τῆς κληρονομίας τῶν μοναχῶν ἢ ἄδεια τοῦ Ὑπουργείου εἶνε ἀπολύτως καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαία.

§ 96. Ἐν καὶ σπανία ἡ περίστασις τῶν χρεῶν, ὡς ἀναφέρει τὸ Ὑπουργικὸν ἔγγραφον, δύναται ὅμως νὰ παρουσιασθῇ, καὶ τότε ἐφαρμοστέαι βεβαίως τυγχάνουσιν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 1050 - 1053 τῆς Πολ. Δικονομίας. Ἀλλ' ἄρά γε ἡ ἐπίθεσις τῶν σφραγίδων καὶ ἀπογραφὴ μόνον διὰ τῶν διοικούντων καὶ ἐπιτηρούντων τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν μοναστηριακῶν πραγμάτων δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ; Κατὰ τὰ μνησθέντα ἄρθρα τῆς Δικονομίας πᾶς ὁ ἔχων συμφέρον, ὅστις ἀποδεικνύει ἢ βεβαίῳ τοῦτο, δύναται νὰ αἰτήσῃται αὐτήν· ὥστε λίαν περιορισμένοι εἰσὶν οἱ ὅρισμοὶ τοῦ ρηθέντος Ὑπουργικοῦ ἐγγράφου, λαμβάνοντος ὑπ' ὄψιν στενῶς τὴν ἀρχὴν ὅτι κληρονόμος τοῦ μοναχοῦ » οὔτε εἶνε οὔτε δύναται νὰ εἶναι ἄλλος παρὰ τὴν μονὴν τῆς μετανοίας του ». Τοῦναντίον δύναται νὰ ὑπάρχωσι κληρονόμοι ἐκ διαθήκης ἢ ἀναγκαῖοι κληρονόμοι δικαιούμενοι εἰς τὴν νόμιμον μοῖραν, καὶ οὗτοι ἀναμφιβόλως δικαιοῦνται νὰ ἀξιώσωσι τὴν ἐνέργειαν σφραγίσεως καὶ ἀπογραφῆς κατὰ τὰς διατάξεις τῆς παρ' ἡμῖν Δικονομίας, διότι πῶς ἄλλως θέλει ἐξευρεθῇ ἡ μερίς, ἣν δικαιοῦνται νὰ λάβωσι;

Ἀλλὰ καὶ τοὺς δανειστὰς μήπως δύναται τις ν' ἀποκλείσῃ τοῦ δικαιώματος τούτου, ἔχοντας ἐκτελεστὸν ἔγγραφον ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον 921 τῆς Πολ. Δικονομίας ἐπιτυχόντας ἄδειαν παρὰ τοῦ προέδρου περὶ συντηρητικῆς κατασχέσεως; Ἀναντιρρή-

¹ Διάταγ. 3/15 Ἀπριλίου 1833, Δ. 5 Δεκεμβρίου 1845, Νόμ. 5 Δεκεμβρίου 1845, Διακήρυξις 23 Ἰουλίου 1833. Πρὸς Α. Π. ἀπόφασιν 304 (1877).

τως οὐχί, διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 1050 τῆς Πολ. Δικονομίας ἡ ἐπίθεσις σφραγίδων δύναται νὰ ζητηθῇ παρὰ παντὸς ὅστις δύναται ν' ἀποδείξῃ νόμιμον συμφέρον ἢ καὶ μόνον νὰ βεβαιώσῃ αὐτό. Ἡ κληρονομία τοῦ μοναχοῦ δὲν ἐξαιρεῖται τῶν μέτρων τούτων, τὸ ἄρθρον μάλιστα 1050 § 1 ποιεῖται μνείαν περὶ πάσης κληρονομικῆς περιουσίας. Ὅταν μάλιστα ὁ μοναχὸς ἀποθάνῃ ἐκτὸς τῆς μονῆς, ἡ σφράγισις τῆς περιουσίας του δύναται νὰ ἐνεργηθῇ κατὰ τοὺς κοινοὺς κανόννας, ἐπίσης καὶ ὅταν ἀποθάνῃ ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ περιουσία ἔτυχῃ νὰ εὐρίσκηται μακρὰν αὐτοῦ. Καὶ οἱ σύνοικοι λοιπὸν καὶ οἱ ὑπηρέται του δύνανται νὰ προκαλέσωσι τὴν σφράγισιν, ὅταν ὁ μοναχὸς ἀποδημῶν ἀποθάνῃ. Καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ παρὰ Πρωτοδίκαις Εἰσαγγελέως ἢ τοῦ Δημάρχου ἢ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπιτίθενται σφραγίδες, 1) ἐάν, τοῦ μοναχοῦ ὄντος ἀπόντος (ἀφάντου), δὲν ἐζητήθῃ ἡ σφράγισις, ἢ δὲν ὑπῆρχε σύνοικος ὑπηρέτης ἀντιπρόσωπος ἢ συγγενής, καὶ 2) ἐάν ὁ ἀπὼν ἢ ἀποθανὼν ἐφύλαττε περιουσίαν τοῦ Κράτους, καὶ 3) γενικῶς ἐάν ἡ περιουσία του εἶνε ἐκτεθειμένη εἰς κίνδυνον¹.

Ἐάν τις τὴν περιουσίαν ἢ τὴν κληρονομίαν τοῦ μοναχοῦ ἀποκλείσῃ τῶν προστατευτικῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 1051, μᾶλλον βλάβῃ ἢ ὠφέλεια δύναται νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὰ συμφέροντα τῶν μοναστηρίων, ὅταν οἱ μοναχοὶ ἢ ἱερομόναχοι εὐρισκόμενοι μακρὰν τῶν μοναστηρίων ἀποθνήσκωσι. Ὁρθῶς λοιπὸν τὸ Ὑπουργικὸν ἔγγραφον τῆς 8 Σεπτεμβρίου 1850 ὑπομνήσκει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθ. 1050 καὶ 1051 Πολ. Δικονομίας, παρέβῃ δ' ὄντως τὸ καθῆκόν του ὁ Δήμαρχος Αἰγίνης ἐπιχειρήσας τὴν σφράγισιν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ μοναστηρίου, οὐχὶ διότι ἀπρόσκλητος ἐνήργησε τοῦτο, ἀλλὰ διότι ὁ Δήμαρχος κατὰ τὸ 1051 ἄρθ. Πολ. Δικον. δὲν δικαιοῦται νὰ προκαλέσῃ σφράγισιν, ὅταν ὁ μοναχὸς ἀποθάνῃ ἐντὸς τοῦ μοναστη-

¹ Ἐν ταῖς περιπτώσεσι 2 καὶ 3 σφραγίζονται μόνον τὰ εἰς φύλαξιν δεδομένα πράγματα (ἄρθ. 1051 fin.).

ρίου παρά τῷ νομίμῳ αὐτοῦ διαδόχῳ, καὶ ὅταν ὑπάρχῃ παρὼν ὁ ἀρμόδιος Εἰρηνοδίκης ¹.

Γενικῶς περὶ τῆς σφραγίσεως καὶ τῆς ἀπογραφῆς τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθνήσκοντος μοναχοῦ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῆς Δικονομίας (ἄρθ. 1049 - 1068), ὧν ἡ ἀνάπτυξις δὲν ἀνήκει βεβαίως ἐνταῦθα.

§ 97. Καὶ αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγίαι τῆς 4 Μαρτίου 1859 λίαν ὀρθῶς καὶ σαφῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων ὥρισαν τὰ ἐξῆς· ἐν ἀποβιώσει μοναχοῦ δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς δημοτικὴν ἢ διοικητικὴν Ἀρχὴν ν' ἀπέρχηται εἰς τὸ μοναστήριον τῆς μετανοίας τοῦ ἀποβιώσαντος πρὸς ἀπογραφὴν τῶν πραγμάτων του ἢ πρὸς ἐπίθεσιν σφραγίδων ². (ἄρθ. Δ') « Δέον ὅμως κρίνομεν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι αἱ εὐαγεῖς μοναὶ δὲν ἐξαιροῦνται τοῦ κοινοῦ δικαίου, καθ' ὃ αἱ ἀρμόδιαι Ἀρχαὶ ἔχουσι καθῆκον ἢ κατὰ πρόσκλησίν τινος ἔχοντος νόμιμον συμφέρον ἢ καὶ αὐτεπαγγέλτως, νὰ ἐνεργῶσιν ἐπίθεσιν σφραγίδων κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1049 καὶ ἐπομ. τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ».

Σαφῶς δὲ σημειοῦνται αἱ Ὑπουργικαὶ ὁδηγίαι ὅτι οἱ κοινοὶ κανόνες ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἀποθνήσκουσι μακρὰν τῆς μονῆς τῆς μετανοίας των.

Ὁ ἡμεδαπὸς μοναχὸς δύναται ἐνίοτε ν' ἀποθάνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐνεργοῦσι καὶ διαφυλάτ-

¹ Κατὰ τὸ ἄρθ. 1053 « εἰς Δήμους ἐκτὸς τῆς κατοικίας τοῦ Εἰρηνοδίκου, ὀφείλει κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 1050 καὶ 1051, ὁ δήμαρχος ἢ δημορχικὸς πᾶρεδρος νὰ ἐπιθέτῃ ἀνυπερθέτως, κατ' αἵτησιν ἢ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, τὰς σφραγίδας καὶ νὰ μεταχειρίζηται πρὸς τοῦτο τὴν τῆς ὑπηρεσίας του. Ἡ ἐπίθεσις δὲ αὕτη εἶναι μόνον προσωρινή, μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Εἰρηνοδίκου. Ὅθεν ὀφείλει ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πᾶρεδρός του, ἐπὶ ποινῇ ἀποζημιώσεως, νὰ εἰδοποιῇ ἀνυπερθέτως τὸν Εἰρηνοδίκην περὶ τῆς προσωρινῆς ταύτης ἐπιθέσεως, καθὼς καὶ περὶ πάσης περιπτώσεως, καθ' ἣν κατὰ τὸ ἄρθρον 1051 γίνεται σφράγισις ἐξ ἐπαγγέλματος ».

² Μνημονεύει δὲ τὸ Ὑπουργεῖον τὰ δύο ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἔγγραφα· τὸ τῆς 8 Σεπτεμβρίου 1850 ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τὴν Ἐγκύκλιον 6 Σεπτεμβρίου 1850 (Μάμουκα αὐτόθι σελ. νζ).

τουσι τὴν περιουσίαν του αἱ προξενικαὶ Ἀρχαὶ κατὰ τοὺς κει-
μένους νόμους¹.

§ 98. Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς κληρονομικῆς
διαδοχῆς τῶν ἐγγάμων ὑπαρξάντων μοναχῶν. Τὰ περὶ τούτων
καὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ γαμικοῦ ταμείου, ἥτοι τῆς προικὸς καὶ
προγαμιαίας δωρεᾶς, ἐπεφυλαξάμεθα ἐνταῦθα καθόσον αἱ ὑπουρ-
γικαὶ ὁδηγίαι τῆς 4 Μαρτίου 1859 ἐν ἄρθρῳ ΙΖ² ὑπὸ τὴν ἐπι-
γραφὴν «Περὶ τῆς περιουσίας τῶν μοναχῶν» πραγματεύονται
καὶ ἀναπτύσσουν τὰ περὶ τούτων.

Ὁ μοναχὸς μέλλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς μοναστήριον δύναται νὰ
εἶνε ἐγγαμος.

Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀνὴρ ἢ γυνὴ μονάσῃ, ἐὰν μὲν εἶνε
ἄπαις, τότε τὰ πράγματά του ἀνήκουσιν τῷ μοναστηρίῳ, εἰς
ὃ εἰσέρχεται, ἐὰν δὲ ὑπάρχωσι παῖδες ἐκ τοῦ γάμου, τότε
ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ μοναχὸς δὲν διέταξέ τι περὶ αὐτῶν
πρὸ τῆς εἰσόδου του, δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του
μεταξὺ τῶν τέκνων του καὶ τοῦ μοναστηρίου οὕτως, ὥστε οὔτε
τοῦτο οὔτε ἐκεῖνοι ν' ἀδικηθῶσι· δηλαδὴ ὀφείλει νὰ παραχω-
ρήσῃ ἐκάστῳ παιδὶ τὴν ἀναλογοῦσαν νόμιμον μοῖραν³. Ἐὰν
θέλῃ νὰ διαθέσῃ τὸ ὅλον τῆς περιουσίας του ὑπὲρ τῶν τέκνων
του κατ' ἰσομοιρίαν⁴, τότε ὀφείλει νὰ συναριθμήσῃ καὶ αὐτὸ
ἢ ἑαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων, καὶ νὰ κρατήσῃ μοῖραν παιδός,
ἥτις μένει τῷ μοναστηρίῳ.

Συνεστῶτος τοῦ γάμου δύναται ὁ ἕτερος τῶν συζύγων νὰ μο-
νάσῃ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐὰν μὲν εἶνε ὁ ἀνὴρ, ὀφείλει νὰ

¹ Ἰδ. ἄρθ. 42 43 44 45 «περὶ προξένων ὁδηγίαι» τῆς 1 Ἰανουαρίου 1834.

² Μάμουκα αὐτόθι σελ. Ἐντούτοις πρὸς καὶ Νεαράν Μανουὴλ Κομνηνοῦ 79 περὶ
τῆς τριμήνου δοκιμασίας τῆς ἐγγάμου γυναικός. (coll. Zach. IV).

³ Νεαρ. 123 λη' «ὥστε μηδὲ ἐπὶ ἐνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων ἐλαττώσαι τὸ νόμιμον
μέρος».

⁴ Αἱ ὁδηγίαι προσθέτουν «κατ' ἰσομοιρίαν» ἀλλὰ τοιοῦτος περιορισμὸς δὲν ἐξά-
γεται ἐκ τῆς Νεαρᾶς, ὥστε ἀποκρουστέος τυγχάνει καὶ ἔκνομος, διότι ὁ πατὴρ δύναται
νὰ διαιρέσῃ τὴν περιουσίαν του καὶ οὐχὶ κατ' ἰσομοιρίαν.

ἀποδῶση τῇ γυναικὶ τὴν προῖκα καὶ εἴ τι ἄλλο παρ' αὐτῆς ἔλαβε, πρὸς δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τελευτῆς κάσων, ὃν αἱ ὀδηγίαι ἐκφράζουσιν ὡς ἐξῆς « καὶ πρὸς τούτοις τοσοῦτον μέρος ἐκ τῆς γαμικῆς δωρεᾶς, ὅσον ἐκ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀνδρὸς τῇ ἀνῆκει κατὰ τὰ μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῷ προικῷ συμβολαίῳ κατὰ νόμον συμπεφωνημένα ¹. Ἐὰν δ' ἡ γυνὴ εἴνε ἢ θέλουσα νὰ μονάσῃ, ὁ σύζυγος κρατεῖ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῇ τὴν προῖκα καὶ εἴ τι ἄλλο π. γ. τῶν ἐξωπροίκων, ὧν εἶχεν ἀναλάβῃ τὴν διαχείρισιν.

Ὅταν ἀμφοτέρω οἱ σύζυγοι μονάσωσι, τότε δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψει αἱ διὰ τῶν προικῶν συμβολαίων συμφωνίαι, δηλαδὴ τὰ ἀπὸ τελευτῆς κέρδη, ἀλλ' ἕκαστος λαμβάνει τὰ ἴδια, ἢ γυνὴ τὴν προῖκα καὶ « εἴ τι ἄλλο τῷ ἀνδρὶ δεδοκέναι δειχθείη, ἵνα εἰς ἕκαστος δίχα ζημίας τῶν ἰδίων ἀπολαύσῃ πραγμάτων », ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν παρακρατεῖ. Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται νὰ γένωνται ἀμοιβαῖαι δωρεαὶ καὶ παραχωρήσεις· τοῦτο ἐξήρτηται ἀπολύτως ἐκ τῆς θελήσεως αὐτῶν ².

Οἱ ὅρισμοι οὗτοι ἀνήκουσιν τῇ Νεαρᾷ 123, ἔχουσι κατ' ἀκολουθίαν πλήρη ἰσχὺν κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ ἰσχύον δίκαιον.

Αἱ Ἐγκύκλιοι προστίθενται καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Νεαρᾶς 5 τοῦ Λέοντος δεδογμένα, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων περιττὸν νὰ

¹ Πρὸς. Προχ. ηὐξημ. XXVIII 67 « ὁ δι' ἄσκησιν λύων τὸν ἴδιον γάμον τῷ ἀπὸ τελευτῆς ὑπόκειται κάσῳ », ἴδ. καὶ Ἐπιτομῆς VIII 37. Ἐν τούτοις σημειωτέον ὅτι εἰς τὰς Ροπάς (ἔκδ. Ζαχαρίου 1836 σελ. 176) εὐρίσκομεν « οὔτε γαμετὴ τοῦ ἀποκειραμένου πρὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀκινδύνως γαμεῖ, εἰ μὴ ἐγκύμων οὔσα ἔνδον τοῦ ἐνιαυτοῦ τέκῃ ». Τοῦτο ἐλήφθη ἐκ τοῦ N. 53 fin. Κώδ. (1. 3.) κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκ τοῦ θανάτου λύσεως τοῦ γάμου καὶ διὰ τὴν τῆς γονῆς ἀδελφίαν (πρὸς. Ροπάς σελ. 186).

² Ἡ Νεαρὰ καὶ ἐπὶ τῶν μνηστήρων καὶ τῶν λόγῳ μνηστείας δωρεῶν ἐφαρμόζει τὰς αὐτὰς ἀρχάς· « ἵνα εἰς ἕκαστος δίχα ζημίας τῶν ἰδίων ἀπολαύσῃ πραγμάτων, εἰ μὴ, ὡς εἰκός, ὁ μνηστήρ τῇ μνηστῇ, ἢ ἡ μνηστὴ τῷ μνηστῆρι, ἢ ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικί, ἢ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ δωρήσασθαι τι ἢ συγχωρῆσαι βουληθείη ».

ἐπανεέλθωμεν, ἅτε διὰ μακρῶν περὶ αὐτῶν πραγματευσάμενοι ἀνωτέρω ἔνθα παραπέμπομεν, παρατηροῦμεν μόνον ὅτι κυρωθείσης καὶ διὰ τῶν ὑπουργικῶν ὁδηγιῶν τῆς ἱκανότητος τῶν μοναχῶν πρὸς κτῆσιν καὶ διαχείρισιν καὶ διάθεσιν ἰδίας περιουσίας, ὀρθότατα ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Μ. Ποτλῆς διὰ τοῦ ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου 1860 ἐγγράφου του¹ πρὸς τὸν Νομάρχην Κυκλάδων ἀπεφῆνατο, ὅτι ὁ μοναχὸς ὁ ἔχων ἀποκτήσῃ ἰδίαν περιουσίαν «*δύναται γὰρ διαιτᾶται ἐξ αὐτῆς καὶ καθὼς βούλεται ἀνετώτερον*». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁμῶς, μὴ συνεισφέρων τὰ ἴδια εἰς τὸ μοναστηριακὸν Ταμεῖον, δὲν λαμβάνει τι ἐκ τῶν κοινῶν, ἵνα μὴ στερῶνται οἱ πτωχότεροι μοναχοὶ τοῦ ἐπιουσίου.

§ 99. Τὸν θάνατον τῶν μοναχῶν ἢ τὴν κουράν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τῆς 17 Ἰουλίου 1858² τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὀφείλουσιν οἱ κατὰ τόπους ἐπίσκοποι ν' ἀναγγέλλωσιν αὐτῇ, σημειούμενοι ἀκριβῶς τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπίθετον ἐκάστου αὐτῶν.

§ 100. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐν Ἑπτανήσῳ δίκαιον περὶ τῆς κληρονομίας τῶν μοναχῶν, ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐκανονίζετο αὕτη κατὰ τοὺς ἐνετικοὺς νόμους. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς μοναστήριον καὶ μὴ διαθέμενος πρότερον τὰ πράγματά του δὲν ἠδύνατο νὰ συντάξῃ διαθήκην, ἐὰν δὲ συνέτασσε ἐκηρύσσετο ἄκυρος³. Οἱ μοναχοὶ ἐθεωροῦντο κατὰ τὸ Ἑνετικὸν δίκαιον νεκροὶ ἀστικῶς, δὲν ἐδικαιοῦντο οὔτε νὰ κληρονομηθῶσι οὔτε νὰ κληρονομήσωσι⁴. Ἀποθνήσκοντος τοῦ μοναχοῦ ἀδιαθέτου ἢ ἀκίνητος περιουσία αὐτοῦ περιείρ-

¹ Ἐν Συλλογῇ Δαμασκηνοῦ Χριστοπούλου σελ. 540.

² Συλλ. Χριστοπούλου σελ. 479. Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐπὶ τῆς σχέσεως πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐπιτροπείας πρὸς. Grospitsch αὐτ. § 9 σελ. 58 καὶ ἐπ. καὶ Kraus Vormundschaft II. σελ. 590.

³ Statuta Veneta IV 30.

⁴ Πρὸς. Marco Ferro (Ditionario del diritto comune e veneto v^o Regolari καὶ Stat. Ven. αὐτόθι 31. Περὶ μονῶν ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπὶ ἀγγλοκρατίας πρὸς. καὶ Davy Notes and observation an the Ionian Islands (Lond. 1842 II p. 9 sq).

χετο τοῖς κληρονόμοις συγγενέσιν αὐτοῦ κατὰ τάξιν (Stat. V. IV 27 καὶ 28), ἐκ δὲ τῶν κινητῶν τὸ μοναστήριον ἐλάμβανε μοῖραν παιδός, ἐν ἐλλείψει δὲ συγγενῶν περιείρχοντο πάντα τὰ κινητὰ τῷ μοναστηρίῳ¹.

Ἐν τῷ Ἰονίῳ Κώδικι εὐρίσκομεν ὅτι εἶνε ἀνίκανοι πρὸς τὸ κληρονομεῖν « εἰς μοναστήριον ἀποτεταγμένοι μοναχοὶ καὶ μοναχαί » (ἄρθρ. 607). Ἡ ἀνικανότης αὕτη φαίνεται καθιερωθεῖσα ἐν τῷ πνεύματι τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας.

Ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, ὁ νόμος PN' τῆς 20 Ἰανουαρίου 1866 εἰσήγαγε τὴν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῇ βάσει δ' αὐτῆς ἐκανονίσθησαν καὶ οἱ περὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν ὅρισμοί, περὶ ὧν οὗτοι ἀντικειμένων προενόουν. Ἀξίαι σημειώσεως ἐν τούτοις εἰσὶν αἱ ἐγκύκλιοι τῆς 6 Αὐγούστου 1866 τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἡ περὶ διοργανώσεως τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ μονῶν διάταξις τῆς 9 Αὐγούστου 1866 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου², καθ' ἣν « κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ PN' Νόμου τοῦ Κράτους ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κειμένη νομοθεσία λαμβάνει ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μηνὸς ὑποχρεωτικὴν ἰσχὺν καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ κατὰ τὴν κοινοποιηθεῖσαν διὰ τοῦ ἀπὸ 21 λήξαντος καὶ ὑπ' ἀριθ. 6196 Συνοδικοῦ ἐγγράφου Συνοδικὴν καὶ Πατριαρχικὴν πρᾶξιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ μέρος ὁλοκληρωτικὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς πνευματικῶς διοικουμένης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὸν ΣΑ' καταστατικὸν Νόμον τῆς 9 Ἰουλίου 1852 ».

¹ Πρὸς. καὶ Δανιὴλ Μανὴν περὶ τῆς ἀστικῆς ἐμπορικῆς καὶ ποινικῆς τῶν Ἑνετῶν νομοθεσίας (Μετάφρ. Μιχ. Ἰδρωμένου ἐν Κερκύρα 1889 σελ. 45).

² Πρὸς. Π. Κλάδου Ἐκκλησιαστικά II σελ. 204 - 215. Κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἑπτανήσῳ μοναστηρίων εὔρηται ἐν Συλλογῇ Δαμ. Χριστοπούλου σελ. 511 - 518.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἡπείρῳ πρὸς τὸν Νόμον ΠΜ' τῆς 19 Μαρτίου 1882, δι' οὗ εἰσήχθη αὐτόθι « ἅπαντα ἡ ἐν τῷ λοιπῷ βασιλείῳ κειμένα νομοθεσία » (ἄρθ. 1) (Ἐφημ. Κυβερνήσεως 1882 ἀριθ. 16).

Ἐν δὲ τῇ ὑπουργικῇ ἐγκυκλίῳ πρὸς τοὺς ἐν Ἑπτανήσῳ ΣΣ. ιεράρχας φέρεται ἐπίσης, ὅτι « μετὰ τήν, θεία συνάρσει, Κανονικῶς ἀποτελεσθεῖσαν ἑνωσιν καὶ συνάφειαν τῆς τέως ἐν Ἑπτανήσῳ μετὰ τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπόμενον ἐστὶν ἵνα εἰσαχθῇ πλήρης παρ' ὑμῖν καὶ ἡ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐν γένει πραγμάτων ἰσχύουσα νομοθεσία τοῦ Κράτους ». Ὡς πρὸς τὰ περὶ μοναχῶν καὶ μοναστηρίων εἰσῆχθη ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ Διάταγμα τῆς 28 Ἰουλίου 1858.

TMHMA TETAPTON

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἐν Τουρκίᾳ νεώτερον δίκαιον.

Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων.

§ 101. Μεταβολαὶ νομοθετικά. Κανονισμοί. Ἀνικανότης ἐπισκόπου πρὸς διαθήκην

§ 102. Τύχη τῆς περιουσίας ἐπισκόπου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

§ 103. Περιορισμοὶ πρὸς διαθήκην. Ἀτομικὴ περιουσία.

§ 104. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν μὴ κατεχόντων ἐπισκοπὴν, ἀλλ' ἰδιωτευόντων Πατριαρχῶν καὶ Ἐπισκόπων.

§ 105. Κληρονομικὴ διαδοχὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

§ 106. Διατυπώσεις τῆς παραλαβῆς τῆς κληρονομικῆς περιουσίας τῶν ἐπισκόπων. Κανονισμὸς εἰδικὸς περὶ τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν περιουσιῶν τῶν ἀποθνησκόντων ἀρχιερέων.

§ 107. Ἐπιτροπεία πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν περιουσιῶν τούτων. Διορισμὸς καὶ καθήκοντα αὐτῆς.

§ 108. Διατυπώσεις, ὅταν ὁ ἐπίσκοπος ἀποθνήσκῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

§ 109. Δημοπρασία. Διατυπώσεις αὐτῆς. Ἀγορασταί. Τρόπος καταβολῆς τοῦ τιμήματος. Εἴσπραξις αὐτοῦ.

§ 110. Δανεισταὶ καὶ κληρονόμοι τοῦ ἐπισκόπου. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα αὐτῶν. Ἐξοδα κηδείας, ἀπογραφῆς καὶ μετακομίσεως. Χρέη πρὸς τὸ Δημόσιον.

§ 111. Προθεσμίαι διὰ τοὺς δικαιούχους δανειστάς καὶ κληρονόμους.

§ 112. Παρέλευσις τῶν προθεσμιῶν. Ἐκκαθάρισις.

§ 101. Ἀφ' οὗ διεξήλθομεν τοὺς κανόνας, ὑφ' ὧν διέπονται αἱ κληρονομικαὶ σχέσεις τῶν κληρικῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐπισκόπων κατὰ τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἀναγκαίαν νομίζομεν τὴν ἐξέτασιν τῶν τροποποιήσεων, αἵτινες ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀρχιερέων.

Οἱ ὅρισμοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου γενικῶς δὲν μετεβλήθησαν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν. Τὰ προνόμια, ἅτινα παρεχωρήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διὰ τῶν πρὸς τοὺς Πατριάρχας παρεχομέ-

νων βερατίων¹, ἀπὸ τοῦ Γενναδίου μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, διετήρησαν τὸ δίκαιον τῆς περιουσίας τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ὅπερ ἐξησφάλισεν ἔτι μᾶλλον καὶ τὸ περίφημον Χάτι-Χουμαγιοῦν τῆς 18 Φεβρουαρίου 1856, τὸ καθιερώσαν πλήρες ἀνεξιθρησκείας σύστημα². Ἡ μὴ εὐάρεστος ἐν τούτοις κατάστασις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐν Τουρκίᾳ³ προεκάλεσε τὴν ψήφισιν Κανονισμῶν⁴, ἐν οἷς εἰδικαὶ περιελήφθησαν διατάξεις περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν Ἀρχιερέων. Ἐν τῷ Κανονισμῷ «περὶ τῶν ἀναγκαίων προσόντων

¹ Πρβ. π. γ. Βεράτιον Ἰωακείμ ἐν Κωδίκων Ὁθωμανικῶν σελ. 25 (ἐκδ. Α. Νικολαΐδου) καὶ ἐν Κλειδὶ Μ. Καραβοκυροῦ Βεράτιον Ἰωακείμ Β' (σελ. 130), ἀπόσπασμα Βερατίου Διονυσίου τοῦ Ε' (3 Δεμαζιοῦλ Ἀχλὴρ 304-14 Φεβρουαρίου 1887) καὶ ὅμοιον Μητροπολιτικοῦ Βερατίου τῆς Α. Σ. τοῦ Γέροντος ἀγ. Ἡρακλείας κυρίου Γερμανοῦ 2 Ρεδζέπ 305, 2 Μαρτίου 1888 (ἐν Κώδικι Καραβοκυροῦ σελ. 168-170). Ἰδ. καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιθεωρήσεως Τόμ. II περιόδου III. Πρβ. καὶ Maurer Das Griech. Volk I §§ 3 καὶ 156 καὶ Heineccii αὐτόθι II c. 8 pag. 386 ἐπ.

² Ὡς πρὸς τὰ περὶ κληρονομίας ἐν Τουρκίᾳ κρατοῦντα ἀξία σημειώσεως εἶνε καὶ ἡ Βεζυρική Ἐγκύκλιος τῆς 23 Σεβάλ 1291 (20 Νοεμβρίου 1874), ἣν ἴδ. κατωτέρω ἐν τῷ Παραρτήματι (πρβ. Ἐκκλ. Ἐπιθεωρήσεως Τόμ. III περιόδ. III σελ. 4 καὶ Μ. Καραβοκυροῦ Κώδικα σελ. 155).

³ Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν Τουρκίᾳ ἴδ. διατριβὴν Μ. Χουρμούζη «Οἰκουμενικὸς Θρόνος» (ἐν Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιθεωρήσεως Τόμ. III περιόδου III σελ. 53 καὶ ἐπ.), πρὸς τούτοις δὲ καὶ προσφώνησιν τοῦ Πατριάρχου κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδρυθέντος Ἱερατικοῦ Συλλόγου (6 Αὐγούστου 1874). Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπὶ βυζαντινῶν πρβ. Νεαράν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ XLI (Coll. IV Zachariae) ἀποπειραθέντος νὰ βελτιώσῃ αὐτόν.

⁴ «Γερικοὶ Κανονισμοὶ περὶ διευθετήσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Ἐθνικῶν πραγμάτων τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον διατελούντων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1862). Πρβ. καὶ Μ. Καραβοκυροῦ Κλειδα».

Πρὸ τῶν Κανονισμῶν ἐφηρμόζοντο ἄρά γε οἱ περὶ διαθέσεως περιουσίας διατάξεις τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου; Ἀμφίβολον, διότι κατ' ἔθιμον, ὥς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται ἐν τῷ περὶ ἐθίμων κεφαλαίῳ, ἐπεκράτει πλήρης πρὸς διάθεσιν ἐλευθερία. Πρβ. συζητήσεις κατὰ τὴν δίκην τῆς διαθήκης τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου ἐν Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος (ἐν Κωνσταντινουπόλει) ἀριθ. 1 ἔτους 1877, ἀριθ. 3, 22 Ὀκτωβρίου 1877, ἀριθ. 4, 1877. Συνοδικὸν δὲ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου, κυροῦντος διαθήκην τοῦ ἐπισκόπου Δέρκων κὺρ Ἀνανίου, κατὰδηλον ποιεῖται τὴν κατ' ἔθιμον ἐπικράτησιν ἐλευθερίας τῶν ἐπισκόπων πρὸς διάθεσιν περιουσίας. Τὸ γράμμα τοῦτο δημοσιεύομεν ἐν τῷ Παραρτήματι ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Γεδεὼν λαμβάνοντες (σελ. 574).

τῶν εἰς ἀρχιερατείαν ἐκλεξίμων, ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν » ὀρίζονται τὰ ἐπόμενα.

§ 102. «Οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ κάμωσι διαθήκην ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας » (ἄρθ. I').

Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ἀρχιερέως ἀφαιροῦνται ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ πρῶτον τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας τὰ μνημόσυνα καὶ τὰ ψυχικά, ἡ δὲ λοιπὴ περιουσία κινητὴ καὶ ἀκίνητος διαιρεῖται εἰς τρία ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ ἓν (προσδιοριζόμενον ἐπὶ προικισμῷ τῆς Μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς)¹ δαπανᾶται εἰς ἀγορὰν ἀκινήτων κτημάτων. Ἡ προίκισις καὶ χρησιμοποίησις τοῦ τρίτου τούτου γίνεται κυρίως πρὸς οἰκονομολογικὸν σκοπὸν, ἵνα βαθμηδὸν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἀγοραζομένων κτημάτων ἀποτελῇται ποσὸν ἴσον τῇ παρεχομένῃ ἐπιχορηγήσει τοῦ Ἀρχιερέως. Ἐὰν διὰ τοῦ προσκομιζομένου τούτου τρίτου ἐκ τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν περισσεύσωσιν εἰσοδήματα, ταῦτα δαπανῶνται ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κοινῶν καταστημάτων². Τὸ ἕτερον τρίτον ἀνήκει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀποθανόντος³. Τὸ ἐναπομένον τρίτον τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθνήσκοντος διαιρεῖται πάλιν εἰς δύο μοίρας, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ παραδίδοται εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινωφελῇ ἐθνικὰ καταστήματα, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ δαπανᾶται καὶ χρησιμεύει εἰς ἀγορὰν ἀκινήτων κτημάτων, ἐπὶ προικισμῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Σκοπὸς πάλιν τῆς τελευταίας μερίδος τοῦ Πατριαρχείου εἶνε οἰκονομολογικός, μέχρις οὗ ἐκ τῶν ἀποφερομένων εἰσοδημάτων παραχθῇ ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ τοῦ Πατριάρχου σιτηρέσιον, ἐὰν δὲ προκύψῃ καὶ περίσσευμα ἐκ τῶν προσόδων τοῦτο χρησιμεύει καὶ προσδιορίζεται εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινῶν τοῦ ἔθνους καταστημάτων⁴.

¹ Εἰς ἣν ἀνήκεν ἐννοεῖται ὁ ἀποβιώσας.

² Δῆλα δὴ τῶν φιλανθρωπικῶν.

³ Τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου αὐτοῦ συγγενεῖς.

⁴ Τῶν Κανονισμῶν σφοδρῶς κατήψατο ὁ μητροπολίτης Π. Λαρίσσης Δωρόθεος Σχολάριος («Ἔργα καὶ Ἡμέραι» ἐν Ἀθήναις 1877 προλόγου σελὶς 27 καὶ ἐπ.).

§ 103. Διὰ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ ἐνδεκάτου ἄρθρου τοῦ ἐν λόγῳ Κανονισμοῦ, ὅτι « οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ κάμωσι διαθήκην ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας » ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἡ ἐν Βυζαντίῳ Ἐκκλησία κατέταξε τοὺς Ἀρχιερεῖς μεταξὺ τῶν ἀνικάνων πρὸς σύνταξιν διαθήκης πρῶτων· ἐν τούτοις τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω· τὸ χωρίον τοῦτο ἐνόησε νὰ ἀποκλείσῃ τῆς διαθέσεως τὴν περιουσίαν μόνον ἐκείνην, ἣν ὁ ἐπίσκοπος ἀτομικῶς ἀπέκτησε, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν περιουσίαν, ἣτις περιῆλθεν αὐτῷ « ἐκ συγγενικῆς κληρονομίας ἀποδεδειγμένης », διότι ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ ἀμέσως εὐρίσκομεν, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος δύναται διὰ διαθήκης τοιαύτην περιουσίαν νὰ διαθέσῃ καὶ ἡ διαθήκη ἔχει πλήρες κῦρος καὶ ἰσχύν¹. Μὴ ὑπαρχούσης ὁμῶς διαθήκης, καὶ ἡ περιουσία αὕτη « ἡ ἀπὸ συγγενικῆς κληρονομίας » διανέμεται ὡς καὶ ἡ λοιπὴ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω τρόπους καὶ δὲν περιέρχεται εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου συγγενεῖς. Αἱ διατάξεις αὗται κρατοῦσι ἐπὶ τῶν περιουσιῶν πάσης

Κατ' αὐτὸν οἱ Κανονισμοὶ « ἐταπείνωσαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἔκτοτε δεινὰ παθοῦσαν πολλῷ πλέον ἢ πρὶν, καὶ περιελθοῦσαν, εἰς ἣν ἤδη εὐρίσκεται ἐλεεινὴν θέσιν· τὴν εὐρεθησομένην τοῦ ἐπισκόπου περιουσίαν εἰς τριμοιρίαν εἶχον διαιρέσει ἐναντίον τῶν ἱερῶν Κανόνων, οὓς δῆθεν ἔλεγον οἱ νομοθέται, ὅτι ἐφήρμοζον, ὅλως παρεξηγοῦντες. Οὐδεὶς δὲ ἱερὸς κανὼν ὀρίζει τριμοιρίαν. Ὅθεν τὸ τοιοῦτον ἦν καινοτομία, παράβασις τῶν ἱερῶν Κανόνων, καὶ ἄδικος δέσμευσις ἐλευθέρας βουλήσεως κατὰ τὸν Μ' Ἀποστολικὸν Κανόνα ».

¹ Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐν Τουρκίᾳ δίκαιον πᾶσαν περιουσίαν, πλὴν τῆς ἀπὸ συγγενικῆς κληρονομίας πηγάζουσας, ἀποκλείει τῆς διαθέσεως ὡς ἐκκλησιαστικὴν. Αὕτη διατίθεται κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας τρόπους. Μὴ διακρινομένης δὲ τῆς πρὸ τῆς χειροτονίας καὶ μετ' αὐτὴν κτηθείσης οὐσίας αἱ περὶ ἀπογραφῆς διατάξεις τῶν κανόνων δὲν ἔχουσι πρακτικὴν σημασίαν. Περὶ τῶν τύπων τῶν διαθηκῶν παρὰ τῷ Πατριαρχεῖῳ καὶ τοῖς Ἐπισκοπεῖσι ἴδ. Μ. Καραβοκυροῦ Κώδικος σελ. 75 καὶ ἐπ. Περὶ ἀνοίξεως διαθήκης ἴδ. ἐπίσης αὐτόθι σελ. 126 καὶ ἐπ. καὶ Κλειδὸς σελ. 260 καὶ ἐπ. Περὶ τῆς ἀνοίξεως τῶν διαθηκῶν κατὰ τὸ Βυζαντικὸν δίκαιον ὅρα Νεαράν Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου VII § 6' (Coll. III Zachariae).

Διὰ τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἄρθρου « ἀπὸ συγγενικῆς κληρονομίας » δὲν ἰσχύει τοῦ λοιποῦ ὁ περιορισμὸς τοῦ Βυζαντιακοῦ δικαίου μέχρις ἀδελφῶν καὶ θείων. Ἀρκεῖ ὁ κληρονομηθεὶς νὰ ᾖ συγγενὴς τοῦ κληρονόμου ἐπισκόπου, ἵνα ἡ περιελθοῦσα τούτῳ περιουσία διατίθεται διὰ διαθήκης. Σφάλλεται ἄρα ὁ Μ. Καραβοκυρὸς κατατάσσων γενικῶς ἐν τοῖς ἀνικάνοις πρὸς διαθήκην τοὺς μητροπολίτας, Πατριάρχας καὶ Ἐπισκόπους ἐν Κώδικος αὐτοῦ σελ. 85.

τάξεως Ἀρχιερέων ἄνευ ἐξαιρέσεως ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου μέχρις Ἐπισκόπου (ἄρθ. 10) ¹.

§ 104. Ἐπὶ τῆς κληρονομίας δὲ τῶν μὴ ἐχόντων ἐπισκοπὴν, ἀλλ' ἰδιωτευόντων Πατριαρχῶν καὶ τιτουλαρίων Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν ὠρίσθησαν εἰδικῶς διὰ τοῦ ἄρθρου ΙΑ' τάδε· μετὰ θάνατον ἢ περιουσία αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἀφαιρεθῶσι τὰ ἐπὶ κηδεῖα καὶ εἰς ψυχικὰ καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα δαπανήματα, διαιρεῖται εἰς τρία ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἀποδίδοται τοῖς κληρονόμοις, διὰ τοῦ ἑτέρου ἀγοράζονται κτήματα ἐπὶ προικισμῷ τοῦ τε Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φιланθρωπικῶν ἰδρυμάτων ἐξ ἡμισείας, τὸ δ' ἕτερον τρίτον ἀποκαθίσταται εἰς τὰ ἐν τῇ πατρίδι τῶν ἀποθνησκόντων ἀρχιερέων κοινωφελῇ καταστήματα ².

Τὸ ἄρθρον ΙΑ' οὐδεμίαν ποιεῖται μνεῖαν περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἰδιωτευόντων ἐπισκόπων καὶ τιτουλαρίων, ἐφαρμόζονται ἄρα αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρ. Ι καὶ ἐπ' αὐτῶν, δῆλα δὴ μόνον τὴν «ἀπὸ συγγενικῆς κληρονομίας ἀποδεδειγμένης» προελθοῦσαν αὐτοῖς περιουσίαν δύνανται νὰ διαθέσωσι διὰ διαθήκης. Καὶ τῆς περιουσίας ὅμως ταύτης, μὴ ὑπαρχούσης διαθήκης, ἐφαρμόζονται οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρου ΙΑ'.

§ 105. Εἰδικὴν διάταξιν καθιέρωσεν ὁ Κανονισμὸς διὰ τὴν κληρονομίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀποθνήσκοντος. Ἡ περιουσία διαιρεῖται εἰς τρία ἴσα μέρη, καὶ τὸ μὲν ἐν μένει τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἐπὶ προσκτήσει κτημάτων προοριζόμενον καὶ δαπανώμενον, τὸ ἕτερον δίδοται οἷς δεῖ ἐκ

¹ Τὸ ἄρθ. Ι' περὶ τῶν περιουσιῶν τῶν ἀρχιερέων φέρει ἐν τέλει, ὅτι «ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ κανονισμοῦ τούτου δεόν ὑπάγεσθαι τοῖς περὶ γαιῶν διατάξεσι καὶ τοῖς βακουφικοῖς νόμοις» (Πρβ. Ἐγκύκλιον τῆς 14 Σεβτιοῦλ Ἀχέρ 1295-7 Μαρτίου 1294) πρβ. καὶ Ἐγκύκλιον Σεφέρ 1278 ἐν Παραρτήματι Κώδικος Μ. Καραδοκυροῦ σελ. 152 καὶ 35 ἐνθα περὶ τῆς ἐννοίας τῶν Βακουφίων καὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων, ἴδε καὶ Κλεῖδα σελ. 55 καὶ ἐπ.

² Πρβ. Κώδικα Καραδοκυροῦ σελ. 70 καὶ ἐπ. καὶ ἰδίως τὸν ἐν σελ. 74 αὐτόθι πίνακα τῶν κατὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις βυζαντιακὸν δίκαιον κληρονομικῶν τάξεων.

τῶν κληρονόμων του, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου τρίτου τὸ μὲν ἡμισυ κρατεῖται πάλιν διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπὶ προικισμῷ αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ δίδοται εἰς τὰ κοινωφελῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταστήματα (ἄρθ. IB').

§ 106. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων παρῆχε δυσκολίας, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν παραλαβὴν καὶ τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀσφαλῆ τῶν περιουσιῶν τῶν ἀποθνησκόντων ἐπισκόπων διανομὴν κατὰ τοὺς ρηθέντας ὅρους, διὸ τὸ ἄρθρον ΙΓ' τοῦ Κανονισμοῦ (1862) ὥρισεν, ὅτι «ἐν περιπτώσει θανάτου κληρικοῦ τινος ἀρχηγοῦ, τέσσαρες τῶν πλησίον αὐτοῦ τυχόντων προκριωτέρων ὀρθοδόξων κατοίκων, ὁμοῦ μετὰ τεσσάρων κληρικῶν, θέλουσι λαμβάνει τὴν φροντίδα ἵνα καταγράψωσι τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ σφραγίσωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἀκολούθως θέλουσιν εἰδοποιεῖ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ καὶ λαμβάνει τὰς ἀνηκούσας ὁδηγίας διὰ τὰ περαιτέρω. Οἱ αὐτοὶ πρόκριτοι θέλουσι λαμβάνει τὴν ἐπιστάσιαν τῆς κηδείας καὶ τῶν μνημοσύνων αὐτοῦ», ἀλλ' ἡ τοιαύτη διάταξις δὲν ἐθεωρήθη ἀρκούσα. Πολλὰί πάλιν δυσκολίαι καὶ ἀνωμαλίαι φαίνεται ὅτι ἐν τῇ πράξει ἐπηκολούθησαν, πρὸς θεραπείαν δ' ἐδημοσιεύθη συζητηθεῖς ὑπὸ τῶν δύο Σωμάτων ἐν συνεδριάσει τῆς 18^{ης} Δεκεμβρίου 1873 ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἕτερος Κανονισμὸς εἰδικὸς περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν ἐπιτροπῆς. Διὰ τοῦ νεωτέρου τούτου Κανονισμοῦ προσημειωτέον δὲν μετεβλήθη ἡ κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων κατὰ τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα, ἀπ' ἐναντίας ρητῶς ἐκυρώθη (ἄρθ. 19), δι' αὐτοῦ ὁμοῦς ἰδρύθη ἐπιτροπὴ σκοπὸν ἔχουσα «τὴν ἐπιτήρησιν καὶ διαίτησιν τῶν περιουσιῶν τῶν ἀποθανόντων ἀγίων Ἀρχιερέων».

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν δύο Σωμάτων (τῆς τε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου) προεδρευούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου· σύγκειται δὲ ἐκ τριῶν μελῶν, δύο Ἀρχιερέων ἐκ τῶν Συνοδικῶν καὶ ἐνὸς μέλους λαϊκοῦ τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου (ἄρθ. 1). Ἡ ἐπιτροπὴ

αὕτη ἔχει ὡς γραμματέα αὐτῆς τὸν λογιστὴν ἢ ταμίαν τοῦ Ἐθνικοῦ ταμείου, ἵνα κρατῇ τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῇ βιβλία καὶ ἔγγραφα (ἄρθ. 3).

§ 107. Ἡ διάρκεια τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὀρίζεται μόνον ἐν ἔτος, εἰς τὴν λήξιν τοῦ ὁποίου ὀφείλει νὰ δίδῃ ἀκριβῶς λογοδοσίαν (ἄρθ. 2). Αἱ συνεδριάσεις αὐτῆς γίνονται τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ μηνὸς κατὰ τὸ πρῶτον πενταήμερον ἄνευ προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἐκτάκτως δὲ ὅσάκις ὁ πρόεδρος νομίσῃ ἀναγκαῖον καὶ κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ (ἄρθ. 4).

Ἄλλ' ἐν τούτοις ὅσάκις ἀποβιώσῃ Ἀρχιερεὺς ἡ ἀνάγκη τῆς συνεδριάσεως τῆς ἐπιτροπῆς θεωρεῖται ἀπόλυτος, καὶ αὕτη συνέρχεται αὐτοδικαίως τὴν πέμπτην ἡμέραν, ἀφ' ἧς γένηται γνωστὴ ἡ ἀποβίωσις, καὶ ἄνευ προσκλήσεως τοῦ προέδρου (ἄρ. 5). Ἐννοεῖται ὅτι ὁ πρόεδρος ἀμέσως δύναται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ συγκαλέσῃ τὴν ἐπιτροπὴν, ἡ δὲ πέμπτη ἡμέρα ὡς αὐτοδικαίως ἡμέρα συνεδριάσεως θεωρεῖται ἐὰν ὁ πρόεδρος δὲν ποιήσῃται τὴν πρόσκλησιν πρὸ αὐτῆς.

Εἴτε αὐτοδικαίως, εἴτε κατὰ πρόσκλησιν τοῦ προέδρου, συνέρχομένη ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ τὴν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποβίωσιν ἀρχιερέως, προσέρχεται τῇ Α. Θ. Παναγιότῃτι ὅπως συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ καταλλήλου προσώπου (ἐξάρχου) ἵνα σταλῇ πρὸς μεταφορὰν τῆς κληρονομικῆς περιουσίας. Τὸ πρόσωπον τοῦτο προσκαλεῖ παρ' ἑαυτῇ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ τῷ παρέχει τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, ὀρίζουσα συγχρόνως καὶ τὸ ποσόν, ὅπερ θέλει δώσῃ αὐτῷ ἐκ τῆς περιουσίας ὡς ἀμοιβὴν τῶν κόπων του (ἄρθ. 6)¹. Κατὰ τὸ ἄρθ. 7 ἡ ἀπογραφὴ τῆς ἀρχιερατικῆς περιουσίας ἀνάγκη νὰ γίνηται ἀκριβῆς κατὰ τὰς διατάξεις τῶν Κανονισμῶν.

¹ Τὸ ἀποστελλόμενον πρόσωπον μετὰ τῶν ὁδηγιῶν εἶνε μόνον πρὸς παραλαβὴν τῆς περιουσίας παρὰ τῶν τεσσάρων προκρίτων καὶ τεσσάρων κληρικῶν, οἵτινες κατὰ τὸ ἄρθ. 15 τῶν κανονισμῶν, ὅπερ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, προβαίνουν εἰς τὴν διαφύλαξιν καὶ ἀπογραφὴν τῆς κληρονομίας. Οὕτω τὸ ἄρθ. 15 συνδυάζεται τῷ ἄρθ. 6 πληρέστατα.

§ 108. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀποθάνῃ Ἀρχιερεὺς εὐρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰδοποιεῖται τότε ἀμέσως ἡ ἐπιτροπή, εἴτε παρὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς, εἴτε παρὰ τοῦ Πατριάρχου, ἥτις παραλαμβάνουσα τὸν γραμματέα αὐτῆς μεταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποβιώσαντος καὶ ἐνεργεῖ ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ ἀπογραφὴν τῆς περιουσίας του, ἣν καὶ σφραγίζει, προσκαλουμένου καὶ σφραγίζοντος συνάμα καὶ τοῦ δευτερεύοντος ἱεροδιακόνου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος (ἄρθ. 8). Σφράγισιν ἐννοεῖ τὸ ἄρθρον 6 τὴν ἐπίθεσιν σφραγίδων πρὸς ἀσφαλῆ μεταφορὰν αὐτῆς εἰς τὰ πατριαρχεῖα, διότι ὄντως κατὰ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον 9 ἄρθρον ἡ οὕτω σφραγιζομένη περιουσία μετακομίζεται εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ὅτε ἡ ἐπιτροπὴ συνέρχεται καὶ ὀρίζει ἡμέραν πρὸς δημοπρασίαν αὐτῆς¹. Ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν δύναται νὰ εἴναι ἀπωτέρα τοῦ ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς μετακομίσεως. Ἐὰν τοῦτο δὲν γένηται ἐντὸς τοῦ μηνός, ὀρίζει ἡμέραν τῆς δημοπρασίας ἡ Ἱ. Σύνοδος μετὰ τοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου (ἄρθ. 9).

§ 109. Αἱ διατυπώσεις τῆς δημοπρασίας εἶνε ἀπλαι. Αὕτη ἐκτελεῖται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Κοινοῦ τῶν Πατριαρχείων, προσκαλουμένων πρὸ πέντε ἡμερῶν διὰ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαφόρων κληρικῶν² καὶ ἄλλων ἀρμοδίων ἀγοραστῶν (ἄρθρ. 10). Πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ πρόσκλησις τὸ ἄρθρον δὲν ὀρίζει, δύναται κατ' ἀκολουθίαν δι' ἀνθρώπων ἀπεσταλμένων νὰ τελεσθῇ αὕτη ἢ δι' ἐπιστολῶν ἢ καὶ διὰ τοῦ τύπου.

Εἰς ἐκάστην δημοπρασίαν ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ παρίσταται μετὰ τοῦ γραμματέως, κρατοῦντος ἀκριβῆ κατάλογον τῶν πωλουμένων πραγμάτων (ἄρθ. 11).

Τοῖς ἀγορασταῖς τὸ ἄρθρον 12 παρέχει εὐκολίαν ὡς πρὸς

¹ Ἐὰν ἐννοεῖται τὰ πράγματα ὡς πρὸς δημοπρασίαν.

² Διότι τὰ πράγματα δύνανται νὰ ὦσι χρήσιμα καὶ εἰς κληρικούς· π. χ. ἄμφια, βιβλία κλπ.

τὴν καταβολὴν τοῦ τιμήματος, διότι ὁ πλειοδοτῶν καὶ λαμβάνων οἷονδῆποτε πρᾶγμα ὀφείλει νὰ καταβάλῃ δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ, δύναται δὲ νὰ ἀποτίσῃ τὸ ὑπόλοιπον ἐντὸς 21 ἡμερῶν· οὐδενὶ ὅμως ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἀγορασθέν, οὐδεὶς δὲ δύναται ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, οὐδ' ἐπὶ τῇ ἀξιῶσει δανειστοῦ τοῦ ἀποβιώσαντος, νὰ κατακρατῇ τὸ τίμημα τοῦ ἀγορασθέντος (ἄρθ. 14). Φαίνεται ὅτι ἡ εὐκολία τῆς ἐπὶ τῇ προθεσμίᾳ 21 ἡμερῶν καταβολῆς τοῦ τιμήματος προεκάλεσε τὴν ἀνάγκην τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ συμφηφισμοῦ, διότι ἡδύναντο νὰ προκύψωσι δυσκολίαι καὶ ἴσως καταχρήσεις.

Διὰ τὴν εἴσπραξιν τοῦ ὑπολοίπου τοῦ τιμήματος ὁ γραμματεὺς ὀφείλει νὰ ἐκδώσῃ ἀναλυτικὰς ἀποδείξεις ἐκάστου πλειοδοτήσαντος, ἃς ὑπογράφει ὁ ταμίας πρὸς εἴσπραξιν (ἄρθ. 13).

§ 110. Καὶ τοὺς δανειστὰς ὅμως καὶ κληρονόμους ὁ Κανονισμὸς δὲν κατέλιπεν ἀπροστατεύτους· κατὰ τὸ ἄρθρον 15 ἕκαστος ἔχων λαμβάνειν παρὰ τοῦ ἀποβιώσαντος Ἀρχιερέως, εἴτε ὡς δανειστής, εἴτε ὡς κληρονόμος, ὀφείλει νὰ ἀναφέρηται ἐγγράφως πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν διὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος· ἡ δὲ ἐπιτροπὴ, ἐὰν εὕρῃ δικαίαν τὴν ἀπαίτησιν¹, ἀποφασίζει καὶ ἐκδίδωσι τὴν τακτικὴν τῆς πληρωμῆς ἀπόδειξιν.

Τὸ ἄρθρον 16 πραγματεύεται περὶ τῆς διαδικασίας καὶ τοῦ τρόπου τῆς διανομῆς ἐκάστης ἀρχιερατικῆς περιουσίας. Πρωτίστως ἀφαιροῦνται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, 1) τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας καὶ τῶν μνημοσύνων· σημειωτέον ὅτι τὰ τῶν μνημοσύνων ἔξοδα προσδιορίζει ἡ ἐπιτροπὴ ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς περιουσίας, 2) τὰ ἔξοδα τῆς ἀπογραφῆς καὶ τοῦ ἀποστελλομένου ἐξάρχου πρὸς μετακόμισιν τῆς περιουσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἥτοι ἐν τοῖς ἑκατὸν τοῦ δημοσίου κήρυκος καὶ δύο

¹ Τύπον προσκλήσεως κληρονόμων καὶ δανειστῶν ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν ἐπιτροπῆς ἴδε ἐν «Ἀνατολικῷ Ἀστέρι» ἀριθ. 5 ἀριθ. 6 σελ. 96 ἀριθ. 7 σελ. 112 ἀριθ. 11 σελ. 176 (ἔτ. 1877).

τοῖς ἑκατὸν τοῦ γραμματέως κ.λ.π. κατὰ τὰ εἰθισμένα, 3) τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ὀφειλόμενα, ἅτινα θεωροῦνται προνομιοῦχα¹.

§ 111. Ἀφ' οὗ ἡ ἐπιτροπὴ ἐνεργήσῃ ταῦτα τὸ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας κρατεῖ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἢ κατατίθῃσιν αὐτὸ ὅπου ἂν ἐγκρίνῃ πρὸς ὄφελος τῆς περιουσίας², εἰδοποιοῦσα συγχρόνως διὰ τριῶν ἐφημερίδων τῆς Κωνσταντινουπόλεως (2 Ἑλληνικῶν καὶ 1 Γαλλικῆς), ἵνα παρουσιασθῶσιν οἱ δικαιοῦχοι, καὶ οἱ μὲν δανεισταὶ ἐντὸς τριῶν μηνῶν, οἱ δὲ κληρονόμοι ἐντὸς ἑξ μηνῶν, οἵτινες ὅμως εἰδοποιοῦνται καὶ διὰ τοῦ Ἀρχιερέως τῆς πατρίδος τοῦ ἀποβιώσαντος. Ἡ διὰ τῶν ἐφημερίδων εἰδοποίησις περιέχει καὶ ἀναγγέλλει συνάμα, ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν καὶ ἑξ μηνῶν ἀπὸ τῆς πρώτης εἰδοποιήσεως δὲν ἀνενεχθῶσιν ἐγκαίρως πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν διὰ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος οἱ ρηθέντες δικαιοῦχοι ἀποκλείονται παντὸς δικαιώματος³.

§ 112. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν προθεσμιῶν τούτων ἡ ἐπιτροπὴ συνέρχεται καὶ ἐξετάζει τὰς ἀπαιτήσεις τῶν δανειστῶν καὶ κληρονόμων, ἐὰν ἐγένοντο, καὶ γενικῶς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν κληρονομικὴν περιουσίαν. Ἐὰν τὰ ὀφειλόμενα ὑπερβαίνωσι τὸ ἐνεργητικὸν τῆς περιουσίας, ἡ διανομὴ γίνεται κατ' ἀναλογίαν (ἄρθ. 18). Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν ἐντελῆ ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν μείνῃ ὑπόλοιπον, ἡ ἐπιτροπὴ διανέμει αὐτὸ συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῶν Κανονισμῶν (ἄρθ. ΙΑ' καὶ ΙΒ'), ὡς ἀνωτέρω ἐξεθήκαμεν (ἄρθ. 19).

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ἐκάστης περιουσίας ἡ ἐπιτροπὴ καταστρώννυσι τακτικὸν ἀπολογισμὸν, ὃν πέμπει συνοδευόμενον μετ' ἐκθέσεως πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα, ὅπως κυρωθῇ ὑπὸ

¹ Πρὸς. καὶ Νόμ. 28 Σεβάλ 1304 ἐν Κώδικος Μ. Καραβοκυροῦ σελ. 181-183.

² Π. χ. εἰς τράπεζαν ἐπὶ τόκῳ.

³ Ἡ διὰ τοῦ Ἀρχιερέως τῆς πατρίδος τοῦ ἀποβιώσαντος εἰδοποίησις τῶν τυχόν ὑπαρχόντων κληρονόμων φρονοῦμεν ὅτι εἶνε ἀναγκαία διατύπωσις πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν κληρονόμων, διότι τὸ ἄρθρον ἀπαιτεῖ αὐτήν, ἀλλ' ἡ πρώτη διὰ τοῦ τύπου εἰδοποίησις κινεῖ τὰς προθεσμίας, ἀφ' οὗ τὸ ἄρθρον in fine ρητῶς τοῦτο ὀρίζει.

τῶν δύο Σωμάτων, καὶ ἀντίγραφον τοῦ ἰσολογισμοῦ δεόντως ἐπικεκυρωμένον ἀποστέλλεται τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ἀποβιώσαντος διὰ τῆς Α.Θ.Παναγιότητος, ἀφίεται δὲ ὅμοιον καὶ τοῖς κληρονόμοις τῇ αἰτήσῃ αὐτῶν (ἄρθ. 20 καὶ 21).

Τοιαύτη εἶνε ἡ τύχη τῆς περιουσίας καὶ ἡ διαδικασία τῆς κληρονομίας τῶν ἐπισκόπων ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει καὶ τοιαύτη ἡ διαδικασία ἡ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τῆς διανομῆς αὐτῶν διὰ τῶν Κανονισμῶν, οἵτινες σημειωτέον ἀνεγνωρισμένοι τυγχάνουσι καὶ παρὰ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς¹.

¹ Πρὸς. καὶ Μεγάλου Βεζύρου Σαβφὲτ Διάταγμα (ἐν «Ἀνατολικῷ Ἀστέρι», ἐφημερίδι φιλολογικῇ, ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει φύλλ. 47, 25 Αὐγ. 1878), ἐν ᾧ προκειμένου περὶ διορισμοῦ τοποτηρητοῦ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα δι' ἱραδὲ αὐτοκρατορικοῦ ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωακείμ, ὁ ρηθεὶς Μέγας Βεζύρης προσκαλεῖ τὸν τοποτηρητὴν «εἰς τὸ θεωρεῖν καὶ διεξάγειν καλῶς καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς τὰς ὑποθέσεις τοῦ εἰς χεῖρας του ἐμπιστευομένου ρωμαϊκοῦ κράτους». Πρὸς. καὶ «Ἀνατολ. Ἀστέρ.» αὐτόθι σελ. 743. Τὸ βεζυρικὸν διάταγμα ἔχει ὡς ἐξῆς· «Περινούστατε τοποτηρητὰ τοῦ Ῥωμαίου πατριάρχου κ. Ἀγαθάγγελε. Ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἱραδὲ ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ διορισμοῦ τῆς ἡμετέρας εὐγενείας εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοποτηρητοῦ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μέχρι τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ διορισμοῦ εἰς τὴν ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωακείμ ἐφένδη χηρεῦσαν σπουδαίαν θέσιν τῆς πατριαρχείας, ἀτόμου διορισθησομένου κατὰ τοὺς κανονισμούς, ἀξιοῦμεν ὅπως ἡ φιλία της κατὰ τὴν περικουσμῶσαν αὐτὴν φρόνησιν καὶ περίνοιαν προβῇ εἰς τὸ θεωρεῖν καὶ διεξάγειν καλῶς καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς τὰς ὑποθέσεις τοῦ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐμπιστευομένου Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους, ὡς καὶ εἰς τὴν σπουδαίαν ὑπόθεσιν τῆς μετὰ πλήρους εὐθύτητος καὶ ἀμεροληψίας ἐκλογῆς νέου πατριάρχου. Τῇ 26 Σαμπάν 1295. (Τῇ 13 Αὐγούστου 1878).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

Κληρονομική διαδοχή τῶν μοναχῶν καὶ κατάστασις τῶν μοναστηρίων.

§ 113. Κληρονομική διαδοχή τῶν μοναχῶν.

§ 114. Μοναχικὸς βίος ἐν Τουρκίᾳ. Νεώτεροι κανονισμοί. Ἐποπτεία ἀρχιερέων ἐπὶ τῶν μοναστηρίων.

§ 115. Διαίρεσις τῶν μοναστηρίων εἰς τρεῖς τάξεις.

§ 116. Μοναστήρια ἐγκαταλελειμμένα καὶ κατηρημωμένα. Τύχη αὐτῶν.

§ 117. Μοναστήρια Ἀθῶν. Ὁργανισμὸς αὐτῶν.

§ 118. Ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς μοναστηρίων.

§ 119. Ἀπόπειρα ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐν ἰσχύϊ Κανονισμῶν. Ἐκθεσις ἐπιτροπῆς.

§ 120. Εἰδικὸς ὀργανισμὸς μοναστηρίων Κρήτης. Κληρονομικὸν δίκαιον μοναχῶν.

§ 113. Τῶν μοναχῶν ἡ νομικὴ κατάστασις δὲν ἡλλοιώθη ἐπίσης μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ βυζαντιακοῦ Κράτους· ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ διοίκησιν τῶν κατὰ τόπους Ἀρχιερέων ἐξηκολούθησαν νὰ διέπωνται τὰ μοναστήρια ὑπὸ τῶν κανόνων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου. Ὡς πρὸς τὸ κληρονομικὸν δίκαιον ἰδίως οὐδόλως μετεβλήθησαν οἱ ἀνέκαθεν ἰσχύοντες ὁρισμοί, ἀφ' οὗ μάλιστα διὰ τῶν βερατίων αἱ κληρονομικαὶ ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων ὑπεβλήθησαν τῇ ἀρμοδιότητι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν¹, κατὰ δὲ τὸ ἄρθ. ΙΖ' τοῦ Κανονισμοῦ

¹ Πρβ. Βεράτιον Διονυσίου Ε' (ἐν Κώδ. Καραβοκυροῦ σελ. 169) καὶ Ἐγκύκλιον τῆς 7 Σεφὲρ 1278 περὶ τῆς ἀπογραφῆς τῆς κληρονομίας τῶν χριστιανῶν (Δεστοῦρ τόμ. 1 σελ. 298 καὶ Καραβοκυροῦ αὐτόθι σελ. 147), Βεζυρικὴν Ἐγκύκλιον 4 Ρεδζέπ 1285 (8 Ὀκτωβρίου 1868) Ἐγκ. τῆς 23 Σεβάλ 1241 (20 Νοεμβρίου 1874) Ἐγκ. 28 Μαρτίου 1878 (Καραβοκυροῦ αὐτόθι σελ. 154 καὶ ἐπ.). Ἴδε καὶ Κανονισμὸν περὶ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἄρθ. Γ', ΙΑ', ΙΒ', ΙΓ'. Κατὰ τὸ ἄρθ. Γ' τοῦ Κανονισμοῦ περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου «ὁ Πατριάρχης εἶνε μέγας πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπιτετραμμένος τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ἐν τῷ ὑψηλῷ Βερατίῳ ὑποθέσεων, κατὰ συνέπειαν προνομίων, τὰ ὅποια ὁ μέγας μὲν πορθη-

περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «τὰ κατὰ τόπους σταυροπήγια μοναστήρια, ὡς καὶ τὰ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐνοριακά, καθὼς ἀνέκαθεν, συμφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσι, κυριαρχικῶς ἐξηρτῶντο τὰ μὲν παρὰ τῶν μητροπολιτῶν, τὰ δὲ παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπαραλλάκτως καὶ τοῦ λοιποῦ θέλουσιν ἐξαρτᾶσθαι καὶ διοικεῖσθαι κατὰ τὸν ἰδιαίτερον περὶ μοναστηρίων κανονισμόν». Καὶ σήμερον ἄρα ἐν Τουρκίᾳ τὰ μοναστήρια, διακρινόμενα εἰς ἰδιόρρυθμα κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς κοινοβιακά, ἀκολουθοῦσιν ὡς πρὸς τὰς κληρονομικὰς σχέσεις ταῖς κατὰ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον καὶ τοῖς κατὰ τόπους ἐθίμοις ἀρχαῖς¹. Οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1862 δημοσιευθέντες καὶ κυρωθέντες

τῆς Σουλτάν Μεχμέτ ἐχορήγησεν, ἄλλοι δὲ ἑνδοξοὶ μεγάλοι βασιλεῖς ἐκτιμήσαντες διετήρησαν».

¹ "Ορα ἀνωτέρω Τμῆμα Β'. Πρβ. καὶ Μ. Καραδοκυροῦ Κώδικα σελ. 142, 143, 144, 145." Ἰδ. καὶ Ν. Σερούλου «Ἐπιτομὴν τοῦ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐν ἰσχύϊ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ νόμου» σελ. 166 (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866). Πρβ. καὶ ἐπίσημον κοινοποίησιν τῆς Πύλης 1/13 1882. Φιρμάνιον τῆς 14 Ζιλκαδὲ 1253 εἶχεν ὁρίσῃ, ὅτι ἡ πατρικὴ καὶ μητρικὴ περιουσία τῶν ἀποθανόντων μοναχῶν τοῦ ὅρου Σινᾶ, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιαύτη, ἀνήκει τοῖς κληρονόμοις αὐτῶν (συγγενέσι). Τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀντιβαίνουσαν τῷ ἐκκλησιαστικῷ δικαίῳ, ἀνέτρεψεν ἡ μνησθεῖσα ἐπίσημος κοινοποίησις τῆς 1/13 Ἀπριλίου 1882. Τὸ φιρμάνιον καὶ ἡ κοινοποίησις ἔχουσι κατὰ τὸν Κώδικα Καραδοκυροῦ (σελ. 145 καὶ 146) ὡς ἑξῆς.

1. «Ἀπόσπασμα Φιρμανίου τῆς 14 Ζιλκαδὲ 1253. Διατάττω, ἵνα οἱ Ναίπαι, ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ παρόντος, ἐνεργῶσι κατὰ τὸ περιεχόμενόν του, ἵνα ἡ πατρικὴ καὶ μητρικὴ περιουσία τῶν ἀποθανόντων μοναχῶν τοῦ ὅρου Σινᾶ, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιαύτη, ἀνήκῃ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῶν συνωδᾷ τῷ ἱερῷ νόμῳ καὶ ἵνα οἱ κληρονόμοι οὗτοι μὴ ἀναμιγνύωνται ποσῶς εἰς τὰ χρήματα καὶ πράγματα, ἅτινα οἱ μοναχοὶ συνέλεξαν ὡς ἐλέη ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τοῦ μοναστηρίου καὶ μένουσι παρ' αὐτοῖς, ὅπως δαπανηθῶσιν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τούτων, ἅμα ἀποδειχθῇ κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον, ὅτι τὰ πράγματα ταῦτα προέρχονται ἐκεῖθεν, τοῦτο δὲ συνωδᾷ τῷ ἱερῷ νόμῳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ μου διαταγῇ, καθόσον τὰ πράγματα ταῦτα μὴ ἀνήκοντα τῷ ἀποθανόντι δὲν ἀποτελοῦσι κληρονομίαν διὰ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ».

2. Κοινοποίησις ἐπίσημος.— «Ἡ κληρονομία τῶν μοναχῶν Καισαρίου καὶ Παρθενίου ὑπαγομένων εἰς τὸ γραικικὸν μοναστήριον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς δίκην τινὰ ἐκ μέρους τῶν κληρονόμων των.

«Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπιληφθὲν τῆς ὑποθέσεως ταύτης παρέπεμψεν αὐτὴν εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

«Ἡ γενομένη ἔρευνα παρὰ τοῦ Συμβουλίου τούτου ὥρισεν, ὅτι ἡ περιουσία μοναχῶν μοναζόντων ἐν τινι μοναστηρίῳ ἀνήκει μετὰ τὸν θάνατόν των εἰς τὸ εἰς ὃ ὑπάγον-

Κανονισμοὶ διερρύθμισαν τὸ διοικητικὸν μόνον μέρος τῶν μοναστηρίων.

§ 114. Ἐν Τουρκίᾳ σήμερον, κατὰ τὸν Κανονισμόν περὶ Μοναστηρίων, ἅπαντα τὰ μοναστήρια πατριαρχικὰ ἢ ἐνοριακὰ¹ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πλησιεστέρου Ἀρχιερέως ἄνευ ἐξαιρέσεως, ὅστις ἐπαγρυπνεῖ « ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν συνασκουμένων πατέρων, ὡς πράττει καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἱερέων τῆς ἐπαρχίας του » (ἄρθ. Α')².

§ 115. Πάντα τὰ μοναστήρια διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις, τὰ μὲν τῆς πρώτης τάξεως, ἔχοντα ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι³ πατέρας, ὑποχρεοῦνται νὰ φυλάττωσιν ἀκριβῶς τὴν κοινοβιακὴν τάξιν, τὰ τῆς δευτέρας, ἔχοντα ὑπὲρ τοὺς δέκα πατέρας, φυλάττοντα ὡσαύτως τὴν κοινοβιακὴν τάξιν, καὶ τὰ τῆς τρίτης τάξεως, ἔχοντα ὑπὲρ τοὺς πέντε πατέρας, ἐπίσης καθυποβαλλομένους εἰς ζωὴν κοινοβιακὴν (ἄρθ. Γ').

Ὡς πρὸς τὰ μοναστήρια ἐκεῖνα, ἅτινα παραλυθέντα δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν τάξεων, ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς ἀναφέρεται ἀμέσως πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ φροντίζει περὶ τῆς διορθώσεως αὐτῶν ἢ μεταβολῆς (ἄρθ. Δ').

§ 114. Μοναστηρίων ἐγκαταλελειμμένων πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ κατηρημωμένων δὲν διορίζεται ἡγούμενος οὔτε ὑπὸ τῆς

ται μοναστήριον, ἡ δὲ ἐπὶ τούτῳ δήλωσις τοῦ Πατριαρχείου ἀνεγνωρίσθη βásiμος.

« Κατὰ συνέπειαν καὶ συνωδὰ τῇ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τὸ ἐν τῷ III τόμῳ τῶν ὀθωμανικῶν Κωδίκων (Δεστοῦρ σελὶς 568) διάταγμα καταργεῖται καὶ ἡ παροῦσα γνωστοποιεῖται εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχιακὰς ἀρχάς. 1/13 Ἀπριλίου 1882 ».

Πρβ. καὶ ἀδήλου Πατριάρχου γράμμα, ὅπερ ἐν τῷ Παραρτήματι δημοσιεύομεν ἐκ τῆς συλλογῆς Γεδεών λαβόντες (σελ. 180).

¹ Ὅρα ἄνωτέρω (Εἰσαγωγῆς § 11).

² Περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Πατριάρχου ἐπὶ τῶν μοναστηρίων γενικῶς κατὰ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον πρβ. Νεαράν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ XXXVII (coll. Zachariae IV).

³ Κατὰ τὴν Νεαράν Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου μοναστήρια ἦσαν τὰ ἔχοντα ἐπέκεινα τῶν 8 ἢ 10 μοναχῶν.

Μεγάλης Ἐκκλησίας οὔτε ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως¹. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ τῷ τίτλῳ τῆς ἡγουμενίας, διὰ ραδιουργιῶν ἐπιτυγχανομένῳ, νὰ σφετερίζωνται αἱ μοναστηριακαὶ πρόσοδοι, παύεται ὁ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τοιούτων μοναστηρίων διοριζόμενος ἡγούμενος. Τοιαῦτα μοναστήρια λαμβάνεται φροντίς, ἵνα ἐντὸς τριῶν ἐτῶν εὐρεθῶσιν ἀνωρθωμένα τῇ ἐπιστάσει· εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἄλλως λαμβάνονται μέτρα ἄλλα κοινωφελῆ οὔτως ὥστε αἱ διαρπαζόμεναι πρόσοδοι νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν καὶ συντήρησιν δημοσίων καταστημάτων, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πλησιεστέρων χριστιανῶν².

Ἡ διάταξις αὕτη περιορίζει τοιοῦτοτρόπως καὶ τὴν κατὰ τοὺς προγενεστέρους χρόνους συνήθειαν τῆς καταλήψεως τῶν ἐγκαταλελειμμένων μοναστηρίων ὑπὸ ἰδιωτῶν καθισταμένων κτιτόρων.

§ 117. Τὸ ἄρθ. Ζ' τοῦ Κανονισμοῦ πραγματεύεται εἰδικῶς περὶ τῶν ἐν Ἀθῶν μοναστηρίων. Καίτοι ὑπαγόμενα τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἀνέκαθεν ἐκέκτηντο ἴδιον ὀργανισμόν³ ὡς πρὸς τὰς πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν σχέσεις· διὰ τοῦτο ὡς πρὸς τὸ διοικητικὸν αὐτῶν σύστημα οὐδεμία μεταβολὴ γίνεται· καταβάλλουσι μόνον ἐτησίως 4000 καισαροβασιλικῶν φλωρίων.

§ 118. Ὁ περὶ μοναστηρίων κανονισμὸς ἐν ἄρθρῳ Η' φέρει

¹ Περὶ ἐρήμων καὶ ἐγκαταλελειμμένων μοναστηρίων ἴδ. Νικηφόρου Φωκᾶ Νεαράν XIX § α (coll. Zachariæ III) « τούτοις γνώμη βασιλικῇ καὶ δοκιμασίᾳ ἢ τῶν ἀρχόντων κτήσεις οὐ κωλυθήσεται ». Κατὰ τὴν Νεαράν ταύτην δὲν ἀπηγορεύετο, τούναντίον ἐπηγεῖτο « κελλία καὶ τὰς καλουμένας λαύρας ἐν ἐρήμοις οἰκοδομεῖν ». Ἡ Νεαρά αὕτη εἶχε καθιερώσῃ ἐπίσης σπουδαίαν διάταξιν ἀπαγορεύσασα τὴν εἰς μοναστήρια παραπομπὴν ἀκινήτου περιουσίας « ἀπὸ τοῦ νῦν μηδενὶ ἐξέστω μὴ ἀγρούς, μὴ τόπους μοναστηρίοις ἢ ἡγουμενείοις ἢ ξενώσιν ὅπως οὖν παραπέμπειν, ἀλλ' οὐδὲ μητροπόλεσιν ἢ ἐπισκοπαείοις· οὐδὲ γὰρ οὐδὲν ἐκείνοις λυσιτελεῖν ». Ἡ Νεαρά αὕτη κατηργήθη ὁμως δυστυχῶς διὰ τῆς Ν. XXVI Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου (coll. III Zachariæ).

² Αἱ διατάξεις αὗται ἐτροποποίησαν τοιοῦτοτρόπως τοὺς ὁρισμοὺς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

³ Ὁρα ἀνωτέρω § 76 σελ. 149.

ὅτι « διὰ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμόν, τὸ πολίτευμα τῶν πατέρων, τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν Ἡγουμένων, τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας καὶ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἐξέλεγχσιν τῶν λογαριασμῶν των, ἔσεται εἰς χρῆσιν ὁ εἰδικὸς περὶ τούτων κανονισμός ».

Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς περιουσίας καὶ τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τῶν μοναχῶν ἐν Ἀθῶ καὶ τὸν ὀργανισμόν τῶν μοναστηρίων σημειωτέα τάδε. Ἐν Ἀθῶ ὑπάρχουσι κοινοβιακὰ μοναστήρια καὶ ιδιόρρυθμα. Τὰ κοινοβιακὰ μοναστήρια ἢ κοινόβια ὑπὸ ἡγούμενον ἰσοβίως ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῆς Συνάξεως, διοικοῦνται ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀρχάς, ἃς ἐν § 75 ἐξεθήκαμεν¹, πάντες δὴλα δὴ οἱ μοναχοὶ μηδ' αὐτοῦ τοῦ ἡγουμένου ἐξαιρουμένου φοροῦσι τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, τῶν αὐτῶν φαγητῶν ποιοῦνται χρῆσιν, εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν συνέρχονται καὶ γενικῶς τὴν αὐτὴν δίαιταν καὶ διαγωγὴν μετέρχονται².

¹ Ὁ ἡγούμενος, ἵνα γίνηται καλὴ ἡ διοίκησις, ἔχει περὶ ἑαυτὸν τέσσαρας τῶν φρονιμωτέρων καὶ συνετωτέρων ἀδελφῶν ὡς συμβούλους, οἵτινες καλοῦνται Ἐπίτροποι. (Ἐφ. « Ἀθῶς » αὐτόθι).

² Ἰδ. ἐφημ. « Ἀθῶς », ἐξ ἧς μεταφέρομεν τὰς ἐν τῇ § ταύτῃ πληροφορίας. Παραθέτομεν δ' ἐνταῦθα καὶ τὰς ἐξῆς περὶ τῆς διαίτης τῶν κοινοβιακῶν μοναχῶν εἰδήσεις. « Ἡ ἡμερησία διαγωγὴ τῶν μοναχῶν ἐν τοῖς Κοινοβίοις τούτοις διαιρεῖται εἰς προσευφήν, θείαν λειτουργίαν, μελέτην καὶ ἐργοχειρίαν. Ἡ προσευχὴ ἀρχομένη τῇ α' ὥρᾳ μετὰ τὸ μεσονύκτιον λήγει τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ ἀποδείπνῳ, γινομένων ἐν τῷ μεταξύ, ὡς οἴκοθεν ἐννοεῖται, πολλῶν διαλειμμάτων πρὸς διαφόρους σκοπούς. Ἡ δὲ προσευχὴ γίνεται ὡς ἐξῆς. Ἐκαστος μοναχὸς ἐγειρόμενος τὴν πρώτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὀφείλει νὰ εὐχαριστήσῃ τῷ Θεῷ διὰ προσευχῆς νοερῶς καὶ προφορικῶς λέγων τὰς προσηκούσας εὐχὰς καὶ ἐκτελῶν 120 γονυκλισίας καὶ 1,000 μετανοίας ἥτοι κλίσεις τῆς κεφαλῆς. Ἡ προσευχὴ αὕτη ἰδίᾳ γιγνομένη περατοῦται τῇ δευτέρᾳ ὥρᾳ τοῦ μεσονυκτίου, ὅτε κρουομένου τοῦ σημάντρου συνάγονται πάντες οἱ μοναχοὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Μονῆς καὶ ἀρχεται ἡ κοινὴ προσευχὴ διαρκοῦσα 4 μὲν ὥρας ἐν ταῖς ἐργασίμοις ἡμέραις, ἐξ δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, ταῖς δεσποτικαῖς καὶ θεομητορικαῖς ἑορταῖς. Προηγείται δὲ τὸ Μεσονυχτικόν, ἐφέπεται ὁ Ὁρθρος καὶ μετὰ τοῦτον ἡ θεία λειτουργία.

Μὴ ἀρκούμενοι δὲ εἰς ἀπλᾶ ἄσματα κανόνων κλπ. διακόπτουσι τὴν προσευχὴν εἰς τρεῖς στάσεις, ἐν αἷς γίνονται τρεῖς ἀναγνώσεις ἐπ' ἐκκλησίαις, μία μὲν τοῦ βίου τοῦ ἀγίου τῆς ἡμέρας, ἑτέρα δὲ ἐπὶ τοῦ ἀναγνωσθέντος Ἀποστόλου καὶ τρίτη ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου. Γίνεται δὲ καὶ τετάρτη, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τραπέζης ὡς ρηθήσεται κατωτέρω.

Ἐν τῷ τέλει τῆς λειτουργίας οἱ πλεῖστοι τῶν πατέρων ἵνα μὴ εἴπωμεν πάντες, ἀφοῦ ζητήσωσι παρ' ἀλλήλων συγχώρησιν καὶ ἀκούσωσι παρὰ τοῦ Ἡγουμένου ἢ ἄλλου

Ὁ ιδιόρρυθμος τρόπος τοῦ ζῆν εἶνε ὁ μὴ κοινὸς εἰς πάντας καὶ ἐν πᾶσιν· ιδιόρρυθμα διὰ τοῦτο μοναστήρια ἐκλήθησαν

προεστῶτος τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, προσέρχονται μετὰ φόβου καὶ εὐλαθείας βαθύτατης εἰς τὸ Ἅγιον ποτήριον καὶ μεταλαμβάνουσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὑπὲρ ὧν ἀναγινώσκεται ἡ εὐχαριστία εἰς ἐπήκοον πάντων.

Μετὰ δὲ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ψάλλεται πρῶτον παράκλησις εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον (καθὼς καὶ εἰς τὸν ἑσπερινὸν τὰ Θεοτοκάρια καὶ μετὰ τὸ ἀπόδειπνον οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Παναγίας) ἔπειτα ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας, προπορευομένου τοῦ Ἡγουμένου, ὅστις φορῶν μανδύαν καὶ κρατῶν ράβδον (πατερίτζαν) συνοδεύεται ὑπὸ δύο μοναχῶν κρατούντων κηροπήγια (μανουάλια) με ἀνημμένας λαμπάδας, εἰσέρχονται εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἴστανται παρ' αὐτὴν κατὰ σειρὰν τοποθετουμένων ἐν τοῖς πρώτοις τῶν τὰ πρεσβεῖα ἔχόντων. Μετὰ τὴν εἴσοδον πάντων γίνεται προσευχὴ καὶ εἴτα αὐτοὶ μὲν κάθηνται καὶ τρώγουσιν ἐν ἄκρᾳ σιγῇ καὶ τάξει, εἷς δὲ ἐκ τῶν μοναχῶν διωρισμένος πρότερον ἀνέρχεται εἰς τι βῆμα ἀνεγχερμένον εἰς τὴν ἀντικειμένην τῇ τραπέζῃ πλευρὰν καὶ ἀναγινώσκει τὸ τεταγμένον ἀνάγνωσμα, ἀκροωμένων μετὰ προσοχῆς τῶν γευματιζόντων ἢ δειπνούντων μοναχῶν. Περιττὸν δὲ εἰπεῖν ὅτι σκοπὸς τούτου εἶνε ὅπως μὴ μόνον τρέφεται τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ πολλῷ τιμιώτερον ἐκείνου.

Ἀφοῦ δὲ λάβῃ πέρας ἡ τράπεζα, ἐγείρονται πάντες καὶ προσεύχονται αὖθις εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ τῆς τροφῆς μεταλήψει καὶ ἐξερχόμενοι, καθ' ὃν τρόπον εἰσῆλθον, εἰσέρχονται πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ἐκτενέστερον τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐχαριστίαν, εὐχόμενοι ἵνα ἀξιωθῶσι καὶ τῶν οὐρανίων ὥσπερ τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν.

Ἀπολυόμενοι δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐν μὲν τῇ λειτουργίᾳ ἀπέρχονται οἱ πατέρες εἰς τὰ κελλία ἀσχολούμενοι ἄλλοι μὲν εἰς ἀνάγνωσιν θείων συγγραμμάτων, οἱ δὲ εἰς ἐργοχειρίαν, οἱ δὲ εἰς κηπουρικὴν ἢ ἄλλην τῆς μονῆς ὑπηρεσίαν.

Ἡ δὲ αἴθουσα τῆς τραπέζης εἶνε κεκοσμημένη με εἰκονογραφίας ἁγίων ἢ βασάνους μαρτύρων ἃς ὑπέμειναν ὑπὲρ τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν πίστεως, ὅπως οἱ ἐσθιόντες μὴ μόνον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως διδάσκωνται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῶν ὠφελῶνται καὶ εἰς μίμησιν προτρέπωνται.

Τὰ δὲ παρατιθέμενα ἐπὶ τῆς τραπέζης φαγητὰ αἰέποτε εἶναι νηστήσιμα, μὴ ἐπιτρεπομένης κρεωφαγίας μηδὲ εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα· ἀλλ' ὅτε ἡμεῖς ἐπιτρέπεται νὰ κρεωφαγῶμεν, ἐκεῖνοι μεταχειρίζονται μόνον ὀψάρια. Ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ μεταχειρίζονται ξηροφαγίαν, ὡς καὶ ἐν ταῖς τέσσαρσι τοῦ ἔτους νηστείαις, καὶ ταύτην ἀπαξ τῆς ἡμέρας περὶ τὴν 9ην ἥτοι 3 μ. μ. Εἰ δὲ ποτε ποιήσωνται χρῆσιν φαγητοῦ μαγειρευμένου τοῦτο εἶναι ἀνέλαιον. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις τρώγουσι δις τῆς ἡμέρας μεταχειριζόμενοι τὴν μετριότητα φαγητοῦ καὶ ποτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ φιλοξενία εἶνε μία τῶν σπουδαιότερων ἐνδείξεων τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, διὰ τοῦτο προνοοῦνται θαυμασιώτατα καὶ περὶ τῶν ξένων. Διότι ἀποχωρίζοντες ἱκανὸν μέρος ἐκ τῆς τροφῆς τῶν ἀποθέτουσι τοῦτο εἰς τινὰ ἀποθήκην παρὰ τὴν πύλην τῆς Μονῆς καὶ ἐφιστᾷ τινὰ τῶν μοναχῶν λίαν περιποιητικὸν καὶ φιλόφρονα ὃν καλοῦσι *Πορτάρην*. Οὗτος ὅταν ἴδῃ ξένον διερχόμενον ὀφείλει νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν. Ἐὰν δὲ σπεύδῃ νὰ ὁδοιπορήσῃ, ἐφοδιάζει αὐτὸν με τροφὰς εἰς τὴν ὁδοιπο-

ἐκεῖνα, ἐν οἷς οἱ μοναχοὶ κατ' ἀρέσκειαν διάγουσιν ἐν τοῖς κελ-
λίοις αὐτῶν χρώμενοι οἱαδήποτε τροφῇ καὶ πόσει καὶ ἐνδυ-
μασίᾳ κατ' ἀρέσκειαν ἀναλόγως τῶν χρηματικῶν μέσων¹.

ρίαν ἐπαρκεῖς. Ἐντεῦθεν καὶ πολλοὶ τῶν ναυτιλλομένων καταπλέοντες μεταβαίνουν εἰς τὰς Μονάς, ὅπου εὐρίσκουσιν ἄμισθον τροφοδοσίαν. Οἱ δὲ παρατυγχάνοντες ξένοι εἰσέρχονται ἀκωλύτως εἰς τὴν τράπεζαν καὶ μετέχουσιν αὐτῆς ἄνευ διακρίσεως». (Πρβ. καὶ Μανουήλ Γεδεών «ὁ Ἄθως» σελ. 37).

¹ Ἰδ. ἀνωτέρω § 75 καὶ Μανουήλ Γεδεών «ὁ Ἄθως» σελ. 41 καὶ ἐπ. καὶ ἐφημ. «Ἄθως» φύλλ. 6, ἐξ ἧς μεταφέρομεν περὶ τῆς διαίτης τῶν μοναχῶν τῶν ἰδιορρύθμων μοναστηρίων τὰ ἐξῆς. «Ἐκαστον μοναστήριον ἰδιορρυθμον ἐν Ἄθῳ διοικεῖται ὑπὸ Ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ δύο ἐπιτρόπων, ἐνὸς ταμίου καὶ ἐνὸς γραμματέως. Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Μονῇ μοναχῶν ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων καὶ δοκιμωτέρων κατὰ τὴν ἀρετὴν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν παιδείαν. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη διευθύνει ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὰ τῆς μονῆς, λύουσα τὰς ἀναφυομένας διαφορὰς μεταξὺ τῶν οἰκείων μοναχῶν, κρίνουσα καὶ καταδικάζουσα ἢ ἀθωοῦσα τοὺς κατηγορουμένους ἐπὶ πταίσμασι κλπ. καὶ ἀναφέρουσα τὰ μεγαλείτερα εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, περὶ ἧς κατωτέρω γενήσεται λόγος.

Οἱ δὲ ἐν τῇ μονῇ μοναχοὶ λαμβάνουσιν ἐξ αὐτῆς πάντα τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν χρειώδη κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν. Ὅθεν οἱ ὑπερέχοντες αὐτῶν λαμβάνουσι μερίδα κατὰ τι μεγαλειτέραν τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ δαπάνη αὕτη γίνεται ἐκ τῶν εἰσοδημάτων, ἅτινα αἱ μοναὶ ἔχουσιν ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῶν κτημάτων τῶν κειμένων ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ Ἀγιωνύμου Ὄρους ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Εἰσπράττονται δὲ τὰ εἰσοδήματα διὰ τῆς ἐνοικιάσεως γιγνομένης οὕτω. Ἐκλέγεται εἰς τῶν νοημονεστέρων καὶ ἱκανωτέρων μοναχῶν καὶ εἰς τοῦτον ἀνατίθεται ἡ καλλιέργεια καὶ ἐπιτήρησις κτηματός τινος ἐπὶ πενταετίαν ἢ ἑξαετίαν, ὑποχρεούμενον νὰ δίδῃ κατ' ἔτος εἰς τὴν μονὴν ὠρισμένον τι ἐνοίκιον. Τελευτώσης τῆς ἐνοικιάσεως ἐνοικιάζεται εἰς ἄλλον, ἢ ἐὰν ἐδείχθῃ ὁ πρότερος πιστὸς καὶ ἱκανὸς ἀνανεοῦται εἰς αὐτὸν ἡ ἐνοικίασις.

Οἱ ἐνοικιασταὶ οὗτοι μεταχειριζόμενοι οἰκονομίαν ἔλλογον κατορθοῦσιν οὐ μόνον τὰ ἐνοίκια τακτικῶς νὰ πληρώνωσιν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγα χρήματα νὰ ἀποκτῶσιν. Ὅθεν καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν μονὴν γίνονται Ἀρχιμανδρίται καὶ ἢ μένουσι διαρκῶς ἐν τῇ μονῇ, ἢ πέμπονται αὖθις εἰς ἐπιστάσιαν ἄλλων ἀπωτέρων κτημάτων κειμένων ἐν Ῥωσσίᾳ ἢ Ἀσίᾳ ἐπὶ ὠρισμένῳ αὖθις ἐνοικίῳ. Ἐκεῖ δὲ ἀποκτῶντες πλείονα χρήματα ἐπανερχονται πλουσιώτεροι καὶ ἐξ αὐτῶν γίνονται κατ' ἀρχαιότητα οἱ προεστώτες τῆς μονῆς. Καὶ οὕτω μὲν καρποῦνται αἱ μοναὶ τὰ ἀπομεμεμακρυσμένα καὶ μεγάλα κτήματα.

Τὰ δὲ μικροτέρας ἐκτάσεως ὄντα κτήματα καὶ πλησιέστερα κείμενα ἢ ἥττον προσοδοφόρα ἐνοικιάζονται εἰς τοὺς ἔχοντας ὀλιγωτέραν ἱκανότητα καὶ παιδείαν μοναχοὺς καὶ ἐπὶ ὠρισμένῳ βεβαίως ἐνοικίῳ καὶ ταῖς αὐταῖς ὠφελείαις.

Οὕτω δὲ καλλιεργούμενων ἀπάντων τῶν κτημάτων ἀποφέρονται τοσαῦτα εἰσοδήματα, ὥστε οὐ μόνον οἱ καλλιεργηταὶ καὶ ἐνοικιασταὶ δαψιλῶς ἀμείβονται, ἀλλὰ καὶ αἱ μοναὶ πλοῦτον οὐ μικρὸν πορίζονται, ἂν καὶ ἡ στέρησις τῶν ἐπὶ Ῥωμουνίας κτημάτων ἐπήνεγκον σπουδαίαν ἐλάττωσιν αὐτῶν.

Ὁ ἐν ᾿Αθῶν κελλιωτικὸς βίος παρέχει ἰδίους τινὰς τύπους ὡς πρὸς τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τῶν κελλιωτῶν. « Ἐκάστη βασιλικὴ μονὴ ἐν ᾿Αγίῳ Ὄρει κατέχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κτηματικὴν περιφέρειαν εὐρείαν, ὀρίζομένην διὰ φυσικῶν τινῶν ὀρίων ἢτοι ποταμῶν ἢ βουνῶν. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν πολλοὶ τῶν μοναχῶν ἐπιθυμοῦντες νὰ μονάζωσι μακρὰν τῶν Μονῶν, εἴτε διὰ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν, εἴτε διότι θέλουσιν ἐν μείζονι ἡσυχίᾳ καὶ ἡρεμίᾳ νὰ διάγωσιν, ἀγοράζουσιν ἰδίᾳ δαπάνη παρὰ τῆς Μονῆς, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ κτηματικὴ περιφέρεια, περιοχὴν τινα, ἔχουσιν ἕκτασιν ἀνάλογον τῇ χρηματικῇ δαπάνῃ, καὶ ἐντὸς αὐτῆς οἰκοδομοῦσιν οἰκίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλας καὶ εὐρυχώρους διηρημένas εἰς δωμάτια ἑκατέρωθεν τῶν ἀρκτικῶν καὶ μεσημβρινῶν πλευρῶν κείμενα. Τούτων ἄλλα μὲν χρησιμεύουσι διὰ τὴν ἐνοίκησιν τῶν οἰκείων μοναχῶν, ἄλλα δὲ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων ἐν δὲ ἐκ τούτων καλοῦσιν ἀρχονταλίκι. Παρὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ἀκριβῶς ἔχουσιν ἐκκλησιῖδιον λαμπρότατα κεκοσμημένον ὑπὸ τὸ ὄνομα οἰουδήποτε Ἀγίου τιμώμενον, καὶ ἐν τούτῳ ἐκκλησιάζονται οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες ἢ παρευρισκόμενοι ξένοι, χωρὶς

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ διαίτης τῶν μοναχῶν ἐν τοῖς ἰδιορρύθμοις, καὶ περὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν μονῶν. Περὶ δὲ τῆς θείας λατρείας, λέγομεν ὅτι αἱ ἀκολουθίαι, αἱ προσευχαὶ αἱ ἰδιαίτεραι καὶ αἱ κοιναί, αἱ λειτουργίαι κλπ. γίνονται ἀπαραλλάκτως σχεδὸν ὅπως καὶ ἐν τοῖς κοινοβίοις.

Προκειμένου δὲ περὶ μεγάλου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἢ διοικητικοῦ ζητήματος ἀφορῶντος ἢ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ Ἀγιωνύμῳ Ὄρει ἀδελφότητα ἢ μέρος αὐτῆς, συγκροτεῖται συμβούλιον ἐξ ἀπάντων τῶν προσεστώτων ἀπασῶν τῶν μονῶν, προτιμωμένων τῶν κατ' ἀρχαιότητα ἡγουμένων, ὅπερ συζητοῦν ἀποφαίνεται ἢ ἀποφασίζει περὶ αὐτοῦ.

Ὁ δὲ βίος τῶν πλείστων μοναχῶν καὶ ἐν τοῖς ἰδιορρύθμοις εἶναι ἀξιάγαστος. Διότι καθαρεύει ἀπὸ παντὸς ἐπιμέμπτου ἐλαττώματος καὶ ἀπὸ παντὸς ἔργου ἀνοικείου εἰς τὴν ἀγγελικὴν αὐτῶν ἐπαγγελίαν καὶ ἔχοντες πλήρη ἐλευθερίαν περὶ τὸ ἐνεργεῖν καὶ πράττειν ἐπιτελοῦσι τὰς ἀρετὰς οἴκοθεν ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τυπικῆς ἀνάγκης. Ἀμιλλώμενοι δὲ πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν ἀρετῶν προσπαθοῦσι νὰ μιμηθῶσιν ἢ καὶ νὰ ὑπερβῶσι τοὺς εἰς μείζονα βαθμὸν ἀνελθόντας ἀδελφοὺς δι' ἐγκρατείας, προσευχῆς καὶ πόνων ἀτρύτων ὑπομονῆς, γιγνόμενοι παράδειγμα μὲν τῶν ὀπισθεν αὐτῶν λειπομένων, μίμημα δὲ λαμπρὸν τῶν ἀρετῇ προπορευομένων». (Πρὸς καὶ Μ. Γεδεῶν «ὁ ᾿Αθῶς» σελ. 45).

νὰ λαμβάνωσιν ἀνάγκην νὰ ἐξέρχωνται ἐπὶ τούτῳ ἔξω ἢ νὰ πορεύωνται ἀλλαχοῦ. Τὰς οἰκίας ταύτας καλοῦσι *Κελλία*, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς μονάζοντας *Κελλιῶτας*.

Ἐκάστου κελλίου ὁ πρῶτος ἀγοραστής καὶ κτήτωρ θεωρεῖται ὡς κύριος αὐτοῦ τε καὶ τῆς παραχωρουμένης κτηματικῆς ἐκτάσεως, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δύναται καὶ νὰ πωλῇ αὐτὸ ἄλλῳ ἐπίσης μοναχῷ, ὁπότεν δὲν εὐαρεστῇται νὰ μένῃ ἐν αὐτῷ ἐπὶ πλείοτερον χρόνον, ἢ βούλεται νὰ ἀπέλθῃ εἰς ἄλλην μονήν. Καλεῖται δὲ ὁ ἀγοραστής καὶ κτίτωρ *Γέροντας*, ὅστις ἂν θέλῃ συμπαραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλους μοναχοὺς ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων τοῦ κελλίου, οὓς ὀνομάζει *διαδοχικοὺς κληρονόμους*. Διότι μετὰ θάνατον τοῦ Γέροντος ἡ κυριότης καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ κελλίου καὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας μεταβαίνει εἰς τὸν πρῶτον ἐξ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ οὗτος τύχῃ νὰ ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ Γέροντος, καταλαμβάνει τὴν θέσιν αὐτοῦ ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὅστις δὴποτε ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀναδειχθῇ κληρονόμος καὶ κύριος τῆς κελλιωτικῆς περιουσίας, ὀφείλει νὰ συμπληρώσῃ τὸ προσωπικὸν δι' ἄλλων μοναχῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Γέροντας καλεῖ ὑποτακτικούς του.

Οἱ ὑποτακτικοὶ οὗτοι, ἵνα ἔχωσι δικαίωμα κληρονομίας, ὀφείλουσι νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀγορᾶς, τὴν ὁποίαν συντάσσει καὶ σφραγίζει ἡ οἰκία Μονή, ἥτις ὁμολογία φέρει κῦρος ἐπισήμου συμβολαίου, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν δίδοται εἰς χεῖρας τοῦ Γέροντος. Ἐὰν δὲ παραλίπωσι τὴν ἐγγραφὴν ταύτην, τότε στεροῦνται τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος, καὶ μεταβαίνει ἡ κυριότης τοῦ κελλίου εἰς τὴν οἰκίαν Μονήν, ἥτις Μονὴ διὰ τὴν εὐεργεσίαν τῆς κληρονομίας, ὀφείλει νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὰ δίπτυχα αὐτῆς τὸν δωρητὴν μοναχόν, ὅπως μνημονεύηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ¹.

¹ Ὁ Γέροντας οὗτος μετὰ τῶν ὑποτακτικῶν του καλλιεργεῖ τὴν εἰς τὸ Κελλίον του ἀνήκουσαν περιοχὴν. Οἱ Κελλιῶται διάγουσιν ἄλλοι μὲν κατὰ τὸν κοινοδιακόν, ἄλλοι

Οἱ ἐν τοῖς κελλίοις ἀσκούμενοι μοναχοὶ δύνανται νὰ πωλῶσι τὸ κελλίον ἐτέρῳ ἀσκητῇ, ἀλλὰ τοιαύτη μεταβίβασις δὲν δύναται νὰ γίνηται ἄνευ ἀδείας τῆς μονῆς, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνει ποσὸν τι ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν παρά τε τοῦ πωλητοῦ καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ¹.

Μοναχὸς κάτοχος κελλίου ἐπιστρέφων τῇ κυριάρχῳ μονῇ καὶ παραχωρῶν αὐτῇ τὸ κελλίον δὲν δύναται νὰ λάβῃ ποσὸν μεῖζον τῆς ἐν τῷ ὁμολόγῳ ὀρισθείσης ἀξίας. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐφαρμόζεται καὶ ἐν ἡ περιπτώσει διὰ διαγωγὴν ἀνάρμοστον καὶ σκανδαλώδη ἠθέλεν ἀποδιωχθῇ τοῦ κελλίου ἢ ἂν ἠθέλε παραβῇ ὅρον τινὰ ἐκ τῶν ἐν τῷ ὁμολόγῳ ὀριζομένων. Καὶ ἂν εἰς ἐπισκευὰς καὶ ἄλλας ἐπωφελεῖς δαπάνας κατέβαλε ποσὸν κατὰ πολὺ ἀνώτερον τῆς ἐν τῷ ὁμολόγῳ ἀξίας, δὲν δικαιούται οὐχ ἥττον νὰ ἀναλάβῃ αὐτό².

Τὰς διαφοράς, αἵτινες ἠθέλον προκύψῃ, ἡ μονὴ δικάζει πρωτοδίκως, ἢ δ' ἐν Καρεαῖς Σύναξις³ κατ' ἔφεσιν. Τὸ πολίτευμα

δὲ κατὰ τὸν ἰδιόρρυθμον βίον. Τὰς προσευχὰς τελοῦσιν ὡς ἐν τοῖς κοινοβίοις. Ἐν ταῖς μνημαῖς δὲ τῶν Ἀγίων ἐκάστου Κελλίου συναθροίζονται πολλοὶ μοναχοὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Κελλίων καὶ τῶν βασιλικῶν Μονῶν, καὶ πολλοὶ τῶν λαϊκῶν, καὶ ἐπιτελοῦσιν ἀγρυπνίαν καὶ κοινὴν λειτουργίαν. Μετὰ ταῦτα παρατίθεται κοινὴ τράπεζα. Αἱ δαπάναι γίνονται ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ Κελλίου. Ἐκτὸς τῶν ἐξόδων ἐλεημοσύνης καὶ φιλοξενίας, καταβάλλουσι τὰ Κελλία εἰς τὰς Μονὰς δύο τουρκικὰς λίρας δι' ἕκαστον πρόσωπον, τὴν μὲν διὰ κεφαλικὸν φόρον (χαράτσι) διαδιβαζομένην εἰς τὴν ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν, τὴν δὲ ὡς δέκατον τῶν εἰσοδημάτων τῶν Κελλίων. (Ἐφημ. «Ἀθως» φύλλ. 9). Περὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν κελλιωτῶν ἴδ. ἐφ. «Ἀθως» φύλλον 10.

¹ Πρὸς Μ. Γεδεὼν αὐτόθι σελ. 55. 56.

² Μ. Γεδεὼν αὐτόθι.

³ Ἡ Σύναξις ἐδρεύει ἐν Καρεαῖς, πρωτευούσῃ τοῦ Ἀγίου Ὄρους· ἀποτελεῖται ἐξ 20 ἀντιπροσώπων τῶν ἰσαρίθμων μονῶν. Ἐχει δύο γραμματεῖς καὶ κλητῆρας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς. Τέσσαρες ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐκ περιτροπῆς ἔχοντες τὴν ἀρχὴν εἰσὶν οἱ ἐπιστάται καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς κοινότητος ἡ Συνάξεως. Ἡ σφραγὶς τῆς κοινότητος διηρημένη εἰς τέσσαρα τμήματα κρατεῖται ὑπὸ τῶν τεσσάρων ἐπιστατῶν. Ἐνῷ δὲ δικάζει ἡ Σύναξις κατ' ἔφεσιν τὰς ἀποφάσεις τῶν μονῶν ὡς πρὸς τὰς διαφοράς τῶν ὑπ' αὐτὰς κελλίων, δικάζει πρωτοδίκως πᾶσαν ὑπόθεσιν μεταξὺ μονῶν καὶ σκητῶν, ὅτε κατ' ἔφεσιν δικάζει ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία. (Μ. Γεδεὼν αὐτόθι σελ. 58. 69).

τοῦτο, κατὰ τὸν Μ. Γεδεών, συνεπεία ταραχῶν, ἃς ἐκίνει τῷ 1842 ἐν τῇ λαυριωτικῇ σκήτη τῆς Ἀγ. Ἀννης ὁ Νικόδημος Βούλγαρις, ἐμπεδωθὲν ἐπεκυρώθη τῷ 1844 ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ' τοῦ ἀπὸ Δέρκων.

Περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν ἐκτὸς τῆς μονῆς ἀποθησκόντων μοναχῶν¹, προέβλεψε φερμάνιον τοῦ ἔτους 1255 κατὰ μῆνα Δζεμαζιούλ Ἀχῆρ ἐπιβεβαιοῦν ἕτερον φερμάνιον τοῦ ἔτους 1255 μηνὸς Σεφέρ².

§ 119. Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐγένετο ἐνωρὶς σκέψεις περὶ ἀναθεωρήσεως καὶ μεταρρυθμίσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ἐν ἰσχύϊ Κανονισμῶν καὶ διωρίσθη ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπεία, ἥτις μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ τεσσάρων μηνῶν χρόνον, ἀρξαμένη τοῦ ἔργου τῇ 3 Μαΐου 1866, ὑπέβαλε τὸ προῖόν τῶν ἐργασιῶν τῆς κατὰ τὸν Σεπτέμβριον 1869³, σχέδιον δῆλα δὴ προτεινομένων μεταρρυθμίσεων, ἐφ' ὧν τῶν Κανονισμῶν, συνοδευόμενον καὶ δι' αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀπευθυνομέ-

¹ Κατὰ γράμμα πατριαρχικὸν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, (ἔτει 1797), πᾶς ἁγιορείτης μοναχὸς ἢ ἱερωμένος ἀναχωρῶν ὀφείλει νὰ λάβῃ γράμμα συστατικὸν τῆς Κοινοτήτος. (Ἰδ. ἐν Κανονικαῖς Διατάξεσιν ὑπὸ Γεδεών σελ. 304 - 305).

² Τὸ φερμάνιον ἔχει ὡς ἐξῆς κατὰ τὸν Κώδικα τοῦ Μ. Καραδοκυροῦ (σελ. 141). «Ἐὰν μοναχὸς τις οἰοσδῇποτε τοῦ Ὄρους Ἀθω ταξειδεύων κατὰ τὰ ἔθιμα αὐτῶν ἐν Ἀνατολῇ καὶ Εὐρώπῃ (Ρούμελη) πρὸς συλλογὴν ἐλεῶν ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ ἀποθάνῃ κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο, μηδεὶς τῶν Καδῆδων καὶ Ἀρχόντων καὶ μεγιστάνων, μηδ' ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων τοῦ τολμάτω νὰ ἐπιβάλῃ χεῖρα ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ χρημάτων του, καθόσον ταῦτα ἀνήκουσι ταῖς Μοναῖς καὶ ἀφιερῶθησαν ὑπὸ τῶν ὁμοθρήσκων τῶν πρὸς περίθαλψιν καὶ βοήθειαν τῶν Μοναστηρίων. Οὕτω ποιεῖτε κατὰ τὴν διαταγὴν μου καὶ οὐχὶ ἄλλως ὑπακούοντες εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν μου διαταγὴν καὶ εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μου σημεῖον».

³ Περὶ πάντων τούτων ὄρα «*Ἐκθεσιν τῆς ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν Κανονισμῶν ἐπιτροπῆς*» (ἐν τοῖς Πατριαρχείοις 17 Σεπτεμβρίου 1869). Τὴν ἐπιτροπείαν ταύτην ἀπετέλουν ὁ Κυζίκου Νικόδημος, ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος, ὁ Δέρκων Νεόφυτος, ὁ Γεώργιος Κ. Παντήρης, Ι. Α. Φιλαλήθης καὶ Χ. Γ. Κωνσταντινίδης.

Πολλαὶ παρατηρήσεις τοῦ Δωροθέου Σχολαρίου κατὰ τῶν Κανονισμῶν, καὶ ἰδίως ὡς πρὸς τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τῶν ἀρχιερέων, μοὶ ἐφάνησαν ὀρθαὶ («*Ἔργα καὶ Ἡμέραι*» σελ. 28 καὶ ἐπ.).

νης. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ¹, ἔμεινεν ὅμως ἀπλοῦν νομοσχέδιον. Ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τῶν μοναχῶν ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ εἰδικὸν ἀναγράφεται ἄρθρον ², καθ' ὃ « ἡ περιουσία τῶν ἱερωμένων καὶ μοναχῶν, τῶν ἐχόντων μετάνοιαν εἰς τι μοναστήριον, ἀνήκει μετὰ θάνατον αὐτῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Μοναστήριον ἐκεῖνο συμφῶνως τοῖς θρησκευτικοῖς Κανόσιν· ἡ δὲ περιουσία τῶν ἱερωμένων, οἵτινες μετάνοιαν μὲν οὐκ ἔχουσιν εἰς μοναστήριον, ἀνήκουσι δὲ ταῖς Ἐπισκοπαῖς, παραλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως, καὶ τὸ μὲν ἐν τρίτον ἐξ αὐτῆς δίδοται τῇ Μητροπόλει ἢ Ἐπισκοπῇ, εἰς ἣν ὑπάγονται οἱ τοιοῦτοι ἱερωμένοι, τὰ δὲ δύο τρίτα δίδονται τοῖς ἐκ συγγενείας κληρονόμοις αὐτῶν, ἐὰν μὴ φθάντες ἄλλως διέθεντο περὶ τῶν τρίτων τούτων· ἀκλήρων δὲ ὅλως θανόντων αὐτῶν, πᾶσα ἡ περιουσία ἀνήκει εἰς κληρονομίαν τῆς Μητροπόλεως ἢ Ἐπισκοπῆς ³ ».

Εἰδικὸς ὁργανισμὸς ὑπάρχει περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ Μοναστηρίων, δι' οὗ ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ κανονίζονται τὰ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν μοναχῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

Περὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀποβιούντων ἡγουμένων ἢ μοναχῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Μονῆς.

Ἄρθρ. 1. Ὁ κανὼν τῆς ΑΒ' Συνόδου αἶρει πᾶσαν ἀμβολίαν περὶ τοῦ ὅτι ἡ Μονὴ τῆς μετανοίας ἐκάστου μοναχοῦ κτᾶται τὴν κυριότητα τῶν μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν του ὑπαρ-

¹ Ἐτεῖ 1873 ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ τυπογραφείου.

² Ἄρθ. 117.

³ Ἐκ τοῦ ἁρθρου τούτου δῆλον γίνεται, ὅτι σπουδαιότατον μέτρον ἀπεπειράθη νὰ λάβῃ ἡ Ἐπιτροπεία ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν ἱερωμένων ἐκείνων, οἵτινες μετάνοιαν μὴ ἔχοντες εἰς Μοναστήριον περιέβληνται ὅμως μοναχικὸν σχῆμα διατρέβουσι καὶ περιφέρονται ἐν πόλεσιν ἐκλαμβάνόμενοι ὡς ἑγγαμοὶ ἱερεῖς καὶ κληρονόμοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν των ὡς λαϊκοί, ἐν ᾧ εἰσὶ προσηλωμένοι εἰς τὴν Μητρόπολιν ἢ τὴν Ἐπισκοπὴν, ὑφ' ἧς ἱερώθησαν. (πρὸλ. αἰτιολογ. Ἐκθεσιν σελ. 8-9). Περὶ τοῦ εἶδους τῶν καλογήρων τούτων ἔδει ὄντως νὰ ληφθῇ φροντίς· [(Πρὸ. καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιθεώρησιν τόμ. Ι σελ. 112 «οἱ ἄεργοι Καλόγηροι»)].

χόντων κτημάτων, καὶ καθίσταται νόμιμος κληρονόμος τῆς περιουσίας του μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ, ἐξαιρουμένων τῶν κατωτέρω ἐκτεθησομένων περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Μοναχοῦ εἰς τὸ διαθέτειν τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ περὶ τοῦ δικαιώματος αὐτῶν εἰς τὸ κληρονομεῖν τὸν οἰκεῖον γονέα τὸν μετὰ τὴν κουράν ἀποβιώσαντα.

Ἄρθρ. 2. Παντὸς Μοναχοῦ, εἴτε ἐντὸς, εἴτε ἐκτὸς τοῦ Μοναστηρίου ἀποθνήσκοντος, τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν κληρονομεῖ τὸ Μοναστήριον, ὡς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἀποκτηθεῖσαν, καὶ οὐδεὶς τῶν συγγενῶν ἔχει τὸ δικαίωμα εἰς αὐτὴν κατ' οὐδένα λόγον. Ὅθεν οὐδεὶς τῶν Μοναχῶν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ διαθέτῃ τὴν περιουσίαν του, εἴτε κινητὴν εἴτε ἀκίνητον, ὡς βούλεται, εἴτε νὰ ἀφίνη αὐτὴν ἢ μέρος αὐτῆς εἰς συγγενεῖς ἢ σχετικούς, ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸ μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἀπέκτησεν αὐτήν.

Ἄρθρ. 3. Λογιζομένης καὶ οὔσης κατὰ ταῦτα τῆς περιουσίας τοῦ Ἡγουμένου ἢ τῶν Μοναχῶν ἰδιοκτησίας τοῦ Μοναστηρίου, ὀφείλουσι καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἀποξενώνωσι ταύτην, εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως· ὅστις δὲ τούτων ἤθελε καταληφθῇ ἀποξενῶν τὴν περιουσίαν του, ἢ κάλλιον εἰπεῖν τὴν περιουσίαν τοῦ Μοναστηρίου, θέλει παιδεύεσθαι κατὰ τὰ νενομισμένα ὡς ἱερόσυλος.

Ἄρθρ. 4. Παντὸς Ἡγουμένου ἢ Μοναχοῦ ἐντὸς τοῦ Μοναστηρίου ἀποθνήσκοντος, ἡ περιουσία εἰς ὃ, τι δῆποτε καὶ ἂν συνίσταται, καταγράφεται ἀμέσως παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἀρχιερέως καὶ τῆς Κεντρικῆς Δημογεροντίας τοῦ Τμήματος, εἰδοποιουμένων ἐγκαίρως ὑπὸ τοῦ Μοναστηριακοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ περισυνάγῃ τὰ τῷ ἀποβιώσαντι Μοναχῷ ἀνήκοντα καὶ σφραγίσῃ ἀμέσως εἰς ἀσφαλὲς μέρος· ἡ δὲ οὕτω καταγεγραμμένη περιουσία παραδίδεται, ἐὰν μὲν ᾔῃ Μοναχοῦ, ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ Ἡγουμένου, ἐὰν δὲ ᾔῃ Ἡγουμένου, ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ διαδόχου του.

Ἄρθρ. 5. Ἱερομόναχος παῖδας ἔχων δὲν συμφέρει νὰ διορίζηται Ἑγούμενος· ἐὰν ὁμῶς διορισθῇ ἐξ ἀνάγκης ἐν τινι Μονῇ, διαθέτει τὴν περιουσίαν του ὅπως θέλῃ καὶ βούλεται ὑπὲρ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν σχετικῶν του, φυλάττων ἀπαραβάτως τὸ τρίτον μέρος αὐτῆς πάντοτε διὰ τὴν εἰς ἣν διορίζεται Μονήν. Ἐὰν δὲ μετὰ τὸν διορισμὸν του καταγράψῃ τὴν περιουσίαν του εἰς τὰ βιβλία τῆς Μονῆς, λογίζεται αὕτη διὰ παντὸς ἀναπόσπαστος τῆς Μονῆς κτῆσις, καὶ οὐδεὶς περὶ ταύτης διαφιλονεικεῖν δύναται.

Ἄρθρ. 6. Εἴτε Ἑγούμενος εἴτε Μοναχὸς εἰσερχόμενος ἅπαξ εἰς Μοναστήριον, ὀφείλει νὰ καταγράψῃ προηγουμένως ἅπασαν τὴν ἣν συνεισφέρει τῇ Μονῇ περιουσίαν του ἐλευθέραν χρεῶν καὶ ὑποθήκης· ἢ ἐὰν ἔχῃ τοιαῦτα, νὰ φανερόνῃ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ χρέους καὶ τὴν ὑποθήκην· ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς Κεντρικῆς Δημογεροντίας τοῦ Τμήματος, σταθμίζοντες τὰ βάρη ταῦτα καὶ τὰ χρέη, ὧν τὴν πληρωμὴν ὁ βουλόμενος νὰ μονάσῃ θέλει νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Μονήν πρὸς τὴν εἰσφερομένην θετικὴν περιουσίαν, ἀποφαίνονται περὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ τῆς ἀποποιήσεως αὐτῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ διενέξεων ἐν τῷ μέλλοντι, προσκαλοῦσι διὰ προκηρύξεων τοὺς ἔχοντας οἵασδήποτε ἀπαιτήσεις εἰς τὰς προσφερομένας περιουσίας, καὶ οὕτω συμφερούσας εὐρίσκοντες, παραδέχονται καὶ ἐγγράφουσιν εἰς τὰ κτηματολόγια τῆς Μονῆς ὡς ἀναφαίρετον αὐτῆς ιδιοκτησίαν.

Ἄρθρ. 7. Ἐὰν ὁ Μοναχὸς ᾗναι ἄπαις, τὰ πράγματα αὐτοῦ, ὡς προείπομεν, ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐν ᾧ εἰσῆλθε Μοναστήριον. Ἐὰν ὁμῶς ἔχῃ τέκνα, καὶ πρὸ τῆς εἰς Μονὴν εἰσελεύσεώς του δὲν διέταξέ τι περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων, ὡς ἔδει κατὰ κανόνας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ διαθέσῃ μὲν δύναται, ἀλλὰ κατ' ἰσομοιρίαν κρατῶν πάντοτε διὰ τὴν Μονήν, ἐν ᾗ νὰ ἐγκαταβιώσῃ ἀποφασίζει, ἐν μερίδιον.

Ἄρθρ. 8. Ἐὰν Μοναχὸς μετὰ τὴν κανονικὴν ἀπόκαρσιν του ἀποκτήσῃ περιουσίαν ἐκ κληρονομίας, ἢ ἐκ δωρεᾶς γονέων,

ἀδελφῶν, θείων ἢ ἄλλων, ἔχει μὲν οὗτος ἀδίαστον καὶ κυρίαν τὴν γνώμην ὅπως βούλεται νὰ διαθέτῃ τὰ οὕτως εἰς αὐτὸν περιελθόντα, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν ἀφιέρωσέ τι εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Μετανοίας του, ὅτε προείλετο νὰ μονάσῃ. Ἐὰν ὅμως μηδὲν κατ' ἀρχὰς τῷ Μοναστηρίῳ προσέφερε, τότε τὰ δύο τριτημόρια δύναται νὰ διαθέσῃ, τὸ δὲ ἄλλο τριτημόριον ὀφείλει νὰ καταλίπη τῇ Μονῇ.

Ἄρθρ. 9. Οἱ δανείζοντες Μοναχοῖς παρὰ τὴν γραπτὴν καὶ ἐνσφράγιστον γνώμην τοῦ Μοναστηριακοῦ Συμβουλίου, ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τῶν δανεισαμένων Μοναχῶν, οὐδὲν ἔχουσι δικαίωμα, ἵνα παρὰ τῆς Μονῆς ἀπαιτῶσι τὰ δανεισθέντα καὶ ἂν ἔχωσιν ὑποθήκας Μοναστηριακῆς ιδιοκτησίας οὐδὲν ἰσχύουσιν, ἐπειδὴ Μοναστηριακὴ περιουσία δὲν ἐνεχυράζεται παντελῶς¹.

¹ « Διοργανισμὸς τῶν ἐν Κρήτῃ ἱερῶν μονῶν σταυροπηγιακῶν τε καὶ ἐνοριακῶν ἐπὶ τῇ βάσει ὁδηγιῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας » (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1874).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ε Γ Γ Ρ Α Φ Α

ΤΥΠΙΚΑ ΤΟΥ ΑΘΩ

**Τυπικὸν ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου
τοῦ Τσιμισκῆ (ἔτ. 972).**

« Οἱ ἐνασκούμενοι ἐν τῷ ὄρει τοῦ Ἀθω εὐλαβέστατοι Μοναχοί,
» ὅτε εὐλαβέστατος Ἀθανάσιος Μοναχὸς καὶ πρῶτος τοῦ ὄρους, καὶ
» Παῦλος ὁ εὐλαβέστατος Μοναχὸς ἐν τῇ Θεοφυλάκτῳ γενόμενοι πό-
» λει, κατενώπιον τοῦ φιλαγάθου βασιλέως ἡμῶν παραστάντες εἶπον
» σκάνδαλα τινὰ καὶ φιλονεικίαι ἐφ' ἱκανοὺς χρόνους γίνεσθαι μεταξὺ
» αὐτῶν τε καὶ Ἀθανασίου τοῦ εὐλαβεστάτου Μοναχοῦ τοῦ τῆς βα-
» σιλικῆς λαύρας, τῆς οὕτω λεγομένης τοῦ Μελανοῦ καθηγουμένου ὡς
» ὅτι περικόπτονται τινές ἔλεγον δὲ μηδὲ
» μίαν μηχανὴν προνοεῖσθαι εἰς τὸ τὰ τοιαῦτα διαλυθῆναι καὶ εἰρή-
» νην βραβευθῆναι αὐτοῖς· ὅθεν ὁ Θεοστεφὴς βασιλεὺς ἡμῶν ὡς ὑπὸ
» τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ νόμοις ζῶν καὶ φυλαττόμενος ὑπ' εὐθύτητος
» διὰ φροντίδος τιθέμενος τὸ εἰρηνεύειν τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὸν εἰρη-
» νικὸν καὶ γαλήνιον βίον βιωτεύειν ὑπὲρ τινος μὴ πρὸ ὑπὸ
» κοσμικῶν ἄγεσθαι κριτηρίων, μηδὲ παρὰ ἀρχοντικῶν προσώπων τὰ
» κατ' αὐτοὺς διεξετάζεσθαι, καὶ τὰ ὑπ' ἐνίων κατ' αὐτῶν λεγόμενα
» τοῖς πολλοῖς ἔκφορα γίνεσθαι, ἄλλως τε δὲ καὶ διὰ τὸ τὰ τῶν μο-
» ναχῶν τοῖς κοσμικοῖς μὴ διὰ βάρους δυνάμενα ἰκέσθαι· ἄλλα γὰρ
» τὰ τῶν μοναχῶν ἦθη αἷ τε διαφθοραὶ καὶ ἐγκλήσεις, καὶ αἱ κατ'
» αὐτῶν ἐπαγόμεναι εὐθύναι, καὶ ἄλλα τῶν κοσμικῶν ἐγκλήματα,
» καὶ αἱ κατ' αὐτῶν ἀποφάσεις, διωρίσατο τῇ ἡμῶν μετριότητι ἐπὶ
» τοῦ τόπου γίνεσθαι καὶ ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐνώσαι καὶ τὰ παρ' αὐ-
» τῶν ἐπαγόμενα ἐνωτίσασθαι καὶ τὴν ἡκουσαν τοῖς πράγμασι διόρ-

» θωσιν συνεπιβαλέσθαι ἡμᾶς κατὰ τὴν τῶν θείων κανόνων εἰσήγησιν·
» καὶ δὴ γενομένων ἡμῶν ἐπιτοπίως συμπαρόντων ἀμφοτέρων τῶν δι-
» καζομένων μερῶν τῶν τε ἡγουμένων ἀπάντων τοῦ ὅρους συνεδρια-
» ζομένων ἡμῖν πάσης τε τῆς τῶν ἀδελφῶν συνάξεως συμπαρούσης,
» εὐρέθη κατὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀμφότερα τὰ μέρη ἀνεύθυνα, (εἰ καὶ
» παράδοξόν πως τὸ λεγόμενον τῷ μὴ βαθέως καὶ πνευματικῶς ἐπι-
» στῆναι δυναμένῳ τοῖς πράγμασιν), ἡ γὰρ προχωρήσασα μεταξὺ
» αὐτῶν διαφορὰ ἐκ Σατανικῆς ἐνεργείας συμβεβηκέναι διέγνωσται,
» ἐντεῦθεν εἰρήνη βαθεῖα καὶ ἀστασίαστος ἐπεβραβεύθη αὐτοῖς τῇ τοῦ
» Θεοῦ συνεργείᾳ καὶ χάριτι πάντων τῶν ἀμφισβητουμένων διαλυθέν-
» των, ἐπὶ τούτοις καὶ ἄλλας τινὰς ὑποθέσεις εὐρηκότες διορθώσεως
» ἐπιδεομένας κατὰ τὸ ἡμῖν ἐγγωροῦν καὶ τὸ τοῖς θείοις κανόσι πα-
» ριστάμενον ἀκριβὲς τὴν διόρθωσιν ἐποιήσαμεν, ἐτέρους δέ τινας τῶν
» Μοναχῶν κατ' ἀλλήλων ἀμφισβητήσεις καὶ δίκας ἔχοντας εὐρηκότες
» διελύσαμεν τούτοις εἰρηνοποιήσαντες, ἐπιστήσαντες δὲ τοῖς πράγμα-
» σιν ἀκριβέστερον εὖρομεν καὶ ἐκ τῶν συνάξεων σκάνδαλά τινα, καὶ
» φιλονεικίας καὶ ζιζάνια ἀναφύεσθαι, ἐπεὶ οὖν τὰς συνάξεις ἕνεκεν
» τινὸς ὠφελείας ἀδελφῶν καὶ παρακλήσεως παρὰ τῶν ἐπινοησάντων
» γινώσκομεν ἐπινοεῖσθαι, συνέβαινε δὲ ταύτας εἰς τὸ ἐναντίον προβαί-
» νειν, συνηυδοκήσαμεν καὶ συμφκονομήσαμεν κοινῇ γνώμῃ αἰτήσετε
» καὶ θελήσει πάντων τῶν συνεδριαζόντων ἡμῖν, εὐλαβεστάτων μονα-
» χῶν καὶ ἡγουμένων (ὧν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ ὑπογραφαὶ ἐν τῷ τέλει
» τοῦ τυπικοῦ διασημαίνονται) τὰς δύο συνάξεις ἀποκοπῆναι τοῦτε
» πάσχα καὶ τῆς Χριστοῦ ἀγίας Γεννήσεως, καὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ
» κατὰ τὴν σεβασμίαν ἐορτὴν τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καὶ Θεομήτο-
» ρος Κοιμήσεως ἐπανάγεσθαι αὐτοὺς καὶ ποιεῖν τὴν σύναξιν, φυλάτ-
» τεσθαι δὲ τὴν ρόγαν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης· εἰσηγούμεθα οὖν
» κατὰ τὴν ὠρισμένην ἐορτὴν ἔρχεσθαι τὸν πρῶτον μετὰ τῶν μαθη-
» τῶν αὐτοῦ τριῶν καὶ μόνων, τὸν δὲ εὐλαβέστατον καὶ καθηγούμε-
» νον τῆς μεγάλης λαύρας μετὰ δύο, καὶ τὸν Μοναχὸν Παῦλον μεθ'
» ἐνός, τοὺς δὲ λοιποὺς ἡγουμένους Κελλιώτας καὶ ἡσυχαστὰς ἅπαν-
» τας ἄνευ ὑπουργῶν συνάγεσθαι ἐπειδὴ ὡς εὖρομεν ἐκ τῶν ὑπουργῶν
» αἱ ἀταξίαι καὶ φιλονεικίαι ἐγίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡμεῖς δὲ
» κατὰ τὸ ἐνὸν ὡς ἡμῖν δοκεῖ τρόπον ἰάσεως περινοστησάμενοι,

» ὅπως καὶ τὸ τῆς βλάβης ἐκκλίνωμεν, καὶ τὸ τῆς εὐλαθείας σεμνὸν
 » περινοηθεῖη τοῖς τῶν μοναχῶν ἀμφοτέροις μέρεσι, καὶ εἰρηναία κα-
 » τάστασις καθόλου κυρωθῇ εἰς τὸ μὴ στασιάζειν αὐτοὺς μήτε σχί-
 » σματα ἢ, μήτε ἀπὸ τὸ ἐξῆς προσκόμματα γίνεσθαι τοῖς ἀσκουμέ-
 » νοις καὶ μάλιστα τὰς θείας ἐνοχλεῖν ἀκοὰς τοῦ φιλευσεβοῦς καὶ κρα-
 » ταιοῦ βασιλέως ἡμῶν· εἰδὲ γε τοῦ καιροῦ προϊόντος τελεία κατὰ-
 » στασις γένηται τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ καὶ χάριτι, βουλευθῶσι δὲ
 » κοινῇ γνώμῃ ἐτέραν σύναξιν γίνεσθαι, χαίρομεν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἡμεῖς
 » καὶ ἀγαλλιώμεθα, πλὴν παρακαλοῦμεν δηλοποιηθῆναι καὶ ἡμῖν διὰ
 » γραφῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ παρείσδυσιν καταλύειν τι ἐκ τοῦ τυπικοῦ·
 » εἰσηγητέον οὖν ἡμῖν καὶ τύπους φυλάττεσθαι τούτους δε, οἳ καὶ τῷ
 » Θεῷ εὐάρεστοι ὡς οἶμαι νομισθήσονται, καὶ τῷ φιλαγάθῳ βασιλεῖ
 » ἡμῶν ἐναπόδεκτοι, καὶ τῷ ἀσκητικῷ βίῳ ἐπιτήδριοι ὡς καὶ γνώμῃ
 » πάντων καὶ κρίσει ἐκτεθέντες τῶν ἐν τῷ ὄρει τοῦ Ἁθω Καθηγου-
 » μένων ».

ΤΥΠΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Χρῆναι τοιγαροῦν ὑπειλήφαμεν ὡς εἶγε ἄρατι συμβαίει δεόμενον ἐπιδιορθώσεως ἐπὶ τὸ κοινὸν εἴτε ἰδικῶς, εἴτε πρόσωπον τινὸς ἀδελφοῦ ἔχοντος τὴν ἀναφορὰν τὸ ἐπισυμβαῖνον ἐλάττωμα, ἐντὸς τῆς εἰδήσεως τοῦ πρώτου¹, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰ τῶν ἡγουμένων ἀπανακρίνειν ἢ διορθοῦσθαι τοῦτο, ἢ ἐπιτιμᾶν ἢ κατὰ τοῦ ἐπταικότος ἀποφαίνεσθαι· μήτε πάλιν τὸν πρῶτον ἔχειν ἐπ' ἐξουσίας ἄνευ συνελεύσεως τῶν ἡγουμένων τοῦ ὅρους, βουλῆς τε καὶ γνώμης αὐτῶν ποιεῖν τι τῶν μὴ ἀρεσκόντων αὐτοῖς, εἰ καὶ μάλα ἐπιλυσιτελεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τοὺς ἐν ἐτέροις ἐπικειρομένους μοναστηρίοις, εἴτα ἐκεῖθεν ἐξερχομέ-
 νους καὶ τὸ σεμνὸν τοῦτο ὅρος καταλαμβάνοντας καὶ ἀξίους ὑποδοχῆς δίκαιον ἡγούμεθα καὶ βουλόμεθα μὴ ἐξουσίαν ἔχειν αὐτοὺς μήτε ἀγροὺς ὠνεῖσθαι, μήτε τόπους ἀδеспότους κατακρατεῖν ἐξ οἰκείας αὐτῶν ὁρμῆς καὶ θελήσεως, μήτε κελλίων ἐπιστατεῖν ἄνευ διακρίσεως καὶ προτροπῆς τοῦ τε πρώτου, καὶ τῶν ἡγουμένων.

¹ Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου ἴδ. Γεδεών « Ἁθῶς » σελ. 119 καὶ ἐπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Δέον ἡμῖν πάντας τοὺς προσερχομένους, καὶ ἐπαγγελλομένους τὴν μοναδικὴν κουράν ἀναδέχεσθαι, ὑποδοχῆς μὲν τυγχάνειν τούτους παρὰ πᾶσι τοῖς ἡγουμένοις καὶ μηδαμῶς ἔξω τῆς πνευματικῆς συγχωρεῖσθαι μάνδρας· μὴ μὲν τοι καὶ ἀποκείρειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραχρῆμα, ἄχρις ἂν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ κανόνι παραμείναντας, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕνα τὰ μοναδικὰ παιδευθῶσι καὶ βέβαιον ἐπιδείξωνται τὸν λογισμὸν καὶ ἀσάλευτον, καὶ δεικνυμένων αὐτῶν τοιούτων, τότε τῇ κρίσει τοῦ ἡγουμένου τούτους τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν ἀμφιέννυσθαι· εἰδὲ καὶ προσέλθῃ κατὰ περίστασιν, ἢ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον, οὐκ ἔστι δὲ τῶν ἐνδεχομένων ἐκδέξασθαι αὐτὸν τὸν ἐνιαυτόν, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ παρευθὺς ἀποτάξασθαι τὸν προσιόντα, τοῦτο εἰς τὴν τοῦ ἡγουμένου κρίσιν ἀνατιθέμεθα, αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὸν διὰ τινὰ ἀσθένειαν ἐπειγόμενον τοῦ κουρευθῆναι καὶ τὸ μοναχικὸν ἐνδύσασθαι σχῆμα προαιρούμενον προτρεπόμεθα ἵνα μὴ φθάσας ὁ θάνατος πρὸ τοῦ ὠρισμένου καιροῦ ὃν ἐξεθέμεθα ἀπελθεῖν τοῦ βίου τούτου αὐτὸν μεταναστήσειε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Δεῖ τὸν προσερχόμενον κοσμικὸν τινὶ τῶν ἡγουμένων, εἴτε προσκαρτεροῦντα ἑξαμηνιαῖον χρόνον, εἴτε καὶ ἐνιαυτὸν ἀπαρεσκόμενον διὰ τινος προφάσεως καὶ εὐλογοφανεῖς αἰτίας τοῦ μὴ ὠφελεῖσθαι αὐτόν, εἰς ἕτερον παραδίδοσθαι αὐτὸν ὃν ἂν αὐτὸς ἐκλέξηται μαρτυρούμενον δηλονότι καὶ παρ' ἄλλων προσώπων ἀνεπίληπτον εἶναι καὶ ἱκανὸν ψυχὰς ὠφελεῖν· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ὑποχωρεῖν ἄνευ προτροπῆς καὶ εἰδήσεως καὶ προθέσεως τοῦ προηγουμένου, ἀλλὰ τῇ βουλῇ αὐτοῦ καὶ γνώμῃ παραδίδοσθαι εἰς ὃν ἂν ἡρετίσατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Εἴτις μοναχὸς εὐλόγως ἀπαρέσκεται τῷ συνεδριάζειν τῷ ἡγουμένῳ αὐτοῦ διὰ τινος αἰτίας βλάβην προξενούσας τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, εἰ καὶ

τάχα τὸ σχῆμα τὸ μοναδικὸν εἴληφεν, ἀλλ' οὖν εὐρίσκει ἕτερον ἡγούμενον, καὶ γνώμη καὶ βουλῇ καὶ προτροπῇ τοῦ ἡγουμένου πατρὸς παραδίδοται αὐτόν, μὴ ἐξιέναι δέ τινι τῶν ἡγουμένων παρεγγυώμεθα ἑτέρου μαθητὴν δέξασθαι ἄνευ τῆς τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ εἰδήσεως· εἰδέ τις φωραθείη ἀνδραποδίζειν τὸν τοιοῦτον μαθητὴν μὴ παραδίδεσθαι αὐτὸν τῷ τοιούτῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Εἴ τινι τῶν ἡγουμένων ἔτι περιόντι αἵρετόν καταφανεῖη πωλεῖν ἢ χωρίζειν ἴδιον ἀγρὸν ἢ καὶ διαπέμπειν ἐν ᾧ βούλεται προσώπῳ ἢ καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν τοῦ βίου ἐκδημίαν τὰ αὐτὰ διατάττεσθαι περὶ τῶν αὐτῷ διαφερόντων, ἐξιέναι αὐτῷ μετὰ πάσης ἀδείας τῇ ἰδίᾳ δεσποτείᾳ καὶ ἐξουσίᾳ κεχρῆσθαι προτρεπόμεθα καὶ μηδαμῶς κωλύεσθαι, εἰ δὲ πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ θελήσει παραπέμψαι τὴν τοῦ τοιούτου ἀγροῦ δεσποτείαν καὶ κυριότητα, ἔξεστιν αὐτῷ καὶ τούτῳ διαπέμπεσθαι καὶ μὴ παρά τινος ἐμποδίζεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Εἴ τις τῶν ἡγουμένων τοῦ ὅρους, μέλλων τελευτᾶν, καταλήψει τινὶ τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἀγρῶν αὐτοῦ εἰς τὸ καλῶς καὶ θεαρέστως τὰ περὶ αὐτοῦ διοικεῖσθαι, καὶ οἰκονομήσασθαι, μὴ ἐξιέναι τινὶ αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν προσκυροῦν τὸν τοῦ τελευτήσαντος ἀγρὸν, μήτε ἐν τῇ μεγάλῃ Λαύρᾳ μήτε ἐν ἑτέρῳ μήτε ἐν ἀλλοτρίῳ ἀγρῷ μήτε ἐν ἰδίῳ, ἀλλὰ πιπράσκεσθαι, ἢ χαρίζεσθαι εἰς ἀξιόλογον καὶ εὐλαβὲς πρόσωπον, εἴγε ἄρα φαίνεται μὴ ἔχειν ἀγρὸν ἕτερον· ὡσαύτως καὶ τὰ ἀποχαριστικῶς διδόμενά τισι κατὰ τὸν ρηθέντα ὅρον τηρεῖσθωσαν ἀπὸ τοῦ παρόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Ὅσοι ἀπὸ τῶν ἰδίων ἡγουμένων ἀποχωροῦντες οὐ προαιροῦνται εἰσελθεῖν ἐν ὑποταγῇ πατρὸς κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἐκτεθὲν τυπικόν, ἀλλὰ

βούλονται θρασέως καὶ ἀπαιδεύτως τὸ ὄρος ἅπαν περιϊέναι καὶ μισθαρνεῖν, οὗτοι ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις παραινείσθωσαν καὶ εἰ μὴ βούλονται πειθαρχεῖν τοῖς ἐπὶ τῷ συμφέροντι αὐτοῖς λέγουσιν, ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι πνευματικοῖς πατρᾷσι παραδιδόσθωσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τοὺς τῶν ἐξομολογουμένων λογισμοὺς δεχομένους διατάττομεν μὴ φανεροῦν καὶ θεατρίζειν τοὺς λογισμοὺς, καὶ ἐκπομπεύειν αὐτούς, εἰδέ τις φωραθείη τοῦτο ποιῶν, ὑποκείσθω τοῖς ἐπιτιμίαις τοῖς εἰς αὐτὸ παρὰ τῶν πατέρων τεταγμένοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὅσοι τῶν ὑποτακτικῶν πνευματικοὶ καὶ ἀσκητικοὶ ἔφθασαν γεγονέναι διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας, καὶ οἱ ἡγούμενοι αὐτῶν κρίνουσιν ἱκανοὺς εἶναι πρὸς τὸ τῆς ἡσυχίας ἀποδύσασθαι στάδιον, συνεπιτρέπομεν καὶ συνευδοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς τούτοις κατὰ μόνας καθίσαι καὶ κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ κρίσιν τῶν ἡγουμένων ἀσκεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῶν εἰσερχομένων Ἱερέων ἀγνώστων εἰσηγητέον ὥστε μὴ ἔχειν ἐξουσίαν αὐτοὺς ἱεουργεῖν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε κοινῇ τῆς θείας κατατολμᾶν λειτουργίας, ἐκτὸς συστατικοῦ γράμματος τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, ἢ βεβαίας καὶ ἀληθοῦς μαρτυρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Παρακινοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο· κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς πάντας, τοὺς τε κατὰ μόνας ἀσκοῦντας καὶ τοὺς ἐν τῷ κοινῷ, ἐν ἡσυχίᾳ καθεύδεσθαι, καὶ μὴ παραβάλλειν ἑτέρῳ ἢ ἕτερον ἐκτὸς εὐλόγου προφάσεως ἢ ἀνάγκης κατεπειγούσης ἢ καὶ περὶ θεραπείας τῶν πονηρῶν καὶ αἰσchrῶν λογισμῶν, ἔτι μηδενὶ ἐργάζεσθαι ἐργατείας

ποιεῖν κατὰ ταύτας τὰς ἀγίας ἡμέρας, ἢ ἄλλο τί ποιεῖν ἐκτὸς πνευματικῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιτηδεύοντας ὁρᾶσθαι· πρὸς τούτοις ἰχθύος μετάληψις ἐν ταῖς ἀγίαις ταύταις ἡμέραις τὸ καθόλου μὴ ἐξέστω ὑμῖν, ἐκτὸς τῆς σεβασμίας ἡμέρας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ ἀσθενείας δεινῆς τινὸς ἐνοχλούσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ὅσοι τῶν μοναχῶν ἀγροὺς κτησάμενοι, πωλοῦσιν αὐτούς, εἴτα πάλιν ἄλλους ὠνούμενοι αὐθις μεταπιπράσκουσι φιλαργυρίας ἕνεκα καὶ αἰσχροκερδείας, οὐ παραιτούμενοι καπηλικῶς ἐμπορεύεσθαι, τούτους εἶργεσθαι τῆς τοιαύτης ψυχοβλαβοῦς ἐμπορίας· παντὶ τρόπῳ διεντελλόμεθα, ἢ παντὸς ἐξελαύνεσθαι τοῦ ὅρου, δηλαδὴ μὴ διορθουμένους μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν μηδὲ ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ὁδοῦ ἐπιστρέφοντας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Μηδενὶ συγχωρεῖσθαι τῶν ἀδελφῶν τοῦ ὅρου ἐξέρχεσθαι καὶ ἀδελφοποιήσεις ποιεῖν μετὰ κοσμικῶν, καὶ εἰ προλαβόντως τινὲς τοιοῦτόν τι κατεπράξαντο μηκέτι εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀπιέτωσαν, ἢ συναριστευέτωσαν, ἢ συνδειπνείτωσαν, ἢ ὅλως μετ' αὐτῶν συμποσιαζέτωσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Διὰ δὲ τὸν οἶνον ὀρίζομεν, καὶ κοινῇ γνώμῃ προτρεπόμεθα, ὅτι τοῦτο ἐφάνη ἀρεστὸν τοῖς πᾶσι, νουθετοῦντες τὸ πῶς δεῖ γίνεσθαι, τοῦ μὴ τολμᾶν τινὰς διαπερᾶν ἐκεῖθεν τοὺς μοναχοὺς οἶνον τοῖς κοσμικοῖς, ὥστε ἐκ τούτου λαμβάνειν τοὺς κοσμικοὺς εὐκαιρίαν εἰσερχομένους συναστρέφεσθαι τοῖς κοσμικοῖς τοὺς μοναχοὺς, καὶ τοῖς οἰκείας φθορᾶς μεταδίδειν· εἰδὲ τις περισσότερον οἶνον τῆς χρείας ποιεῖ, ἀνταλλατέττω τοῖς μὴ ἔχουσι, καὶ λαμβανέτω ὃ ἔχει χρείαν· καὶ ἐπειδὴ τινὲς τῶν μοναχῶν ἐνδεεῖς εἰσιν, (ὅτι οὐ πάντες ἀνελλειπεῖς εἰσιν ὅλων τῶν ἀναγκαίων), οἱ τοιοῦτοι ἐναλλαγέττωσαν εἰ τύχωσι κοσμικοὶ ἐντὸς τοῦ ὅρου καὶ τὰ χρειώδη αὐτῶν λαμβανέτωσαν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι ἔφερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Τοὺς νεωτέρους καὶ ἀγενεῖους καὶ εὐνούχους ἔνεκεν κουρᾶς τῷ ὄρει προσφοιτῶντας παντελῶς μὲν παραδέχεσθαι παρεγγυώμεθα μετὰ πάσης ἀσφαλείας, εἰδέ τις ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαία ἐπισυμβαίνει περιστάσις ἄνευ βουλῆς καὶ γνώμης καὶ σκέψεως τοῦ τε πρώτου καὶ τῶν ἡγουμένων ἀπάντων τοῦ ὅρους μηδὲν γίνεσθαι, μηδένα προσίεσθαι, μηδὲ ἀποκείρειν· εἰδέ τις τῶν ἡγουμένων καταφρονήσας τῶν τυπωθέντων εἰσαγάγῃ εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, ἢ εἰς τὸ κελλίον εὐνοῦχον, ἢ παιδίον, καὶ παραγγεληθεὶς ἅπαξ, καὶ δῖς, οὐ τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν ἐπιδέξαιτο, τοῦτον παντελῶς τοῦ ὅρους διώκεσθαι λυσιτελεῖν ἡγούμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὅσοι τῶν ἀδελφῶν ἰδιῶται μὲν ὄντες τῷ λόγῳ, πνευματικοὶ δὲ τῇ γνώσει, ἔφθασαν γεγονέναι ἡγούμενοι, ἐχέτωσαν ἐπ' ἀδείας κουρεύοντες τινὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἡγουμένων, καὶ μὴ εἰργέσθωσαν, ἔτι οὖν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἡγουμένους μὲν γεγονότας, διὰ τὸ φθᾶσαι τὴν διακονίαν ἀρπᾶσαι ταύτην, μὴ δυναμένους δὲ μηδὲ αὐτοὺς κυβερνᾶν, τούτους ἐντελλόμεθα πνευματικοῖς παραβάλλειν πατρᾶσι, καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἀπολαύειν ὠφελείας διὰ τῆς τῶν λογισμῶν ἐξαγορεύσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Εἴ τις τῶν ἐν ὑποταγῇ εἴη τινὸς τῶν ἡγουμένων, εἴτα ἀπὸ ξένης παραβάλλει θελήσει καὶ γνώμῃ αὐτοῦ Κελλίον οἰκοδομήσειν, μὴ ἀναπαυόμενος δὲ βουληθῇ ἐκεῖθεν ὑπαναχωρῆσαι μὴ ἐνοχλούμενος παρὰ τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ (ἦτοι γέροντος), λαμβανέτω τὴν ἡμισείαν τῆς ἐξόδου τοῦ κελλίου αὐτοῦ, εἰδέ παρὰ τοῦ ἡγουμένου θλιβόμενος βούλεται μεταναστεῦσαι, λαμβάνειν τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ ἀνελλειπῶς παρεγγυώμεθα, εἴθ' οὕτως ὑπαναχωρεῖν· αὐτὰ δὲ ταῦτα περὶ χωραφίων καὶ ἀμπελώνων διορίζομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Εἴ τις μοναχὸς εἰσελθὼν δουλεῦσαι τινὶ τῶν γερόντων ἢ ἡγουμένων ἐπὶ ἐστοιχημένῳ ἐνιαυτῷ, ἔσωθεν δὲ τοῦ ὠρισμένου καιροῦ τούτου ὀλιγωρήσας ὑπαναχωρήσειεν, ἐξέσται αὐτῷ λαμβάνειν τὸν μισθὸν τῆς δουλείας αὐτοῦ· εἰδὲ καὶ κακουργίᾳ τινὶ χρώμενος ὁ ἡγούμενος καὶ μετὰ τὴν δουλείαν τετραμηνιαίου ἢ ἑξαμηνιαίου χρόνου πειραθείη θλίψαι αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν ἐν τῷ καταδιώκειν αὐτὸν ἀμισθί, καὶ ἐξ ὀλοκλήρου λαμβάνειν τὸν μισθὸν αὐτοῦ προτρεπόμεθα· εἰδέ γε ἀντιδιατίθεται ὁ κατὰ πάθος ἀποστερῶν μὴ διδόναι μισθὸν τῷ δουλεύσαντι, ἐναγέτω κατ' αὐτοῦ τοῖς γέρουσι, καὶ ἀνυπερθέτως ἀπαιτήσθω ὁ μισθὸς αὐτοῦ παρ' αὐτῶν ἐξ ὀλοκλήρου, καὶ τῷ ἐγκαλοῦντι διδόσθω ὡσαύτως καὶ τοὺς ἀστοιχῆτους· καὶ τὸν ἐν ὑποταγῇ καὶ δουλεύοντα, διωκόμενον δὲ παρὰ τοῦ ἡγουμένου, εἴτε θλιβόμενον παρ' αὐτοῦ, ὑπαναχωροῦντα λαμβάνειν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ρόγαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἐντελλόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Τὰς λεγομένας ἀγγαρείας ἐκκοπῆναι προσηκόντως ἡγησάμεθα τὰς παρὰ τῶν κελλιωτῶν πρὸς τοὺς ἡγουμένους γινομένας, ταύτας γὰρ κοσμικοῖς καὶ οὐ μοναχοῖς ἐστῶσι σύμβολα· εἰδέ τις ἐκοντὶ μὴ καταναγκάζοντός τινος εὐρεθεῖεν ἀφίχθαι καὶ βοηθῆσαί τινι, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ δουλεύοντος κρινέσθω τοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Τῷ τὴν μέσσην ἐπιστάσιαν ἐγκεχειρισμένῳ οἰκονόμῳ διεντελλόμεθα ἔχειν ἐπ' ἀδείας, ἔργῳ ἅρα ἐφευρίσκειν τινὰς σκάνδαλα καὶ φιλονεικίας διεγείροντας, τούτους ἐξελαύνειν τῆς μέσης, καὶ γὰρ εἴτι παρ' αὐτῶν συμβαίνει ζιζάνιον γίνεσθαι καὶ μὴ τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν παρὰ τοῦ ἡγουμένου οἰκονόμου δέξηται, ἡ αἰτία εἰς αὐτὸν διαβήσεται, εἰ δὲ διὰ τινος δουλείας ἀναγκαιᾶς εὐρεθεῖεν ἀποδημῆσαι τοῦ ὄρους, καταλιμπάνειν ἀντ' αὐτοῦ ἄνθρωπον ἱκανὸν κρείττονα πάντων διευθύνοντα

τούς μοναχοὺς πρὸς εἰρηναίαν κατάστασιν· εἰ δὲ καὶ ἔξω τῆς μέσης συμβαίνει σκάνδαλον κατὰ τοῦ ὅρους γεγονέναι, ὀφείλειν τὸν οἰκονόμον προτρεπόμεθα συμπεριλαμβάνειν τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡγουμένους ἐκ τῶν πλησιαζόντων τῷ τόπῳ ἐν ᾧ τὸ σκάνδαλον ἐπισυμβέβηκε, καὶ δι' ἀκριβοῦς ἐρεύνης τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν ἐπιχορηγῆσαι τῷ πράγματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ἐπεὶ οὖν πρὸ χρόνων τινῶν διὰ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐπιδρομὴν εὐρέθη τὰ κτήνη τῆς μεγάλης Μονῆς Κολοβοῦ εἰς τὸ ὄρος εἰσελθόντα, εἰδήσει τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ λαύρᾳ προτρεπόμεθα μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι, ἐκτὸς ἀνάγκης ἢ πάλιν ἐπιδρομῆς ἐθνῶν, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν μονῶν ἡγουμένων διαφυλάττεσθαι, ὥστε μὴ ἰδικῶς εἰσάγειν αὐτά· περὶ τῶν συνήθως ἐρχομένων κτηνῶν τῇ κοινῇ γνώμῃ τῶν γερόντων, εἰς τὴν αὐτῶν γνώμην καὶ προαίρεσιν ἀνατιθέμεθα, κἄντε προαιρῶνται ἐκκόψαι αὐτὰ τοῦ μὴ εἰσάγεσθαι, κἄντε μὴ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Διὰ δὲ τὰ ζεύγη ἐντελλόμεθα, μὴ ἔχειν τινὰ ζεύγη ἐκτὸς τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐν μόνον ζύμης χρείας ἕνεκα καὶ διὰ τὸ πολυάνθρωπον εἶναι αὐτὴν καὶ μὴ δύνασθαι ἄνευ ζεύγους συνίστασθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ τῶν ἐν τῷ ὄρει κοπτομένων δαδίων παρὰ τῶν Μοναχῶν, βουλόμεθα μὴ ἔξω τοῦ ὅρους ἐκφέρειν καὶ πιπράσκειν αὐτά, ἀλλ' ἐν τῷ ὄρει πωλεῖσθαι· εἰ δὲ ἀναγκαία χρεία κατεπείγει καὶ εἰς κοσμικοὺς πιπρασκέσθωσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ δὲ τῶν εἰσερχομένων οἰκοδόμων γνώμην διδόμεν μὴ συνέρχεσθαι αὐτοῖς παιδία χάριν τῆς συνεπιβολῆς καὶ συνδρομῆς τῆς πρὸς τὸ ἔργον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Περὶ δὲ τῆς προβολῆς τοῦ οἰκονόμου ἐντελλόμεθα ἵνα κατὰ τὴν σεβασμίαν ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου περὶ τὴν σύναξιν, ὅτε καὶ τὸν λόγον ὀφείλει ποιῆσαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ οἰκονομίας, εἰμὲν καλῶς εὐρίσκεται διατιθέμενος περὶ αὐτὴν καὶ εἷγε ἀρέσκονται ὅτε πρῶτος καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι, εἰς αὐτὸν μενέτω ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτοῦ, εἰδὲ μὴ ἀρέσκονται ἐξέειν αὐτὸν τῆς τοιαύτης οἰκονομίας καὶ ἄλλον προβάλλεσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Ἐπεὶ τῶν δύο συνάξεων ἐκκοπεισῶν, ἐπάναγκες περιττεύειν ὅπερ ὀφείλουν εἰς παράκλησιν τῶν γερόντων ἐξοδιάζεσθαι καὶ ταῦτα μίγνυσθαι τῇ ρόγᾳ καὶ τοῖς μοναχοῖς διανέμεσθαι ἐντελλόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ΄.

Περὶ δὲ τῆς προβολῆς τοῦ πρώτου τὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν παρακολουθήσαντα τύπον φυλάττεσθαι προαιρούμεθα βέβαιον καὶ ἀμετακίνητον.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τούτοις πᾶσι τοῖς τυπωθεῖσι καὶ ἐκτεθεῖσιν ἅπαντας τοὺς ἡγουμένους καὶ μοναχοὺς τοῦ ὅρους ἐμμένειν καὶ μηδαμῶς κατατολμᾶν τινὰ πρὸς ἀνατροπὴν χωρεῖν τῶν τοῦ τοιούτου τυπικοῦ κεφαλαίων συνεισηγησάμεθα, εἰδὲ τις φωραθεῖη παραφῶλον θέμενος, ἅπερ κοινῇ γνώμῃ καὶ οὐ μόνον τῇ ἡμῶν ὁρμῇ τε καὶ ἐξουσίᾳ ἐκτέθηται καὶ τετύπωται, ὑποκείσθω τοῖς τῶν θείων κανόνων ἐπιτιμίαις, ὥς καταπεπατηκῶς τὴν ἰδίαν συνείδησιν καὶ ἀφορμὴν σκανδάλου καὶ βλάβης μεγίστης τοῖς πολλοῖς γενόμενος. Διώρισται ταῦτα καὶ τετύπωται κοινῇ γνώμῃ καὶ συναινέσει πάντων τῶν τοῦ Ἁθῶ εὐλαβεστάτων ἡγουμένων παρὰ Εὐθυμίου μοναχοῦ τῆς τῶν Στουδίων εὐαγεστάτης Μονῆς, καὶ πρὸς τούτοις ἔνεκα τελειοτέραν ἀσφαλεστέραν τε καὶ παγίαν αὐτὰ

λαβεῖν τὴν βεβαίωσιν καὶ διαμονὴν ἐν τῇ κρίσει καὶ ἐπισκέψει Ἰωάννου τοῦ φιλαγάθου κραταιοῦ τε καὶ εἰρηνοποιοῦ βασιλέως ἡμῶν ἀνατέθῃται, καὶ ὡς παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀηττήτου καὶ κραταιᾶς βασιλείας ζώσῃ φωνῇ διορισθέντων καὶ ἀποσταλέντων καὶ διὰ τιμίας καὶ ἀγίας κελεύσεως τῶν θείων βασιλικῶν γραμμάτων δεξαμένων ἡμῶν τὰ καθέκαστα ἐξετάσαι καὶ ἅπασαν δηλῶσαι διαφορὰν εἰρηνοποιῆσαι καὶ τυπῶσαι ἅπαντα τὰ πραχθέντα, ὡς κανονικῶς προβάντα ἀποδέδεικται καὶ βασιλικῇ σφραγίδι ἐπησφάλισται ἐν ἔτει ςυπ'. Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων.

† Ἀθανάσιος μοναχὸς καὶ πρῶτος. † Ἀθανάσιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς μεγίστης λαύρας. † Χριστοφόρος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Α. † Ἰάκωβος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος. † Θωμᾶς μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος. † Ἰωάννης μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος. † Καλλίνικος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος. † Ἀνθιμος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἰωάννης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἡλίας μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος. † Ἀρσένιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Δανιὴλ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἰωάννης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἀντώνιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Θεοδόσιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἀνδρέας μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Διονύσιος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος. † Θωμᾶς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἰλαρίων μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Γεώργιος ζωγράφος. † Μεθόδιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Νίκανδρος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ζαχαρίας μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Θεόδουλος μοναχὸς καὶ Ἀβλελ. † Ἀθανάσιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Μιχαὴλ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Γεώργιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Μιχαὴλ μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος. † Λουκᾶς μοναχὸς καὶ οἰκονόμος. † Νικόδημος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἰωάννης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Λουκᾶς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἰγνάτιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Στέφανος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Παῦλος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος ξηροποταμίτης. † Ἀνδρέας μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἀρσένιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Γαβριὴλ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Δαμιανὸς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Βασίλειος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Νικηφόρος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Βασίλειος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Συμεὼν μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Μάρκος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Κοσμᾶς μοναχὸς καὶ Ἐκκλησιάρχης. † Θεόφιλος μοναχὸς

καὶ ἡγούμενος. † Νικόλαος μοναχὸς ἡγούμενος καὶ καλλιγράφος. †
Γεώργιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Κοσμάς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος.
† Δημήτριος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Λάζαρος μοναχὸς καὶ ἡγού-
μενος. † Συμεὼν μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Ἀντώνιος μοναχὸς καὶ
ἡγούμενος. † Θεόδουλος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. † Νικηφόρος μονα-
χὸς καὶ πρεσβύτερος. † Σάββας μοναχὸς καὶ ἡγούμενος καὶ Κουβου-
κλείσιος.

**Τυπικὸν ἐπὶ αὐτοκράτορος
Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (ἔτ. 1046).**

(Προοίμιον τῶν Πατέρων).

« Ἀνακτορικῆς τῷ ὄντι καὶ βασιλικωτάτης φρενὸς τὸ μὴ μόνον
» πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν ἀκριβῆ ποιεῖσθαι καὶ στρατοῦ
» φροντίζειν καὶ ἔθνη τροποῦσθαι πολέμια καὶ ἐχθροὺς καταδουλοῦ-
» σθαι καὶ πόλεις πολυανθρώπους ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἄγειν χεῖρα, ἀλλὰ
» καὶ τῶν θείων ἐξαιρέτως θεσμῶν καὶ Ἱερῶν κανόνων ἀντέχεσθαι
» καὶ τῶν τῷ Θεῷ ἀνακειμένων καὶ κόσμον φυγόντων καὶ ἐν ὄρει δι-
» αιτωμένων καὶ μόνον ἐχομένων Θεοῦ ἀρετῆς τε ἐπιμελουμένων καὶ
» μηδὲν πλέον ταύτης εἰδότης πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν πρόνοιαν, ὥς μὴ
» μόνον ἐπηρειῶν καὶ ἄλλης πάσης κακώσεως ἀνωτέρους αὐτοὺς τη-
» ρεῖν καὶ φιλοτιμίας ἀμείβεσθαι βασιλικῆς, ὥς ἀληθῶς, καὶ πλου-
» σίας, ἀλλὰ καὶ τὰς τούτων παρατροπὰς τὰς ἐκ σατανικοῦ φθόνου,
» ἅτε ἀνθρώποις ἐπισυμβαινούσας ἐπιδιορθοῦσθαι καὶ τὸν σάλον τού-
» των ἱστᾶν καὶ τὰ διερρωγότα συνάπτειν καὶ πρὸς εἰρήνην καὶ ὁμό-
» νοιαν ἄγειν τὸν ἐξαίρετον λαὸν καὶ περιούσιον κυρίου· οἷα δὲ καὶ
» ἐπὶ τοῦ φιλοχρίστου καὶ εὐσεβεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου ἔξε-
» στι κατιδεῖν.

» Οἱ γὰρ μοναχοὶ τοῦ περιωνύμου ὄρους Ἄθω τῶν ἄλλων μᾶλ-
» λον σφοδρότερον κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ καὶ πολεμίου ἄνωθεν τοῦ
» ἀνθρωπίνου γένους τὴν παράταξιν ἄει ποιούμενοι, οὐδ' αὐτὸν ἔσχον
» ἀμελοῦντα ἢ κατολιγοροῦντα τοῦ ἀντιπολεμεῖν τούτοις καὶ ἀντι-
» μάχεσθαι, καὶ γὰρ ραθυμήσασιν καὶ ἀπονυστάξασιν ἐν τῷ καλῷ
» τούτῳ σπόρῳ τῆς τε εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας τὰ τῆς

» μάχης καὶ ἔριδος καὶ διχοστασίας λανθανόντως ἐπέσπειρε ζιζάνια·
» ἐπὶ πολὺ δὲ τοῦ τοιούτου προβάντος κακοῦ, τῇ βασιλικῇ προσῆλ-
» θον οὗτοι μεγαλειότητι, ἐξαιτούμενοι τῶν ἐπηρτημένων κακῶν καὶ
» τοῦ ἐξ αὐτῶν τικτομένου ψυχικοῦ κινδύνου δι' αὐτῆς λύσιν εὔρεϊν·
» τοῦτο δὲ γενέσθαι ἐδέοντο δι' ἀποστολῆς τινὸς τῶν πεῖραν ἐχόντων
» βίου μοναδικοῦ καὶ θείων θεσμῶν καὶ διορθώσεως καὶ θεραπείας τῶν
» ἐπισυμβαινόντων ἐκ τοῦ πονηροῦ σκανδάλων, ὁ δὲ ρηθεὶς φιλόχρι-
» στος Ἀναξ καὶ ἐδέξατο τούτους καὶ εὐμενῶς εἶδε καὶ οἰκειώσατο
» τῶν λεγομένων καὶ προσήκατο τὴν αὐτῶν αἴτησιν καὶ ἀποστεῖλαι
» οἶον αὐτοὶ ἐπεζήτησαν ὑπέσχετο μοναχόν, ὥς ἂν διόρθωσιν δι' αὐτοῦ
» τὰ μὴ καλῶς γινόμενα δέξωνται καὶ κατὰστασις τῷ ὄρει καὶ ὁμό-
» νοια ἀληθῆς τοῖς ἐν αὐτῷ ἀσκουμένοις μοναχοῖς ἐπιβραβευθῇ. Διὰ
» τοι τοῦτο καὶ σεβαστὴν καὶ τιμίαν τῆς αὐτοῦ βασιλείας γραφὴν πρὸς
» τοὺς εὐτελεῖς ἡμᾶς ἐξαπέστειλεν, αὐταῖς λέξεσι διαλαμβάνουσιν τάδε.

**Γραφὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου
πρὸς Κοσμᾶν μοναχόν.**

» Οἱ μοναχοὶ τῶν μονῶν τοῦ ἁγίου ὄρους πρὸ καιροῦ τινος ἐλθόν-
» τες εἰς τὴν βασιλείαν μου ἐδεήθησαν, ὥς παρὰ τὴν δύναμιν τοῦ Τυ-
» πικοῦ αὐτῶν καὶ τῶν ἐναποκειμένων ἐν τῷ ὄρει χρυσοβούλλων κα-
» θέλκονται εἰς κοσμικὰ κριτήρια δικαστήρια καὶ τῇ δυνάμει τούτων
» προχειρίζονται καὶ ἡγούμενοι καὶ τ' ἄλλα πάντα γίνονται, ἡ δὲ
» τῶν τυπικῶν δυνάμεις καὶ αἱ τῶν χρυσοβούλλων διατάξεις ἐν γράμ-
» μασι μόνοις κεῖνται, καὶ ἐπεὶ καὶ νῦν ἀνεφύησαν τινὰ ζητήματα
» μέσον αὐτῶν περὶ ἡγουμένων καὶ περὶ τινων ψυχικῶν αἰτημάτων,
» δεῖν ἔκρινεν ἡ βασιλεία μου τὴν τιμὴν τῶν ὑποθέσεων ἐμπιστεῦσαι
» ἀνδρὶ κατὰ Θεὸν βιοῦντι καὶ τῆς διορθώσεως τῶν ψυχικῶν παθῶν
» πεῖραν ἔχοντι, ἵνα μὴ τὸ ποιμνιον Χριστοῦ πρὸς ἀλληλα στασιάζον
» ἐπὶ πολὺ διαμένη.

» Κρεῖτον δὲ οὐδεὶς ἔσται ὁ μεταχειρισθῆσόμενος τὰ πράγματα, διὰ
» ταῦτα κελεύει σοι, ἵνα κόπον ἔμμισθον ὑπομείνης καὶ ἐπέλθῃς ἐκεῖ-
» σε καὶ ζητήσῃς τὸ τυπικόν καὶ τὴν τῶν χρυσοβούλλων διάταξιν,
» ἔτι δὲ καὶ τὰ κινηθέντα πάντα παρ' αὐτῶν ἐρευνήσῃς καὶ τὴν θε-
» ραπείαν πρόσφορον εἰσενέγκῃς, ἐν μηδενὶ προῖσταμένης σοι τῆς τοῦ

« κριτοῦ πράξεως· δηλώσεις δὲ καταλεπτῶς τὰ παρὰ τῆς ὁσιότητός
 » σου διακριθέντα, ἵνα καὶ ἡ βασιλεία μου διάγνωσιν ἔχουσα ἔκτοτε
 » τοὺς ἴσως ἀντιλέγειν ἐθέλοντας ἀποκρούηται· οὐδὲν γὰρ ἡ βασιλεία
 » μου νεώτερον καινίσθαι βούλεται ἐπὶ τῷ ἀγίῳ τούτῳ ὄρει, ἀλλὰ
 » τοὺς παλαιοὺς θεσμοὺς καὶ τύπους φυλαχθῆναι βούλεται, καὶ κατὰ
 » τὰς διατάξεις τῶν μακαριστῶν βασιλέων τὰ πάντα γίνεσθαι, καὶ τὰ
 » περὶ ψυχικῶν δὲ ἅπαντα αἰτημάτων σὺν ἀκριβείᾳ λυθῆναι τῇ σῇ
 » ἐπιστάσει καὶ δοκιμασίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρώτου κατὰ
 » τὸν παλαιὸν τύπον γενέσθαι καὶ ἀποσταλῆναι εἰς τὴν βασιλείαν μου.

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Παραγενόμενος ἐγὼ Κοσμᾶς ὁ ἐλάχιστος μοναχὸς ὁ Τζιντζιλούκης
 ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ ὄρει, ἅτε θεοφιλοῦς τῆς ἐπιταγῆς οὔσης καὶ εὐλό-
 γου καὶ δικαίας τῆς βασιλικῆς, θείας, συνεκαλεσάμην ἅπαντας τοὺς ἐν
 τῷ ὄρει ὑπάρχοντας εὐλαβεῖς μοναχοὺς καὶ καθηγουμένους τῶν ἐκα-
 τὸν ὀγδοήκοντα καὶ πλέον ὑπάρχοντας, τοῦ παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς
 ἐν τῇ Καρυῶν Λαύρᾳ ὡς ἔθος· οἳ καὶ συνηθορίσθησαν ἅμα τῷ μηνυ-
 θῆναι αὐτοὺς ἅπαντες· καὶ πολλὰ μὲν τῷ Θεῷ ηὐχαρίστησαν, οὐκ
 ὀλίγα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ κραταιοῦ ὑπερηύξαντο, ὅτι ὑπὲρ τὸ τούτοις κα-
 ταθύμιον εἰς πέρας ἤγαγε καὶ ὁ λόγῳ ὑπέσχετο ἐπὶ τῶν ἔργων ἐκ-
 πεπλήρωκε· συγκροτηθέντες οὖν ἡμεῖς τοῖς ρηθεῖσι καθηγουμένοις, καὶ
 ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ ὄρους, καὶ τῶν μετὰξὺ ἀμφοτέρων ἀκροασάμενοι,
 εὖρομεν μηδὲν ἄλλο τι ἢ ἐπήρειαν δαιμόνων ὑπάρχοντα τὰ παρ' αὐ-
 τῶν προτεινόμενα καὶ ἔριν ἀλόγιστον· ἐπεζητήσαμεν οὖν ἡμεῖς τὸ τοῦ
 ὄρους χρυσοβούλλιον τυπικόν, καὶ παρὰ τῶν μακαριστῶν βασιλέων
 χρυσοβούλλια ἠνέχθησαν ἅπαντα, καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων ὑπανεγνώ-
 σθησαν· ἠρωτήθησαν δὲ καὶ τίνες οἱ τύποι οὓς διορθωθῆναι τῆς βασι-
 λικῆς ἐδέοντο μεγαλειότητος; καὶ πρόγε πάντων, ἔφησαν, τὴν ἐν τοῖς
 τυπικοῖς αὐτῶν προαποκειμένην ἀσφάλειαν, ἥτοι τὸ μὴ εὐνούχους ἢ
 ἀγενεῖους δέχεσθαι ἢ ἀποκεῖρειν ἢ ἐν ἀγρῷ ἢ ἐν Μοναστηρίῳ κατέ-
 χειν τούτους, καταφρονηθῆναι παρὰ τινῶν καὶ δεῖσθαι πάντως τὸ τοι-
 οῦτον κακὸν διορθώσεως.

Εὐθὺς οὖν εἰς ἐκδίκησιν εἰς αὐτὸ τοῦτο κινηθέντες καὶ διόρθωσιν τοῦ προσήκοντος, εὖρομεν ἅπαντας ἀπὸ τε μεγάλων καὶ μικρῶν εὐπειθήσαντας καὶ σὺν προθυμίᾳ πάσῃ ὑποσχομένους τοῦ ὅρους ἅπαντα τὰ τοιαῦτα πρόσωπα ἀπελάσαι· ἡ δὲ τούτων ἔξωσις κοινῇ γνώμῃ καὶ θελήσει τοῦ τε εὐλαβεστάτου μοναχοῦ ἡγουμένου τῆς Λαύρας καὶ Ἀθανασίου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ τῆς τῶν Ἰβήρων μονῆς καθηγουμένου καὶ ἡμῶν αὐτῶν κρίσει καὶ δοκιμασίᾳ ἐπιτέτραπται γενέσθαι παρὰ τε τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν ἐπιτηρητῶν τοῦ ὅρους καὶ τῶν συναποσταλέντων τούτοις γερόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Δεύτερον οὖν ἐπὶ τούτῳ ἐκίνουν κεφάλαιον, ὥς ὅτι πλοῖα τινὲς τῶν μεγάλων μοναχῶν καὶ ἡγουμένων κατασκευάσαντες, οἶνον καὶ τινα ἕτερα εἶδη ἐξωνούμενοι, εἰς τε τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἑτέρας πόλεις ἀπέρχονται καὶ ἐμπορικῶς ταῦτα διαπιπράσκουσι· ζητήσαντες οὖν καὶ περὶ τούτου εἶγε τετύπωται τούτοις παρὰ τινος μετὰ τὴν τοῦ τυπικοῦ διάταξιν πλοῖα κεκτῆσθαι, εὖρομεν ἔγγραφον καὶ ἐνυπόγραφον τυπικὸν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου βασιλέως Κυροῦ Βασιλείου, κοινῇ γνώμῃ τοῦ τηλικαῦτα πρώτου καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ ὄρει μοναχῶν προκαθημένων γεγεννημένον, οὐ μόνον οὐκ ἐπιτρέπον, ἀλλὰ καὶ κωλύον μᾶλλον τὸν τοιοῦτον καπηλικὸν πορισμὸν καὶ ἀπέλασιν τὴν ἐκ τοῦ ὅρους τελείαν τιθέμενον τὸ ἐπιτίμιον τοῖς τοιοῦτόν τι κατατολμῶσι διαπράξασθαι, κεκτῆσθαι δὲ συγχωροῦν πλοιάρια μικρὰ καὶ μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ τῶν ταύτης ἔνδον πολυχνίων τὸν περιττεύοντα οἶνον τοῖς μοναχοῖς ἀπεμπολεῖν παρεγγυώμενον εἶγε μὴ πλοῖα ἔξωθεν παραγέγωνται, μὴ μὲν τοι ἐξ ἄλλων ὠνεῖσθαι καὶ εἰς ἄλλους πωλεῖν, ὅπερ φιλαργυρίας καὶ αἰσχροκερδείας ἐστὶν ἴδιον· ἡβουλήθη μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἀναγκᾶσαι τούτους τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, ἀλλ' ἔδοξε τὸ πρᾶγμα βαρὺ λίαν καὶ ἐπαχθές, διεβεβαιώσαντο γὰρ ὡς εἰμὴ πλοῖα κέκτηνται εἰς μετακομιδὴν τῶν τῆς Μονῆς χρειῶν καὶ διάπρασιν τῶν ὀπωρῶν καὶ τοῦ περισσεύοντός τισιν οἶνου, μηδὲ μίαν ἡμέραν ἐν τῷ ὄρει προσμεῖναι δύνανται, πολλῆς οὖν περὶ τούτου ζητήσεως γενομένης συνηρκέσθησαν ἅπαντες, ἵνα κέκτηται πλοιάρια μικρὰ εἰς χρεῖαν μόνην καὶ ὑπηρσίαν ἐξαρκοῦντα αὐτοῖς, ἀπέρχεσθαι δὲ καὶ μέχρι Θεσσα-

λονίκης καὶ Αἴνου, καὶ τὰ περιττεύοντα τούτοις διδόντες οἱ μοναχοὶ ἀντιλαμβάνονται τὰ δέοντα, μὴ ἐξεῖναι δέ τινι τούτων κατὰ τὰς σεβασμίας καὶ ἁγίας ἡμέρας τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς προόδους ποιεῖν καὶ ἔξω τοῦ ὄρους ἐξέρχεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τοῖς οἰκείοις μοναστηρίοις καὶ ἀπερισπάστως Θεῷ προσανέχειν καὶ ἑαυτοῖς· μήτε τὰ ἐκ τοῦ ὄρους, μήτε ἔξωθεν εἶδη τινὰ ἐξωνεῖσθαι, σῖτόν φημι ἢ κριθήν ἢ οἶνον ἢ ἔλαιον ἢ ἕτερόν τι τὸ οἰονοῦν καὶ ἐμπορικῶς ἀλλοχόσε ὥς οἱ βιωτικοὶ πραγματεύεσθαι· εἶδὲ καὶ γέγονεν οἰκονομικῶς καὶ τετύπωται, ἀσφαλιζομένων δηλαδὴ τῶν τὰ τοιαῦτα μελλόντων κτήσασθαι πλοῖα πρὸς τε τὸν πρῶτον τοῦ ὄρους καὶ τὸ κοινόν, ὥς εἶγε τοῦ παρόντος τυπικοῦ καταφρονήσωσιν, ἵνα πιπράσκωνται τὰ τοιούτων πλοῖα παρὰ τε τοῦ πρώτου καὶ τοῦ κοινοῦ, καὶ τὸ τούτων τίμημα διδόσθαι τῷ τοῦ ὄρους οἰκονόμῳ, ὥς ἂν εἰς κοινὴν χρῇσιν ἐξοδιάζηται· μηκέτι δὲ συγχωρεῖσθαι τὸν τοῦτο διαπραξάμενον ἕτερον πλοῖον κτᾶσθαι ἢ τοῦ ὄρους ἐξέρχεσθαι, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ, ἀποστολικῶς φάναι, φόβον ἔξωσι· τὰ δὲ μεγάλα πλοῖα κέκριται παραπωλῆσαι τέλεον, ἐκτὸς τῶν φιλοτιμηθέντων ἔχειν, τὰ διὰ χρυσοβουλίων σιγγιλίων τῶν μακαριστῶν βασιλέων ἡμῶν καὶ τῆς τοῦ Βατοπεδίου Μονῆς, οἷα καὶ ταύτης ἑκπαλαι τυπωθείσης πλοῖον κεκτῆσθαι δι' ἐγγράφου ἀρεσκείας καὶ θελήσεως τοῦ τηνικαῦτα πρώτου καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ ὄρους καθηγουμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τρίτον δὲ προετείνοντο κεφάλαιον λέγοντες, ὅτι πάντων τῶν τυπικῶν καὶ τῶν βασιλικῶν διαταγῶν προσταττόντων ἐπίσης μηδόλως ἐξεῖναι τινὰ τῶν μοναχῶν κτήνη ἢ ζεύγη βοῦκὰ κεκτῆσθαι, μήτε μὴν ἀπὸ ξένης χάριν νομῆς εἰς τὸ ὄρος εἰσέρχεσθαι, εἰ μήτοι κατὰ θέλησιν τῶν Μοναχῶν τοῦτο γίνεσθαι· τανῦν δὲ πολλὰ τῶν Μοναστηρίων ἐκτήσαντο πρόβατα καὶ αἰγας, ἡ δὲ Λαύρα τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου καὶ βόας· συνειδότες οὖν καὶ ἡμεῖς, ὥς εὐλόγως περὶ τούτου κινουῖσι καὶ καλῶς, πᾶσαν ἐθέμεθα σπουδὴν τοῦ ἀποκτήσασθαι ταῦτα, οἷς ἡ τούτων προσεγένετο κτήσις· καὶ δὴ, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες σὺν προθυμίᾳ τὴν τούτων ἀπόκτησιν κατεδέξαντο, ὁ δὲ εὐλαβέστατος μοναχὸς Νεόφυτος ὥς ἀδύνατόν ἐστι τούτων ἄνευ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἐν τῇ Λαύ-

ρα μοναχῶν καὶ ἀδυνάτων γερόντων τραφῆναι, παρεβάλετο εἰς εὐλογον δῆθεν μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν τούτων γενέσθαι εἰς τὸ ὄρος εἰσαγωγὴν, ἀλλὰ πρὸ πεντήκοντα χρόνων ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἡγουμενευσάντων, καταδέξασθαι δὲ τὸ γεγονὸς καὶ τοὺς τοῦ ὄρους καθηγουμένους· ἡμῶν δὲ καὶ αὖθις ἰσχυρῶς ἐνισταμένων, τὴν τῶν προβάτων ἐξέωσιν κατεδέξαντο, ἀγελέας δὲ βοῶν κεκτῆσθαι ἐν τόπῳ ἰδιάζοντι καὶ ἀπωκισμένῳ εἰς παρηγορίαν τῶν ἀσθενῶν καὶ ταλαιπώρων ἡγερόντων ἡτεῖτο· κατένευσαν εἰς τοῦτο καὶ οἱ τοῦ ὄρους καθηγούμενοι ἅπαντες, καὶ ὁ αὐτῶν πρῶτος ὁ προρρηθεὶς εὐλαβέστατος μοναχὸς Θεοφύλακτος· ἐφάνησαν καὶ ἡμᾶς δυσωποῦντες περὶ τούτου, καὶ δὴ ἰδόντες καὶ ἡμεῖς αὐτοί, ὡς ἀδύνατον ἐστὶν ὀκτακοσίους μοναχοὺς ἐκ μόνου ἰχθύος τρέφεσθαι, ὥκονομήσαμεν τῇ γνώμῃ τοῦ καθηγουμένου ἥξαντες καὶ τῇ τῶν γερόντων καὶ καθηγουμένων τοῦ ὄρους συγκατανεῦσαι ἀρεσκείᾳ, καὶ τετύπωται μήκοθεν πάντων τῶν Μοναστηρίων ὑπάρχειν τὰς ρηθείσας βοῦς ὡς ἀπὸ μυλίων εἴκοσι, καὶ παρὰ μοναχῶν αὐτὰς νέμεσθαι, καὶ μὴ τὸ σύνολον τοῖς μοναστηρίοις πλησιάζειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐπειδὴ καὶ ζεῦγος ἐτυπώθη ἄνωθεν κεκτῆσθαι τὴν Λαύραν τοῦ Κυροῦ Ἀθανασίου εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου τῶν ἀδελφῶν, τῶν δὲ εἰς ὀκτακοσίους ἀπὸ ἑκατὸν ἠύξήθησαν, ἤρεσεν ἅπασιν τοῖς ἐν τῷ ὄρει Μοναχοῖς καὶ ἕτερα ζεύγη τρία προστεθῆναι τῷ ἐνὶ· καὶ τῇ πάντων ἀρεσκείᾳ καὶ αὐτοὶ συναινέσαντες τυποῦμεν, κεκτῆσθαι τὰ τοιαῦτα ζεύγη εἰς ὑπηρεσίαν τῆς τῶν ἀδελφῶν ζύμης, ὡς εἴρηται· μὴ μὲν τοι τὸ σύνολον μετὰ τῶν τοιούτων ἀροτριᾶν ἢ σπόρον τῇ γῇ καταβάλλεσθαι· ὥκονομήσαμεν δὲ καὶ τὴν τοῦ Βατοπεδίου Μονὴν διὰ τὸ πολυάνθρωπον καὶ αὐτὴν ὑπάρχειν, ἐν ζεῦγος εἶναι εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου τῶν ἀδελφῶν, ὡς ἀρεσθέντων ἐν τούτῳ τοῦ τε πρώτου καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων γερόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἀλλὰ καὶ περὶ πλοίων ὥκονόμηται παρὰ πάντων, ἵνα κέκτηται ἡ Μονὴ τῶν Ἀμαλφηνῶν διὰ τὸ μηδόλως δύνασθαι ταύτην ἄλλως συνί-

στασθαι, μὴ μὲν τοι δὲ εἰς ἐμπορίαν τοῦτο κεχρῆσθαι, ἀλλ' εἰσέρχεσθαι δι' αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ εἰσάγειν εἴ τι ἐκ τῆς κατ' αὐτοὺς Μονῆς βούλονται καὶ παρὰ τῶν φιλοχρίστων διακονεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'.

Ἐπειδὴ καὶ τινες τῶν παρ' ἡμῖν περὶ τούτου ἐνήγαγον, ὥς ὅτι ξύλον ἐργάσιμον καὶ σανίδας καὶ δάδας καὶ πίσσαν ἐξάγουσι τινὲς τῶν Μοναχῶν ἐκ τοῦ ὅρους διὰ πλοίων καὶ ἀποπέμπουσι ταῦτα τοῖς κατὰ κόσμον, κεκώλυται δὲ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ παλαιοῦ τυπικοῦ, ἐπισκώπτομεν μὴ δεῖν τινὰ τοῦ λοιποῦ τὸ τοιοῦτον διαπράττειν, ἀλλὰ τοῖς ἔνδον τοῦ ὅρους ταῦτα ἀπεμπολεῖν εἰς ἰδίαν τῶν μοναστηρίων αὐτῶν χρεῖαν· εἰδὲ τις φωραθεῖη τοῦτο διαπραξάμενος, ζημιωθήσεται καὶ αὐτὴν τὴν ναῦν, ὃν τρόπον εἰρήκαμεν ἄνωθεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ δὲ τοῦ Μοναχὸν ἀπὸ Μοναστήριον ἐξέρχεσθαι καὶ ὑφ' ἑτέρου δέχεσθαι δεξιώτερον ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος διετάξατο· ἐκώλυσε δὲ τοῦτο μὴ γίνεσθαι κατὰ τὸ τοῦ ὅρους τυπικόν, μὴ ἐξεῖναι δηλαδὴ διαλαμβάνον ἄνευ εἰδήσεως καὶ θελήσεως τῶν ἡγουμένων δέχεσθαι ἀδελφὸν ἀπὸ μοναστήριον ἐξελθόντα ὑφ' ἑτέρας ἀδελφότητος, εἰ μὴ τοῦτον ὁ τῆς αὐτοῦ μονῆς προεστὼς παραδῶ ταύτῃ θελήσει οἰκείᾳ καὶ συναινέσει τῆς ὑπ' αὐτῷ ἀδελφότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἦλθε δὲ εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοὰς καὶ τοῦτο, μᾶλλον δὲ ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν εὔρομεν, ὥς κατατολμῶσι τινὲς τὰς διατάξεις τῶν ἀποικομένων ἡγουμένων ἀνατρέπειν καὶ ἀκυροῦν· καὶ ἐν οἷς ἐκεῖνοι διορίζονται ἐπιδιατάττεσθαι, καὶ εἰσάγειν ἡγουμένους, καὶ ἐξάγειν, καὶ τᾶλλα πάντα ἀπερισκέπτως ποιεῖν· τυποῦμεν καὶ περὶ τούτου, τῷ παλαιῷ τυπικῷ συνωδᾷ ποιοῦντες, ἵνα βέβαιοι συντηρῶνται καὶ ἀμετακίνητοι τῶν μεθισταμένων αἱ διατάξεις, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ἐκείνων γινομένων διαθηκῶν πάντα γίνεσθαι καὶ συνεργεῖσθαι, εἰδὲ

τινες πειραθεῖεν παρὰ ταῦτά τι διαπράξασθαι, τὸ μὲν πραχθὲν παρ' αὐτῶν μενέτω ἄργον καὶ ἀνόνητον, οὗτοι δὲ τοῖς τῶν κανόνων ἐπιτιμίαις ὑποκείσθωσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἐγνωσται δὲ τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, ὡς καὶ δωρεὰς τινὲς ἀγρῶν καὶ μοναστηρίων καὶ πράξεις αὐτῶν καὶ ἀνταλλαγὰς ποιοῦντες καὶ ἐν ταύταις τὸν Τίμιον Σταυρὸν ἰδιοχείρως διαχαράττοντες καὶ πολλοὺς ἄλλους προσκαλούμενοι μάρτυρας τῶν γεγονότων, καὶ τούτων ὁμοίως ἐκείνοις συγκαταπηγνύντων τὰ ἴδια σίγνα ἰδιοχείρως, εἰς μετὰμελον μετὰ ταῦτα χωροῦσι καὶ τῶν γινομένων ἀνατροπὴν, θρασέως, φεῦ, καὶ τολμηρῶς τοῦ τοιούτου καταφρονοῦσι πράγματος, κἄντεῦθεν πρῶτον μὲν τὴν τοῖς χριστιανοῖς ἀρμόζουσαν ἀθετοῦντες πίστιν, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἰδίαν καταπατοῦντες συνείδησιν· διὰ τοι τοῦτο, ἀρεσκείᾳ τοῦ εὐλαβεστάτου πρώτου καὶ τῶν λοιπῶν πάντων καθηγουμένων, τετύπωται παρ' ἡμῶν ἵνα τοῦ λοιποῦ ὁ τοῦ τοιούτου καταφρονῶν πράγματος καὶ αὐτῆς ἐκπίπτειν τῆς ἡγουμενείας καὶ ἕτερος ἀντ' αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς Μονῆς προχειρίζεσθαι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ γεγονότα ἐπὶ τῆς προτέρας μένειν ἀσφαλείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ δὲ κοπῆς ξύλων ἐγκαλοῦσιν τινες μοναχοί, ὅτι οἱ ὑπερέχοντες τῶν ἄλλων καὶ ὑπερισχύοντες κωλύουσιν αὐτοὺς τοῦ κόπτειν· ὅθεν περὶ ξύλων καύσεως μαγειρείου καὶ φούρνου ἀρτοποιίας τε τετύπωται καὶ περὶ τούτου ἵνα λαμβάνωσιν ὅθεν βούλονται, τὰ δὲ εἰς οἰκοδομάς, ἐν μὲν τῷ κοινῷ τόπῳ τούτους κόπτειν ἔξεστιν ἀκωλύτως, ἐν δὲ τοῖς ὀρίοις ἐνὸς ἐκάστου τῶν Μονῶν δι' εἰδήσεως καὶ ἀδείας τοῦτε ἡγουμένου καὶ μοναχῶν τῆς μονῆς κόπτειν, ὅσα μόνον τούτοις ἐπιτέτραπται, ἐν δὲ τοῖς ἐλευθέροις τόποις, κόπτειν ἀκωλύτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Πολλοὶ μὲν τῶν μοναχῶν ἐνεκάλουν, ὡς ἦν μὲν ποτε πολὺς ὁ τοῦ

κοινοῦ τόπος, καὶ διαρκῶν εἰς τὴν χρεῖαν αὐτῶν, διὰ δὲ τοὺς κατὰ καιροὺς πρώτους καὶ μερικὰς φιλίας ἢ καὶ ἄλλυτα μετὰ τινων μοναχῶν καὶ καθηγουμένων ὀλιγοστῶν ἢ καὶ πλειόνων δωρεῖσθαι τοῦτον ἐν οἷς ἂν ἐβούλοντο, καὶ ὀλιγωθῆναι μὲν τὸν ἐπίκοινον τόπον, στενοχωρεῖσθαι δ' ἐντεῦθεν τὰ μοναστήρια καὶ κελλία. Καὶ δὴ τῇ πάντων κρίσει καὶ ἀρεσκείᾳ τετύπεται μὴ ἐξεῖναι τοῦ λοιποῦ μηδενὶ τῶν μελλόντων ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀνιέναι ἀρχῇ ἐκ τῶν κοινῶν τοπίων δωρεῖσθαι τινὶ ἢ ἀπεμπολεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Τὴν δὲ Λαύραν τῶν Καρεῶν, φασίν, ἀντὶ Λαύρας ἐμπόριον γενέσθαι, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἀπηγορευμένα μοναχοῖς πιπράσκεσθαι ἐν αὐτῇ· διὸ καὶ ἐκρίναμεν καὶ ἐτύπωσαμεν τῇ ἀρεσκείᾳ πάντων μένειν ταύτην κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον, καὶ ἐν οἷς ἂν εὐρίσκωνται τὰ ἀπηγορευμένα ταῦτα (αἰδοῦμαι γὰρ λέγειν κατ' ὄνομα αὐτὰ) ἐκδιώκειν τούτους τέλεον ἐκ τῆς τοιαύτης Λαύρας Καρεῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἐπειδὴ πολὺς ὁ θρύλλος ἦν, διὰ τὸ λέγειν σχεδὸν ἅπαντας ὅτι μετὰ πολλῶν ὑπουργῶν οἱ τῶν μεγίστων μονῶν Λαύρας ἡγούμενοι ἐν ταῖς συνάξεσι παραγενόμενοι πολλῶν κακῶν αἴτιοι τῷ ἀθροίσματι τῶν γερόντων καὶ καθηγουμένων καὶ τῇ τούτων συναγωγῇ γίνονται, ὡς ἐντεῦθεν ἔσωθεν μὲν φόβους, ἔξωθεν δὲ μάχας ἀποτίκτεσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς κρίνουσι καὶ δικάζουσι τοῦ κοινοῦ κινούμενοι τὰ πρὸς διόρθωσιν ἐμπόδιον οὐ μικρὸν τὸ τοιοῦτον καθίσταται, διὰ τὸ ἕκαστον τῶν ὑπουργῶν ὃ ἐὰν θέλῃ θρασέως καὶ αὐθαδῶς λέγειν καὶ πρὸς τοὺς κρίνοντας διαμάχεσθαι· προσεῖπον δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῷ τῆς Λαύρας καθηγουμένῳ τὸ πᾶν, ὁ δὲ τοιοῦτος εὐλαβέστατος μοναχὸς Νεόφυτος καὶ καθηγούμενος τῆς τοιαύτης τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου Λαύρας, καὶ εἰς τὰ ἄλλα μὲν πάντα καταπεισθεὶς διὰ φιλάγαθον πρόθεσιν, τῇ ἡμετέρᾳ ταπεινότητι ὀφθεὶς, καὶ ἐν τούτῳ δὲ τῶν ἄλλων πάντων φανεὶς καταπειθέστερος, ἀρκεῖσθαι ἔλεγεν εἰς τὴν τοῦ παλαιοῦ τυπικοῦ διάταξιν, αὐτὸν μὲν μετὰ δύο ὑπουργῶν παραγίνεσθαι, μετὰ

τριῶν δὲ τὸν πρῶτον, τοὺς δὲ λοιποὺς ἄνευ ὑπουργῶν ἅπαντας, οὕτω γὰρ τὸ χρυσοβούλλιον τυπικὸν διὰ τὸ ὀλιγᾶν τότε τὸ ὄρος εἶναι διακελεύεται· οἱ δὲ τῶν λοιπῶν μοναστηρίων καθηγούμενοι τοῦτο ἀκούσαντες ἐδυσχέρανον, καὶ ἀδύνατον εἶναι ἐνίσταντο ἄνευ ὑπουργῶν τῶν τὸ γῆρας τούτων καὶ τῇ ἀσθενείᾳ ὑπηρετεῖν ὀφειλόντων ἐν ταῖς συνάξεσι παραγίνεσθαι· διὰ τοι τοῦτο συναθροισθέντες πάντες ἡτήσαντο τυπωθῆναι, τὸν μὲν κατὰ καιρὸν πρῶτον μετὰ τριῶν ὑπουργῶν παραγίνεσθαι, τὸν δὲ τῆς εὐαγεστάτης Λαύρας τοῦ Κυροῦ Ἀθανασίου μετὰ ἑξ, τὸν δὲ τοῦ Βατοπεδίου μετὰ τεσσάρων, ὡσαύτως καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς τῶν Ἰβήρων Μονῆς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας μετὰ ενός· εἶναι δὲ τοὺς τοιούτους ὑπουργοὺς ἅπαντας ἐν τοῖς τῶν Μοναστηρίων Κελλίοις, καὶ μὴ τῇ συνάξει παραγίνεσθαι ἢ παραβάλλειν ὅλως, μηδὲ συναναμίγνυσθαι τοῖς κρίνουσι γέρουσι καὶ εἰς ὄχλησιν τούτους καὶ περικοπὴν γίνεσθαι, εἰ δὲ θέλει ἓνα ἢ δύο ὁ τῆς Λαύρας τοῦ Κυροῦ Ἀθανασίου καθηγούμενος παρίστασθαι αὐτῷ, ὡσαύτως καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ τοῦ Βατοπεδίου καὶ τῶν Ἰβήρων ἀνὰ ἓνα παρίστασθαι, παριστάσθωσαν μὲν, μὴ μὲν τοι τὸ σύνολον λαλείτωσαν· ὁ δὲ βουλόμενος λαλεῖν καὶ μὴ θέλων σιωπᾶν, ἐκβαλλέσθω καὶ ἄκων τοῦ τῶν πατέρων συλλόγου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἐπὶ τούτοις οὖν πᾶσι καὶ τοῦτο τετύπεται τῇ ἀρεσκείᾳ τῶν πάντων, ἵνα αἱ ἀξιολόγοι ὑποθέσεις ἅπασαι ἐν ταῖς καθολικαῖς κρίνωνται συνάξεσιν, αὐτοῦ τε τοῦ πρώτου προκαθημένοι καὶ συγκαθεζόμενων τούτῳ τοῦτε εὐλαβεστάτου καθηγουμένου τῆς Λαύρας τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου καὶ τῶν λοιπῶν προκρίτων ἡγουμένων, εἴγε δηλονότι τῷ ὄρει περίεσι καὶ τῇ συνάξει, καὶ πάντων τῶν εὐλαβεστάτων γερόντων συμπαρόντων καὶ συγκρινόντων μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀληθείας προσωποληψίας ἀπάσης ἐκτὸς ἢ δωροληψίας καὶ μερικῆς φιλίας καὶ προσπαθείας καὶ ἄλλου πάθους παντός, ἡγουν φθόνου, ἐριδος, μνησικακίας, καὶ πάντα δὲ δοκιμαζέσθω τὰ προκείμενα καὶ ἐκδιαζέσθω τὰ κινούμενα· οἱ δὲ τινες μικρὰς καὶ εὐτελεῖς ὑποθέσεις ἔχοντες τῷ πρώτῳ προσελθέτωσαν ἵνα συμπεριλαμβάνῃ ὁ τοιοῦτος πρῶτος πέντε ἢ δέκα ἡγουμένους καὶ μετὰ τούτων ἀπέρχεσθαι καὶ τὴν τῶν

ἐσφαλμένων ποιεῖσθαι διόρθωσιν· μὴ ἐξέστω δὲ τῷ πρώτῳ τοὺς αὐτοὺς συμπεριλαμβάνειν, ἀλλ' ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ὑποθέσει τούτους, ἐν ἑτέρῳ δὲ ἄλλους, ἵνα μὴ ὑπόνοιαι καὶ σκάνδαλα ἐν τῷ Κοινῷ ἐκφύωνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ὁ δὲ ἔδει τῶν ἄλλων τύπων προτεθῆναι ὡς πάντων ἀναγκαιότερον, τοῦτο ἔσχατον οἱ τιμιώτατοι γέροντες ἅπαντες ἐπὶ τῆς συνάξεως ἐξεφώνησαν, ὅτι περ τινὲς τῶν Μοναχῶν καὶ ἡγουμένων, εἴτε ἀπλότητι, εἴτε κουφότητι, εἴτε κανόνων ἀπειρία, ἀγόμενοι, παῖδας οὕπω τοῦ εἰκοστοῦ χρόνου ἐπιβάντας, οὐ μόνον διακόνους, ἀλλὰ καὶ πρεσβυτέρους χειροτονεῖν· ἄλλοι δὲ καὶ ἡγουμένους τῆς αὐτῆς ἡλικίας ὄντας, διὰ τινὰ ἀγχιστείαν ἢ καὶ ἄκαιρον προσπάθειαν, ὡς μὴ θέμις, καταλιμπάνουσιν ἐν διαθήκαις. Ταύτην οὖν τὴν ἄθεσμον καὶ παράλογον πρᾶξιν (ἵνα μὴ εἴπω λύμην καὶ φθοράν καὶ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἀνατροπὴν) ἐκ ριζῶν ἀνασπῶντες, ὀρίζομεν καὶ τυποῦμεν εἴκοσι καὶ πέντε μὲν χρόνων χειροτονεῖσθαι διάκονον κατὰ τοὺς θείους θεσμούς, τριάκοντα δὲ πρεσβύτερον, τοῦ αὐτοῦ δὲ χρόνου ἡγούμενον ἐν διαθήκαις καταλιμπάνειν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οὗτοι μὲν οἱ θεσμοὶ καὶ τύποι ψυχωφελεῖς οὐκ ἐξουσιαστικῶς, οὔτε μὴν αὐθεντικῶς, οὔτε ἀβουλεύτως ἢ ἀπερισκέπτως, ἀλλὰ θελήσει καὶ ἀρεσκείᾳ ἁπάντων τῶν τοῦ ὅρους εὐλαβεστάτων Μοναχῶν καὶ ἡγουμένων ἐτυπώθησαν καὶ ἐπράχθησαν παρ' ἐμοῦ Κοσμᾶ εὐτελοῦς μοναχοῦ τοῦ τζιντζιλούκη, κατὰ θείαν καὶ βασιλικὴν προσταγὴν, καὶ ὑπεγράφησαν παρὰ τῶν ἀξιολογωτέρων γερόντων τοῦ ὅρους Ἄθω, καὶ τοῖς μοναχοῖς ἐπεδόθησαν ἀντιλήψει τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως· οὓς τινὰς τύπους καὶ θεσμούς, ὡς ἐξ ἀποστολῆς βασιλικῆς παρ' ἡμῶν ἐκτεθέντας, ἀπαραθραύστως τηρεῖν ὀφείλουσιν ἅπαντες οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ τούτῳ ὅρει μοναχοί, ὁ δὲ παραβαίνων τούτους καὶ τῇ τῶν θείων κανόνων δίκη ὑποπεσεῖται καὶ τῆς Ἀνακτορικῆς ἀγανακτήσεως πειραθήσεται, ὀφείλουσι δὲ τὸ παρὸν τυπικὸν καὶ τῷ κραταιῷ Ἀνακτι καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ ἐπιφανῆσαι, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ φιλοχρί-

στου καὶ εὐσεβοῦς βασιλείας ἡ κυριότης τούτῳ καὶ βεβαίωσις ἐπιβρα-
βευθῇ, καθὰ δὲ καὶ ἐν τῷ ἐκτεθέντι παρὰ Εὐθυμίου τοῦ εὐλαβεστάτου
μοναχοῦ καὶ καθηγουμένου τῆς τῶν Στουδίων μονῆς τοῦ ἐξ ἐπιτα-
γῆς βασιλικῆς εἰς κατὰστασιν τοῦ ὅρου ἀποσταλέντος τυπικῷ γέ-
γονεν.

Οὓς τινας τύπους καὶ ἡμεῖς βεβαιοῦμεν καὶ ἐπικυροῦμεν καὶ ἀπα-
ρασαλεύτους εἰς αἰῶνας συντηρεῖσθαι βουλόμεθα.

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος δ'. ςφνδ'.

† Θεοφύλακτος μοναχὸς καὶ πρῶτος. † Νεόφυτος μοναχὸς ἡγού-
μενος τῆς Λαύρας. † Ἀθανάσιος μοναχὸς ἡγούμενος βατοπεδίου. †
Γεώργιος μοναχὸς ἡγούμενος Ἰβήρων. † Ἰωάννης μοναχὸς καὶ πρε-
σβύτερος τοῦ Ζυγοῦ. † Κύριλλος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος μονῆς ἐσφιγ-
μένου. † Ἰλαρίων μοναχὸς ἡγούμενος Μονῆς τοῦ ἁγίου Νικηφόρου.
† Ἰωάννης μοναχὸς ἡγούμενος μονῆς τοῦ Κάσπακος. † Ἡλίας μο-
ναχὸς ἡγούμενος Μονῆς Ξηροποτάμου. † Πέτρος εὐτελὴς μοναχὸς καὶ
ἡγούμενος Μονῆς τοῦ Κυροῦ Ἀθανασίου. † Θεόδουλος μοναχὸς ἡγού-
μενος Δοχειαρίου. † Λουκᾶς μοναχὸς ἡγούμενος Μονῆς τῆς Θεοτόκου.
† Ἀθανάσιος μοναχὸς ἡγούμενος τοῦ κὺρ Σισώη. † Συμεὼν μοναχὸς
καὶ ἡγούμενος μονῆς Καλλιάρας. † Ἱερεμίας μοναχὸς καὶ πρεσβύτε-
ρος. . . . † Μάρκος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος. . . . † Ἰωάννης μονα-
χὸς καὶ ἡγούμενος Μονῆς τοῦ Φακινοῦ. † Βαρθολομαῖος μοναχὸς καὶ
ἡγούμενος Μονῆς τοῦ Σωτῆρος. † Ἀντώνιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος
Μονῆς τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου. † Ἰάκωβος μοναχὸς Μονῆς τῆς ὑπερ-
αγίας Θεοτόκου. † Νικηφόρος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Βερροιώ-
του. † Λέοντος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Φαλακροῦ. † Θεόδωρος
μοναχὸς ἡγούμενος τοῦ Καλέστρου. † Μιχαὴλ μοναχὸς ἡγούμενος τοῦ
Ἀρχιστρατήγου. † Κοσμᾶς μοναχὸς ἡγούμενος τοῦ φιλαδέλφου. †
Γεράσιμος μοναχὸς ἡγούμενος τῶν ἁγίων Ἀναργύρων. † Βαρθολο-
μαῖος μοναχὸς ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Νικολάου. † Νικηφόρος μοναχὸς
ἡγούμενος πρεσβύτερος τοῦ ἁγίου. . . . † Ἀρσένιος μοναχὸς ἡγού-
μενος τοῦ ἁγίου Πέτρου.

(Ἐπικυροῦνται διὰ τοῦ ἐπομένου παρὰ πόδας χρυσοβουλίου τοῦ
βασιλέως, δι' ἀσφάλειαν τῶν γεγονυιῶν πράξεων).

**Χρυσόβουλλον τοῦ ἀοιδίου βασιλέως Κωνσταντίνου
τοῦ Μονομάχου οὗ ἡ ἀρχὴ διεφθαρμένη.**

Ὁ
εἰς τὸ αὐτὸ στασιάζοντες καὶ τὴν φίλην εἰρήνην¹ κατέ-
χοντος καὶ τοὺς κατὰ τὸ ὄρος θεσμοὺς καὶ κανόνας ἡθετηκότος καὶ
διὰ πάσης ἐντολῆς ἐπιλελησμένου καὶ κοσμικοῖς ἀνδράσι διαιτεῖν τὰ
κατ' αὐτοὺς ἐπιτρέποντος· καὶ ἄς. τὴν τάξιν· ὡς γὰρ ἡ σὰρξ
ὑποτέτακται τῷ πνεύματι, καὶ ὥς τινι βασιλεῖ καθυπῆκειν τέτακται,
οὕτω δὴ μᾶλλον τοὺς καταπεφρονηκότας κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ
καὶ τῷ Θεῷ μόνῳ ζῆν ἐλομένους προτετάχθαι δεῖ τῶν ἄλλων καὶ δι-
καστὰς αὐτοῖς καθίστασθαι περὶ ψυχικῶν αἰτιαμάτων· καὶ πολλῆς ἐν-
τεῦθεν ἀνὰ τὸ ὄρος ἀνατροπῆς τῶν πραγμάτων γεγεννημένης, περιελ-
γῆσαντες, ὡς εἰκός, ἐπὶ τούτοις, εἰ καὶ χρώα καὶ πόνοις ἀσκητικοῖς
τῶν ἄλλων διαφέροντες, καὶ περιπαθῶς ἐσχηκότες ἐφ' οἷς ἐώρων, πάν-
τας μὲν θεσμοὺς ἀθετουμένους, ἐκθέσμους δέ τινας πράξεις καὶ ἀσυνή-
θεις τολμωμένας, καὶ τὴν μὲν τάξιν καὶ εὐταξίαν ἀπεληλαμένην, τὴν
δ' ἀταξίαν εἰσαγομένην, οὐκ ἠρέμησαν, οὐδὲ ἡσύχασαν, ὥσπερ ἀγα-
πῶντες ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, ἀλλὰ τῷ περὶ καλὰ ζήλῳ διαθερμαι-
νόμενοι, στέλλουσί τινας εἰς τὸ ἡμέτερον κράτος δεηθησομένους περὶ
τῆς ἀγούσης φορᾶς τὰ τοῦ ὄρους πάντα καὶ συγχεούσης· καὶ οἱ συμ-
πεμφθέντες διαγγέλλουσι μὲν ὅσα δὴ καὶ συμβέβηκεν ἐπὶ τὸ χεῖρον
όσημέραι αὖξοντά τε καὶ προχωροῦντα, καὶ ἡμῶν μὴ παρόψεσθαι κα-
θικετεύοντες οὕτω κακῶς πάσχοντας, μηδὲ τὸ πολυάνδριον ἐκεῖνο ὄρος
καὶ τὸ ἅγιον ποίμνιον ἐκ μικροῦ καὶ ἐλαχίστου εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται προ-
ελθόν τε καὶ νεύσει Θεοῦ πλατυνθέν, ἐᾶσαι πάλιν τοῖς τοῦ πονηροῦ
σπέρμασι καὶ ταῖς ἐπινοίαις ἐλαττωθῆναι τε καὶ ἐπὶ ὄρη καὶ βουνοὺς
διασπαρῆναι καὶ θρήνων πάσχειν ἄξια· οὐκοῦν οὐδὲ παρίδομεν αὐ-
τούς, ἀλλ' ἐφ' οἷς διηγήσαντο δηχθέντες τὴν καρδίαν καὶ τὸ ὄλον
τοῦ πονηροῦ δράμα ὑπειληφότες εἶναι, ἔγκοτα ἄει ἔχοντας πρὸς τὸ
τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ ταῖς ἀγαθαῖς βασκαίνοντος πράξεσι καὶ

¹ Παρὰ Σωφρονίῳ Καλλιγᾷ φέρεται «εἰς τὴν φίλην εἰρήνην ἀπὸ σερμίου κατέχον-
τες». Τὸ «ἀπὸ σερμίου» εἶνε ἀκατάληπτον κακῶς ἀναγνωσθέν, διὸ παρέλιπον αὐτό.

διαφθονομένου, ταχυνήν τε ἄμα καὶ ποθεινὴν τὴν ἱασιν αὐτοῖς ὑπηνέγκαμεν καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ νοσοῦντος ἐτεχνευσάμεθα· ἐνετείλαμεν Κοσμᾷ τῷ εὐλαβεστάτῳ Μοναχῷ τῷ κατὰ τοὺς τζιντζιλουκίους, ἀνδρὶ καλῶς μὲν τοὺς ἀσκητικούς πόνους διηγωνισμένῳ, καλῶς δὲ καὶ τὴν πνευματικὴν ἐξησκημένῳ καὶ διακυβερνᾷν εἰδότι ψυχάς, καταλαβεῖν τὸ ἅγιον ὅρος ἐπισκέψασθαι τε τὸ νοσοῦν καὶ ἰάσασθαι, καὶ ζητῆσαι μὲν πᾶσαν ἀρχαίαν καὶ συνήθειαν καὶ τύπον καὶ θεσμούς τῶν πατέρων, καὶ τὰς ἐπισυμβαινούσας αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν χρυσοβούλλων πράξεις ἐπιβραβευθῆναι, καὶ κοινῇ γνώμῃ καὶ συνδιασκέψει τῶν ἐχόντων τὴν ἡγουμενίαν ἐκάστης Λαύρας καὶ τῶν πρεσβυτέρων ὑπὲρ τοὺς ἄλλους καὶ τῶν ἐπιστημονικωτέρων περὶ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν καὶ διαγωγὴν ἀποδοῦναι τῷ ὄρει τὴν παλαιὰν πολιτείαν καὶ πάντα τὰ τῶν πατέρων συντηρηθῆναι διατάγματα· τὰ δὲ καινοτομηθέντα καὶ ἀσυνήθη, καὶ μήτε τοῖς ἐκείνων ὅροις καὶ κανόσι συμβαίνοντα καὶ τοῖς νῦν μοναχοῖς αἴτια σκανδάλων συμβαίνοντα καὶ τυγχάνοντα, καὶ μηδὲν πρὸς ἀποδοχὴν τούτοις ἢ καὶ τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ὄντα, ἀποδοκιμάσαι τε καὶ ἀκυρῶσαι καὶ τοῦ κατὰ τοῦ ὅρους ἀπελᾶσαι πολιτεύματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἐπισκεψάμενοι, ὁ δὲ εὐλαβέστατος μοναχὸς εἰς τὸ ὅρος ἀφίκετο, καὶ συνελθόντων τῶν ἐκατέρων τῶν μερῶν ἡγουμένων καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων Μοναχῶν, ἐζήτησε πάντα ὧν ἕνεκα πρὸς ἀλλήλους ἐστασίαζε, ἐπῆλθε τε καὶ τὸ τοῦ ὅρους Τυπικὸν καὶ κανόνες τῶν πατέρων, καὶ ἄριστα πάντα καὶ κατὰ λόγον ποιμαντικῶς διωκήσατο· τὰ τε γὰρ ἀμεληθέντα τῶν πρώτων διαταγμάτων ἀνεκαίνισέ τε καὶ μένειν καὶ ἐνεργεῖν καὶ αὐθις παρεσκεύασε, καὶ τὰ καινισθέντα ἔπη καὶ φθαρέντα τῷ καλῷ τοῦ ὅρους πληρώματι καὶ μὴ πρῶτον γνωσκόμενα ὡς ἀλλότρια τοῦ ἔθνους τῶν πατέρων ἐβδελύξατό τε καὶ ἀπεδοκίμασε, καὶ ὅσα σκανδάλων αἴτια καὶ ἔριδος καὶ μάχης τοῖς ὀρεσιτρόφοις ἀνδράσιν ὑπῆρχεν ἐπεσκέψατό τε καὶ διορθώσατο καὶ πᾶσι τὸν προσήκοντα τύπον καὶ τάξιν ἀποδέδωκε, καὶ οὐδὲν καταλέλοιπεν ἀδιατύπωτον· καὶ εἴ τινα γὰρ ἢ τῶν καιρὸν εἰσήνεγκε χρεῖα, διὰ τὸ πληθυνθῆναι τινὰς τῶν Λαυρῶν καὶ εἰς πληθυσμὸν ἐπιδοῦναι, εἴτε καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν, καὶ οὐ περιεῖληπται ταῦτα τοῖς τοῦ ὅρους κανόσι, καὶ τούτων φροντίδα ἔθετο καὶ κοινῇ συνδιασκέψει τὸ προσήκον καὶ ἐπὶ τούτοις διεπράξατο· καὶ πάντων ἐγγράφως δέδωκε τοὺς τύπους ὡς καὶ τὰς οἰκονομίας, ἀποδε-

χθέντας μὲν παρ' ὅλων τῶν ἐν τῷ ὄρει, βεβαιωθέντας δὲ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν προκρίτων ἡγουμένων.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῇ βασιλικῇ ἡμῶν ἐνεφανίσθη τὸ τοιοῦτον Τυπικὸν ἐξουσίᾳ καὶ καλῶς ἔχειν ἐπὶ πᾶσιν ἔδοξε, τοῦτο μὲν τῇ σφραγίδι ἐσφραγίσαμεν καὶ κατὰ τὰς συνάξεις ἐκάστης μεμβράνης τὸ διὰ κινναβάρεως κανικλώματι ἐκυρώσαμεν, ἵνα μηδὲν μηδέποτε περὶ αὐτὸ κακουρηθεῖη. Θεσπίζομεν δὲ διὰ τοῦ παρόντος Χρυσοβουλλίου λόγου εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους, πάντα τὰ εἰρημένα ἐν τῷ εἰρημένῳ Τυπικῷ διατεταγμένα ἀπαράθραυστα συντηρεῖσθαι καὶ ἀναλλοίωτα καὶ πᾶσιν ὑπαγορεύομεν τὴν τῶν κανονικῶν ἐπιτιμίων ἐπαγωγὴν καὶ τὴν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ νόμου παιδείαν.

Τούτου γὰρ χάριν καὶ ὁ παρὼν Χρυσοβούλλιος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐγένετο, ὅς καὶ ἐπεβραβεύθη τοῖς δηλωθεῖσι πατρᾷσι τοῖς ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἁθω ἀσκουμένοις, εἰς βεβαίαν καὶ διηνεκῇ ἀποφασιστικὴν ἀσφάλειαν.

Ἀπολυθὲν κατὰ μῆνα Ἰούνιον τῆς νῦν ἐντυχούσης Ἰνδικτιῶνος δ'.

Ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημνήνατο κράτος σφνδ'.

† Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ρωμαίων.

**Ὅρος καὶ τύπος τοῦ ὄρους Ἁθω γενόμενος ἐπὶ
τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου¹.**

Τιμιώτατοι πατέρες, οἱ τὴν Ἀγγελικὴν πολιτείαν διάγοντες ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἁθω, οἱ ἐν ταῖς Μοναῖς οἰκοῦντες καὶ οἱ ἐν ἡσυχίᾳ ὄντες, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ πορευόμενοι, χάρις, ἔλεος, καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Γνωστὸν ὑμῖν ἔστω πῶς ἐν τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ἐδήλωσεν ἡμῖν ὁ πανοσιώτατος πρῶτος κὺρ Δομέτιος ἱερομόναχος, ὃν πρὸ καιροῦ ἐλθόντα ἔχει-

¹ Τὸ Τυπικὸν τοῦτο παρέλιπον νὰ ἀνενέγκω ἐν σελ. 152. Συνετάχθη ἔτει 1393 ἕνεκα νέων διαταράξεων καὶ ἀταξιῶν ἐν Ἁθῳ ὧν ἀφορμὴ κυρίως ὑπῆρξαν αἱ πρωτοκαθεδρίαι (Πρβλ. καὶ Γεδεών «ὁ Ἁθῶς» σελ. 115 καὶ ἐπ.).

ροτονήσαμεν, πρῶτος παντὸς τοῦ ἁγίου ὄρους, καὶ ὁ Καθηγούμενος τῆς ἁγίας βασιλικῆς Λαύρας κύριος Γρηγόριος, καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι πῶς τινες τῶν αὐτόθι μονῶν ἀνατρέπουσι τὸν τύπον, ὃν ἔθεντο οἱ ἅγιοι πατέρες μετὰ φρικώδους καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ τηρεῖν πάντας ἀπαράθραυστον τοὺς ἐκεῖσε οἰκοῦντας ἐν τῷ προειρημένῳ ὄρει, καθὼς καὶ τὰ Σιγγίλλια τῶν ἀοιδίμων βασιλέων καὶ θείων Συνόδων διαλαμβάνουσι κρατεῖν καὶ οἰκεῖν ἐν αὐτοῖς μετὰ φόβου πολλοῦ καὶ τρόμου· νῦν δὲ ὡς ἔγνωμεν ἐτραχηλιάσατε κατὰ τοῦ ἰδίου Δεσπότου, ὡς ὁ πάλαι ἐωσφόρος, καὶ ἠδαφιάσατε τὰ ὅρια τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ὑμῶν ὀπλομαχεῖτε μετὰ σφοδρότητος· καὶ μετὰ τὴν παράβασιν τῶν ἁγίων θεσμῶν οὐκ ἐκορέσθη ὁ ταλαίπωρος ὑμῶν βίος, ἀλλ' ὠρμήθητε κινούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀρπάζειν τὰ ἀλλότρια καὶ προσηλουῖσθαι τῇ ἱεροσυλίᾳ βαβαί! τολμῶντες αἵρειν ἀθέσμως ἀπὸ τῶν ὀρίων καὶ νομίμων τῆς τοῦ πρωτάτου Ἐκκλησίας· τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν υἱοὶ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς γεέννης κληρονόμοι ἠπάτησαν ἡμᾶς καὶ γραφὰς ἔλαβον πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν ψυχῶν αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία μου καὶ βασιλικὴ πρόσταξις καὶ πατριαρχικὴ ἔστειλεν αὐτοῦ τὸν πανιερώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κύρ Δανιήλ σὺν τῷ πρώτῳ καὶ ἡγουμένῳ τῆς Λαύρας, ὅπως γένηται αὐτοῦ σύναξις ὡς θέμις τῶν ἐγκρίτων λογάδων, καὶ διαιρεθῇ τὸ σύνορον τοῦ πρωτάτου καὶ τὰ δικαιώματα πάντα, ὡς διετάξαμεν αὐτῷ Συνοδικῶς. Οἱ δὲ εὐρεθέντες τότε ἐν τῇ Συνόδῳ ἀρχιερεῖς εἰσὶν οὗτοι· Μάξιμος ὑπέρτιμος Ἐφέσου, Γεννάδιος Ἡρακλείας, Μακάριος Κυζίκου, Ἀχίλλειος Κερασσοῦντος, Μιχαὴλ Νικομηδείας, Γεώργιος Νικαίας, Γαβριήλ Θεσσαλονίκης, Κλήμης Μονεμβασίας, Ἰλαρίων Τραπεζοῦντος, Συμεὼν Λαρίσσης, Νικόλαος Σερρῶν, Κυπριανὸς Τυάνων, Μητροφάνης Φιλιππουπόλεως, Ἰωσήφ Μιτυλήνης, Ἀθανάσιος Αἴνου, Μακάριος Διδυμοτείχου, Μιχαὴλ Ἀναστασιουπόλεως, Ἀθανάσιος Μελενίκου, Δανιήλ Βερροίας, Νεόφυτος Λακεδαιμονίας, Συμεὼν Μαρωνείας, Παΐσιος Μεσημβρίας, Παῦλος Φιλαδελφείας, Ἰωὴλ Μελιτινῆς, Ἀντώνιος Σμύρνης, Νικόδημος Ζηχχίας, καὶ ὁ Ἀβιδῶν Προκόπιος. Ταῦτα δὲ φαρμέν μετὰ ἀλύτου δεσμοῦ, εἰμὴ οὐκ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν ἀπ' ἀρχῆς τύπον καὶ νομοθεσίαν τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ὡς διαχωρίζουσιν οἱ ἀφ' ἡμῶν ἀπεσταλμένοι σὺν τοῖς εἴκοσιν ἁγίοις πατρᾷσι κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον καὶ ὅρον οἰκοῦντες εἰς αἰῶνας· εἰδέ τις ἀντερεῖ τῶν

θείων πατέρων τῶν θεσμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων, ἔστω ἀφωρισμένος παρὰ τῶν τιη'. Θεοφόρων πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων Συνόδων καὶ ἐξ ἡμῶν πάντων, καὶ ἔσονται προπορευόμενοι καὶ προκόπτοντες ὡς οἱ υἱοὶ τοῦ Χάμ καὶ τὰ σκηνώματα αὐτῶν ἐπαυξόμενα ὡς ὁ πύργος τῆς Χαλάνης, ἐκ τούτων δὲ καὶ ἀποίσεται τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν μονὴν καὶ γενεὰν ἐκείνην, ἐὰν μὴ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπον· ὅσοι δὲ ἐπιστρέψωσι καὶ ὑπακούσωσι τῶν πατέρων τὸν θεσμόν καὶ τὸν ἡμέτερον, πλατύνει Κύριος αὐτοὺς ὡς τοῦ Ἰάφεθ τὴν γενεὰν καὶ κληρονομήσουσι τὴν ἡτοιμασμένην βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἔλεος εἴη μετ' αὐτῶν, ἀμήν.

Φθασάντων ἡμῶν τοίνυν εἰς ἅγιον ὄρος κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῆς ἁγίας Συνόδου, εὐθὺς συνήχθησαν οἱ ἔγκριτοι καὶ λογάδες τοῦ ἁγίου ὄρους εἰς τὸ πρωτάτον, ὡς ἔθος, καὶ ἐπεδώκαμεν τὸν θεσμόν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἁγίας Συνόδου· ἐδέξαντο δὲ αὐτὰ μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ εὐχαριστίας. Καὶ πρῶτον μὲν εὖρομεν ἀταξίαν καὶ ἀλληλομαχίαν περὶ τῶν πρωτοκαθεδριῶν τῆς συνάξεως αὐτῶν, καὶ οὕτω διετάξαμεν αὐτοὺς ὡς εὖρομεν ἀρχαῖον τύπον· πλήν μονύδρια πολλὰ ἡρημώθησαν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν καὶ ἐνεκεν τούτου καὶ ἡ τάξις αὐτῶν παρῆλθεν, ἕτερα δὲ ἐδομήθησαν ὑπὸ τῶν πιστῶν· καὶ οὕτως ἐκελεύσαμεν καθεζεσθαι ὁ πρῶτος καὶ ὁ Λαύρας ἐπίσης διὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Πατριάρχου, ἔχοντες καὶ βακτηρίας αὐτῶν μόνοι ὡς ἀρχηγοί· ἐκατέρωθεν δὲ τούτων ὁ τοῦ Βατοπεδίου καὶ ὁ Ἰβήρων, ὁ Χιλανδαρινοῦ καὶ Ξηροποτάμου, ὁ Καρακάλλου καὶ ὁ Ἀλυπίου, ὁ Ξενοφώντος καὶ ὁ Ἐσφιγμένου, ὁ Ζωγράφου καὶ Δοχειαρίου, ὁ Βασιλείου Μονῆς καὶ ὁ Φιλοθέου, ὁ Παντοκράτορος καὶ ὁ Ρώσσων, ὁ Κωνσταντίου μονῆς καὶ ὁ τοῦ Χαρίτωνος ὁ τοῦ ἁγίου Παύλου καὶ καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ὁ Ραβδούχου, καὶ ὁ Σαραβαρίου, ὁ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Σίμωνος Πέτρας, ὁ τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ ὁ τοῦ Μακρυ.

Ἐκ τῶν αὐτῶν ἐκλεγέσθωσαν τὸν ἐγκριτότερον καὶ πνευματικώτερον, καὶ ποιησάτωσαν πρῶτον εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἔθος καὶ παλαιὰ παράδοσις, καὶ αὐτὸς τοὺς ἡγουμένους τῶν μοναστηρίων χειροτονεῖτω, ἐκτὸς τῆς Λαύρας, οὗτος γὰρ μόνος χειροτονεῖται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, χρὴ δὲ σέβεσθαι τὸν πρῶτον καὶ

ὑπήκειν ὡς εἰς αὐτὸν τὸν οὐράνιον πατέρα τοίνυν καὶ ἐξουσίαν ἔχειν ὁ πρῶτος καὶ λαμβάνειν παρ' ἐκάστου μοναστηρίου, ἀπὸ μὲν τῶν μεγάλων μοναστηρίων τὸν καθέκαστον μῆνα μουζούρια δύο σίτου ἢ ἄλευρον καὶ κριθὴν ἓν, ἥτοι μουζούρια τρία, ἀπὸ δὲ τῶν ἐλάσσων μονῶν δύο μουζούρια τὸν μῆνα ὅσπρια καὶ ἄλλας χρείας κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν.

Εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ πρωτάτου δώδεκα Ἐκκλησιαστικοὶ οὐδαμῶς ἐκλειπέτωσαν· ὁ Λαύρας καὶ ὁ Βατοπαιδίου δύο τοῦ δεξιοῦ χοροῦ· ὁ Ἰβηρ καὶ Χιλανδαρινὸς δύο τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ· τὰ δὲ ἕτερα μοναστήρια τοὺς ὀκτὼ χοροὺς παρέχειν τε αὐτοῖς ἀνὰ ἓν μουζούριον τὸν καθέκαστον μῆνα καὶ πόδες ἐλαίου, κηροῦ, θυμιάματος τὸ ἀρκοῦν· καὶ ταῦτα τάττομεν μετὰ ἀλύτου δεσμοῦ ἀφορισμοῦ μὴ ὑστερεῖσθαι ἢ τοῦ πρωτάτου Ἐκκλησία τούτων ὅλως καὶ μὴ περιφρονεῖσθαι τὴν σύναξιν τοῦ ἁγίου ὅρους. Ἄλλοι οἱ ἡγούμενοι οἱ πνευματικοὶ ἄνδρες παρήτωσαν πρὸς τὸ διορθῶσαι καὶ εἰρηνεύειν τὰ πάντα· εἶτα ὑπὸ ἄλλων ποιείτωσαν τὰς δουλείας ἐντὸς καὶ ἐκτός· ὁμοίως κατὰ τὸν τρόπον τοῦ πρώτου ἐκλεγέτωσαν καὶ ἓνα εἰς ἐπίσκοπον, καὶ ὑπ' αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους· ἄνευ τοιγαροῦν ἐτῶν εἰκοσιπέντε μὴ εἰσερχέσθω εἰς διακόνου βαθμόν, εἰς δὲ τριάκοντα πρεσβύτερον· εἰδὲ ἐλάττω τῶν εἰρημένων χρόνων, ὁ χειροτονῶν σὺν τῷ χειροτονοῦντι καθαιρεῖσθω κατὰ τοὺς θείους νόμους. Ὅσα δὲ Σταυροπήγια μοναστήρια ὑπάρχουσι τοῦ ἁγίου ὅρους τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου ἀναφέρειν καὶ μόνον· εἰς δὲ τὸν τοῦ τόπου ἐπίσκοπον χειροτονεῖτωσαν· μήτε τοῦ Πατριάρχου ἑξάρχον, μήτε ἄλλου τινὸς ἐξουσίαν ἔχειν εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἄνευ ἐρωτήσεως καὶ θέλημα τοῦ πρώτου μηδενὸς μοναστηρίου ποιείτω χειροτονίαν ἄνευ γράμματος καὶ συγχωρήσεως τοῦ πρώτου.

Περὶ κοσμικῶν

Λαϊκοὶ δὲ προσποιεῖτωσαν καὶ αὐτοὶ ἔτη τρία, εἶτα ἢ ἀποκειρέσθωσαν ἢ ἐξωθείσθωσαν ἐξω τοῦ ὅρους· εἰδὲ μὴ ἔστωσαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ ἐπιτίμιον· θηλυκὰ ζῶα μηδεὶς εἰσαγαγέτω ἐντὸς τοῦ ὅρους, μηδὲ λαϊκοῖς ἀφιέναι ὅλως νέμεσθαι θηλυκὰ ἢ ἀρσενικὰ ζῶα· ὅρος καὶ νόμος τῶν ἀμφοτέρων ἔστω ἕως τῆς μεγάλης βίγλας, περαιτέρω δὲ μὴ προ-

βῆναι· εἰδέ τις τούτων καταφρονήσῃ, ἔστω καὶ αὐτὸς ὑπὸ ἐπιτίμιον.

Ὁ πρῶτος ἐὰν ποιήσῃ παραίτησιν τοῦ προτερήματος ἢ παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἐκβληθῇ ὡς οὐ ἀρμόζων, μὴ ἔχειν ἐξουσίαν λαβεῖν τὸ παράπαν, εἰμὴ μόνον ἃ εἶχε πρὸ τοῦ ἐλθεῖν, καὶ τὰ ἄμφια αὐτοῦ· ἐὰν δὲ λάβῃ τί, ἔστω ὑπὸ ἀνάθεμα ὡς ἱερόσυλος. Μηδεὶς τῶν μοναστηρίων ἔχειν μετόχιον ἢ σύνορον ἐν Καρυαῖς τὸ παράπαν, εἰδέ τις φωραθεῖν τοῦτο ποιῆσαι, ἔστω καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὰς ἀράς τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου αὐτοῦ· εἰδέ καὶ παρασιωπήσῃ ὁ Πρῶτος καὶ ἡ σύναξις περὶ τούτου, ἔστωσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν προσηρμένων, ἐὰν μὴ καὶ αὐτοὶ ἀντερῶσιν ἢ τῷ Πατριάρχῃ ἀναγγείλωσιν.

Διάταξις Κελλίων

Ὁφείλουσι τὰ Κελλία ἅπαντα τὰ ἐν ταῖς Καρυαῖς κατ' ἔτος πέντε δουλείας ποιεῖν εἰς τὸν πρῶτον, εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἀμπελίων, εἰς τὸ ξυλοκοπεῖον καὶ εἰς τὸ χορτοκοπεῖον, δίδειν τε κατ' ἔτος εὐλογίαν τῷ πρώτῳ ἐκ τοῦ ἐλαίου καὶ ἐκ τῶν λεπτοκαρύων, οἱ μὲν πλείω, οἱ δὲ ἐλάττω, καὶ μηδὲν κελλίων περιορίζειν σύνορον ἢ ὕδωρ, εἰμὴ μόνην τὴν περιοχὴν καὶ νομὴν αὐτοῦ· μηδὲν τῶν κελλίων κόπτειν ξύλα ἄνευ ἐρωτήσεως καὶ συγχωρήσεως τοῦ πρώτου ἐκτὸς πυροξύλων. Ὁ πύργος τοῦ ἁγίου Σάββα διὰ τὸ συχνάκις ἐρωτᾷ καὶ πειράζει τὸν πρῶτον, συγχωροῦμεν εἰς τὸν ἄνωθεν λόφον κόπτειν ξύλα μόνον, περαιτέρω δὲ μὴ προβαίνειν ἄνευ τοῦ θελήματος τοῦ πρώτου· εἰδέ καταφρονήσωσιν, ἔστωσαν ὑπὸ ἀνάθεμα, καὶ ὁ λόφος ἀρθήσεται ἀπ' αὐτῶν μετ' αἰσχύνης· ὁ δὲ γέρον τοῦ αὐτοῦ πύργου κατὰ πάντα τῷ πρώτῳ δεῖ πείθεσθαι, ὡς καὶ τὰ ἄλλα καθίσματα· μηδὲ (γηραιὰν μετὰ;) τὴν αὐτοῦ μονὴν οὐδὲ μίαν ἔχειν τοῦ γέροντος, εἰμὴ μόνον τὴν τροφὴν αὐτοῦ πορίζεσθαι, ὡς ὁ κτίτωρ ἐνετείλατο περὶ αὐτοῦ, καὶ ἕτερα μοναστήρια ἔχουσι.

Σύνορον τοῦ πρωτάτου ὁρίων

Περὶ δὲ τῶν Καρυῶν τὸ σύνορον ἄρχεται ἀπὸ τῆς Κρήνης τοῦ βασιλικοῦ ὕδατος ῥέοντος εἰς τὸ κάταντες μέχρι τοῦ Ἀλυπίου τοῦ μεγάλου ρύακος, εἴτα στρέφεται αὐτὸν τὸν ρύακα ἄνω μέχρι συμπλη-

ρώσεως αὐτοῦ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ μεγάλου ρύακος τοῦ Παντοκράτορος (πρὸς τὸ δύνειν βλέπον) εἰς τὸ Κελλίον τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τὸ λεγόμενον τοῦ φανερωμένου, ὃ ἐστὶν εἰς τὸ σύνορον τοῦ πρωτάτου, διασκελίζον τοῦ ρύακος τὸ χεῖλος τοῦ βάθους· καὶ αὖθις τὸν αὐτὸν ρύακα ὀρθιον, μήτε κλίνειν δεξιὰ, μήτε ἀριστερά, μέχρι τῆς συμπληρώσεως, καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, εἴτα στρέφεται πρὸς τὴν τοῦ Ἁθω κορυφὴν ἕως εἰς τὸ σταυροδρόμιον τὴν πρὸς Ξηροποτάμου ὁδόν, ἐν ᾗ καὶ Σταυρὸς ἵσταται, καὶ κλίνει πρὸς βορρᾶν, καὶ τὴν ὁδὸν παραλαμβάνει τῶν Καρυῶν, καὶ ἀπέρχεται τὴν αὐτὴν ὁδόν, καὶ συγκλίνει τὸ σύνορον ἐνθα καὶ ἤρξατο.

Καὶ ταῦτα περὶ τῶν Καρυῶν

Τὰ δὲ τῆς Σκήτεως κελλία ἅπαντα ὀφείλουσι τὸν πρῶτον κατ' ἔτος ἕκαστος ἑκατὸν σανίδας ποιεῖν μόνον· εἰς δὲ τὰ κελλία τοῦ Φακηνοῦ καὶ πέριξ ἐκεῖσε ἅπαντα ὀφείλουσι καὶ αὐτὰ πέντε δουλείας ποιεῖν τῷ πρώτῳ, ἐκεῖσε εἰς τὸν πύργον, καὶ καθαίρειν τὸν αὐλάκα εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ πλοίου, καὶ εἰς τὸ δρέψαι τὸν ἐλαιῶνα, καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν, δίδειν τε καὶ αὐτοὶ τὸ ὀφειλόμενον τοῦ πρώτου ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐλαίου.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ὀρίων καὶ τῶν νομίμων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ πρωτάτου ἐγένετο τύπος.

Δεῖν ἔγνωμεν οὖν συνελθόντες κοινῶς καθ' ἕκαστον τῶν ἐξ ἀρχῆς διδομένων εἰς τὸ πρωτάτον παρ' ἑκάστου μοναστηρίου ἀμεταθέτως καὶ ἀπαρασαλεύτως· ἡ Λαύρα διὰ τὰ πάντα φιλοκάλυγα ἐν νόμισμα μετὰ μανδυλίου· — ὁ Βατοπεδίου διὰ τοῦ χαλκέως καὶ Τριπολίθου καὶ τοῦ Τροχαλᾶ οἶνον μέτρα κε' καὶ ἔλαιον λίτρας τοσαύτας· — ὁ Ἰβηρ οἶνον μέτρα δέκα καὶ ἔλαιον λίτρας τοσαύτας· — ὁ Χιλανταρίου οἶνον μέτρα ζ'. καὶ ἔλαιον λίτρας τοσαύτας, καὶ ἐν νόμισμα μετὰ μανδυλίου, διὰ τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ ἁγίου Γεωργίου· — ὁ Ξηροποταμινὸς οἶνον μέτρα ζ'. καὶ ἔλαιον λίτρας τόσας· — τοῦ Καρακάλλου ὡσαύτως· — τοῦ Φιλοθέου οἶνον δ'. καὶ ἔλαιον λίτρας τοσαύτας· — τοῦ ἐσφιγμένου ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν Γιοβάντζα ἐν νόμισμα· — τοῦ Ἀλυπίου οἶνον μέτρα ζ'. καὶ ἔλαιον λίτρας ε'. — τοῦ Ξενοφῶντος οἶνον μέτρα ε'. καὶ λίτρας ὁμοίως καὶ διὰ τοῦ προφήτου Δανιὴλ ἐν νόμισμα.

—ὁ Ζωγράφου οἶνον μέτρα ς'. καὶ ἔλαιον λίτρας τοσαύτας·—τοῦ Δο-
χειαρίου οἶνον μέτρα δ'. καὶ ἔλαιον λίτρας δ'. καὶ διὰ τὸν ἀγρὸν τοῦ
Καλλιγράφου ἐν νόμισμα· —ὁ Ρώσων οἶνον μέτρα ε'. καὶ ἔλαιον λί-
τρας ε'. —ὁ Παντοκράτωρ διὰ τοῦ Φαλακροῦ καὶ τοῦ ἁγίου Αὐξεν-
τίου οἶνον μέτρα ζ'. καὶ ἔλαιον ὡσαύτως· —ἡ τοῦ Βασιλείου Μονὴ
οἶνον μέτρα δ'. καὶ ἔλαιον λίτρας τοσούτων· —ἡ Μονὴ τοῦ ἁγίου Χα-
ρίτωνος οἶνον μέτρα ιβ'. καὶ ἔλαιον λίτρας δ'. —ὁ ἅγιος Παῦλος ἐν
νόμισμα καὶ διὰ τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου οἶνον μέτρα ζ'. —ὁ ἅγιος Γρη-
γόριος ἐν νόμισμα· ἡ Πέτρα τοῦ Σίμωνος ὡσαύτως· —τοῦ Σαράβαρι
οἶνον μέτρα ε'. καὶ ἔλαιον, ὁμοίως καὶ ὁ Καρίων· —τοῦ Κατζάη οἶνον
μέτρα ζ'. καὶ ἔλαιον λίτρας γ'. —ὁ Ἀναπατζίας ὁμοίως τοῦ Ραβ-
δούχου οἶνον μέτρα ιδ'. ἔλαιον λίτρας ζ'. —ὁ ἅγιος Σάββας, οἶ-
νον μέτρα ιβ'. καὶ ἔλαιον λίτρας γ'. —τοῦ Μακρὸ οἶνον μέτρα ιγ'.
ἔλαιον λίτρας ε'. καὶ λεπτοκάρυα πινάκια δ'. διὰ τοῦ ἁγίου τὰ
λειβάδια καὶ τὸν ἐκεῖσε τόπον ὀφείλουσι κατ' ἔτος δύο νομίσματα
παρέχειν ἢ μονὴ τοῦ Χιλανδαρίου καὶ τοῦ Ζωγράφου.

Ταῦτα πάντα βουλόμεθα ἔχειν τὸ ἀμετάθετον· ὁ δὲ ἀνατρέπων,
ἔστω ἀφωρισμένος καὶ κατηραμένος παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρ-
χου καὶ τῆς Συνόδου καὶ τῶν ἁγίων πατέρων.

Ταῦτα ἐγένετο κατὰ μῆνα Μάιον Ἰνδικτιῶνος ας'. ἔτει 6901 ἐπὶ
τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Μανουήλ καὶ τοῦ οἰκουμενι-
κοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου.

ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ¹

**Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ καὶ συνοδικὴ πρὸς τὸν Θούγγρο-
βλαχίας ἀκυροῦσα τὴν διαθήκην τοῦ ποτὲ Πωγωνια-
νῆς Μαλαχίου ὡς παράνομον.**

Καλλίνικος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας
Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

¹ Συλλ. Κανονικῶν διατάξεων ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεών σελ. 94.

Ἰερώτατε μητροπολίτα Οὐγγροβλαχίας, ὑπέρτιμε καὶ ἑξάρχε Πλα-
γηνῶν, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, χάρις
εἴη σου τῇ ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ. Ἐνταῦθα ἐνεχειρίσθη ἡμῖν
τὸ πεμφθὲν παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου ἴσον τῆς διαθήκης τοῦ θανόν-
τοντος ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Μαλαχίου, καὶ εἶδομεν τὰ ἐν αὐτῷ
γεγραμμένα· δεῖ οὖν ἅπαντας γινώσκειν ὡς ἐκείνη, ὑπολαμβανομένη
τισὶ τάχα διαθήκη, οὔτε διαθήκη ἐστίν, οὔτε ἐνέργειαν ἔχει διαθήκης·
ὅταν γὰρ ἡ διαθήκη γένηται κατὰ τὰς παραγγελίας τῶν ἱερῶν νόμων,
καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν δεδομένους κανόνας καὶ τύπους, τότε ὑπάρχει
ἀληθὲς διαθήκη καὶ τὴν ἰδίαν ἔχει ἐνέργειαν· φασὶ τοιγαροῦν οἱ θεῖοι
νόμοι ρητῶς, ὅτι ὁ διατιθέμενος ὀφείλει ἔχειν ἐξουσίαν τοῦ διατίθεσθαι
καὶ κατὰ νόμους διατίθεσθαι· ἄρα ὁ μὴ κατὰ νόμους διατιθέμενος, οὐ
διατίθεται· οὔτε διαθήκη ἐστίν ἡ παρ' αὐτοῦ τελεσθεῖσα, οὔτε δύνα-
μιν ἔχει οὔτε ἐνέργειαν· καὶ πάλιν φασί, τότε τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ ἀπο-
τελέσματα τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὅτε καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνεπίφογον ἔχουσι·
φησὶ γὰρ τὸ τέλος ἀνταποκρίνεται τῇ ἀρχῇ, ἐξ ἧς κατὰγεται καὶ τῆς
αὐτῆς ὑπάρχει φύσεως, ἕξεως τε καὶ δυνάμεως, καὶ ἀληθὲς ἐστὶ τὸ
λεγόμενον τῆς κακῆς ἀρχῆς καὶ τὸ τέλος κάκιστον, καὶ οὐ μὴν μόνον
τὸ τέλος φημί, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου ὡς εἰπεῖν τὸ σύνολον, καθὼς που
καὶ ὁ οὐρανοφάντωρ ἀποφαινόμενος φησὶν· οὐ ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος καὶ τὸ
πᾶν ἀβέβαιον, διὸ καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς οἱ φιλευσεβεῖς νόμοι
τὰς κακοτρόπως παρὰ κανόνας τε καὶ ἔξω τῶν διωρισμένων τύπων γι-
νομένας διαθήκας ἀνατρέπουσιν ἀποτόμως καὶ ρηγνύουσι, καὶ ἀκυροῦσι
διόλου καὶ ἀπορραπίζουσιν, ὅτι δὲ ἡ φαινομένη αὕτη διαθήκη τοῦ ποτὲ
Πωγωνιανῆς Μαλαχίου, κατεγνωσμένη ἐστὶ καὶ ἀσύστατος διαμπάξ,
ματαία τε καὶ εἰς οὐδὲν λογιζομένη, δῆλόν ἐστι καὶ ἀναμφίβολον τοῖς
νοῦν ἔχουσιν. Ἐπειδὴ οὐ γέγονε κατὰ τὴν [διευθέτησιν] τῶν ἱερῶν
νόμων, καθὼς φαίνονται παρὰ ταῖς σεπταῖς νομοθεσίαις κείμενα τὰ
περιστατικὰ κατ' εἶδος καὶ κατ' ὄνομα, ἐκεῖνα δι' ὧν κατασκευά-
ζεται ἡ ἀληθὲς καὶ νόμιμος διαθήκη, ἐκείνη δὲ γεγονυῖα πάντως ὡς
οὐδὲ γεγονυῖα λογίζεται· τὰ γὰρ συστατικὰ παντὸς τινὸς πράγματος
εἰσαγόμενα μὲν συνεισάγουσι τὸ εἶδος, ἀναιρούμενα δὲ συναναιροῦσιν
ἐκεῖνα ἀναμφιδόλως· οὐ γέγονε δὲ φημί κατὰ νόμους ἡ ψευδοσχεδια-
σθεῖσα ἐκείνη διαθήκη τοῦ Μαλαχίου, ὅτι οἱ θεῖοι νόμοι πρὸς τοῖς ἄλ-
λοις καὶ τοῦτο διαγορεύουσι μεθ' ὅσης ἀσφαλείας, ὅπως ὅταν ὁ δια-

τιθέμενος παραβλάβη τὸν γνήσιον καὶ καθολικὸν αὐτοῦ κληρονόμον, καὶ μὴ μνησθῇ ἐκείνου εἰς τὴν διαθήκην, καὶ μὴ γράψῃ περὶ ἐκείνου ὅπως λάβῃ τὸ κατὰ νόμους ἀνῆκον αὐτῷ μερίδιον, ἄκυρος μένη ἡ διαθήκη ὡς ἀσύστατος, καὶ παρέχουσιν ἄδειαν τῷ κληρονόμῳ διαρρηῆξαι τὴν τοιαύτην διαθήκην, καὶ ὡς ἀχρεῖαν ἀπορρίψαι· κληρονόμος οὖν καθολικῷ τρόπῳ καὶ δικαιοδοσίᾳ κρείττονι τῶν τελευτώντων ἀρχιερέων ὑπάρχει ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ὡς κεφαλὴ καὶ κορωνίς, δέσποινα τε κυρίως καὶ πλουτοδότις, καὶ ἐν δαψιλείᾳ χορηγὸς ἀπαξαπάντων πνευματικῶν καὶ σωματικῶν ἀγαθῶν πᾶσι τοῖς τροφίμοις αὐτοῖς, ὅσοι κατὰ διαφόρους βαθμοὺς καὶ τάξεις ὑποτελοῦσιν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς περιθάλλονται, ἐξ ἧς καὶ οἱ τελευτήσαντες ἀρχιερεῖς ἔλαβον καὶ τὸν πνευματικὸν καὶ τὸν σωματικὸν πλοῦτον, τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξίαν φημί καὶ τὰς ἐπαρχίας, ἐξ ὧν καὶ ἐδοξάσθησαν καὶ ἐπλουτίσθησαν· ἐκεῖνος γὰρ ὁ καλὸς Μαλαχίας πόθεν ἔλαβε τὸν πλοῦτον καὶ τὰ χρήματα ταῦτα, ἅπερ ὡς ιδιόκτητα διανέμει ἔνθεν κάκειθεν; οὔτε ἀπὸ κληρονομίας τῶν γονέων αὐτοῦ δήποθεν ἐκτήσατο, οὔτε ἐξ ἰδίας ἐμπορίας συνῆξεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων πεπλούτηκεν· εἴτα τὴν πλουτοδότιδα καὶ εὐεργέτιδα αὐτοῦ καὶ δέσποιναν ἀγνωμόνως ἀποστραφεὶς οὐδόλως ἐμνήσθη εἰς τὴν ψευδοδιαθήκην αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπόκληρον τὴν κυρίως κληρονόμον ἀπέδειξε· διὸ κατὰ τοὺς θείους νόμους οὐκ ἔστι διαθήκη, οὐκ ἔστι τὸ ἀπονενοημένον αὐτοῦ γράμμα καὶ ἀσύστατον, ἀλλὰ λῆρὸς τις μακρὸς καὶ ματαιολογία, σαθρὸν τὸ θεμέλιον ἐσχηκώς· καὶ γὰρ οἱ θεῖοι νόμοι φησὶ διορίζομενοι τὴν διαθήκην, διαθήκη ἐστὶ δικαία βούλησις, ὧν τις θέλει μετὰ θάνατον αὐτοῦ γενέσθαι, ὥστε δῆλόν ἐστιν ὅτι τὸ θεμέλιον τῆς διαθήκης ἡ δικαία βούλησις ὑπάρχει· ἄρα ὅπου ἡ βούλησις οὐκ ἔστι δικαία, οὔτε διαθήκη ἐστὶ· ποῦ γοῦν φαίνεται ἡ δικαία βούλησις τοῦ Μαλαχίου ἐν τῷ ψευδογράμματι ἐκείνῳ, ὅπου γε αὐτὸς ἀδικεῖ προφανῶς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν κληρονόμον οὔσαν καθολικὴν, καὶ ποιεῖ ταύτην ἀπόκληρον μετὰ πολλῆς ἀπονοίας καὶ ἀχαριστίας ὁ δεῖλαιος, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καταφρονεῖ, ἥτις ἄνωθεν ἐπικρατεῖ καὶ ἀδιακόπως ἐνεργεῖται, ἥνπερ καὶ ἡ κραταιὰ βασιλεία ἐπιβεβαιοῖ διὰ τοῦ βασιλικοῦ αὐτῆς μπερατίου· ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἱερᾶς ἐπισκοπῆς ἐφρόντισεν αὐτὸς ὁ κύρ Μαλαχίας, οὔτε καὶ μικρὸν λεγᾶτον ἀφῆκεν αὐτῇ, ἐξ ὧν ἀπέλαυνεν αὐτῶν ἐκείνης προσόδων, καὶ

ἐπλουτίσθη καὶ χρεώστης ὑπάρχει τῆς καταλλήλου ἀνταμοιβῆς, ἀλλ' ὥσανεὶ τε ἀλλότριος, ὅστις οὐδέποτε εἶδεν ἐκείνην, οὔτε ψυχροῦ ὕδατος ἐξ ἐκείνης ποτήριον ἔπιεν, οὕτως ἀπὸ τῆς αὐτοῦ μνήμης εἰς βάθος σκότους ἀπέρριψεν ἐκείνην. Τούτου χάριν γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἐκείνη μὲν ἡ φαινομένη καὶ φανταζομένη παρὰ τισι διαθήκη τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Μαλαχίου ἄκυρος ὑπάρχη διόλου, καὶ ἀνίσχυρος, καὶ οὐδὲν λογιζομένη, ὡς παράλογος, καὶ ἀσύστατος, καὶ παρὰ τοῖς ἱεροῖς νόμοις διαβεβλημένη, καὶ ἐπίμωμος, καὶ ἐπίφογος, ἡ δὲ ἀρχιερωσύνη σου φροντίσης τῆς ὑποθέσεως ὡς μελεδωνὸς καὶ ἐπιστάτης διὰ προτροπῆς ἡμετέρας συνοδικῆς, ὅπως τὰ μὲν ἀρχιερατικὰ ἄμφια ἐκείνου τοῦ Μαλαχίου καὶ τὰ χρυσόβουλλα ἐγχειρισθῶσι τῷ νῦν ἀρχιεπισκόπῳ Πωγωνιανῆς ἐπὶ τῷ ἀποκομισθῆναι δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, τὰ δὲ ἄλλα χρήματα καὶ κτήματα ἐκείνου καὶ τὰ σεπέτια πέμψητε τὴν ταχίστην ἐνταῦθα πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐξ ἀποφάσεως, ἐπὶ τῷ διοικηθῆναι ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας· ὅσοι δὲ ἂν φανῶσιν ἐνάντιοι τῇ ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ ἀποφάσει ἀφωρισμένοι εἴησαν (κτλ. ὡς συνήθως).

ΣΗΜ. Γεδεών. Πιθανῶς τῷ 1700 ἢ 1701 ἐξεδόθη, καθ' ἣν κεῖται τάξιν ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κριτίου ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἐξ οὗ καὶ μετεγράφη.

ΑΔΗΛΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ¹

Μοναστηριακῶν ἡ περιουσία ἀνήκει εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ δὲν τοὺς κληρονομοῦσιν οἱ συγγενεῖς των.

Οἱ θεῖοι καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ὅσους οἱ πνευματέμφοροι πατέρες ὑπὸ τοῦ θείου ἐνηχούμενοι Πνεύματος κανονικῶς διετάξαντο καὶ ἐθέσπισαν καὶ μάλιστα διὰ ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικὰς καὶ κυβερνήσεις ἱερῶν σκηνωμάτων καὶ σεπτῶν μοναστηρίων,

¹ Μ. Ι. Γεδεών αὐτόθι σελ. 180.

ἐν οἷς ἀκαταπαύστως ὑμνεῖται καὶ δοξάζεται ὁ Θεός, ἀναγκαίως ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν πρέπει νὰ φυλλάττωνται ἀπαρασάλευτοι καὶ ἀμετακίνητοι εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι φυλάττουσιν ἀκριβῶς τὰ κανονικὰ παραγγέλματα, καὶ μένουσιν ἔσω τῶν ὄρων τῆς εὐσεβείας, ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἔπαινον καὶ μισθὸν παρὰ Θεοῦ, καὶ ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ ἀθετήσῃ καὶ νὰ ἀνατρέψῃ τι τούτων, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀντίθεος καὶ ἀντίχριστος ὑποπίπτει τῇ ἐκκλησιαστικῇ παιδεῖα, καὶ ταῖς ἀραῖς τῶν πατέρων ὑπεύθυνος γίνεται. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τανῦν ὡς ἔγνωμεν, καὶ ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ ἀναφορᾶς τῶν ἐν διαφόροις μοναστηρίοις καὶ σεπτοῖς οἴκοις πατέρων καὶ μοναχῶν, μία νεοφανὴς ἀδικία καὶ παρανομία ἀνήκουστος ἄρχισε νὰ ἐνεργῇται ἀναιδῶς ὑπὸ τινων χριστιανῶν μὲν κατὰ τὸ ὄνομα, τὰ δὲ ἔργα τῶν πάσης δυσεβείας πλήρη, ἐπειδὴ καὶ ἂν ἤθελε συνέβῃ νὰ ἀποθάνῃ κανένας μοναστηριακὸς καλόγηρος καὶ μοναχός, ὅπου ἐπροσηλώθη καὶ ἔβανε τὴν μετάνοιάν του εἰς κανένα ἱερὸν μοναστήριον μετὰ τὸν θάνατόν του σηκώνονται οἱ συγγενεῖς του καὶ ζητοῦσι κληρονομίαν ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος καλογήρου, καὶ κατατρέχουσιν ἐξωτερικῶς τὰ ἱερὰ μοναστήρια καὶ τοὺς ἐνασκουμένους ἐν αὐτοῖς πατέρας, καὶ προξενοῦσιν εἰς αὐτοὺς ζημίαν καὶ βλάβην καὶ ἐνόχλησιν οὐ μετρίαν, τὸ ὅποῖον τόλμημα καὶ ἐπιχείρημά τους, ὅτι εἶνε παρανομώτατον καὶ ἀσεβέστατον φαίνεται σαφέστατα ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ἕκτον κανόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας συνόδου, ὁ ὁποῖος λέγει ρητῶς, ὅτι οἱ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσιν ἔχειν, πάντα δὲ τὰ αὐτῶν προσκληροῦνται τῷ μοναστηρίῳ· ὅπου θὲ νὰ εἰπῇ, οἱ καλόγηροι δὲν ἔχουσιν κανένα ἰδικόν τους πρᾶγμα διότι αὐτοὶ λογίζονται ἀποθαμένοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ καθὼς οἱ νεκροὶ δὲν ἔχουσιν τι ἴδιον, ἔτζη καὶ οἱ μοναχοί, εἴ τι δὲ καὶ ἂν εἶχον, ἢ καὶ ἀπόκτησαν μετὰ τὸ μονᾶσαι, ἐκεῖνα πάντα τῷ μοναστηρίῳ ἐγγίζουσι καὶ ὄχι εἰς τοὺς συγγενεῖς τους, διὰ τοῦτο καὶ παρακάτω λέγει ὁ κανὼν, ὅτι μετὰ τὸ μονᾶσαι τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀπάντων τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα, καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν ἢ διατάσσεσθαι τούτοις παρακεχωρηται· ἡγουν ἀφόντας μονάσουν οἱ καλόγεροι εἰς ἓν μοναστήριον καὶ βάλουν τὴν μετάνοιάν τους, δὲν ἐξουσιάζουσι πλέον τὰ ὑπάρχοντά τους, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸν θάνατόν τους ἔχουσιν ἄδειαν νὰ κάμουν δια-

θήκην, καὶ νὰ τὰ διαμοιράζουν, ἢ εἰς συγγενεῖς, ἢ εἰς ἄλλον τινά. Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνα πλέον γίνονται ἴδια τοῦ μοναστηρίου, καὶ ὅχι ἐδικά τους. Τοιαύτης λοιπὸν οὔσης τῆς ἀποφάσεως τῶν θείων κανόνων, ὡς εἴπομεν, καὶ φυλαττομένης ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦδε ἀμετακινήτου τὸ σύνολον, καὶ τῇ μακρᾷ συνηθείᾳ βεβαιωθείσης, δὲν ἤξεύρομεν τίνι τρόπῳ ἐπιχειροῦσι τώρα τινὲς χριστιανοὶ νὰ ζητοῦσι κληρονομίαν ἀπὸ τοὺς θνήσκοντας μοναστηριακοὺς καλογήρους ἐπὶ προφάσει συγγενείας, καὶ νὰ ἀντιφέρωνται τοῖς θείοις κανόσι καὶ τῇ μακρᾷ καὶ ἀνέκαθεν συνηθείᾳ, καὶ τολμῶσιν ἓνα παρανομώτατον ἐπιχείρημα, ὅπου ἐξ αἰῶνος δὲν ἠκούσθη ποτέ, χωρὶς νὰ ἔχωσι κανένα δίκαιον, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἀποκτῶσιν οἱ μοναστηριακοὶ καλόγηροι εἶναι ἐλεημοσύναι τῶν χριστιανῶν καὶ ἀφιερώματα, τὰ ὅποια ἐπ' ὀνόματι τοῦ μοναστηρίου συνάγουσι καὶ τοῦ μοναστηρίου λογίζονται ἴδια. Ποῖος λοιπὸν νοῦν ἔχων, καὶ φόβον Θεοῦ χριστιανός, τολμᾷ νὰ ζητᾷ, καὶ νὰ ἀρπάζῃ τὰ ἀφιερώματα τῶν ἱερῶν οἰκῶν καὶ νὰ γίνηται ἱερόσυλος, καὶ κλέπτης, καὶ ἄρπαξ ἱερῶν καὶ ἀφιερωμάτων. Ὅθεν εἰς ἀναίρεσιν τῶν τοιούτων ἀτοπημάτων συνδιασκεψάμενοι κοινῶς, γνώμη τε καὶ εἰδήσει τοῦ μακαριωτάτου καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων, γράφοντες, ἀποφαινόμεθα, ἵνα τὸ ἀπὸ τοῦδε ὅστις, χριστιανὸς ὢν, ἤθελε τολμήσῃ νὰ ζητᾷ ἀπὸ περιουσίαν μοναστηριακοῦ καλογήρου, βαλόντος τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ εἰς κανένα ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον, εἴτε τοῦ παναγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου, εἴτε τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἢ καὶ πάντων τῶν ἀπανταχοῦ εὐρισκομένων, καὶ μετὰ θάνατον ἐκεῖνου, ὡς συγγενῆς δῆθεν καὶ κληρονόμος, καὶ ἐπιχειριζόμενος τρόποις ἄλλοτρίοις ἤθελε κατατρέξῃ κανένα ἱερὸν μοναστήριον καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς προΐσταμένους καὶ ἐνασκουμένους πατέρας, καὶ ζημίαν τινὰ καὶ βλάβην προξενήσῃ εἰς αὐτὰ οἰωδῆτινι τρόπῳ καὶ ἐνόχλησιν οἰانوῦν, καὶ ὅσοι δὲ συνεργοῦσι καὶ συμβοηθοῦσι τοῖς τοιούτοις καὶ τοὺς διεγείρουσι σατανικῶς εἰς τὸ νὰ ἐπιχειρίζωνται τοιαῦτα, ὡς ἀγγεῖα καὶ ὄργανα τοῦ σατανᾶ, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀπεναντίας τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ νόμοις φερόμενος, καὶ ὡς ἱερόσυλος καὶ ὡς κλέπτης καὶ ἄρπαξ τῶν θείων ἀφιερωμάτων, ὁποῖας ἂν εἴῃ τάξεως καὶ ὁποίου βαθμοῦ, ἀφωρισμένος εἴῃ (ἔπονται αἱ συνήθεις ἀραὶ).

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

Ἰσον ἀπαράλλακτον τοῦ ἐκδοθέντος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος περὶ τῆς κατ' ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν διατηρήσεως τῆς προγεγονυίας διαθήκης τοῦ μακαρίτου Δέρκων κυρ Ἀνανίου καὶ διορθώσεως τῶν ἀναφανέντων μετὰ ταῦτα χρεῶν ἐκείνου.

Νεόφυτος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος γίνεται δῆλον, ὅτι ἐνεφανίσθη καὶ ἤδη ἐνώπιον ἡμῶν συνοδικῶς ἢ ἐνυπόγραφος, ἐνσφράγιστός τε καὶ ἐμμάρτυρος διαθήκη τοῦ μακαρίτου συναδέλφου ἡμῶν Δέρκων κυροῦ Ἀνανίου, ἣν τινα ὑπὸ ἐπιτρόποις ἐποιήσατο πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς Θεραπεῖα, ἔτι δ' ἐνταῦθα τὰς διατριβὰς ποιούμενος, κατ' ἀρχὰς τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ σώας ἔχων τὰς φρένας καὶ ὑγιᾶ τὸν λογισμόν, ἐν ᾗ φανερῶν ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος τὴν τε χρηματικὴν αὐτοῦ περιουσίαν, καὶ τὴν εἰς ἱερὰ ἅμφια, καὶ τὴν εἰς ὀσπητιακὴν αὐτοῦ ἀποσκευὴν, τὴν μὲν χρηματικὴν συμποσούμενην εἰς ποσότητα γρ. ὀκτὼ χιλιάδων καὶ πεντακοσίων δι' αὐλικῶν ὁμολογιῶν, τὴν δὲ εἰς ἱερὰ ἅμφια καὶ ὀσπητιακὴν ἀποσκευὴν διατιμωμένην ἐπὶ τρισὶ χιλιάσι καὶ ἑκατὸν γροσίοις, συμποσούμενην σύμπασαν τὴν τε χρηματικὴν αὐτοῦ περιουσίαν καὶ τὴν εἰς ἱερὰ ἅμφια καὶ ὀσπητικὴν ἀποσκευὴν εἰς γρόσια ἑνδεκα χιλιάδας καὶ ἑξακόσια. Ταῦτα οὖν δηλοποιῶν ὁ μὲν μακαρίτης ἐκεῖνος ἐν τῇ ρηθείσῃ διαθήκῃ αὐτοῦ, ἐπομένως διατιθέμενος διορίζει καὶ ἐπαφίησιν εἰς μὲν τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας γρόσια χίλια, τῇ δὲ ἡμῶν μετριότητι γρόσια πεντακόσια, εἰς δὲ τὸ παγκάριον τοῦ καθ' ἡμᾶς πανσέπτου πατριαρχικοῦ ναοῦ γρόσια ἑκατὸν, εἰς δὲ τὸ παγκάριον τῆς ἐν Θεραπείῳ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου γρόσια ἑκατὸν, εἰς δὲ τὸν πανάγιον Τάφον γρόσια διακόσια, εἰς τὸ μοναστήριον

τοῦ Σινᾶ γρόσια πεντήκοντα, καὶ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κατὰ τὴν Πελοπόννησον γρόσια πεντήκοντα, ταῦτα πάντα καλῶς διαταξάμενος ἐπαφίησιν ἔνεκα ψυχικοῦ αὐτοῦ μνημοσύνου· τῷ δὲ αὐταδέλφῳ αὐτοῦ κύρ Εὐσταθίῳ καὶ τῇ νύμφῃ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν γρόσια τέσσαρας χιλιάδας λόγῳ κληρονομίας καταλείπει· ἔτι δὲ καὶ τῇ ἀποδημούσῃ ἀδελφῇ αὐτοῦ Ἀσίμῳ καὶ τοῖς δυοῖν τέκνοις αὐτῆς γρόσια χίλια, τῷ δὲ πρωτοσυγκέλλῳ αὐτοῦ Ἰωσήφ γρόσια χίλια ὀκτακόσια χρεωστούμενα αὐτῷ ἀπὸ δανείων· τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ ἔνεκεν μισθοῦ τῆς δουλεύσεως αὐτῶν γρόσια χίλια· τοῖς ἰατροῖς καὶ εἰς ἰατρικὰ αὐτοῦ γρόσια τριακόσια· ἔτι δὲ καὶ χίλια πεντακόσια γρόσια εἰς χρονικὰ αὐτοῦ μνημόσυνα. Ταῦτα μὲν οὖν διορίζων ἀνεφάνη ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος ἐν τῇ ρηθείσῃ διαθήκῃ αὐτοῦ ρητῶς περιεχούσῃ ποσοτικῶς τε καὶ ὀνομαστὶ τὰ ἀνωτέρω ἀπαριθμηθέντα· ἀλλ' ἤδη μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν αὐτοῦ ἀπεδείχθη ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος δι' ἀποδείξεων ἔτι χρέος τοῦ μακαρίτου ἐκείνου συμποσούμενον εἰς γρόσια ἑξ χιλιάδας καὶ τριακόσια πεντήκοντα ἓν καὶ ἡμισυ, μηδόλως περιεχόμενον ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ μακαρίτου ἐκείνου· δηλονότι χίλια γρόσια μετὰ τὰ τῶν μελάχιδων κατὰ τὸν προγεγενημένον κοινῇ γνώμῃ καὶ συνοδικῇ διασκέψει διορισμόν, δύο χιλιάδας καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα γρόσια εὑρεθέντα χρεωστούμενα μηνιαῖα διάφορα τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Δέρκων· χίλια γρόσια τὰ εἰς ἀποπλήρωσιν τοῦ οὐπερ συνήγαγεν ὁ μακαρίτης εἰσοδήματος τοῦ τρέχοντος ἔτους ἑξακόσια ὀκτὼ γρόσια· διακόσια εἰκοσιτρία γρόσια χρεωστούμενα πρὸς ἰατροὺς καὶ εἰς ἰατρικά, πλείω ἀποδειχθέντα τῶν ὧν διώρισεν ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, τριακοσίων γροσίων· τετρακόσια εἰκοσιοκτὼ γρόσια ὀφειλόμενα καὶ ταῦτα διὰ ρέσμι τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου ἐκείνου καὶ εἰς ἑξοδα δύο κασέμ. χοτζετ-λαρῇ· τριακόσια εἰκοσιοκτὼ γρόσια τὰ εἰς ἑξοδα τῆς κηδείας καὶ κηροδοσίας τοῦ ἐνταφιασμοῦ αὐτοῦ· καὶ ἑπτακόσια ἑξήκοντα τέσσαρα γρόσια εἰς ἄλλα διάφορα ἑξοδα κατὰ τὸ ἐμφανισθὲν κατὰστιχον. Τοσοῦτον μὲν οὖν χρέος ἀπεδείχθη ἐπὶ συνόδου, μηδόλως ἐν τῇ ρηθείσῃ διαθήκῃ περιεχόμενον, ὅπερ καὶ ἐμποδὼν προσίστατο ἡμῖν πρὸς πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν τῶν ἐν τῇ ἐκείνῃ τῇ διαθήκῃ διοριζομένων, οὐδέ γε ἄλλη ἦν περιουσία ἐκείνου, ἵνα καὶ ἐξ ἐκείνης ἀποπληρωθῇ καὶ τὸ ἀποδειχθὲν ἤδη τοῦτο χρέος. Διὰ ταῦτα οὖν ταῖς γνώμαις ταλαντευόμε-

νοι καὶ μήτε τὴν διαθήκην τοῦ μακαρίτου ἐκείνου ἄκυρον παριδεῖν, μήτε τῶν δικαίων τούτων πρᾶμελῆσαι ἀνεχόμενοι, τελευταῖον γνώμη κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώσει, τῇ συναινέσει ἅμα καὶ τῶν συμπαρόντων κληρονόμων τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, καὶ τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ διοριζομένων ἐπιτρόπων, ἔγνωμεν τὴν μέσσην ταμεῖν καὶ ἐκ τῆς διαθήκης τὰ μὲν ὅλως ἀφελεῖν, τὰ δὲ περιελεῖν καὶ ἐλαττωσάαι, οὐχ ὡς ἀκυροῦντές τε ἐκείνην, ἀλλ' ἵνα ἀπολειφθῇ ἀνάλογός τις ποσότης εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν ἀποδεδειγμένων τούτων νεοφανῶν χρεῶν τοῦ μακαρίτου ἐκείνου· καὶ δὴ, κατὰ κοινὴν γνώμην, γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἐκ τῆς εἰρημένης διαθήκης τοῦ μακαρίτου συναδέλφου ἡμῶν Δέρκων κυροῦ Ἀνανίου, τὰ μὲν τῶν τεσσάρων χιλιάδων γρόσια, τὰ διοριζόμενα λόγῳ κληρονομίας τῷ ρηθέντι αὐταδέλφῳ αὐτοῦ κὺρ Εὐσταθίῳ καὶ τῇ νύμφῃ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, παντελῶς ἀφαιρεθῶσι καὶ μηδὲν παραλάβωσιν ἐκεῖνοι λόγῳ κληρονομίας· τὰ δὲ διοριζόμενα τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Ἀσίμῳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς χίλια γρόσια ἔγνωμεν, ἅτε μὴ συμπαρούσῃ ἐν τῇ διανομῇ ταύτῃ, μὴ ὅλως ἀφελεῖν, ἀλλὰ περιελεῖν τὰ ἡμίση, πεντακόσια γρόσια, καὶ μένοντα τὰ λοιπὰ πεντακόσια γρόσια καὶ φυλλατόμενα ἀσφαλῶς ἐγχειρισθῆναι ἢ τῇ ἰδίᾳ ἐλθούσῃ ἐνταῦθα, ἢ τῷ διορισθέντι παρ' αὐτῆς ἐπιτρόπῳ καὶ βεκίλῃ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῶν χιλίων πεντακοσίων γροσίων τῶν διοριζομένων εἰς τὰ χρονικὰ αὐτοῦ μνημόσυνα, ὅπως ἀφαιρεθῶσι τὰ ἡμίση ἐπτακόσια πεντήκοντα γρόσια, μείνωσι δὲ μόνον τὰ λοιπὰ ἐπτακόσια πεντήκοντα εἰς ἐκτέλεσιν ἐκείνων· ἐκ δὲ τῶν διοριζομένων εἰς ἄλλα μέρη, ἐκ μὲν τῶν χιλίων γροσίων τῶν εἰς τὸ κοινὸν ἀφαιρεθῶσι τὰ διακόσια πεντήκοντα γρόσια, τῇ συναινέσει καὶ τῶν τιμιωτάτων ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ δοθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν μόνον τὰ ἐπτακόσια πεντήκοντα γρόσια· ἐκ δὲ τῶν πεντακοσίων γροσίων τῶν τῇ ἡμῶν μετριότητι ἐπαφιεμένων ἀφαιρεθῶσι τὰ διακόσια γρόσια καὶ λάβωμεν μόνον τὰ τριακόσια· ἐκ δὲ τῶν πεντακοσίων γροσίων τῶν διοριζομένων εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Ἀγίου Τάφου, τοῦ Σιναίου ὄρους, καὶ τοῦ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Μεγάλου Σπηλαίου, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ παγκάρια, ἀφαιρεθῶσι μὲν ἐξ αὐτῶν τὰ διακόσια γρόσια, διανεμηθῶσι δὲ εἰς αὐτὰ μόνον τὰ τριακόσια· ἐκ δὲ τῶν χι-

λίων γροσίων τῶν διοριζομένων λόγῳ μισθοῦ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, ἀφαιρεθῶσι τὰ ἡμίση, πεντακόσια γρόσια, καὶ διανεμηθῶσιν αὐτοῖς μόνον τὰ πεντακόσια· καὶ οὕτως ἐπειδὴν ἀποπληρωθῇ ἅπαν τὸ χρέος τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, τό τε ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς διαθήκης, ἐξαιρουμένων τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα γροσίων τῶν χαρισθέντων ἐκ τῆς ποσότητος τῶν χρεωστούμενων μηνιαίων διαφορῶν τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, καὶ ἀποδοθῇ τοῦτο, τὰ καταλειπόμενα τεσσαράκοντα ὀκτὼ καὶ ἥμισυ γρόσια συνεξοδευθῶσιν εἰς τὰ ψυχικὰ χρονικὰ μνημόσυνα τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, διὰ χειρὸς τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ διοριζομένων ἐπιτρόπων καὶ βασίδων. Ταῦτα οὖν ἀπεφάνθη συνοδικῶς, **οὐχὶ ἵνα ἀκυρώσωμεν τὴν διαθήκην, ἀλλ' ἵνα μάλιστα χαριζόμενοι τῇ μνήμῃ τοῦ ἀδελφοῦ μὴ παρίδωμεν ἐκεῖνον κατὰ χρεων·** ὅπου γὰρ ἡ τοῦ δικαίου ἀπαίτησις ἐκεῖ παρορατέα καὶ τὰ λεγὰτα καὶ τὰ λόγῳ κληρονομίας κατὰ πάντα δικαίου λόγον. Ἐπὶ τούτοις γοῦν ἅπασιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἀποδεικτικὸν γράμμα καὶ ἐδόθη τοῖς ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ μακαρίτου διοριζομένοις ἐπιτρόποις καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἐν τῇ βασιλευούσῃ κληρονόμοις αὐτοῦ εἰς διηνεκὴ ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψγα'. Ἐν μηνὶ Μαρίῳ Ἰνδικτιῶνος Θ'.

+ ὁ Καισαρείας Γρηγόριος. — + ὁ Ἐφέσου Σαμουήλ. — + ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος. — + ὁ Κυζίκου Ἀγάπιος. — + ὁ Νικομηδείας Μελέτιος. — + ὁ Χαλκνῶνος Ἱερεμίας. — + ὁ Τορνόβου Καλλίνικος. — + ὁ Προύσης Ἀνθίμος. — + ὁ Λαρίδσης Μελέτιος. — + ὁ Ξάνθης Ναθαναήλ.

ΣΗΜ. Γεδεών. Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 πατριαρχικοῦ κώδικος.

**Βεζυρική ἐγκύκλιος τῆς 23 Σεβάλ 1291
(20 νοεμβρίου 1874) (1).**

Ἐπειδὴ τὸ Ρωμαϊκὸν Πατριαρχεῖον ἀνήγγειλε διὰ τακριρίου, ὅτι εἰς τινὰ μέρη τὰ ἱερὰ δικαστήρια ἐπεμβαίνουνσι παρὰ τὸ νιζάμιον εἰς ὑποθέσεις θρησκευτικὰς, οἷον διαθήκας, προικοσύμφωνα καὶ συνοικέσια, καὶ ἐζητήσατο τὴν ἔκδοσιν ἐγκυκλίου γράμματος ἀπαγορεύοντος τὰς τοιαύτας ἀνοικεῖους ἐπεμβάσεις, καὶ ἐπειδὴ, ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς καθαρῶς προικῶας καὶ συζυγικὰς διαφοράς, εἰς ταύτας δὲν πρέπει νὰ ἐπεμβαίνει ἄλλος τις καθόσον ἡ διαίτησις αὐτῶν ἀνήκει ἀνέκαθεν εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγούς, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς διαθήκας, καθωρίσθησαν ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Σεφέρ τοῦ 78 ἔτους περὶ τῶν χριστιανικῶν διαθηκῶν ἐκδοθεῖση ἐγκυκλίῳ οἱ ὅροι, καθ' οὓς αὐταὶ θέλουσι θεωρεῖσθαι ἔγκυροι ἢ ὄχι, καὶ κατὰ συνέπειαν δέον, ὅπως καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο διατηρῶνται οἱ ὅροι οὗτοι, καὶ ἐπειδὴ τόσον ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, ὅσον καὶ διότι τὸ εἰρημένον οὐσοῦλι ἐγένετο ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ μὴ ἀπαντῶσι δυσκολίας οἱ χριστιανοὶ ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις των, θὰ συνεπαγάγῃ εὐθύνην μία κακὴ χρῆσις αὐτοῦ, ἥτοι ἤθελε παραβλάπτει τὰ καθεστῶτα νιζάμια, διὰ ταῦτα γράφοντες διὰ τῆς παρούσης ἀξιοῦμεν τὴν ὑμέτεραν ἐξοχότητα, ὅπως δώσῃ τὰς δεούσας διαταγὰς, οἷς δεῖ, ὥστε νὰ μὴ συμβαίνωσι τὸν τεῦθεν τοιαῦτα κατὰχρήσεις.

(1) Μ. Καραδοκυροῦ «Κῶδιξ» σελ. 155.

Ἀναφορὰ τῶν μοναχῶν μεγίστης Λαύρας Ἁθῶ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐν ἔτει 1830 πρὸς προστασίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι μετοχίων. (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).

Θεοσφώτατε Κυβερνήτα καὶ εὐσπλαχνικώτατε Κύριε!

Τὴν ὑμετέραν μεγαλοφροσύνην ἐξοχότητα ταπεινῶς προσκυνοῦμεν ἐκ βαθέων ψυχῆς ἐν αὐτῷ εὐχόμενοι.

Ποία ὑπῆρχεν ἡ κατάστασις τῶν τοῦ Ἁθῶνος μοναστηρίων τόσον πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς, ὅσον καὶ ἐπ' αὐτῆς μέχρι τοῦ νῦν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἐλευθερίας τρέχουσα, νομίζομεν μὴ εἶναι ἀδήλους εἰς τὴν σεβαστὴν αὐτῆς ἐξοχότητα· ὅμως μὲν τοι σημειοῦμεν ἐν συντόμῳ μικρὸν πρὸς εὐδηλοτέραν κατάληψιν τῆς παρούσης αὐτῶν ἀθλιότητος· πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκ τῶν ἀνέκαθεν χρόνων τῶν αἰιδίμων ἔτι καὶ ὀρθοδόξων Βασιλέων, ὁ πόρος αὐτῶν ἦν ἐκ διαφόρων μετοχίων ἐκκλησιαστικῶν καὶ δικαίων, ἅπερ πάντα κατὰ καιροῦς ἀνέθεντο οἱ ὀρθόδοξοι καὶ αἰιδίμοι χριστιανοὶ Βασιλεῖς, προικίζοντες αὐτὰ διὰ τῶν ῥηθέντων πρὸς κυβέρνησιν καὶ στερέωσιν ἀναγκαίων, καὶ δι' ἄλλων παντοίων ἀφιερωμάτων τε καὶ ἱερῶν ἀνάθημάτων· κατὰ διαδοχὴν τόσον οἱ προγενέστεροι αὐτῶν, ὅσον καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐπίσης ἐπικυροῦντες ἀσφαλῶς δι' ἰδίων χρυσοβούλλων, ἵνα εἰσχεῖ διαφυλάττωνται ἀναφαίρετα ἀπὸ τῆς δεσποτείας αὐτῶν τῶν μοναστηρίων, καὶ οὕτω κατὰ τὴν ὄντως βασιλικὴν αὐτῶν πρόνοιαν μέχρι ταύτης τῆς ἐποχῆς τὰ πλεῖστα διετηρήθησαν ἐλέω Θεοῦ ἀδιάσειστα καὶ ἀναπόσπαστα εἰς πᾶσαν περιστατικὴν ἀλλοίωσιν τῶν καιρῶν. Εἰς ταύτην ὅμως τὴν ἐποχὴν, οἷς οἶδεν ὁ Θεὸς κρίμασι, συρρέυσασαι πανταχόθεν περιστάσεις φοβεραὶ καὶ κακουχίαι ἀλλεπάλληλοι ἔξωθεν τε καὶ ἔσωθεν, ἔξωθεν μὲν ἀπεστέρησαν ἡμᾶς πάντων τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων δικαίων καὶ τόπων, ἐξ ὧν ἐπορίζόμεθα τὰ πρὸς διατήρησιν, τόσον τῶν μοναστηρίων, ὅσον καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κατοικούντων ἀναγκαῖα, ἔσωθεν δὲ εἰς τοσοῦτον ἐξέθλιψαν ἡμᾶς δι' ἀσχολάστων καὶ ἀφρεύκτων δοσιμάτων καὶ ἐτέρων ἐξόδων, ὥστε ἐσχάτῃ ἐπισχεθέντες ἀμηχανίᾳ, μάλιστα οἱ ἐν τῇ εὐαγίστῃ Λαύρᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου κατοικοῦντες,

τῶν ὁποίων ἡ θλίψις καὶ ἡ στενοχωρία ἐπικατέστη ἔτι πλέον κατὰ τὸν λόγον τῶν κεφαλιακῶν δοσιμάτων τῶν ἐν αὐτῇ καὶ τῶν περὶ αὐτὴν οἰκούντων καὶ ἐνασκουμένων πατέρων, ἔγνωμεν προσδραμεῖν εἰς τὴν φιλάνθρωπον πρόνοιαν τῆς Θεοφρουροῦ τοῦ αὐτῆς ἐξοχότητος, οὐχ ὡς ζητήσοντες παρ' αὐτῆς ὀχληρῶς ἔλεος χρηματικόν, ἀλλ' ἵνα παρακαλέσωμεν, ἐὰν ἔτι ἡ κυριότης τῶν παρὰ τῶν ἀοιδίμων Βασιλέων δοθέντων τῇ ἱερᾷ ἡμῶν Μονῇ Χρυσοβούλλων ἰσχύη, καὶ οὐ κατήργηται ἐκ τῶν σεβασμίων μὲν, ἀγνώστων δὲ παρ' ἡμῖν θεσπιμάτων τῆς σεβαστῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ δυνάμεθα παραλαβεῖν ὡς οἰκεῖα τὰ τε κατὰ τόπον μετόχια καὶ ἐκκλησίας καὶ τὰ δίκαια, τῶν ὁποίων ὡς κυρίους ἡμᾶς ἀποφαίνονται τὰ τε ρηθέντα χρυσόβουλλα τῶν Βασιλέων καὶ τὰ κατὰ καιροῦς πατριαρχικὰ συγλίλια· παρακαλοῦμεν ἱκετεύοντες θερμῶς τῇ αὐτῆς ἐξοχότητι, ἵνα διὰ τινος σεβαστῆς αὐτῆς διαταγῆς διορίσῃ τοὺς φέροντας τὸ παρὸν ἡμῶν σεβασμίους πατέρας καὶ κατὰ πνεῦμα ἡμῶν ἀδελφούς, τὸν τε προηγούμενον Ναθαναήλ, τὸν Ἐκκλησιάρχην Παρθένιον, καὶ Χατζῆ Παρθένιον, πληρεξουσίους ἐπιτρόπους ἐκ μέρους τῆς εὐαγοῦς ἡμῶν Μονῆς, ἐπὶ πᾶσι τοῖς μετοχίοις καὶ δικαίοις καὶ Ἐκκλησίαις, τοῖς κατὰ τόπους ἐκεῖσε εὕρισκομένοις· ὥστε πορισάμενοι ἐξ αὐτῶν τὴν θεραπείαν τῶν χαλεπῶν ἡμῶν θλίψεων καὶ τῶν ἀνυποίστων συμφορῶν, ἡμεῖς μὲν ἀποσεισάμενοι τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν πολυμερίμων περισπασμῶν, ἡσυχάζωμεν ἀμερίμνως, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἀπαραίτητον χρέος τῆς μοναδικῆς ἡμετέρας Πολιτείας, ἱκετεύοντες τῷ Θεῷ διὰ παντὸς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς αὐτῆς ἐξοχότητος, ὃ δὲ Θεὸς καταγράψει τὸ αὐτῆς σεβαστὸν ὄνομα, ὁμοῦ μὲ ἀειμνήστων κτητόρων τῆς μονῆς Βασιλέων, ἐν βιβλίῳ ζωῆς.

αὐλ'. μαρτίου ιε.

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοφουεστάτης ἐξοχότητος
ἰκέται πρὸς Θεὸν διάπυροι καὶ δοῦλοι ταπεινοί.

Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ μεγίστῃ Λαύρᾳ τοῦ Ἀθῶνος ἐνασκούμενοι Πατέρες.

Ἐκθεσις Κυρίλλου ἐπισκόπου Σάμου πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἐν Σάμῳ καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας ἐν ἔτει 1830 (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεῖαν τῆς Σ. Κυβερνήσεως!

Ἐκπληρῶν τὸ 7ον ἄρθρον τῶν ὑπ' ἀριθ. 13 ὁδηγιῶν τῆς Γραμματείας ταύτης, διευθύνω πρὸς αὐτὴν τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν ἐπὶ τῆς παροικίας μου Σάμου Ἱερέων, Ἱερομονάχων καὶ Μοναχῶν.

Ὁ κατάλογος οὗτος κατεγράφη δι' ἐπὶ τούτῳ περιελθόντος πάσας τὰς Κωμοπόλεις καὶ χωρία τοῦ Ἀρχιδιακόνου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπιφορτισθέντος συνάμα καὶ τὴν κοινοποίησιν καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῶν ὑπ' ἀριθ. 14 καὶ 15 Ἐγκυκλίων τῆς Σ. Κυβερνήσεως καὶ τῆς Γραμματείας, καθὼς καὶ τὴν διανομὴν τοῦ παραινετικοῦ πρὸς τὸν Κλῆρον λόγου, καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ τοῦ λόγου καὶ διάταξιν πρὸς τὸν Κλῆρον, θεμελιωμένην ἐπὶ τῶν ὁδηγιῶν τῆς Γραμματείας, καθὼς καὶ τὴν προσοχὴν περὶ τῆς καθαριότητος τῶν Ἱερῶν Ναῶν.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐπὶ τοῦ καταλόγου στήλῃ τῶν παρατηρήσεων σημειοῦται πρόστισιν ἄλλοις ἀξίοις σημειώσεως, καὶ ἡ διαγωγὴ ἐκάστου, ὧν δὲ ἡ διαγωγὴ καὶ πολιτεία εἶναι ἐπὶ μᾶλλον καλὴ καὶ εὐϋπόληπτος καὶ ὧν ἐστὶ μᾶλλον κακὴ καὶ δυσάγωγος εἰς διόρθωσιν, σημειοῦται ῥητῶς· ἐφ' ὧν ἀποσιωπᾶται, ἐννοεῖται τὸ κοινὸν καὶ μέτριον τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν καὶ πολιτείας.

Ἡ περιφορὰ τῶν μοναστῶν εἰς τὰς Κωμοπόλεις καὶ χωρία ἐμετριάσθη ὅσον ἡδύνατο διὰ τῆς δοθείσης πρὸς τοὺς Ἡγουμένους περὶ τούτου διατάξεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ διὰ τοῦ δοθέντος πρὸς τὰς Ἀστυνομίας μέτρου τοῦ νὰ μὴ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὰς Κωμοπόλεις καὶ χωρία οἱ ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τοῦ ἡγουμένου τῶν ἐρχόμενοι μονασταί.

Ἐκ τῶν ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν διατριβόντων ἀνωφελῶς εἰς τὰς Κωμοπόλεις καὶ χωρία, ὅσοι εὐπειθεῖς ὑπήκουσαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς

Μονάς, καὶ κοινωνήσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὰ καθήκοντα τῶν μοναστῶν· οἱ δὲ τοῦ ἐναντίου χαρακτῆρος εἰσέτι δὲν ὑπήκουσαν· ἀλλ' ἐλπίζω καὶ τούτου τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν συνέργειαν καὶ δραστηριότητα τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτρόπου τῶν Ἀνατολικῶν Σποράδων.

Ὅσον περὶ τῆς καταστάσεως ἐν γένει τοῦ ἱερατείου καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς παροικίας μου ἀναφέρω ὡς ἐν συντόμῳ τὰ ἐξῆς. Τὸ ἱερατεῖον ὑπάρχει σχεδὸν ὅλον ὑπὸ ἀμάθειαν, λυπηρὸν ἀποτέλεσμα τοῦ πολυχρονίου ζυγοῦ τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἐπακολούθου πτωχείας! Ἐκ τῆς ἀμαθείας σκοτισμένον, δὲν γνωρίζει τὰ καθήκοντά του, ἐκ δὲ τῆς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων καταθλιβόμενον, παραμελεῖ τὰ πρὸς τὸν Ναὸν Ἱερὰ χρέη του, καταφεύγον εἰς ἀνοικεῖους τοῦ ἱεροῦ ἐπαγγέλματός του ἐπιχειρήσεις δι' ἀπόλαυσιν τῶν πρὸς ζωάρκειαν. Ἐπιθυμητὴ λοιπὸν εἶναι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν θέλει ἐκπληρωθῇ ἡ ἐπαγγελθεῖσα εὐχὴ τῆς Σ. Κυβερνήσεως τὸ νὰ παραμυθήσῃ τὰς χρείας τοῦ Κλήρου εἰς ἐπάρκειαν τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ.

Περὶ τῶν ἱερῶν Καταστημάτων θεωρῶ περιττὸν νὰ δώσω πληροφορίαν τινά, ἐν ᾧ αἱ περὶ αὐτῶν λεπτομερεῖς πληροφορίες ἐδόθησαν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν Σ. Κυβέρνησιν ἀπὸ τὸν ἐκτακτον ἐπίτροπον τῶν Ἀνατολικῶν Σποράδων, τοῦτο μόνον προσθέτω ὅτι φθόνος τοῦ μισοκάλου διέκοψε τὴν ἐπὶ τῶν ἱερῶν Καταστημάτων ἐνέργειαν τῶν μέτρων τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτρόπου, καὶ ἐπέφερε τὴν νέκρωσιν τῶν κοινῶν Σχολείων τῆς Σάμου, ἂν ὅχι ὅλων, μ' ὅλον τοῦτο αἰσθανόμενοι οἱ Σάμιοι τὴν ἀνάγκην τῶν φώτων, δὲν ἔλειψαν διὰ τῆς συνεργείας καὶ ζήλου τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτρόπου νὰ συστήσωσι δι' ἰδίας των συνδρομῆς ἀλληλοδιδασκτικὰ καὶ ἑλληνικὰ προσωρινὰ Σχολεῖα.

Ὁ κατάλογος τῆς Ἱκαρίας διὰ τὸν καιρὸν τοῦ χειμῶνος δὲν ἔγινεν εἰσέτι· θέλει δὲ γίνῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς Σάμου τρόπον.

ὑποσημειοῦμαι μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας

τῇ 27 Μαρτίου 1830.

Ἐν Βαθεῖ Σάμου.

ΣΑΜΟΥ ΚΥΡΙΑΛΟΣ

Ἀναφορὰ μητροπολίτου Παροναξίας πρὸς τὸν Κυβερνή-
την τῆς Ἑλλάδος (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν
ἐκκλησιαστικῶν).

**Τὴν ἀξιοσέβαστὴν μοι αὐτῆς ἐξοχότητα
ταπεινῶς ἐν κυρίῳ εὐχόμενος ὥς εἰκὸς προσκυνῶ.**

Ἐξοχώτατε!

Ἐδέχθην τὴν ὑπὸ τῆς ὁποίας μ' ἐτιμήσατε ὑπ' ἀριθ. 183 ἐπι-
στολὴν σας, εἰς ἣν σπεύδω νὰ κάμω τὴν ἀνήκουσαν ἀπάντησιν.

Σᾶς καθυπέβαλα πρὸ καιροῦ τὰ δικαιώματά μου εἰς τὴν Μητρό-
πολιν ταύτην κληρονομικὸν κτῆμα τῶν κατὰ καιρὸν Ἀρχιερέων Πα-
ροναξίας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἀναρχίας μὲ καθυστέρησαν οἱ Διοικηταὶ καὶ
Στρατιῶται τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως. Σᾶς ἐφανέρωσα τὴν παροῦ-
σαν κατάστασιν τῆς ὅτι κινδυνεύει νὰ καταστῇ παντάπασιν ἄχρηστος,
διὰ τὰς καταχρήσεις τῶν ἀρπασάντων, παρακαλῶν νὰ μ' ἀποδοθῇ
διὰ διαταγῆς σας τὸ κανονικὸν τοῦτο κτῆμα μου· ἐπίσημος Διαταγὴ
πρὸς τὸν προσωρινὸν Διοικητὴν ὑπ' ἀριθ. 182 καὶ ἐπιστολὴ πρὸς ἐμέ
ὑπ' ἀριθ. 183 διέταττε νὰ κενωθῇ ἀμέσως ἡ Μητρόπολις αὕτη, νὰ
ἀνακαινισθῇ μ' ἔξοδα ἰδιὰ μου καὶ τῆς κοινότητος, καὶ καθ' ὑπόσχε-
σιν ν' ἀναπληρώσητε τὰ ἐλλείποντα, ἐὰν δὲν ἐξαρκέσουν τὰ χρημα-
τικὰ τῶν δύο μερῶν ἔξοδα.

Ἐξοχώτατε! ὅταν πρὸ δέκα χρόνων παρέλαβον τὴν Μητρόπολιν
Παροναξίας, συμπαρέλαβον καὶ ὑπέρογκα χρέη, συμποσούμενα περὶ
τὰς 80 χιλιάδας γροσίων· αἱ καιρικαὶ ἀνωμαλίαι δὲν μ' ἐσυγχώρησαν
ὅχι τὰ χρέη μου νὰ πληρώσω, ἀλλὰ μοὶ προὔξενησαν καὶ τὴν εἰρη-
μένην ζημίαν σημαντικὴν πρὸς ἐμέ. Μόλις σήμερον προσπορίζομαι τὰ
πρὸς τὸ ζῆν, ἐκτρεφόμενος ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος μου, καὶ ἐκτὸς
τῶν ἄλλων ὅσα κάμω ἐξόδων, ἐκτὸς ὅτι ἐξ ἰδίων ἡγόρασα ὅσα ἐχρειά-
ζοντο κινητὰ, πληρώνω συγχρόνως 600 γρόσια κατ' ἔτος διὰ κατοι-
κίαν μου· ἀπ' ὅλα ταῦτα συμπεράνατε ἂν μὲ περιττεύῃ τι διὰ νὰ
συνεισφέρω εἰς ἀνακαίνισιν τοῦ κτήματός μου, τὸ ὁποῖον εὐχαρίστως
ἤθελα κάμει χωρὶς νὰ παρενοχλῶ μὲ ζητήματα τοιαῦτα τὴν Σ. Κυ-

βέρνησιν, ἀλλ' ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἀδικία δι' ἐμὲ μεγίστη, ἐὰν ἀντὶ
νὰ λάβω τοσούτων ἐτῶν ἐνοίκια, ὑποχρεωθῶ νὰ καταβάλω ἐκ τοῦ
ὑστερήματος πρὸς ἐπανόρθωσιν κτήματός μου, τὸ ὅποιον αἱ τοπικαὶ
ἀρχαὶ παραλαβοῦσαι μὲ βίαν τὸ κατέστησαν ἐρείπια εἰς κατάστασιν
ἀξιοδάκρυτον.

Ὅλα ταῦτα καθυποβάλλω ὑπὸ τὴν ἐπίκρισιν τῆς Υ'. Ε. καὶ πα-
ρακαλῶ ἀφοῦ θεωρήσετε πλέον ἐσκεμμένως τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, νὰ
ἐκδώσετε ἀπόφασιν ἀνάλογον τῆς ὑπολήψεως καὶ δικαιοσύνης σας.
Δὲν θέλει δὲ παύσει νὰ κατευθύνῃ πρὸς τὸν ὕψιστον τὰς εὐχὰς του

ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος.

Ἐκ Νάξου τὴν Φεβρουαρίου 1830.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Παροναξίας
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἐγγραφα ἀφορῶντα τὰ μοναστήρια τῆς Σίφνου ἐν ἔτει 1830 (Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν).

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ Διοικητὴς Σίφνου κ.τ.λ.

Πρὸς τὴν Ἀστυνομίαν τῆς νήσου Σίφνου.

Πληροφορούμενον τὸ Διοικητήριον παρὰ πολλῶν εὐὺπολήπτων καὶ τιμίων πολιτῶν, ὅτι κακοήθεις τινες ἀσυστόλως καὶ ἀναισχύντως φέρονται πρὸς τὰ γυναικεῖα Ἱερὰ καταγώγια, τινὲς δὲ πάλιν ἐκ τῶν μοναζουσῶν γυναικῶν διατρίβουν ὥρας καὶ ἡμέρας κατὰ τὰ μοναστήρια τῶν μοναχῶν, καὶ κατὰ διάφορα ἄλλα μέρη, ἐναντίον τῆς ἐπαγγελλομένης διαγωγῆς των, καὶ τῆς ἀπαιτουμένης εἰς αὐτὰς κοσμιότητος, πράττουσαι ἄσχημα καὶ ἄσεμνα¹.

Διὰ τοῦτο προσκαλεῖσαι, Κύριε, νὰ ἐπαγρυπνῇς, καὶ ἂν οὕτως ἔχῃ ν' ἀναφέρῃς ἀμέσως πρὸς τὸ Διοικητήριον, χωρὶς ἄλλην περὶ τούτου πρᾶξίν σου.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 21 Μαρτίου 1830.

Ὁ Διοικητὴς Σίφνου κτλ.

Ι. ΠΙΤΑΡΗΣ

¹ Εἶνε περίεργον ὅτι ὅμοιαι ἀκαταστασίαι καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν Σίφνῳ συνέβαινον, ὡς ἐξάγεται ἐκ γράμματος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου (1797) (Γεδεῶν Κανονικαὶ Διατάξεις σελ. 304).

**Σχέδιον ἰδιαιτέρας διατάξεως τῶν δύο γυναικείων
Μοναστηρίων τῶν κατὰ τὴν Νῆσον Σίφνον**

α') Θέλει εἶναι ἡ θύρα τοῦ Μοναστηρίου κλεισμένη πάντοτε, καὶ τὰ κλειδιά θέλει κρέμανται εἰς τὸ 'Ηγουμενεῖον· ὅταν ἔλθῃ τις πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενοῦς τινος καλογραίας, οἷον ἀδελφὸς ἢ πατήρ, ἢ ἄλλος τις τῶν ἐμπορευομένων μετ' αὐτῶν, εἰς προσδιωρισμένην πάντοτε ὥραν, δηλ. μίαν ὥραν πρὸ τῆς μεσημβρίας, ἕως μίαν μετὰ καὶ ὅχι ἄλλοτε κατ' οὐδένα λόγον καὶ πρόφασιν, καὶ δίδεται ἡ εἶδησις εἰς τὴν 'Ηγουμένην, καὶ ἀφοῦ ἡ ἰδία, ἢ ἄλλη τις ὑπ' αὐτὴν συγχωρήσῃ τὴν εἴσοδον, μέχρι προσδιωρισμένῳ τόπῳ πλησίον τῆς θύρας, καὶ πληροφορηθεῖσα περὶ τῆς δικαιολογημένης αἰτίας, φέρει τὴν ζητούμενην μετ' τὴν ἀπαιτούμενην σεμνότητα, καὶ ἀφ' οὗ ὑπ' ὅψιν της πάντοτε τελειώσει ὅσον ἦτον χρεία, ἀναχωρεῖ εὐθὺς ὁ προσελθὼν καὶ κλείεται πάλιν ἡ θύρα.

β') Ὅταν θέλει ἐξέρχονται διὰ συλλογὴν λαχάνων, ἢ ἄλλων παρομοίων χρειῶν των, δὲν θέλουν εἶσθαι ὀλιγώτεραι τῶν πέντε καὶ πάντοτε συνοδευόμεναι μὲ μίαν ἢ μὲ δύο τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ταῦτα πάντα μὲ τὴν ἄδειαν τῆς 'Ηγουμένης, διὰ νὰ ᾔῃναι αὕτη πλέον προσεκτικὴ διὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν.

γ') Νὰ μὴν ἐξέρχεται οὐδεμία πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενοῦς, ἐκτὸς γονέων, ἀδελφῶν, ἢ ἄλλου ἐπέχοντος τόπον παρομοίων συγγενῶν καὶ τοῦτο δύο φοαῖς κατὰ μῆνα (καὶ προσωρινῶς).

Ἡ νέα θέλει συνοδεύεται πάντοτε μὲ μίαν τῶν πρεσβυτέρων, ἥτις κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν συνοδευομένη, χρεωστεῖ νὰ ἐπανέρχεται πρὸς τὸ κελλίον της, σεμνοφοροῦσα καὶ χαρακτηριστικόν τι φέρουσα τοῦ μοναχικοῦ τάγματος.

δ') Ἄν τινὰς ἐκ τῶν πολλὰ οἰκείων συγγενῶν ἀσθενῇ καὶ κινδυνεύῃ, νὰ ἡμπορῇ νὰ διαμείνῃ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πλησίον του καὶ μετὰ τὴν ἐλπίζομένην ἀνάρρωσιν τοῦ ἀσθενοῦς, μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸ Μοναστήριον, δίδουσα ἐν ταύτῳ λόγον τῶν πρακτικῶν της πρὸς τὴν 'Ηγουμένην.

ε') Νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐξ πρεσβύτεραις ἀπὸ τὸ ὅλον τοῦ τάγματος μὲ τὴν συναίνεσιν τῆς 'Ηγουμένης, καὶ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἀρχιε-

ρέως, ὥστε νὰ προβλέπωσι τὰ περὶ οἰκονομίας τοῦ ὅλου, καὶ αἱ ὁποῖαι ἤμποροῦν νὰ ἐξέρχωνται συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν, καὶ νὰ προμηθεύουν πᾶν εἶδος ἀναγκαίων εἰς κάθε μίαν.

ς') Ὅσοι ἄνδρες διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ μοναστηρίου, πρέπει νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ Ἡγουμενεῖον, ὅπου θέλει παρευρίσκονται αἱ πρεσβύτεραι καὶ παρὰ τῆς κοινότητος ἐκλεχθεῖσαι, καὶ θέλουν διατάττει μετ' αὐτῶν τῶν ἐργατῶν τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν κάθε μίαν χωρὶς νὰ ἤμπορῇ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ εἰσέλθῃ ἰδιαιτέρως εἰς κελλίον.

ζ') Ὅταν διὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας ἤθελε κάμει χρεῖα ἱερέων νὰ ψάλλωσι πανήγυριν, θέλει προσκαλεῖται ὁ Ἀρχ. ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ νὰ συγχωρῇ εἰς ὅποιους τῶν ἱερέων αὐτὸς ἤθελεν ἐγκρίνει, καὶ μετὰ τὴν ἱεροπραξίαν νὰ ἐξέρχωνται εὐθύς.

η') Ὁ διαμένων ἐφημέριος εἰς τὸ Μοναστήριον δὲν θέλει εἶναι ὀλιγώτερον τῶν πεντήκοντα χρόνων.

θ') Οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν δὲν θέλει εἰσέλθῃ χάριν προσκυνήσεως, καθότι γίνεται πρόσχημα καὶ πρόφασις αἰσχροῦ καὶ βδελυροῦ σκοποῦ του.

ι') Ἄν τινὰς τῶν ξένων ἐθνῶν χάριν περιεργείας ἤθελε ζητήσῃ τὴν εἴσοδον, νὰ μὴν ἤμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ, εἰμὴ μετὰ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ἢ τοῦ Ἀρχιερέως.

ια') Καὶ τελευταῖον, τὸ Διοικητήριον θέλει δώσῃ εἰς τὴν ἡγουμένην ἐγγράφους ἀδείας ἐπισήμως, διὰ νὰ ἐφοδιάζῃ αὕτη ἡ Ἡγουμένη ὅσας τῶν καλογραίων ἐξέρχονται κατὰ τὴν πόλιν, καὶ ἅμα ἐπανελθοῦσαι θέλουν ἐπιστρέφουν καὶ τὰ ἐγγραφα.

Ἀφοῦ ἤθελε γείνει ἡ περὶ τούτου Σ. διάταξις, θέλει διαβασθῇ ἐπὶ παρουσίαν παρόντος τοῦ Διοικητοῦ καὶ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ εἰ μὲν καμμία ἐξ αὐτῶν δὲν ἤθελε συγκατατεθῇ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο τῆς Σ. Κυβερνήσεως, νὰ ἐξέρχεται εἰς διάστημα δέκα ἡμερῶν, καὶ νὰ ἤμπορῇ ἐλευθέρως νὰ ὑπανδρεύεται.

Διαθήκη χωρεπισκόπου καὶ προεστῶτος τῆς ἐν Σαγγρὶ
μονῆς τοῦ μεγάλου Ταξιάρχου ἐν Νάξῳ (1).

Εἰς δόξαν τοῦ εὐνήου Θεοῦ ἡμῶν ἀμήν
1713 μαρτίου 2 Ναξία

Κοίνος τῆς 'πάσῃν ὁ θάνατος καὶ ὅς κλέπτῃς ἔρχεται πρὸς τῶν τα-
λέπορον ἄνθρωπον αφευκτος· ὅθεν ἐστοντας καὶ ὁ πανωσιώτατος ἅγιος
χωρεπίσκοπος ντακουντρους καὶ προεστῶς τοῦ μέγα ταξιάρχου τὸ ἐν
το Σαγγρὴ νὰ ἀστενῖσῃ βαρέος ἀπο κερὸν ἀπερασμένων, ἔβαλεν ἀγα-
θὴν βουλήν κατα νοῦν, εἰ νὰ μὴ κανταντησι εἰς περισστέραν ἀστενίαν
καὶ δὲν δηνηθοῖ νὰ διορθοθῇ ὅσῃνε ἐνδεχόμενον πρὸς εὐλαβεῖς χριστι-
ανοὺς μάλιστα καὶ γνωστίκοις· ἐστοντας λίπῶν καὶ νὰ βλέποι τὸ γί-
ρας του καὶ τιν ἀχαμνότιτα τοῦ σώματος δὲν ἐπρόσκαρτέρισεν νὰ
έλθοι κερὸς καὶ ὅρας ἀνάγκη ὅπου νὰ μὴν ηξεῦρι τιτοπηοι (σαι), ἀλλὰ
ευρισκόμενος χάριτη χυ''· μὲ καθαρότιτα πασῶν τῶν ἐστίσεων, ἔκρα-
ξεν ἐμένα τὸν γραφοντα νοτάριον Ναξίας, εἰ νὰ διὰ τίς αὐτοῦ καὶ
στερηνοῖς παραγγελίας διορθοθήσετε· καὶ, πρότον ἀφίοιση πάσῃ τίς ἐν
χριστῷ χριστιανῆς τὴν ἐν κυρίῳ ἀγάπιν καὶ τελιομένιν σηνγχόρισιν
ευχὴν δοὺς καὶ εὐλογίαν πρὸς τοὺς παντας· εἶτα καὶ ἡ πανωσιοτις τοῦ
ζειτοῖ παρα πάντων ὁμοίος· εἶτα βλέποντας ὅς λέγει τὸ βραχοῖ τις
ζωεῖς το τέλος τοῦ κινου χρέους καὶ πὸς οὐδεὶς ἐγενίθοι ὥσῃς οὐ μοῖ
ἦδεν θάνατον, καὶ ὄντας ἀνάγκην καὶ οφῆλιμον νὰ ἀφίσοι μετὰ τιν
ἀποβιοσίν τοῦ διάδοχον κυβερνιτὴν καὶ επιτιριτὴν εἰς τὸ αὐτὸ μονί-
δρον τοῦ μέγα ταξιάρχου, καὶ ὄντας δημορισμένον καὶ πρωορισμένων
ἀπο τὸν μακαρίτη τῶν γεροντάν τοῦ πρὸς τοῦ λόγου τοῦ ἐφόρου ζωῆς
αὐτοῦ καὶ πάλῃ νᾶχη κρᾶτιξιν εἰς τιν ζωὴ τοῦ νὰ λαβανοι ἓνα πεδὴ
ἀπὸ ἓμα τοῦ γένους τοῦ νὰ το μαθιτεύγῃ καὶ ἀνίσως καὶ εἴθελεν εἶστε
ἀξιος νὰ τὸν ἀφίνοι διαδοχῶν τοῦ. Τώρα ἐστοντας καὶ νὰ μὴν εὑρεθοῖ
τινὰς σιγγενοῖς ἀπο ἓμα τοῦ γένους τοῦ κατα τιν παραγγελίαν αὐτοῦ
τοῦ μακαριτοῦ παρεξ ἓνα πεδοῖ ἀνίληκον τοῦ Γιάνη Σταυρακη Σταυ-

(1) Δημοσιεύεται ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἐν Ἀθήναις ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐται-
ρείας. Ἐν τῷ κειμένῳ διετήρησα τὰ γραμματικὰ καὶ γλωσσικὰ ἀμαρτήματα τοῦ γρά-
φαντος τὴν διαθήκην νοταρίου.

ρακάκη εἶδος ονοματι Μιχαλῖς· το οπείον πεδὴ εὐρίσκετε τὴν σήμερον στο μοναστήριον, καὶ ἐπιδοὶ κίνε ἀναγγέον νὰ ἀπομένοι ἕνας ἐπιτιριτῆς εἰς τὰ πάντα μετὰ τὴν αποβίωσίν μου καὶ στοχαζόμενος ἀκριβῶς καὶ ἔσοντας νὰ μοῦ εὐρίσκετε οὕτῃν οσιωτατος Ἱερομόναχος παπα κύρ Νικόδιμος ἡ ἀσζουλῖς βαπτιστικῶς, τοῦ μακαρίτου γεροντα μου σιναναθροφος καὶ ἀναθρεφτός τοῦ καὶ εἰς πάσαν δουλευσιν καὶ ἡπερεσιαν καὶ ἀγόνᾳ τοῦ μοναστηρίου, ἐνοῶ δὲ σωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συμβοηθὸν καὶ σιναγονηστί μου· ὅστε καὶ ἀξίος δια νὰ κρατῇ καὶ νὰ ἡπουργῇ τὰ πάντα. Τούτων λιπῶν τὸν εἰριθέντα παπα κυρνοκοδημον μετὰ καὶ τοῦ ἱερομονάχου πουλίποι παπα Σεραφῖμ ἐρχομενος ἀπὸ τιν ξενιτίαν εἰς τὸ μονιδριον καὶ μετανιάν τοῦ ἀφίνο διαδόχους προεστοῦς καὶ εἰγουμένους νάνε καὶ νὰ γρικουῖντε ἀρχιγοῖ καὶ ἱγούμενοι ἐφόρου ζωῆς αὐτῶν, καὶ νὰ κυβερνοῦν καὶ νὰ προστατεύουν τὸ μονιδριον κινωδιακῶς, καθὼς εἶνε ἐνδεχόμενον πρὸς Θεῶν, καὶ νὰ ζοῦν καὶ νὰ πολιτεύοντε ἐν χρετος καὶ θεοσεβῶς, καὶ νὰ ἐπιτελοῦνται οἱ θήαις καὶ ιεραῖς τελεταῖς ἐνεσπέρα καὶ προεὶ καὶ μεσιμβρία καὶ ἐν παντὶ κερὸ δια νὰ μνιμονέβοντε πάντες εἰ κτιτορες καὶ ὅσοι ἐλεησασοι καὶ ὅσοι ἐβοῖθήσασοι καὶ ὅσοι ψυχικὰ ἐδόσασοι νὰ ἔχουν τὸ μνιμόσινον ἀκαταπαυστον, ὥστο πρεπον ἀπετῇ καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ἐπιδοὶ εἰ αὐτῇ μου δηάδοχη καὶ προεστῇ νὰ ἡξευροῦν πάσαν περιουσίαν τοῦ μοναστηρίου, σκεβὶ λέγω ιερα βιβλία καὶ πᾶν ἄλλο χωράφια τε καὶ ἀμπέλια ζῶα χοντρα καὶ λιανὰ ἀμπέλι ε μετὰ τὸν θάνατον τίς ἀνιψας τίς τίς μαρίας καὶ ἴπασαν ἄλλην ἥλιν καὶ περιουσιαν κινιτην καὶ ἀκινιτην ὥς ἐκνεαράς τονε εἰλικίας, μάλιστα ὁ παπα κύρ Νικοδιμος ἀναθρεμμένος εἰς πάσαν εἰπακοην καὶ δούλευσιν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ μοναστηρίου, ἀφινῆ καὶ δὲν ταγράφῃ κατὰ μέρος, μόνον τιν ἐκάνι καὶ τιν ἐδιονὸ παπα Νικοδήμου καὶ παπα Σεραφῖμ τοὺς παρόντας διορισμούς· εἶγουν ὡς οπιστεν ἡπομεν νὰ διᾶγουσι πάντα σωφροσίνιν καὶ ἀκίρατον ζοῆν καὶ πολιτήαν, καὶ νάνε ἀγάπι καὶ ἀδελφοτιτα εἰς τὰ νὰ μεταξιντος, καὶ ἀπασαν τιν ἀδελφότητα κατὰ τὸ γεγραμένων ἀγαπῆν πρὸς πάντας ἔχην· νὰ περνοῦσι καὶ νὰ κυβερνοῦτε κινωδιακὰ, ὡς καὶ ἐγὼ ὁ ἡδιος ἐβασταξα εὖς τῆσήμερον, νὰ ἡεουργίται καὶ νὰ ψάλεται ὁ Θεός καὶ ἱερός ναός ἀενάως ὡς πάντοτε νὰ ψινουσι κολιβο καὶ νὰ μνιμονέβουν τοὺς κτητορες καὶ διακονίσαντας καὶ διακονοῦντας αὐτούς· εἶτα μετὰ θάνατον αὐτῶν τὸν ἀνοθεν διαδόχον μου νὰ ἔχουσι ἄδιαν γενόντας τὸ

πεδοί τανο γεγραμένων του Σταυρακη Σταυρακάκη ο Μιχάλης ιερέας αυτών ὅσων νομιμον καὶ καθολικῶν σιγγγενοὶ ἀπὸ τὸ ἔμα τοῦ κτητο-
ρα τοῦ μακαρίτου γεροντα μου, οντας ἀξιος διὰηγούμενος νὰ τον ἀφί-
νουςι· πάλε αὐτὴ διάδοχόν τους χῶρις ἄλιν καμίαν μετάλαξιν· μάλι-
στα νὰ ἔχουν χρέος νὰ το μαθητεύσουν νὰ τεληόσοι ιερέας καὶ παλε ὁ
αὐτὸς νανε διαδοχος Σταυρακη Σταυρακακη ὁ Μιχαλῖς κιβερνόντας καὶ
αὐτὸς τὸ μονιδριον κατὰ τιν κοντετζιον του ανοθεν μου διάδόχου νὰ
ἔχι ἄδιαν καὶ αὐτὸς νὰ ἐκλεῖξι κατὰ τιν αποδιόσιν του προσωπον ενα-
ρετον σιγγγενικὸν ἀπὸ το ἔμα νὰ τὸν ἀφίνη διαδοχόν του εἰς τὸ νόμιον
τρόπον, καὶ πάλε ἐκίνος ετερο παρομια σιγγγενικῶν κατὰ καιρους καὶ
χρόνους, καὶ ἂν εἰς κανέναν κερων δεν ηθελεν ευρεθοῖ πρόσωπον τις
σιγγγενιας τους ὅπου νὰ εἰνε ιερομενο καὶ ἄξιο διὰ ηγουμενιαν καὶ κι-
βερνισιν του μοναστιρίου, νὰ ἐκλέγουν εἰ ενασχουμενοι πατέρες καὶ
ἀδελφοὶ του μοναστιρίου πρόσωπον ζοῆς εναρετου ιερομένο καὶ οχοι
ηδιοτικῶ νὰ τον βανουσι εηγούμενον καὶ προεστὸν καὶ οπιος καταλά-
χη, εἰμὲν καὶ ηθελεν πορεθετε ορθα καὶ ἐνάρετα νὰ γρικατε ἐπιζοῆς του
ηδαὶ καὶ εἰθελεν εἰστε πρὸς σκανδαλο καὶ ζιμοίαν τις ἀδελφοτιτος νὰ
ματα ἐκλέγουν τον αρμόζοντα νὰ ἐπιταιλοὶ τὰς τις οηγουμενιαις, οἱ δὲ
παρων μου διάδοχοι Νικοδημος καὶ Σεραφῖμ νὰ περνοῦσι ἀγαπημένα
ὡσάν ἀδέλφια εἰς βαρος θεϊκοῖς οργίς καὶ τις ἐμοῖς καταρας, καὶ ἀνι-
θελεν σκανδαλίζουντε καὶ νὰ γιρεψουν νὰ ἐνοχλοῦντε, ὁ σκανδαλοπιος
νάναϊ ξενος καὶ αλοτριος καὶ ἔξω ἀπὸ το μοναστίρι παντελὸς καὶ εἰς
πηνὴν τον κρατοῦντον γροσια τριακόσια, λεγο 300 - καὶ μην ἔχοντας
γροσια, διακλοπὴν τις αφεντιας νὰ τιμορατε σωματικῶς, καθὸς ἀρεσι
τις τιχουσας αὐθεντηας· τέλος διορίζω καὶ ὀρκίζω τους παρων μου δια-
δόχους μετα τον ἐνταφιασμόμου ὁπόταν ο κυριος μεπαρалаβοι νὰ μου
ἐπιτελοῦν το σαρανταλυτουργόμου, εἰτα καὶ τὸ σαβατοχρονόμου του
ἐνιαυτοῦ· ἀκομοι λέγω καὶ τούτο, δια το πεδοί, ἐβρετὸ οπου ἔχομεν
στο μοναστήρι, νὰ προσπαθίσουσαι εἰάνοθεν διαδοχι μου νὰ το μαθη-
τεύσουσι καὶ νὰ ιερατεύσι καὶ νὰ γρικατε καὶ αὐτὸς μέσα εἰς τὸ κινό-
βιον ἐφόρου ζωεῖς του καὶ νὰ ηποτασετε τους προεστοὺς κατὰ τὸ εθος
τις μοναστικῆς πολιτείας χῶρις νὰ ἀναχορίσι, εικετευοντας δια τέλος
τον παντοδυναμον κύριον τὴν ηπεραργίαν αὐτοῦ μητέρα καὶ τὸν μέγα
μυχαήλ ἀρχάγγελον νὰ σοσουσι τὴν ψυχὴν μου καὶ νὰ διακρατῇ τὸ
μονιδριον εως τις συντελίας τοῦ κοσμου, ἐπιτα ορκίζω πάλε τοὺς πα-

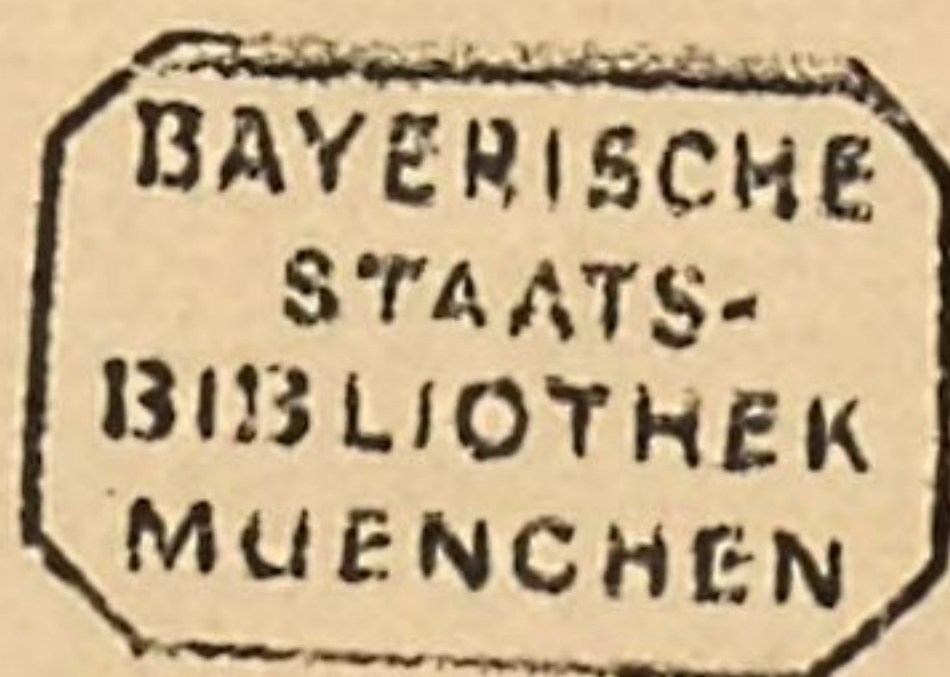
ροντας διαδόχους μου να φιλάξουν αγάπην ἀδελφικὴν ἀναμεσόντος καὶ ἡ μεταγενέστεροι τὸ ἴδιο καὶ νὰ μὴν παραβοῖ τινὰς ἀπο τοὺς κατακερῶν καὶ χρόνους διαδόχους καὶ προεστοὺς τὰ γραφθέντα εἰς βαρος κατάρας καὶ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μέγα ἀρχαγγέλου καὶ ἁγίων πάντων, ξεκαθαρίζοντας καὶ φιλαγοντας πάντα τιν ὀπισθεν κοντατζιὸν ποὺ διορίζω νὰ πιγένοι το παρῶν μονίδριον πάντα κατακεροὺς καὶ χρόνους πρὸς τοὺς σιγγενοῖς τοὺς ιερουμένους καὶ ἀξιούς, καὶ οὗτος τελι-οῦται εἰς δόξαν πατρὸς εἰοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ παρακαλο τοὺς ἐδὸ κατοθεν παρακαλετοὺς μαρτιρες καὶ ἡπογράφουσι εἰς ασφάλιαν καὶ τα ἐξῆς· ξεκαθαρίζω ὅτι διὰ το πεδὴ τοῦ Σταυρακι Σταυρακακι ο Μιχαλις ανισος καὶ ιθελεν εἶνε ἄξιος δια ἡγουμενος γρικᾶτε ἐπιζοῆς του ἔπιτα νὰ εκλεγουν τὸν πλεον ἀξιον ιεθρισκόμενοι πατερες καὶ ταεξῆς.

σταματις ἀναπλιότις μαρτιρὸ τα ἀνοθεν

αντονις μαράνης μαρτιρὸ τα ἀνοθεν καὶ μὴν ιξεβροντας γρα-ματα ἔγραψα ἐγὼ τζορτζατος μπαροτζις διαλόγου του.

οχωρεπίσκοπος ἀξίας μακάριος καὶ προεστὼς τοῦ ἀνοθεν μονα-στιρίου στέργω καὶ βεβαιόνο ὥς ἀνοθεν.

Καγὼ Γεωργιος ο μενδρινος φανερός νοτάριος καὶ νοτάριος Ἀξίας κλιθίς εγραψα καὶ ἡπέγραψα.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ.

Α		
'Αγαθοεργὰ καταστήματα· διοί- κησις αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι	158.	'Αλεξίου Κομνηνοῦ Νεαρά 20 περὶ κληρονομίας ἀποθνησκόντων ἄνευ κληρονόμων 69.
'Αγγαρεῖται μοναχῶν	241.	"Αλλυτα 253.
'Αγγελικὸν σχῆμα	20.	'Αμαλφηνῶν μονή 250.
"Αγ. Ἀντώνιος	12.	'Αναβλητικὴ αἵρεσις 98.
'Αγένειοι	240.	'Αναγνώσται 8. 9.
"Αγιὸς τις γραφόμενος κληρονόμος.	48.	'Ανάρρυσις αἰχμαλώτων διὰ δια- θήκης ἢ κληροδοτήματος ἐπισκό- που ἢ κληρικοῦ 49.
'Αγορασταὶ πραγμάτων ἀρχιερα- τικῆς περιουσίας. Τρόπος κατα- βολῆς τιμήματος	213. 214.	'Αναφορὰ μεγίστης Λαύρας πρὸς τὸν Κυβερνήτην 276.
'Αγοροπωλησία κελλίου	225.	'Ανδραποδίζειν μαθητὴν 237.
'Αγωγή πρὸς ἐκτέλεσιν διαθήκης ἢ δωρεᾶς πρὸς εὐαγῇ σκοπὸν. Τίνι ἀνήκει;	50.	'Ανδρόνικος Παλαιολόγος περὶ δια- δοχῆς τῶν ἐκ πλαγίου συγγε- νῶν 64. 65.
'Αγωγή περὶ νομίμου μοίρας	96.	'Ανθέμιος 59.
'Αδελφοὶ μοναχοῦ δὲν κληρονομοῦ- σιν ἐξ ἀδιαθέτου. Γνώμη Βαλ- σαμῶνος	79.	'Ανοίξια 125.
'Αδελφοποίησις	239.	'Αντιοχείας Σύνοδος περὶ διαχει- ρίσεως ἐκκλησιαστικῆς περιου- σίας 28. 34.
'Αθανάσιος μοναχός 233. 248. 249.	250.	'Αξιώματα ἐκκλησιαστικά 6.
'Αθανασίου Πατριάρχου συνοδικὴ διάταξις περὶ διαδοχῆς τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν	64.	'Απηγορευμένα πιπράσκεισθαι 253.
"Αθω μοναστήρια. Κοινοδιακά. 'Ιδιόρρυθμα . . 159. 219. 220.	276.	"Απιστοι· κληρονομικὴ διαδοχὴ αὐ- τῶν 31 σημ. 2. καὶ 31.
Αῖνος	249.	'Απληστία μοναχῶν 147. 148.
Αἵρεσις	109.	'Απογραφή· ἀνάγκη αὐτῆς παρὰ τοῦ ἐπισκόπου 27. 36.
Αἵρεσις γάμου ἢ παιδοποιίας ἐπὶ κληρονομίας ἢ κληροδοσίας. 130. 131.		'Απογραφή ἀρχιερατικῆς περιου- σίας ἐν Τουρκίᾳ 211. 212.
Αἱρετικῶν ἢ ἀπίστων κληρονομι- κὴ διαδοχὴ	32.	'Απογραφή ἢ σημείωσις περιου- σίας τοῦ χειρομένων κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι δίκαιον . . 167. 169. σημ. 1.
Αἰχμαλώτων ἀνάρρυσις	40. 44.	"Απογραφή περιουσίας θνήσκοντος μοναχοῦ 192. 193. 194.
'Ακόλουθοι	8.	'Αποδοχὴ κληρονομίας 106. 107.
'Ακτημοσύνη	86. 87.	
'Ακτησίας ἀρχαί	84. 87.	

Ἀπόκαρσις.....	18.	φόρων.....	20. σημ.
Ἀποκάρσεως τύποι.....	21. σημ. 2.	Βερβολομαῖος Κουτλουμουσιανός	145.
Ἀποκατάστασις.....	131.	Βασίδες.....	274.
Ἀποκατάστασις εἰς ἀκέραιον....	103.	Βασίλειος αὐτοκράτωρ.....	248.
Ἀποστολικὸς αἰὼν.....	6.	Βασίλειος αὐτοκράτωρ.....	251.
Ἀποστολικοὶ κανόνες περὶ διαχει- ρίσεως ἐκκλησιαστικῆς περιου- σίας.....	26. 27.	Βασιλείου τοῦ Μεγάλου ἀρχαὶ περὶ ἀκτημοσύνης.....	84. 85.
Ἀπόστολοι, χρημάτιον ἢ ταμεῖον αὐτῶν.....	2. 3. 24.	Βασιλικά περὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν.....	111.
Ἀποτροφὴ πενήτων διὰ διαθήκης ἢ κληροδοτήματος ἐπισκόπου ἢ κληρικοῦ.....	49.	Βατοπεδίου μονή.....	249. 250.
Ἀποχαριστικῶς διδόμενα.....	237.	Βεκίλης.....	273.
Ἀποχωρεῖν τῶν ἰδίων ἡγουμένων.	237.	Βεράτια.....	216 σημ.
Ἀρραβῶν ἢ μικρὸν σχῆμα.....	21.	Βεράτια.....	206.
Ἀρμενόπουλος.....	113.	Βίγλα.....	262.
Ἀρπαγῆς δίκαιον τῆς περιουσίας τῶν ἀποθνησκόντων κληρικῶν. (jus spoli). Κανόνες Συνόδου ἐν Τρούλλῳ.....	60. 61.	Βλάβη ψυχικῇ.....	237.
Ἀρχάριοι.....	19.	Βρέδιον.....	125. 168. σημ. 1. 173.
Ἀρχιερατικαὶ περιουσίαι ἐν Τουρ- κίᾳ.....	210.	Βρεφοτροφεία. Διευθυντῶν αὐτῶν κληρονομικὴ διαδοχὴ.....	30. 40.
Ἀρχιερέων κληρονομικὴ διαδοχὴ ἐν Τουρκίᾳ.....	207.	Βυζάντιος Σκαρλᾶτος....	166. σημ. 1.
Ἀρχονταλίκι.....	232.	Γ	
Ἀρχοντίκιον λύει ὑπεξουσιότητα κληρικοῦ.....	53.	Γάγγρας Σύνοδος περὶ διαχειρί- σεως ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.	28.
Ἀσκεῖσθαι.....	238.	Γάμος ἀθέμιτος, δαμνατός, νεφά- ριος.....	129.
Ἀσκηταί.....	9.	Γάμος δοκίμων.....	128.
Ἀσκητικαὶ διατάξεις Μ. Βασι- λείου. Κατ' ἐπιτομὴν ὅροι. Ὅροι κατὰ πλάτος.....		Γάμου μοναχῶν ἐπιτίμια. 129. σημ. 2.	
Ἀστοργος διαθήκη.....	27. 38.	Γέροντας τίς λέγεται ἐν ᾿Α- θῳ.....	167. σημ. 2. 224.
Ἀστοργος διαθήκη ἢ δωρεά..	108. 109.	Γονεῖς μονάζοντες.....	111.
Ἀτταλειώτου Σύνοψις περὶ τῆς περιουσίας τοῦ καταλείποντος τὴν μονήν.....	137.	Γρατιανός.....	114.
Ἀφιερώματα.....	276.	Γρηγόριος καθηγούμενος Λαύρας.	260.
		Γρηγόριος Νανζιαζηνός.....	14. 194.
		Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἀρ- χαὶ περὶ ἀκτημοσύνης.....	85.
		Γονεῖς μοναχοῦ δὲν κληρονομοῦ- σιν ἐξ ἀδιαθέτου.....	79.
		Γνώμη Ζωναρά καὶ Βαλσαμῶνος Γυναικείων μοναστηρίων Σίφνου σχέδιον κανονισμοῦ ἔτει 1830..	283.

Β

Βαθμοὶ ἐκκλησιαστικοί.....	6. 7.
Βαθμῶν ἱερατικῶν διάκρισις....	7.
Βαλσαμῶνος ἐπιστολὴ περὶ ρασο-	

Δ

Δαδίων ἐκκοπὴ καὶ πώλησις ἐν ᾿Αθῳ.....	242.
Δανεισταὶ ἀρχιερατικῆς περιου-	

σίας ἐν Τουρκίᾳ.....	213. 214.	γρόν'.....	237.
Δανεισταὶ μοναχοῦ.....	195.	Διαρπαγὴ κληρονομικῶν περιου-	
Δαπάναι εἰς κελλία.....	225.	σιῶν.....	64.
Δευτερογαμοῦντες.....	110.	Διάταγμα Μ. Βεζύρου Σαβφέντ..	215.
Δημοπρασία περιουσίας ἀρχιερέως		Διάταξις Ι. Συνόδου 9 Αὐγού-	
ἐν Τουρκίᾳ. Τύποι.....	212.	στου 1866.....	206.
Διαδοχὴ ἐξ ἀδιαθέτου ἐπὶ τῶν		Διάταγμα 8 Ἰανουαρίου 1834..	190.
κληρικῶν κατὰ τὸ ἀρχαιότερον		Διάταγμα 3/15 Ἀπριλίου 1833.	
δίκαιον.....	59.	Διάταγμα 15/27 Ἀπριλίου 1836.	
Διαδοχὴ ἐξ ἀδιαθέτου τῶν κληρι-		Διάταγμα 26 Ἀπριλίου (8 Μαΐ-	
κῶν κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δι-		ου) 1834.....	160.
καιον. Διακρίσεις. Κατὰ τὴν		Διάταγμα 29 Ἀπριλίου 1843...	161.
Ἑκλογὴν τῶν Ἰσαύρων....	62. 63.	Διάταγμα 20 Μαΐου (1 Ἰουνίου)	
Διαθῆκαι ἡγουμένων ἐν Ῥωμῇ....	251.	1836.....	
Διαθήκη.....	78.	Διάταγμα 8 Ἰουνίου 1856.....	159.
Διαθήκη ἐπισκόπων ἐν Τουρκίᾳ.	207. 208.	Διαταγὴ Ὑπουργείου 18 Ἰουλίου	
Διαθήκη ἡγουμένου μονῆς Μ. Τα-		1856.....	177.
ξιάρχου ἐν Νάξῳ ἔτει 1713....	285	Διάταγμα 23 Ἰουλίου 1833....	158.
Διαθήκη πρὸ τῆς ἀποκάρσεως...	179.	Διάταγμα 28 Ἰουλίου 1858. Κατὰ	
Διαθήκη τοῦ ἀρχιεπισκ. Πωγωνι-		πόσον ἰσχύει. 166. 168. 170. 174. σημ.	
ανῆς. Ἀκύρωσις αὐτῆς. 265. 266. 267.		Διαταγὴ Ὑπουργικῆ 8 Σεπτεμ-	
Διακονεῖν τραπέζαις.....	2.	βρίου 1850.....	196.
Διακόνισσαι.....	6. σημ. 1.	Διάταγμα 25 Σεπτεμβρίου (2	
Διακόνων καθήκοντα.....	6. σημ. 1.	Ὀκτωβρίου) 1833.....	179.
Διαιρέσεις μοναστηρίων.....	22.	Διάταγμα 1 Δεκεμβρίου 1836...	158.
Διαλελυμένα μοναί· περιουσία		Διάταγμα 4/16 Ὀκτωβρίου 1834. 183. 186.	
αὐτῶν.....	160. 180.	Διάταγμα 4 Δεκεμβρίου 1834...	181.
Διάλυσις μονῆς, τύχη περιουσίας		Διατάξεις ἀποικομένων ἡγουμέ-	
μοναχῶν.....	141. 142.	νων ἐν Ῥωμῇ.....	251.
Διανομὴ ἐκπλειστηριάσματος ἀρ-		Διατροφῆς ὑποχρέωσις μοναχοῦ..	95.
χιερατικῆς περιουσίας ἐν Τουρ-		Δικαίωμα προσβολῆς διαθήκης ἢ	
κίᾳ. Διαδικασία.....	213. 214.	αἰτία θανάτου δωρεᾶς.....	108.
Διανομῆς δικαίωμα.....	94.	Διοίξεις ἀγαθοεργῶν καταστη-	
Διασχέψεως χρόνος.....	107.	μάτων ἐν Ἑλλάδι.....	158.
Διαθήκη ἐπισκόπου Θήρας Ζαχα-		Δοκιμασία καὶ δόκιμος κατὰ τὸ ἐν	
ρίου Μαθᾶ.....	164.	Ἑλλάδι νεώτερον δίκαιον. 167. σημ. 1.	
Διαθήκη μητροπολίτου Ἀθηνῶν		 168. σημ. 2.	
Νεοφύτου.....	164.	Δόκιμος, δοκιμασία τριετῆς. Ἀκο-	
Διαθήκη πρὸ τῆς ἀποκάρσεως συν-		λουθία... 17. σημ. 2. 20. σημ. 168. σημ. 2.	
ταχθεῖσα. Γνώμαι νομικῶν καὶ		Δοκιμασία ἐν Ῥωμῇ.....	262.
κανονομαθῶν περὶ τῆς τύχης		Δοκιμασίας χρόνος.....	236.
αὐτῆς.....	88. 94.	Δοκίμων κληρον. διαδοχῇ. 127. 128. 129.	
Διαθήκης τύχη μετὰ τὴν ἀπόκαρ-		Δομέτιος ἱερομόναχος.....	259.
σιν τοῦ διαθέτου.....	84.	Δομήτωρ.....	16. σημ. 5.
Διαπέμπειν, παραπέμπειν ἴδιον ἀ-		Δοσίματα.....	276. 277.

Δουλείας ποιεῖν (ἐν "Αθῶ)... 263. 264.
 Δοῦλοι μοναχοί..... 19. σημ.
 Δωρεὰ αἰτία θανάτου.. 87. 96. 97. 98.
 Δωρεαὶ καὶ πράξεις ἀγρῶν καὶ
 μοναστηρίων ἐν "Αθῶ..... 252. 253.
 Δωρεᾶς αἰτία θανάτου ἀνάκλησις. 98.
 Δωρεὰ αἰτία θανάτου πρὸ τῆς ἀπο-
 κάρσεως γενομένη. Θεωρίαι. 97. 98. 197.

E

Ἐξομολογούμενοι..... 238.
 Ἐργατεία..... 238.
 Εὐθύμιος ὁ Στουδίτης..... 243.
 Ἐμπορία..... 239.
 Ἐπίτροποι ἀγρῶν..... 237.
 Ἐπιτιμᾶν..... 235.
 Ἐπικειρόμενοι ἐν ἄλλῃ μονῇ.... 235.
 Ἐγγαμος πρὸς τῆς κουρᾶς. Τύχη
 τῆς περιουσίας του..... 198.
 Ἐγκατάστασις μοναχοῦ κληρονό-
 μου..... 99.
 Ἐγκύκλιος 8 Ἰανουαρίου 1831. 188. 190.
 Ἐγκύκλιος I. Συνόδου 14 Φεβρου-
 αρίου 1834.... 170. 176. 190. 191.
 Ἐγκύκλιος 11 Μαΐου 1831.. 175. 176.
 Ἐγκύκλιος Ὑπουργικὴ 8 Ἰανου-
 αρίου 1836..... 193.
 Ἐγκύκλιος 28 Ἀπριλίου 1836. 192. 193.
 Ἐγκύκλιος 6 Μαΐου 1837... 188. 193.
 Ἐγκύκλιος 23 Ἰουλίου 1856 περὶ
 ἐνοριῶν ἐν Ἑλλάδι..... 159 σημ. 3.
 Ἐγκύκλιος I. Συνόδου 17 Ἰου-
 λίου 1858..... 200.
 Ἐγκύκλιος 6 Αὐγούστου 1866... 201.
 Ἐγκύκλιος 25 Ἰανουαρίου 1867. 173.
 Ἐγκύκλιος Βεζυρικὴ 23 Σεβάλ
 1291 (20 νοεμβρίου 1874).... 275.
 Ἐγκύκλιος 14 Ρεβιούλ Ἀχὴρ
 1295..... 209. σημ.
 Ἐγκύκλιος Σεφὲρ 1278... 209. σημ.
 Ἐγκύκλιος 1 Μαρτίου 1831.... 159.
 Ἐθίμα..... 143. 144. 163.
 Ἐθίμων δίκαιον..... 143.
 Ἐἴσοδος..... 81. 87.
 Εἰσποίησις..... 83.

Εἴσπραξις τιμήματος ἐπὶ πλειστη-
 ριασμοῦ ἀρχιερατικῆς περιουσίας
 ἐν Τουρκίᾳ..... 213.
 Ἐκθεσις 7/19 Ἰουνίου 1833 περὶ
 τῆς καταστάσεως τοῦ κλήρου ἐν
 Ἑλλάδι..... 166. σημ. 1.
 Ἐκθεσις ἀναθεωρήσεως κανονισμῶν
 ἐν Τουρκίᾳ..... 226.
 Ἐκκειμένη περιουσία μοναχοῦ... 142.
 Ἐκκλησίαι μοναστηριακαί, ἐνορια-
 καί, ἰδιωτικά..... 160.
 Ἐκκλησιαστικά ἰδρύματα..... 157.
 Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία εἰς χει-
 ρας τῶν Ἐπισκόπων..... 26.
 Ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος πρῶ-
 ται βάσεις..... 1.
 Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία. Ἱστο-
 ρία καὶ ἐννοια αὐτῆς. Διαχείρι-
 σις αὐτῆς..... 24. 25. 26.
 Ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον..... 184.
 Ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον ἐν Ἑλ-
 λάδι..... 160.
 Ἐκλογὴ Ἰσαύρων..... 19. σημ. 110.
 Ἐκλογὴ Ἰσαύρων περὶ περιουσίας
 κληρικῶν..... 43.
 Ἐκπτώσις ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς. 35.
 Ἐλάττωσις καταστάσεως.. 88. 89. 93.
 Ἐλευθερία διαθέσεως ὑπὸ μονα-
 χῶν..... 457.
 Ἑλλάδος νεώτερον δίκαιον..... 155.
 Ἐνοριῶν διάκρισις ἐν Ἑλλάδι.. 159.
 Ἐνωσις μοναστηρίων..... 142.
 Ἐπαγγελία παρθενίας... 18 καὶ σημ. 1.
 Ἐπαγωγή..... 101. 102. 103.
 Ἐπαγωγή κληροδοτήματος καὶ
 κτήσις αὐτοῦ..... 109.
 Ἐπαρχιακὰ μοναστήρια..... 22.
 Ἐπισκοπή..... 66.
 Ἐπίσκοποι..... 3. 4. 5.
 Ἐπίσκοπος διαχειριστῆς ἐκκλησια-
 στικῆς περιουσίας..... 27. 28. 29.
 Ἐπίσκοποι ἐν Ἑλλάδι διαθέτουσιν
 ἐλευθέρως. Δικαιολογία. 155. 156. 163.
 Ἐπίσκοπος κατὰ τοὺς ἐλληνικοὺς
 νόμους..... 161.

Ἐπισκόπων κληρονομικὴ διαδο-
χὴ. Διὰ τίνα λόγον ἐξαιρετικὴ
ὑπῆρξε..... 23. 27.
Ἐπισκόπων ἐλευθερία διαθέσεως 144. 145.
Ἐπιτομή..... 139 σημ. 4.
Ἐνθρονισμός..... 125.
Ἐνοριακὰ μοναστήρια..... 22.
Ἐξαίρετον..... 37.
Ἐξορκισταί..... 8.
Ἐξωσις μοναχοῦ. Συνέπειαι.... 141.
Ἐπαγωγὴ κληρονομίας μοναχῶ. 99.
Ἐπαναγωγὴ περὶ κληρονομικῆς
διαδοχῆς μοναχῶν..... 111.
Ἐπαναγωγῆς σχόλιον περὶ τῆς
μεταθέσεως μοναχοῦ καὶ τῶν
συνεπειῶν αὐτῆς..... 139.
Ἐπίσκοπος γινόμενος μοναχός. Τίς
ἡ τύχη τῆς περιουσίας του. Σύ-
νοδος Ἀγ. Σοφίας..... 116.
Ἐπίσκοποι ἐν Τουρκίᾳ τί δικαιοῦν-
ται νὰ διαθέτωσι..... 207. 208.
Ἐπισκόπων ἐλευθερία διαθέσεως.
Περιορισμοί..... 30. 31. 39.
Ἐπισκόπων ἐκ διαθήκης διαδο-
χὴ..... 30. 31. 41.
Ἐπισκόπων ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆ.
Ἐπισκόπων κληρονομικὴ διαδοχὴ
ἐν Τουρκίᾳ..... 207.
Ἐπισκόπων περιουσία μετὰ τὴν
χειροτονίαν Τύχη αὐτῆς.... 33. 34.
Ἐπισκόπων ραθυμία πρὸς ἐκτέλε-
σιν διαθήκης ἢ δωρεᾶς πρὸς εὐ-
αγῇ σκοπὸν..... 50.
Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν
περιουσιῶν ἐν Τουρκίᾳ. Ἔργα
αὐτῆς..... 210. 211.
Ἐπίτροποι ἢ φροντισταὶ τελευ-
ταίων βουλήσεων ἀμέλεια αὐτῶν
καὶ συνέπειαι..... 49. 50.
Ἐπτανήσου δίκαιον μοναχ. 200. 201. 202.
Ἐρημίται. Κληρονομικὴ αὐτῶν
διαδοχὴ..... 125.
Εὐαγεῖς οἵκοι. Διοικητῶν αὐτῶν
κληρονομικὴ διαδοχὴ.... 30. 40. 48.
Εὐαγῆς οἶκος ὡς κληρονόμος... 48.

Εὐκτήριον..... 48.
Εὐσταθιανοί..... 95.

Z

Ζεύγη κτηνῶν ἐν ταῖς μοναῖς Ἀ-
θω..... 250.
Ζῆσαι Χριστῶ..... 85.

H

Ἡγουμενεῖον..... 284.
Ἡγουμενία ἐπὶ φιλῶ ὀνόματι.... 219.
Ἡγούμενοι καταλιμπανόμενοι διὰ
διαθήκης..... 255.
Ἡλικία πρὸς κουράν..... 10 σημ. 1.
Ἡλικία χειροτονομένων διακόνων
καὶ πρεσβυτέρων ἐν Ἀθω..... 255.
Ἡράκλειος αὐτοκράτωρ περὶ ἀριθ-
μοῦ κληρικῶν..... 144.
Ἡσυχασταί..... 234.
Ἡϋξημένου Προχείρου διατάξεις
περὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἐξερχο-
μένου μοναχοῦ..... 137.

Θ

Θεοδοσιανός..... 73.
Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου περὶ
ἀποταγῆς καὶ ἀποκάρσεως ἀρχαί. 87.
Θεοφύλακτος μοναχός..... 250.
Θεσσαλονίκη..... 248. 249.
Θυρωροί..... 8. 9.

I

Ἰδῆρων μονή..... 248.
Ἰδιόρρυθμα μοναστήρια, ἔννοια αὐ-
τῶν..... 22. 145. 148. 149. 127.
Ἰδιόρρυθμος βίος..... 147.
Ἰδιόρρυθμος βίος ἐν Ἀθω... 221. 222.
Ἰδρυτὴς μονῆς..... 17.
Ἰδρυσις μοναστηρίων..... 125.
Ἱερὰ δικαστήρια..... 275.
Ἱερὰ Σύνοδος ἐν Ἑλλάδι..... 161.
Ἱερατικοὶ βαθμοί..... 10.
Ἱερεῖς ἄγνωστοι..... 238.
Ἱερομνήμων..... 162 σημ. 1.
Ἱερομονάχου περιουσία πῶς κανο-

νίζεται	116.
Ἱερουσαλήμ	34.
Ἰησοῦς	1.
Ἰησοῦς Χριστός ὡς κληρονόμος	48.
Ἰούδας	1. 84.
Ἰουστινιάνειος παραπομπή	103.
Ἰωάννης αὐτοκράτωρ	244.
Ἰωάννου Κομνηνοῦ Νεαρά περὶ ἐπιπροίκων θυγατέρων	144.
Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ Αὐτοκρά- τορος Τυπικὸν ᾿Αθω	233.

Κ

Καλλιγράφος	35.
Καλλινίκου πατριάρχου ἐπιστολή	265.
Κανόνες πατέρων	13 σημ. 3.
Κανονισμὸς 18 Δεκεμβρίου 1873 περὶ ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν ἐν Τουρκίᾳ	210.
Κανονισμοὶ πατριαρχείου Κων- σταντινουπόλεως	206. 217.
Κανονισμὸς περὶ μοναστηρίων	118. 119.
Κανονισμὸς μοναστηρίων ἐν Τουρ- κίᾳ	218.
Καπηλικῶς ἐμπορεύεσθαι	239.
Καρεαί	253.
Καρεῶν Λαύρα	247.
Καρθαγένης Σύνοδος περὶ κλη- ρονομίας κληρικῶν	31. 33.
Καρθαγένης Σύνοδος περὶ χειρα- φείας κληρικῶν. Νομοκάνων Μαλαξοῦ	56. 57.
Κάσος ἀπὸ τελευτῆς	199.
Καταπιστευματοδόχοι	132.
Κατάστασις μοναχῶν καὶ μονα- στηρίων κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ ᾿Οθωνος	166.
Κελλία· ἔννοια αὐτῶν	224. 263.
Κελλίου πώλησις	225.
Κελλιῶται. Πῶς διάγουσι	224. σημ. 1.
Κελλιωτικὸς βίος ἐν ᾿Αθω	223.
Κελλιωτῶν κληρονομικὴ διαδοχή	125.
Κληρικοί. Διαδοχὴ κληρονομικὴ αὐτῶν	1. 6. 7. 8. 9 36. 37 42.
Κληροδότημα ὑπὸ αἵρεσιν	109.

Κληρικοῦ περιουσία μετὰ τὴν χει- ροτονίαν. Τύχη αὐτῆς	35. 36.
Κληροδοτήματα ἢ κληρονομίαι πρὸς εὐαγεῖς σκοπούς	49. 50.
Κληρονομικὴ διαδοχὴ κληρικῶν. Διάκρισις τῆς τῶν λαϊκῶν Διευ- θυντῶν εὐαγῶν οἴκων	22. 30. 42.
Κληρονόμοι ἀρχιερέως ἐν Τουρ- κίᾳ	209. 213. 214.
Κληρὸς	1. 2. 7.
Κοινοδιακὰ μοναστήρια· ἔννοια αὐτῶν	22. 145. 149. 217.
Κοινοκτημοσύνη	24.
Κοινοποιήσις ἐπίσημος 1/13 ᾿Α- πριλίου 1882 ἐν Τουρκίᾳ	217. σημ.
Κοινοτήτων χριστιανικῶν περι- ουσία	25.
Κοινότης χριστιανική	2. 5. 7.
Κομνηνὸς Ἀλέξιος	173.
Κοσμᾶς Τζιντζιλούκης	246. 255.
Κουϊάκιος	88.
Κουρά κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι δι- καιον. Ὅροι αὐτῆς	168. σημ.
Κουρᾶς τύποι	168. σημ.
Κρεμίζος ἱεροδιάκονος	151.
Κτηματολόγιον	169. 173.
Κτηνῶν εἰσαγωγὴ εἰς μοναστήρια ᾿Αθω	242.
Κτῆσις κληρονομίας τῷ μοναχῷ ἐπαχθείσης	39.
Κτήτωρ κελλίου	224.
Κτιτορικὸν μοναστήριον	22.
Κτιτόρων ἢ δομιτόρων κληρονο- μικὴ διαδοχὴ	125. 126.
Κυριακά	27. σημ. 5. 163.
Κυριακά	59.
Κυρίλλου ἐπισκόπου Σάμου ἀνα- φορὰ (1830)	278.
Κυριότης ἐκκλησιαστικῆς περιου- σίας. Θεωρίαι	156. 157.
Κυριότης τῆς περιουσίας τοῦ μο- ναχοῦ ἀπὸ πότε μεταδιβάσκει εἰς τὴν μονὴν κατὰ τὸ ἐν Ἑλ- λάδι δίκαιον. Ὅροι μεταδιβά- σεως. Διάκρισις κινητῶν καὶ ἀκι-	

νήτων πραγμάτων... 167. 169. 170.
 Κωνσταντῖνος Μονομάχος..... 151.
 Κωνστ. Πορφυρογέννητος. 63. 65. σημ. 1.
 Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου
 Νεαρά 12 περί κληρονομικῆς δια-
 δοχῆς ἐκ πλαγίου συγγενῶν.
 Βαλσαμῶν περί αὐτῆς... 63. 65. 66.
 Κωνσταντῖος..... 61.

Λ

Λαῖκοί..... 6. 7.
 Λαός..... 7.
 Λαύρα..... 12.
 Λέοντος Νεαρά 6. περί ἡλικίας
 μοναχοῦ πρὸς διάθεσιν.... 123. 124.
 Λέοντος Νεαρά 5. μεταρρυθμί-
 σεις..... 117. 118.
 Λέων Ἀλλάτιος..... 149.
 Λέων καὶ Ἀνθέμιος..... 59.
 Λουκᾶς ἀπόστολος..... 112.

Μ

Μαλαξοῦ νομοκάνων περί χρόνου
 δοκιμασίας... 17. σημ. 2. 18 σημ. 2.
 Μαλάχιος ἀρχιεπίσκοπος Πωγω-
 νιανῆς. Ἀκύρωσις διαθήκης αὐ-
 τοῦ..... 265. 266. 267. 268.
 Μάνδρα..... 236.
 Μανδύας ἢ Μανδύον μικροσχί-
 μων..... 201.
 Μανδύλιον..... 264.
 Μανουὴλ Παλαιολόγου τυπικὸν
 ᾿Αθω.....
 Μαρκιανός..... 74.
 Ματθίας..... 2.
 Μάτριξ.... 168 σημ. 1. 173. σημ. 2.
 Μεγάλοςχημοί..... 20.
 Μέμψις διαθήκης ἢ δωρεᾶς..... 109.
 Μέσης ἐπιστάσεως οἰκονόμος.... 241.
 Μετάδασις ἀπὸ μοναστηρίου εἰς
 μοναστήριον κατὰ τὸ ἐν Ἑλλά-
 δι δίκαιον..... 179. 182. 183. 181.
 Μεταβολαὶ τοῦ δικαίου ἐν Ἑλλάδι. 157.
 Μεταγραφή ἀκινήτου περιουσίας
 εἰσχομιζομένης τῇ μονῇ. Πλάναι

ἐλληνικῆς νομοθεσίας. 168. 170. 171.
 172. 173. 177.
 Μετόχιον..... 277.
 Μητροπολίτου Παροναξίας ἀνα-
 φορά πρὸς Κυβερνήτην ἔτει
 1830..... 280. 281.
 Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τι-
 τουλαρίων κληρονομικὴ διαδοχὴ. 209.
 Μικρόσχημοί..... 20. 21.
 Μισθοδοσία ἀρχιερέων 162. σημ. 2. καὶ 3.
 Μετάδασις ἀπὸ μοναστηρίου εἰς
 μοναστήριον αὐτόδουλος..... 76.
 Μετάθεσις κληρικοῦ..... 67.
 Μετατιθεμένου κληρικοῦ τίς ἐκ-
 κλησία κληρονομεῖ..... 67. 68.
 Μετάθεσις μοναχοῦ. Συνέπειαι ἐπὶ
 τῆς περιουσίας. 133. 135. 137. 138.
 139. 140.
 Μετατιθεμένου μοναχοῦ τί προσ-
 κυροῦται τῇ δευτέρᾳ μονῇ.. 186. 187.
 Μικρὸν σχῆμα ἢ ἀρραβῶν..... 21.
 Μισθοδοσία ἐπισκόπων ἐν Ἑλλά-
 δι..... 162. σημ. 2.
 Μισθὸς μοναχοῦ..... 241.
 Μολδαυικὸς Κῶδιξ... 178. σημ. 189.
 Μοναδικὴ κουρά..... 236.
 Μοναστήρια ἐγκαταλελειμμένα καὶ
 κατηρημωμένα..... 218. 219.
 Μοναστήρια, σταυροπήγια, ἐνο-
 ρικά..... 217.
 Μοναστηρίων ἔνωσις. Συνέπειαι
 ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν μο-
 ναχῶν..... 142.
 Μοναχικὸς βίος ἐν ᾿Αθω..... 158.
 Μοναχικὸς βίος ἐν Ἑλλάδι. 165. 166.
 Μοναχικὸς βίος μετὰ τὴν ἄλωσιν
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως..... 216.
 Μοναχολόγιον..... 168. σημ. 1.
 Μοναχὸς ἀποθνήσκων ἄνευ δια-
 θήκης, μετὰ τὴν Νεαράν Λέον-
 τος..... 118. 119.
 Μοναχὸς ἀποθνήσκων μακρὰν τῆς
 μονῆς..... 117.
 Μοναχὸς ἀποκρούων κληρονο-
 μίαν..... 100-108.

Μοναχός ἀποθνήσκων πρὸ τῆς
ὕπαισελεύσεως εἰς κληρονομίαν.
Θεωρίαι..... 100-108.
Μοναχός ἰδιοποιούμενος περιου-
σίαν. Ποινάι..... 113.
Μοναχοῦ ἀποθνήσκοντος, τοῦ μο-
ναστηρίου διαλυθέντος, τίς ἡ τύ-
χη τῆς περιουσίας..... 142.
Μοναχός χειροτονούμενος. Τί γί-
νεται ἡ περιουσία του..... 116.
Μοναχός γινόμενος ἐπίσκοπος. Τίς
ἡ τύχη τῆς περιουσίας του. 113 114. 115.
Μοναχοῦ ἔξωσις. Συνέπειαι.... 141.
Μοναχοῦ μετάθασις ἐν τῷ κόσμῳ. 181.
Μοναχοὶ διαθέτουσιν ἐλευθέρως ἐν
Ἑλλάδι..... 175. 178.
Μοναχοῦ μετατιθεμένου περιουσία
ἀποθνήσκοντος πρὶν ἢ κατατα-
χθῇ εἰς μονήν..... 185. 186.
Μοναχὸς μὴ συναινῶν νὰ κατατα-
χθῇ. Περὶ τῆς τύχης τῆς περι-
ουσίας του..... 181.
Μοναχῶν ᾿Αθω δίαίτα... 220. σημ.
Μοναχῶν ᾿Αθω περιουσία καὶ
κληρονομικὴ διαδοχὴ..... 220. 224.
Μοναστηρίων διαίρεσις. Κοινο-
διακά, ἰδιόρρυθμα, ἐνοριακά, ἐ-
παρχιακά, σταυροπήγια, κτιτο-
ρικά..... 32.
Μοναχοί..... 11.
Μοναχοῦ ἐξερχομένου περιουσία. 137.
Μοναχοῦ γενομένου ἐπισκόπου ἡ
περιουσία τί γίνεται..... 115 σημ. 3.
Μοναχοῦ κληρικοῦ κληρονομικὴ
διαδοχὴ..... 116.
Μοναχῶν κακουχίαι καὶ βίος 13. σημ. 4.
Μοναχῶν ἱστορία καὶ ἔννοια μο-
ναχικοῦ βίου..... 11. 15. σημ. 1.
Μοναχῶν κληρονομικὴ διαδοχὴ.
Πρῶτοι ὁρίσμοι ἐξαιρετικοί. Διά-
ταξις Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Μαρ-
κιανοῦ..... 74. 75.
Μοναχῶν κληρονομικὴ διαδοχὴ
πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ..... 73.
Μονὴ Κολοβοῦ..... 242.

Μουζούρια..... 262.

N

Νεαρά 20 ᾿Αλεξίου Κομνηνοῦ. 68. 69.
Νεαρά 5 Ἰουστινιανοῦ. 18. 75. 76. 77.
80. 89. 94. 112. 116. 119. 127. 128.
177. 178. 184. 187.
Νεαρά 12 Ἰουστινιανοῦ.. 129. σημ. 2.
Νεαρά 76. Ἑρμηνευτικὴ τῆς Νεα-
ρᾶς 5..... 81. 77. 94.
Νεαρά 79..... 83.
Νεαρά 81 Ἰουστινιανοῦ.. 124. σημ. 1.
Νεαρά 117 περὶ ἀπροσπορίστων
χρηματίων..... 51. 52.
Νεαρά 118..... 79. 119.
Νεαρά 123.. 42. 53. 77. 78. 79. 82.
92. 94. 95. 96. 111. 112. 119. 122.
124. σημ. 1. 131. σημ. 1. 132. 139.
140. 157. σημ. 2. 173. 187. 188.
199.
Νεαρά 131... 41. 42. 45. 48. 45. 49.
65. 66.
Νεαρά 1 Ἰσαακίου Κομνηνοῦ. 162. σημ. 3.
Νεαρά 5 Λέοντος. 107. 108. 117. 119.
120. 127. 140. 147. 172. 177. 187.
196. 199.
Νεαρά 6 Λέοντος..... 123.
Νεαρά 14 Λέοντος..... 126.
Νεαρά 25 Λέοντος..... 55.
Νεαρά 79 Λέοντος..... 130. σημ.
Νεόφυτος μοναχός..... 249.
Νεοφύτου Δούκα ἐπιστολαί. 166. σημ. 2.
Νεοφύτου πατριάρχου συνοδικὸν
γράμμα περὶ τῆς διαθήκης τοῦ
Δέρκων κὺρ ᾿Ανανίου..... 271.
Νεκτάριος ὁ Κρής..... 146.
Νιζάμιον..... 275.
Νικηφόρου ὁμολογητοῦ κανόνες
περὶ ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς μονῆς. 134.
Νικηφόρου Φωκᾶ Νεαρά περὶ ἀ-
πληστίας μοναχῶν..... 147.
Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως
κανόνες περὶ μεταθέσεως μονα-
χοῦ..... 133.
Νομικὸς τρόπος καθ' ὃν περιέρ-

χεται ἡ περιουσία τοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ μοναστήριον. Καθολικὴ διαδοχὴ. Quid μετὰ τὴν Νεα-
ρὰν 5 τοῦ Λέοντος. 80. 81. 119. 120.
Νόμιμος μοῖρα μοναστηρίου. . . . 78.
Νομίμου μοίρας τέκνων μοναχοῦ συμπλήρωσις. 76.
Νόμιμος μοῖρα τέκνων πότε ἀπαι-
τεῖται. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ
μοναχοῦ; Θεωρεῖται. . . 121. 122. 123.
Νομίμου μοίρας κανονισμός κατὰ
τὸν θάνατον τοῦ μοναχοῦ. Θεω-
ρεῖται. 95.
Νομοκάνων Φωτίου. 8.
Νομολογία βυζαντινὴ περὶ τοῦ κύ-
ρους τῶν διαθηκῶν μοναχῶν. 120. 121.
Νομολογία Ἀρ. Πάγου ἐν Ἑλ-
λάδι ὡς πρὸς τὴν ἰκανότητα τῶν
ἐπισκόπων πρὸς διάθεσιν. . . 164. 165.
Νόμοι ἐν τῇ πράξει. 143.
Νόμος ΡΝ' 20 Ἰανουαρίου 1866. 201.
Νόμος 9 Ἰουλίου 1852.
Νόμος Καταστατικὸς 9 Ἰουλίου
1852. 161.
Νόμος 28 Σεβὰλ 1304. . . 214. σημ.
Νόμος 14 Αὐγούστου 1836. . . . 167.
Νόμος 29 Ὀκτωβρίου 1856. 168. 169.
Νοσοκομεῖα. Διευθυντῶν αὐτῶν
κληρονομικὴ διαδοχὴ.

Ξ

Ξενόνων διευθυνταί. Κληρονομι-
κὴ αὐτῶν διαδοχὴ. 30.
Ξυλοκοπεῖον. 263.
Ξύλων κοπὴ ἐν Ἀθῶν. 252.

Ο

Ὁδηγίαι ὑπουργικαὶ 4 Μαρτίου
1859. 197.
Οἰκοδομεῖν κελλίον. 240.
Οἰκοδόμοι. 242.
Οἰκονόμοι. 38. σημ. 3. 40
Οἴνου χρήσις ἐν Ἀθῶν. 239.
Οἶονεῖ στρατιωτ. χρημάτιον. 37. 38. 42.
Ὁμολογία ἀγορᾶς ἐν Ἀθῶν. . . . 224.

Ὁμολογὸν πωλήσεως κελλίου. . . 225.
Ὁργανισμός ἐκκλησιαστικοῦ πο-
λιτεύματος. 1.
Ὁργανισμός μοναστηρίων Ἀθῶν. 219.
Ὁργανισμός τῶν ἐν Κρήτῃ μονα-
στηρίων. Κληρονομικὴ διαδο-
χὴ μοναχῶν. 227. 228.
Ὁρφανικὴ ὑποκατάστασις. 132.
Ὁρφανοτροφεῖα. Διευθυντῶν αὐ-
τῶν κληρονομικὴ διαδοχὴ. . . 30. 40.
Ὁστιάριοι ἢ ὠστιάριοι. 9.
Οὐάλενς. 9.
Οὐαλεντινιανός. 9. 73. 74.
Οὐσοῦλι. 275.
Ὁψιγενής. 90.

Π

Παγκάρια. 273.
Παιδιά κοσμικά. 131.
Παιδοδιδάσκαλοι. 35.
Παραλαβὴ περιουσίας ἀρχιερέως
ἐν Τουρκίᾳ. Τύποι. 212.
Παροιμία. 66.
Πατέρων ἀρχαὶ περὶ ἀκτημοσύ-
νης. Θεωρεῖται. 86. σημ.
Πατριάρχου ἀδήλου διάταξις περὶ
κληρονομίας μοναχῶν. 218. σημ.
268. 269. 270.
Πατριάρχου ἰδιωτεύοντος κληρο-
νομικὴ διαδοχὴ. 209.
Πατριάρχου Κωνσταντινουπό-
λεως κληρονομικὴ διαδοχὴ. 209. 210.
Πατριάρχου κληρονομικὴ διαδο-
χὴ. 209.
Παυλιανὴ ἀγωγὴ. 81. σημ. 1.
Παῦλος ὁ Θηβαίτης. 12.
Παῦλος ἀπόστολος. 4.
Παχώμιος. 12.
Πεκούλια καστρένσια. 53.
Περιορισμοὶ ἐκ διαθήκης διαδοχῆς
κατὰ τὴν Ecloga ad prochiron
mutata. 57.
Περιουσία ἀρχιερέως ἐν Κων-
σταντινουπόλει ἀποθνήσκοντος. 212.
Περιουσία ἐπισκόπου μετὰ τὴν

χειροτονίαν. Τύχη αὐτῆς.... 33. 36.
 Περιουσία κληρικοῦ τίνι περιέρ-
 χεται..... 66. 67.
 Περιουσία μοναχοῦ μετὰ τὴν ἀ-
 πόκαρσιν πότε διατίθεται..... 78. 83.
 Περιουσία μοναχοῦ πρὸ τῆς ἀπο-
 κάρσεως (εἰσόδου). Διάκρισις ἂν
 ἔχῃ τέκνα ἢ δὲν ἔχῃ..... 75.
 Περιουσία μοναχοῦ ἀποθνήσκον-
 τος ἐκτὸς τῆς μονῆς..... 142.
 Περιουσία μοναχοῦ ἅμα τῇ εἰσό-
 δου μεταβιβάζεται τῇ μονῇ.... 172.
 Περιουσία μοναχοῦ κτηθεῖσα μετὰ
 τὴν διάλυσιν τῆς μονῆς..... 186.
 Πέτρος..... 4.
 Πηδάλιον περὶ τῆς περιουσίας
 τοῦ ἀποχωροῦντος μοναχοῦ... 138.
 Πηδάλιον περὶ μοναχικῶν βαθ-
 μῶν..... 21.
 Πνευματικοί..... 210.
 Ποίμνιον..... 66. σημ. 3.
 Πολίτευμα ᾿Αθω..... 225. 226.
 Πολιτεύματος ἐκκλησιαστ. πρῶ-
 ται βάσεις..... 1. ἐπ.
 Πρεσβύτεροι..... 2. 3. 4.
 Προβολή οἰκονόμου..... 234.
 Προβολή τοῦ Πρώτου ἐν ᾿Αθω.. 243.
 Προγαμία δωρεά..... 82. 198.
 Προθεσμίαι πρὸς ἐμφάνισιν δανει-
 στῶν καὶ κληρονόμων ἀρχιερέως
 ἐν Τουρκίᾳ..... 214.
 Προῖξ..... 82. 198.
 Προῖξ γαμετῆς μοναχοῦ ἐπιστρέ-
 φεται..... 76.
 Πρόχειρος Νόμος περὶ κληρονο-
 μικῆς διαδοχῆς μοναχῶν..... 111.
 Πρόχειρος νόμος περὶ τῆς ἐκ δια-
 θήκης διαδοχῆς ἐπισκόπων... 41. 42.
 Πρόχειρος Νόμος..... 41.
 Πρόχειρος Νόμος περὶ τῆς με-
 ταθέσεως μοναχοῦ καὶ τῶν συ-
 νεπειῶν αὐτῆς..... 139.
 Πρῶτος ἐν ᾿Αθω..... 233. 235.
 Πρῶτος ἐν ᾿Αθω τί λαμβάνει πα-
 ραιτούμενος ἢ ἀποβαλλόμενος.. 263.

Πρωτοσυγκελλία..... 212.
 Πρώτου προβολῆ ἐν ᾿Αθω..... 243.
 Πτωχεῖα. Διευθυντῶν αὐτῶν κλη-
 ρονομικὴ διαδοχή..... 30. 40.
 Πτωχοτρόφος, ξενοδόχος, ὄρφα-
 νοτρόφος νοσοκόμος..... 40.
 Πτωχῶν ἀποτροφαί..... 40. 41.
 Πυλωροί..... 8.
 Πύργος ᾿Αγ. Σάββα ἐν ᾿Αθω... 263.
 Πωλεῖν ἀγρόν..... 237.
 Πώλησις καὶ μετάπρασις ἀγρῶν
 ὑπὸ μοναχῶν φιλαργυρίας ἐνε-
 κα..... 239.

P

Ράσον..... 19.
 Ρασοφόροι..... 19. 20. σημ.
 Ρουφῖνος περὶ μοναχῶν..... 13.

Σ

Σακελλίων..... 162. σημ. 1.
 Σάμου ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις
 ἐν ἔτει 1830..... 178. 279.
 Σανίδας καὶ δάδας καὶ πίσσαν ἐ-
 ξάγειν ἐν ᾿Αθω..... 251.
 Σιναίου ὅρους μοναχοί..... 146.
 Σιωπηρὰ ἀνάκλησις διαθήκης.
 Θεωρίαι..... 93.
 Σίφνος..... 282. 283.
 Σκευοφύλαξ..... 162. σημ. 1.
 Σουλτάν Μεχμέτ..... 206.
 Σταυροπήγια..... 22.
 Σταυροπήγια ἐν ᾿Αθω..... 262.
 Σταυροφόροι..... 20.
 Στρατιωτικὰ καὶ οἰονεὶ στρατιω-
 τικὰ χρημάτια, ἀπροσπόριστα. 51. 53. 51.
 Συγγενῶν μοναχοῦ δικαιώματα.
 Βαλσαμῶνος γνώμη..... 188. 189.
 Σύζυγοι μονάζοντες. Περιουσίας
 γαμικῆς τύχη..... 198. 199.
 Συμεῶν Θεσσαλονίκης περὶ μο-
 ναχικοῦ σχήματος..... 21.
 Συμπρεσβύτερος.....
 Συναγωγή..... 1.
 Σύναξις ἐν Καρεαῖς· δικαιοδοσία

αὐτῆς.	225.
Σύνοδος ΑΒ περὶ μοναχῶν.	112.
Συνόδου ΑΒ κανόνες περὶ τοῦ ἀποχωροῦντος τῆς μονῆς καὶ περὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.	138.
Σύνορα πρωτάτου.	263. 274.
Σφράγισις περιουσίας θνήσκοντος μοναχοῦ. Τίνες αἰτούμενοι αὐτήν. Περιστάσεις. 193. 194. 195. 196. 197.	
Σφράγισις περιουσίας ἀρχιερέως ἐν Τουρκίᾳ.	212.
Σχινᾶς Κ.	116. σημ. 1.
Σχολάζοντος κληρικοῦ περιουσία τίνι περιέρχεται.	68.
Σχολάζουσα περιουσία.	186.
Σωφρονίου Πατριάρχου συγιλ- λιῶδες γράμμα.	145.

Τ

Ταβένναι.	12.
Τακρίριον.	275.
Τάξεις Μοναστηρίων ἐν Τουρκίᾳ.	214.
Τιμόθεος.	4.
Τίτος.	4.
Τιτουλαρίων ἐπισκόπων καὶ μη- τροπολιτῶν κληρονομικὴ δια- δοχή.	209.
Τοπία κοινὰ δωρεῖσθαι.	253.
ἐν Τουρκίᾳ κατάστασις ἐκκλησίας.	206.
Τράγος.	150.
ἐν Τριδέντῳ Σύνοδος περὶ δοκι- μῶν.	19. σημ. 1.
Τριετὴς δοκιμασία. Καταγωγή αὐτῆς.	17. σημ. 1.
ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος περὶ μοναχῶν.	16.
Τρία ἔτη δοκιμασίας ἐν ᾿Αθῶ. ...	262.
Τσιμισκῆς αὐτοκράτωρ.	150.
Τυπικὰ ᾿Αθῶ.	150. 151. 234. ἐπ.
Τυπικὸν ᾿Αθῶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου.	245.
Τυπικὸν ᾿Αθῶ ἐπὶ Μανουὴλ Πα- λαιολόγου.	259.
Τυπικὸν ᾿Αθῶ ἐπὶ αὐτοκράτορος	

Τσιμισκῆ.	
Τύποι παραλαβῆς περιουσίας ἐπι- σκόπου ἐν Τουρκίᾳ.	210.

Υ

Ὑπεξουσιότης ὡς λόγος ἀνικανό- τητος πρὸς διάθεσιν παρὰ κλη- ρικοῖς. Νομοκάνων Φωτίου Νεα- ρὰ 123. Πρόχειρος Νόμος. Ἐ- παγωγή. Νεαρὰ Λέοντος 25. Πεῖρα. Μαλαξοῦ Νομοκάνων. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56.	
Ὑπεξουσιότης κληρικῶν λύεται διὰ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Διὰ τοῦ γάμου. Διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος. 53. 57. 124. σημ. 132.	
Ὑπεξουσίᾳ κληρικοῦ ἀνικανότης πρὸς διάθεσιν.	52. 53.
Ὑπογραφεῖς μεγιστάνων.	35.
Ὑποδιάκονοι.	7.
Ὑποθέσεων κρίσεις ἐν ᾿Αθῶ.	554.
Ὑποκατάστασις.	131.
Ὑπομνηματογράφος.	162. σημ. 1.
Ὑποτακτικοί.	224. 238.
Ὑπουργοὶ ἡγουμένων ἐν ταῖς συ- νάξεσιν ᾿Αθῶ.	253.
Ὑπουργικὸν ἔγγραφον 22 Ὀκτω- βρίου 1860.	200.
Ὑπουργικαὶ ὁδηγαί 4 Μαρτίου 1859.	166. 170. 172.

Φ

Φαρμακίδης Θεόκλητος. 166. σημ. 1. 176.	
Φιλοκάλυγα.	264.
Φιλοκτησία.	113.
Φιρμάνιον 14 Ζιλχαδὲ 1253. 217. σημ.	
Φιρμάνιον ἔτους 1255 περὶ κλη- ρονομίας μοναχῶν.	226.
Φυσικὸς θάνατος μοναχοῦ.	123.
Φωτίου γνώμη περὶ χρόνου δοκι- μασίας.	17. σημ. 2.
Φωτίου νομοκάνων περὶ κληρο- νομίας αἵρετικῶν.	32. 33.
Φωτίου νομοκάνων.	8.

X

Χαλκηδόνος Σύνοδος περὶ μονα-	
στηρίων κανόνες	16.
Χαρτουλάριοι	43.
Χειραφέτου ἱκανότης πρὸς διάθε-	
σιν περιουσίας. Νομοθεσία Λέον-	
τος	55. 56.
Χειροθεσία, χειροτονία	10.
Χειροτονία ἡγουμένων ἐν ᾿Αθῶν ..	261.
Χειροτονία πεσδυτέρου καὶ διακό-	
νου ἐν ᾿Αθῶν	262.
Χειρῶν ἐπίθεσις	24.
Χῆραι	6. σημ. 1.
Χηρῶν ὁμολογία	18.
Χηρῶν ἢ διακονισσῶν ἢ παρθένων	
ἢ ἱερωμένων διαθῆκαι καὶ κωδί-	
κελλοὶ	74.
Χοροστάται	9. σημ. 2.
Χορτοκοπεῖον	263.
Χρέη μοναχοῦ	195.

Χρέη μοναχοῦ. Τίς ἡ τύχη αὐ-	
τῶν; Θεωρίαι	81. 82. 83.
Χρημάτιον μοναχοῦ	74.
Χριστιανισμός	1.
Χριστός, ἐντολαὶ αὐτοῦ περὶ ἀκτε-	
μοσύνης	1. 2. 23. 24. 25. 29.
Χρόνος δοκιμασίας. Φωτίου γνώ-	
μη. 17. σημ. 2. 18. σημ. 2. 19. σημ. 1.	
Χρυσόδουλλον Κωνσταντίνου τοῦ	
Μονομάχου	257.
Χρυσόδουλλος Κωνσταντίνου Μο-	
νομάχου	151.
Χωρίζειν ἴδιον ἀγρόν	237.

Ψ

Ψάλται	9. 10. σημ. 2.
--------------	----------------

Ω

Ὠνεῖσθαι ἀγρούς	235.
Ὠραι	21. σημ. 1.
Ὠστιάριοι ἢ ὀστιάριοι	9.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Πραγματεία περὶ προγαμιαίας δωρεᾶς, βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς κατὰ τὸν Α΄ Σγούτειον διαγωνισμόν (1884).

Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως. Μελέτη ὑποβληθεῖσα τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης (1887).

Ecloga Leonis et Constantini cum appendice, ἐκ χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (1887).

Εὐρετήριο καὶ πρόλογοι τῆς Βακτηρίας τῶν ἀρχιερέων, δημοσιευθέντες ἐκ χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τῇ ἐντολῇ τοῦ Zachariæ v. Lingenthal (1890).

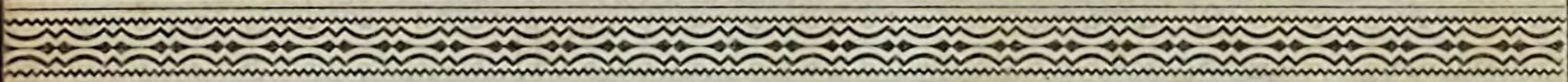

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1890

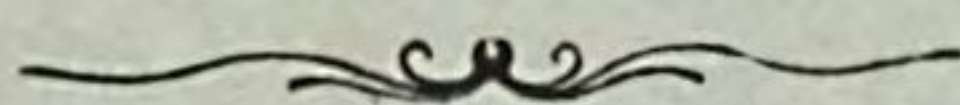
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Πραγματεία περὶ προγαμιαίας δωρεᾶς, βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς κατὰ τὸν Α΄ Σγούτειον διαγωνισμόν (1884).

Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως. Μελέτη ὑποβληθεῖσα τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Δικαιοσύνης (1887).

Ecloga Leonis et Constantini cum appendice, ἐκ χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (1887).

Εὐρετήριο καὶ πρόλογοι τῆς Βακτηρίας τῶν ἀρχιερέων, δημοσιευθέντες ἐκ χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τῇ ἐντολῇ τοῦ Zachariæ v. Lingenthal (1890).

1857

Momcherratos, Antonios G.

[Nichtlateinische Schriftzeichen] [Nichtlateinische Schriftzeichen]

1890

J.can.u. 251 o

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11632840-9